HARVARD
MEDICAL LIBRARY

VERITAS

VERITATEM PER MEDICINAM QUÆRAMUS

IN THE
Francis A. Countway
Library of Medicine
BOSTON

20

EPITOMES

Omnium Galeni

PERGAMENI OPE-
RAM VNIVERSAM IL=
LIVS VIRI DOCTRINAM,

& methodū, quàm accu-
ratiſſimè continētis,

SECTIO TERTIA.

PER ANDREAM LACVNAM SECO=
bienſem, Doctorem Medicum, atq; ex ſacro mi=
litum Sancti Petri apud Vrbem collegio,
Auratum Equitem, ſumma fide
atq; ſtudio collecta.

CAVTVM EST PONTIFICIA, CAESAREA, ET
Chriſtianiſsimi Regis, Auguſtiſsimiq́; Senatus Veneti
authoritate & decreto, ne quis impunè hoc
opus aut cudat, aut ab alio excuſum,
quàm à Hieronymo Scoto,
exponat venale.

Venetiis apud Hieronymum Scotum.

1548

Ex Libris Doct. Philippi Cestan

ILLVSTRISSIMO, ET CLEMENTISſimo Principi, Coſmo Medices, Tuſcorum Duci Optimo & Maximo, Andreas Lacuna, Secobienſis, Doctor Medicus, Miles Sancti Petri.

S. P. D.

HVMANI CORPORIS fabricam ciuitati optimè inſtitutæ eſſe ſimilem, Diuinus ille Plato profeſſus eſt, Clementisſime Princeps, neq; id iniuria. Nam ſi conſtitutionem utriuſq;, diſpenſationemq́;, accuratè expendamus, nihil planè reperiemus in ciuitate, quod longè cumulatius abſolutiusq́;, humano etiam non inſit corpori. Etenim fortiſſima quæq; ciuitas, ſolet eſſe ualido cincta muro, quo incurſiones hoſtium atq; inſultus arceantur. Vice muri cuiuſdam eſt corpori etiam extima cutis, quæ tuetur ipſum ab iniurijs extrinſecis. Ciuitatem qui uolunt inexpugnabilem reddere, minimeq; inſidijs obnoxiam, ſolent ſemper optimi duces unam tantùm illi portam amplam relinquere, excipiendis commeatibus peruiam: plures autem ueluti canales & aquæductus, ad illius expurganda excrementa. Similiter etiã Natura os uni=

cum corpori humano indidit, per quod nimirum ingre=derentur quidem omnia quæ ad partes eius alendas per=tinent: ſermo autem elideretur, inſtruendis animis ho=minum pietate & doctrina, maximè neceſſarius: ac præterea uarios meatus, per quos excernerentur quæ non erant futura ex uſu. Optima quæq; ciuitas, præſertim ſi duratura ſit, unico tantùm, ſed Prudentiſſimo, Iuſtiſſimo, & Clementiſſimo debet eſſe Principi ſubdita: quandoquidem Polyarchia ſemper fuit ſeditioni opportuna: Princeps autem ipſe, à ciuium commercio abſtractus, à fidisq; ſtipatoribus cuſtoditus, in ſublimiori fortioriq; urbis parte, ſe continere: ut illinc, ueluti ex quadam ſpecula, uniuerſos ciues ſuos contueri, et ſi qua coniuratio oriatur, eam facilè reſtinguere poſſit. Non aliter, dubio procul, ratio ipſa in homine, quæ reliquarum omnium facultatum eſt imperatrix, in cerebro, ſublimiori corporis parte, ueluti in arce quadam conſiſtens, membris uniuerſis ſibi ſubditis imperat, eisq; uiuendi leges imponit. Eius autem ſtipatores, ac ueluti incorrupti quidam ſatellites, ſenſus exteriores exiſtunt: qui nunquam non facientes excubias, explorantesq; ſingula, quæ aut rationi ipſi, aut cuipiam ſubiectorum illi membrorum, obeſſe aliqua ex parte poſsint, quicquid tandem perceperint, actutum ſenſui communi renunciant: qui ceu dux quidam, ipſi rationi coniunctus, illis præfectus eſt. Iam uerò ut Principibus adſunt nonnulli Viri à ſecretis, qui eos in expediundis negotijs magna ſolicitudine liberãt:

ſic adeſt Rationi Memoria, uniuerſa quæ illi occur= runt, ſi alicuius ponderis ſint, q̃ fideliſsimè aſſeruans: eaq́; dum occaſio poſtulat, ſubitò, ueluti ex promptua= rio quodam, ſuppeditans. Solent habere Principes & pace & bello, milites quoſdam ſacramentarios, tum ad repellendas iniurias extrinſecas: tum ad continẽdos in obſequio & fide ipſos animos ciuium. Non ſecus profe ctò Diuinus ille Architectus noſter, Rationi uim iraſci= bilem, à Platone θυμοειδῆ uocatam, adiũxit: ut ſi quan do ratio immeritò ab aliquo infeſtaretur, confeſtim hæc excandeſcens, illi ferret manus auxiliatrices, omnemq́; uim propulſaret. Collocauit autem Natura hanc ipſam, qua iraſcimur, facultatem, in corde: ut media exquiſitè eſſet inter Rationem atq; Cupiditates, quæ in iecinore ſitæ, atq; illinc uarias excurſiones facientes, admodum ſeditioſæ exiſtunt, Rationiq́; plurimũ negotij faceſſunt. Quocirca inter ipſas & uim iraſcibilem, Natura etiam uallum quoddam firmiſsimum, diaphragma nempe, in= teriecit, ne uidelicet imparatam illæ iracundiam oppri= merent, inſurgenteſq́; poſtea contra Rationem, arcem il lius expugnarent. Reperiuntur in ciuitate opificia ho= minum uaria: quum alij, gratia exempli, conficiant pa= nes: alij culinariam exerceant: alij retrimẽta omnia ex= purgent: alij deniq; diuerſas merces per totam urbem in communem uſum traducant. An non etiam in corpore humano uentriculus cibos concoquit, hepar ſanguinem gignit, melancholicum ſuccum expurgat liẽ, ueſica uri=

nam, uenæ per uniuerſum corporis habitum (ueluti baiuli quidam) ſanguinem copioſiſſimum riuant, arteriæ uitalem ſpiritum, ac breuiter, nerui animalem, qui author eſt motus & ſenſus? Corporis itaq; noſtri harmonia ciuitatis optimam refert conſtitutionem: imò uerò R*eſpublicæ, ciuitatesq; uniuerſæ, ad exemplum corporis humani ſunt conditæ: quum arti* N*atura ipſa tempore & dignitate antecellat. Quemadmodum igitur ſi in aliqua ciuitate princeps quidem, ut par eſt, dominetur: ciues autem omnes, milites q;, eius decretis audiant: atq; unuſquiſq; opifex ſuo rectè fungatur munere, ſalus* R*eipublicæ conſtat: labefactatur uerò, ſi contraria accidant: ſic etiam quãdiu in noſtro corpuſculo* R*atio ipſa geſſerit habenas imperij: affectus autem omnes atq; cupiditates obtemperauerint: ſingulæq; particulæ pro dignitate ſua munia exercuerint: nec interim praua alimenta ingerantur: tandiu certè integra ſanitate corporis, animiq;, perfruemur. Si uerò aut* R*atio ipſa in conſilium admittat cupiditates: aut iraſcibilis facultas in unum cum his aduerſus* R*ationem conſpiret: aut ex organis quæ uſui communi inſeruiunt, unum, plura, uel omnia, prauè ſuas obeant functiones: uel deniq; materiæ unde particulæ aluntur ſint cachochymæ: pro concurſu harum cauſarum neceſſum eſt, aut mentis, aut corporis, aut utriuſq;, morbum contrahamus.* A*tq; ita ſanè uaria in corpore morborum genera oriuntur, diſſoluta uidelicet, alterataq; uarijs modis habitudine illa & tem=*

perie, quam inter ſe mutuò uniuerſa membra, dum naturali ordini reſponderent, tuebantur. Quorum uniuerſa curatio eadem adhibetur methodo, qua curari ſolent etiam morbi Reipub. *Quippe ut in hac peccata leuiora nunc uinculis, nunc uirgis, nunc exilio, nunc ſucciſa auricula coercētur: in grauiora autem laqueo, ſecuri, flamma, atq; feruenti oleo, acerbiſsimè animaduertitur: ſic exiguos quidem affectus corporis, leuiuſculis quibuſdam præſidijs, ut puta purgatione, atq; interdum ſola tenui uictus ratione, curamus: contumaces uerò, immedicabilesq́; (cuiuſmodi tum ſphaceli, tum cācri exiſtunt) ferro, cauterioq́;, ne in ſanas partes graſſentur, exterminamus. Cæterùm quemadmodum ad ſtabiliendam* Rempub. *plectendosq́; facinoroſos homines, leges fuerunt inuentæ: ſic ad cōſeruandam temperiem corporis, reſcindendosq́; morbos, è cœlo delapſa nobis eſt* MEDICINA. *Quo munere nullum hactenus mortalium generi à* Deo *ipſo datum eſt maius: nec (ſi* Galeno *credendum ſit) dabitur unquam. At uerò quum hanc ipſam artem, atq; induſtriam medendi, olim ſola experientia conſtantem,* Hippocrates *primus omnium methodo tradidiſſet: reliquiſſet tamen incultam, imperfectamq́;: poſtea ſuperueniens* Galenus, *multis illam modis excoluit, eiq́; extremum ornatum addidit. Qui quum ob illam quidem admirandam doctrinam, ac ſermonis fœcunditatem, qua planè refertus eſt, magno exciperetur omnium ferè ſtudioſorum applauſu: ob prolixitatem autem immenſam*

(quæ in tanta uitæ breuitate eſt exoſa) nonnulli à lectio=ne illius abhorrerent: equidem ut ad uotũ omnes eo frue rentur, uniuerſa Viri illius opera in breuiuſculã quan=dam periochen, uerùm admodum ſucculentam, ea fide & diligentia contraxi, ut ex ijs quæ iuuare lectores pote=rant, nihil prorſus omiſerim: multa autem quæ deprauata & peruerſa in codicibus tam Latinis, q̃ Græcis, erãt, accuratiſsimè reſtituerim. Ex quibus noſtris lucubrationibus placuit ſub ſplendore Excellentiæ Tuæ, Illuſtriſ=ſime Princeps, partem maximam ædere, nempe quadraginta commentarios Galeni, qui in ſe omnes differentias morborum, atq; eorum curãdorum generales methodos continent: utiq; ſperans fore, ut quum ipſe inter omnes Italiæ Principes optimorum ingeniorum ſis promotor & altor, eiſq; ſemper ceu propitium quoddam ſydus af fulgeas, uel ex ſola tui nominis præfatione, ſtudioſi om=nes ad eorum lectionem inflammarentur. Adeò ſiquidem Tuam Celſitudinem, quum ob alias planè regias uirtu=tes, tum uel maximè ob ardentiſsimum iſtum ſapientiæ amorem, quo ſemper accenſa eſt, docti omnes ubiq; loco=rum ſuſpiciunt, colunt, & uenerantur, ut ſe non minus debere tibi, quàm ipſis Muſis, uniuerſi uno ore pronun=cient: qua (ut ego reor) opinione minimè hallucinantur. Siquidem non modò ſtudioſi, ſed artes etiam, atq; ſcien=tiæ uniuerſæ, ſi non maiorem, at certè non minorem ijs gratiam debent, qui ſua munificentia fouendo ipſas, ut ſubinde creſcerent, ſummumq; ſuæ dignitatis faſtigium

attingerent, effecerunt: quàm illis, quorum induſtria pri mùm inuentæ, ac in uſus hominum æditæ ſunt. In *maxi-mam itaq; ſibi fœlicitatem aſcribunt omnia bonarum li terarum ſtudia, q̃ hiſce turbulentis calamitoſiſq́; tempo ribus, dum* Italia *penè uniuerſa uarijs æſtuat diſsidijs, uerſaturq́; in aſsiduo ſtrepitu armorum: dum optima quæq; inſtituta infirmis titubant pedibus: dum uirtus, pudorq́; exulat omnis: nacta ſint* Clementiſsimum *&* Se reniſsimum *Principem, qui exploſa undiq;, ea in ſuos ſi-nus excipiat, exceptaq́; aduerſus iniurias omneis tuea-tur.* Haud *ab re igitur* Illuſtriſsimus *&* Reuerendiſs. D. D. *Franciſcus à* Bouadilla *&* Mendozza, *Sanctæ* Ro-*manæ* Eccleſiæ *Senator uigilantiſsimus, meuſq́;* Patro-*nus unicus, necnon* Illuſtriſsimus *&* Sapientiſs. D. D. Ioannes *Furtadus à* Mendozza, *apud* Venetos Orator Cæſareus, Vterq; *Celſitudini* T. *addictiſsimus, nunquam deſinunt heroicas iſtas tui animi dotes magnificis enco-mijs efferre:* Florentiamq́;, *tuam iſtam florentiſsimam ur bem, nimium fœlicem uocare, q̃ obtigerit illi* Princeps Iuſtiſsimus, *Clemẽtiſsimus, Sapientiaq́; ſimul & pietate integerrimus.* Ergo *ſi,* Illuſtriſsime Heros, *haſce noſtras uigilias tuo patrocinio dignaberis, ego quidem uidebor haud luſiſſe meam operã: Galenus autem, ad priſtinam dignitatem quam gerebat olim, dum in ſumma eſſet au-thoritate apud priſcos* Impatores, *deeſſe ſibi nihil pror-ſus exiſtimabit: quin potius hærens apud.* C. T. *auctam*

pluriimis modis beatitudinem ſuam arbitrabitur. Vale. Venetijs, ex ædibus Illuſtriſſimi Viri, D. D. Ioannis Furtadi à Medozza, in hac Republica Cæſarei Oratoris longe Digniſſimi. IIII. Idus Aprilis.

M. D. XLVIII.

INDEX COMMENTARIO-rum Galeni, qui in hac tertia ſectio-ne habentur: nominaq́ Doctiſ-ſimorum Virorum, quorum ſumus uſi uerſionibus, dum Epitomen conderemus.

DE DIFFERENTIIS Morborum liber. I. Guilielmo Copo Baſilien. & Thoma Linacro interpretibus. cartha .1.
De cauſis morborum, lib. I. Guil. Cop. & Thoma Linacro interpret. 7.
De ſympt. diff. lib. I. Guil. Cop. & Thom. Linac. interpret. 13.
De ſymptomatum cauſis lib. III. Guilielmo Copo, & Thoma Linacro interpretibus. x 19. 33. 46.
De cauſis procatarcticis lib. I. ex antiqua reſtitutus uerſione. 64.

De plenitudine lib. I. Victore Trincauelio interprete. 68.
De atra bile liber. I. Auguſtino Ricco Lucenci interprete. 77.
De tumoribus præter naturam, lib. I. Auguſtino Ricco interprete. 83.
De tremore, palpitatione, cõuulſione & rigore, liber. I. Dominico Monteſauro interprete. 90.
De morborum temporibus, lib. I. Ioanne Guinterio Andernaco interprete. 101.
De totius morbi temporibns, lib. I. Ioanne Guint. And. interprete. 106.
De locis affectis, lib. VI. Guilielmo Copo Baſilienſi interprete. 111.
De differentiis febrium liber. II. Nicolao Leoniceno interprete. ~11.
De Maraſmo lib. I. Victore Trincauelio interprete. ~47.
Contra eos qui de typis ſcripſerunt, lib. I. Victore Trincauelio interprete. ~58.
De typis lib. I. Auguſtino Ricco interpr. ~

Ars medicinalis, Nicolao Leoniceno interprete. 65.

De Methodo medendi lib. XIIII. Thoma Linacro interprete. 313.

De arte curatiua ad Glauconem, liber. II. Nicolao Leoniceno interprete. 509.

De uenæ ſectione aduerſus Eraſiſtratum lib. I. Ioſepho Tectandro interprete. 561.

De uenæ ſec. aduerſus Eraſiſtratæos Romæ degentes, lib. I. Ioſepho Tectandro interprete. 566.

De curandi ratione per uenæ ſectionem, lib. I. Theodorico Gerardo interprete. 569.

De hirudinibus, reuulſione, cucurbitula & ſcarificatione, lib. I. Theodorico Gerardo interprete. 586.

De purgantium medicamentorum facultatibus, lib. I. Ioanne Guinterio Andernaco interprete. 589.

Quos purgare, quando, & qualibus medicamentis oporteat, lib. I. Ioāne Guinterio Andernaco interprete. 591.

De ptiſana, liber. I. Auguſtino Ricco in-
terprete. 602.
Conſilium puero comitiali morbo labo-
ranti, Auguſtino Ricco interprete. 596.

GALENI PERGAMENI DE DIFFERENTIIS MORBORVM, LIBER VNVS.

VNIVERSI TVNC ſe ſanos exiſtimant, quum optimè ad vitæ functiones miniſterio particularũ vtũtur. At eam partem ægrotare arbitrãtur, cuius operatio ſit læſa. Quum igitur ſanitas inueſtiganda ſit, aut in ipſis operationibus, aut in fabrica inſtrumentorũ:

Sanitas in quibus inueſtigãda.

manifeſtum vtiq; eſt, morbum eſſe, vel operationis, vel ſtructuræ oblæſionem.

Morbus eſt uel operatiõis, uel ſtructuræ oblæſio.

Cæterùm ſanitas non operationis actu, ſed aptitudine potius eſt definienda. Sanitas itaq; moderatio quædam exiſtit: morbus autem, vtpote, ſanitati cõtrarius, in immoderatione eorum conſiſtit, quorum ſanitas eſt moderatio.

Sanitas definitur aptitudine opationis, moderatioq; exiſtit.

Morbus quorum immoderatio dicatur.

At verò, quum animalium corpora magis & minus ſuſcipiant, patiq́; & alteraſcere posſint (id quod fieri non poſſet, ſi ex elemento conſtarent vnico, aut ex atomis nulli alterationi obnoxiis) tot nimirum genera morborum ſimplicium contrahent, quot ſunt elementa ex quibus conflantur.

Morborũ ſimplicium genera tot sũt, quot ſimplicia elementa.

Etenim compoſitio & formatio triplex reperitur ĩ corpore. Prima quidem, ſimilarium particularũ eſt: vt arteriæ, venæ, osſis, nerui, chartilaginis, ligamenti, membranæ, & carnis: ſecũda autem, inſtrumentalium: vt cerebri, cordis, & conſimilium: tertia deniq;, totius corporis. Corpus ſiquidẽ, ex inſtrumentalibus cõſtat: inſtrumentales autem partes, ex ſimilaribus: illæ deniq; ex ſimplicisſimis elemẽ-

Cõpoſitio corporis noſtri eſt triplex.

tis conſtituuntur. Porrò ſi elementa conſtituamus impasſibilia eſſe (vt nonnulli autumarunt) duobus tantũ morbis particulæ ſimilares prementur: meatuum videlicet aſtrictione, & eorũdem relaxatione. Fruentur aũt ſanitate abſoluta, dum eorum elementorum conſtructio fuerit cõmoderata. At ſi noſtri corporis elementa mutuò inter ſe patiantur, & tota per tota implicentur (id quod inconcuſsè eſt tenendum) totidem ſimplices morbi dicendi ſunt, quot primaria elementa cenſent. Primaria autem elementa ſunt quatuor, calidum ſcilicet, frigidum, humidum, ſiccum: ex quibus moderatè confuſis, oritur ſanitas: immoderatè verò, ægritudo. Erunt itaq; ſimilarium particularum ſimplices morbi quatuor numero: caliditas videlicet, frigiditas, humiditas, atq; ſiccitas, vbi earum qualitatum ſingulæ, naturæ modum exceſſerint. At morbi partium inſtrumentalium, tum illis qui ex impatibilibus cõſtare corpora dicũt: tum nobis, q ex elementis affectioni ſubiectis, ea conflari arbitramur, prorſus exiſtunt cõmunes. Sunt autem eorum genera quatuor. Primum enim eſt, vbi forma conueniens membro fuerit vitiata: ſecundum, vbi in numero reperitur vitium: vt ſi quid deſit, quod haberi erat opportunum: aut redũdat aliquid minimè neceſſarium. Tertium genus conſiſtit in organi magnitudine, vbi aliquid impenſius adultum ſit, aut ſimiliter diminutum. At quartum genus refertur deprauatæ cõpoſitiõi: quæ fieri ſolet aut naturali poſitu variato, aut mutata partis copula. Porrò prima inſtrumenta dicuntur, quæ quum ꝯflentur ex particulis ſimilaribus, vnius operationis gratia ſunt conſtituta: vt muſculus, atq; vena. At quæ rurſus ex his cõflantur, vt digitus, atq; hoc magis pes, inſtrumenta ſecunda dicuntur. Verũ vtriſq; inſtrumentis erunt ipſi morbi cões. Aliud autem genus morbi, præter iam dicta, nullum eſt reperire, quod ſit proprium vel ſimplicibus, vel compoſitis partibus. Eſt

Elementa corporis nr̃i mutuo inter ſe patiuntur, ac tota per tota miſcentur.

Elementa primaria ſunt quatuor.

Sanitas et morbus unde exoriantur.

Similariũ particularum ſimplices morbi, quatuor.

Diſsimilarium partium morbi, quatuor generibus continentur.

Inſtrumẽta prima ſunt quæ ex ſimilaribus partibus, unius functionis gratia ſunt conſtituta.

Inſtrumenta ſecunda quæ.

tamen vnus morbus communis corporibus ſimilaribus iuxta & disſimilaribus, nempe vnitatis diuortium. Ad reliquas tamen ſimplicium morborum in partibus ſimilaribus differentias examinandas nos conuertamus. Igitur impatibilium elementoꝝ authores, duas in ſimilaribus corporibus ægritudines ſtatuebant: nempe aut aſtrictionem, aut relaxationem meatuum: quarum ſingulæ, in alias rurſus differentias ſecantur. Aſtrictio ſiquidem fit, quum aut totum corpus ſimul cõtrahitur: aut ſoli obſtruũtur meatus; relaxatio autem, vbi vniuerſum corpus ſimul ĩ omnem partem laxatur: aut ſoli aperiuntur meatus. Similiter iuxta opinionem ſecũdã, morborum partium ſimilarium duplex differentia nobis oritur. Nam interdum quidem ſolis qualitatibus alterantur: interdum autem, cum humorum affluxu: qui ſanè ſecundus modus, tumorem conſpicuũ excitat. Cæterùm vna & item altera harum differentiarum, varias differẽtias ſortitur. Vt autem ad partium inſtrumentalium (quarũ ſanè imbecillitas vel ob meatuum ametriam, vel ob intẽperiem naſcitur) diſcutiendos morbos nos cõuertamus, Totius inſtrumenti functio tunc ꝓcipuè vitiabitur, vbi pars ipſa, quæ functionis ẽ cauſa, ægrotarit. Quanq̃ & reliquarum partium, illi inſeruientium, vehementiores affectus, actionem ipſam impediunt. Oblæſiones igitur quæ omnino propria ratione, immediateq; operationem totius organi offendunt, aut ſaltem impediunt, ægritudines ſunt putandæ. At ſi minimè id per ſeipſas moliantur, ſed ea ſolùm ratione, ꝙ primi inſtrumenti officiunt operationi, cauſæ morborum ſunt, non itẽ morbi. Dupliciter aũt ſolet vnuſquiſq; morbus contingere in partibus inſtrumẽtalibus. Nam aut ſequitur alios morboſos affectus: aut contrahitur à prima generatione. Porrò vbi pars aliqua in tumorem attollitur, atq; iccirco meatus illius occluduntur, ſi quidem talis particula nullam habeat

Solutio continui eſt morbus cõmunis tam ſimilaribus, q̃ diſsimilaribus partibus.

Similariũ partium morbi, ſecundũ cõſtituẽtes impatibilia elemẽta, aſtrictio et laxatio.

Similariũ particularum ſinguli morbi sũt duplices: quatenus aut ſolis q̃litatibus, aut accedente humorũ affluxu, afficiunt.

Inſtrumẽti functio quando uitietur.

Affectus primario lædẽtes functionẽ, ſunt morbi.

Cauſæ morborũ quæ dicẽdæ.

Inſtrumentalis morbus dupliciter accidit.

propriam operationem, obſtructio ipſa meatuum dicetur morbus dũtaxat: tumor verò nequaq̃, ſed obſtructionis cauſa. Cæterùm ſi affecta pars aliqđ munus proprium obtineat, hac ratione tum obſtructio ipſa, tum particulæ tumor, morbus eſt appellãdus. Quemadmodum, exempli gratia, ſi tunica alicuius venæ, quæ ĩ gibbis hepatis eſt, adeò ĩtumeſcat, vt eius cauitas obſtruatur: tumor quidem ipſe, morbus dicetur, ꝙ ſanguificationem oblædat: obſtructio autem ſimiliter, quòd impediat diſtributionem. Siquidem qui affectus primò lædunt operationẽ, ii et ſunt, & verè dici morbi merent. At opationis oblæſio, paſſio aut ſymptoma, non morbus, eſt appellanda. Qui verò ipſam induxit affectus, morbus abſolutè vocatur: ſicuti & cauſa morbifica, quicquid ipſum morbum pepererit, ſi aliam læſionem non adferat. Attulimus itaq; exemplum morbi, quod in genere formationis conſiſtit. At in numero, duas differẽtias morborum aſſignaueramus: quum ſcilicet aliqua particula creſcit, aut ſuperabundat. Quarum differentiarum vtraq; rurſus in binas alias ſecatur. Siquidẽ eorum quæ ſuperfluunt, nonnulla planè ſunt ex genere naturali: vt ſi cui ſextus adnaſcatur digitus: nõnulla verò toto genere præter naturam: veluti ſi in ventre gignantur vermes, aut in veſica lapis. Similiter deficientium particularum, nonnullæ quidem penitus abolitæ ſunt, nonnullæ verò ex dimidio præciſæ: vtrunq; aũt, aut natura, aut morbo. Ex his tamen, quæcũq; functionem impediunt, eadem ratione in morborum genere continentur. Quæcunq; verò partem aliquam operationi dicatam, vel refrigerant, vel non ſatis ei alimenti tranſmittunt, cauſæ morborum dicuntur. Quædam tamen & morbi, & morborum cauſæ cenſentur: vt ſi gurgulio radicitus præcidatur. Nam & vocem perturbat, & pectus & pulmonem refrigerat. In magnitudine etiam varii morbi contingunt: vbi ſcilicet to-

Morbus in formatione.

Functionis læſio, nõ morbus ſed paſsio aut ſymptoma uocatur.

Cauſa morbi quę ſit dicẽda.

Morbus in numero duplex: cuius utraque differentia bifariã ſcinditur.

Gurgulio pręciſus ꝑturbat uocẽ pectuſq; & pulmonem refrigerat.

tum corpus vel pars aliqua, aut in prima generatione aut ob aliquem affectum præter naturā, vel prodigioſam contraxit molem, vel præter modum eſt imminuta. Qui morbi in deprauata compoſitura cōſiſtunt, varias differentias ſortiuntur. Alii ſiquidem fiunt, vbi naturalis partium ſitus variatur. Alii vbi ligamēta nimis ſoluuntur, ac relaxantur. Alii vbi illa impenſe fuerint aſtricta. Quippe īmodica linguæ vincula, loquendi mādendiq; impediunt functionem: pudēdorum verò, ob auerſum meatū, īpedimēto ſunt, quo minus procul rectaq; excutiatur ſemē. Reliquum aūt eſt quintum ægritudinis genus, nempe vnitatis ſolutio, quæ tam ſimilaribus q̄ diſſimilaribus partibus accidere poteſt. Nam ſi in manu, gratia exempli, neruus aliquis præcidatur oīno, talis ſolutio erit communis, & toti inſtrumento, & ipſi præciſæ particulæ. Quòd ſi non integrè, ſed aliqua ex parte præciſus fuerit, ſolius nerui propria iudicatur affectio, inſtrumenti verò nequaq̄, niſi ex accidēti. Sed pro differentia particularum, continui ſolutio varia ſibi nomina vendicat. Siquidem quæ in oſſe fit, ab omnibus fractura vocatur. Quæ verò in carne contingit, vlcus, vulnus, atq; ruptura. Quæ neruoſis particulis accidit, conuulſio nominari conſueuit. Diximus itaq; ſimplicium differentias morborum. Supereſt autem nūc, vt ad compoſitorum dignotionem veniamus. Erit igit iuxta hæreſim priorem ī particula ſimilari morbus cōpoſitus, dum illius, hi quidem adſtringuntur: hi verò relaxantur, meatus. At iuxta eos, qui elementa eſſe alterationi obiecta contendunt, quatuor numero compoſiti morbi cēſentur: nempe calidus ſimul & humidus: calidus ſimul & ſiccus: frigidus iuxta & humidus: frigid⁹ atq; ſiccus. dum vtraq; videlicet qualitas excellit plus q̄ naturæ conueniat. Quòd ſi etiā qualitatibus illis plus iuſto auctis, accedat pariter humorum affluxus, totidē morbi naſcentur, differentes nimirum ab illis, qui inua

Morbus in magnitudine.

Morbi in deprauata compoſitione.

Vnitatis ſolutio utriſq; partibus exiſtit morbus cōis.

Solutionis continui ſpecies diuerſæ, pro differentia particularum

Similariū morborū cōpoſitorum differētiæ quatuor, iuxta cōſtituētes paſſibilia elemēta

Affluxus humorum gignit quatuor differentias morborum compoſitorum.

Solu continui. dunt ſine humorum colluuie. Similiter ſolutio cõtinuï miſcetur morbis compoſitis ſecundum vnam & alteram ſectam, necnon ſimplicibus, quorum à principio mentionem fecimus. Porrò omnes inflammatæ ſimul & exulceratæ particulæ, tres quidem neceſſariò: nonnunquã quatuor morbos patiuntur. Voco autẽ impræſentiarũ inflammationem, rubentem renitentemq́; tumorem, & qui dolorem inferat. Quia verò omnes ferè id genus tumores, mutuo inter ſe commiſcentur, raroq́; reperire aliquẽ ipſorum purum atq; ſyncerũ licet, neceſſariò dicendum eſt, Eryſipelas, herpetem, carbunculum, cancrum, atq; alios id genus tumores, eſſe compoſitas ægritudines. E quibus carbũculus quidem, ſemper cum vlcere inuadit: cætera verò, ĩterdum citra vlcus infeſtant. Gignitur autem eryſipelas à ruffa bile: ab atra cancer: inflammatio à ſanguine: à pituita deniq; œdema, exiſtens tumor laxus & cedens. Qui humores tametſi ſpecie ſint humidi, potentia tamen non omnes humidi ſunt. Quippe atra bilis ſicca eſt & frigida: flaua, calida & ſicca: vt pituita frigida & humida: ac ſanguis deniq; humidus ſimul & calidus. Igitur de morbis cõpoſitis ſimilarium particularum dictum nobis quũ ſit, ad eos qui inſtrumenta diſcruciant, ſermonem iam conuertamus. Proprii diſſimilarium partium dicentur morbi compoſiti, qui plures atq; diuerſas partes ſimul afflixerint: ex accidenti autem, qui vnicam tantùm inſtrumentorum particulam occupauerint: Etenim ſi lippitudine obſideatur tunica incumbens corneæ, quum lippitudo quidẽ ſit inflãmatio ipſius partis: inflãmatio aũt oĩs exiſtat cõpoſitus morbus, nemini dubiũ eſt, lippitudinẽ futurã ẽt morbum cõpoſitũ, tunicæ quidẽ ipſi proprium, ex accidenti verò vniuerſo inſtrumẽto. Cæterùm ſi pterygium, ſuffuſio, ac deniq; angulorum coarctatio ſimul ipſum oculum preſſerint, conſtitutio talis, totius oculi dicetur ægritudo compoſita: quum ni-

Inflammatæ ſimul et exulceratæ particulæ, quot morbos ſimul patiantur.

Inflãmatio qd.

Carbunculus inuadit ſemper cum ulcere.

Tumorũ præter naturã ſingulis ſui humores tribuuntur.

Humorum quatuor, quali qſq; tẽperie ſit prædicus.

Diſſimilarium partium morbi compoſiti; qui ſint dicendi

Lippitudo eſt inflammatio tunicæ incũbentis corneæ.

mirum vno eodemq́; tempore diuerſæ particulæ con triſtentur. Nihil autem refert ſi dixeris vnicam eſſe cõpoſitam ægritudinẽ, an plures, ſed in diuerſis partibus conſtitutas.

GALENI PERGAMENI DE cauſis morborum, Liber vnus.

NVnc verò ad morborum qui ſecundum ſectam generoſiorem partes ſimilares inuadunt, cauſas diſcutiendas nos conuertamus, idq́; à calore immoderato auſpicati. Vniuerſa corpora plus æquo incaleſcere ſolent, vel ex motu improbo, vel ex putredine, vel ex conſortio alterius corporis feruidioris, vel ex aſtrictione, vel ex alimento ad accendẽdam caliditatem accõmodo. Cæterùm vbi quis immodica exercitatione vſus fuerit, ſi calor inde ortus non occupauerit totum corpus, laſſitudinem tantùm inducit: videlicet, articulorum & muſculorum, ad quos præcipuè mouẽdi munus ſpectat. Si verò extẽdatur per vniuerſum corpus, febrim accendit. Ex ira etiam, quæ caloris iuxta cor ẽ veluti quidam feruor, vbi is per totum corpus diſpergitur, ſolet febris ſuccendi. In tumorib⁹ etiam præter naturam, vbi humores putreſcunt, calor iterdum cordi ſenſim cõmunicatur, ac deniq; excitatur febris. Quare hîc venit intelligenda ſecunda & tertia cauſa caloris præter naturam. Nam ob putredinem, & ob viciniam partis contabeſcentis in iis tumoribus febrilis calor accenditur. Quarta ſpecies cauſæ conſiſtebat in aſtrictione, & quidem meritò. Nam ſi ob aſtrictam cutim cohibeantur difflari ea, quæ prius difflari conſueuerant, ſi quidem fuliginoſa fuerint, in ſpecus cordis conuerſa, eos exurunt, protinusq́; febrim accendunt. Calidorũ etiam alimentorum vſus, (in eo enim quintum genus conſtituebamus) interdum febrim accendit: ſicuti & acria medicamenta, ſiue remedia ſint, ſiue deleteria & contraria. Non autem ex æquo omnes haſce ob cauſas

Calor immodicus a quibus accendi occaſionibus poſsit.

Mouendi munus ad articulos et muſculos pertinet.

Ira eſt caloris qui iuxta cor eſt, ueluti quidam feruor.

Febris ex aſtrictione quomodo oriatur.

Febrire cur nõ contingat ex æquo oibus.
Febri gignendæ quæ requirantur.

febricitant: ꝙ nec ſemper illis contingat par quantitas aut actiuitas cauſæ: quodq́; animantium corpora plurimum alterum ab altero differant. Etenim ad hoc vt accendatur febris in corpore, oportet vt corpus ipſum ſit accommodatum & habile, ad excipiẽdam febrilem caliditatem: cauſa aũt efficiens exiſtat valida, tempusq́; & patientis proximitatẽ ſortiatur: vt videlicet ĩ actione immoretur diuti⁹, & paſſuro corpore ſuperior euadat. Porrò cauſæ quæ in corpore humano præter naturam oriuntur, cauſæ antecedentes vocantur: procatarcticæ verò, ſiue euidentes, quæ extrinſecus aduenientes occurſant. Frigiditatis etiam plurimæ exiſtunt cauſæ: veluti frigidorum propinquitas, alimentorum quãtitas atq; qualitas, aſtrictio etiam atq; laxatio, ociũ deniq; & motus immoderatus: quibus ex occaſiöibus cõſtat etiam ipſum ignem extingui. Prima igitur ſpecies cauſæ, occurſans extrinſecus, ſiue contactu ipſo, ſiue ẽt potentia, ſolet frigiditatis morbum inducere. Ob ſecũdam verò, nẽpe ob frigidiora alimenta, nonnullos correptos vidim⁹ attonito aut epileptico morbo, aut alio quopiam modo refrigeratos, id quod ex ebrietate vel maximè accidere ſolet. Quanq̃ vinum modicè hauſtũ, quum familiare alimentum ſit, mirè calorem auget. In vniuerſum autem, omnes optimi cibi, qui animali plurimum nutrimenti adferunt, ſi ſupra modum ſumãtur, frigidos morbos generãt: ſicuti & cætera, quæ natura refrigeratoria quum ſint, ſimiliter ingerũtur. Iuxta tertium genus cauſæ, nempe aſtrictionem, ſæpiſſimè corporis habitus etiam refrigeratur: vt quæ interdum ſopores graues, veternumq́; & apoplexiam inducat. Aſtrictione autem tunc præcipuè torquetur corpus, dum venæ ipſæ & arteriæ, adeò turgẽt & intumeſcunt ſanguine, vt nullus relinquatur locus inanis, in quem, vbi dilatantur, ambientem aerem poſſint excipere. Quo quidem dum defraudantur, natiuus calor ſu

Cauſas antecedẽtes dici, quę in corpore oriũtur: vt pro catarcticas, quæ adueniunt extrinſecus.
Frigiditatis immodicæ, cauſę.
Apoplexia vnde interdũ contrahatur.
Epilepſiam vnde fieri contingat.
Vinum modice ſumptũ, mire calorem auget.
Cibi oẽs alentes plurimũ, imodice ſũpti frigidos morbos gignunt.

bitò ferè extiguitur. Proinde qui ſic ſunt affecti, actutum deſtituuntur motu ſimul & ſenſu: id quod Hipocrates ſignificaſſe videtur, dicens: venarum (hoc ē arteriarum) interceptiones ſtatim vocem eripere. Igitur cordis calor per meatum gutturis, cum ambiente nos aere commercium habet. Quam viam ſi præcluſeris, illico præfocaueris animal. Calor autem qui in omnibus eſt arteriis, per cor quidem, quatenus viam habet ad fauces, & per vniuerſam cutem, in circūfluum aerē tranſpirat: ac ventilatur quidem, dum attolluntur arteriæ: purgatur verò à fuligine, dum contrahuntur. Atq; vtroq; horum, naturalis ipſius modus ſeruatur. Si igitur tali motionis viciſſitudine ob aſtrictionē deſtituātur arteriæ, neceſſum eſt calorē extingui, corpusq́; omnino refrigeratum emori. Cæterùm ſi corpus referctū fuliginoſo excremento aſtringatur, aut excitabitur febris, aut extinguetur calor natiuus: ſin verò halituoſo vapore ſanguinis, aut fiet corpus ipſum plethoricū, aut eius calor increſcet. Sed quemadmodum aſtrictio ſæpius frigefactionis eſt cauſa: ſic etiam & rarefactio, vbi plus q̄ ex vſu ſit, diſſipat diſpergitq́; natiuum calorem, frigidius efficit corpus. At verò, perinde ac aſtrictio ipſa interdum vniuerſo corpori, nonnunq̄ alicui eius parti accidere ſolet: eodem etiam modo habet & rarefactio. Porrò quæ extrinſecus admouētur, partem ipſam raram, vel conſtipatam reddere poſſunt. At vincula arctiſſima, & vita membrum priuāt, & ipſum impensè refrigerant. Sed iam de ſiccis affectibus opportunum eſt vt dicam. Si quis multo magis diffletur, q̄ pro modo alimenti aſſumpti, vtaturq́; cibis ſiccioribus, facilè in ſiccam ægritudinem delabetur: præſertim ſi curis & anxietatibus, necnō vigiliis torqueatur. Sicca ēt tēperies aeris, balnea quæ deſiccādi vī obtinēt, necnon medicamēta, quæ ītus & foris adminiſtrata, exiccandi poſſidēt facultatē, ſil'r corpora exiccāt. Humidorum mor

Arteriarū interceptiones cur vocē eripiant.

Suffocatio q̄ accidat.

Calorem cordis vētilari dilatatione arteriarū: purgari cōtractione earundem.

Aſtrictio ſæpe frigefactionis eſt cauſa.

Rarefactio quaratione refrigeret.

Admota extrinſecus.

Vincula arctiſſima, vita mēbrum priuant.

Siccę intemperiei cauſæ.

Humidæ intẽperãtiæ cauſæ.

boꝝ oẽs ſunt cauſæ contrariæ:nẽpe maxima ciboꝝ hũmectantiũ colluuies,molliuſcula viuẽdirõ ,animi ſũma trãquillitas,ac deniq; balneaꝝ dulciũ vſus immoderatus,maximeq́; poſt cibum. Ad idem facit deſidioſa vita,pluuiarum copia,humida temporis cõſtitutio, ac breuiter,humectantia medicamenta. Iam verò cauſæ compoſitorum morborum,ſimiliter compoſitæ ſunt. Si enim calida ſimul & ſicca in vnum aliquando conſpirent,calidus ſimul & ſiccus ſequetur morbus. Itidem ẽ cogitandum & in aliis combinatiõibus. At ſæpius cauſæ natura ſimiles corpus ipſum immutant. Plerunq; tamen viribus pugnant contrariis:ita vt aliquando contingat corpus ſimul fieri calidum atq; frigidum , ſicuti & ſiccum & humidum, plusq̃ naturæ conueniat:etiãſi minimẽ id fieri poſſe videatur: quæ inæqualis intemperies vocatur. Aduertendum autem eſt rurſus,corpora ipſa interdum à ſolis qualitatibus alterari , quandoque etiam,ab illis quidem,ſed accedente aliquo affluxu,hũmido quidem ſpecie,facultate verò non item. Flaua ſi quidem bilis poteſtate eſt calida & ſicca:atra , ſicca & frigida:ſanguis,humidus atq; calidus : pituita deniq;, frigida & humida. Quorum humorum ſinguli,interdũ ſynceri & puri,interdum inuicem miſti,ſolent in imbecilliorem partem confluere: ob idq́; tumores partium variantur. Etenim quum quatuor ſint facultates,quib⁹ quælibet pars tum animalis,tum plãtæ prædita eſt,attractrix,retentrix,alteratrix,expultrix:excremẽtũq́; omne aut qualitate,aut quantitate offendat:nec ſit par robur omnium particularum:ſemper quæ fortior eſt, excrementum ipſum ad imbecilliorem propellit. Omnium autem imbecillima eſt cutis , totius corporis excrementa recipiens. Aſſignatis iam cauſis morborum ſimilarium particularũ,ad organicos deinceps nos cõuertamus, exordium à formatione vitiata ſumentes. Euariat enim interdum naturalis figura , dum ob ma-

Compoſitorũ morborũ cauſæ compoſitæ ſunt.

Contrariis intẽperantiis corpus noſtrum ſimul poſſe affici.

Inæqualis intẽperies quæ ſit dicenda.

Humorum ſingulorum temperies.

Tumores partium variari ꝑ humorũ differentiis fluctiũ.

Facultates naturales ſunt quatuor.

Excrementum omne qualitate aut quantitate infeſtare : ſemperq; a fortioribus adpartes imbecilliores protrudi.

Cutis eſt oĩum ĩbecillima ps.

ximam materiæ colluuiem, aut ob qualitatem incõmo dã, impedito ſeminis motu, in vtero deprauatur ipſius fœtus formatio. Secũdò autem poteſt vitiari alicuius particulæ forma, dũ ĩfantes nõ rectè ab obſtetricibus excipiuntur (facilè ſiquidem peruertuntur, molles fluxilesq́; quum ſint) aut ruditer inuoluuntur faſciis, aut lac tabefactum ſugunt, aut perperam educantur, ſiue inepta victus ratione, ſiue exercitiis intempeſtiuis. Crura quippe, ob incumbentium eis corporum pondus, interdum in exteriorem, nõnunq̃ in ĩteriorem partẽ torquentur: idq́; pro natiua ipſorum inclinatione. Nã quibus rectiora ſunt, q̃ ordo naturæ poſtulet, magna ex parte fiunt vatii: vari autẽ, quibus magis curuata. Voco enim vatium, cui in exteriorem partem crus vertitur: varum cui econuerſo. At poſtea q̃ adoleuerint, ſæpe ob repletionem immodicam, aut ob alimenti penuriam, figuram naturalem permutant, idq́; primaria ratione. Illud enim in elephantiaſi: hoc in tabe perſpicuũ eſt. At ob reſolutionem neruorum, diſtentionem, inflãmationem, aut ſcirrhum, naturalis membri figura ex accidenti vitiatur. Siquidem in iis qui altera parte ſunt reſoluti, membrũ trahitur à muſculis actionem facientibus: at in iis quos in altera parte conuulſio exercet, aut phlegmone, aut ſcirrhus, aut dura cicatrix, pars ſana trahitur à͏̄ affectis muſculis. Cauitates partium atq; meatus pereunt, vel offenduntur, ꝙ nimirũ coaleſcãt, aut conſtipentur, aut obſtruantur, aut confringantur, aut in ſeſe concidant. At facultatis retentricis motus imoderatus ſolet eſſe cauſa conſtipationis: quemadmodum laxitatis, operatio expultricis immodica, retẽtricisq; languor. Exaſperantur læuia, & læuigantur aſpera (nam hæc ad formam vitiatam pertinent) illa quidem ob acres humores, aut medicamenta abſtergẽtia: hæc verò ob pinguitudinem ſucci, viſcoſitatem ue. Secundi generis, hoc eſt vitiati numeri, cauſæ ſunt, ſi

Forma mẽbro conueniens a quibus cauſis poſsit vitiari.

Vatii qui fiãt.

Vari qui fiant, & qui dicãtur.

Elephantiaſis.

Tabes.

Reſolutis altera parte muſculis, membrum trahitur a reliquis, q in actione verſantur.

Conuulſi alterius partis muſculi, ad ſe partem valentẽ alteram trahunt.

Conſtipationis cauſa.

Laxitatis cauſa.

Numeri deprauati cauſæ.

quidem numerus ſit diminutus, ſectio, aut putrefactio, aut immodica refrigeratio: ſin autem aliquid ſupercreuerit, quod non ſit è numero partium natura conſtantium, formamq́; naturalem ſortiatur, abundantia optimæ materiæ erit cauſa. Quòd ſi id ipſum præ ſe formã non naturalem ferat, materiæ qualitas non naturalis etiam erit in cauſa. Vtrobiq; tamen vires validas eſſe oportet. Alioqui nec conformari poterit quod eſt vtile: nec extrudi quod vitioſum exiſtit. Natura enĩ vtrũq; molitur. Magnitudo partium augetur (ĩ ea enim oblæſa tertium genus conſtituebamus) à copia materiæ benignæ, necnon à potentiæ robore: imminuitur autem à cauſis contrariis: vel ob ſectionem, vel exuſtionem, vel putrefactionem, vel deniq; ob frigefactionem ingentem. Quartum verò morborum inſtrumentalium genus, quod in praua compoſitione conſiſtit, iterdum ob repentinam improbãq́; agitationem contingit: interdum ob articulorum humiditatem immodicã: quãdoq; ob euerſionem ſuperciliorum in ipſis articulis: eſt quum ob relaxationem compoſitio vitietur, quemadmodum in inteſtinorũ lapſu, quæ laxato peritonæo in ſcrotum deſcendunt. Ex his itaq́; & aliis plurimis occaſionibus, organorum compoſitio peruertitur. Nunc verò alteri⁹ generis cauſas examinemus, quod vtriſq;, tam corporibus ſimilaribus, q̃ inſtrumentalibus cõmuniter accidit: id enim eſt vnitatis ſolutio. Quæ quidem ſi carni accidat, vlcus aut vulnus vocatur: ſin autem oſſi, dicitur vel fractura, vel caries: quæ ab erodentibus oritur humoribus. Ad capitis oſſa, complura inſtituta ſunt nomina. Colliſio, magna ex parte accidit carni: q̃q̃ & in oſſe nonnunq̃ etiam contingit, idq́; maximè ĩ pueris, ſub irruente extrinſecus aliquo violento, valido, ac duro corpore. Ad ſolutionem etiam continui p̃tinent & ruptio, & conuulſio, hæc in neruis, illa in carne conſiſtens: quæ cauſam ſuæ generationis habent

Magnitudinẽ partis quę cauſę poſsint augere, ac minuere.

Cõpoſitio partis vitioſa vnde accidat.

Enteroceles generatio.

Solutæ vnitatis cauſæ.

Caries vnde gignatur.

Colliſionis cauſæ.

Ruptio.

Conuulſio,

repentinum, validum, atq; inæqualem motum. Vt igitur paucis expediam, omnium huiuſce generis ægritudinum cauſæ, nonnullæ quidem occurrunt extrinſec⁹: nonnullæ ab ipſo corpore emanant. Porrò extrinſecæ ſunt, ea omnia quæ percutere, colliderêq; ſunt apta. Quæ verò à corpore emergunt, ſunt immodicæ inordinatêq; animalis motiones, ac præterea humores vitioſi, erodendi vim poſſidẽtes. Hæ itaq; ſunt ſimplices ægritudines ſimilaribus partibus, organicisq; communes: ac præterea ipſarum ſimplices cauſæ. Compoſitas autem ægritudinum cauſas, non eſt admodum inuenire difficile, quũ nimirũ ex his quas diximus, cõſtituant.

GALENI PERGAMENI
de Symptomatum differentiis, Liber vnus.

OMnis præter naturam affectus, aut morbus eſt, aut morbi cauſa, aut illius ſymptoma. Eſt autem morb⁹, affectus quidam præter naturam, functionem lædens. Cæterùm differt affectus à morbo, nam ille quidem extenditur etiam ad ſanos & neutros: hic verò ſolùm circa ægrotantes verſatur: quum nimirum ſanitati contrarius exiſtat. At ab vtriſq; disſidet, quod Græci pathos, Latini pasſionem appellant. Eſt enim paſſio motus qui ab altero fit in alterum: ita vt agentis motus dicatur actio: motus verò eius quod affectum eſt, paſſio. In ſumma, ipſum affici, quodammodo idem quod pati eſt. Differt itaq; ab affectu paſſio, ipſius tantùm motionis ratione. Quandoquidem in ipſo verti & mutari, præterea alterari, & moueri, paſſio habet generationem: in eo verò quod manet, prorſus affectus conſiſtit. Proprie igitur affectus dicitur paſſio iã facta: nõ autem quæ etiamnum fit. Sed quemadmodũ ad ſanos & ægros ipſe affectus extenditur, ſic etiam & paſſio: quo quidem nomine à morbo ſimiliter differt. Rurſus affectus ipſe, alius quidem naturalem actionem efficit: alia verò euertit & labefactat. Eſt igitur ſanitas,

Affectus præter naturã eſt triplex.

Morbus eſt affectus præter naturã functionem lædens.

Affectus & morbus vt differant.

Paſsio quid.

Actio quid.

Affici quodãmodo eſt idem quod pati.

Paſsio verſat in motu.

Affectus conſiſtit in permanẽtia.

Paſsio, vt affectus, ad ſanos extenditur.

Sanitas quid.

naturalis quidam affectus functionis author: morbus autem, affectus præter naturam, oblæſæ functiõis cauſa. At paſſio, motus eſt in materia, q ab agente fit, actio verò, ipſe motus agentis: Quod autem ſuapte natura aliquid confert ad eius quod fit generationem, cauſa vocatur: quæ quidem & ipſa multiplex eſt. Nam materia, utilitas, ſcopus, inſtrumentum, initium deniq; vnde proficiſcitur motus, hæc omnia cauſæ dicunt. Quæ verò nihil conferunt, ſed tamen ab iis quæ conferunt ſeiungi non poſſunt, hæc eius ſine quo non, rationem obtinent. Aduerte autem, aliquid fieri per ſe, idem eſſe quod primò: ex accidenti verò, quod ſecundò. Vt ſi qs digito vnum calculum moueat, à quo moueatur & alius: per ſe quidem dicetur mouere primum: ex accidenti autem ſecundum. Ad eundem igitur modum, qui affectus præter naturam ſuapte ratione actionem nõ labefactant, ſed per morbos à ſe productos, ii non morbi, ſed morborum cauſæ, ſunt appellandi. Morbi enim ſunt, qui primò lædunt actionem. Porrò quod morbũ veluti vmbra, ſequitur, id morbi ſymptoma vocatur: quemadmodum functiõis læſio. Eſt autem ſymptoma largè ſumptũ, omnis à naturali ſtatu mutatio: obidq; quicquid animali præter naturã accidit, ea ſignificatione eſt ſymptoma. Quamobrem morbus quadantenus etiam ſymptoma dicitur: ſicuti & cauſa pter naturam. Differt autem à paſſione ſymptoma (tametſi interdũ in idem coeant) q paſſio quidem, omnino in motu verſetur, ſitq; interim ſecũdum naturam: Symptoma verò, non in motu tantùm, ſed in habitu etiam & permanẽtia eſſe poſſit, omnino præter naturam. A' morbo verò differt, quoniam neq; affectus neceſſariò eſt, neq; actionem ex neceſſitate lædit: quæ ſanè ad conſtituendum morbum deſyderantur. Porrò ſymptomata propriè ſtricteq; ſumpta (de quibus agere eſt animus) differentia triplici continentur. Alia ſiquidem no

Cauſa quid.

Cauſa multipliciter dicit.

Cauſæ rõnem eius ſine quo nõ, obtinẽtes.

Fieri per ſe, & ex accidenti, quid ſit.

Morborum cauſæ.

Morbi primo lædũt functionem.

Symptoma ẽ quod ſequitur morbum.

Symptoma large ſumptũ quid ſit.

Symptoma ab actione & morbo quo differat.

Symptoma ꝓprie dictum, ẽ triplex.

ſtri corporis ſunt affectus: alia functionum læſiões: alia ambo hæc comitantur: vt ſunt excrementorum imodicæ tum excretiones, tum ſuppreſsiones. Cæterũ ſub actionis læſione, priuatio quoq; mihi inaudiatur, quẽadmodũ immobilitas, inſenſibilitas, atq; cruditas: quæ quidem actionum læſiones ſunt. Has igitur ſymptomatum differentias deinceps examinemus, ab actionis læſione auſpicati. Actionum læſio duplex eſt. Altera enĩ ad animalem: altera verò ad naturalem functionem ꝑtinet: Actiones ſiquidem duplices potisſimum numerãtur: naturalis videlicet & animalis. Rurſus animalis diuiditur in ſenſibilem, motiuam, atq; gubernatricem. Quorum membrorum ſingula rurſus in alia ſecantur. Senſibilis quippe animæ functio, quinq; differẽtias ſortitur, viſiuam ſcilicet, olfactoriam, guſtatoriam, auditoriam, atq; tactricem. Motiua autem facultas, quum vnicum inſtrumentum habeat, vnum tantùm habet motionis modum: variatur tamen pro particularium inſtrumentorum diuerſitate: Vltima functio animæ, quam diximus eſſe gubernatricem, in imaginatricem, ratiocinatricem, ac deniq; memoratricem diducitur. Igitur noxæ omnium actionum ſentiendi, communes quidem, vniuerſalesq; ſunt, inſenſibilitas, & difficultas ſenſus: particulares autem, quæ in ſingulis ſenſibus reperiũtur: quemadmodum in oculis cœcitas, & caligo: in auribus ſurditas & hebetatio: atq; in aliis ſimiliter, vbi videlicet actio abolita eſt, aut deprauata, aut diminuta. Cæterùm tactus in actione ſua, q̃ reliqui ſenſus, multo grauius ſymptoma, quum ab extrinſecus occurſantibus, tum vel maximè ab affectibus interioribus, ſolet recipere. Etenim alii ſenſus, nõ ab internis, ſed ab externis affectibus, in functionibus ſuis ꝯtriſtantur: ac ne id quidem per ſe, ſed ex accidenti, ꝙ videlicet in ſe habeant facultatem tangendi. Eſt enim tactus omnibꝰ ſenſoriis ſenſus quidã cõmunis: reliqui verò quatuor,

Actionũ læſio eſt duplex: altera ad aïalẽ, altera ad naturalẽ functionẽ pertinens.

Actio animalis eſt triplex.

Senſibilis aïæ functio eſt quĩtuplex.

Motrix fũctio uariatur, ꝓ inſtrumentorum diuerſitate.

Gubernatrix aïæ functio eſt triplex.

Sentiẽdi actionũ læſiones cõmunes & particulares.

Tactus q̃ reliq; ſenſus, multo grauius afficit. Senſus reliqui a tactu, ab externis cõtriſtãtur duntaxat: id q; rõne tactus quem poſſident.

Tactus eſt omnibus ſenſoriis cõis ſenſus.

ſuo quiſq; tantùm eſt proprius. Quamobrem oculi ſæpiſſimè graui dolore cruciantur, contriſtato ſenſu tangendi.

Senſus communis ſymptoma eſt vigilia, veternuſq;.

At verò vigilia & veternus ſunt ipſius cõmunis ſenſus ſymptomata.

Motricis facultatis ſymptoma eſt triplex.

Motricis facultatis triplex reperitur ſymptoma: immobilitas: diminutus motus: ac deniq; deprauatus.

Motus deprauati ſpecies.

Cæterùm deprauatus motꝰ, alius tremulus eſt, alius conuulſiuus, alius palpitãs, alius deniq; vibrans.

Epilepſia quid

Porrò ſi conuellatur vniuerſum corpus, aïæq; princeps potentia ſimul ſit impedita, id ſymptoma epilepſia vocatur:

Apoplexia quid.

apoplexia autem, dum totius corporis perit omnino motus, ſimulq; principes actiones cohibentur. Hæc itaq; motiuarum actionum ſunt vitia.

Imaginatricis facultatis ſymptomata.

Proximum eſt, vt gubernatricium functionum iam offenſas tradamus, ac primum imaginatricis. Hæc enim interdum tota corrumpitur, exoluiturq;, quemadmodum in catalepſi: interdum autem vitiatur, vt in delirio: eſt quum deficit atq; debilitatur, quod in lethargo contingit.

Ratiocinatricis facultatis ſymptomata.

Amentia quid.

Fatuitas quid.

Delirium quid

Sic etiã ratiocinatio, nũc exolui penitus, ipſumq; ſymptoma eſt amentia: nũc deficit atq; remittitur, vocaturq; id ſymptoma fatuitas: nunc læditur ac deprauatur, quod ſymptoma vocant delirium. Plerunq; ſiquidem in vtriſq; ſimul cõſiſtit delirium, tum parum probè imaginando, tum parum aptè ratiocinando.

Ratiocinẽ interdũ vitiari, imaginatione atq; memoria illæſis: ſicuti cõtra

Eſt quãdo dũtaxat in altero. Interdum quippe ratio vitiatur, imaginatione ſimul atq; memoria illæſa. Quemadmodum etiam ratione integra, contingit tum imaginationem, tum memoriam vitiari. Quòd autem in memorandi potentia conſiſtant vitia, nemini opinor obſcurum.

Naturaliũ facultatũ ſingulis duplex tribuit ſymptoma: nẽpe & abolitæ functionis, & non ritè obitę.

De animalium itaq; actionum ſymptomatis dictum nobis quum ſit, ad naturalium ſymptomata examinanda nos conuertamus. Methodus autem eorum inueniẽdorum eſt, naturalium facultatum cognitio: in quarum ſingulis duplex reperitur ſymptoma, alterum abolitæ functionis: alterum non ritè obitæ, quod quidem hoc eſt duplex: alterum quod in diminuta, alterum quod in

vitiata

vitiata actione cōſiſtit. Exemplum autem ponamus in concoctione ventriculi, quæ interdum quidē tota corrumpitur: interdum remittitur ob imbecillitatem: interdum vitiatur. Quorum primum ſymptoma dicitur cruditas: ſecundum, concoctionis tarditas: tertium prauitas & vitium vocatur. Porrò appetitricis functionis ſymptomata ſunt abolita appetentia, & immodica cibi cupiditas. Circa nutricationis actionem, ſi ſcopum minimè attigerit, atrophia & phthiſis accidunt. Vitiatam verò nutricationem ſequūtur leuce, ophiaſis, alopecia, & reliqua id gen⁹ ſymptomata. Quum igitur naturales facultates ſint quatuor, attractrix, retentrix, alteratrix, expultrix, ſanè in ſingulis naturalib⁹ organis, quatenus naturalia ſunt, duodecim oriri poſſunt ſymptomata: tribus videlicet in vnāquāq; facultatem congeſtis: in animalibus verò, quindecim. Quòd ſi animale inſtrumentum ſimul & mouendi, & ſentiendi vires obtineat, duodeuiginti ſymptomatum formas habere poterit. Ventriculus igitur, duodecim ſortiī ſymptomata, quatenus eſt cōcoctionis organum: totidēq; quatenus pars ſimilaris, quæ nutriri deſyderat. Siquidē omnes particulæ quæ nutrimentum ſuſcipiunt, duodecim recipiunt ſymptomata, nempe tria (vt diximus) ſecūdum ſingulas facultates. Vbi videlicet aut nihil trahunt, aut languidè, aut vitioſè: vbi id quod attractum eſt, aut non retinent, aut lāguidè, aut vitioſè: vbi quod iam retinuerunt, aut penitus crudum relinquunt, aut diminutè concoquunt, aut in alienam qualitatem conuertunt: vbi excrementa ipſa expellere nequeunt, aut lāguidè, aut perperam, hoc eſt, citius aut tardius, q̄ animali expediat. Ex quibus vtiq; accidit particulas, non nutriri, aut imbecilliter, aut perperā & vitioſe. Quod verò ī facultatibus ſimilarium particularum dicimus, id etiam intelligendum eſt, in iis quæ ad inſtrumentales ſpectant. Porrò alteratrix facultas in ventre tunc

Vētriculi actionis ſymptomata sūt, cruditas cōcoctionis tarditas, prauitasq;.

Appetitricis facultatis ſymptomata.

Nutritoriæ actionis ſymptomata.

Facultates naturales ſunt quatuor.

Naturaliū inſtrumentorum ſingulis, duodecim attribui ſymptomata.

Animali inſtrumento quindecim ieſſe poſſe ſymptomata.

Similariū particularū ſingulis quæ nutrimentum ſuſcipiūt, duodecim attribuuntur ſymptomata.

Alteratrix facultas, ventriculi, quando abolita, & imbecilla, & deprauata dicat.

abolita cenſetur, vbi cibus talis relinquit, qualis aſſumptus eſt. Imbecilla autem dicitur, quæ tardè concoctionem abſoluit, ſicuti deprauata, quæ in malignam qualitatem cibos ipſos permutat. At abſoluta concoctio dicitur, vbi cibus in qualitatem animāti familiarem mutatur. Aduertendum tamē hoc loco magnopere eſt, alteri ſymptomati, alterum nonnunq̄ ſuccedere. Siquidē iniuſtum complectendi tempus cōtinuò ſequitur diminuta concoctio. Præterea celeris deiectionis ciborum inſeparabilia ſymptomata ſunt excrementorum humiditas, alimentiq́; per corpus imminuta digeſtio. Corruptelam cibi ſequitur neceſſariò quidem, excrementorum fœtor: non neceſſariò verò mordicatio & īflatio. Atq; horum ſanè omnium iam dictorum ſymptomatum, quæ in actione oblæſa conſiſtunt, ſicuti & aliorum duorum generum, ſciendum eſt, morbos cauſas exiſtere. Symptomatum quæ in corporū conſiſtunt affectibus, primæ differentiæ ſunt quatuor. Siquidē alia ad viſum, alia ad odoratum, alia ad guſtum, alia deniq; ad tactum pertinent. Etenim quæ ad viſum ſpectant, ea ſunt quæ conſiſtunt in colore præter naturam: ſiue is vniuerſum corpus occupet, vt in arcuatis: ſiue aliquam eius partem, vt in carbunculis. At quæ pertinent ad odoratū, ea in reſpiratu ac perſpiratu deprehēduntur: vt ſi, gratia exempli, quod indies expirat è corpore, ſiue per arteriam aſperam, ſiue per vniuerſam cutim, graueolens ac putre ſentiatur. In guſtu autem ſymptomata ſunt, omnes ſapores qui ægris præter ſolitum accidunt: vt ſi alienas qualitates percipere ſibi videantur. Tangibiles differentiæ ſunt, vbi ea quæ ſubiiciuntur tactui, genuinam mutarunt conſtitutionem: vt ſi cutis quæ antea erat mollis, deprehendatur dura, rigidaq́;: aut è cōuerſo. Quum igitur omne quod naturale eſt, ex cōmoda temperatura naſcatur: vtiq; id quod præter naturā exiſtit, ex aliqua intemperie orietur. Quamobrē, quū

Symptoma vnum ſuccedit alteri.

Deiectionē ciborū celerem quæ ſequant.

Corruptelam ciborum quæ ſequantur.

Morbi, quorū ſint cauſæ ſymptomatum.

Symptomatū quæ in corporum cōſiſtūt affectibus, prima differentia eſt quadruplex.

Naturalia omnia ex commoda temperie naſcuntur.

hæc omnia quæ diximus, prorſus præter naturã ſint, meritò intemperiei feruntur accepta. Atqui intemperies omnis eſt morbus: ergo liquidò conſtat, has quatuor ſymptomatũ differentias, à morbis generationẽ contrahere. Quæ verò vel excernuntur à corpore, vel retinentur in eo præter naturam (hæc enim ad tertiũ pertinebant genus ſymptomatũ) aut tota quidem ſubſtantia, aut qualitatibus tantùm, aut deniq; quantitatibus, à naturæ ordine digrediuntur. Atq; ipſa etiam vel immediatè ſequũtur morbos, vel mediatè: intercidẽtibus ſcilicet ſymptomatibus aliis. Iam verò hæmorrhagia, quod ad excretam ſubſtantiam pertinet, toto ẽ genere præter naturam, fitq; aut aperto vaſis oſculo, aut rupto vaſe, aut eroſo. Etenim vulnus, ruptura, eroſio, proprii ſimilarium partiũ ſunt morbi: at apertio oſculorum, ad inſtrumenta pertinet. Accidit enim interdũ ipſe ſanguinis fluor ob retentricis facultatis infirmitatem: interdum quia expultrix immodicè mouet: nonnunq̃ ob vtriuſq; functionis noxam. Sic fit etiam muliebre profluuium, aut ob dictarum functionum ſymptomata, aut quia ſanguis eſt nimis ſeroſus atq; ſubtilis redditus. Sciendum tamen eſt, nihil eorum quæ tẽpeſtiuè, hoc eſt ad animalis commodum, circa corpus contingunt, etiam ſi toto genere præter naturam ſint, verè dici ſymptoma (quale vtiq; eſt id quod ſequitur morbum, atq; in læſione actionis conſiſtit) quum nimirum vnumquodq; eorum ſit elegans & abſolutũ opus naturæ, tametſi ad alterum ſymptomatum genus, nẽpe ad affectum præter naturam reduci poſſit: vt ſi ſanguis per nares, aut hæmorrhoidas, cõmodè erumpat.

Intẽperies omnis eſt morbus.

Hæmorrhagia quibus modis fiat.

Symptomata dici non debẽt quę tempeſtiuè atq; ad animalis commodum circa corpus contingunt, vel ſi toto ſint genere præter naturam.

GALENI PERGAMEMI DE ſymptomatum cauſis. Liber primus.

IN ſenſili actione triplex ſymptomatum genus deprehenditur. Vnũ, quum primum ſenſus inſtrumẽtum quippiam perpeſſum eſt: alterum, quum ſen-

Sentiendi actio triplex ſymptomatũ genꝰ ĩ ſe ipſa admittit.

Cryſtallinus humor eſt primum ſentiendi organum.

Opticis neruis ineſt manifeſtũ foramen.

tiendi potentia: tertium, quum miniſtrantium primo ſenſus inſtrumento partium aliqua fuerit affecta. Vt in oculo primum ſentiendi inſtrumentum eſt cryſtalloides humor, qui à coloribus alteratur. Vis ſentiendi, eſt quæ à cerebro per neruum opticum qui ſolus manifeſtum habet foramen, in ipſum deſcendentem, procedit. Illiꝰ verò gr̃a creatæ ſunt reliquæ oẽs oculi partes.

Cryſtallinus humor octo offendi ſolet intemperantiis.

Viſoria facultas offenditur, vel neruo affecto, vel cerebro.

Solutionẽ continui eſſe communẽ morbũ ſimilaribus & inſtrumẽtariis particulis.

Quicqd igitur ex enumeratis ſit læſum, aĩal vel malè, vel nhil oĩno videbit. Solet cryſtallinus humor octo in tẽperaturis à naturæ mõ diſcedere. At facultas viſoria offenditur, vel neruo affecto, vel cerebro. Hæc autem, quatenus ſimilaria ſunt, octo morborum generibus cõflictantur: quatenus inſtrumentalia, tum obſtructione, tum aliarum rerum innixu, atq; adeò diuortio ꝯtinui, quod quidem tam ſimilaribus, q̃ ipſis inſtrumentalibus ſemper adeſt commune. Iam verò, ſi cryſtalloides humor peruertatur ad alterum angulorum, haud ita notatu digna ſuccedet noxa: ſin verò vel ad ſuperiora, vel ad inferiora declinet, tũc quicquid cernitur, duplũ eſſe videtur.

Chryſtallino humore ſurſũ, aut deorſum, peruerſo, obiecta videntur dupla.

Illa porrò quæ ex vſu ſunt primo inſtrumento, variis modis etiam contingit lædi: vtputa ſi albugineus humor, ſpiritus'ue, qui ante cryſtalloidem locatur, vſq; adeò copioſus ſit, vt viſoriam facultatẽ impediat: aut ſimiliter ſi foramẽ rhagoidis vel relaxetur, vel coarctetur, magis q̃ expediat viſioni: aut ſi ĩ aliquã diuellatur partem: aut deniq; ſi rumpatur.

Pupillæ foraminis relaxatio ſemper viſui incõmodat: conſtrictio autem, ſi quidem natiua ſit, acutiſsimæ viſionis eſt cauſa: ſi vero a morbo producta, lędit viſionem.

Cæterum relaxatio illius, ſiue ab ortu ſit, ſiue poſtea præter naturã acceſſerit, ſemper viſui incommodat: adſtrictio autem & imminutio, ſi quidem à natiuitate contracta fuerit, acutiſsimæ viſionis eſt cauſa: ſin verò ex morbo talis coarctatio cõtigerit, viſionem impedit manifeſtè; idq́; non quatenus coarctatio eſt, ſed quatenus à peſſimis cauſis inducta. At reliquorũ neutrum, ſiue à primo ortu, ſiue poſtea q̃ quis genitus eſt, acciderit viſioni incõmodum notatu dignum adferre poteſt. Etenim vbi al-

terum oculum claudimus, dilatatur alterius pupilla, ꝙ ſpiritus antea ambobus particulatim diſtributus, vniuerſus in vnum confluat. Iccirco quibus ſuffuſis altero oculo clauſo pupilla clarior apparet, ii ſperare debent fore aliquando, vt viſum, punctione facta, recuperent. Quibus autem non dilatatur, ii omni ſpe recuperandi viſus ſunt deſtituti. Vnde liquidò conſtat, ſpiritum aliquem animalem à cerebro demitti ad oculos. Si igitur pupilla amplior fuerit, ſpiritus implere illã non poteſt: quare diffundi ipſum, diſſolui, diſſipariq́; eſt neceſſe. Si verò anguſtior, cogitur, & cõſtringitur, ac denſior fit ſpiritus. At coactus ſpiritus cõſtrictusq; ad facilitatem ſenſus conducit plurimum. E diuerſo diſſolutus diſſipatusq́;, ſentiendi difficultatem inducit. Eſt autem albugineus humor veluti propugnaculum cryſtallini, cuius ẽt nonnihil eſſentiam iuuat. Quamobrem, ſi imminuatur quodammodo, ipſe cryſtallinus areſcit ac ſuper ipſum rhagoides tunica corrugatur & cõcidit: ſic vt viſio ipſa oblædatur: nimirum externo lumine, per exiguũ medium, humori cryſtallino occurrente. Iam verò inſtrumentum viſionis, citra tædium tolerare ſplendorẽ nõ poteſt. Ob idq́; rhagoides tunica illi eſt obiecta, nigra exiſtens ſimul atq; cœrulea, quibus coloribus ocul⁹ potiſſimum recreatur, quem infeſtauit ſplendor. Verùm coarctatio pupillæ, quẽadmodum amplitudo, ſi quidẽ ab humiditate ſuperflua trahat ortum, facilem: ſin verò à ſiccitate quadam inexpugnabili, deſperatam curationem ſortitur. Porrò ſi rhagoides tunica ita ſua continuitate ſoluatur, vt tenuis ille humor prolabatur ad exteriora, maximè viſio labefactat. Ad hæc ſi humor ille albugineus ſe ipſo craſſior ſit redditus, exactam cernendi aciem multo obtuſiorem reddet. Quòd ſi plurimum aucta ſit craſſitudo, viſum omnino prohibebit. At ſi non totum foramen à contento ibi craſſo corpore obtenebretur, ſed relinquatur eius aliqua particula

Oculo altero clauſo, cur dilatetur alterius pupilla.

Suffuſorũ, qui nã poſsint viſum recipere, & qui minime.

Spiritũ animalem à cerebro demitti ad oculos.

Spiritus cõſtrictus, coactusq;, plurimũ cõducit ad ſenſus facilitatẽ: at diſſolutus, contra, obeſt.

Albuginei humoris uſus.

Rhagoidis tunicæ vſus.

Pupillæ coarctatio quando facile, & quando ægre curationẽ recipiat.

Rhagoidis ſolutio quãdo viſum exoluat.

pura, videre licebit p̄ illam externas res, idq́; nihilo deterius q̄ antea: ſed vnamquālibet ſolam. At ſi in pupillæ centro exigua cōſiſtat ſuffuſio, maneantq́; partes quæ in circuitu ſunt, puræ, qui ſic ſunt affecti, quicquid aſpiciunt, id veluti feneſtratum putant. Vbi verò humor iter cryſtalloidem atq; ragoidem medius, proprium colorem mutarit, ſi quidem ad fuſcum declinet, arbitrabitur quis ſe per nebulam, vel per fumum etiam videre. Sin alio quouis colore inficiatur, huius quoq; imaginem, ea quæ ſpectant, referet. Præterea, quibus adeò abſoluta eſt cernendi facultas, vt ne minimum quidē viſibile eos latere poſſit, ſi vapores à vētriculo ſurſum ferantur, hos ſymptomata ſuffuſiōi ſimilia infeſtabūt. In vniuerſum autem, vel parua, vel magna ſymptomata accedent, pro ipſius magnitudine affectus. Cui ſpiritus animalis ſimul & multus fuerit, & æthereus, is, res quæ porrò diſtant, & videre, & diſcernere poteſt. Cui verò paucus quidem fuerit, ſed purus, is vt res propinquas planè diſcernit, ſic diſtātes haudquaq̄ videt. Quod ſi humidior ſimul fuerit & multus, res diſtantes videt q̄dem, ſed nō ad vnguem diſcernit: quemadmodum cui humidior ſimul fuerit & exiguus, is neq; exactè, neq; porrò videre poteſt. Ceratoidis tunicæ pars illa quæ pupillæ eſt obiecta, ſi craſſior denſiorq́; ſit, aciem hebetem reddit. Si verò humidior denſiorq́; fuerit, non modo reddit viſum obtuſum, ſed etiam efficit, vt qui ſic ē affectus, putet ſe per tenebras, aut nebulam, aut vaporem aliquem, aut p̄ fumum res ipſas cernere. At ſi humores non multitudine ſed colore peccauerint, ſecundum eiuſdem coloris naturam ipſa cœcutiētia oboriētur. Proīde qui morbo regio laborāt, quicquid vidēt, id pallere arbitrātur. Quibus autem ea ceratoidis pars inſigniter vlcerata eſt, aut vulnerata vſq; adeò, vt ipſū vulnus ad īteriora pertingat, ii magna ex parte obcœcantur. Vidi tamen equidem puerum, quum iuxta pu-

Obiecta quando feneſtrata videantur.

Videre planè diſtantia obiecta, quibus contingat.

Ceratoides tunica. i. cornea

Icterici putant omnia obiecta pallere.

pillam pūctus fuiſſet ſtylo, ſic vt aquoſus humor efflueret, ac tota omnino cornea corrugaretur, viſum (icredibile quippiam) recuperaſſe: inſtaurato ſcilicet paulatim humore qui per vulnus effluxerat. Solius etiā corneæ ipſius corrugatio (qualis ſenectute confectis ſolet ſemper accidere) ſimiliter viſum offendit. Cæterùm ſi pupilla ſimul ſit imminuta, ſcire licet, aquoſum quoque humorem imminutum exiſtere: ſin verò æqualis permanſerit, ad ſolam ceratoidem affectus pertinet. Corneæ igitur morbi, ſi fuerint magni, in totum viſionem impediunt: maximè ſi vel phlegmone, vel ſuppuratione, vel ſcirrho (quatenus inſtrumentum eſt) īfeſtetur. Inhærens verò membrana phlegmone obſeſſa, ex accidenti quoque impedire poteſt viſionem. At chymoſis, vnguisq́;, non ex accidenti, ſed primaria ratione pupillam ipſam obſcurant: quemadmodum genarum ingentes tumores præter naturam.

Viſum recuperaſſe puerū, cui albugineus humor effluebat, corneaq; oīno corrugabatur, Galenus vidit.

Chymoſis.

Vnguis oculi.

Grauis auditio ſurditasq́; animanti euenire ſolent, aut ob auris partem aliquam, aut ob neruū à cerebro deſcendentem: aut ob cerebrum ipſum, ſi ea in parte, vnde neruus oritur, affectum fuerit. Igitur nerui cerebrique offenſa in his, haud aliter q̄ in oculorum affectibus, accidit. Reliquarum verò partiū noxæ, illis ad portionem reſpondent: verùm non omnino ſimilis læſio exiſtit. Partes itaque àd auditum pertinentes, quatenus ſimilares ſunt, octo intemperaturis vexantur, ac præterea ſolutione continui: quatenus autem inſtrumentales, tum hac, tum obſtructionibus inuaduntur, ob tumorem aliquem præter naturam, aut ob ſordem obturantem auditorium meatum.

Auditus ſymptomata vnde proficiſcantur.

Quum autem lingua ſit duplici facultate prædita, ac per vnam quidem ſentiat, per alteram voluntariè moueatur: contingit ſanè ipſam, aut minimè ſapores percipere, aut deprauatè: idq́; ob tunicæ, quæ illam inuoluit, vel corporis ipſius, vel mollium neruorum, vel ei⁹

Linguæ ineſſe duplicem facultatem: ſenſitricem, atque motricem.

Guſtandi vis ob quarũ partium affectus corrumpi, aut vitiari poſsit.

Senſuũ allucinationes quomodo fiant.

cerebri partis, vnde illi exoriuntur, affectum aliquem præter naturam. Etenim deprauata ſaporũ dignotio vbi lingua alieno quopiam humore fuerit imbuta, euenire conſueuit. Nam quemadmodum per ſuffuſiones, ipſa viſoria facultas foris videtur ea cernere, quæ in oculo apparent: ita & guſtandi vis, internã linguæ affectionem rebus ſenſibilibus tribuit: quemadmodum ẽt, vbi ſonum aures percipiunt, nulla re extrinſecus obſtrepente, ſed ipſa circa membranas motione, phantaſmata tranſmittente.

Odorandi ſenſoriũ eſſe principium anteriorum cerebri vẽtriculorum.

Naſum inſeruire odoratui & reſpirationi.

Quod verò ſpectat ad olfactricem potentiam, odorandi ſenſorium eſt principium anteriorum cerebri vẽtriculorum: inſeruit autem naſus odoratui ſimul & reſpirationi. Si igitur vel contundatur ipſe, vel eius obſtruatur meat⁹, idq́; vel ab humore aliquo, vel à tumore præter naturam, olfaciendi facultas vel minus probè odores percipiet, vel eos omnino non ſentiet. Obſtructiones etiam oſsium colatoriorum, præterea cerebri membranarum, atq; adeò illæ quæ in proceſsibus anteriorum cerebri ventriculorum oriũtur, ac deniq; inſignes dictarum partium tum cõtuſiones, tum ſectiones, olfactricem vim maximè labefaciunt. Ob intemperiem etiam ipſarũ partiũ, ſolet fieri olfactus vitioſus.

Olfaciendi vis a quibus ſoleat labefactari.

Tactus ineſt omnibus ſenſibilibus.

Hæmodia vnde ſignificatur.

Torpor, affectus cõpoſitus, a quibus cauſis oriri ſoleat.

Porrò tactus (qui ſenſus communis eſt omnibus particulis ſenſibilibus) varia ſymptomata recipit: iter quæ annumeratur tũ hæmodia, tũ torpor. Eſt enim hæmodia dentium ſtupor, qui ob acidos acerboſq́; cibos magna ex parte oboritur. Torpor autem in toto corpore contingere ſolet, ex ſentiendi mouendiq́; difficultate affectus quidam compoſitus. Qui quidem manifeſtè videtur, tum à refrigeratiõe, tum à compreſsione corporum neruoſorum, ac deniq; à torpedinis marini animalis contactu procedere. Vbiverò citra aliquam huiuſcemodi cauſam vltro torpor acciderit, tunc vel vitæ ignauiam, vel ciborum multitudinem, craſsitiẽ, len

titudinem, aut ſolitæ ſecretionis ſuppreſsionem anteceſsiſſe neceſſe eſt. Igitur eius cauſa coniuncta, affectus nerui ẽ talis, vt facultatem illi à prĩcipe parte miſſam, impedire poſsit. Atqui impedietur, ſi neruus meatu aliquo præditus, vel obſtructus ſit, vel compreſſus. Si verò meatum non habeat, ſed vti Solis radii per aquam, aerem'ue, tranſeũt, eodem modo facultas à principio per neruorum corpora permeet, ipſa in tranſitu præpedietur, ſi ad immodicam craſsitudinem neruus ipſe peruenerit: id quod illi continget, aut craſsis viſcidisq́; ſuccis nutrito, aut violento frigore perfrigerato.

Nerui ipſi ſint neforaminibus præditi, an minime, Galenus hæret.

Torpeſcunt etiam nerui, vbi vel laqueo, vel manibus conſtringuntur: aut extrinſecus à vicinæ partis phlegmone, vel ſcirrho comprimuntur: aut vbi luxatis fractis'uæ oſsibus fiunt arctiores. Prĩcipio igitur ſtupidi fiunt, deinde oĩno & ſenſum et motũ amittũt: qđ vitium ipſorum, dicitur paralyſis: à torpore ſola magnitudine differens. Quòd ſi omnes occupauerit neruos, repente vniuerſum corpus ſenſu & motu priuabit, ſuccedetq́; citiſsima mors, ꝗ prohibita ſit reſpiratio. Si ſpinæ prĩcipium lædať, ſolæ partes capitis, quo ad vixerit animans, & ſentire & moueri poſſunt. Si tamen cerebro quocꝫ noxa ipſa acciderit, qui ſic afficiũtur, iis omnium partium perit ſimul & * motus & ſenſus. Viuere autem poſſunt vtricꝫ tanto tempore, quanto viuunt ii qui præfocati ſtrangulantur.

Paralyſis a torpore ſola magnitudine differt.

Spina verò in inferiori loco affecta, nẽpe ſub ea neruorum propagine, à quibus thorax attollitur, ſi quidẽ ingens fuerit affectus, partes inferiores omnes ſubitò & ſentiendi & mouendi facultate priuantur. Si verò non ita vehemẽs affectus videatur, ſtuporem inducet. Atqꝫ ii ſanè mortem effugiunt, quandoquidem in ipſis reſpiratio ſeruatur. At quibus quinta ſpinæ vertebra affecta eſt, eorum manus omnino & ſenſum & motum amittunt. Vox autem omnibus illis perit, quibus ea ſpi

Spinæ quinta vertebra affecta, reſolui manus.

Vox quibus pereat.

næ pars quæ in ceruice eſt,fuerit inſigniter læſa. Porrò qui nerui,dũ rectè valẽt,facultatẽ ſentiẽdi ſuppeditãt, iidẽ lædũt ipſam ſi affecti fuerint. Cæterũ quũ partes aliquæ ꝑ quẽ neruũ voluntariè mouent,ꝑ eundẽ ſentiẽdi quoq; vĩ hẽant, duplex neceſſariò noxa oriet ex ipſius nerui affectu: quarũ altera qdẽ ſenſum, altera motũ ipediet. Interdum tñ quarundã partiũ motus voluntarius exoluitur,ſenſu prorſus illæſo:ſicuti econuerſo etiam contingit ſenſum perire,incolumi functione mouẽdi: vt in lingua & oculis planè videre licet, ac breuiter in oĩbus partibus, quæ ꝑ diuerſos neruos,hoc ẽ molles & duros,illas facultates recipiunt. At ĩ quibus mẽbris duri duntaxat nerui inueniuntur,per quos vtraq; facultas defertur:ex ipſorum vehementi læſione functiões ambæ labefactantur. Nam ſi ablata cute ſubiectus muſculus,qui nudus eſt,videatur immobilis,ſentiat tamẽ tangentes, exiguam ei accidiſſe noxam putãdum eſt: nempe ꝙ tantam animalis facultatis partem ſuſceperit,quanta ad ſenſum excitandum ſufficiat: ad muſculi verò motum,non item. Quippe tangendi ſenſus, pati aliquid,potius q̃ agere,deprehẽditur,proinde ab exigua facultate functio eius perfici poteſt. At muſculorũ motus in agendo,non in patiendo, actionis efficaciam poſſidet. Is enim totum corpus transferre debet: quãobrem plurima indiget facultate animali. Delectatio autem & dolor omnibus accidit ſenſibus: ſed in oculis minus q̃ in cæteris euidenter perſpicitur: in tactu & guſtu,luculentiſſimè:ab iis deinceps in odoratu: atq; hũc tandem auditus ſequitur. Iam verò affectio præter naturam violenter affatimq; incidens,doloris (vt Plato inquit)eſt cauſa. Vbi verò corpus ad naturalem habitum redit,idq; rurſus affatim,oboritur voluptas. Porrò vehementes eueniunt in tactu à naturali habitu trãſmutationes,ob violentem calidi frigidiq; occurſum: atq; ob eas res,quæ contundere,ſecare,extẽdere, aut

Motum quarũdam partiũ voluntarium exolui,prorſus illæſo ſenſu,ſicuti econtra: id quod accidit ĩ omnibus partibus quę per diuerſos neruos vtramq; facultatẽ recipiunt.

Tactus pati videtur potiusq̃ agere.

Tangendi functio cur ab exigua facultate perfici poſsit.

Motus cur plurima facultate indigeat.

Delectatio & dolor quibus ſenſibus maior, & quibus minor adſit.

Doloris cauſa.

Voluptas quãdo fit.

erodere poſſunt. Nam ſiccitas humorq́;, niſi calori frigori'ue iungant, occurſu ſuo inferre vim minimè conſueuerunt. Cæterùm ſectio & ruptio dolorem infert, non vbi facta eſt: niſi fortè ex accidenti aliquo: ſed vbi etiamnum fit. Iam inſtrumentum guſtandi, quatenus habet facultatem tangendi, à iam dictis cauſis diuellit: quatenus verò ad guſtum propriè pertinet, ab amaris, acidis, acerbis atq; acribus: quandoquidem horum ſingula continuũ diuidere poſſunt. At ab humoribus acribus reſoluti vapores, vim olfactricem infeſtant: nam & ipſi continuum diuellunt. Auditum vox turbat aſpera, grauis, maximaq́; & celerrima: quemadmodũ omnis violentus ſtrepitus. Viſum autem, illuſtriſſimi ſplendores offendunt corrumpuntq;, eo q́ nimium diſgregent. Paſſio itaq; moleſta quatenus dictum eſt, oriri in omnibus ſenſibus ſolet: delectatio autem illi aduerſa, à contrariis naſcitur cauſis. Etenim vt cœruleus color iucundiſſimum eſt oculis ſpectaculum, ita ſplendor candicans, qualis ĩ Sole cernitur, maximum ipſis dolorem inferre poteſt. Poſt hos ſecundo loco moleſtus quidem eſt color albus: delectat verò fuſcus: nam ille viſificam eſſentiam diſſoluit: hic eam cogit, citra violẽtiam. Color ſiquidem niger hoc nomine viſionis eſſentiæ aduerſatur, q́ cogat ipſam violentius, q̃ vt eam reducat ad naturalem habitum. Cæterùm id quod nigerrimum eſt, ſplendidiſſimo minus viſum offendit, quia craſſiori conſtat ſubſtantia, ob idq́; minus efficaciter agit. Quum nimirum omnis res tenuis craſſam actiuitate ſuperet. Sic igitur ſol ualde tenuis quum ſit, protinus viſum diſſipat. Quare ſi quis diu ĩ dẽſiſſimis tenebris vbi verſatus fuerit, poſtea luci reſtituatur, occœcabitur is quodammodo. Meritò itaq; cœruleus color, vt viſioni iucundiſſimus eſt, ita maximam quoq; præbet vtilitatem: ſed non illi quæ à ſole diſcuſſa fuerit. Huic enim vtpote iam ægrotanti, contrarium remedium (vide-

Dolorem nec ſiccitas nec humiditas infert ꝓpria ratiõe.

Guſtandi ſenſorium a quibuſnam afficiatur.

Olfactũ acres vapores infeſtant.

Auditum quæ obtundant:

Viſum quæ offendant.

Cęruleus color eſt optatiſsimus oculis.

Niger color qua ratione viſui aduerſetur.

Tenuis res omnis, craſsã actiuitate ſuperat.

Sol cur viſum diſsipet.

Color niger,fuſcus cœruleuſq́ diſgregationibus ipſius viſus conferunt.

licet color niger)eſt adhibēdum:ei verò quæ ſana , ſed fatigata eſt,color cœruleus,fuſcusq́;,ſaluberrima ſpectacula exiſtunt. Porrò fuſcus color , ex albo nigroq́; contemperatis naſcitur:cœruleus verò,vbi cādor ſplēdori iunctus,non ita parum in nigrum degenerat.

Colores medii, ex cōtrariis inuicem confuſis oriuntur.

Medii ſiquidem moderatiq́ colores (vt inquit Platò) ex contrariis inuicem confuſis oriuntur.

Auditui bene affecto,& ægroto, quæ voces ſint infeſtæ: & quæ gratæ.

In auditu verò non malè affecto , vt iucundiſsima vox cenſetur quæ & leniſsima & tardiſsima ē: ita aſperrima, citiſsimaq́;, maximam inferre ſolet moleſtiam. Vbi autem fatigatus auditus fuerit,ꝑter lenem ac tardam,exigua quoq́ eſt amica. At quum ægrotat,leuiſsima ſimul & tardiſsima , atq́ perquam exigua:iiſq́; multo magis abſolutū ſilentium.

Senſuum qui maiori voluptate fruantur: & qui craſsiora obiecta poſſideant.

In hoc ſenſu manifeſtior conſpicitur delectatio,quia craſſiori conſtat eſſentia:manifeſtiorq́; adhuc q̄ in hoc,voluptas percipitur à ſenſu olfactus: ꝙ ipſius quoq́ eſſentia ſit craſſior.Etenim vt aer ſplendorē craſſitudine vincit, ita vapor (qui extenuatus eſt humor) aere craſſior exiſtit.

Vapor eſt extenuatus humor.

Atqui ſplendor ad videndi,aer ad audiendi, vapor ad odorandi ſenſum pertinet:quemadmodum ad guſtum natura humida:ad tactum verò, ſolidum corpus.

Guſtū qui ſucci delectent.

Guſtui igitur, quum à naturali habitu non declinat,maximam voluptatem adferunt omnes ſucci dulces,pīguesq́;, ceu corporis eſſentiæ familiariſſimi. Si verò ab aliquo ipſum infeſtante nuper vitium contraxerit,pingues.

Pingues ſucci, exaſperata leniunt.

Nam ii exaſperatas partes maximè lenire conſuerunt. At vbi iam morbo afficitur,tunc ſucci contrarii iis qui morbum excitarūt, delectare videntur.

Ventriculus inſeruit viſceribus atq́ venis.

Vētriculus etenim viſceribus & venis inſeruit, huiuſmodi ſuccos appetens,quales illis ſunt neceſſarii. Præcedit tamen iudicium linguæ , quæ iis potiſsimum delectatur ſuccis,quibus ventriculus indigere videtur. Conſenſus autē huiuſmodi potiſsima cauſa eſt veſtiens ipſam membranam. Porrò odorandi vis,quod ad ea pertinet quæ extrinſecus vel voluptatem , vel moleſtiam

adferunt, guſtandi facultati proportione reſpōdet. At vapores qui intrinſecus continētur, ſi moleſti fuerint, poſſunt ſenſu percipi: ſuaues verò & omnino delectabiles, ſenſum latent: quemadmodum in viſu quoque, & auditu, qui in ſe nullum patiuntur vehemētem affectū. Delectamur in id genus ſenſibus, ad naturalem habitū redeuntes: hoc autem fit per idonea contraria: idoneū autem voco id, quod primariò & per ſe, non per medium alterius rei interuentū, fuerit effectus cauſa. Quare procatarcticæ cauſæ impræſentiarum ſpectandæ nō ſunt. Iam verò genitales partes proprio quodā & eximio ſenſu afficiuntur, vnde & validiſſima p̄dita ſunt facultate, expultrice quidem ſeminis genitalis, in maſculis: in fœminis autem tum hac, in teſticulis & ſeminariis vaſis: tum attractrice per totum vterum. At genitalis ſeminis tum excretionem, tum comprehenſionē ingens comitatur & cupiditas, & voluptas. Moleſtia autem quæ ex redundāte atq; intus retento ſemine oritur, paulatim & longo temporis tractu increſcit. Nulla autem eſt pars, quæ vel adeò exactè ſentiat, vel principum partium vtranq; pro ſuarum affectionum modo perinde afficiat, atq; orificium ventriculi, qui ſtomach⁹ appellatur. Siquidem ſyncope, cardialgia, dyſpnœa, apnœa, morſus, epilepſia, delirium, iſania, huius partis occaſione euenire ſolent: idq; cōſortii lege. Abolitam verò, difficilem, & deprauatam appetentiā, ipſa per ſe ſuſtinet. Abolitam voco appetentiam, dum quis nihil omnino appetit: difficilem eam quæ eſt imbecilla. At deprauata, partim ad immoderatā cibi potioniſq; exhibitionem vertitur: partim ad alienæ qualitatis deſyderium. Etenim quum nutritoria functio nō vitalis, ſed naturalis ſit: haud aliter in animalibus q̄ in plantis p̄ficitur. Iccirco animalibus vice terræ fabrefecit natura ventriculum, veluti promptuarium cibi. Addidit inſuper facultatem qua penuriam ſentiret: vt animalia

Odorandi vapores qui internos vbi ſunt graues, ſentit: qui vero delectabiles ſunt eam latent.

Senſus intra ſe nullū affectum vehementē patiuntur.

Genitaliū membrorum vires.

Seminis excretionem cōprehenſioneq; comitatur ingēs cupiditas, voluptasq;.

Moleſtia ex retento ſemine.

Os ventriculi exquiſitiſſimo eſt ſenſu prædi tum.

Os ventriculi quorum affectuum conſortii lege & ꝓpria rōne, ſit cauſa.

Nutritoriā functionem nō aliter perfici ī animalibus, quam in plantis.

Vētricul⁹ prōptuarium cibi.

Ventriculu[s] vice terre

ad cibum potionemq́; excitata, eodem implerentur tẽpore: vocaturq́; huiuſmodi plenitudinis deſyderiũ appetentia. Hæc ortum habet à penuriæ ſenſu, quum venæ ex ipſo ventriculo trahunt, veluti mulgentes, ſugentesq́;. Igitur ſuctionis ſenſus eſt fames. Primũ itaq́; ſymptoma omnium eſt inanitio. Secundum eſt inanitarum partium naturalis appetentia. Hanc ſequitur per venas, quæ porriguntur in vẽtriculum, ſuctio. Deinde ſuctionis ſenſus. Poſtremo ipſa aĩalis appetentia omniũ vltima. Quam ſanè functionem aboleri contingit, ſi vel ſuctionis ſenſus pereat, vel ſuctus non fiat, vel corpus non inaniatur. Imbecilla verò erit, ſi iam dictæ affectiones accedere proximè ad abolitionem videãtur. At deprauata fit appetentia, ſi vehemẽtiæ modum excedat: vocaturq́; à nonnullis canina, vbi vel ob acidi humoris vitium ventriculus mordicus infeſtatur: vel dum totum corpus exhauſtum, aſsidua nutricatione ĩdiget. Quippe frigidi humoris vitium, roſionẽ quæ ſuctui proportione reſpondeat, inducit: ac appetentiã, non aliter q̃ naturale pathema, excitat: magis tamen cibi q̃ potionis deſyderium affert: idq́; propter refrigerationem. Si verò ſalſi aut bilioſi humoris vitio ventriculus mordicationem ſenſerit, potionem magis q̃ cibũ deſyderabit. Itaq; ad excitandam famem frigus in ventriculo non parum cõfert. Inter potiſsimas autem cauſas, quibus fames impeditur, calor annumeratur: vt q̃ ſolida quidem corpora laxando diſſoluat, atq; ad attractionis functionem reddat imbecilliora: humida verò fundendo, ſupra modum extendat. Prauas autem qualitates appetunt ii, quibus ventriculi tunicæ ſunt prauo aliquo excremento imbutæ. Qui affectus citta, ſeu pica dicitur, & mulieres vitioſis ſuccis refertas infeſtare conſueuit, præcipuè vbi vtero geſtant: quanq̃ uiris ẽt nonnunq̃ accidit, vbi ipſis quoque vitiati humores ad oſculum vẽtriculi cõfluunt. Similiter circa potum ac-

Appetẽtia q̃d.

Fames quid.

Appetentiam quãdo aboleri, uel imbecillam reddi, vel vitiari contingat.

Canina appetẽtia a quibus cauſis proficiſcatur.

Frigidi ſucci appetentiam excitant.

Sitim ſalſi humores atq; bilioſi gignunt.

Fames cur a calore impediat.

Citta morbus quos maxime infeſtet.

cidit:quaſi priuatio appetentiæ,vbi corpus nulla omnino eget potione,ob frigoris atq; humoris exceſſum: vel ventriculus propriam affectionem non ſentit. Deficiens verò appetentia apparet,vbi hæc eadem fuerint imbecilliora. At deprauata potionis cupiditas, deprauatæ appetentiæ ciborum proportione reſpondet. Siquidem immoderata potio appetitur,quando cõtenti in ventriculi tunicis vitioſi humores,aut ſalſi ſunt,aut bilioſi:interdum etiam,quũ veluti feruet in eo natiua ipſius humiditas. At prauas potiones nõnulli appetũt, pro vitioſi humoris,qui in ipſis vincit,ratione. Eſt præterea & aliud ſymptoma nonnunq̃ oſculum uentriculi infeſtans,nempe cardialgia uocata:quæ à mordacibus ſuccis oritur. Bulimos etiam, ſiue inexplebilis fames,ſymptoma eſt eiuſdem particulæ,ubi penuria,imbecillitate, atq; refrigeratione afficitur. Mirandum autem non eſt,ſi ob oris uentriculi affectus,animalia maximis iiſdemq; uehementiſſimis affectibus affligãtur, quum nimirum pars illa per neruos quidem cerebro, per arterias autem cordi,uicino ſibi,ſuas offenſiões cõmunicet. At uerò ſinguli ſenſus in ſingulis particulatim inſtrumentis à ſenſibilibus alterati,perficiuntur. Hanc uerò alterationem pars alterata ſentit,eo ꝙ à cerebro ſuſcipit facultatem,quæ ad ipſam per neruum deriuatur. Quippe cerebrum non ut ſit ſentiendi inſtrumentum,ſed ut ſenſuum inſtrumentis uim ſentiendi largiatur, à natura inſtitutum eſt. Nam ꝙ ſingulis animalis partibus per neruos ſentiendi facultatem tranſmittat, liquido patet,ubi neruus aliquis eſt diſſectus. Siquidem pars ea in quam neruus ille diſtributus eſt,protinus ſenſum amittit. Taceo ſenſus inter dormiẽdum, aut ocioſos omnino eſſe,aut debiliter agere: ꝙ tunc exigua facultas à cerebro ĩ reliquas partes defluat. Quieſcit itaq; per ſomnum animalis facultas, naturalis autẽ ualidius operari uidetur: quum tunc cibus multo melius coqua

Appetentia potionis quibus de cauſis aut pereat, aut minuatur, aut deprauetur.

Cardialgia vnde exoriatur.

Bulimos quando accidat.

Oris ventriculi cum principibus membris connexio.

Senſatiões quo modo fiant.

Cerebrũ quorſum conditum.

Cerebrum vim ſentiendi partibus per neruos largitur.

Facultas aĩalis per ſomnũ quieſcit: Naturalis operatur uehementius.

tur non in uentriculo modò, ſed etiam per uniuerſum corporis habitum. Eſt etiam rationi cõſonum, illud animalis membrum, in quo anima rationalis, veluti in arce habitat, aliquãdo quieſcere. Cor ſiquidem exiguã admodum habere quietem videtur, quòd lõgiori non magnopere indigeat, At res aliter ſe habet in cerebro. Quod quidem per vigilias officio ſuo ſemper fungitur: per ſomnum verò feriatur. Quamobrẽ profundius videntur dormire ii, qui fatigati multa exercitatione fuerunt: vtpote quibus inter exercitandum plurimum facultatis à principio defluebat: quocirca cerebrum & requie & virium inſtauratione indiget, tum ob facultatis quam tranſmiſit, inanitionem: tũ ob labores, quibus ꝑ multas functiones defatigatũ eſt. Quẽadmodũ aũt exercitati & proniores ſunt ad ſomnũ, & grauius dormiũt: ita illi quoq; qui cibum ingeſſerunt. Atq; hi eo grauiori detinentur ſomno, quo ingeſtus cibus humidior ſua pte natura fuerit. Itidẽ et ii qui plurimo ſe vino ĩgurgitarunt, aut balneis multis, calidisq́; liberaliter circa caput ſunt vſi. Quippe huiuſcemodi omnia implere cerebrum ſuo madore videntur: qui alioqui non eſt inutilis etquem multa exercitatio & laſſum & aridũ reddidit. Etenim ꝙ repletio capitis ſomnum conciliet, ſatis Ariſtoteles demonſtrauit. At verò, ſi à frigida multaq́; opprimatur humiditate ipſum cerebrum, veternoſum lethargicũq́; ſomnũ inducit. Igitur ea quæ duntaxat humectant, non ab re ſomnifera nominantur: quæ verò refrigerant, ea nec ſomnum conciliare, nec indolentiã inducere verè dicentur: ſed pro ſomno veternum, grauemq́; ſoporem: pro indolentia autem, vel abolitionẽ, vel difficultatem ſenſus efficient: idq́; ob frigiditatis exceſſum. Rurſus ſiccitas immoderatior, & calor, veluti ĩ phrenitide, vigilias infert: quas neq; mœſtitia, neq; ſolicitudo peperit. Sed apoplexia etiam & morbus comitialis affecto cerebro fiunt. Verùm vt profundus ſomnus ſentiendi

Exercitati vehementius, cur altius dormiũt.

Cibo ingeſto, cur proni ad ſomnum reddamur.

Cerebrũ quæ poſsĩt implere.

Capitis repletio conciliat ſomnum.

Veterni cauſa.

Lethargi cã.

Somnifera sũt humectantia.

Soporifera dicuntur quæ extreme refrigerant.

Vigilias inducit ſiccitas & calor immoderatus.

Cordis qes pa[illegible]

nus ſentiendi

nus ſentiendi functiones: ita apoplexia eas actiões quæ pendent à voluntatis imperio, offendit. Ad hæc qualis eſt inſomnietas ſentiendi functionibus: talis eſt conuulſio per morbum comitialem motibus voluntariis. Porrò conuulſio quæ per totum corpus fit citra delirium, aut ſoporem, à ſpinalis medullæ, quæ in ceruice continetur, morbo depẽdet. Si verò vel manus, vel crus, vel muſculus diſtendatur, aut conuellatur violẽter, ad illũ ſemper neruum, qui partẽ mouet, referenda eſt noxa.

Apoplexia qualis affectus ſit.

Epilepſia qualis cõuulſio ſit.

GALENI PERGAMENI DE SYMPTOMATVM CAVSIS LIB. II.

QVANDOQVIDEM Iam expoſuimus ſymptomata quæ circa ſenſum verſantur, operæpretium fuerit, deinceps illa etiam examinare, quæ ſub deprauato motu, ceu cõmuni genere, ꝯtinentur. Cuiuſmodi ſunt conuulſio, tremor, palpitatio, ſingultus, tuſſis, ructus, ſternutatio, pandiculatio, & ſtridor dentium. Quorum ſanè nonnulla quidem, naturæ ſunt opera, ſed coactæ ab aliqua cauſa præter naturam: alia morbidos ſequuntur affectus, nihil ad ipſorum generationem cõferente natura: alia deniq; à natura & morbo ſimul coeũtibus ducunt originẽ. Porrò naturæ opera ſunt ſternutatio, tuſſis, oſcitatio, pãdiculatio, & ſingultus. Solius morbi palpitatio, conuulſio, reſolutioq;. Sicuti amborum coeuntium, omnis torpor, & tremor. Ad quorum ſanè omnium particulares propriasq; differentias inueſtigandas, ſciendum eſt, quatuor eẽ facultates, quibus omnia quæ aluntur corpora gubernantur: attractricem videlicet, retentricem, alteratricem, & expultricem. Quum

Senſus deprauati ſymptomata

Symptomatũ quæ ad motũ deprauatũ ſpectant, alia quidẽ naturæ, alia morbi sũt opera: ſicuti alia vtriuſq;

Facultates naturales ſunt quatuor.

igitur iuxta naturæ leges animal gubernāt, nullus ipſarum motus eſſe ſymptoma cẽſetur. Quòd ſi quippiam in corpore præter naturā cõſiſtat, inſurgatq́; ad ipſum deiiciẽdum expultricium facultatum aliqua, fit iterim, vt ipſarum motus ſenſu minimè percipiantur: interim vt uon lateant ſenſum: vtriq; tamen in naturam ſymptomatis tranſeant. Igitur functionis à voluntatis imperio prodeuntis noxa eſt, neruorum reſolutio, cõuulſio, tremor, ſtupor. Cæterùm ſi inſtrumentorum quibus reſpiratio perficit, reſoluti ſint nerui, apnœa, hoc eſt abolita ſpiratiò: ſi verò vocales nerui, aphonia, id eſt vocis priuatio: vocatur. At linguæ paralyſis, & ſi ſermonem, voluntatis opus, omnino tollat, nullum tamẽ proprium obtinuit nomen. Rurſus iſchuria, hoc eſt vrinæ ſuppreſſio, haud abſimile quiddam apnœæ ſignificare videtur: quãuis per ipſam functio, à natura, non à voluntatis imperio pendens, tollatur. Sed ſi quis ĩuitus cogatur meiere, volũtariæ functionis offenſa eſt. Haud aliter alui excrementa, ſi ſupprimantur, ad naturalem: ſin deiiciantur, idq́; homine inuito, ad voluntariam functionem noxa referri debet. At ſi paralyſis totum corpus inuadat, ſymptoma ipſum apoplexia vocatur. Conuulſio etiam ipſa pro varietate particularum, varias appellationes ſortitur. Nam ſi mandibularũ muſculi conuellantur, ſtridor dentium: ſi verò oculorum, tum peruerſio, tum ſtrabiliſmus, ſymptoma dicitur. Iã verò ſi rigido pene ſemen effluat, veluti cõuulſio quædam ipſa gonorrhœa exiſtit: ſi non rigeat penis, referri debet ad retentricis facultatis imbecillitatem. Non deſunt & quibus videantur tum ſingultus, tum duplex inſpirandi aeris refractio, aliquando ex cõuulſione muſculorum qui inſpirationi inſeruiunt, procedere. Epilepſia autem eſt conuulſio vniuerſi corporis. At ſtupor imperfecta quædam eſt reſolutio neruorum: eſtq́; ferè miſtum ſymptoma, coeuntibus in vnum pugnanti-

Motus voluntarii noxæ.

Apnœa quid.

Aphonia quid.

Linguæ paralyſis.

Iſchuria naturalem functionem cohibet.

Excretiones inuolũtariæ quo referendæ ſint.

Apoplexia eſt paralyſis vniuarſi corporis.

Dentiũ ſtridor.

Strabiliſsim'.

Gonorrhœa.

Singultus.

Reſpirationis duplex refractio.

Epilepſia.

Stupor quo fiat modo.

busq; morbo ſimul & facultate. Oēs autē affectus qui neruos intendere poſſunt, in duo capita reducūtur: plenitudinem ſcilicet atq; etiam inanitionem. Ac phlegmonæ quidem, plenitudinem pariunt: ardētisſimæ autem & aridisſimæ febres, inanitionem. Quod verò ad motum immobilitatemq; pertinet naturalem, ſi manum extendere, extentamq; immobilem ſeruare valeamus, animalis facultatis hæc functio eſt: qui ſtatus, & motus & immobilitas dici poteſt. Sin autem ſupra rem aliquam ſolidam, rectè valentem manū deponēs, omnes muſculorum actiones laxaueris, hāc manus quietem, neq; ad morbum, neq; ad facultatem, ſed ad innatam animalibus grauitatem referre oportet. Quemadmodum autem extenta manus duobus æquè ualentibus regitur motibus, ſurſum quidem ferēte facultate: trahente verò deorſum inſita grauitate: ſic etiam tremor perficitur duabus motionibus: vna, qua cogitur membrum ob grauitatem ad inferiora dehiſcere: altera, qua ſurſum fertur à facultate. Pugnat itaq; per tremorem manifeſte facultas cum grauitate: vicisſimq; facultas nunc vincit, nunc imbecilla vincitur. Quamobrem contrariorum ſemper inter ſe motuum ſucceſſione, tremor fieri videtur: quū ſit motus compoſitus, quemadmodum arteriarum pulſatio. Patet ergo huius quoq; ſymptomatis generatio, & ꝙ oīno cū conatu fit mouēdi, ſcd̄mq; uolūtatis īperiū cū facultatis tn̄ īfirmitate. Porrò maximū onus validā deiicit facultatem: inualidam verò, non ſolum hoc, ſed parua quoq; proſternit ſarcina. Quòd ſi ad multā imbecillitatē deuenerit, vel ſub proprio opprimet corpore. Quemadmodū aūt animi affectus, qui motricem facultatem imbecilliorē reddunt, tremulas functiones efficiunt (vt in timore videre licet) ſic morbi corporis, incōmodantes viribus, tremoris ſymptomata inducunt. In primis itaq; & omnium maximè officit facultati, quicquid in intemperie

Tenſio omnis fit, aut a plenitudine aut ab inanitione.

Tremor fit, ipſius mēbri pōdere pugnante cum facultate.

Tremorē eſſe voluntariam actionem, ſed imbecillam.

Animi affectus tremulas functiōes efficiūt, ac ſimiliter morbi corpis.

Senectus eſt intemperies.

Tremore cur ſenes, nonnullique ex iuuenibus, corripiantur.

cōſiſtit. At ſenectus quoq; intemperies quædam eſt, ad frigus & ſiccitatem procliuior. Quamobrem ſenes facilè tremore vexantur. Ex iuuenibus verò corripiuntur ii, qui vehementer fuerunt refrigerati: & qui multo meraco vino ſe repleuere, aut multas ſubinde cruditates congeſſerunt, aut qui diu multis cibis ingeſtis, nullo vſi ſunt exercitio, ſed ignaui in otio vixerūt: aut qui intempeſtiuè frigidam aquam biberunt. Præterea craſſi lentiq́; ſucci, facultatis meatus obſtruentes, tremorē efficere poſſunt. Palpitatio autē eſt dilatatio præter naturam, oī parti, quæ dilatationē ſuapte natura admittit, accidere potens aliaꝝ verò nulli. At dilatari ſunt nata, omnia quæ naturaliter mollia exiſtunt. Palpitationem itaq; nonnunq̄ cuti ſubiectisq; illi muſculis, & viſceribus accidere cernimus: quemadmodum ipſi cordi & arteriis: alio in eis præter pulſum (qui ab inſita facultate fit) deprehēſo motu. Quum autem palpitatio ipſa celeriter oriatur & euaneſcat, neceſſum eſt illius cauſam eſſe aeream eſſentiam. Quæ quidem ſi pauca fuerit & tenuis, illico à corpore defluet. Proinde videtur eſſe vapor craſſus ac multus, idq́; pro captu ſpatii in quo continetur. Dilatat igitur, attollit, atq; inflat partē, donec violēter exploſus, in cognatū ſibi aerem expiret. Veriſimile autem eſt, refrigeratis quomodolibet partibus, atq; interdum etiam obſtructis, palpitationes accidere. Porrò vniuerſus palpitationis motus, quo in vtranq; partem agi videtur membrum, exiſtit præter naturam: qua ratione à tremore diſtinguitur, & q etiam maiora iterualla, q̄ tremor ipſe, ſortiatur. At verò, vt in membrorum palpitatione fit motus paucus, paruus, & rarus: ita in rigore fit multus, citus, & frequens. Atqui multum, voco ex ipſo motionum numero: citum, ex motionis impetu: frequentem, ex breui tempore quietis. Cæterùm motus hic nō eſt vniuerſus præter naturam, vt palpitatio & conuulſio: ſed potius

Palpitatio qd ſit, & quibus partibus accidat.

Palpitationem eſſe diuerſum motū a pulſu.

Palpitationem fieri a vapore craſſo ſimul & multo incluſo in palpitante particula.

Palpitationis motus exiſtit præter naturā.

Palpitatio a tremore quo differat.

Rigori adeſſe motum multū, citum atq; frequentem.

totus ad expultricem facultatem eſt referendus: & ſi ipſam irritans cauſa, cogensq́; vt violenter moueat, præter naturam eſſe cenſeatur. Eſt itaq; rigor motus quidam compoſitus ex cauſa præter naturam, & facultate animantis, ſed in quo virtus, quàm in tremore eſt vegetior. Vt aũt exempla facultatis expultricis proponam, vterus non alio pacto ad fœtus æditionem inſurgit, quàm vt retentam expellat molem. Quum enim nouem mẽſibus ſuſtineat tum fœtus grauitatem, tum ſuam ipſius extenſionem, atq; toto hoc tempore oſculum ipſius adeò exactè clauditur, vt ne ſpecilli quidẽ aculeum admittat: abſoluto fœtu, ad ipſius ſecretionem accedit, diuerſa omnino conſtitutione affectus. Nam fauces quidem ipſius antea clauſæ, adeò patẽt, vt facilè per ipſas totus fœtus erumpat. Tunicæ verò plurimũ antea extentæ, & contrahuntur vndiq;, & fœtum explodunt, vt quàm celeriter ab vteri ceruice decidat. Corruptum verò fœtum eiicit illa facultas expultrix, aut tertio, aut quarto, aut alio quolibet menſe, haud aliter quàm inſtante pariendi tempore, matricis fauces aperiens. Similiter etiam ventriculus, ingeſtis cibis, claudit inferius oſculum: ac nihil egredi ſinit, priusquàm accuratè concoctum fuerit: ſi modo nihil aliud intercidere ipſam cogat functionem: quemadmodum corruptela fœtus in vtero. Sic ſi quidem ſolet ventriculus natantes cibos euomere: ad inferiora verò tendentes, per inferiora deiicere. Sine cibis etiam inſurgit ſæpe ventriculi facultas ad vomitum: idq́; ob prauam aut bilem, aut pituitã, aut aliũ huiuſmodi ſuccum, aut ſaniem. Iam verò, qualis eſt per vomitiones in ventriculo expultricis actio, eiuſmodi etiam per tuſſes, eſt in pectore, & in pulmonibus, beneficio ſpiritus qui ad exteriora vehementer mouetur. Nullum autem animal, aut nauſeare, aut vomere, aut tusſire didicit. Verùm, ſi cauſa præter naturam, aut vẽtriculi oſculum, aut reſpirationis meatũ obſederit, pro

Rigor eſt referendus ad vim expultricem.

Rigor eſt motus cõpoſitus ex cauſa præter naturam & facultate animali.

Vteri cõniuentia & relaxatio opportuna.

Ventriculi retentrix, expultrixq; facultas.

Vomitus. Tuſsis. Sternutatio. Nares ſunt meatus reſpirationis.

tinus animal vel vomitione, vel tuſsi vexabitur. Ad horum genus refertur etiam ſternutatio, qua expellũtur quæ retenta in naribus hærent: quæ & ipſæ, meatus reſpirationis exiſtunt. Spiritus igitur vehemẽter motus, earum meatus expurgat, tibicinum exemplo, tibias, fiſtulasq́; expurgantium. Itaq́; huiuſmodi motus, naturæ opera exiſtunt: annumerantur tamen ſymptomatis præter naturam, ob cauſas naturã ipſam vt ſic moueatur cogentes. Tuſsis porrò nihil eſt aliud, q̃ vehemẽtisſima efflatio, qua plurimus ſpiritus celerrimè foras erumpens, impetu ſuo extrahit, exploditq́; excrementa, meatum ipſius obſtruentia. Expelluntur autem facilè, quorum nec nimis aquoſa, nec lenta eſſentia fuerit. Cæterùm illos humores qui in arteria contumaciter hærent, & qui difficulter expectorantur, magis euellũt ſternutamenta: utpote quæ ualidiorem, q̃ tusſis, habẽt ſpiritus impetum, licet aliam generationis ſuæ cauſam ſortiant. Quippè non ob ea quæ aſperis arteriis, ſed naribus moleſta ſunt, ſpiritus uiolenter emittitur: cũ quo ex prioribus ventriculis cerebri explodi nõnihil ſolet. Proinde tusſis capiti nihil conducit. Sternutatio verò, niſi ob deſtillationem acciderit, haud mediocre præſidium affert capiti repleto uaporibus. Nec mirum uideri debet, ſpiritum unico impetu & ex pulmone & ex capite emitti: nam quum principium inſurgit, ut expellat quæ infeſtant nares, utroq; utitur expirationis meatu. Hæc igiť ſunt facultatis à uoluntate pendentis, ſymptomata. Vomitus uerò, q̃uis illis proportione quadã reſpondeat, ad facultatem naturalem refertur. Vt autem uomitum nauſea præcedit, ſic tusſim cerchnos, exiguus ad tusſiendum impetus. Porrò quicquid ſpiritum interceperit, id tusſi reiicere oportet: ſiue humor ſit à capite defluens, ſiue illapſa portio cibi uel potus, ſiue aliquid in aſperis arteriis collectum, ut in peripneumonia, pleuritide, & in cõuexarum iecinoris partium

Tuſsis quid ſit.

Humores, qui a pectore educãtur facile.

Sternutamẽta, quam tuſsis, ualidius a pectore in pactos humores euellũt.

Tuſsis nihil cõducit capiti.

Sternutatio iuuat plurimum caput, niſi ob deſtillationem accidat.

Nauſea præcedit vomitum.

Cerchnos præcedit tuſsim.

Tuſsi reiicienda eſſe, quę ſpiritum, intercipiunt.

phlegmone, aut in gutturis ipſius aſperitatibus. Eſt & aliud tusſis genus, quod accidit reſpirationis organis refrigeratis. Sed ita affecti nihil inter tusſiendũ expuunt: adeóq; eſt exigua ea tusſis, ut ſpiritus cohibitione ſupprimi, & ne eueniat, prohiberi posſit. Quippe augetur in inſtrumentis reſpirationis calor, ob cohibitam animam: ſpiritusq́; ſub thorace uiolẽter oppreſſus, in omnes arctos meatus penetrat. Hæc autem utraq; dum fiunt, omnia læuigant, ad temperamentiq́; æquabilitatem perducunt. Iam uerò intemperies ipſa, interdum ſimplici qualitate, interdum duplici conſtat: nonnunq̃ eiuſmodi qualitates comitatur id quod intemperatum eſt: ueluti ros quidam. Sed enim æqualis intemperies nullo dolore affligit, quum nimirum particulæ affectæ adſit iam ueluti acquiſititia quædam natura. Nullum autem corpus à ſua ipſius natura ĩfeſtatur. Nam ii quorum natura mutatur, corrumpiturq́;, dolore afficiuntur: non quorum iam mutata aut corrupta eſt. Vbi uerò in corpore quopiam ſentiendi vi prædito, inæqualis ſuboritur intemperantia, quanta fuerit intemperiei magnitudo, tanta etiam erit moleſtia. Quare per tales intemperantias inæqualitatem quandã ſentire ſe aiunt ægri, & pandiculantur, omnesq́; partes diſtendũt, ſeſe tuendi gratia. Diſtenduntur autem maximè à ſomno experrecti, utpote carnibus uaporantia excrementa ſentientes: tum ob congeſti cibi coctionem: tum ob huiuſmodi motionum quietem. Triplex autem in lasſitudine poteſt oriri ſenſus: contundens ſcilicet, tenſiuus, & ulceroſus, idq́; à cauſis præter naturam, omnes corporis partes quaſſantibus, diſtendentibus, exulcerantibus. Igitur ubi tendi uidet̃ corporis moles citra quampiã exercitationem, affectus is lasſitudo tenſionis ſpontanea uocatur: quemadmodũ ulceroſa, ubi ulceris ſenſus trãſcurrere per corpus apparet: id quod motis ma

Tuſsis ob refrigerata organa, ſpiritus cohibitione prohibetur.

Spiritus cohibitio calorem in organis reſpirationis auget.

Aequalis intẽperies cur nullo afficiat dolore.

Dolor quando accidat.

Inæquales intemperies dolores ſecum inducunt.

Experrecti à ſomno cur ſe diſtendant.

Laſsitudini triplex poteſt oriri ſenſus.

Laſſitudo tenſiua ſpõtanea, quæ.

Laſsitudo ulcerosa motis magis accidit, quàm quieſcentibus. Laſsitudo contundens. Horror tranſit in rigorem, ſi motus adſit.

gis accidit, quàm quieſcentibus, niſi admodum magna ſit laſſitudo. Per tertium uerò laſſitudinis genus, quo aiūt ſibi quaſſa eſſe oſſa, ne minimum quidem motum tolerare ægri poſſunt: ſicuti nec per laſſitudinē ulceroſam, ubi nimium increuerit. Cæterùm quemadmodum ubi ulceroſus fit ſenſus horrent ægri, ſi commoueātur: ita horroris affectus, ſi aliquis motus acceſſerit, ī rigorem tranſit. Atqui hæc omnia oriunt ab excrementis mordacibus. Differunt uerò inter ſe excrementorum multitudine & motu: propterea quòd alia magis, alia minus erodant: quodq; ex corporibus ipſis alia ſint imbecilla, alia facilius, alia ægrius, & afficiantur, & ſentiant: facit etiā diſcrimen cauſa, ubi citius, uel tardius mouetur. Adhæc idem etiam homo, dum quieſcit, ſolam interdum ſentit inæqualitatem: dum mouet, horrorē: dū uerò exercitatur, rigorem. Quamobrem ſic affectis conſulūt medici, ut ab omni motu ſe abſtineant. Quin etiā ſol, balneum, exercitatio, ad motum excitant excrementa, alioqui quieſcentia: quemadmodum & ex animi affectibus ira. Porrò à ſeipſis ad motum excrementa inſurgunt ſi uel calfiant, uel extenuentur, uel in ſpiritum diſſoluātur. Cauſa itaq; emota longè eſt moleſtior quieſcente, præſertim ubi defertur per corpora ſenſibilia. Quum enim quippiam per hæc tranſiens, uiolenter ad cutim fertur, in ipſo per carnem cutemq; tranſitu, neceſſe eſt, ut ſtimulet, pūgat, diuidat, uulneretq; eas partes omnes, quibus obuium fuerit. Omnis autem cauſa mordax, motaq;, ſiue frigidisſima, ſiue calidisſima fuerit, & horrorem, & rigorem animāti inducere poteſt. Cæterùm febres tertianæ, ut omnium maximè bilioſæ, calidæq; ſunt, ita præ cæteris maximè horrorem poſſunt efficere: & quo fuerint ſynceriores, eò in ipſis uehementior fit rigor. Porrò ardentem febrem rigor ſuperueniens ſoluit quòd bilis quæ interim in uenis conti

Excrementa a quibus cauſis moueantur.

Cauſa emota longe eſt moleſtior quieſcēte.

Mordax mota que omnis cauſa, ſiue frigida ſiue calida fuerit, horrorē, rigoremq; inducere poteſt.

nebat, à natura per carnes ad cutem decretoriè excuciatur. Quare motionis eius rigor & ſymptoma eſt & ſignum. Nam huiuſmodi rigore affecti, poſtea ſudant & liberantur à febre, nimirum eiecta bile. Quæ interdum etiam non ad cutem, ſed ad internas partes impetum faciens, vel vomitione, vel alui ſolutione deiicit. Sæpenumero & intrò & foras eadem die defertur, vt ſimul & ſudore & vomitu, & alui deiectione bilis uacuetur. Vbi igitur erodens quippiam in particulis continetur, contriſtātur ſanè, præcipuè ſi illud moueatur: quare maximè ad eius expulſionem feſtinant. Contrahunt itaq; atq; conſtringunt ſeſe: mox quælibet impellit eam quam cōtinet excrementi portionem. Atq; in hunc ſanè modum motis vniuerſis particulis, totum corpus concusſione quaſſationeq; vexatur: qualis videtur in iis, qui ſunt rigore correpti. Similiter etiam concutiuntur thoracis muſculi, ea quæ carnibus ipſorum moleſta ſunt, per pulmonum arterias expellere properantes. At verò nonnulli ægri quum egeant reiectione ſputi per regionem pulmonis, nec eam ob imbecillum thoracem moliri queant, ſibi ſternutationem prouocant, naribus irritatis: vt ob violentum motionis impetum, ea expuant, quæ tusſiendo antea reiicere haudquaq̃ poterant. Illa autem tusſis, quæ ob intemperiem organorum reſpirationis accidit, ad horroris rigorisq; genus pertinere videtur. Vbi verò quæ corpus infeſtant, humida ſuaptè natura fuerint, per tusſim ac rigorem ab expultrice facultate impulſa, vltro citroq; feruntur, donec applicuerint ad conuenientem euacuationi locum. Sinautem ſolus ſpiritus ſine humore, imò dicè vel calidus vel frigidus per corpus tranſeat, is tūc horrorem excitat, ac nonnunq̃ rigorem: nulla tamen ſequitur conſpicua euacuatio. Quum igitur & frigida & calida cauſa posſit excitare rigorem, calidæ quidē, ſi aerea fuerit, refrigeratio ſatis efficaciter auxiliatur. Si

Rigor ardentē febrem, illi ſuperueniens, cur ſoluat.

Concuſsio quo modo corpori accidat.

Sternutatione interdum ea expui, quæ reiici per tuſsim non poterant

Rigor oriri a cauſa calida & frigida poteſt.

Rigoris medelæ. verò ſit humor, eam febris neceſſariò ſequetur. Curatur autem euacuatione. At frigidæ, ſi aerea fuerit, remedium eſt calfactio. Sin verò ſit humor, interdum ſola concoctio ſufficit: interdum vacuatio: nonnunq̃ ambæ conueniunt. Etenim citra febrim nonnunq̃ oriunt rigores ob peſſimam victus ratiōem: vbi quis per otiũ ſe impleuerit, & ſubinde à cibo lauerit. Quam rigoris ſpeciem veteres ignorarunt medici, q̃ homines ſuperiori illo ſeculo, nec tam intemperanter viuerent, nec tam crebro lauarent. At tamen rigor ille quo partes uehementer quatiuntur, & concutiuntur, ob frigidos ſuccos nunq̃ excitari videtur: q̃ ii ob craſſitudinem vehementer moueri non poſſint. Iam verò ſi rigor per febrem non intermittentem acciderit, idq; ægro imbecillo, eſt letalis, vt inquit Hippocrates. Siquidem i eiuſmodi rigoribus iſurgit natura contra res noxias, quo eas expellat: ſed victa cadit, extinguiturq́;, atq; hanc ob rem redditur pnitioſum ſymptoma. Porrò in quartanis febribus ſuccus ex calido frigidoq́; mixtus, rigorem excitat. Quippe atra bilis ſuapte natura, frigidus ſuccus cenſetur. Vbi verò adeò putris effecta eſt, vt febrim inducat, quanta adfuerit illi putredo, tantus & calor inerit. Quum autem rigor à calidis ſimul & rodētibus ſuccis fiat, mirari haudquaq̃ oportet, ſi partes extremæ omnes refrigerantur, declinante animali facultate vnà cum ſanguine ad interiora. Qualem motum videre licet ĩ compluribus animæ affectibus. Quod verò ad animæ eſſentiam pertinet, quæcunq; illa fuerit, ē duobus alterum fateri oportet: aut q̄ ad omnes functiones, vt primis inſtrumentis vtitur & ſpiritu & ſanguine, ac vel alterius, vel vtriuſq; calore: aut quòd ĩ his ipſis conſiſtit. Per timorem etiam & ſpiritus & ſanguis intus ſeſe recipiunt: quo fit vt algeant partes in ſuperficie poſitæ. idq́; adeò interdum vehementer, vt nonnulli rigore quoq; arripiant, Per iram verò ſoluunt ac

Margin notes:
Rigores citra febrim, quãdo gignantur.
Intemperãtius viui nunc, quã ſupiori ſeculo.
Rigor quando eſt letalis.
Atra bilis in quartanis qua ratione rigorẽ gignat.
Rigente homine ſolę partes extremæ refrigerantur, recurrente ſanguine ad interiora.
Animæ ſubſtãtiam Galenus definire non audet.
Timore perfrigari extrema calore ad interna ſe recipiẽte.

diſperguntur, proindeq́; exteriora incaleſcunt. At agonia, affectus ex vtriſq; conflatus, inæquales habet motiones. Iam & cordis & arteriarum pulſationes, & minimæ & per q̄ debiles in trepidātibus eſſe videntur: ſicuti in iratis maximæ & validisſimæ. At in agonia ſunt inæquales. Per verecundiam, animalis facultas in primis quidem ad interiora mouetur: ſed rurſus affatim redit ad exteriora. Nam ſi non redierit, non verecundia, ſed timor cenſeri debet. Vt autem in timore confertim, ſic in triſtitia paulatim ad interiora fit motus: magnitudine dūtaxat ac vehementia, non toto genere differentibus inter ſe pathematis. Atqui nonnulli ob ſubitum timorem perierunt: id quod ſolet contingere vbi debilis ſuapte natura animula, ſub valida perturbatione cnofertim, & extinguitur, & ſuffocatur. Etenim extinctio, affectum ex refrigeratione ortum cō ſequitur: ſuffocatio autem, cōcurſum ſanguinis vniuerſi ad ipſum principium. At ex iratis nemo mortuns eſt unq̄: vtpote quibus neq; calor refrigeratur: neq; robur diſſoluitur. Præ gaudio autem nonnulli ſupra modum puſillanimes animam exhalarunt, quemadmodū & timentes. Iam dolor ē diuerſo cogēs moueri animā, haud leuiora ſymptomata q̄ maximus timor inducit. Quippe laborantes decolores fiunt, refrigerantur, concutiuntur rigore, tremūt, pulſus habent minores, exolutosq́;, ac tandem ſimiliter iis qui perterrentur, moriuntur. Nam & in iis fugit inſitus calor ad ſuum̄ principium: animaq́; ſimul & ſoluitur, & extinguitur. Per rigorem itaq; frigus nō internarum, ſed externarum partium ſentitur. Quamobrem tunc nonnulli vehemēti ſiti cruciantur: nimirum ipſis īterno calore ſeruato. Conflictatur igitur, pugnatq́; per rigores cōtra ea quæ infeſtant, facultas: donec radicitus euellantur, excutiā turq́;. * Ob incurſiones autem vehementes, & quia etiam in intimo corpore cogitur, rurſus magna vi ca-

Ira calfacit p̄tes extremas.

Agonia quid.

Verecundia, vt moueatur.

Triſtitia quam motionem ſortiatur.

Timor ſubitus quando pimat.

Extictio quid.

Suffocatio qd.

Iratorum cur nullus obierit.

Gaudio fuiſſe nonnullos exanimatos.

Dolor qualia inducat ſymptomata.

Rigenti externa refrigerantur, & interna incaleſcunt.

Rigori febris cur ſupueniat.

loris reuertitur,febrimq; à rigore accendit,in eo certa
mine materiam habens auxiliatricem:vnde, & febris
euadit vehementior.Quòd ſi aliquando in pugna defa
tigetur,antea q̃ dimouere res noxias poſſit,neceſſariò
mors ſubſequetur.At pruritus,qui excrementorum le

Pruritus quid, & quos infeſtare ſoleat.

uiter mordicãtium eſt ſenſus,eos vexare ſolet, qui aut
balneum negligunt,aut ſtrigmentis redũdant, aut cru
ditatibus ſunt referti,aut praui ſucci cibis veſcunt:ſed
præcipuè affligit īfectos pſora vel lepra.Vt autem præ

Pruritus cauſa.
Vlceroſæ laſsitudinis cauſa.
Lepræ pſoreq; cauſa.
Horroris cauſa.
Rigoris cauſa.

dictorum ſymptomatum cauſas accuratius exponam,
exigua quidem eſt,tenuis,ſalſa, & immota in pruritu.
Exigua,tenuis,erodens,immotaq;, in laſſitudine vlce
roſa.Multa,ſalſa,craſſa,& immota,in lepra, pſoraq;.
Pauca,tenuis,mordax,ac breuē motũ poſſidēs,in hor
rore.Si verò aut vehementius moueat,aut multũ abũ
det,aut ſit mordacior,iam non horrorem,ſed excita-
re rigorem eſt nata. Pro intenſione autem aut remiſ-
ſione ipſius cauſæ, intenduntur aut remittuntur ſym-
ptomata.Iã tuſſis cauſa, in pulmone,gutture, ac tho-
race conſiſtit:Sternutamenti,in naribus:ſingultus ve-
rò,in ventriculo & gula. Atq; in his omnibus expul-

Sternutatio nõ nunq̃ ex accidenti conducit excremẽtis pectoris educẽdis purgatq; ventrem & gulam.

trix facultas,quo excutiat moleſta, ſe ad motus vehe-
mentiſſimos excitat. Porrò ſternutamentum ipſum,
nonnunq̃ ex accidenti,humorum in pectore deliteſcē
tium,remedium exiſtit, licet eius rei gratia excitatum
non fuerit.Similiter purgat ventrem & gulam:qua ra
tione etiam ſingultui auxiliatur.Sed iam opportunum
eſt vt de iis dicamꝰ ſymptomatis, quæ circa principes
functiones verſantur.Quorum ſanè tria genera depre
henduntur.Primum,vbi perit omnino functio. Secun
dum,vbi illa oblæditur. Tertium, quando in alienam

Stultitia oritur a frigore.
Obliuio a frigore gignitur.

ſpeciem degenerat.At perit quidem functio ī ſtultitia,
obliuioneq;,qui affectus à frigore oriũtur. Quippe me
dicamētis quæ huiuſmodi ſymptomata facere poſsũt,
refrigerandi facultas ineſt.Hæc itaq; ſymptomata ce-

rebri corpus eſſe refrigeratum declarant. Apoplexia vero, epilepſiaq́;, ex ſubitanea colluuione pituitæ, replentis ventriculos cerebri, naſci videntur. Proinde horum ſymptomatum ſubita eſt generatio & diſcusſio, qualis eſſe per corporum intemperies non poſſet. At modica offendicula, ac veluti torpores tum rationis, tum memoriæ, ob minorem refrigeratione͂ eueniunt. Porrò delirium omne, deprauatus eſt principis facultatis motus, à prauis ſuccis, aut cerebri intemperie ortu͂ habens. Cæterùm phrenitis dicitur, ſi febris adſit: vt mania, ſi abſq; febri, accidat. Solæ autem melancholicæ alienationes, à frigidiori ſucco produci ſolent. Nam phrenitis non ſimpliciter ob calidos ſuccos accidit: ſed quum phlegmonem vel in cerebro, vel in ipſius membranis producunt. At quæ deliria in acutisſimarum febrium vigore oriuntur, mordacem calidumq; vapore͂ habent, cerebrum occupa͂tem. In omnibus autem animi alienationibus, ſi timor atq; triſtitia diu perſeuere͂t, atram bilem in cauſa eſſe eſt indicium. Quòd verò atra bilis rationale͂ animæ arcem occupans, timorem, mœſtitiam, ac mortis expectationem inducat, nihil mirandum eſt: quum videamus in rebus externis nihil magis nos, q̃ tenebras ipſas, perterrefacere. Si igitur quippiam tenebris ſimile rationali parti animæ circunfundatur, hominem ſemper timere eſt neceſſe: vt qui timoris cauſam ſemper in corpore ſecum ferat, vt in flatulento illo morbo, quem hypochondriacum nominant, in dies videre licet.

Apoplexiæ ca͂.
Epilepſiæ ca͂.
Deliriu͂ quid et vnde ortum habens.
Phrenitis qd.
Mania.
Melancholicæ alienationes.
Phrenitidi gignendæ requirit phlegmone͂ in cerebro, aut in membranis illius.
Atra bilis ſedẽ rationis occupans, timorem, mœſtitiam, ac mortis expectatione͂ i͂ducit.
Tenebræ perterrefaciunt.
Hypochondriacu͂ affectus.

GALENI PERGA
MENI DE SYMPTOMA- TVM CAVSIS.
LIBER III.

Concoctio qd.

DEINCEPS Autem de ſymptomatis quæ circa tum actiones, tum facultates naturales verſantur, dicendum eſt. Quandoquidem igitur concoctio nihil eſt aliud q̃ alteratio ſecundum qualitatem, quam ventriculus nimirum molitur, dum ſibi cibos aſſimilat: nemo ſanè negauerit alterationis errorem fore concoctionis ſymptoma. Cæterùm ſi nulla penitus alteratio fiat, hoc ſymptoma abſolutè vocatur cruditas. Si verò fiat quidem alteratio, ſed non qualem fieri expedit, uocabitur & hæc cruditas, non quidem tanq̃ priuatio, ſed ceu vitium concoctionis exiſtens. At vitium ipſum, bifariam accidere ſolet. Aut enim tardè alterantur cibi, vt vix propriam tranſmutationem ſuſcipiant; aut corrumpũtur omnino, vt nullam concoctionem admittere poſſint. Atq; huiuſmodi ſunt cõcoctionis noxæ. Quarum cauſa communis quidem eſt alteratricis potẽtiæ ab ſcopo aberratio. Cuius aberrationis duo prima ſunt genera. Vnum, qđ in potentia læſa; alterũ, qđ in externo aliquo errore cõſiſtit. Cæterũ potẽtia bifariam læditur: aut p ſuã ipſius eſſentiam; aut per aliquem morbum inſtrumẽtorum. Error aũt externus tripliciter accidit. Nam aut ab excrementis ventriculi, aut à cibis, aut à ſomni tempore oritur. Iam in propria eſſentia noxæ, intemperies quædam agẽtium qualitatum exiſtunt. Ad morbos inſtrumentorum pertinent tumores præter naturam, abſceſſusq;, & alii affectus conſimiles, quibus ſi

Alterationis error eſt concoctionis ſymptoma.

Cruditas quid.

Concoctionis vitium contingit bifariam.

Facultas bifariam læditur.

Eſſentiæ facultatis, læſiones propriæ, ſunt intemperies.

Inſtrumentorũ morbi.

crucietur ventriculus, impeditur facultas eius concoctrix. Quòd ſi cum intemperie coeant ipſi inſtrumentorum affectus, utroq; modo facultas illa patietur noxam. Atq; ob haſce omnes cauſas ventriculus malè cõcoquit, uel nullo extrinſeco errore incidente. Ecõuerſo autem ventriculo non male affecto, interdum non coquit animal, aut propter ciborum potionumq; immodicam quantitatem, aut qualitatem alienam, aut qa intempeſtiue, aut non recto ingerũtur ordine, aut propter excrementum inutile, aut ſomnum breuem. Ordinem præpoſterum voco, vbi quis aut cydonia, aut punica mala in primis ingeſſerit: mox olera ſumat ex oleo & garo. Intempeſtiuus autem dicetur vt ſin aurora antequã heſternus cibus deſcenderit, aut corpus fuerit modicè exercitatum, prandium ſumatur. Porrò corruptelæ ipſæ, quæ quidem fumoſæ ſunt, ex calidioribus, magisq; fumoſis oriuntur cibis: acidæ verò, ex iis qui frigidiores natura ſunt, magisq; pituitoſi. Similiter etiam & in excrementis cõtingit. Acidas ſi quidem creant, quæ pituitoſa ſunt & frigida: fumoſas, quæ bilioſa & calida. Nec ſecus venter, ſub frigidioribus quidem morbis, acidas: ſub calidioribus, fumoſas mutationes efficit. Tarda concoctio fit, quia cibi difficulter corrumpuntur, vel quia illos facultas non ſuperat, vel quia ſomnus fuit breuior, q̃ vt eos vincere poſſet. Vbi verò citra corruptelam cibus omnino cõcoctione priuatur, ſciendum eſt, ventriculum planè eſſe uictum, vel ab immodica multitudine, vel ab ingenti frigore. Ad eoſdem reducuntur modos, quæ in vaſis cruditates cõtingunt: illæq; etiam quæ in tertia concoctione gignũtur. Atq; hæc omnia indicauit nobis præcognita cõcoctiõis ratio. Quum enim temperiem hmõi, quæ ex quatuor elemẽtis conflatur, & quæ corporis vẽtriculi proprietatem conſtituit, ſciuerimus eſſe cauſam alterationis ciborum: quodq; ad hanc rem non mediocriter cõ

Crudtatis, aut concoctiõis uitioſæ cauſæ, illæſo vẽtriculo.

Cydonia eſſe edenda in vltimis.

Intempeſtiuus ciborum vſus.

Corruptelæ fumoſæ, acidæq; a quibus cibis gignantur.

Concoctionis tarditas vnde.

Alterationis ciborum cauſa ẽ temperies ventriculi.

fert calidum elementum, facilè nobis via oſtendetur, qua cruditatis cauſas quoq; inueniamus. Igitur in vniuerſis actionibus tria ſymptomatum genera reperiuntur. Quorum quidem primum eſt, abolita actio. Secundum, imperfecta, diminutaq;: tertium deniq;, vitioſa, ſeu deprauata. Ventriculus itaq; actione priuatur, vbi ne minimum quidem immutat cibos. Imperfectè concoquit, vbi tarde concoquit. Deprauatè verò, vbi cibos corrumpit. Eadem etiam habenda eſt ratio, & in coctione quæ fit in venis, & in vniuerſo corpore. Porrò ex vitiatis ſuccis gignuntur eryſipelata, cancri, gangrenæ, phagedænæ, carbones, herpetes, aliiq; id genus affectus. Circa nutritoriam autem actionem, priuatio quidem actionis, atrophia eſt: deficiens nutritio, gracilitas: at vitioſa, in leucis, & elephantiaſi conſiſtit. Quorum ſanè cauſæ, aliæ ad potentiæ imbecillitatem: aliæ ad errorem qui circa cibos committitur: aliæ ad ſtudia, ſiue exercitia & ea quæ extrinſecus animali accidunt, referuntur. At verò imbecillitates potentiæ, quæ quidem propriæ ſunt, ſimilarium intemperiem: quæ verò non propriæ, inſtrumentales ſequuntur morbos. Error aūt circa cibos exhibitos, ad multitudinem, ſuccorumq; qualitatem refertur. Quemadmodum & ſtudia, & ea quæ extrinſecus occurrūt, ad ordinem præpoſterum, & intempeſtiuum vſum pertinere videntur. Oportet autem nō modo ſymptoma noſſe, verùm eius ſemper cauſam inueſtigare. Nam ſi ventriculus ciborum cauſa nihil omnino cōcoxerit, facilè id ſymptoma corrigitur. Si verò ob extremum potentiæ lapſum, in lienteriam, aut in tympanitem mutabitur. Similis etiam & in ſanguificatione, & in concoctione illa quæ per totum corporis habitum fit, eſt īquiſitio faciēda. Omnis autem intemperies, ſi vehemēs fuerit, vires deiicit. Quòd ſi frigus vicerit, frigidos affectus efficiet: cōtra, ſi calor: nec ſecus in reliqua oppoſitione. Si itaq; ventriculus calore immodico

Symptomatū genera tria reperiri in vniuerſis actionibus: nempe abolitam functionē remiſſam, & deprauatam.

Succi vitioſi quos affectus producant.

Atrophia.

Gracilitas.

Leucæ.

Elephantiaſis.

Imbecillitates facultatis quos morbos ſequātur.

Intemperies omnis vehemens deiicit vires.

re immodico æſtuet, illico corrumpentur. Quæ quidem corruptela nidorem communiter refert: priuatim verò quilibet cibus id nidoris genus reddit, quod naturæ ſuæ proprium exiſtit. Nullus autem cibus, ſi ĩmodicè fuerit excalfactus, putredinẽ effugere poteſt. At qui ſic ſunt affecti, ſiti cruciantur: atq; ĩterdum paruis tenuibusq; hecticis corripiuntur. Si ob frigoris vehementem intemperiem cibus omnino crudus permanſerit, ita affecti nec ſitiunt, nec febriunt: ſed ciborum qualitatem percipiunt, ſiue ad ructum, ſiue ad vomitum prouocentur. Quòd ſi leue aliquod cibis imprimatur coctionis veſtigium, fueritq; ciborũ natura aut modicè temperata, aut frigidior, acidi ructus incitabũtur. Si verò calidiore ĩtemperie fuerint, aut ſuapte natura flatum excitare poſſint, vapore ſpirituq; ventriculum replent. Atq; in huiuſmodi intemperies facilè ventriculus labitur. Ad tantam autem vel ſiccitatis, vel humiditatis intemperiem, vt actio eius aboleatur, ventriculus niſi in multo tempore, peruenire non poteſt. In retentrice potentia, triplex etiã reperitur ſymptoma. Nam aut nihil omnino complectitur: aut debiliter: aut deprauatè. Quum igitur, vel nihil penitꝰ, vel debiliter retinet, tum inflationes, tum fluctuationes ſequuntur. Porrò vltimæ imbecillitatis ventriculi cauſa aliquis morbus exiſtit. Morborum autem qui accidũt illi, alii veluti ſimilarem, alii tanquam inſtrumentalem partem, ipſum ſolèt affligere. Miſcentur autem interdum & morbi, & ſymptomata tum retentricis, tum expultricis potentiæ, vt in ea ventriculi commotiõe, quæ veluti conuulſio illius eſt, eiq; per ſingultum accidit. Ventriculus ſiquidem per ſingultum, prauè cibos mplectitur: conaturq; deprauato illo conuulſiuoq; motu, etiam moleſta expellere. Etenim quemadmodum per vomitiones expelluntur ea quæ in capacitate fluctuant, ſic per ſingultum illa, quæ imbuerunt ipſius vẽ

Ventriculus æſtuans, cibos in vapores nidoroſos corrumpit.

Acidi a quibus ędantur ructus.

Retentrici potentiæ triplex ſymptoma tribuitur.

Vẽtriculi morbi duplices.

Singultus cã.

Singultu expelli illa, quę ĩbibita ſunt in ipſius uentriculi corpore.

Piper ſi tenue ſumat, poſtmodumq; bibat calida potio, ſingultum excitat.

Nauſea, expultricis facultatis eſt deprauatus motus.

Lienteriæ cã.

Cholera morbus.

Attractricis facultatis ſymptomata.

Voluulo morbo affligente, uentriculus ab iteſtinis excrementa ſuppreſſa recipit.

Voluulus unde ſoleat criri.

triculi corpus. Quamobrem piper, ſi in tenuiſsima cõminutũ (vt poſsit penetrare ipſius ventriculi corpus) ſumatur, bibaturq; poſtmodum calida potio, ſingultum vel maximè excitat. In vniuerſum autem, ſiue calida ſint, ſiue frigida, quæ permeant ventriculi corpus, excitabũt ſingultum: qui primùm quidem expultricis, dein retẽtricis facultatis eſt motus. Nauſea quoq;, expultricis facultatis eſt deprauatus motus, quo per gulam celerrimè vacuetur, quod os vẽtriculi infeſtat. Inter hæc numeratur lienteria: vbi à re quapiam ſic irritatur ventriculus, vt eam per inferius oſculum expellere cupiat. Illo ſi quidem ad expulſionẽ vtitur orificio, in quod humores contriſtantes inclinant. Quòd ſi in vtrunq; repant, vt in cholera morbo, vtrunq; orificium accõmodat. Attractrix ẽt facultas, aut omnino nequit cibos attrahere (quod ſymptoma dicitur gulæ paralyſis) aut difficulter trahit, vbi icipit gula reſolui: aut deprauatè trahit: de quo motu iam ſæpe diximus. Eſt quum ob innatam carunculam tota gula aut eius pars obſtruatur: qui morbus inſtrumentalis vocatur. Quum igitur ventriculus naturaliter habet, ſupernis partibus ad ſeſe trahit: atq; per inferiores deiicit. Vbi verò præter naturam affectus eſt, etiam ab ifernis aſſumit aliquid. Siquidem nonnullis clyſmi vomitiõe ſunt redditi: ſicũti & ſtercus, per letales voluulos. Satius tamen eſt dicere, uentriculum per id genus affectus, non trahere, ſed recipere ab inteſtinis excrementa violenter compreſſa. Id quod ſolet contingere iis, quibus ob negotia non licuit, quando expediens erat, deiicere. Nonnunq̃ etiam fit voluulus, vbi inteſtina ſuo illo naturali conſtitutionis motu priuantur. Quinetiam induratum ſtercus, tumoresq; præter naturã, obſtant aliquando, vt vel nihil excrementorum feratur deorſum: vel nõ ſatis copioſè deiiciant. In ſumma verò oĩa ſymptomata inteſtinorum, ad ea quæ de vẽtriculo dixi-

mus, referunt. Alimenti p corpus digeſtio(quę & ipſa naturale opus exiſtit)tunc adamuſſim perficitur, vbi quælibet pars peculiarem ſibi allicit cibum . Accidunt autem illi tria ſymptomatum genera. Nam vel imbecilla eſt: vel deprauata: vel omnino ceſſat.

Digeſtionis ciborū ſymptomata, atq; ipſorum ſymptomatū cauſæ.

Quorum ſanè ſymptomatum cauſæ dicuntur, aut trahētium partium intemperies, aut inſtrumentorum morbi, aut digerendi alimēti prauitas. Ac per intemperies quidem, facultas redditur imbecilla . Inſtrumentoꝝ verò morbi, alimenti meatus cōſtringunt. Prauitas autem dicetur, ſi vel craſſior, vel glutinoſior ſit cibus.

Expulſiōis excrementorum nō reſpondentis, cā triplex.

Similiter impeditæ expulſionis excrementorum, triplices cauſæ inueniuntur. Vna, quum partes quæ excrementa expurgant, ſunt imbecillæ. Altera, viarum anguſtia. Poſtrema eſt excrementi malitia. Imbecillitatē intemperies parit: anguſtiam verò, vel obturatio, vel aliquis inſtrumentorum tumor. Atqui tumorum cauſa eſt humorum affluxus. Obturationem facit humorum vel craſſitudo, vel lentor, vel innatum tuberculum. Excrementorum autem malitia, eſt multitudo, craſſitudo, & viſcoſitas.

Excrementoꝝ peruagantium uenas cum ſanguine, tria genera.

Per concoctionem in venis factam, tria redundant excrementorum genera. Vnum bilis amara, quæ ab hepatis veſica expurgatur: alterū atra bilis quæ à liene: tertium veluti ſerum, quod attrahitur à renibus.

Excrementoꝝ uiæ duplices.

Quum autem viarum duo ſint genera: vnum per quod excrementum trahitur: alterum p quod expellitur: vtriuſlibet anguſtia excretionem lædere poteſt. Nōnunq̄ etiam horum nullum eſt læſum, ſed excrementi multitudo quum immodica eſt, vt tota expurgari non poſſit, vnà cum ſanguine, per totū corpus defertur. Huius verò immoderationis duplex affertur cauſa: nempe alteratrix potētia malè affecta, & alimentorum prauitas.

Bilis pallida quos morbos gignat, per corpus fuſa.

Iam verò pallida bilis, ſi redundet per vniuerſum corporis habitum, regiū morbum: ſin autem in vna tantùm parte conſiſtat, eryſipe

Atra bilis quos morbos pariat

Pituita quos morbos gignat.

lata & herpetes excitat. Atram bilem, ſi in vniuerſo adſit corpore, elephas: ſi in vna aliqua parte, cancer ſequitur. Pituitam, ſi per vniuerſum corpus increuerit, leucophlegmatia comitatur. Sin autem in vna parte, œdema. Seroſa excrementa ſi redundent, aſcitē aquā inter cutim inducūt. Quæ ſi vnam aliquam partem inuaſerint, in ea puſtulas gignunt. Pro miſcella autem ipſorum excrementorum, variari ſolent & morbi, & ſymptomata. Porrò nutricatio, vt naturalium actionum eſt prima, ſic per q̄ neceſſaria exiſtit: quippe quæ ſpecies alteratricis facultatis cenſetur. Aſſimilatio ſiquidem alteratio eſt: quæ quidem, licet nomen diuerſum à nutricatione ſortiatur, idem tamen vtriuſq; eſt opus. Nutricatio autem ab ſcopo aberrat, ſi vel nihil omnino agit, vel ab actione perfecta deficit, vel vitioſè agit, idq; ob altricē facultatē, quæ ſub alterationis genere continetur, vel ob materiæ tum defectum, tū prauitatem. Ob defectum quidem, vt ĩ atrophiis: ſiue hæ ex defectu, ſiue ex priuatione dicantur. Hic autem in atrophiis defectus, non propriè ad cibum qui ingeritur, ſed ad materiam membro dicatā, eſt referēdus. At prauitas cibi, leucas & elephantiaſim eiuſq; generis alios affectus gignit. Verū vbi caro nigra pallidaq; fuerit, elephas nominatur. Nec aliter affectus hic gigni ſolet, q̄ leuce: Iam alphi haud diuerſam à prædictis habent generationem. Cæterùm per hos non caro vniuerſa afficitur, ſed corporis ſuperficies duntaxat, veluti ſquamis quibuſdam ĩſpergitur. Atq; albi quidem ex pituita: nigri verò ex melancholico humore prodeūt. Si quidem alimenta carnem, maximè permutare ad ſuam ipſorum naturam poſſunt (Etenim Perſica planta, quum in Perſia fuiſſet letalis, poſtea in Aegyptum tranſlata, quod inerat noxium amiſit) quanq̄ à carne etiam, alimenta ipſa immutātur. Omnis ſiquidem res vel ſi longè potentior ſit, ab illa cum qua uerſatur: affi

Serum ſanguinis quos affectus producat.

Nutritio ē naturaliū actionū prima.

Aſſimilatio alteratio eſt.

Nutritoriæ facultatis ſymptomata.

Atrophia.

Elephas qd.

Alphi.

Alimenta ad ſuam naturam immutant carnē & immutātur ab illa.

Perſica planta.

Coniuncta afſici mutuo.

citur. At nō ſolū ob alteratricis facultatis imbecillitatem, pars aliqua alimento priuatur: ſed etiam vbi attrahendi vis imbecillior fuerit: aut expultrix immodicè mouerit. Atqui tunc immodicè mouet expellendi vis, vbi retentrix potentia grauatur, vel ob excremētorum multitudinem, vel acrimoniā, vel ob propriā imbecillitatem. Tunc ſiquidem neceſſe eſt, vt cum eo quod redundat, ſimul etiam id quod vtile eſt, excernatur: vt in lienteria, dyſenteria, choleraq; fieri cōtingit. Quod ſi expultrix facultas ſit imbecilla, neceſſe eſt carnem tunc humidiorem fieri, pluribusq; excrementis impleri. At redundantia multorum excremētorum, ob alteratricis facultatis imbecillitatem accidit. Pro ipſorum autem excrementorum tum quātitate, tum qualitate, alias aliter caro immutatur. Quod vero ad ſanguinis excretiones pertinet, ſi excipias eam quæ fœminis per ſingulos menſes accidit, reliquæ omnes toto genere præter naturam exiſtunt. profluuia autem vteri, vbi modum in quantitate exceſſerint, tunc ſolùm præter naturam cēſeātur. Omnium autem ſanguinis fluorum cauſa, trifariam poteſt accidere. Quippe vel facultas ora vaſorum aperit, vt ī ſanguinis fluore ē naribus eſt videre: vel ſanguis ē male affectus, vel vaſorum aliquod etiam malè affectum, vel ruptum. Etenim vaſa rumpi contingit, aut ob plagam acceptā extrinſecus, aut ob ſaltum, aut ob caſum ab alto, aut ob vociferationem vehementem. Sanguinem malè affectum dico, vel quum adeò vitioſus eſt, vt vaſa quibus continetur, erodat: vel adeò auctus, vt à vaſis contineri non poſſit. Vaſa malè affecta dicūtur, ſi vel molliora, vel duriora, vel tenuiora fuerint. Siquidem qđ immodicè molle eſt, facilè ob imbecillitatem rumpitur: ſicuti & valde durum, quia non facilè multum extendi poteſt. At tenue, ob huiuſmodi has vtraſq; affectiones, non ſolùm ab internis cauſis, verùm etiam ab

Alimenti priuatio vnde accidat.

Expultrix vis quando immodice moueat.

Expultrice facultate exiſtente imbecilla, quid accidat.

Sanguinis excretiones omnes, menſtrua excepta, pręter naturā exiſtūt.

Sanguis quotupliciter effluere poſsit.

Vaſa quibus modis diſrumpi poſsint.

Sanguis aut q̄titate, aut q̄litate immodicus.

Vaſa quotupliciter male affecta dicantur.

externis vt rumpatur facilè, eſt habile. Verùm non omnia uaſa erodi ſimiliter poſſunt. Nam durum craſſumq́;, eroſu eſt contumax. Similiter de reſeratione ē dicendum. Nam vaſa imbecilla, mollia, & tenuia, prona ſunt vt oſcula ipſoꝝ pateant: robuſta verò, & craſſa, & dura, ſunt ad talem reſerationem inepta. Cæteꝝ reſeratio accidit ab iis quæ ora vaſorum irritant, & à plenitudine grauante: ſicuti quandoq; à natura, quum excernit ea quæ ſibi moleſta ſunt. Sed iam de iis quæ vomitu reiiciuntur dicamus. Excernuntur igitur hæc interdum ꝙ quantitate & mole ſua ventriculum grauent, vt quum plurimum cibi eſt ingeſtum: iterdū, ꝙ ſua mordacitate contriſtent: vt ſi nutrimentum aſſumptum vel acidum, vel nidoroſum, vel amaꝝ, vel acre, ob vitium concoctionis euaſerit. Eodem genere contineni & bilioſa, & pituitoſa, & feroſa excrementa, vel inibi nata, vel ex vniuerſo corpore illuc confluentia. Tertium cauſarum genus ventriculum ad vomitum incitans, eſt quod haudquaq̄ irritans, in illo cōtinetur præter naturam: vt videlicet ſanguis. Cōmuniter autē dicuntur eſſe præter naturam, quæ etiam ſi ſint concocta, minimè poſſunt alere. Iam verò recrementorum ad infernas partes expulſio, nonnunq̄ ſolitum tempus præuenit, vel quia uenter copia multi cibi grauatur, vel pungitur, vellicaturq́; vt à re mordente: quam vt alienam expellere nititūr. At dicimus multum cibum, vel quia facultas ſeipſa imbecillior ē reddita: vel quia exiſtit aſſumptum alimentum immodicū: vel ob vtrāq; cauſam. Præter iam dictas cauſas, alimenta tum humidiora, tum viſcoſiora ingeſta, ipſam deiectionem accelerant. Quæ tum celerius delabuntur, quum leuiter poſt eorum aſſumptionem deambulaueris. * Quū autem complura ſint inteſtinorum volumina, per quæ deferri alimenta eſt neceſſe, cibi ſanè ipſi, ob grauitatem diu immorari non poſſunt: ꝙ ſi eorum quippiam

Margin notes:

Reſeratio vaſorum vnde accidat.

Vomitus a quibus cauſis moueri posſit.

Sanguis in vētriculo, continetur præter naturam.

Deiectionem citantes cauſę. Cibus multus quotupliciter dicitur.

in ipſis circumuolutionibus fixum inhæreat, id ſubitò ab actione inteſtinorum (quibus ineſt vis expellēdi infeſtantia) propellitur. Tardius q̃ pro conſuetudine excernit veter, aut ob inteſtinorum vel imbecillitatem, vel obtuſum ſenſum: aut ob alimentorum tum paucitatem, tum qualitatem. Sed muſculorum abdominis imbecillitas etiam deiectiones retardat: præſertim ſi duriora ſint excremēta: quo tempore thoracis muſculi etiam auxilio ſunt. Pauciora q̃ pro ratione aſſumptorum excrementa excernuntur, vbi plus ex cibis p̱ corpus digeritur. Econtrario plura deiiciuntur q̃ pro portione ingeſtorum, interdum ob defectum digeſtionis per corpus: interdum ob excrementa quædam ẽ ſupernis ad regionem uentris defluxa. Porrò aſſiduæ excretiões, uel ob imbecillitatem, uel ob morſum eueniunt. Imbecillitatem intemperies inducit. At mordicāt humores contenti. Eſt & alius aſſiduæ deiectionis modus, quæ fit ob ſedis muſculos reſolutos. Quippe huiuſmodi deiectiones à uoluntatis imperio non pendent: proinde & intempeſtiuæ, & inordinatæ, & aſſiduæ ſunt: Iam verò ſolet flatus in uentriculi ſpatiis oriri, quum vel humores pituitoſi illic contenti, uel cibi, in uapores ab imbecillo calore ſoluūtur. Etenim ut ab ſolutum frigus uaporem haudquaq̃ excitat, ſic uehemens calor exactius magna ex parte cibum ipſum cōminuit, q̃ uaporis generationi conueniat: niſi fortè is ſuapte natura ſit flatulentus. Quemadmodum enim frigidiſſima conſtitutio, maximè ſpirante borea, aerē ſereniorē reddit: ac rurſus calidiſſima conſtitutio æſtatis, efficit aerem nos ambientem puriſſimum: mediæ verò conſtitutiones nebulas pariunt: ſic in animalium corporibus à ſolo moderato, imbecilloq́; calore * flatulentū gigni excrementum contingit. Hoc igitur ſi p̱ os excutiatur, ructum efficit: ſin autem per ſedem, flatum molitur, interim ſtrepentem, interim ſine ſtrepi-

Aluum tardius deiicere quæ compellant.

Excremēta cur nunc plura, nūc pauciora q̃ pro ratione cibi aſſumpti excernantur.

Fluxionis aſſiduæ, cauſę.

Deiectiones intempeſtiuę, fiūt præter volūtatis imperium.

Flatus in vētre gigni a pituitoſis humoribus, et calore imbecillo.

Sereniſsimum reddi aerem; Borea ſpirāte.

Flatū in ventriculo genitum, quæ ſequantur ſymptomata.

Strepitũ a flatu profectũ eo acutiorem edi, quo flatus ipſe tenuiora inteſtina magis pua dit: grauiorem autem, quo ma gis ille craſsio ra verſus deſcẽ derit.

tu. Quum uerò per neutram defertur partem, inflationem, ſymptoma uẽtriculi imbecilli, producit: quæ etiam mota per vacua inteſtina, in illis uarios gignit ſtrepitus: qui quidem eo acutius atq; tenuius reſonãt, quo purior ſpiritus fuerit, magisq; per ĩteſtina tenuiora & ſuperiora delatus: eo autẽ minor, ſed grauior reſonatio ſentietur, quo ſpiritus magis ad inferiora inteſtina deſcenderit. Quòd ſi inteſtina ipſa aliquam humiditatem contineant, ſtrepitus murmurillus dictus gignetur: qui humidi excrementi deiectionem nunciabit. Si uerò ſtrepitus æditus, purus & clar⁹ reſonet, aut inteſtini ipſius inanitionem, aut in ſuperiori eius parte excrementa dura contineri ſignificabit. Qui ſtrepitus cum ſtridore fit, is ab inſtrumentorum anguſtia, & inflante ſpiritu, atq; pauca humiditate procedit. Defluxus à ſupernis partibus in uentriculum fit, ubi facultas præualida, redundantia excrementa expellit: interdum vbi adeò imbecilla exiſtit, vt ne id quidem q̃d utile eſt, ferre posſit. Excernitur id quod redũdat, tum per criſis, tum per integram ualetudinem, vt in mulieribus ſingulis menſibus, & in iis quibus aliquod membrum eſt mutilatum: id quod etiam per definitos circuitus contingere in aliis multis videmus, qui prioris uitæ exercitia, cum ignauo otio mutarunt. Atq; excrementum huiuſmodi ſola quantitate eſt alienum. Alteꝝ qualitate aberrat: magnaq́; ex parte in acutis morbis ſolet excerni per criſim. Inter hæc duo excrementoꝝ genera, eſt aliud tertium genus medium, ut in ventriculo ſemicoctus cibus. Hoc autem per hepaticas affectiones maximè excernitur. Cæteꝝ nominantur hepatici, quos ob iecinoris imbecillitatem infeſtat morbus, etiam ſi nulla adſit phlegmone. Hepar igitur, ſi q̃ñ alimẽtum, quod per meſeraicas venas attraxerat nequeat conficere, per eaſdem rurſus id ſemicoctum ac ſimile aquæ in qua fuerunt ablutæ carnes nuper ma-

Strepitus murmurillus, purus ſtridensq; quid indicent.

Defluxus vnde in ventriculum accidat.

Excretio q̃bus fiat modis.

Excrementum ſola quantitate alienum, quod ſit.

Hepatici qui dicantur.

ſtatæ, reſpuit. Quod ſi alimentum in hepate accuratè concoctum fuerit, ob aliquod autem impedimentum diſtribui in corpus non poſſit, vt ad * ventrem redeat eſt neceſſarium. Quo tempore excretus ſanguis apparet nigrior, ſplēdidiorq́; illo, qui naturalis exiſtit: utpote ex ſanguine & atra bile commiſtus. Etenim ſanguis ſolus per ſe ob refrigerationē nigricans, tantùm abeſt vt ſplendorem ullum acquirat, ut etiam eum quem ab initio habuit amittat. Atra autem bilis eo ſplendidior exiſtit: quale maris mortui bitumen iudaicum. Siquidem non ex refrigerato ſanguine, ut grumus, ſed ex immodicè aſſato, feruidoq́;, veluti quidam cinis, gignitur atra bilis. Cæterū ipſa eſt frigida, quia terreſtris: non tamen caloris expers: quemadmodum nec cinis, nec etiam acetum. Igitur cruentorum excrementorū quatuor ſunt differentiæ. Prima eſt, vbi ſanguis quatenus dictum eſt, per circuitus quoſdam emanat. Secūda, quum ob imbecillitatem iecinoris, haud abſimilis lauacro ablutarū carniū ſanguis deiicit. Tertia (quam nuper diximus) ex melancholico ſplendenteq́; ſanguine conſtat. Ac per has tres differentias, & multum eſt excrementum, & affatim excernitur. Per quartam verò (quæ exulcere inteſtinorū oritur, præcipueq́; dyſenteria vocatur) paulatim & breuibus interuallis deiectionē fieri contingit: nonnunq̃ ſynceri ſanguinis: nōnunq̃ grumoſi: cum quo interdum puris quoq; nonnihil excerni ſolet: quēadmodum & ramenta, & partes quædam membranis inteſtinorum cōſimiles. Sæpenumero denſum quoq; ſtercus excernitur, cruentis guttis reſperſum. Eiuſdem generis cum prædicta dyſenteria eſt tineſmos vocatus, ob recti inteſtini vlcus eueniens. Qui quidem cætera ſymptomata dyſenteriæ ſimilia habet: tenſionis verò vehementia, dyſenteriam longè ſuperat. Vrinæ tum ſuppreſſiones, tum deprauatæ expulſiones, excrementis quæ uel in uentre reti

Alimentum ab hepate in ventrē regeri, quando neceſsū ſit.

Atrā bilē eſſe excreto ſanguine ſplēdidiorē.

Atram bilē gigni ex ſanguine immodice aſſato, eſſeq; frigidam, non tamen caloris expertem.

Cruetorum excrementorum differentię quatuor.

Dyſenteriæ ſigna.

Tineſmus oriē ab vlcere inteſtini recti.

Vrinam unde ſupprimi accidat.

Iſchuria, quorũ ſymptoma exiſtat.

nentur, vel præter morem naturæ eiiciuntur, proportione reſpondent. Supprimitur igitur, vel ob veſicæ imbecillitatem excernere non potentis, vel ob oſtioli ipſius anguſtiam. Quorum duorum morborum iſchuria eſt unum commune ſymptoma. Eſt & aliud ſymptoma quum nihil penitus urinæ in veſicam delabitur, abolita nimirum renum actione. Alius itaq; affectus cenſendus eſt, quum oppleta ueſica, alius quũ uacua, nihil urinæ redditur. Nam in ea affectione qua ueſica eſt plena, oportet aut orificium eius anguſtum, aut naturam imbecillam exiſtere. Os igitur fit anguſtum, quia obſtruitur et conniuet. Atq; obſtruitur quidẽ, à grumo, uel craſſo pure, uel lapide, uel callo, vel tuberculo, quod in meatu creuit: cuiuſmodi in externis partibus omnibus accidere cernimus. Conniuet autem, aut ob tumorem præter naturam, cuiuſmodi eſt phlegmone: aut ob ſiccitatem ingentem: qualis per febres ardentisſimas gignitur. Sunt verò deprehenſi quidam veſicam oppletam habẽtes, qui veriti ſurgere à cœna, vt illam exonerarent, poſtea meiere nequiuerunt: qualis etiam affectus ventri & inteſtinis ſolet interdum accidere. Igitur iam dicti affectus, vim excernendi vrinam, ſua functione defraudant. Qui verò ab iis magnitudine relinquuntur, actiones efficiunt obtuſas, torpidasq́;. Reliquos affectus tertium genus ſymptomatum (quod in motibus deprauatis conſiſtit) comitari cõſueuit: cuius multæ ſpecies habentur. Primam ſtranguriam appellant, quæ vel ob imbecillitatem veſicæ, vel ob acre lotium fieri videtur. Secunda ſpecies profluuio ventris eſt ſimilis. Solet aũt fieri quædam veluti reſolutio, colliquatióue, interim vniuerſi corporis: interim ſuccorum tantùm, quos venæ continent. Deinde quod ita liquatum eſt, modo in ventrem, modo cum vrina defluit: nonnunquam in ſudorem degenerat. Igitur venarũ ſuccos in ſeroſam ſaniem ſolutos, renes ad ſeſe trahunt, vbi integrè

Vrinæ meatus ex quibus obſtrui occaſionibus poſsit.

Veſicæ oſculũ, qua ex cauſa conniueat.

Stranguria fit vel ob imbecillitatem veſicæ vel ob lotii acrimoniam.

Colliquationes par[illegible] quibus modis ſoluuntur.

Renũ facultas.

valent, continenterq́; ad veſicam tranſmittunt. Si verò inualidi fuerint, vt ipſos trahere nequeant, tunc venæ eiuſmodi ſerum aut in ventrem demittunt, nimirum ſi craſsius ſit: aut in vniuerſum corpus pellentes illud, vbi eſt tenuius, ſubitò totum habitum ad aquam inter cutem tranſmutant. Quòd ſi caro liquata ſit, tum vel venter ſuſcipit ipſam fluxionem, ſi ſit craſsiuſcula, vel ſudores profluent, ſi in vapores ſoluatur. Reliquorum lotii ſymptomatum, alia quidem veſicæ aut renũ quoſdam affectus indicant: alia quantum vel cruditatis vel concoctionis acceſſerit ſanguini, oſtendũt. Vt verò ad ſudores tranſeamus, vbi ii reſoluto corporis habitu eueniunt, affectus vocatur ſyncope: cuius ſane rei contrarium, per ſudores creticos accidit: quippe qui robuſtas vires annunciant. Eis autem ſudores ſunt ſimiles, quos modica exercitatio, & balneum, & calor æſtiuus euocat. Per exercitationes autem immodicas, nonnihil vtilis humoris excernitur. Odorem verò & colorem excrementi quod expurgant, ſudores obtinent. Cæterùm multus ſudor effluit, aut ob corporis raritatem, aut excrementi tenuitatem, aut abundantiam. At detinetur, ſi paucum, viſcidum, craſſumq́; excrementum fuerit, aut conſtipati meatus: id quod accidit ipſis, quia vel obturantur, vel conniuent. Ac obturantur quidem a ſuccis craſsis & viſcidis. Conniuẽt ob nutritionem pleniorem, vel ob refrigerationem, vel ob mollitiem. Adhæc ſudoris tum excretio, tum ſuppresſio, ob viriũ in carne imbellitatẽ interdũ accidere ſolet. Porrò nulli⁹ partis functio, manẽte ipſius eſſentia illæſa, impediri poteſt. Nulla autem qualitatum agentium, res uicinas perinde alterare uidetur, ac calor. Quare corpus calidum ſimul & humidum, q̃ celerrimè proprium ſibi alimentum concoquet, aſsimilabitq́. Quod uerò ita ſit dux, ut & flectatur facilè & firmiter innitatur, id & trahere uehementer quidlibet,

Aqua inter cutem quomodo generetur.

Syncope quid.

Sudores cretici robuſtas vires annunciant.

Sudores retinẽt odorem & colorem eius, quẽ purgant, humoris.

Sudoris tũ nimis fluentis, tũ ſuppreſsi cauſæ.

Eſſentia partis illæſa, functio impediri non poteſt.

Calor vicinas res omniũ maxime alterare poteſt.

Calidũ & humidum corpus quã celerrime proprium ſibi alimentum aſſimilare.

Frigida & ſicca corpora cur nutriantur infelicisſime.

Concoctio.

Nutritio.

Appoſitio.

Adhæſio.

& ĩpellere uiolẽter, & detinere fortiter poterit. Optimè itaq; nutrientur calida & humida corpora: ut quæ & celerrimè immutent, alliciantq́; ad ſe, reponantq́; & asſimilent alimentum. Pesſimè omnium frigida, & ſicca: ut quæ nec alterare, nec ſuſcipere, nec apponere, nec asſimilare ſint apta. Quòd verò humidiora corpora tum facilius, tũ celerius adhæreant, coaleſcãtq́;, duriorum autem, alia nequaq̃, alia non facilè id perpetiantur, nemini obſcurum exiſtimo. Cæterùm concoctio & nutritio, alterationes eſſe cenſentur. Appoſitio fit, quum cibus in roris ſpeciem redactus, à nutrito ſuſcipitur. Adhæſio eſt, alimenti cum alito cõglutinatio quædam: dum in vnum coaleſcunt. Atq; in his omnibus pueri, aliiq́;, quorum temperamentum calidius eſt & humidius, optimè degunt: nec infeliciter in illis diſtributio perficitur. Retentricem tamen facultatem pueri habent imbecilliorem, ob idq́; excernunt celeriter. Similiter etiam expellendi facultas, vt retentrix, modicè illis eſt imbecilla. Eget autem longiori tempore facultas retentrix, quo ſuo fungatur munere: expultrix verò breuiori. Pueri igitur, vt alteratricis facultatis robore iuuenes ſuperant, ſic attrahendi vi ſunt ipſis longè inferiores: atq; ab eis etiam in duabus reliquis facultatibus ſupantur. Quanq̃ expultricis imbecillitas in eis minimè deprehenditur, idq́; ob temporis breuitatem, quo ſuo fungitur munere. Quippe crebrius & deiiciunt & vomunt, q̃ iuuenes, non ob expultricis potentiæ robur, ſed ob retentricis imbecillitatem. Atq; in concoctionibus quæ ad ventriculum pertinent, ſi humida molliaq́; ſumpſerint, ea perinde ac iuuenes concoquunt: dura verò, deterius conficiunt. Siquidem puerorum calor, ad vaporis naturam: iuuenum, ad ſiccitatem magis accedit. Atqui humidiora corpora humidioribus indigent alimentis: ſicciora ſiccioribus. Senes ad omnes ferè actiões corpus malè af-

Pueri vim retẽtricem habent imbecilliorem: expultricemq; non admodum fortem.

Pueri quibus facultatibus ſuperẽt iuuenes, & quibus ab eis ſuperentur.

Puerilis iuuenilisq; caloris diſcrimen.

Nutriuntur omnia ſimilibus.

fectum ſortiuntur: quippe qui iuuenib⁹ aridiores ſint, præterea etiam frigidi. Quare nec probe concoquunt, ob caloris penuriam: nec rite nutriuntur, partim ob ſiccitatem, partim ob imbecilitatem alteratricis potentiæ. Iam digeſtio per corpus ipſis & tarda, & imbecilla eſt, nimirum inſtrumentis veluti torpentibus ob frigiditatem. Porrò ad functiones actiuas calidum inſtrumentum & ſiccum, magis idoneum eſt: frigidum verò & humidũ, imbecillius. Reliquæ duæ coniugationes medium inter has locum obtinent. At verò ſi ætates ipſas ſpectes, naturaliter frigidum & humidum corpus, minimè deprehenderis: quanq̃ ob affectum præter naturam, talia reperiri contingat. In vniuerſum igitur, frigidum vbiq; eſt debilius, & torpidũ, ſiue humori, ſiue ſiccitati iungatur. Haud aliter inter naturales potentias, retentrix robuſtior quidem videtur in aridioribus calidioribus q; inſtrumentis: imbecillior verò, in humidioribus frigidioribusq; . Similiter nerui, tendones, ſyndeſmi, & muſculi, quanto ſicciores, tãto robuſtiores euadent: niſi adeò modum excesſerint, vt ob duritiem vix flecti posſint. Nam ſi ſic ſint affecti, corripientur ſpaſmo. Contrà naturalia inſtrumenta, quo ſunt humidiora, eo ſunt ad nutricationem magis idonea: vel ſi ad extremam humiditatem peruenerint: ad concoctionem verò non ſunt aptiora, nec ſe ipſis, nec aridioribus, quibus ſimilis adſit calor: niſi ſiccum aliquando cibum exhibeas inſtrumẽto ſicco & ſqualido, non liberaliter ei tribuens humiditatẽ. Cæterùm & ad digeſtionem per corpus, & ad excretiones, corpora admodum dura, ineptisſima exiſtũt: q haud facilè vel dilatantur, vel contrahuntur. Quorũ alterum attractiõem: alterum excretionem molitur. In ſumma verò, calor auctus ad omnem alterationem efficacisſimus eſt, niſi ad tantam, vt colliquet, vehemẽtiam increuerit. Siccitas ad robur & firmitudinem cõ-

Senes cur fere ad vniuerſas functiones corpus male affectum ſortiãtur.

Actiuis functionibus quæ inſtrumenta ſint commodiora.

Frigidũ & humidum naturaliter nullum corpus reperiri in ætatibus.

Frigidũ vbiq; eſſe debilius, torpidumq;.

Naturalia inſtrumenta, quo ſunt humidiora, eo ſunt ad nutricationem magis idonea: ad concoctionẽ verò, ineptiora aridiorib⁹, quibus adſit ſimilis calor.

Qualitatū quæ in quibus ſint efficaciores fūctiōibus et quę inutiles.

fert, niſi adeò ſit cruda, vt corpora rigida, immobilia, ac friabilia efficiat. Humiditas ad nutricationem quidẽ mirificè facit: cæteris verò functionibus omnibus aduerſatur, excepta qua corpus augetur. Deinceps autẽ de fluxionibus à cerebro oriundis aliquid etiam dicamus. Deſtillationis igitur & grauedinis (hæc coryza, illa Græcis catharrhus dicitur) cerebrum cauſa exiſtit: vt pars quidem ſimilaris, vel à frigore, vel à Solis ardore in intemperiem, adactum: vt inſtrumẽtum verò, quatenus infeſtatur à plenitudine. Cæterùm deſtillatio fit, ſi ad os excrementum defluxerit: grauedo ſi ad nares: quemadmodum & raucedo, ſi ad fauces decumbat. Quod ſi fluxio gurgulionem iuadat, aut vuã pariet, aut ipſum in tumorẽ attollet. In glandulas quæ ad finem oris vtrinq; adiacent, ſi decumbat, antiadas procreat: Sicuti & pariſthmia, inuadẽs ea quæ illis proxima ſunt. Ac defertur quidem fluxio à capite nõnũquã in ventrem: nonnunquã in aſperam arteriam, vtrilibet maximè nocens. Quod verò ad vteri corpus ſpectat, ſi ſolidum fuerit, aut durum, cauſa eſt, cur ſupprimantur mẽſes. Duratur autem, vel illico à primo ortu: aut tractu temporis, poſt ipſam generationẽ: videlicet ob intemperiem aut affectus alios præter naturam. At intemperies vteri, interdum à natura oritur: interdum ſequitur morbos, perinde ac denſitas. Detinentur etiã nonnunquã menſes, ob materiam ipſam vacuãdam, vbi vel craſſa eſt, vel viſcida: necnon vbi à craſſis humoribus vaſa quæ ad vterũ deſcendunt, obſtruũtur. Ad hæc vterus nihil omnino excernit, ob multas exercitationes, & victum tenuem, & quum ad alias partes repunt humores. Minus excernit æquo, ob eaſdem cauſas, ſed remiſſiores. Plus autem ob diuturnum otium, & victum opiparum. Cæterùm deprauatæ vteri fluxiones (quod ſymptoma fluxus muliebris dicitur) fiunt expurgato per hanc partem vniuerſo corpore. Ac talẽ

Coryza. Catharrus.

Deſtillatio eſt defluxus in os. Grauedo eſt defluxus ad nares. Raucedo eſt ad fauces defluxus.

Vua. Antiades. Pariſthmia.

Vteri corpus a quibus cauſis durari poſsit.

Menſes vnde retineri contingat.

Menſes quibus ex cauſis plus æquo fluant.

Muliebre profluuium.

ſemper ſpeciem refert id quod excernitur, quale eſt quod in animali redundat. Eſt & aliud ex vtero deprauatum profluuium, ob affectum aliquẽ ipſum infeſtantem eueniens. Inſuper interdum cohibentur menſes, ſanguine, ob robuſtas vires, in alias partes irruente. Ad hunc autem ſermonem pertinet meminiſſe mulierum minime foratarum, quibus vteri meatus coaluit. Iam priapiſmus eſt, quum inuito intumeſcit inflaturq; maſculinum pudendum: cuius ſymptomatis cauſa exiſtit flatulentus ſpiritus. Porrò gonorrhœa, ſi pudendo non intento acciderit, retentricis facultatis in ſeminariis vaſis imbecillitatem ſequitur. Si verò intento pudendo eueniat, conuulſioni quodammodo erit affect⁹ ſimilis. Colorum viciſſitudinem (vt ſummatim dicã) faciunt ſucci à ſua naturali ſpecie aberrãtes, aut in profundum ſubeuntes, aut cutem veluti illuentes. Particulatim verò, cauſæ, ob quas ſuccos ad huiuſmodi tum motus, tum affectus peruenire oportet, ſunt affectiones animi: aeris nos ambientis vel ad calorem, vel ad frigus mutatio, corporis affectus, vel calidiores, vel frigidiores: item ſanguis vel paucus, vel plurimus: tum foras elatus, tum intrò reuulſus. Huc accedit etiã quodlibet humorum vitium, ad ſuam ipſius ſpeciẽ vniuerſi corporis colorem permutare potens. A naturali autem figura deflectunt partes, immodicè vel repletę, vel inanitæ, vel à propriis ſedibus deturbatæ, aut reuulſæ. Vt autem hunc iam commentariũ claudamus, operæpretium mihi videtur addere, quæ nam ſymptomata ſibi mutuo & neceſſariò ſuccedant: & quæ item non neceſſariò. Igitur id quod fit, vnâne ex cauſa fiat, an ex pluribus, conſyderandum. Nam ſi ab vnica tantùm fiat, neceſſariò cauſæ efficienti ſuccedet. Si à pluribus, nõ neceſſariò. Symptoma itaq; quod ab vno alio dependet, neceſſariò conſequitur illud. Vbi verò aliæ quædam cauſæ ad ſecundi ſymptomatis genera-

Cauſæ mulieres.

Priapiſmus eſt inuoluntarius tumor virilis pudendi a flatulento ſpiritu ortus.

Gonorrhœæ ſpecies.

Colorum viciſſitudines vnde oriantur.

Figura partiũ à quibus cauſis vitietur.

Symptomatũ quæ nam ſeſe mutuo ac neceſſario ſequãtur, et q̃ minime.

tionem accedunt, ipſum non neceſſariò ad primum conſequitur. Neq; enim cruditatem, gratia exẽpli, inflatio ex neceſſitate ſequitur, vel mordicatio, uel nauſea, q̃q̃ tum horum, tum reliquorum ſymptomatum ferè omnium nullum eſt, quod non aliquando cruditates ſequi videatur. Verùm & cruditatis magnitudo, & differẽtia, tum hominis natura, tum ſenſus, uel acutus, uel obtuſus, itẽ ſingularum corporis partiũ & robur & imbecillitas faciũt, ut aliàs aliud ſymptoma cruditatem ſequatur. In ſumma, uerò quæcunq; pars cruditatẽ fecerit, illa noxam percipiet, quæ maximè imbecilla fuerit. Proinde nullum ſymptoma neceſſariò ſequi cruditatem, poſſumus aſſeuerare. Vbi autem alimentum minimè per corpus digeritur, ſiue priuatio, ſiue imbecillitas fuerit actionis, atrophiam neceſſariò inducet, queadmodum in ſingulis partibus alteratricis potentiæ noxa. Præterea expultricis facultatis circa excrementa, aut ſanguificæ potẽtiæ, aberratio, neceſſariò producit praui coloris ſymptoma.

Cruditatẽ nullum neceſſario ſymptoma ſequitur.

Atrophia ſequitur neceſſario alimenti defectum.

GALENI PERGAMENI DE CAVSIS PROCATARCTICIS.

LIBER VNVS.

Procatarcticæ cauſæ inualida tantum corpora immutant.

QVAS Procatarcticas, ſiue externas, ſiue præincipientes appellant, ut magnus calor, frigus'ue ambientis, aut etiam aliquis animi affectus, inualida ſolùm corpora commouent: ac proinde à nõnullis nõ cauſæ ſed morborum occaſiones uocantur. Videmus etenim mille ſimul in theatro ſedentes, è quorum numero quatuor dũtaxat æſtuant: & in eis à febre unus ſolus arripitur, quod nuper

quod nuper familiari noſtro Menandro contigit: quē nos ſecunda die inuiſentes, iusſimus caput roſaceo fo ueri: mox dormire: poſtmodum impenſè lauari, ac ſic tandem eſt reſtitutus. Alios etiam complures, ob æſtū & labores febrientes, reclamantibus cæteris medicis, plurimis balneis ac uictu humidiori uſus, ſimiliter perſanaui. Non deſunt tamen, qui varia connectentes ſophiſmata, quas nuper cauſas procatarcticas diximus eas morborum cauſas eſſe inficiantur: ꝙ videlicet nec ſemper, nec omnia corpora lædāt. Qui quidem nō ſecus habendi ſunt odio, ac illi, qui ſpinas & hamos, in viis, per quas ſunt tranſituri homines, ſemināt. Nos itaq; horum impedimentorum nonnulla iam reſcindamus: aliqua emendemus: alia conteramus: vt antiquā viam, quæ non ad ciuitatem, ſed ad artē omnibus ciuitatibus vtilisſimam ducit, purgemus. Quòd igitur tū frigus, tum immoderatus calor, & contriſtare, & morbos gignere ſoleant, id īdies natura rerum nos docet: quum nimirum vel ipſa animalia bruta, ſoleant loca & regiones, mutare, vt æſtate quidem calorem: frigus verò hyeme declinent. Quòd ſi hæc noxia quidem, nō tamen morborum eſſe cauſas fateātur, ꝙ nec ſemper, nec omnibus noceant, iam non de re, ſed de nominibus diſputant: quanq̄ ne ſic quidem effugere poterunt, quin cōuincant, ſaltem illas eſſe cauſas nocumenti iis, quibus nocent corporibus. Sūt porrò duæ primæ cauſæ ac maximè principales in vniuerſum: ſcopus videlicet, ſiue finis, cuius gratia fiunt omnia quæ fiunt: ac pterea id, à quo ea fiunt. Has dignitate ſequuntur tertia & quarta, inſtrumenta nimirum quibus, & materia ex qua. Etenim in humanis artibus, niſi cauſæ omnes conſpirent, nullus vnq̄ effectus abſolui poterit. Nā niſi aliqua eſſet lecticæ vtilitas, nunq̄ faber illam cōſtrueret. Sed ſi aliqua ſit illius vtilitas, careat autem dolabra, ſerra, terebello, aliaq; ſupellectili inſtrumentorum, nec

Menandrū ex inſolatu febriētē, qua ratione ſanarit Galenus.

Bruta mutant regiōes, vt æſtū & frigus vitēt.

Cauſæ primæ & maximè pricipales in vniuerſum, ſunt finis cuius gratia fiūt omnia quę fiunt: & præterea id a quo fiunt: quas poſtea ſequuntur reliquæ, nēpe inſtrumenta ſimul atque materia.

Effectus nulluſ abſolui | oterit in humanis artibus, niſi cauſę in unum oẽs cõſpirẽt: id qđ in iis quæ fortuito cõtingũt minime neceſſariũ uidetur.

Oĩa egere materia ex qua, & effiicente a quo fiant.

Cauſę appellãdę ſunt, quę ad rei generationẽ conducunt.

Cauſæ accidẽtarię ſine qbus operari non licet.

Vacuum nuſq̃ dari.

ſic lecticã coagmentabit. Et ſi hæc illi oĩa præſto ſint, & mox ligna deficiant, neq; ita componetur lectica. Sed nec ſi inſtrumenta & materia parata ſint, & vtilitas vrgeat, abſit autem artifex, quicq̃ unq̃ compingi poſſit. In iis tamen artibus quæ caſu fiunt, interdum finalis cauſa deſyderatur: quum ea nullius gratia fiant: eſt etiam vbi id per quod fiunt, abeſt. At nihil inuenire licebit, quod materia non egeat, ex qua conſtet, & efficiente, à quo fiat. Semper ſiquidem eſt neceſſe, vt ſit conuẽtus alicuius patiẽtis, quod vicem materiæ ſubeat: & alterius quod circa ipſum agat, & efficientis rationem obtineat. Hoc autem nonnũquã inſtrumento eget, ſi alicuius gratia operetur. Interdum ſine inſtrumento agit, vbi nullius gratia neq; ex propoſito agit. Vbi igitur ex frigore vel æſtu aeris ambientis, aliquis læditur, aer ambiens dicitur cauſa effectrix: materia, corpus affectum. Nullus itaq; effectus oriri poterit, niſi efficiens & materia iungantur. Vnde oportet vt hæc vtraq; aliquid ad generationem rei conferat. Quæ autem ad rei generationem cõducunt, meritò cauſæ appellandæ ſunt. Reperire autem licet præter iã dictas, etiam & alias cauſas, accidentales tamen: veluti intermedium ſpatium minimè impediens, quo faber indiget, vt circa lignum agere poſſit: idq; non qua artifex eſt, ſed qua corpus, quod alium ab eo qui continet materiam circa quam operatur, occupat locum. Hæc ſiquidem ex accidenti dicuntur: & tanq̃ ea ſine quibus non. Solidum quippe corpus interiectum inter fabrum & lignum, impedimento eſt, quo minus operari artifex poſſit. Quod ſi de medio tollatur, ex accidenti conſequtur, vt aer in illius locum ſuccedat: quum nuſq̃ in hoc orbe vacuum poſſit conſiſtere. Proinde conſtat fabrũ aere ex accidenti indigere. Similiter ambulationis cauſæ ſunt: ipſius vtilitas: vis animalis: atq; etiam crura: at cauſæ ſine quibus id fieri nequit, aer circũfuſum ce-

deus:pauimentũq; renitens. Quod autem ait Eraſiſtratus. Si refrigerari febricitandi cauſa eſt, qui magis refriguerit, ille magis febricitabit: maximè abſurdũ videtur. Nam ſi effectrix cauſa ipſa id abſq; patiẽte apto efficere poſſet, qui magis refrigerarẽtur, magis quoq; febricitarent. At ſi frigus non omni corpori febrem adferre poteſt, ſed illi tantùm, quod ad eam excipiendam eſt habile, vtiq; non amplius erit neceſſe, vt qui friguerunt magis, magis quoq; febricitent: immò facilè nonnullos reperias, qui ne ſemina quidem febris concipiant: fiant tamẽ attoniti, vel torpidi, vel tremuli, vel conuulſi, vt accidit Alexandro, dum æſtiuo tempore in Cydno, Ciliciæ Flumine, ſe lauaret. At verò, nec illud etiam re uera confici poteſt, vt qui magis, frigeſcit, magis quoq; lædatur: ſicuti neq; hoc etiam, vt ſi magis lædatur, magis febricitet: quum aliquando cõtingat aliquem magis lædi, qui tamen non modo non magis, ſed nec omnino febricitet. Idem etiam dicendum eſt, de labore plenitudineq;, & aliis id genus cauſis, quas eodem paralogiſmo, ab ordine procatarcticarum febris cauſarum, exterminabat. Sed cur interim operam ludimus, dum hæreſim Eraſiſtratiorum conuellimus, qui aſſerunt patriam potius prodendam eſſe, q̃ proprium dogma? Adeò enim ſtupidi ſimul & pertinaces ſunt, ut etiam omnes febres à phlegmone exoriri contendant: ob idq; nec potum frigidæ, iis qui ardenti febre tenentur, concedant: quum tamen ea opportunè exhibita, niſi obſtet viſcerum inflammatio, ægri confeſtim ſudent, liberiq; à morbo reddãtur. At ſi in diſcernenda hypoſtaſi purulenta, ab ea quæ in ſanis, & poſt ſolutas febres conſpicitur, eſſent exercitati, conuincerentur. Quippe in ſanis, & vbi febres ſolutæ fuerint, id quod reſidet, album eſt, nec fœtorem habet, nec colorem, nec lentorem, qualis cernitur, vbi phlegmone in ſuppurationem conuerſa ſoluitur. Sed

Frigus illi tñ corpori febrẽ adferre poteſt, q̃ ad eã excipiendã eſt habile.

Alexãder fuit torpore correptus, dũ in Cydno, ciliciæ flumine, ſe lauaret.

Eraſiſtratii cẽſebant, patriã potius ꝓdẽdã eſſe, q̃ proprium dogma.

Frigida opportune exhibita iis qui ardenti febre tenentur niſi uiſcerum ĩflãmatio obſtet ab affectu eos liberat.

Hypoſtaſis ſanorum.

Puris hypoſtaſisq; diſcrimẽ.

hæc etiam eſt ſumma impudentia Eraſiſtrati, ꝙ quum fateatur repletionem plethoram efficere: hanc verò, ſanguinis paremptoſim ad arterias: atq; hanc deniq; phlegmonem: nolit tñ concedere repletionem phlegmonis cauſam exiſtere. Nã & nos pari modo dicem⁹, ꝙ qui plaga homini illata venas colli ſecuit, non extitit illi cauſa mortis: quoniam cauſa proxima fuit, non ille qui percuſsit, ſed potius effuſio ſanguinis.

GALENI PERGAMENI
De plenitudine. Liber vnus.

Sicuti nullum eſt quod noſtra tempeſtate in ore ferè omnium medicorum crebrius verſetur, q̃ plenitudinis vocabulum: ita nec aliud facilè inuenias, quod magis ab eis ignoretur. Vt autem eos qui ignorantiæ tenebris occœcant, quiq; abſurda tuẽtur dogmata, im præſentiarum miſſos faciamus, cum ingenuis verò ac veritatis amore flagrãtibus, confabulemur: duas ĩ vniuerſum notiones, relationes'ue plenitudinis proponamus: vnam quidem, ſecundum robur, vireſq; illius q talem plenitudinem defert: alteram, ſecundum excipientis vaſis capacitatem. Dein verò, ſedulo perſcrutemur, quæ nam ſint vniuerſæ animantis vires, & quomodo plenitudo, quæ ſecundum earum vnamquanq; conſiſtere poteſt, ſit & agnoſcenda, & curãda. Poſtmodum, quot ſint eorum humorum ſpecies, qui vel vires aggrauent, vel à vaſis contineri non poſsint. Igitur in libris de Placitis Hippocratis & Platonis ſatis à nobis monſtratum eſt, ꝙ alia ea vis ſit, quæ in venis cõſiſtit, alia quæ per arterias, ſicuti & alia quæ ꝑ neruos diffunditur. Vbi etiam docuimus cor * facultatis arteriarũ fontem atq; originem eſſe: neruorum autem, cerebrũ, ſicuti iecur venarum. At in libris de Elementis oſtendimus, ſubſtantiam eorum omnium quæ generationi & interitui obnoxia ſunt, à quatuor primis qualitatibus

Plenitudo eſt duplex: una iuxta uireis illius q eã defert, altera iuxta vaſis illã cõtinentis, capacitatẽ.

Cor eſt arteriarum origo. Cerebrum eſt fons neruorũ. Hepar ẽ uenarũ pricipium.

immutari: & ex earum certa quadam temperatura, omnium corporum ſubſtantiam, ac proinde viriũ earum eſſentiam, quæ corpus noſtrum diſpenſant, conſtare: quippe quæ non ſit, niſi ipſius temperaméti quædam proprietas. ¶ Porrò vis ipſa ſiue facultas, cauſa effectrix exiſtit, non materialis ſubſtantia, patibilis'ue. Facultas itaq; erit alicuius actionis cauſa, quam mox neceſſe eſt eſſe motum ab agente in id quod patitur. Sicuti & affectus qui in patiente eſt, motus erit ab agente, in rem patiẽtem. Vnde vires ſuam quidem ex alterius comparatione notionem habent: eſſentiam verò, * ex habitudine ad alterum. Quòd autẽ in ſe ipſum aut agat, aut aliquid efficiat, omnem mentis captum excedit: ſicuti etiam, quòd ſe ipſum aliquid contineat. ¶ Quare non modo ex Herophileis multi, ſed & ex Stoicis iuniores, dum contendunt oſtendere, ꝙ ſpiritus atq; ignis & ſeſe, & cætera elementa contineant, terra verò & aqua ab iis contineantur, nullam demonſtrationem adferunt. ¶ Nos quippe euidẽtiſſimè cernimus, ita nihil ab igne contineri, vt potius ab eo vniuerſa ſoluantur. ¶ Etenim quod durum eſt, renitenſq;, ac denſum, vel primo aſpectu potius continere videri poſſit: contra verò, quod molle, cedens, rarumq; eſt, altero ĩdigere à quo contineatur. Dicamus igitur, quotieſcunq; præ multitudine aliquid nimis diſtẽditur, aut diſrumpitur, affectum talem, ad continentia vaſa ſpectare, non verò ad aliquas vires: quum verò grauatur, ad ſenſitricem potentiam. Nam neq; id ipſum omnino ad vires pertinet omnes. * quum naturalis potentiæ hæc grauitas affectus non ſit. ¶ At verò plenitudinis genus, quod ex loci continentis capacitate commenſuratur, non modò in animantibus reperitur, verũetiam in rebus inanimis, quemadmodum ĩ veſtibus, vinculis, pellibus, vaſiſq; fictilibus. ¶ Rumpuntur ſiquidem omnia hæc, vbi multa replentur flatuoſa ſubſtantia. ¶ Porrò

Eſſentiã facultatũ corpus noſtrum regẽtiũ, extẽperie quatuor qualitatũ cõſtare: eſſeq; proprietatẽ temperamenti.

Facultas ẽ cauſa effectrix.

Agere in ſe ipſum, nihil põt: ſicuti nec ſe cõtinere.

Ignis oĩa diſſoluit.

Cõtinere uidẽtur dura, renitẽtiaq;: ut cõtineri, quæ mollia & cedentia exiſtunt.

Plenitudo diſtẽdẽs aliquid, dr̃ iuxta uaſa.

Plenitudo grauans, ẽt ſi non diſtẽdat, ad uires ſenſitrices referẽ: minime autem ad naturales.

Plenitudinẽ iuxta uaſa reperiri ẽt in rebus inanimis.

quum quatuor ſint naturales potentiæ, attractrix, retẽtrix, alteratrix, expultrix, alia ſunt inquirenda indicia ad cognoſcendam plenitudinem quæ ſecundum earũ ſingulas accidit: nam nec grauitas in iſtis ſufficere poterit. Etenim imbecillus ventriculus, vi ſenſitrice maxima eſt præditus, qua ſibi grauia ſentire poſſit. ¶ Iam quibus ſignis arteriarum plenitudinem, quæ ex collatiõe ad earum vires conſtat, probè deprehendere liceat, in commentariis de pulſibus expoſuimus. ¶ Venarum verò, nec ego ſignum aliquod vnq̃, quo id ex ſcientia haberi poſſit, præſcripſi: neq; ab alio quopiã literis mandatum reperire potui. Vt aũt de plenitudine agamus, quæ ſigillatim quaſcunq; particulas occupat, ſciẽdum eſt, ea membra quæ parum ſentiunt, vel ſunt ſenſus oĩno expertia, nequaq̃ parem cum ventriculo aut veſica, excrementorum, quæ in ipſis cõgeſta ſunt, ſenſum habere: ſed aut omnino exiguum, aut penitus nullũ: exiguum quidẽ, vbi maxima plenitudo adfuerit: nullum, vbi illa non multa fuerit. Nam in pulmone, iecore, renibus, atq; in nonnullis oſſibus, aliquis nonnunq̃ oboritur alicuius põderis ſenſus: q̃q̃ is certè, potius ad membranas referri debet, q̃ ad eorum viſcerum carnes. ¶ At ſecundum cerebrum, per q̃ manifeſtum ſui ſenſum grauitas interdum excitat. In partibus autem ſeu ſu vacuis, nullus poteſt non modo grauitatis, ſed nec alterius etiam ſymptomatis ſenſus haberi. ¶ Atqui ſenſu carere videntur nonnulla oſſa, adeps, & glandulæ quædam: præterea medullæ omnes, ſenſus expertes ſunt. ¶ Cerebrum tamen atq; ſpinalem medullam, nonnulli in ſentientibus particulis collocant. ¶ Tutius tamen poterit quiſpiam de carne, qua gibba iecoris pars conſtat, aſſerere, ꝙ abſq; vllo ſit ſenſu: quũ neruus illi nulla ex parte inſeratur. ¶ De parte autem illius caua, facilè dubitatio exorietur, quum nerui qui iecori iuxta portas diſtribuuntur, adeò ſint exiles, vt cõtexere ſolam

Plenitudo iuxta uenarum uires, qua rõne deprehẽdi queat, neq; ſcripſit Galenus, neq; ab aliis ſcriptũ reperit.

Senſu uacuas particulas, nec grauitatis, nec prorſus ullius ſymptomatis poſſe ſenſum percipere.

Medullæ oẽs inſenſiles.

Iecoris gibba inſenſilia eſſe.

membranam videantur. Grauitas igitur, euidētiſſimū ſignum illius eſt plenitudinis, quæ ad vim ſenſitricem ſpectat. Nā ſi in aliqua particula quæ ſenſu prædita ſit, vlla humorum multitudo aggregetur, i ea ſtatim grauitatis ſenſus quoq; excitatur. Nec tamen quotieſcūq; pondus loco alicui inſederit, ibi etiam humorum multitudo aggregabitur: quandoquidem ſi facultas ſit imbecillior, poterit vel ex ipſiſmet ſolidioribus mēbris grauari: quemadmodum in corporibus reſolutis contingit. Si quidem præ reſolutione imbecillioribus redditis muſculis, ſentit ille qui reſolutus eſt, in motu grauitatem inſignem: ita tamen, vt infirmus muſculus ſibi ipſi minimè grauis videatur. Grauitas quippe ab altero, & in altero, gignitur. Poteſt itaq; muſculus fieri ſe ipſo inualidior, imbecilliorq;: vt verò ſibi ipſi ſit grauis id fieri nequit. Age igitur, maioris perſpicuitatis gratia, ponamus nunc ab ſpiritu per neruum delato, moueri muſculum: à muſculo verò, tibiam primùm, cui is inſeritur. Qua mota, articulus in genu, vbi crus vniuerſum cōmittitur, ſubinde etiam moueatur. Quibus ſic conſtitutis, quiſq; verè aſſerere poterit, & muſculum, & totam tibiam, inualido ſpiritui eſſe oneri. Quocirca minimè poteſt exquiſitè dignoſci, quid ſit id qđ primū grauet, quodq́; pmū grauet, niſi prius ſciat, id qđ primū in nobis vnāquāq; mouet pticulā. Ad qđ quidem vir tum in diſcernendis potentiis quæ nos gubernant, peritus: tum in anatome exercitatus, deſyderatur. Iam verò, vt nulla eſt neceſſitas, illis qui in obeūdis functiōibus, valētiores q̄ prius forent, effecti ſunt, humores aliqua ex parte accreuiſſe (quod Eraſiſtratus exiſtimabat) ita per neceſſarium videtur, vt ſi qui validiores actiones habeant, eis virium robur acceſſerit. Actionum ſiquidem fortitudo, ad virium robur conſequitur: ſicuti & robur virium, fortitudinem comitat functionis. At à ſanguinis multitudine, cōſequutio nul

Grauitas ē certū indicium illius plenitudinis quæ ad uī ſenſitricē ſpectat.

Plenitudini ad uires nō requiritur neceſſario magna humorū colluuies

Grauitas ab altero & in altero gignitur.

Actionū fortitudo ad uiriū robur cōſequitur.

Robur uirium, fortitudinē comitat functionum.

la neceſſariò eſt futura: quū neq; ſi is maiori ſit copia q̃ antea, validior ex neceſsitate futurus ſit homo: neq; ſi minori, imbecillior: ſicuti nec ſi æqualis ſit, neceſſum eſt illum viribus eodem ſe habere modo. Liquet itaq; actiones validas propriam eſſe ac inſeparabilem viriū vigentium notam: ſanguinis verò aucti nequaq̃. Porrò vbi adeſt tenſionis ſenſus, nec tamen exercitatio p̃ ceſſerit, ibi neceſſe eſt, plethoram eſſe congeſtam. Sanguis autem auctus, non tamen eò, vt venæ adhuc tenſæ ſint, nondum plethoram abſoluit. Vt verò tenſio, copiæ humorum propria vaſa tendentium affinis eſt, ita vlceroſus ſenſus, acrem ſequitur qualitatem humorum, poteſtq; vel ex ſolis quādoq; motionibus gigni. Si igitur particula quæ diſtēditur, particeps ſenſus fuerit, neceſſum eſt, vt quæcunq; fuerit ea res, quæ eo ipſam diſtendit, vt capi nequeat, tenſionis ſenſum in animante excitet. Atq; is affectus qui tunc membra occupat, tenſio appellatur. Quæ ſi plurimum augeatur, erit etiam neceſſe, vt quod tenditur diſrumpatur. Cæterū non tantùm ex ipſo ſanguine, ſed ex quacunq; ſubſtātia humida & flatulenta, poſſunt partes tenſiuo affectu occupari. In vniuerſum autem, id quod grauat, multum: quod verò pungit, aut mordet, moleſtum eſſe diſcemus. At plures reperiri humores mordaces, qui partim in nobis gignantur, partim accedant extrinſecus, omnibus ē compertum. Quorum quatuor penes magis & minus differentiæ extant. Etenim qui modicè mordent, pruritum inferunt, vti ſcilla: qui verò magis, rodunt, vt cæpa. Sed ſi aliqua præterea adhuc his fuerint acriora, horrorem excitabunt: præcipuè quidem, ſi particulis admoueantur exulceratis: prorogato verò, atq; aucto horrore, ſymptoma illud, rigor vocatur. In nobis quoq; mordaces gignuntur ſucci eadē ratione, per has quatuor ideas diſtincti. Quorum ſanè pruriginoſi illi ſunt, qui modicè exiſtunt acres: vlcero

Actiones ualidæ, nō aucti sāguis, ſed uigētiū uirium ſunt īſeparabilis nota.

Vlceroſus ſenſus acrē ſequitur qualitatem humorum.

Tenſio.

Tendi pn̄t particulæ a quauis ſubſtātia humida & flatulēta.

Mordicātium humorum, quatuor, ſecūdum magis & minus differentiæ habentur.

Acres humores particulis exulceratis, admoti horrorē atq; rigorē excitant.

ſum verò ſenſum pariunt, qui his ſunt mordaciores: q autem hos quoq; mordacitate ſuperant, horrorem: ſicuti qui præterea iam mordaciſſimi ſunt, hi rigorem inducunt. Affectio igitur vlceroſa, ex ſuccis mordacibus gignitur. Grauitas autem, à multitudine pro viriū comparatione. At tenſionis affectio, & ipſa quidem humorum multitudinem ſequitur, non tamen per collationem ad vires corporum continentium, ſed tantùm ad capacitatem qua continentur illi. Ad hanc ergo affectionem vltimam, tenſio tantummodo pertinet: vt ad ſecundam grauitas. Vlceroſus verò ſenſus, neutrius ē propria nota: nec plenitudinis nuper dictæ, nec ſecundæ, quæ vires reſpicit. Ex ſymptomatis itaq;, alia ad plenitudinem pertinent, quæ reſpicit vires: alia ad eā quæ in infuſione conſiſtit: nonnulla præterea non ſunt *ſimpliciter plenitudinis notæ, ſed huiuſce plenitudinis. Quædam verò, nullius quidē plenitudinis, ſed humorum potius prauitatis & corruptionis ſunt ſigna: aut virium imbecillium, aut tumoris ſolidoꝝ corpoꝝ. Ergo affectio tenſiua, niſi exercitationis ſit comes, plurimam omnino ſubſtantiam in corpore quod ſenſu p̄ditum eſt, contineri inſinuat: non tamen qualis ſit ipſa ſubſtantia, oſtendit: niſi alia etiam indicia accedant. Actionum verò imbecillitas, vires inualidiores oſtendit: *q̄ mouens cauſa impediatur: quēadmodum accidit in languidiori manuum motione: id quod plures conſtitutiones conſequi poteſt. Nā ſi in aliquo carneū ac adipoſum particularum genus, viribus tamen eoſdem fines ſeruantibus, adaugeatur, neceſſe fuerit motiones imbecilliores fieri: moto nimirum aucto: mouē te verò æquali p̄manente. Sed ſi aut vnus qſpiā ex humorib⁹, aut oēs ēt ſimul excreſcāt, nec vires alioqn ſil' vnà augeant: ſic quoq; neceſſe erit actiōes īualidas reddi: nec ſec⁹ ſi humores ſimul & effuſiōes creuerint, nullo aūt in viribus incremēto facto: quēadmodū & ſi pa

Vlceroſus ſenſus neutri plenitudinis eſt p̄pria nota.

Symptomatū differentiæ uariæ.

Tenſiuus affectus quid indicet.

Actionis languor, uires īualidiores oſtēdit

res illi ſe habuerint, vires verò imbecilliores euadant. Fieri ẽt põt, vt & demat de viriũ robore, & humores vnà cũ parẽchymate, ſeu trãsfuſione (quæ impſentia mole͂ carnis, pinguitudinisq́ʒ ſignãt) vel plures fiãt, vel pauciores. Horum itaqʒ vtrumuis eueniat, neceſſariò auadent * functiones imbecilliores. * Arbitrari autẽ q̃diu ſolida corpora optimè nutricantur, poſſe nõnũq̃ edi imbecilliorem motum, hominum planè eſt, minimè perpendentium, facultates per vniuerſa ſolidiora corpora permeare: ſed perinde ac fiſtulas, aut canales quoſdam, ſic ſpiritui venas & arterias conſtituẽrium. Hallucinantur etiam, qui inter plethorica indicia, corporis tumorem reponũt. Quippe venarum tumor poterit forſam eſſe plethoricum ſignum, inſeparabileq́ʒ, vbi corpus ita ſe habuerit, vt neqʒ interna externis: ne hæc illis, caleant magisqʒ nec præterea calor immodicus vniuerſum corpus detineat. Carnis autem & adipis moles, eorundem multitudinem indicabit: non tamen plethoricæ plenitudinis quæ deſyderat euacuationem, ſignum exiſtet. Quum autem ſyncer⁹ ſanguis nunq̃ ita reperiatur in venis, quin illi aliquid aut bilis, aut pituitæ, aut ſeroſi excrementi permiſtum ſit: perinde ſanè erit dicere, ſanguinem ipſum augeri, ac ſi etiã humores dixeris. Venarũ itaqʒ tumor, ſanguinis plenitudinem indicat, ſi tamen is à nulla gignatur externa conſtitutione prorſus inualeſcente, aut ex fuſione, aut ex ebullitione. Cauendum præterea erit, ne particula illa decliuis fuerit: ne'ue paulo ante cæteris vehementius mota. In ſumma verò, plenitudo à venarum tumore indicabitur, ſi omnes corporis partes eandem conſtitutionem ſeruarint, idq́; cum mediocri calore. Cæterùm tum tumor ipſe, tum tenſio, quum à ſingulis humoribus, necnon à flatu excitari posſint, plenitudinis quantitatem, potius q̃ ſpecificas differentias declarant. Siue igitur ſanguis eò incrementi peruene-

Facultates per uniuerſa ſolidiora corpora permeare.

Tumorẽ corporis nõ oẽm eẽ ſignum plethoricum.

Venarũ tumor qñ ſanguinis plenitudinẽ indicet.

rit, vt citra tunicarum tenſionem, naturæ modum ex cedat, corporiq́; grauis videatur: ſiue ita ſit auctus, vt vaſa continentia diſtendat: vtrunq; certè & multũ, & plenitudo dicitur: ſed prior illa, ſecundum vires: hæc penes vaſa vocetur. Iam rubor, ſi nec ex ſole, nec ex balneo, nec ex immoderato exercitio, neq; ex calorẽ, nec ex ira verecundia'ue, neq; ex alia deniq; occaſiõe extrinſeca oriatur, ſed vndequaq; corp⁹ æqualiter fuerit affectum, ſanguineæ plenitudinis nobis indiciũ exiſtit. Omnem autem plenitudinem, quæ in venis congeſta eſt, facile motus arteriarum oſtendit, ob mutuã vaſorum confluentiam: niſi vbi humores contenti in venis, q̃maximè ſunt craſſi & tenaces. Plenitudinis autẽ ſpecies, vbi in vniuerſum illa corpus diſpergit̃, his notis ſunt diſtinguendæ. Rubor plenitudini ſanguineæ atteſtatur: color verò ſuppallidus, flauæ bili. Quum autem pituita nimis excreuerit, ĩ album magis q̃ pro naturæ modo, color ipſe mutatur: quemadmodum in atrum, ſi bilis atra. Opus tamen eſt, vt cum ſingulis horum humorum ſimul ſanguis augeatur: alioqui nõ plenitudo aut plethora, ſed cacochymia potius dicenda venit. Cæterùm ſi grauitas vel tumor præter naturæ modum acceſſerit, affectio talis, plethora appellabitur: ipſiusq́; humoris vincentis ſpecies, ex colore diiudicabitur. Sola tamen bilis, nec tumorem, nec pondus (quæ à plenitudine ſeiungi nequeunt) inferre poteſt. Nam ante q̃ ita ea increſcat, alia illi ſuperuentura eſt affectio. At ſi ſola pituita augeatur (inter cuius ſpecies annumeratur humor qui crud⁹ dicitur, fabãq́; imitatur elixam, q̃ alia pituita, craſſior, ac minus flatulentus exiſtens) dũtaxat in leucophlegmatia ſolet per vniuerſum corpus exuberare. Sunt enim & aliæ pituitæ ſpecies: dulcis nempe, acida, & ſalſa. Verùm ex dulci fiunt ſomnolenti: ex acida quum redundat, famelici: quemadmodum ſiticuloſi ex ſalſa. A cruda autem,

Plenitudo ſecũdum uires.

Plenitudo ſecundum uaſa.

Rubor inſitus, ſanguinis plenitudinem indicat.

Arteriarũ motus, uenarũ plenitudinem indicat.

Plenitudinis ſpẽs quibus notis ſunt diſtinguendæ.

Cacochymia quid.

Plenitudini ꝑpetuo adeſſe tumorẽ & pondus.

Pituita ĩ leucophlegmatia dũtaxat ſolet per uniuerſum corpus exuberarẽ.

Pituitæ ſpẽs diuerſæ, earũque uſus & facultates.

Sopor unde. Vigiliarũ cauſæ. Melancholici ſunt difficiles, & præter oẽm ratione tristes.

deiicitur appetentia, ſomnolentiǽ; etiam fiunt. Siquidem ſi humeſcat, refrigereturq́; cerebrum, quod eſt ſentiendi principium, ſtatim ſoporoſa affectio oboritur: quemadmodum ſi ſicceſcat, atq; incaleſcat, in vigilias illabitur. Proinde omnes qui vtraq; bile, redundant, inſomnes degũt: id tamen peculiare habent, qui atra bile cruciantur, ꝙ difficiles ſunt, atq; præter oẽm rationem, triſtes. Vigiliæ itaq; & ſomni cauſa, in cerebro ipſo conſiſtit. appetentiæ autem & illius defectus, ad os ventriculi pertinet. In quo quidem ſi colligatur pituita, appetitiones excitat: ſi flaua bilis, tum ſitim, tũ cibi faſtidium pariet, osq́; fiet amarulẽtum. At ſi atra, moroſi, triſtes * atq; formidabiles fiunt, & ſine ſiti: ſaliuaq; plurimum illis ſcatet: atq; nonnulli eorum ſatis videntur famelici: in quibus nimirum atra bilis, acida qualitate fuerit affecta: id quod ſanè cõtingit, vbi ipſa malignior eſt reddita. Porrò vbi ea veluti fæx ſanguinis permanet, neq; exactè eſt acida, ſatius fuerit illam appellare melancholicum ſuccum: non autem melancholiam, ſiue atram bilem. Quòd verò ad pulſus pertinet, ſi in plenitudine flaua bilis redundet, tales neceſſe eſt reddi pulſus, qualis vbi cor calfit ſimul & exiccat. Si atra bilis, quales quum frigeſcit & exiccatur. Si pituita, quales edi ſolent in humida frigidaq́; conſtitutione. Vbi verò ſanguis ſe omnino ſecundum naturam habuerit, nulla fiet in pulſu ab antiquo ſtatu mutatio: alterantur autem, ſecundum ipſius ſanguinis mutationem. At verò ex otio & humido victu ſanguis humidior ſeipſo redditur: ex ira autem, exercitatiõe, æſtu, frictione, medicamento, alimentoq́; calfacientibus, nec nõ meraciori antiquioriq́; vino, calidior efficitur: quemadmodum frigidior, ex recenti frigore. Quòd ſi quiſpiam alimentis temperaturæ ſiccioris diutius vtatur, quæ tamen alia nulla intemperie teneantur, ſanguis ſiccior euadet. Sed ſecundum etiam varias com-

Pituita in ore uẽtris collecta, appetentiam facit. Bilis utriuſque facultates.

Melãcholicus ſuccus.

Pulſuũ differẽtiæ ꝑ uarietate humorum exuperantium.

Sanguinis temperies a diuerſis cauſis uariatur.

plicationes cauſarum, in diuerſas incidet ſanguis com poſitas intemperies: idq; citra miſcellam aliam in eo ſuperantis humoris. Quòd ſi ob aliorum quoq; humorum miſturam, illabatur in intemperiem, certè abſq; cacochymia conſtare talis dyſcraſia non poterit: alias tamen octo differentias ſortietur, ſed diuerſo modo, q̃ vbi ille ſolus & per ſe fuerit talis. Verùm an intemperies ad ſolum pertineat ſanguinem, an ad aliquem aliũ illi humorẽ permiſtum, ex iis quæ diximus, & ex aliis multis ſignis, facilè deprehendi poteſt. Fingamus igitur homini qui febre eſt vacuus, venas in tumorem attolli, ac totum corpus rubicundius euadere. Statim enim eſt expendendum num et cauſæ aliquæ occurrerint, ex illis quæ vim calefaciendi habent: & ſi hoc fortè videatur, præſtiterit huiuſce rei dignotionem tantiſper differre, donec motio ab illis in corpore vniuerſo excitata, conquieuerit. Tunc autem, ſi qualem diximus, talis appareat, ſanguinem ſanè in eo abundare, indicium erit. Mox verò grauitatẽ, tenſionem, pigritiam ad motum, pulſus, vigiliam, ſomnum, appetentiam, faſtidiũ, præcedẽtẽq; vitæ rationem, expedit reuocare ad examen, expẽdereq; an aliqua excretio ſolita, illi ſuppreſſa ſit, aut exercitatio neglecta: & an alimentis pluribus, aut plurimi nutrimenti ſit vſus: vel ſi poſt cibum ſe p̃ter morem lauerit: ſolitusq; ſit plethoricis morbis corripi. Quibus addenda eſt temporis & regionis conſyderatio. Nam hyeme & vere, locisq; tum frigidis, tum temperatis, maior colligitur plenitudo: minor verò locis & temporibus calidis atq; ſiccis. Sic etiam qui denſa ſunt cuti, frequentius plenitudinem colligunt. Sicuti rarius, qui rara.

Plenitudo maior colligitur hyeme & uere

GALENI PERGAMENI

De atra bile. Liber vnus.

SAnguis (qui humor omnibus hominibus eſt notiſſimus) vbi vel arteria, vel vena fuerit conuulnera-

Sangnis extra ſua uaſa, ſubito in grumum concreſcit.

ta, illico effundi videtur: rubens ſanè magis è venis: flauior autem ex arteriis manuum. Vndecunque autem exeat, ſubitò concreſcit in grumum: idque nō ſolùm extra corpus, ſed intra illud etiam: in quouis ipſius loco præter naturam contentus. Igitur magna ex parte in hoc humore rubeus color exuperat: & talis exactè optimus ſanguis exiſtit. Apparet autem nonnunquam hoc ipſo flauior & nigrior: ſicuti etiam et conſiſtentia craſſior atque tenuior. Quin et videtur quandoque in concreto ſanguine tenuis quædam humiditas, contracta à potu innatare. Interdum & pituitoſus humor cum ſanguine per venas defertur. Cæterùm hæ differentiæ humorum nō mutant ſanguinis appellationem. Eſt &

Serum ſanguinis.

Atra bilis.

alius quidam humor ſanguini craſſo & nigro perſimilis, qui tum per vomitum, tum per deiectionem excernitur: non tamen etſi diutius aeri ambienti expoſitus fuerit, omnino denſatur. Atque hic ipſe humor aliquando à vomentibus acidus ſimul & acerbus ſentitur: quandoque verò nullam qualitatem manifeſtā præ ſeſe fert. Quum autem ſanguis maiori ex parte dulcis eē videatur: pituita autem inſipida, veluti aqua: certè ſi quādo hi humores ſentiantur ſalſi, morboſi erunt. Euadit autem interdum ipſa pituita dulcis. Porrò pituita omnis eſſe debet colore albo, minimeque concreſcere. Eſt & alius humor, qui dum vomitur, ſemper amarus apparet: non ſemper tamen flauus: ſed quandoque pallidus. At ſemper qui flauus eſt, pallido craſſior videtur. Iam verò, vt flaua bilis tenui ſeroſæque humiditati cōmixta, & pallidior, & aquoſior euadit: ſic vbi reſoluitur plurimum, vitellis crudorum ouorum apparet ſimilis: ob idque vitellina appellatur. Igitur hæc bilis, ſiue pallida ſit, ſiue flaua, ſiue vitellina, in vaſis habet ſuā generationē. At in ventriculo quædā alia gignitur bilis, quæ porri colorem refert: Alia quæ ab æruginis ſimilitudine, æruginoſa vocatur. Alia, quæ iſatidis imitatur colorem. Qui

Salſos humores eſſe morbificos.

Pituita oīs eē debet colore albo, minimeque cōcreſcere.

Flauæ bilis ſpecies.

Bilis porri colorem referēs, in uētriculo gignitur.

Bilis æruginoſa.

bus omnibus ẽ commune, vt quales ſunt, tales perma neant. Vt verò ad atram bilem redeamus, ea, quia nõ concreſcit, à ſanguine nigro diſtinguitur: non tamẽ ab iis quæ propriè excrementa nigra appellantur, eo nomine differt. Hæc ſi quidem, quum talia ſæpius vomãtur ac deiiciantur, ab atra bile q̃plurimum & facultate & qualiatibus differunt. Nam neq; acerbum ſaporem, neq; acidum manifeſtè participant: quum atra bilis tũ guſtui, tum olfactui talis eſſe videatur. Ad hæc, excrementa nigra minimè terram fermentãt, vt atra bilis. Quæ quidem * hac in re quum ſit aceto q̃ acerrimo ſimilis, partium tamẽ craſſitie ab eo q̃maximè diſſidet. Quamobrem, quibus corporis partib9 pura & impermixta adhæret, eas exedẽdo exulcerat. Acetum eteni, q tenuium ſit partium, pmeat: at bilis atræ craſſities, quum illi ſedem firmam exhibeat, corroſionis ſit cauſa. Taceo q nullum animal atram bilem guſtare ſuſtinet, ſicuti nec meram ſalſuginem: in qua nullũ animal degere poteſt. Cuius rei mare mortuum firmum indicium præbet. Pernicioſa itaq; illius generatio cenſet, quum ex humore atro ſupra modum aſſato cõtingat. Cæterùm ea bilis atra quæ ex flaua bile immodicè aſſata ortum habet, tanto hac pernicioſior eſt æſtimanda, quanto flaua bilis efficacior eſt ſanguinis ſedimento, quod amurcæ aut fecis inſtar generari eſt proditũ. Igitur vt exactæ bilis atræ humorem ſemper excerni ad perniciem animaduerti, ſic eorum quæ nigra appellantur euacuationẽ, non raro ſalubrem extitiſſe comperi. Porrò ſanguis qui vena ſecta mittitur, nigrior eſſe videtur in ſiccis calidisq; temperamẽtis corporum: ſicuti & in huiuſcemodi anni temporibus, & regionibus, cõſtitutionibus, vitæ ſtudiis, victus ratione, ac deniq; cibis craſſis & ſiccis: quales ſunt, lens, cochleæ, et carnes taurinæ, hircinæq;, præſertim ſale aſſeruatæ. Conſimilis etiam naturæ eſt vinum nigrũ, craſſumq;,

Nigra excrementa quõ ab atra differant bile.

Atra bilis eſt acida, terrãq; fermentat.

Atra bilis differt craſsitie ab aceto.

Atra bilis cur exedat, corrodatq;.

Atram bilem guſtare nullum animal ſuſtinet.

Mare mortuũ nullum in ſe piſcem alit.

Atra bilis quę flaua præaſſata orit, eſt oĩm pnicioſiſs ima

Atra bilis ſemper ad perniciem excernit.

Sanguis niger qbus ſecta vena vacuetur.

Melancholicũ ſuccum gignẽtia.

Vinu nigr

& auſterum. Pari etiam ratione quæcunq; ægritudines fiunt ex calida ſiccaq; intemperie, cuiuſmodi ſunt febres ardentes, craſſum & nigrum ſanguinem gignũt. Vbi igitur per febres ardentes melancholicus humor in cutim ipſam propellitur, carbunculus appellatus producitur. Si verò ad eam, citra febrim, decumbat, fueritq; permiſtus ſanguini, elephantem gignere eſt aptus. Sin autem ſolus exiſtat, ab initio quidem nigrũ tumorem gignit, qui procedẽte tempore terminatur in cancrum. Rurſus, vbi acrior & contumacior hic humor fuerit, cãcrum exulceratum: vbi autem mitior, latentem & citra vlcus producit. Quippe omnes huiuſmodi affectus, & præſertim cancer, ab humore melancholico oriuntur: cæterùm vt à calidiori carbunculus, ita ab eo qui minus calidus eſt, oriri cancer conſueuit. At vbi is humor niger qualitates obtinuerit mitiores, nimirũ permiſtus ſanguini, ſubrubeos elephantas progignit: qui tamen proceſſu temporis longè nigriores euadunt. Sæpius autem natura, vaſorum quæ ad ſedem ſunt, referans venam, huiuſmodi humorem excernit, commiſtum ſanguini: ob idq; excretio ipſa hœmorrhois appellatur. Sæpenumero etiam eundem humorem ad crurium venas tranſmittit, à quo dilatatæ & diſtentæ, varicoſæ redduntur, & cutis quæ huiuſcemodi venas attingit, temporis proceſſu nigreſcit. Quòd ſi venas illas turgentes melancholico humore quis moliatur excidere, periculum imminet, ne homo corripiatur melãcholia: id quod fieri ſæpius eſt viſum, non in varicibus modo, verùm etiam in hæmorrhoidibus, quæ ex huiuſmodi humore cõſiſtunt. Quòd igitur in venis & arteriis humores omnes vnà cum ſanguine continentur, oſtendit ipſius varietas, tum in colore, tum in conſiſtentia: id quod etiam ex iis quæ diximus, & quæ in libro de Natura humana, ab Hippocrate prodita ſunt, liquidò conſtat. Qui humores quãdiu

Tumores ab atra bile orti.
Carbunculus.
Elephantiaſis.
Cancer.
Cancer exulceratus.
Hæmorrhois.
Varices.
Varices hæmorrhoideſq; ſiquis cohibere conetur, periculum eſt ne homo corripiatur, melancholia.

temperamenti obtinuerint mediocritatem , animal erit ſanum: ægrotabit autem, vbi vel in omnibus vaſis, vel in parte aliqua , eorum aliquis à naturæ modo receſſerit. Rationi autem eſt conſentaneum, ſimiles affectus oriri in partibus quæ profundo in corpore deliteſcunt, iis qui in cute conſiſtunt. Quum itaq; flaua quidem bilis in vnam quampiam decumbens partem, generet eryſipelas: atra verò, carbunculum atq; cancrũ: mirũ ſanè eſſe non debet, ſi vtraq; in inteſtina deſcendens(quandoquidem internæ partes nõ ſortiuntur cõſtitutionem adamantinam) aliàs aliud ipſorum erodant, ac nonnunq̃ prorſus inſanabilem dyſenteriã efficiant. Omnes ſiquidem exulceratiões ab atra bile ſunt inſanabiles, niſi quis curationem appellet , vbi affecta pars tota circũquaq; ad partem ſanam vſq; diſſecta, abſcindatur. Quemadmodum igitur inteſtina citra alicuius auxilii ſpem vlcerantur ab atra bile : à flaua autem, difficulter curationem admittunt: ſic in profundo ſitis accidit cæteris partibus, atq; iis præcipuè, quæ inteſtinis ſunt nobiliores. Adde ꝙ inteſtinorum curatio facilior eſt, eo ꝙ medicamenta quæ iniiciũtur per ſedem, ſtatim locis affectis occurrũt: quod ſanè in cæteris partibꝰ fieri facilè nequit. Porrò lien malè affectus, vel ex inflãmatione, vel ſcirrho, vel imbecillitate, ad nigrius conuerſus, colorem vitioſum in toto corpore efficit. Quin & ipſe ſemper iecore nigrior exiſtit : & præſertim in animalibus calidioribus & ſicciioribꝰ : qualia ſunt ſerratos dentes habẽtia. Hoc viſcus etiam vel elixum, guſtui quippiam acerbum refert, vt iecori nihil ſimile appareat. Vnde liquet iecur expurgari à liene : qui nimirum attrahit quicquid in ipſo ſanguine fœculẽtum exiſtit : quale vtiq; eſt fæx in vino, & in oleo amurca. Ex hoc verò ꝙ medicamenta flauam bilem trahentia, auxiliantur eis qui regio morbo laborant: quæ autem aquã educunt, hydropes aſcitas euacuant: ſicuti & quæ

Eryſipelas. Carbunculus. Cancer.

Dyſenteria.

Exulceratio omnis ab atra bile eſt inſanabilis.

Inteſtinorũ curatio, cur facilior ſit, ꝙ aliarum internarũ particularum.

Lien male affectus colorẽ totius corporis vitiat.

Lien elixus guſtui quippiam acerbũ refert.

Hepar a liene expurgatur.

Purgantiū medicamētorum ſingula ſibi familiares ſuccos attrahere.

Lienem nutriri ab acido humore, quem recipit.

nigra expurgāt, elephātos & cancros augeri prohibet: in confeſſo eſt etiam, vnumquodq; purgantium medicamentorum familiarem ſibi humorem attrahere. Vt autem ad lienem reuertar, quandoquidem vnāquāq; corporis partem proprius alit humor, animalium verò ſerratos habentium dētes lien acerbā acidāq́; exhibet qualitatē, manifeſtū eſt, humorem qui illū nutrit, talem etiam exiſtere. Non igitur erit aliam particulā excogitare, quæ melancholico humori excipiendo ſit deſtinata.

Ventriculo demitti aliquando humores, p̄ eaſdem venas, per quas ſolet ſuggeri alimētum hepati.

Iam verò, per quas venas à ventriculo in hepar alimentum ſuggeritur, per eaſdem à toto corpore in illum etiam humor demittitur: tum in purgationibus quas moliuntur medicamēta: tum in iis quas natura in morborum criſibus efficit. Quin etiam ī rectè valentibus, nōnunq̃ optimus ſanguis ad ventriculum cōmeat, ipſum videlicet nutriturus: id quod in lōgis inediis accidit.

Mēſtruum ſanguinem quantitate & qualitate eſſe inutilem.

Porrò quum natura quæ fœtum format & auget, p̄gnatiōis tempore optimum ſanguinem attrahat, in venis relinquitur vitioſiſſimus: qui poſt partum tandem excernitur, quemadmodum ſingulis mēſibus, qui non ſolùm quantitate, ſed qualitate etiam ſuperfluus atq; inutilis eſt.

Pituitam in ventriculo gigni, at poſtea coctā a iecore, in ſanguinem verti.

Pituitæ purgādæ cur nullum datum inſtrumentum ſit a natura. vt reliquis excremētis.

At pituitoſus humor, ex pituitoſis cibariis, in prima concoctione, quæ in ventriculo fit, generationem obtinet: veluti bilioſus melancholicusq́;, in iecore. In cuius quidem coctione pituitoſus humor etiam in ſanguinem vertitur. Quam ob cauſam nullum ipſi proprium inſtrumentum molita ē natura, ad ſanguinis expurgationem, quemadmodum eſt vtraq; veſica & lien. Siquidem hæ ſanguinem à bilioſo humore & ſeroſo expurgant: lien verò, à melancholico humore. Itaq; pituitoſus humor, qui in ventriculo gignitur, quum deferatur in iecur ſimul cum humoribus genitis ex comeſtis & bibitis, vnà cum illis concoquitur, in ſanguinemq́; mutatur. In vniuerſum igitur, omnes qui ab humore melācholico proueniūt

affectus, ſtatim inter initia medicamentis eum humorem vacuantibus validè purgans, quo minus augeant prohibebis: vſque etiam ad cancros. Non eſt autem eadem bilis atra in iis qui integra ſanitate fruuntur, & in nonnullis eorum, qui olim naturalem habitum ſunt egresſi. Porrò medicamenta ſingula proprium quendam ſimilémq; ſibi ſuccum eliciunt: non autem in naturam ſuam corporis humores permutant. Nam ſi medicamenta morbo regio laborantibus propinaueris: quæ verò bilem educũt, his qui infeſtantur aqua inter cutim: quàm minimum proprii humoris videbis vtrobique vacuari. Atque inde non ſolùm nihil iuueris ægrotãtes, verũetiam quàm maximè læſeris: haud aliter, quàm ſi ipſis venas incideres. Aduerte autem columbas, atque alia animalia pleraque deſtituta eſſe veſica fellis.

Melancholici affectus quomodo inhibẽdi ſint

Medicamenta purgantia, familiares ſibi ſuccos attrahere.

Columbæ carẽt fellis veſica

GALENI PERGAMENI DE TVMORIBVS PRAETER NATVRAM. LIBER VNVS.

INter ea corpora quæ naturaliter, & quæ præter naturam ſe habent, tertia quædam eſt conſtitutio eorum corporum, quæ non ſecundum naturam affecta ſunt. Siquidem qui crasſior vel gracilior eſt factus, non adhuc naturalis habitus fines egreditur: ſed tantùm alter ſupra naturæ modum, alter verò infra inuenitur: vterque autem ſecundum naturam eſt minimè affectus: quanquam certè horum affectuum non naturaliũ, exceſſus quidem, præter naturam exiſtunt: terminus autem eorum exceſſuum, eſt actionis oblæſio. At qui tumorem ex aqua inter cutem contraxit, & qui ex tabe euaſit gracilior, præter naturam ſanè vterque eſt affectus. Igitur in præſenti libro, de tumoribus præter naturã, qui tum corpus vniuerſum, tũ quãlibet illius partem occupant, nobis diſſerere eſt animus, ſumpto a phlegmone initio. Phlegmone dicitur tumor carno

ſarum particularum, vbi cum tenſione, renitentiaq́;, necnon dolore pulſatili & calido, ruboreq́;, maiorem ſibi tumorem contrahũt. Ex quibus quidem ſignis ſanguinem redundare in inflammatione ipſa, exiſtimandum eſt. Cuius ſanè defluxus priusq̃ ſit impactus, facillimè his quæ refrigerant atq; aſtringunt, repellitur: p̃ſertim ſi tumor fuerit exiguus. Vbi autẽ fluxio impacta iã tenaciter hæſerit, nullum ab aſtringentibus & refrigerantibus auxilium admittit: indiget autem vacuari. Iam verò pars phlegmone obſeſſa, nõ ſtatim ab initio fit immodicè calida: ſed procedẽte tempore: priſtina nimirum perſpiratione impedita, ex obſtructione omnium meatuum. Iccirco ſi inibi ſanguis diu immoretur, neceſſum ẽ, vt omnino putreſcat. Siquidem omnia corpora ſimul calida & humida, in calidum locum coacta, putreſcunt promptè, ſi nec euacuentur, neq; refrigerẽtur. Quare & quæ ex ipſius putredine caliditas naſcit̃, ei ſuperuenit, quã ante habebat. In vniuerſum autẽ, nihil in ĩflammata particula permanere poteſt exactè ſecundum naturam ſe habens, inflammatione perſeuerãte diutius: ſed omnia ſimul cum carne, cutis videlicet, nerui, tendones, membranæ, atq; vaſorum tunicæ, fluxionem ipſam ſuſcipiunt. Quare & oſſa interdum fluxio ipſa inuadit: ſicuti & ab ipſis primò affectis, nonnunq̃ oritur: quemadmodum etiam à neruis, vbi ſcilicet, vulnerantur. Cutis igitur, vbi ſecundũ naturam ſe habet, laxa eſt, in iis qui craſſi non admodum ſunt: & locus medius, cui ipſa ĩcumbit, exiſtit vacuus: nec ſecus ea quæ in carne ſunt ſpatia, conſpiciuntur inania. Omnia autem hæc per inflammationes replentur ſanguine: ex vaſis quidem, per eorum tunicas reſudante: in quacunq; autem carnis particula, ad modum roris permiſto. Vbi verò procedente tempore vicerit quidem natura: fluxio autem omnis cõcocta fuerit, ac genitum pus: extra carnem id pellitur à faculta

Phlegmones accurata deſcriptio.

Phlegmones curatio.

Putreſcere calida & humida, vbi in calidum locũ impacta, nec vacuantur, nec refrigerantur.

Oſſa interdũ fluxionẽ ipſam ſuſcipere.

utis sm natu a, qualis.

Phlegmonis generatio.

te,quæ in ea eſt,expultrice. Quòd ſi vel meatus natu-
ralis cõſpicuus ſit,vel locus rarus exiſtat, pus ſanè par
tim perſpirat:partim ſenſibiliter effluit. At ſi incũbens
cutis denſa duraq́; extiterit,ibi pus detinetur, atq; eã Abſceſſus quo
à ſubiecta ipſi carne dirimit:deinceps & ſui acrimonia modo fiant.
corrodit,& foras egreditur, niſi quis eam præuertat
ſcarificare. Cæterùm natura à fluxione victa,non am-
plius ad pus, ſed ad alienam quampiam mutationem,
aliàs diuerſam,proficiſcitur ſanguis. Porrò dũ pus cor
pora excoriat,continentiaq́; à ſubiectis diducit, ac de
inceps eo vtcunq; vacuato,quæ disſident inter ſe,pri-
ſtinam conſtitutionẽ nequeunt recuperare, is affectus Sinus quid.
vocatur ſinus. Qui nimirum niſi quàm celerrimè per-
curetur,callum contrahit, procedenteq́; tempore du
rus euadit,nec amplius ſubiectis ipſi partibus aggluti-
nari poteſt. Aſtringitur tamen medicamentis,& vict⁹
ratione exiccatur,ita vt particula integrè eſſe ſana vi-
deatur. Non ſolùm tamen ex inflammatione gignun-
tur abſceſſus,hoc eſt diductiones particularum: ſed &
ſtatim à principio iterdũ proueniunt,pp humorem ali
quem,qui temporis proceſſu excoriet, atq; à contẽtis
continentia diſpeſcat. Proinde & inciſi omnimodam Animalcula
ſpeciem humidorum ac ſolidorum corporum ĩtus ha- interdum repe
bere apparent:& non rarò etiam animantia in ipſis re riri in abſceſ-
perta ſunt, omnibus ferè quę ex putredine ortum ha ſibus.
bent,ſimillima. Fiſtula,ſinus eſt anguſtus & lõgus, aliis Fiſtula quid.
ſinibus ſimilis. Qui ſanè aſtringitur,& rurſum diducit
etiam ob excrementorum effluxum. Iam in athero- Atheromata.
matis reperitur quiddam pulti conſimile:in melice ri- Meliceris.
dibus,melli:vt ſeuo, in ſteatomatis. Plerunq; autem Steatomata.
quædam tunica membranoſa ſingula hæc continet.
At gangræna carbunculiq́; excitantur, quum ſanguis Gangræna.
tanq̃ feruens & inflammationi propinquus, exurit cu
tim. Proinde & cum cruſta fiunt,& bullæ vlcus præce Carbunculi.
dunt,quemadmodum in ambuſtis. Quin & acutisſimã

febrim inferunt, atq; in diſcrimen vitam trahunt. Nigra autem prorſus, ac cinerulenta apparet cruſta carbunculorum vlceris: nec tamen inflammationis circũſtantis color, ſicuti in aliis, ruber conſpicitur: ſed ad nigrius vergit, alio ſanè modo q̃ in ſuggillatis, vel à gelu perfrigeratis. Non enim vehementer liuet, veluti in illis tumor: verùm habet quippiam ſplendidum, quemadmodum bitumen Iudaicum. Huiuſmodi ſiquidẽ eſt exquiſita atra bilis: vnde & malignitas vlcerum quæ ĩ carbunculis ſunt, accidit. Siquidem ſanguis, vel ſtatim ab initio, vel in ipſo feruore ſuperaſſatus, melancholicus fieri videtur. Verùm citra feruorem atra bilis cancros conſtituit: atq; eos cum vlcere, vbi acriorem illam eſſe contigerit. Quamobrem & nigriores ſunt colore omnibus quæ inflammatione infeſtantur, & minus calidi. Venæ aũt in his replentur & tẽdunt magis, q̃ in ipſis inflãmatiõib⁹. Ad hæc gãgræna maximis ſuccedit inflammationibus: quæ ſanè mortificatio quædã affectæ partis exiſtit: & niſi cureĩ celerrimè, vſq; adeò pars affecta extabeſcit, vt inuadat alias cõtinuas, atq; ſic hominẽ perimat. Porrò in naturali ſtatu, inſenſibilis nobis eſt arteriarum motus: in inflãmationibus autem, is cum dolore ſentitur. Arteria ſiquidem dum dilatatur, corpora circũiacentia percutit: atq; ex eorũ plaga ob inflammationẽ dolemus. Quòd ſi arteriæ tunica inflammatione vrgeatur, tunc ratione percutientis ſimul & percusſi, geminatur dolor. Si fluxio bilioſa in aliquam partem decumbat, idq; ab exquiſita bile profecta, cutem exulcerat: ſi verò ſanies aquoſas, vel etiam ſanguinem habeat, minus erit acris, ſed particulam magis ĩ tumorem attollit, q̃ exulceret. Hoc igitur eryſipelas nominatur: alterum verò herpes. Humor autem à quo vnumquodq; horum gignitur, tũ ex colore, tum ex caliditate partis affectæ, facilè dignoſcetur. Rurſus, quum fluxio acris, hæc quidẽ min⁹, hæc

Carbunculorũ deſcriptio.

Atra bilis, qualis,

Cãcros gignit atra bilis non feruida: quæ ſi acrior fuerit, illos ꝓducit exulceratos.

Gangræna qd.

Dolor pulſatilis affligit inflammatas particulas, ob arteriarum motionem.

Eryſipelas, Herpes.

verò magis, talis exiſtat: ſciendum eſt, ab acriori fieri herpetem exedentem: ab altera verò miliarem. Atq; hæc ſanè fluxio pituitam habere miſtam mihi planè videtur: ut illa proficiſci à meracisſima bile: quare & cum eroſione oritur, affectu ſemper proximam inuadente cutem. Verùm ſi ex æquo ſanguis & bilis cômiſta fuerint, huius affectus forma & natura, in medio eryſipelatis & inflammationis conſiſtet. Quod ſi alter ex humoribus longè exuperet, ab exuperante affect⁹ nomen ſortietur: cum adiectione tamen humoris admiſti. Dicetur itaq; eryſipelas inflammationis particeps, flaua bile ſuperãte: inflammatio verò eryſipelatoſa, vincente ſanguine. Similis quoq; erit aliarum miſtionum interpretatio. Quatuor enim ſunt affectiões, quæ aſſiduè ex humorum fluxione oriuntur: eryſipelas, œdema, inflãmatio, & ſcyrrhus. Eryſipelas igitur, vt dictum eſt, biliosa fluxione exuperante oritur: inflãmatio, ſanguinea: œdema verò, tenui pituita: quemadmodum & craſſa & lenta, altera quædam ſcirrhorum ſpecies conſiſtit: nanq; alteram fæx ſanguinis efficit; quæ ipſa rurſus ſanguinis fæx, eſt duplex: alterã enim ſpeciem Hippocrates nigram nominat: altera verò & ipſa quidem eſt nigra; propriè tamen atra bilis vocat. Iſtius itaq;, cancri ſoboles ſunt: alterius verò nigræ, vna quædam ſcirrhorũ ſpecies: quæ ſanè ab altera quæ ex pituita conſiſtit, colore diſtinguitur. Atq; vtriſq; cômunia ſunt, maior q̃ ſit pro naturæ ratione tumor, tũ dolore vacans, tũ durus: & q vtraq; ſpecies quandoq; ab initio gignatur: quandoq; ex permutatione alicuius tumoris immoderati⁹ refrigerati. Scirrhis propinqua ſunt tum ecchymomata, hoc eſt trãsfuſiones: tũ melaſmata, ſiue denigrationes. Qui affectus fiunt ſanguine ex ipſis venis effuſo: nunc tunicis earum contuſis: nunc ipſarum finibus reſeratis. Quòd ſi arteria adaperta fuerit, affectus hic aneuriſma vocatur. Fit au-

Herpes exedẽs gignit ab acriori bile: vt miliaris, a minus acri.

Eryſipelas phlegmonoſũ. Inflãmatio eryſipelatoſa.

Oedema.

Scyrrorum ſpecies duæ.

Fęcis ſãguineę duplex ſpẽs.

Ecchymomata.

Melaſmata.

Aneuriſma.

tem,ea vulnerata,quum ad cicatricem ſuperpoſita cutis deuenerit,arteriæ verò vlcus permanſerit,ipſa nequaq̃ conglutinata,neq; ad cicatricem perducta, neq; carne obturata. Cæterùm tumor ille compreſſus digito cedit. Quum igitur ſanguis quē arteriæ continent, tenuis & flauus exiſtat,ac præterea miſtus ſubtili ſpiritui,& multo,proindeq́; ſit etiam calidior eo qui continetur in venis,adeò ſanè is effluit, vbi vulneratur arteria,vt ægrè ſupprimi poſſit. Cedit etiam in ædematibus materia premētibus digitis:& pars ipſa foueæ modo excauatur. At in hoc affectu pulſus non adeſt,vt percipitur in aneuriſmate,& color albicantior exiſtit. Ad hæc œdema longè latius & maius eſt aneuriſmate: niſi quando grumus adnatus, coalitus ex aneuriſmate,ſphacelum,hoc eſt ſiderationem,efficiat. Sic enim vniuerſam ſolidorum corporum corruptionem appello : ita vt oſſibus quoq; inſit. Gangræna autem,ſolidorum corporum mortificatio eſt & ipſa,verùm oſſa nequaq̃ corripit,maximasq́; ſequitur inflammationes. Repetēdū autem rurſus hoc eſt,atram bilem, ſi quidem mordax decubuerit in carnem,circūpoſitam cutem exulcerare:ſi verò mitior extiterit,cancros citra vlcus inducere. Iam verò,qui affectus ex ulcere & tumore circūambiente conſtat,phagedæna vocatur. Depaſcitur etiā, & herpes circūuicinas partes:ſolius tamen cutis exulceratio exiſtit:phagedæna verò,vnà cum cute,attingit etiam ſubiecta. Quæ vlcera omnia,cacoethe,hoc ē maligna vocantur. Porrò ſcabies & lepra, melancholici affectus,ad ſolam cutem ſpectant : quemadmodum ſi in ſolis venis & carne fiant,nomen obtinent cancri. Præterea elephas affectus melancholicus eſt,à ſanguine quidem melancholico primam habens generationem:tempore verò procedēte , atra bilis copia ſanguinem ipſum exuperat. Quo tempore corpus iam & grauiter olet,turpeq́; & deformatum videtur: atq́; iter-

Arteriarū ſanguis qualis exiſtat.

Oedema quō ab aneuriſmate differat.

Sphacelos. Syderatio.

Gangræna.

Phagedæna.

Herpes depaſcens.

Cacoethe ulcera,

Scabies.

Lepra.

Cancer.

Elephas.

dum etiam exulceratur. Nam pudendorum tenſiones præter naturam, quæ non deſiſtunt, quidam ſatyriaſmum, quidam priapiſmum appellant. Achor autem, vlcus eſt in capitis cute, quod coniiceres pituitæ ſalſæ, & nitroſæ eſſe ſobolẽ. Ac defluit quidem ab eo ſanies quędam nec aquoſa ſimpliciter, nec ita, vt mel, craſſa. Ceria (quos fauos nominant) cum tumore quodam exiguo & q̃plurimis foraminibus accidũt, melleo quodam humore fluentibus. Quin & alii tumores præter naturam his minores per cutem fiunt, nimirum myrmeciæ, acrochordones, pſydraces, & epinyctides: qui ſanè affectus omnibus cogniti ſunt. Non minus autem eſt notus furuncul⁹: qui quidem mitis exiſtit, ſi ſolam cutem obſederit: malignus autem, ſi deſcẽderit altius. Sic enim tuberculo eſt ſimilis, ab eo ſola duritie differens. Vterq; autem affectus miſtæ cum inflammatione eſſe ſpeciei videt. His tertio loco ſuccedit bubo. Quarto is quem nõnulli vocant phygethlõ, caliditate ſimul & generationis celeritate id ab aliis tuberculis diſtinguentes. Qui affectus glanduloſarum partium eſt inflãmatio. Hæ autem partes vbi ad ſcyrrhum deuenerĩt, is affectus ſtruma & chœras vocatur: quemadmodum etiã vbi ĩdurãtur teſtes, σαρκοκήλη, & ramex carnoſus dicitur. Quum autem in eorum tunicis humor aquoſus colligitur, hydrocele nominatur: à quo affectu, epiplocele & enterocele differunt: quòd alterum omẽti: alterum inteſtini cuiuſpiam deſcenſum in tunicas teſtium ſignificet. Quemadmodum autem vnumquodq; dictorum nominum partis morbum indicat, à qua affectus cognominat, ſic & κιρσοκήλη recens nomen, hoc eſt varicoſus ramex, in parte iam dicta declarat ipſum affectum conſiſtere. Quanq̃ veteres, & alias etiam turgentes venas κίρσους, hoc eſt varices nominãt. Fiunt quippe in cruribus etiam varices, ob imbecillitatem venarum quæ inibi exiſtunt: & tunc præſertim, quum ſan-

Satyriaſmus. Priapiſmus. Achor. Ceria. Myrmeciæ. Acrochordões. Pſydraces. Epynictides. Furunculus. Tuberculum. Bubo. Phygethlon. Struma. Chæras. Sarcocele. Ramex carnoſus. Hydrocele. Epiplocele. κιρσοκήλη Ramex uaricoſus. Varices.

guine corpus craſſo redundat. Peritonæo vulnerato, vel rupto, nec poſtea cõglutinato, tumor quidem mollis eam regionem occupat. Quòd ſi id in inguine eueniat, tumor tale bubonocele nominatur. Si verò circa vmbilicum, ſic affectos ἐξομφάλους quidam appellant. Cæterùm peritonæi ſolius nulla harum affectionum exiſtit: ſed & nerueam propaginẽ muſculo affici prorſus eſt neceſſarium. In hydropicis etiam, copia quidẽ materiæ eadem in regione aggregatur: aquoſæ ſanè, in aſcite: flatuoſæ, per tympanitem: pituitoſæ deniq; in affectu anaſarca, & eo quem leucophlegmatiam appellant. Porrò epulides, parulides, thymi, & alia id genus, carneæ ſuppullulationes exiſtunt. At vuæ, gurgulionis, tonſillæ, earum glandularum quæ inuicẽ in faucium initio opponũtur, pariſthmia deniq;, eorum corporum quæ in ipſis faucibus ſunt, inflammationes exiſtunt. Polypodes autem, aut inflammatione, aut tuberculo, aut alia quapiam ſuppullulatione in naribus conſiſtente, gignuntur. Encanthis verò, in magnis oculorum angulis fit, tumor non toto genere præter naturam, ſed ſola magnitudine. Vngues autem adnaſcentiæ quædã ſunt mẽbranæ exterius adnatæ oculis: quæ ab oſſe circũambiente delata, vſq; ad iridis coronã extendit. At quæ vocant ſtaphylomata, hæc quidem ſolo ſitu: hæc verò, diſpõne ipſa, p̄ter naturã exiſtunt.

Bubonocele.
ἐξομφάλους.
Hydropis tres ſpecies.
Epulides.
Parulides.
Thymi.
Vua.
Tonſillæ.
Pariſthmia.
Polypodes.
Encanthis.
Vnguis oculi.
Staphylomata.

GALENI PERGAMENI DE TREMORE

palpitatione, conuulſione, & rigore. Liber vnus.

SENSILES motus in ſanis animalium corporibus, duplices genere exiſtunt. Alii ſiquidem fiunt ſecundum voluntatis imperiũ: quos ſanè à neruis & muſculis edi-

Motus ſenſibilis duplex: vnus uolũtari⁹ qui ad neruos & muſculos: a-

tos, liberæ voluntatis actiones mos eſt medicis appellare. Alii autem à corde & arteriis profecti, functiões appellantur vitales. Eſt & tertia in venis inſenſilis motus ſpecies, de qua impræſentiarum diſſerere, nõ videtur expediens. Cæterùm motus à neruis & muſculis editus, quo manus atq; crura mouemus, in tremore, & conuulſione, morboſoq; rigore, ac nonnunq̃ palpitatione apparet. Etenim iſtiuſmodi affectus, incompoſiti, exorbitantesq́; ſunt motus inſtrumentorum, quæ dum integrè valent, motus voluntarios proficiunt. Tremor igitur, imbecillitate facultatis quæ vehit atq; mouet corpus, efficitur. Etenim animalium partes graues quũ ſint, deorſumq́; ferri natæ, ex ſe vſquequaq; moueri nequeunt: ſed facultas à principio muſculis, p neruos delata, quaſi vehiculum quoddam, atq; ala motus ipſarum eſt. Quæ ſi exactè defecerit, partes vti relaxatæ reſolutæq́;, deorſum vergunt, atq; inſtar auis expilatæ concidunt. Vnde membra hoc pacto affecta, omni motũ priuantur. Verùm ſi facultas ad muſculos per neruos fluat, exigua tamen & debilis, vt quãtum oportet membra corporis vehere, librareq́;, aut veluti pondus aliquod ferre, non poſſit: membrum ſic diſpoſitum, cum tremore dehiſcere neceſſariò conſpicimus. Siquidem motus coacti violentiq́;, qui vires debilium ſuperant, fiunt haud dubiè tremuli: vt conſtat in onera grauia geſtantib⁹. Pari quoq; modo ſiquis timore correptus fuerit, manibusq; ſiue quid agere, ſiue librare voluerit, tremulæ quidem manus agendo: tremula quoq; crura incedendo ei ob timorem fiunt. Timor quippe facultatis robur, nihilominus q̃ onus, imminuit. Conſimili modo ſenes imbecillitatis cauſa tremuli euadunt: & quibus ob ægritudinẽ laborauit ipſi⁹ corporis robur, his haud ſine tremore perficitur motus. Tremor itaq; eſt compoſitus motus, fitq́; vbi corpus propria grauitate deorſum vergit, ſed rurſus à fa-

lius uitalis, qui ad cor, & arterias pertinet.

Tremor quomodo fiat.

Motus uiolenti, qui uiribus ſuperiores ſũt, fiunt tremuli.

Percuſſi aĩo ædunt actiones tremulas.

Timor facultatis robur imminuit.

Senes cur tremuli.

Tremor eſt motus cõpoſitus

cultate eleuatur ſurſum: particulis nimirum ipſis viciſ ſim loca mutantibus. Differunt autem inuicem palpitatio & tremor, quum nimirum non eodem loco quo tremuli, palpitatione correpti afficiantur, nec eadem cauſa, nec præterea idem ſit vtriuſq; ſymptoma. Nullus enim tremit vtiq;, niſi membrum aliquod mouere præelegerit. At membra palpitantia, & ſi repoſita iaceant, nulloq́; exagitentur motu, palpitant: id quod mirum eſſe non debet. Alia ſiquidem multa, licet immobilia videantur eſſe, vtpote in eodem permanētia loco, mouentur nihilominus tamen. Auis quippe, in ſublimi regione aeris ſuſpenſa, dum ſeſe, quo minus ruat, ſuſtinet, aliquo vti motu videtur. Is igitur motus (quæ immobilitas fortaſſe tibi apparuerit) ex duobus certis motibus, qui in contraria loca diducere corpus queūt, eſt miſtus. Quorum ſanè ſi alterum, nempe motum ſurſum, ſuſtuleris, à reliquo deorſum deduci corpus minimo negotio videbis. Ob id etiam ſtare quam incedere iis qui viribus ſunt imbecillibus, haud minus eſt laborioſum: quum ſtatio ſit quoq; motus. Sublata namq; anima, quæ & mouet, & corpus erigit, corpus prius rectum, mox ſtratum facilè videremus. Quare non immeritò monuit Hippocrates. Si æger ſeipſum continere non poſſit, & ex lectica in pedes corruat, grauius eſt. Nam iacentem ad pedes delabi, facultatis extremè laborantis firmiſſimum eſt indicium. Etenim ſtare, aut ſedere, aut ſurgere non poſſe, graue certè eſt, ſed eo ſanè minus graue. At more viuentis decumbere non poſſe, ſed ceu demortuum inanimatumq́; corpus deorſum irrepere, extremum eſt malum. Quòd autem vbi quis manum extenſam aliquandiu in illa figura conſeruat, aliquo motu moueatur, argumento ſunt vtraq; genera muſculorum ſimul & ex æquo tūc operantia. Liquet itaq;, ei qui nullo ſe mouere motu conatur, tremorem minimè accidere poſſe. Palpitatio aūt,

Palpitatio a tremore quo differat.

Moueri multa quæ prorſus imota uidētur: ut auis quæ ſe ſe ī ſublimi aeris regione ſuſtinet.

Statio eſt motus.

anima mouet corpus et erigit

Iacētem in pedes delabi facultatis extreme laborantis eſt ſignum.

Extenſam manum habētes, mouentur.

partibus etiam motu carẽtibus euenit. Etenim ſupercilium, palpebræq́; & oculus, ſæpenumero, nulla concurrente voluntate, attolluntur. Præterea in partibus palpitatione affectis, eleuationes depresſionesq́; apparentes, corporum quaſi repletorum, moxq́; euacuatorum, extenſiones & contractiones exiſtunt: in tremoribus autem, nec diſtenditur quicq̃, nec etiam contrahitur. Cæterùm non omnia palpitant. Neruum ſiquidem, aut os, aut chartilaginẽ, palpitare non videas, quum cauitate careant, qua nunc diſtenta, nunc cõtracta, attolli quum diſtenduntur, cadere quum contrahuntur ſuis partibus posſint. Eſt itaq; palpitatio, dilatatio quædam, atq; cõtractio, præter naturæ ordinem. Tremor verò, partiũ quæ vicisſim ſurſum deorſumq́; feruntur, motus inuoluntarius. Vnde perſpicuum eſt, membra quidem tremula priorem mutare locum: palpitantes autem particulas, perpetuò eundem tueri. At verò ſpiritum craſſum & vaporoſum in aliqua cauitate collectum, exituq́; prohibitum, palpitationum eſſe cauſam pronuncio. Nã quòd palpitatio ab ſpiritu oriatur, celeritas ortus & ſolutionis illius indicat. Etenim corpus noſtrum conſtituunt (vt nos Hippocrates docuit) continentia, & contenta, & quæ feruntur impetu. Continentia ſiquidem appellauit ſolida: continent enim, ac liquida claudunt. Contenta autem, liquida: nam liquida ſolidis continentur. Quæ verò impetu ſemperq́; feruntur, ſpiritus: nãq́; hi per vniuerſas corporis partes facilè permeãt. Erit igitur ſpiritus quidẽ, ſed craſſus & vaporoſus, palpitationis cauſa. Nam ſi ille clarus, tenuis, purusq́; fuerit, citra vllum impedimẽtum transfluet: ac proinde partes nec replebit, nec euacuabit. Porrò vt ſolis arteriis ineſſe palpitationem minimè verum eſt (quod profitebatur Praxagoras) ſic reperiri poſſe arteriam non dubito, quæ & palpitationis & conuulſionis aliquid ſæpe oſtẽdat. Iam verò pal

Palpitatio quibus partibus accidat, & quibus minime.

Palpitatio eſt dilatatio & cõtractio præter naturę ordinẽ. Tremor ẽ motus inuoluntarius.

Palpitationis cauſa.

Conſtituentia corpus noſtrũ ſunt continentia, cõtenta, & quæ feruntur ĩpetu.

Palpitatio qui bus ſit familia rior.

pitatione facilè corripiũtur frigidiores ætate. Adhæc, natura corporis frigidior, regio frigida, hyems, mollis viuendi ratio, crapula, & vini vſus immoderatus, cibi flatulenti & frigidi, omnia breuiter quæ corpus abſolutè refrigerant, palpitationi ſunt generandæ idonea. Sicuti illorum contraria eandem ſubmouere poſſunt. Calfacientia quippe, attenuant ſpiritum, corporaq́; mollia ſimul & rara efficiunt, vt ille expirare poſſit. Verùm refrigerantia condenſant, congregantq́;, ac corporis meatus arctiores reddunt. Inſup craſſum, denſumq́;, ac turbidum efficiunt ſpiritum, qui ſua craſſitie, corporumq́; ipſum continentium dẽſitudine, retinetur, vt minimè exhalare poſsit. Meritò igitur veteres, iis contra palpitationẽ ſunt vſi medicamentis, quæ attenuare & excalfacere poſſunt. Cuiuſmodi ſunt quæ ex pyrethro, adarce, & pipère conſtant. Aquas quoq; calidas ex terra prodeuntes, & præcipuè nitroſas, ſulphureas, bituminoſasq́; cõmendant. Et aqua marina actu calida, muriaq́; marinæ vice vtuntur, ſi mare abſit. Porrò caſtoreum, non ſolùm bibitũ, ſed ẽt admotũ extrinſecus, ad id optimum eſt medicamẽ. Cæterùm palpitationis generatio ex frigido dũtaxat prouenit: tremorem verò, ob multas & alias cauſas fieri contingit. Nam diſpoſitio hæc, facultatis quæ corpus mouet eſt imbecillitas: ſed cauſa quæ hanc ipſam imbecillitatem inducere poteſt, ſpecie variat. Aut enim alimenti defectu, aut exoluto vitali robore, aut violenta vehementiq́; refrigeratione, virtutem occupante, aut repletione ipſam inſtar ponderis aggrauãte, admodum imbecillis ad motũ facultas redditur. Vnde non ſicuti palpitantibus, ita & trementibus vna dũtaxat medicamentorum ſpecies congruit, ſed varia. Ac pro differẽtia ipſius cauſæ, oportet per contraria ſemper medẽdi rationem variare. Etenim mulierem quæ poſt partum nec ſecundas expellere, nec ſanguinem expurga

Calfacientium uires.

Refrigerantiũ facultas.

Palpitationem quæ ſoluũt medicamenta.

Palpitatio ex frigore tãtum prouenit.

Tremoris cauſæ diuerſæ.

Trementẽ mulierẽ ob purga

re poterat, indeq́; tremore correpta eſt, ſecta ī malleo lo vena, curauit Hippocrares. Quòd autem ſanguine exubērante, venam incidere oporteat, omnibus notum eſſe arbitror: quum ſanguis contineatur in venis. Quòd verò laborante matrice, in malleolo aut poplite icidere expediat, id docet commercium venarum. Siquidem per venas cōmunicantes ſemper vacuare eſt opus. Nam ſi venas, quæ particulæ affectæ non conſentiunt, pertundas, minimè affectum locum curabis, ſed potius ſanum offendes. In animalibus itaq; motus voluntarii opifex, fabricatrixq́; facultas eſt, quæ vniuerſas animalium partes gubernat. Huius autem inſtrumenta, nerui & muſculi exiſtunt. Igitur motu priuari, aut non pro dignitate moueri contingit mēbra, vel ob inſtrumentorum, vel ob facultatis affectus. Palpitationes itaq; & conuulſiones, & membrorum reſolutiones, inſtrumentorum vitia: tremores verò, virtutis imbecillæ affectus exiſtunt. A rigore autem diſtinguitur tremor, quòd tremor quidem non ſine conſilio mouendi partem, contingat: quaſſatio verò, quæ vehementer rigentibus inſidet, adeò violēter valideq́; concutiat corpora, ut quietem agere minimè queant, vel ſiquis viriliter illis reſiſtat. Inſuper, tremor, vnius duntaxat particulę: rigor vniuerſi corporis eſt affect⁹. Adhæc, tremere quidem nonnullos, abſq; vlla refrigeratione ſenſibili, compertum eſt. At rigêre, abſq; hoc vt videatur corpus refrigeratum, eſt impoſſibile. Non tamen refrigeratum eſſe, & videri, idem eſſe fatearis. Motus præterea in rigentibus, inuoluntarius omnino eſt: in trementibus autem, non abſq; imperio voluntatis conſiſtit. Porrò vt motus aliquis dici rigor mereat, opus eſt vt cum refrigeratiōe ſenſibili, inæqualis inuoluntariusq́; totius corporis motus accedat. Quæ ſanè quaſſatio, ſi in nonnullis acceſſibus ſolam ſuperficiem concutiat, nec vniuerſum corpus commoueat, is affe

mēta poſt partium retenta, ſecta in malleolo uena curauit Hippocra. Matrice laborante, uena ſecāda eſt ī malleolo, aut poplite.

Facultatis corporisq; membrorum mouentis instrumenta.

Palpitatio eſt organorum uitium.

Tremor, uirtutis imbecille affectus.

Tremor nō fit ſine cōſilio mouendi partem.

Rigor fit īuitis

Rigor a tremore quo differat.

Rigori quid requiruntur.

Horror talis affectus eſt cutis, qualis totius corp̃is, rigor.

ctus horror vocatur. Horror itaq; talis duntaxat cutis, qualis vniuerſi corporis rigor, affectus eſt. Cæterũ impræſentiarum non de rigore aut horrore qui ſana corpora infeſtant, ſed de illo qui ægris ſolet superuenire, diſputare conſilium eſt. Igitur morboſus rigor ſecundum Hippocratis dogma, refrigeratio quædam ẽ dolorifica, cum inæquali totius corporis concusſione. At verò rigore affici, innati calidi affectum eſſe omnibus ferè in confeſſo eſt. Verùm enimuerò, calidũ hoc innatum minimè gigni motu aut frictiõe arbitramur, ſed corpus omni ex parte conſpirabile, confluxileq; eſſe contendimus: calidum autem ipſum non aduentitium, nec animalis generatione poſterius, ſed primarium, primordiale, inſitũq; putamus. Natura itaq; animaq;, nihil aliud q̃ calidum eſt. Quocirca ſi hoc ſponte ſemperq; mobile eẽ cognoueris, errare minimè poteris. Qua igitur ratione is calor ſemper exiſtit mobilis, ea nimirum, nec intus ſolùm, nec foras mouetur: ſed alter ipſius mot⁹ ſuccedit alteri. Cito enim immobilẽ ipſum redderet intus ſtatio: foris autẽ, quies eum diſſiparet. Nam calidum moderatè extinctum, rurſusq; moderatè accenſum (vt ait Heraclitus) ſemper mobile remanet. Accenditur igitur, vbi appetens nutrimentum verſus centrum inclinat. Extinguitur autem, vbi foras & vndequaq; diſpergitur. Ac mouetur quidem ipſum innatum calidum à ſuo principio foras, caliditatis ratione: intrò verò, atq; ad proprium principium illabatur, quia etiam frigiditatis eſt particeps. Hoc ſiquidem calidum, & miſtum eſt, & ex calore frigoreq; ortum habet. At prima quidem calidi ratio ſpontaneã ſui ipſius mobilitatem includit, hacq; ad operandum maximè eget. Nihilominus tamen magnum quoq; à frigore adiumentum accipit. Nam quum innatum calidum & eleuare in altum, & ſecum alimentum rapere natum ſit, certè ſi frigus lationem calidi nõ coerceret,

Rigor quid.

Calidũ innatũ nõ eſt aĩalis generatione poſterius.

Natura nihil aliud q̃ calidũ eſt.

Aĩa nihil ẽ aliud, q̃ calidum.

Calidũ innatũ quõ ĩtro & foras moueatur.

Calidũ innatũ eſſe miſtũ, atq; ex calore & frigore ſuũ ortum habere.

penitus euaneſceret, atq; disſiparet. Porrò animal tũc ſanum exiſtimatur, vbi temperamentũ, naturæ ipſius limites non excedit: hoc eſt, quum calor frigusq; temperatura mediocri mutuo inter ſe miſcentur. Si verò altera qualitas immodicè alteram ſuperet, tũc animal laborare morbo, qui congruens ſit naturæ cauſæ ſuperantis, neceſſe eſt. Etenim * inflãmationes, eryſipelata, vlceraq; ſerpentia, necnon carbones, omnesq; tũ impenſè calidi, tum febriles affectus, dum vis calidi dominatur, vtiq; fiunt. At conuulſiones & tetani, palpitationes, ſtupores, reſolutiones, morbi comitiales, atq; ii affectus qui homines attonitos reddunt facultate frigoris dominante oriũtur: inter quas affectiones rigor enumeratur, qui refrigeratio ſimpliciter nõ eſt, ſed tãtùm ſecundum ſenſum. Fuerit itaq; rigor innati calidi, vehemens, confertimq; affligens, ac violenta ſecũdum ſenſum refrigeratio. Iam verò quemadmodum quod in naturam haud latenter reuertitur, eſt iucundum, ita quod à natura pari modo recedit, dolorificũ fuerit. Quare vnum idemq; frigus, aliàs quidem delectaſſe, aliàs verò triſtitia affeciſſe credimus. Nam ſi frigus corpori extra modum calfacto, admotum fuerit, id prorſus delectat. At ſi corpus ſuam naturã retinens, confertim, abundeq; refrigeretur, dolebit vtiq; & triſtitia afficietur. Igitur nec dum alimenti defectu innatum calidum obſcuratur, nec dum pabuli copia obruitur, nec dum ob imbecillitatem collabitur, rigorẽ fieri contingit: ſed quoties ipſum validum exiſtens, intenditur, ac dein coercetur, reprimiturq;: quod ſolet flãmã, vbi confertim aqua illi inſtillatur. Calor itaq; per rigores, nec ſubſtantia nec robore læſus, ad vniuerſas corporis partes extendi ferriq; properat: impeditus autẽ, verſus principium propriè conſurgit, inibiq; permanere non valens (ſubſtantiæ enim ſemper mobili quies mors eſt) ſeipſumq; congregans, ac veluti in ſpirã cõ-

Aĩal, qñ & valere, & ęgrotare dicatur.

Affectus calidi

Affectus frigidi.

Rigor eſt ſcd̃m ſenſum refrigeratio.

Iucundũ quid. Dolorificũ qd.

Rigor qñ oboriatur.

Mobili ſubſtãtiæ quies mors eſt.

trahens, æqualiter quidem, non amplius tamen citra violentiam, extenditur. Vbi verò exiliens infeſtantibus reluctantibusq́; rebus occurrit, ac nunc pellit illas, nunc pellitur, idq́; impulſibus & conflictibus variis, tunc ſanè corpus mira quaſſatione ob duplicē illū atq; inæqualem motum, haud citra dolorem concutitur, q̃diu moleſtantia adfuerint. Concusſio igitur, quaſſatioq́;, necnon omnium membrorū fremitus, omnisq́; irregularis, inordinatus, inuoluntariusq́; motus, ob caloris innati, factiq́; iam vaporoſi, inæquales, validos, violentosq́; occurſus atq; reſultatiões, rigoris tempore, perficiuntur. Quamobrem corpus in rigoribus rurſus incaleſcit exactius, q̃ quum naturaliter ſe ipſum habebat. Sudores quoq; effunduntur è corpore. Etenim vbi poſt multos conflictus moleſtantia fuerint exploſa, exacteq́; iam perſpirauerit corpus, tribus de cauſis id calfieri eſt neceſſe. Nempe quod calidum vndiq; ſpiratione priuatum, in profundo collectum fuerit: quodq́; poſtea vehementer ad exteriora ſe extenderit: ac tertiò deniq́;, quod per occurſus illos, conflictus, atq; violentos motus, natura calor reaccenditur. Itaq; ſæpe ī huiuſmodi reditu de profundo calidum quaſi ebulliens, confertim humidum quoddam effundit, quod ſudorē vocamus. Ob idq́; in rigore refrigerari, nec rurſus calfieri, prauum eſt: calidumq́; ſuccubuiſſe portendit. Eſt autem rigor indicium maximum exquiſitæ tertianæ: quæ ab ingenti oritur ardore: eatenusq́; ab ardente cōtinua deficit, quatenus in ea incendium ipſum facit intermisſionem. Nam & ſitis inexpugnabilis, & refrigerationis cupiditas, & bilis ſynceræ vomitus, vomituq́; peracto quies (quæ omnia ſigna ſunt caloris exuberantis) comitantur exquiſitam tertianam. Febribus ēt ex ingenti ardore continuis, ſolet rigor ſuperuenire, easq́; ſoluere. Præterea acre calidumq́; medicamentū vlceri admotum, primò dolorem, mox horrorem, ac

Incaleſcit corpus a rigore uehementius q̃ antea, tribus d̃ cauſis.

Rigentes non recalfieri, prauum indiciū ē.

Tertiana, quō ab ardente cōtinua differat.

Rigor ſolet febres ardentes ſoluere.

dæmum rigorem inducit. Inflammationi etiam in abſceſſum conuerſæ, rigorem horroremq́; neceſſariò accidere nouimus. Ad hæc res auditu viſuq́; formidabilis, interdum horrorem, rigoremq́; inducit. Ex quibus vtiq; liquet, non frigori duntaxat, rigorem tribuẽdum eẽ: quum ab aliis cauſis, & præcipuè ab acri & calido humore delato per ſenſibilia corpora interdum proficiſcatur. Cæterùm neq; frigidum humorẽ, neq; acrem, ad rigoris generationem, ſimpliciter excellere, ſed proprium modum ipſorum vtriq; neceſſariò ineſſe, oportet. Modus autem fuerit aut copiæ menſura, aut humoris qualitas, aut aliquis corporis locus, in quo illum aggregari conueniat. In quiete quoq;, motuq;, atq; ipſius motionis modo, haud parua dr̃ia oboritur. Vbi igitur flaua bilis, non ꝑ vaſa, ſed per carnes mouetur, manifeſtè gignitur rigor. Hoc nanq́; ſolo febres ex ingenti ardore à tertianis differũt, q̃ illæ quidem in vaſis bilem contineant: hæ autem, extra vaſa diffuſam per ſenſibilia corpora. Per quæ quidem dum bilis fertur, acredine ſua triſtitiam inferens, dolorem excitat. In hoc autem duo quædam eueniunt, nempe vt ſanguis contrahatur in profunditatem corporis, ob idq́; exteriores partes refrigerentur: & vt illæ eædem corporis partes quæ à bile punguntur, impellant ipſam facultate expultrice, donec ab omnibus profligata partibus, per ſudorem, aut vomitum, aut deiectionem exterminetur. Hoc etiam iis qui non * concoxerunt, aut malis ſuccis repleti ſunt, aut in ſole æſtiuo, vel balneo diu ſunt immorati, aut ſeipſos exercuerunt, cõtingit. Horum nãq; aliqui horrore confeſtim, ac dein rigore correpti ſunt. Verùm non ſolùm mordax cauſa, ſed vehementer mota, ſi rigor fieri debeat, deſyderatur. Atq; hoc ſanè tam frigidæ q̃ calidæ cauſæ eſt commune, q̃ vtraq́; corpus cum dolore cõmoueant. * Iccirco per quartanas atq; tertianas febres,

Acria vlceri admota, rigorẽ inferunt.

Rigor accidit inflammationi in abſceſſum conuerſæ.

Formidabilia inducunt horrorẽ, rigoreq́;.

Rigoris cauſa.

Rigor fit vbi flaua bilis fertur per ſenſibilia membra.

Ardẽtes febres quõ a tertianis differant.

Frigere extrema ꝑ acceſsiones vnde accidat.

Rigor fit a cã non quieſcente, ſed mota.

quis à contrariis oriantur humoribus, rigor tamē inuadit. Etenim vt atra bilis eſt frigida, ſic flaua calida exiſtit. Cæterùm non ſolùm ex atra aut flaua bile, ſed ex pituita vltra modum frigida (quam vitreā appellauit Praxagoras) rigor fieri conſueuit: idq; in mulieribus magis, & quę in otio vitā traducūt: qui rigor tñ vehemens non eſt, & quieſcentibus, nulloq; modo motis corporibus, ipſe etiam conquieſcit. Ii autem qui ſimili affectu correpti ſunt, in principio quidem medicamentum diatrion pipereon propino: inde vero noſtrum ex calamintha: deindeq; ex ſucco cyrenaico, caſtoreoq; compoſitum, quod quartanæ exacerbationibus maximè confert, præſertim quando ingētis rigoris impetu ægri afficiuntur. Porrò qui quartanis correpti ſunt febribus, vſq; ad oſſa ſibi penetrare rigorem affirmant: & talem, qualis per immenſa frigora, dum iter facerēt, eis accidebat. In rigore autem q tertianas, pariq; modo ab ingenti ardore ortas comitatur, quaſi ab acutis tenuibusq; acub⁹ ſe perpungi fatentur. Nunc verò de conuulſione nonnihil dicamus. Voluntarii omnes motus, per muſculos abſoluuntur. Vbi igitur muſculi in propria retrahuntur capita, ad ea ſingulæ partes, quibus natura infixi ſunt, retrahuntur, cōuelluntur q;. Verùm ſi paſſio aliqua ſuboriatur, quæ intenſionem ipſos adducat, hanc ſequitur motus ſimilis quidem naturali, inuoluntarius tamē: atq; hæc paſſio conuulſio appellatur. Nam tendi cōtrahiq; muſculum in proprium principium, ſecumq; illam corporis partem, cui eſt inſertus, reuellere, bene valentibus conuulſisq; commune profectò eſt. At ſi inuitò id agatur, præter naturæ ordinem diſpoſitis, minimeq; ſanis contingit. Tenduntur autem nerui, perinde ac cithararum chordæ, īterdum quidem plurimo humore imbuti: interdum à cauſis exiccantibus arefacti. Euenire etiam poteſt, aliquam corporis partem, aut ob inflam

Pituita vitrea inducit interdum rigorem.

Rigentium ex frigido humore, curatio.

Quartanis exacerbationib⁹ medicamē ex ſucco cyrenaico & caſtoreo auxiliatur.

Tertianus rigor qualis.

Motus voluntarii a muſculis fiunt.

Cōuulſio qd.

Tenſio neruorum interdum ab humectantibus interdū a ſiccantibus cauſis oritur.

mationem, aut aliqua alia de cauſa, vehementer affe-
ctam, neruos ſibi vicinos vnà ſecum reuellere. Porrò in febribus ab ingenti ardore contractis, conuulſiones accidunt, ob ſolam ſiccitatem inſignẽ vniuerſi neruoſi generis: in phrenitide autem, ob prĩcipii neruorum inflammationem. Cæterùm quum corporis partes anterius tendũtur, ſymptoma dicitur emproſthotonos: quũ verò poſterius, opiſthotonos: * at quũ in vtrũq; latus ex æquo inclinant, tetanus. Igitur conuulſiones à ſiccitate ortas, minimè curãdas ſuſceperis. Nam qui iis ſunt affecti, citisſimè intereunt. Quæ verò vel ab humorum copia, vel ab inflammatione trahunt ortum, iis, ſi plenitudinem vacues, aut ĩflammationi commodis remediis ſuccurras, mederi poteris.

Emproſthotonos
Opiſthotono
Tetanus.

Cõuulſio a ſiccitate non recipit curationẽ

GALENI PERGAMENI DE MORBORVM TEMPORIBVS.
LIBER VNVS.

QVOD in animalibus ætas, idem tẽpus in morbis ſignificat. Etenim quemadmodum ipſi nos geniti ad vigorem vſq; augeſcimus: inde iam contabeſcere incipiẽtes, ad extremam vſq; corruptionem declinamus, ſi omnes ætates pertranſituri ſimus: ita ſinguli morbi à prima ipſorum conſtitutione ad ſtatum vſq; increſcunt, donec pro augmenti prioris portione decreſcentes, in totum diſſoluantur. Hoc tamen diſcrimen intereſt, ꝙ animalibus quidem, quum ſint corpora, proprium generatiõis tempus præſcriptum eſt, quo omnes ad vitam neceſſariæ partes figurãtur, formanturq;: morborum autem, quũ ſint accidentia corporum, nullum huiuſcemodi tempus eſt p̃finitum, ſed

Tempus morborum cõparatur ætati animalium.

Tempora morborum ab ætate animalium quomodo differant.

Morborum generationi non eſſe certũ quoddam tempus præſcriptum.

à prima ſtatim generatione augeſcunt. Figurationem itaq; generatiõemq́;, proprietas corporum poſtulat: accidentia autem ipſorum, quum nullam figuratioñe deſyderent, ſtatim vbi genita ſunt, ad incremẽtum feſtinant. Si quidem phlegmone exempli gratia quum primùm inceperit eſſe, huiuſcemodi ſpeciem habere videtur, qualem habebit vbi erit maxima: ſola autem magnitudine differt. * Porrò pars phlegmone obſeſſa, calidior ſeipſa euadit, cum tremore maiori, itẽ dolore, & tenſione. Sed hæc parua primo aditu ſunt: inde autem ad magnitudinem quandam non omnibus æqualem increſcunt. * Poſtea verò aut diſcutitur remediis tumor ipſe præter naturam, ſimulq́; illi⁹ dolor atq; calor reſoluitur: aut certè in pus conuertitur. Tẽpus itaq; nullum inflammationis generationi ſingulariter proprium tribuitur, ab eo, quod augmenti eſt, diuerſum. Febris etiam (qui calor præter naturam eſt) propriũ diſtinctumq́; generationis tempus nõ habet. Sed vbi corpus primùm calidius q̃ antea febrili calore fieri cœperit, inde aliud, atq; aliud tempus affectiõis incrementum excipit, vſq; ad perfectum vigorem, quẽ in ſingulis rebus ſummam eſſe magnitudinem intelligimus. At verò principium ſpecie quadã ab incremento poſt ipſum, diuerſum eſſe demonſtrare conabimur. Etenim initium vniuſcuiuſq; morbi eſſe cẽſuerunt veteres, non primum illum ſimplicemq́; inſultum, duntaxat: ſed temporis longitudinem latitudinemq́; notatu dignam ipſi tribuerunt. Poſt principium ipſum, collocarunt aſcenſum: dein, ſtatum: ab hoc declinationem. Ex quibus ſanè temporibus circuitus morborũ conſtant. Ipſorum autem circuituum nonnulli deſcribuntur horis viginti quatuor: quotidianiq; vocantur: alii quadragintaocto, hoc eſt duabus diebus & noctibus, vocanturq́; tertiani. Alios (quos appellant quartanos) ſeptuaginta duarum horarum tempus deſcribit

Phlegmones accidentia.

Febris quid.

Vigor in ſingulis rebus, eſt magnitudo ſumma.

Initium morbi.

Incrementum, Status. Declinatio.

Circuitus quotidiani.

Circuitus tertiani.

Circuitus quartani.

At hi circuitus omnes, aliquando ad integritatem per ueniunt: vt in quotidiana, tertiana, & quartana febri: interdum ad declinationem ſolùm, vel propius ad integritatem: vel longius ab illa accedent. Igit in auſpitiis tertianæ febris (quã exẽpli grã propono) horror mediocris oritur. Dein cum maiori horrore extrema omnia refrigerantur. Poſtea verò & rigore, & frigore concutiuntur plurimæ corporis partes. Quo tempore pulſus durior, minorq́; q̃ prius, redditur: necnõ in cõ tractione velocior. Præterea quies poſt cõtractionem ferè maior contingit: poſt dilatationem, eodem cum illa mõ: ſæpe priori æqualis: & ſi aliqñ inæqualis. Atq; hæc ſanè * in quibuſdam tertianis, curriculo duarum horarum æquinoctialium ſolẽt ſæpe cõtingere: in aliis autẽ longiori vel breuiori interuallo. Inde pulſus maior ſimul & celerior, denſiorq́; fieri incipiens, ſenſim ſingulis commemoratis ĩcreſcit: ſtatimq́; ægri calidiores q̃ antea redduntur. In ſumma inæqualitas quæpiã non mediocris in corpore per hoc tempus exuperat. Atq; hoc ſanè eſt ſecundum tẽpus, à primo illo, in quo ex priori ſtatu fuit vniuerſum corpus refrigeratum, pulſusq́; in contrariam conſtitutionem mutatus. Vbi verò febris ad integritatem deſinit, tunc pulſus ad naturalem ſtatum reuertitur, ſi qua fides habenda eſt ſenſibus. Primum itaq́; tempus totius periodi eſt, quo corpus cum prædictis mutatiõibus pulſus, inalſerit. Aliud ab hoc ſecundum eſt, quod pulſum & calorem in contraria mutat, donec tota corporis moles æquabiliter concaleſcat. Poſt hoc tertium, quo calor etiamnum augeſcit, pulſibus magnitudine, celeritate, & frequẽtia ei reſpondentibus. Quarta conſtitutio poſt tres commemoratas conſpicitur, omnibus iam dictis æqualem ſibi magnitudinem pro ſenſus noſtri iudicio ſeruãtibus. Ad hæc quinta alia, quum iam calor manifeſto decreſcit: halitus autem per cutem excernitur, pulſusq́; ad

Tertianæ febris deſcriptio.

naturalem habitum redit, reiiciens omnia, quæ præter naturam in magnitudine, celeritate, frequentia, duritieq́; conquiſierat. Hoc tempore plurimis ipſorũ ſudor oritur. Poſt hoc autem, intermiſsiõis, ſiue interualli tempus ſuccedit. Igitur primum tempus integritati cohærẽs, quod frigoris ſenſum præbet, principiũ vocetur. Secundum verò, quod frigus paulatim deponit, tempus inæqualitatis dicaĩ. Ab hoc tertium, æqualis incrementi. At quartum poſt hoc, cõſiſtentiæ. Quintum imminutionis. Sextum deniꝗ integritatis. Quòd igitur ſex hæ temporum differentiæ in tertianarum aliarumꝗ intermittentium febrium circuitibus reperiantur, id ſenſu vel multitudo imperita iudicat. Nihil tamen obſtat & alium quodammodo febris circuitũ in duas ſed maiores partes diuidere: vnam, primæ acceſsionis à primo inſultu ad extremam vſꝗ remiſsionem: alteram, quæ in declinationis & inſultus ſecũdæ acceſsionis medio conſiſtit. Quod igitur ab Hippocrate dictum eſt, in acceſsionibus abſtinendum eſſe, pro acceſsione intelligendum exiſtimo tempus à primo inſultu, vſꝗ ad ipſam declinationem. Porrò clarioris doctrinæ gratia, omne id quod acceſsionem ſequitur, remiſsionem vocabimus: quãuis in intermittentibus febribus, remiſsio ipſa ablatio etiam dici meretur. Diuiſimus itaꝗ febres deſinẽtes ad integritatem, q̊tidianã, tertianam, quatanã: quaꝝ ſingulæ ſex diſtincta ſortiuntur tempora. At verò quæ non intermittunt integrè, in quinꝗ tantùm ſoluuntur, ab eis nimirum ſola integritate remota. Quarum ſanè nonnullæ quotidie acceſsionem habent: quædam tertio quoꝗ die. Quæ verò quarto haberit, non frequenter, ſed raro euenire videtĩ. Vtpote quæ magna ex parte ad integritatem deſinant. Adhæc, febrium quotidianaꝝ, tertianaꝝ, & quartanarum, quæ ad integritatem non deſinunt, duplex ſpecies eſt. Quædam nanꝗ magnitudinem, cele-

Tertianæ acceſsionis tempora ſex deſcribuntur: qualia reperiuntur & in aliarum intermittentium circuitibus.

Febriũ non intermittentium reperiri tempora quinꝗ.

Cõtinuarũ febriũ ſe remittẽtium ſpecies.

Quartana non intermittens, raro inuenitur.

ritatem, frequẽtiam, atq; duritiem pulſus deponunt: quædam autem reliqua tria ad naturalem ſtatum dedu cunt: at conſeruant celeritatem: hæ magis, illæ minus. Verùm in quibus febribus citra ſenſibilem ſyſtolẽ, acceſsionis inſultus accidit, tria tempora in vnum recide re eſt neceſſarium, totumq́; id vſq; ad ſtatum fieri ĩcre mentum. Nam vbi non adfuit cõſpicua ſyſtole, ibi nec inæqualitas adeſſe potuit. Statum verò nunq̃ defuiſſe memini: ſed ſemper ſenſibili æqualitate in omnibus fe bribus aliquãdiu permanſiſſe. Inſultum etiam millies ſi ne dictis conſpexi ſymptomatis. Quibus febribus nul lus circuitus adeſt, vt iis quas ſynochos vocant, nec ac ceſſio quædam omnino eſt, neq; prædictæ partes. At tamen hæ quoq; ſecundum diuerſa tẽpora totius mor bi particulas obtinent: aliis modis innoteſcentes, q̃ p acceſſionum tempora. Sed nunc tantùm de febrium circuitibus, iisq́; non complicatis, ſed ſimplicibus nobis habetur ſermo. Aduerte autem aliud eſſe miſceri: aliud inter ſe complicari. Semitertiana quippe, ex miſcella & temperamento quotidianæ & tertianæ febris oritur. Poteſt tamẽ ipſi ſemitertianæ copulari alia ſim plex febris, vel tertiana, vel quotidiana. At huiuſmodi varietas minimè ad hunc librum pertinet. Cæterùm cognitis ſingularum febrium temporibus, facilè com plicatarum tempora cognoſcemus. Igitur de ſimplici bus dictum abũdè quum ſit, de commiſtis deinceps diſ ſeram: in quibus interdum horrificus inſultus quidam contingit, omnes principii peculiares notas habens, p̃ ter rigorem: quãuis interdum & huius quandam imaginem repræſentans. Siquidem vehemens horror, vel aliquod rigoris initium, vel paruꝰ rigor videri poteſt. At exactum rigorem, qualis in tertianis, quartaniſq́; eſt, febris miſcellanea cuiuſmodi ſemitertiana exiſtit, non recipit. Vbi igitur ſigna quædã ſecundi temporis, febris hæc præmonſtrarit, initium rurſus alterius inua

Synochis febrĩbus nullum circuitũ adeẽ: ac proinde neq; acceſsionem.

Miſsionem febrium differre a complicatione earundem.

Semi tertiana ex q̃bus cõſtet.

Rigor vehemẽs non adeſt miſcellaneis febribus.

ſionis horrificum efficit: quod nonnulli repetitionem appellant. Aliquando hoc ſecundò molitur: quibuſdã tertiò facit. Deinde vix æquabiliter ſimplex redditur, ad vſq; ſtatum increſcens. Hæc febris ad integritatem nunq̃ deſinit. Nam permultum temporis vſq; ad vigorem habet: declinatiõemq́; ſine perſpiratu ſenſibili: tantùm abeſt, vt integrè cum ſudore ſoluatur. Quemadmodum igitur à primo inſultu acceſſio ad vigorem vſq;, multo tempore peruenit, ſic à vigore paulatim minuitur: ideóq; poſtridie altera acceſſio aduenit, horrifica quidem illa, ſed quæ non item cum priori repetitiões habeat. Porrò hæc acceſſio ad vigorem etiam longo tempore aſcendit, nec exiguo inclinat: atq; ob hoc ipſum tertio die, eadem quæ primo acceſſio inuadit: poſtea rurſus, quarto, ſimilis ei quæ ſecundo habita eſt, idq́; perpetuo ordíe. Hanc igitur febrẽ, quæ maximè inualeſcit Romæ, voco ſemitertianam. Sunt & aliæ differentiæ particulares febrium, multiq́; alii circuituum modi, differentiis particularibus variantes, quos ex induſtria omitto, ceu nihil conferentes ad præſentem cõmentationem. Atq; hactenus de particularibus morborum temporibus.

Semitertianæ febris acceſsio nunq̃ integre deſinit.

Semitertianã febrem inualeſcere maxime Romæ.

GALENI PERGAMENI DE TOTIVS MORBI TEMPORIBVS.

LIBER VNVS.

TOTIVS etiam morbi tempora, ſimiliter ac animantium ætates conſyderamus. Quoꝝ vnum quidem & primum, generationi ipſoꝝ tribuitur: Incremẽto ſecundum: Tertiũ vigori: Quartũ deniq; declinationi, ſi ægri ſalui futuri ſint. Nam ſi vel in aſcẽ

Totius morbi tpa quatuor.

ſu, vel ſtatu deceſſerint, liquet talem morbum non oĩa tempora pertranſiiſſe. Ridiculum autem fuerit, primũ tempus primæ acceſsionis, totius morbi principiũ exiſtimare: quum nimirum pricipium morbi ad præſidia ferenda, vtiles præbeat indicatiões. Ad id principium reſpiciens Hippocrates ait. Incipientibus morbis, ſi qd mouendum videtur, moue: conſiſtentibus verò, præſtat conquieſcere. Præterea non minus abſurdum fuerit, morbis qui intra diem ſoluuntur ſeptimum, & iis q prorogantur in annum, æquale principium tribuere. Oſtendimus autẽ primo libro de Criſibus, totius morbi principium, ipſius cruditatem exiſtere. Porrò inflãmationis principium, totum illud tempus exiſtit, quo ſanguinea ſubſtantia pars affecta repletur. Quum autẽ influxus ceſſauerit, & quod in particula continetur, putrefieri inceperit, calor quidam ob putredinem naſcit, & fuſio magis propter calorem: vnde etiã ſpiritus generatur, atq; ob hæc ambo, particula magis q̃ antea diſtenditur, etiam ſi nihil influat. Hoc igitur ſecundum tẽpus, eſt inflammationis auguentum. At quum humor in pus iam vertitur, maximi tunc dolores partẽ ipſam corripiunt. Nam in puris generatiõe dolores, febriſq; magis q̃ prius, infeſtant. Vocatur autem hoc tempus, ægritudinis vigor. Quòd ſi humor in pus mutetur, vel digeratur, minorem tumorem atq; tẽſionem efficiet: huiuſmodiq; eſt declinationis principium. Sic itaq; in inflammatione tempora diuidũtur: nec ſecus in febri, quæ ab illa trahit ortum. At quæ ab humore citra inflammationem oritur, moleſtantium humorum cruditatem pro initio habet. Hi vbi concoqui incipiunt, initium finitur, atq; aſcenſus ſiue incrementum aduentat. Vbi verò maximè concoctio perficit, vigor adeſt. Quã declinatio è veſtigio ſequitur, dum ſymptomatum magnitudo, & humorum copia eſt repreſſa: reſtat autem humorum modicum, adhuc concoctionem

Principiũ morbi ad præſidia ferenda, vtiles præbet indicationes.

Principiũ morbi totius, eſt eius cruditas.

Inflãmationis quatuor tpa deſcribuntur.

Febriũ ab humorum putredine ortarum, tẽpora deſcribuntur.

Vlcerũ tẽpora.

deſyderans. Vlcerum quoq; eadem habentur tempora. Primùm nanq; ſanies aquoſæ, incoctæ & tenues ab ipſis defluunt. Dein pauciores, atq; craſsiores. Poſtea iam pus tenue. Poſtremò minus quidẽ copia, ſed craſſius, & albidum magis redditur. Quemadmodum apparet etiam in pleuritide & lippitudine. Quare nullus morborum ſolutorum exiſtit, qui non hæc quatuor ꝑcurrat tempora. Non tamen ex quodam alio q̃ cruditatis & concoctionis indiciis, quæ ex recrementis deprehenduntur, cognitio ipſorum conſtat. Etenim fluxionum quæ ex cerebro per palatum & nares fiunt, non ſecus q̃ lippitudinis, initium quidem ẽ, quũ aquei, tenuesq́;, necnon copioſi & acres, qui fluunt humores apparent. Nam extremam hæc cruditatem ſignificãt. At concoctionem portendit, craſsior & minus acris, modicusq́; humor deſcendens. Iam verò quemadmodum in ætatibus, non ipſum vigorẽ modò, ſed omnia quatuor tempora latitudinem habere comperim⁹, ſic etiam particularium acceſsionum, ac totius morbi vniuerſa tempora, latitudinem momẽtaneam ſortiũtur. Vigor itaq; tum acceſsionis, tum totius morbi, ſenſibili tempore abſoluitur. Igitur vniuſcuiuſq; morbi proprium quoddam tempus generationis exiſtit: interim ſenſui manifeſtum, interim minimè. Poſt quod rurſus augmenti tempus aduenit, * nec id æquè manifeſtũ in omnibus. * Poſt hæc, vigoris ſequitur tẽpus, omnino ſenſibile. Quòd ſi ſalus futura ſit, declinationis etiã tempus ſequetur, & hoc ſenſui ſubiectum: quum nimirum amplam latitudinem habeat. At verò morborũ qui non ſoluuntur, duplex natura eſt. Nonnulli enim ipſorum præparationem habent, vbi exactè illam abſolutam ſint conſequuti: alii ex eorum natura ſunt, q ſoluũtur: id quod eis in ægri perniciem accidit. * Hoc autem contingit tripliciter. Nam aut propter ægrotãtium imbecillitatem, vel propter propriam vehemen

Tempora morborũ non aliũde cognoſci, q̃ ex cruditatis et cõcoctionis indiciis.

Tempora vniuerſa morborũ latitudinẽ momentaneã ſortiuntur.

Morbi cuiuſq; generationi ꝓprium quoddã eſt tempus.

Tempora totius morbi, quatuor.

Morborũ qui non ſoluuntur, natura duplex

tripliciter in morbis accidit.

tiam, vel propter vtramq; prius perimunt, q̃ ſoluant. In vniuerſum autem, nemo ſeruari poteſt, niſi natura ſuperauerit morbum: nec perire, niſi illã morbus proſtrauerit. Igitur morbi ſinguli ex ſua quidem natura, magnitudinem quandam poſſident: quæ vel ſupra vires eſt, vt eas opprimat: vel viribus ægri imbecillior, vt ab eis ſuperetur, omnibus probè euenĩetibus. Proĩde quam ſupra vires fuerit, homo prorſus morietur. At morbi tempora tunc partim ſimili modo cùm prædictis ſumuntur: partim diſſimili. Siquidem initium ſimiliter in morbi generatione conſtituitur. Aſcenſus autem, haud in concoctionis, ſicuti in iis qui ſuperſtites ſunt futuri, ſed in cruditatis ſignis, letalibusq; conſiſtit. Ergo bene colorata urina, & mediocriter craſſa, omnium optima exiſtit, quantum ad colorem & conſiſtentiam pertinet. Conueniet aũt præterea, vel eneorema, vel nebulam, vel hypoſtaſin ſalubrem adeſſe, vtcunq; morbi natura poſtulauerit. At cruda vrina eſt illa, quæ nec ſuſpenſum quicq̃, nec ſubſidens, nec nebulam habet: immo quæ nec craſſitiem aliquam, nec pallorem aſſumpſit, ſed alba eſt, & ꝯſiſtentia tenuis, aquæ ſpeciem referens. Quòd ſi aut nubecula, aut eneorema, aut hypoſtaſis nigricare videatur, talis vrina eſt letalis: quemadmodum ſi quædam ſimilia furfuri, vel lamis, in ea videantur. Iam verò, ſi aut fœtida ſit, aut pinguitudinem oleaceam in ſe contineat, mortem minať. Hæc igitur ſunt vrinæ, magni morbi notæ. Magnum etiam eſſe morbum cognoſces, ſi ſputum pleuritide & peripneumonia laborantibus, vel nigrum, vel * fuluũ vehementer, vel ſpumãs, vel impenſe fœtidum fuerit: vel nihil omnino expuatur: id ē. ingenti dolore, vel ſpirandi difficultate hominem affligente. Reſpondent his & alii morbi, qui iecur, ventriculumq; exercent, eodẽ letalium ſignorum genere comprehẽſi. Vnde in huiuſmodi morbis vigorem ſimiliter cum eo qui ſalubrium

Seruari nemo poteſt, niſi natura ſuperauerit morbũ: nec perire, niſi illã morbus proſtrauerit.

Vrina optima qualis.

Vrinæ crudæ indicia.

Vrinæ letalis, nota.

Sputi peſsimi ſigna.

eſt, determinare non licet. Nam illic maximæ acceſsio
nes ſtatum definiunt. Hic verò non licet maximas ac-
ceſsiões ſimiliter determinare: quum morbus quidem
ipſe à principio incoctus perſiſtat. Verùm ītellectu ma
ximum capere oportet. Porrò in inflammatione quæ
terminatur, puris generatio, vigoris terminus eſt: in
ea verò quæ non finiet, homo etiam in eius aſcēſu mo
ri poteſt. Cæterùm vires validiſsimæ vſq; ad extremā
phlegmones magnitudinem ſufficere poſſunt: quæ ma
gnitudo extrema, vel in gangrænam, vel in putredinē
terminatur. Iam verò vno eodemq; tempore duobus
tribus'ue morbis homo infeſtari poteſt: quorum alius
iam inclinat: alius principii tempus adhuc, vel augmen
ti primordia occupat: tertius plurimum auctus eſt. De
inde hominem mori contingit, non propter inclinan-
tem, vel nunc incipientem, ſed ob vehementer auctū.

Principia facultatum noſtrum corpus regentium, tria.

Qua de cauſa, tria facultatum noſtrum corpus regen
tium principia, ſummè conſyderabis, quo nam ſtatu
ſint prædita. Dico autem hæc, cerebrū, cor, & hepar.
Deinde alias q̊q; vniuerſas particulas, ex ſingulis prin
cipiis ortas, nempe neruos, venas, arterias: adhæc il-
las, quæ naturam quidem propriam habent, ſed ab oī
bus principiis reguntur. Nam ex hac ſpeculatione, pri
mùm, ſiue vnus, ſiue plures, in homine morbi ſint, in-
uenies. Proximum eſt, cuiuſq; propria tēpora ad præ-
ſidiorum inuentionem neceſſaria inſpicere. Etenim cir
ca initium & fines, omnia imbecilliora ſunt: in vigore
fortiora: quæ hæc intercedunt, medio conſiſtunt
ordine. Igitur in vigore, quod mitigandi vim poſ-
ſidet, in curatione præpollere debet: in principio & fi-
ne, quod vehemētiam habet. At media tempora, pro

Victus & remedii rationem inſtitui iuxta ipſius morbi tēpora.

ſummorum proportiōe capiantur. Neq; enim quam
quis victus rationem inſtituet, inuenire poterit, neq;
vnquā nutrire, ſine certa temporum diſtinctiōe. Etenim
ſi vigoris tempori, etiam ſine alimenti exhibitione

ſufficere poſsit æger, optimum ſanè fuerit, donec morbus inclinet, à cibo abſtinere. Si verò ſufficere citra cibum non poſsit, protinus ab initio in quolibet tempore, quod alimentum admittit, alendus eſt. Atq; hoc, remiſsionis eſt tempus. Voco remiſsionem modo, ſecundam partem totius circuitus in duo vniuerſa diuiſi, nẽpe acceſsionem & remiſsionem.

GALENI PERGAMENI DE LOCIS AFFECTIS.

LIBER PRIMVS.

PRO Differentia partiũ humani corporis, variari affectuum curationem contingit. Partes igitur quæ in ſuperficie corporis ſitæ ſunt, vnà cum affectibus quibus vexantur, facilè ſenſibus deprehenduntur. At quæ in imò corpore deliteſcunt, exercitatæ cogitationis virum deſyderant, quum in partium actione & vſu, tum vel maximè in arte ſecãdi corpora: quæ nimirum nos docet ac curatiſsimè proprietatem eſſentiæ vniuſcuiuſq; partis. * Si igitur inter tuſsiendum, bronchium aliquod expuatur (eſt enim id natura chartilagineũ) maximo ſanè vlcere affligi pulmonẽ exiſtimamus. Nã tametſi aſpera arteria ſimilibus ſit ex brochiis compacta, tam grandis tamen exulceratio, ſine præmatura morte in illa gigni non poterit. Nec verò tantùm ex proprietate eſſentiæ, ſed ex magnitudine etiam excrementi reiecti, affectus locus diſcernitur. Vt ſi vnà cum tuſsi excreetur aliqua portio vaſis grandiuſcula (quod aliquãdo contigit) tunc certè credendũ eſt, illam educi à pulmone. Quandoquidem venæ quæ in aſperam arteriã diſſeminantur, minutiſsimæ ſunt, & capillorum inſtar.

Curatio affectuum variat, pro differentię affectarũ particularum.

Ars ſecãdi corpora docet nos proprietatẽ eſſentiæ vniuſcuiuſq; partis.

Eſſentiæ proprietas.

Magnitudo excretæ ſubſtantiæ.

Similiter ſi per dyſenteriam tunicam aliquam corpulentiorem aluus aliquando reddiderit, non ab re conijcies vlcere craſſiora inteſtina torqueri. Nec non ex rebus naturaliter in particulis quibuſdam contentis, creberrime ſedes affecta cognoſcitur. Vt ſi vrina per vulnus reddatur, veſicam: ſin verò ſtercus, inteſtinorum aliquod: at ſi cibus, ventriculum liquet eſſe conuulneratum. Similiter etiam ſi vulnerato thorace, ſpiritus per vulnus effletur, indicat membranam cingentem coſtas, ſolutam eſſe. Præterea ſanguis eiectus ſaliendo, arteriam eſſe vulneratam denunciat. Qui quidem arteriarum ſanguis, eo qui à venis effluit, calidior, tenuior atque flauior apparet. Ex adhærentibus etiam rebus, affectæ ſedis notæ petuntur: quum nimirum & ipſæ et eſſentiæ proprietatem obtineant. Huius generis eſt ramentum: quod quidē oſtendit illius partis vlcus, à qua reiicitur. Nam ſi id cum lotio excernatur, vrinæ meatuum: ſi tusſiendo, ſpiritalium inſtrumentorum: ſi per vomitum, gulæ aut ventriculi: ſi cum alui excremētis, inteſtinorum vlcerationem ſignificat. Eſt præterea & alius diiudicandi modus ſumptus à rebus alicubi contētis præter naturam. Vt ſi in veſica aut renibus cōtineatur lapis: in thorace pus: aut denique aliquis humor moleſtus in animalis corpore, illic genitus, vel aduenienſ extrinſecus. Fingamus igitur (gratia exempli) aliquē tribus diebus non reddidiſſe vrinam. Adhæc, euidens quidam tumor circa pubem emineat, euidētem repletionem veſicæ indicans. In primis enim conſyderandū eſt, num reſolutæ excretricis potentiæ nomine id accidat: an ob obſtructum vrinarium meatum: nā vtrūque poteſt accidere. Prius tamen reuocare in memoriam oportet, muſculum qui claudit collum veſicæ, ab actione quieſcere, dum fungitur veſica ſuo munere. Cuius quidem muſculi actio, parit voluntatis imperio. At veſica ipſa, vtpote naturaliter agens, minime voluntati obſecundat.

Res naturaliter in particulis quibuſdam contentæ.

Sanguis arteriarum qualis.

Res adhærētes.

Res contentæ præter naturā.

Vrina ſuppreſſa quæ ſint cōſyderanda.

Muſculus veſicæ collū conſtringens, agit voluntarie.

obſecundat. Ineſt etenim illi quemadmodum cæteris ferè omnibus partibus, facultas quædam expultrix, qua vtitur, dum contriſtatur ab excrementis. Quæ ſanè excernendi vis, ſi aliquãdo fuerit affecta fieri poteſt vt ſupprimatur vrina. Proinde ſi hominẽ ſic figuraueris, vt decliuis ſit colli veſicæ poſitus, ac manibꝰ pubis tumorẽ p̃ſſeris, tandẽ reddet lotiũ. Quòd ſi ſic faciẽdo nihil omnino promoueris, non reſolutã eam vim, ſed vrinæ fiſtulam conſtipatã eſſe, ſuſpicari oportet. Quippe muſculus ei circundatus, ſi reſoluatur, non cohibiti, ſed præter voluntatem emisſi lotii, eſt cauſa. Trifariam autem cõtingit obſtrui collum veſicæ. Aut enim corpus ipſius in tantum tumorem attollitur, vt meatus inde occupetur: aut aliquid ei præter naturam, vt caruncula vel callus innaſcit: aut deniq; à re quapiam adueniente, meatus ipſe obſtruitur. Porrò corpus eius ad magnitudinem inſignem attollitur, ſi vel inflammatiõe, vel ſcirrho, vel abſceſſu, vel alio quouis tumore, fuerit affectum. In meatu caro quidem oritur, ſi præceſſerit vlcus. Obſtruitur meatus, vel à lapide, vel grumo, vel pure, vel craſſo lentoq́; humore: quæ omnia diſtinguere oportet, ex præſentibus præteritisq́; accidentibus. Sit igitur aliquis puer, qui perpetuò pudendum ſcalpat. Eius autem vrina ſit aquæ ſimilis, in qua ſabuloſa quædam ſubſideant. Dein verò, repente ſupprimatur vrina. Nunquid, optima ratione conieceris, huic lapidem incidiſſe in collum veſicæ? Itaq; ſuppino collocato puero, vt crura reliquo corpore ſint ſublimiora, multifariam ipſum concuties. Sic enim feceris, vt lapis à meatu recedat. Quibus peractis, iube ut puer vrinam conetur reddere. Quòd ſi profluxerit, notitiã cauſæ, ac ſimul curationis modum, te inueniſſe, ne dubitaueris. Sin autem nihilominus ſupprimatur vrina, tunc demiſſa ænea fiſtula, ſimul lapidem à veſicæ collo repelles, & euocabis vrinam. At nulla lapidis nota præ

Veſica non paret voluntatis imperio.

Vrinã ſuppreſſam ob reſolutã vim excernendi, quõ expellere oporteat.

Obſtruitur collum veſicæ trifariam.

Lapidis incũbẽtis collo veſicæ, indicia.

cedente retentum lotium, ſi ſanguis ſimul cum vrina profluxerit, argumentum eſt grumum aliquē extitiſſe ipſius obſtructionis cauſam. Quāq̄ fieri poteſt, vt ob vlcus veſicæ, citra ſanguinis profuſionē, paulatim grumus concreſcat. Poteſt etiam cōtingere, vt ſanguis ex renibus per vreteras in veſicam defluens, grumum efficiat. Ad hæc igitur omnia, ſicuti etiam vbi pus, vel aliquis lentus humor meatum vrinæ obſtruxit, haud inutilis eſt ænea fiſtula immiſſa. Sic etiam vbi ob carunculam ab vlcere innatam, veſicæ ceruicem obſtructā eſſe putamus, & ex præcedentibus vlceris notis, & ex eo q̄ immiſſa ænea fiſtula vrina vacuatur, id intelligere poſſumus. Quippe demiſſa fiſtula, dolorem mouet ī ea meatus parte, vbi vlcus eē coniicimus: fractaq; ſub fiſtula carne, ſequuntur cum vrinæ excretiōe & cruor & carnis fragmenta. In omnibus igitur his artificioſa coniectura nobis perq̄ vtilis eſt, vt quæ inter exactā notitiam, & omnimodam ignorantiam, media quodammodo exiſtimet. Cæterùm cuiuſlibet partis vſus, magnificè ad affectorum locorum cognitionem conducit. Etenim actio, motus partium factiuus ē: at vſus, omnibus ineſt, vel nihil etiam agentibus. Fit itaq; excretionis vrinæ actio, à compreſſione veſicæ, opitulantibus etiam abdominis muſculis, vbi vrinam admodum exiguam continet, aut veſica ipſa eſt infirma. Reliquæ autem partes omnes, ad actionem ſunt vtiles. Porrò ſi veſica minimè in tumorem extēſa, vrina reddi non poſſit, neceſſum eſt, vel vreteras, vel renes obſtructos eſſe. Quapropter hic rurſus intueri oportet, num anteq̄ ſupprimeretur vrina, aut lapidis, aut inflāmationis, aut alterius cuiuſpiam mali accidentia præceſſerint. Neq; interim negligenda eſt, vniuerſi corporis diſpoſitio: vt poſſimus planè diſcernere, num ī ipſis renibus à lapide, vel craſſis humoribus, fuerit obſtructio oborta: an in vocatis vreteris. Quum igitur ſingu

Aenea fiſtula ad q̄d vtilis.

Carūculæ collo veſicæ innatæ argumēta. Cōiectura artificioſa.

Vrinę excretio a q̄bus fiat

læ actiones corporis, peculiaria ſortiantur organa, quibus obeuntur, ſanè actionem lædi eſt neceſſe, inſtrumẽto efficiente ipſam, quomodolibet læſo. Verùm interdum facilè affectus productus ſoluitur, ita vt ſimul atqꝫ opifex cauſa ſemota fuerit, prorſus ipſe cõquieſcat. Interdum verò vſqꝫ adeò pertinaciter hæret, vt permaneat diutisſimè, etiam ablata cauſa. Accidit autem nonnunq̃, vt efficiens cauſa pertranſiens, non firmum faciat affectum: veluti quum ſuffuſiõi ſimilia oculi imaginantur, collecto in ore ventriculi aliquo tenui excremento, vnde vapores ſublati ad oculos, ſimiles imagines mouent, quales per ſuffuſiones cernuntur. Oportet ſiquidem oculos participes fieri eius diſpoſitionis, quæ infeſtat ventriculũ, ſi videndo debeãt hallucinari.

Actionẽ lædi ẽ neceſſe, inſtrũ efficiẽte ipſam quõlibet lęſo.

Itaqꝫ neceſſum eſt ordiri ſemper ab inſtrumento actionis oblæſæ. Dein autem inueſtigare, quis nam ſit ipſius noxæ modus. Num videlicet diſpoſitio ipſa ſit permanens: an adhuc in generatione conſiſtens, nec nata perſeuerare. Quòd ſi nunc quoqꝫ fiat, vtrum cauſa quæ effectũ producit, contineatur in ipſa parte: an per ipſam tranſeat, inueſtigandum. Etenim arefacto immodicè humore, quem cryſtalloidem vocant, perſeuerans erit oblæſio, & eſſentiæ ipſius propriꝰ affectus. Si verò craſſus humor in pupilla conſtiterit, eſſentia quidem nondum * eſt læſa: verùm accidẽtis cauſa in oculo ipſo cõſiſtit. Tunc autem per ipſum trãſire dicitur, quum euaporans humor in ventriculo continetur. Non autem neceſſe eſt, ad hoc vt pars aliqua eſſe affecta dicatur, in eſſentia ipſius permanentem eſſe diſpoſitionem. Nam vbi vehemens dolor aliquod inteſtinum ĩfeſtat, firmato in vna quapiam parte dolore, vt quaſi perforari videatur, quo pacto quis, vel nequaq̃, inteſtinum affici dixerit, vel in eo affectũ non conſiſtere, q̃uis huiuſcemodi dolores ĩterdum, excreto quodam humore vitreo, vel temporis momento ſoluantur. Is igitur humor, vi

Oculis caligãtibus, quę ſint conſyderãda.

Humor vitreus.

treus, cauſa illius doloris extitit. Id ſiquidem quo tangente afficimur, & quo ſeparato quieſcit affectus, cauſam eſſe, omnibus in confeſſo eſt. At verò ipſe affect⁹, nonnunq̄ à cauſa aliqua oritur, ſed ita oritur, vt ſublata cauſa effectrice, haud quaq̄ permanentē habeat diſpoſitionem. Interdum autem partim iam factus eſt: partim etiamnum fit. Sæpenumero etiam ſi fieri deſinat, vtpote ablata cauſa, perſeuerans tamē permanet diſpoſitio. Veluti in dyſenteria, cuius affectus, mordax humor exiſtit cauſa: vtpote qui ab initio extergat, abradatq́; , ac dein temporis tractu vlceret inteſtinum. Quòd ſi antea q̄ produxerit vlcus, * pfluere is humor deſinat, affectus ipſe nondum dyſenteria vocabitur. Sin verò vlcus iam īteſtinum exerceat, etiamſi humor finiatur, non ob id finitur affectus. Hoc autem ſummopere venit conſyderandum, omnem morbum protinus ab initio, vbi primùm corpus ipſum limites temperaturæ, quæ ſanitati debetur, exceſſerit, eādem ſibi ipſi naturam atq; eſſentiā ſortiri, nec differre, niſi magnitudine, à iam abſoluto & maximo. Siquidem res ſimilares, quum nullam figuram naturalem deſyderent, protinus ab initio eadem eſſentia conſtant. Diſſimilares verò, & quibus varia eſt forma, vt domus, eſſentiā generatione poſteriorem habere poterūt. Quū itaq; cauſæ agunt in corpus, ipſa ſpecies affectus ab initio eſt eadem, tamen ob exiguitatem non planè cernitur, ſicuti neq; in ſaxo concauitas, quā vnica ſtilla produxit. Cæterùm id genus affectus exigui, ſeparatis efficientibus cauſis, illico à natura vincuntur. Illi quippe dūtaxat externo egent auxilio, quos ob magnitudinē vincere natura non poteſt. Igitur vbi primùm mordax humor aliquod inteſtinum eroſerit, q̄uis id quod iam factum eſt, nōdum apertè videatur, nihilo minus diſpoſitio ipſa ſub dyſenteriæ ſpecie comprehenditur. Sit autem hoc initium viæ ad inueniendas affectas ſe-

Cauſa ēid, quo tangēte quidē afficimur: ablato aūt, affectus ſedatur.

Dyſenteriæ cauſa mordax exiſtit humor.

Morbus oīs, p tinus ab initio eandē ſibiipſi naturā, atq; eſſentiā ſortitur: nec differt niſi magnitudine a iā abſoluto, & maximo.

Morbos exiguos ſubito vincta a natura.

Dyſenteria eſt vlcus iteſtinorum.

des, nullam actionem lædi, niſi pars quæ illā efficit, afficiatur. Verùm vt affectio & actio diverſę ſunt voces, ita diuerſus quoq; earum eſt vſus. Id ſiquidem agere dicitur, quod ex ſeipſo motum obtinet. Affici verò, qđ motum habet ab alio. Quum itaq; duo ſint motus genera, alterationis & lationis: vbi ad permanentem diſpoſitionem alteratio peruenerit, fueritq́; diſpoſitio pͣter naturam, morbus vocatur, q̄uis p̱ abuſionem nonnulli eam diſpoſitionem affectum nominēt. Diſtinguēda tamen eſt interim propria & primaria affectio, ab ea quæ per cōſenſum accidit. Vt autē recta, propriaq́; nominum appellatione vtar, afficitur quidem caput, quando condoleſcit ventriculo: ægrotat verò, quum proprio morbo laborat. Similiter ventriculum affici q̄dem dicemus, vbi à vitioſis moleſtatur humoribus: ægrotare verò, aut per intemperiem popriam, aut quū inflammatiōem, vel vlcus, vel abſceſſum habet præter naturam. Porrò corruptionis ciborum tres primæ ac veluti generaliſſimæ ſunt differentiæ. Vna quidem per proprios ventriculi morbos: altera à vitioſis humoribus in ipſo collectis: tertia ab alimētorum qualitate inducitur. Licet itaq; vitioſam ædi coctionem, ventriculo non primaria, ſed ſecundaria ratione, affecto: minimeq́; circa actionem propriam hallucinante: quemadmodum vbi vitioſi cibi & corruptioni obnoxii ingerūtur. Si igit̃ quiſpiam fumoſum ructū emittat, igneo quodam calore ventriculum eius eſſe dicemus præditum. Ac deinde rurſus diſtinguendo inueſtigabimus, vtrum ab intemperie corporis ipſius ventriculi, is calor oriatur: aut à flaua bile, eaq́; vel in ipſius ſpatio cōtenta: aut in tunicas ita, vt vix abſtergi poſſit, demiſſa. At ne hic quidem ceſſabimus. Nā rurſus quærere oportet, an iecinor̃ male ſuo officio fungēte, huiuſmodi humor accumuletur: an is ex vniuerſo defluat corpore: an etiam in ipſo met gignatur ventriculo. Ergo ſi in vē

Actio nulla lædit, niſi pars q̄ illam efficit, afficiatur.

Agere quid dicatur.

Affici quid dicatur.

Motus genera duo.

Morbus q̄d.

Affici q̄n dicatur caput.

Aegrotare q̄n dicat̃ caput.

Corruptionis ciborum tres differentiæ.

Ructus fumoſus ſignat igneum calorē ventriculi.

Aceſcere in vẽtriculo cibos, ob cauſam frigidam.

triculo cibi in fumoſam qualitatem mutentur, idq; nõ ex ſua ipſorum natura, cauſam calidã, ſi verò aceſcãt, eam frigidam eſſe eſt neceſſe. Vt diſcernas autem num intemperies aliqua, an vitioſus quiſpiam humor ventriculi corpus ĩfeſtet, offerre oportet cibos qui ſuapte natura q̃maximè corruptionis modo aduerſentur: vt panem aut chondrum illis qui in fumum tranſmutare cibum conſueuerunt: mel autem his, qui à cibo acidũ ſaporem percipiunt. Dein conſyderare excrementa, tum ea quæ vomuntur, tum quæ deiiciuntur per aluũ: num humor aliquis cum illis quidẽ bilioſus & calidus: cum his verò pituitoſus ac frigidus excernatur. An nullo vacuato humore, ipſa exiguam quandam mutationem obtineãt. Quippe vbi * citra humoris affluxum igneo calore ventriculus infeſtatur, panem aut chondrum abſq; humore videbis deiici, per q̃ exigua ĩ ipſis facta tranſmutatione. * Quòd ſi humor quoq; prau' in ipſo ventre conſiſtens corrumpat cibos, videntur ii (vbi deiecti fuerint) in huiuſmodi humore ſubmerſi, & ab ipſius actione manifeſtius alterati. Id quod à vomitione etiam clarius diſcernitur, ſi laborans ſit procliuis ad vomitum. Nam cogere eum qui nequeat vomere, abſurdum eſt. Atq; hæc ita deprehẽduntur, ſi in ſpatio ventriculi noxius cõtineatur humor. Si verò in tunicis ſit imbutus, vt ad calidum nauſea quædam inanis (hoc eſt citra vomitum) ſitiſq; vehemens cõſequitur, ita à frigido ciborum cupiditas excitatur. Porrò calida diſpoſitio, vbicunq; fuerit, ſemp̱ refrigeranda ẽ. At quouſq;, aut quo mõ, aut qua materia refrigerare conueniat, locus affectus commõſtrat. Iam verò iis qui acidum ructum ædunt auxiliatur medicamen diatrion pepereon, aut aliud ſimile, ex aqua vel vino epotum. Aliis autem qui nidoroſum, tum abſynthium, tum hiera picra ẽ ex vſu. Quo quidem medicamine (hiera uidelicet, quæ ex aloe conſtat) in potu exhibito, quoſdã

Ructu ędito fumoſo, vel acido, quid agendũ, cõſyderandũue, ad vtriuſq; cauſam perueſtigandam.

Vomere nemo cogẽdus eſt, niſi ſit ad vomẽdũ procliuis.

Nauſea inanis indicat calidũ ſuccũ imbibitum ventriculi tunicis.

Cupiditas cibi vnde excitetur.

Locus affectus quid indicet.

Diatriõ pipereõ ructuri acido confert.

olim colicos perſanaui, quibus mordacium humorũ deſluxus in inteſtinum, conciliauerat affectionem. Cæterum inteſtinorum proximæ ventriculo partes, exhibitis tum cibis, tum potibus: quæ verò non ita multũ à ſede diſtant, clyſmis promptius curantur. Fingamus rurſus per ventrem deiici excrementa quædam: aliqñ quidem ramenta, aliquando cruẽtum aliquid: ſimulq; aliquando hæc ambo. Tunc ſanè inteſtinum vlcere affectum eſſe, dubitauerit nemo. At verò vtrum in exilibus inteſtinis, an craſſis, ipſum vlcus conſiſtat, id ex raſura, & exitus tempore, & ex miſtione cum ſtercore, diſtinguere oportet. Siquidem infimarum partium vlcera, nullas omnino vlcerum habent notas alui excrementis admiſtas: earum verò partium quæ paulò altiꝰ ſunt ſitæ, vlcera, miſtas quidem cum ſtercore notas habent: ſed id leuiter duntaxat. Quemadmodum, ſi multo ſint ſublimiores, vehementior erit miſtura. Præcipuè verò in ſupremis ĩteſtinis vlceris notæ ſtercori accuratè miſcentur. Poteſt ex vno quandoq; indicio ſimul & locus & diſpoſitio deprehendi: aut locus vnà cũ cauſa. Cæterùm locorũ notæ, & ab actione læſa, & excrementis, & poſitu, & doloris proprietate & propriis accidentibus deſumũtur. Affectuum verò, & ab excrementorum ſpecie, & loci natura, & doloris proprietate, & propriis accidentibus. Actio itaq; læſa, affectã partem, indicare poteſt, hoc modo. Si enim accidẽs aliqđ circa cernẽdi offm̃ euenerit, oculũ affici conſtat. Excremẽtoꝝ ſpẽs partẽ affectã indicat, vel ꝙ ſint ex eſſentia illius, vel ꝙ ab ea contineantur. Poſitus etiam affectam partem commonſtrat. Durus quippe in dextra p̃cordiorum parte tumor, non lienis, ſed iecoris affecti eſt nota: in ſiniſtra autem, non hepatis, ſed ſplenis affectum indicat. Adhæc, ſi membranoſæ tunicæ fruſtulũ vomendo fuerit reiectum, aut gulæ, aut ventriculi: ſi tusſiendo, gutturis, aut aſperæ arteriæ: ſi excreando,

Hiera picra q̃bus conducat affectibus.

Inteſtina ſuprema cibo & potu: infima prõptius clyſmis curari.

Vlcus, obſideat ne tenuia inteſtina, an craſſa, quõ dignoſcendum.

Locorũ notæ vnde ſumant.

Actio læſa partem affectam indicat.

Excrementorũ ſpecies partẽ affectã ĩdicat.

Poſitus ĩdicat partẽ læſam.

faucium:ſi cum vrina, eius fiſtulæ:ſi à ſede, alicuius inteſtinorum : ſi per mulieris pudenda, vteri affectum portendit. Singuli etiam, dolores, propoſitus varietate, poſſunt affectam ſedem oſtendere. Nam ſi apparentibus per vomitum vlceris notis, in anterioribus partibus circa præcordia ſentiatur dolor, ventriculũ: ſi verò in poſterioribus circa dorſum, gulam exulceratam eſſe eſt indicium. Ex propriis accidẽtibus etiam innoteſcit affectus locus. Nam ore ventriculi affecto, faſtidium infeſtat. Per hepatis verò imbecillitatem, excrementa alui, aquæ in qua carnes nuper mactatę ablutæ fuerunt, aſſimilãtur. At in peripneumonicis, maxillæ videntur rubeæ. Quinetiam propriæ ipſorum affectuum notæ, in excrementis deprehenduntur. Siquidẽ ramentum, vlceris: ſi in vrina ſabuloſum reſidet, lapidis: cucurbitæ verò ſeminibus excrementa ſimilia, latorum vermium indicia ſunt. A locis etiam ipſis, morborum indicia ſumuntur, eo ꝙ quibuſdam ſolis morbus ille accidat: quibuſdam verò ſolis nunq̃ eueniat. Quippe ſoli oculi ſuffuſione laborãt. Lapis in veſica & renibus duntaxat naſcitur: atq; vt nonnullis placet, ẽt in colo. Lumbrici in ĩteſtinis gignuntur. Rurſus impoſſibile eſt, vt cor abſceſſum ſuſtineat: aut pulmo, aut ligamenta, dolorem. Ab accidentium quoq; proprietate affectuum indicia oriuntur. Nam quibuſdam per tabificos morbos, vngues adunci euadunt. Intempeſtiuꝰ horror cum febre, inflammationis ad ſuppurationem tranſeuntis indiciũ eſt. Lingua nigricans ardentẽ febrẽ portendit. Paucæ tñ affectuum ſunt notæ, quæ non ſimul affectam ſedem oſtendãt. Cæterùm vt actionum noxæ affectam duntaxat particulam, ſic differẽtiæ earum, ipſius affectum declarant. Ea igitur ſola ſunt affectuum propria ſigna, quæ per accidens ipſos ſequunť. Porrò quum ob vapores vel etiã humores ipſos aſcendentes ad cerebrum, mens læditur, nemo ſanè dixerit

Dolores ſinguli affectã pñt p ſẽ oſtendere.

Accidentia ꝓpria indicãt locum affectum.

Peripneumonicis videnť maxillæ rubeæ.

Affectuũ notæ vnde deprehẽdantur.

Lapis in quibus gignatur partibus.

Abſceſſũ cor ſuſtinere non poteſt.

Dolorem nec pulmo nec ligamẽtũ patiť.

Horror intẽpeſtiuus cũ febrę ſuppurationẽ ĩflãmationis indicat.

Affectuũ propria ſigna quę ſint.

cerebrum tũc laborare primogenio affectu: q̃q̃ omni affectu carere, ipſum hauquaq̃ defendi pōt. Quare dicendum eſt, illud conſenſum ſiue conſortii lege affici: hoc eſt ab altera parte talem affectionem recipere. Sũt præterea nonnullæ actiones, quæ idonea indigentes materia, ipſam ab aliis partibus præparatam accipiũt. Qua de re interdum optima ratione contingit, nulla exiſtente in actionis cuiuſpiam propriis inſtrumentis noxa, actionem ipſam perire, defectu ſcilicet eius materiæ, ex qua fieri conſueuit: veluti in voce accidit: cuius quidem materia efflatio exiſtit. * Hæc autẽ fit contracto thorace ab intercoſtalibus muſculis. His igitur nihil agentibus, animal vocem amittit: & quidem nullo interdum in propriis vocis particulis apparẽte affectu. Sunt verò hæ partes, tres chartilagines à tribus cõmotæ muſculis, in quos inſeruntur nerui demiſſi à cerebro. Eſt præterea ĩ gutture ligula, ſiue epiglottis, maximè proprium vocis ipſius inſtrumentum. Etenim cecidit quidam ab alto, ita vt dorſi initium affligeretur. Is tertio die exiguam admodum vocem emiſit. Quarto deinde die omnino obmutuit: reſolutaq; ſimul fuerunt & crura: manibus prorſus illæſis. Sed nec ſpirationem amiſit, nec difficulter ſpirabat. Nam quum tota ſub ceruice ſpina eſſet ei reſoluta, accidit thoraci, vt & ſeptum tranſuerſum, & muſculi ſuperni, numero q̃dem ſex, mouerentur. Quippe nerui ex ſpinali medulla, quæ in ceruice eſt, in ipſos deſcendunt. At nerui muſculorum intercoſtalium, qui efflatum efficiũt, omnes affecti erant. Vbi igitur ſedata fuit ſpinæ ĩflammatio, à ſeptimo die vox reſtituta eſt iuueni, & crura motionis facultatem, antea interceptam, recuperarunt. Huiuſmodi ergo noxæ ſpeciem, magis proprie p̱ conſenſum euenire dixeris, q̃ vbi ab humoribus in uentriculo contentis, exhalantibusq;, caput dolore tẽtatur. Iam verò, ut ad crura facultas quædam ſed citra eſſen

Affici per conſenſum qñ dicatur cerebrũ.

Vocis materia eſt efflatio, quæ fit contracto thorace ab intercoſtalibus muſculis.

Vocis ꝓpria ĩſtrumenta ſunt tres chartilagines q̃ conſtituunt laryngẽ, ac præterea epiglotis.

Affectiõis per conſenſum ſpecies duæ.

tiam ſubſtantiam'ue deſcendere ob phlegmonem pro hibita eſt, ſic ad oculos, cum eſſentia, ubi obſtructi fuerint uiſorii meatus. Ad guttur autem, q̃uis materia per ueniat per illam ſpinæ dorſi reſolutionem, ſufficiens tamen ipſius quantitas nequaq̃ accedit. Qui uerò ob in tercoſtalium muſculorum perforationem obmutuit, is totam vocis materiam amiſit. Porrò quemadmodũ crura reſoluũtur ob inflammationem ſpinæ, ita etiam guttur vocalibus ſiue recurrentibus neruis (quos ipſe inueni) aut inciſis, aut laqueo interceptis. Atq; idem eſt modus quo læduntur gutturis muſculi, ſiue recurrentes nerui, ſiue ii qui iuxta arterias ſunt, vitientur. Vtrinq; enim animalis facultas deſyderatur, ſine qua moueri nemo poteſt pro voluntatis imperio. Inciſis p̃terea muſculis qui epiglottida mouẽt, animal etiã eua dit mutum. At laqueus collo circundatus non ſolùm reddit animal mutum, ſed etiã ſuffocat, ipſum reſpira tione priuando. Aſpera autem arteria, ſi diſſecetur, vo ci quidem nocet, ſed animal non priuat reſpiratione.

Recurrẽtes ner uos inuenit Galenus.

Moueri ꝓ voluntatis impio nemo põt, abſ que facultate animali.

Angina verò, quum ſit internarum gutturis partium inflammatio, ſtrangulationi proportione reſpondens, reſpirationẽ tollere poteſt, ipſius meatum obſtruẽdo. Iccirco vocalis inſtrumenti maximè proprius affect⁹ eſt. Quî autem ex affecti loci notitia ipſe curationem inuenerim, ex hoc exemplo perdiſces. Occurrit mihi olim quidam, cui ſenſus trium digitorum manus, iam triginta diebus perierat, prorſus illæſa motiõe: nec iu uabatur quicq̃ à medicamentis ipſi manui admotis. Quum igitur ĩtellexiſſem ex illo, cum proficiſceretur Romam, ſe decidiſſe à vehiculo, ac initium dorſi tunc ſibi contuſum fuiſſe: nec multo poſt accidiſſe digitoꝝ affectum: conieci inde, * in primo ſtatim exortu nerui poſt ſeptimam vertebram, partem aliquam ob ictum fuiſſe inflammatam, eamq; iam induruiſſe in ſcirrhũ. Quippe neruorum qui à ceruice prodeunt, vltimi pars

Angina eſt inflãmatio internarum gutturis partium.

Loci affecti notitia qua ratione Galeno ipſam curationem oſtẽderit.

* humilior, quæ deſcendit per cubitum, in cutem minorum digito℞ diſſeminatur , ac præterea per medii digiti mediam partem diſpergitur. Quamobrem illi ſpinæ parti, * quæ affectæ particulæ principium in ſe continebat, congruenti medicamento cum ſuccurriſſem , digitis ſuum ſenſum reſtitui , cum maxima ſpectantium omnium admiratiõe. Quo autem modo ſenſus digitorum perierit, motu prorſus illæſo, iã audies. Sentire enim, veluti quiddam pati eſt: moueri autem, ceu quoddam eſt agere. Quaombrem vt quis moueatur, opus eſt robore: at vt ſentiat, vel minima facultas eſt ſatis. Ob idq; neceſſum eſt, vt ſenſu ipſo deperdito, ſimul exoluatur & motus: vbi per vnum eundẽq; neruum ambæ perficiuntur actiones. Porrò omnis voluntarius motus, ad muſculorum officium pertinet. Quippe nullus neruorum per ſe, ſine muſculo, vllam huiuſmodi in animãtis particulis actionem efficere poſſunt. Cæterùm ad partes mouendas muſculi ipſi aliquando quidem * immediatè perueniunt: aliquando verò per medios tendones: quales ſunt illi qui mouent digitos. Si igitur affici muſculorum neruos contingat, digitorum motus peribit: ſi verò eos qui ad cutim ꝑtingunt, tangendi ſenſus corrumpitur. At vbi tota reſoluuntur membra, quum videlicet commune principium eſt læſum, ſimul & motus & ſenſus pereunt. Ac tunc locum primariò affectum, ex læſorum neruorum multitudine duntaxat inuenire poteris. *Accidit autem ĩterdum, vt dextra tantùm pars ipſius ſpinæ afficiatur, altera omnino illæſa: aut econtrario, vt illa manẽte integra, ſiniſtra affectum ſuſtineat. Atq; hac ratione nonnunq̃ tota pars ſiniſtra reſoluitur, dextera illæſa manente: nonnunq̃ contrà, dextra pars duntaxat, & afficitur, & reſoluitur. Vbi verò non affecta ſpina, tantùm unus nerui proceſſus eſt læſus, eas duntaxat partes reſolutio occupat, in quas ille neruus eſt diſtributus. Itaq; ſi

Sẽtire eſt veluti quiddã pati. Moueri ẽ veluti qddã agere.

Senſu amiſſo, cur motus pereat, vbi per vnũ eũdemq; neruũ vtraque actio ꝑficitur.

Neruum nullũ abſq; muſculo poſſe motum præſtare.

Spinæ interdũ dextram, interdũ ſiniſtrã partem reſolui.

ſpina fuerit affecta, aut aliquod neruorum principiū, conuertenda illuc tota medendi ratio eſt. Alioqui fruſtra circa reſoluta membra occupaberis. Iam verò, ob frigus immoderatum, interdum ſedis muſculus reſolui ſolet q̄maximè: ſiue ſederit quis ſuper lapidem frigidum: ſiue in aqua frigida ſupra modum fuerit verſat⁹. Quam ſanè reſolutionem ſequitur īuoluntaria excrementorum deiectio. Qui igitur in anatome exercitat⁹ fuerit, accurateq́; præcedentia & præſentia accidentia norit, ac ſic ad curandorum morborum experientiam methodo & ratione peruenerit, is īueniet & locum affectum, & ipſam diſpoſitionem. Vt autem affecti muſculi, voluntarias: ſic veſica, necnon inteſtina oblæſa, naturales actiones lædere poſſunt: eo q̄ ipſis contractis excernantur ea quæ continent. Ac differunt certè plurimum naturalia ab animalibus inſtrumentis: q̄ naturalibus quidem, cognata actionis vis inſit: animalibus verò inſtrumentis à principio (veluti lumen à ſole) ipſa defluat. Quamobrem ſolis partibus quæ & ſentiēdi & mouendi vim habent, accidit, vt ipſis interdum haudquaq̄ affectis, nihilomin⁹ eorum actio exoluatur: id quod naturalibus inſtrumentis minimè ſolet accidere. Quoties enim horum actio læditur, ſemper ipſa primò afficiuntur. Cæterùm animalibus inſtrumentis oībus, * naturalis quoq; diſpenſatio adeſt, quum nimirum & arteriarum & venarum adminiculo indigeant, ad eſſentiam propriam ſeruandam.

Proinde alterari à vicinis, ipſis vt naturalibus: alterationem verò ſentire, vt animatis euenit.

Medendi rōnē eſſe cōuertēdā ad affectus originem.

Sedis muſculū reſolui ob frigus imodicū.

Inſtrumētis naturalibus, cognata actionis vis ineſt.

Inſtrīs animalibus, veluti lumen a ſole, a principio facultas defluit.

GALENI PERGAMENI DE LOCIS AFFECTIS LIB. II.

CAP. I.

TRES ſunt exercitationis modi circa affectorum locorum notitiam. Quorum vnus circa ſingulas corporis partes: alter circa cauſas & diſpoſitiones: tertius circa differentiam accidentium verſatur. Igitur à locis ſumitur modus, vbi dicimus: affecto cerebro huiuſcemodi accidentia ſequuntur. A diſpoſitionibus & cauſis ſumptus, exiſtit talis: vt ſi dixerimus, inflammationis ſeorſum, aut refrigerationis, huiuſcemodi ſunt accidentia. Ab accidentibus, vt quum dicimus: hoc doloris genus haſce diſpoſitiones, aut hoſce locos portendit.

Exercitationis circa affectorũ locorũ notitiã, tres modi.

CAP. II.

HAllucinatur autem Archigenes, vbi dolorem ſtupidum neruis tantùm euenire ait. Quippe ſtupor à frigida diſpoſitione oritur, nõ neruorum duntaxat, ſed etiam venarum, arteriarum, carnis, membranarũ, tunicarum, & cutis. Quòd ſi ob id ꝙ hæc omnia per neruos ſenſum habent, ad neruos illam diſpoſitionem refert, cur non reliquas omnes dolorum differentias, proprias eẽ neruorum ait? Etenim dolor, triſtis eſt ſenſus: quemadmodum ipſa voluptas, blandus. Quòd ſi rẽ accuratius inſpexeris, haudquaquã doloris ſpecies dicendus eſt * ſtupidus dolor: ſicuti neq; ſpecies vlceris inflammatum vlcus: ſed vtrobiq; duarum diſpoſitionũ concurſus adeſt. Etenim ſtupor refrigeratio eſt inſignis: iccirco corporibus ita diſpoſitis & ſenſus & motus difficultatem inducit: quemadmodum completa refrigeratio & ſenſum & motum omnino tollit. Quòd autem

Archigenis opinio refellit.
Stupor a frigida oritur diſpoſitione.

Dolor, triſtis ẽ ſenſus.
Voluptas eſt blãdus ſenſus.

Stupor.

Refrigeratio completa ſenſum & motum tollit.

ſtupor diſpoſitionis, non doloris, aut ſenſus, ſit nomẽ, Hippocrates docet, vbi ait: Stupor enim mediocris dolorem ſoluere poteſt. Porrò cõſtrictas vehementer particulas, atq; eos qui torpedinẽ animal dum adhuc viuit tetigerint, infeſtare ſolet etiam ſtupor. At quib⁹ membrum aliquod ſtupidum fuerit, ii quicquid tetigerint, obſcuro & hebeti ſenſu percipiunt, neq; moueri poſſunt. Si verò moueri cogantur, dolent. Cæterùm citra hoc ꝙ moueri tẽtẽt, affectũ ipſum ſtuporis haud obſcurè perſentiunt, ſed tunc minimè dolent. Stupor itaq; nõ particulæ cuiuſpiam proprius affectus eſt, ſed diſpoſitio, quæ accidere qdẽ oĩbus poteſt partibus, ab iis tamen dũtaxat manifeſtè ſentiri, quæ & ſuos affectus percipere, & moueri pro voluntatis imperio ſunt natæ. Iam verò ex carne (quæ nuſq̃ ſola ac per ſe reperitur) ligamentisq; & tendonibus per ipſam diſſeminatis, muſculorum eſſentia conſtat: quæ vt pmanere poſſet, venis indigebat, arteriisq;. Verùm citra dolorem pulſare, ad ſolas arterias pertinet, animali etiãnũ rectè valente. Vbi verò ingens inflammatio eſt oborta, vel eryſipelas, vel abſceſſus, arteriarum pulſus cum dolore ſentitur: quum per bonam valetudinem, nec cum dolore, nec ſine dolore ipſum diſcerneremus. Etenim duabus præcipuè occaſionibus vehemens dolor particulis inflammatis infertur: * nempe quum mouẽtur, & quum à re quapiam præmuntur. Proinde inflammato muſculo, duplici nomine, ob dilatatas arterias, dolorem percipimus: & ꝙ moueantur illæ, & comprimãtur ab adiacente carne, atq; ipſam ſimiliter cõprimãt. Quin etiam ſine muſculo, arteria inflammatorium affectum ſuſtinens, ipſa per ſe cum dolore pulſat. Quòd ſi aliquando per id genus affectus, ſtupidus eſſe pulſus ipſi ægro videatur, tũc ſcire licet, diſpoſitionem in muſculi neruis ita conſiſtere, vt ad reſolutionem tendãt. Nam diſpoſitio ſtuporis, media eſt inter reſolutionem

Stupor mediocris, dolorem ſoluere poteſt.

Stupor quos ĩfeſtare ſoleat.

Stupor accidere oĩbus partibus poteſt.

Caro per ſe reperitur nunq̃.

Muſculi cõpoſitio.

Pulſus dolorificus qñ ſentiat.

Dolor inflãmatis muſculis vnde accidat.

Stupor ẽ diſpoſitio media, inter reſolutionẽ & integrã valetudinem.

& integrã valetudinem. Cæterùm neq́; ĩ peripneumonia, neq; in laterali morbo pulſatilis poteſt dolor contingere: idq́; ob partium naturã. Pulmo ſiquidem, ſenſum nõ habet: morbus verò lateralis, membranæ cingentis coſtas affectus eſt. * Cuius quidem pars illa quæ coſtis adhæret, neceſſario comprimitur: * quæ verò inter coſtas, ẽ collocata, comprimi nequaq̃ poteſt: ſed inflammationis duntaxat ratione dolet. Siquidem in eo ſpatio arteriæ conſiſtunt, per muſculos intercoſtales diſperſæ: idq́; altius q̃ vt membranam cingẽtem coſtas attingant. At inflammatis interdum intercoſtalibus muſculis, dilatatio arteriarum dolorem neceſſariò infert. Proinde æger pro magnitudine inflammationis, ſentiet in parte inflammata ipſum dolorem pulſatilem. Igitur pulſatilis dolor (qui vehementes partiũ ſenſibilium inflammatiões ſequitur) arterias ipſas primario affectu moleſtat: per conſenſum autem cæteras partes ſenſibiles: eo ꝙ à vicinorum contactu præmantur. At neq; in hepate, neq; in renibus vnq̃ huiuſcemodi pulſatio percipitur, quoniam nullus per totum corpus ipſorum, ſicuti nec per pulmonem, neruus diſſeminatur. Quia verò membrana quæ eorum viſcerum quodlibet ambit, & per quam diſpergitur neruus, ſenſu prædita eſt: ob id nimirum in ipſis grauitatis ſenſus percipitur, vbi tumor aliquis præter naturam illa, infeſtauerit. Etenim membranæ, cutis, adenesq́;, quum his partibus nullæ inſint arteriæ, vbi ĩflammatæ ſunt, non pulſatili, ſed extenſiuo dolore cruciantur. In vniuerſum autem, primæ doloris ſpecies ſunt duæ: vna q dem, dum ſubitò temperies mutatur: altera, dum continuitas ſoluitur. Siquidem pars intenta, aut compreſſa, aut contuſa, aut vulnerata, dolet ob continui diuortium. Cæterùm non eandem doloris ſpeciem excitãt mordax humor & plurimus. Ille quippe rodendo: hic verò tendendo dolorem infert. Quantam autem vim

Pulſatilis dolor, nec in peripneumonia, neq; in pleuritide oritur.

Pulmo caret ſenſu.

Pleuritis quid.

Pulſatilis dolor quas inflãmatiões ſequatur: & quibus non accidat partibus.

Extẽſiuo dolore quæ afficiãtur partes.

Doloris ſpẽs, primæ, ſunt duæ.

Intēperies dolores infert.

Colicos dolores oriri ab humore vitreo, impacto in aliquo inteſtino craſſiori.

Oleū rutaceū colico dolori eſt remedium.

Dolorē qui humores maiorē, & qui minorē inferant.

Craſsi inteſtini dolor, ut dignoſcendus.

Doloris colici, & eius qui ab impacto lapide oritur, ſunt cōmunia præſidia calfacientia.

Philonium.

Colici doloris, & orti a lapide, ſigna diuerſa.

habeat intemperantia ad inducendum dolorem, ex iſis licet planè perpendere, qui vehemēter refrigerati, ad ignem manus affatim calfacere tentant. Quippe intolerabilem ſentiunt dolorem, præcipueq́; iuxta unguiū radices. Similiter etiam per dolores vocatos colicos, vbi frigidisſimus aliquis humor (qualis ille eſt quem vitreum Praxagoras nominat) in quopiam īteſtino craſſiori eſt impactus, adeò torquentur ægri, vt videantur ſibi circa vreterarum regionem terebro perforari: id quod olim mihi etiam contigit: cæterùm iniecto oleo rutaceo, quum id paulopoſt conarer excernere, excreui humorem vitro fuſo perſimilem. Sunt & alii dolores, per quos palus infixus vr̄: qui & ipſi corpus affectū craſſum eſſe ſignificant. Differunt aūt inter ſe, aut multitudine, aut craſſitudine, aut rei dolorem facientis potentia, ſiue ea humor fuerit, ſiue ſpiritus flatulentus. Si quidem paucus plurimo, & tenuis craſſo, & permanēs moto, ac deniq; minus refrigerans, eo qui vehementiſſimam refrigerandi vim obtinet, minorem ſolet excitare dolorem. Igitur ſiue clauo transfixus eſſe, ſiue terebro perforari locus videatur, is dolor ad craſſum inteſtinum eſt referēdus. Atqui huiuſcemodi dolores, ab eo quo lapis impactus eſt, diſcerni nō poſſunt, niſi quis accidentia quæ poſtea conſequuntur, expectauerit. Vtriuſq; tamen doloris ſunt communia præſidia: & quidem calorifica in primis, ſiue ea extrinſecus adhibeantur, ſiue ea iniiciantur. Deinde niſi mitigatus dolor fuerit, eorum medicamentorum quæ dolorem obtundere poſſunt, aliquod adhibendum eſt: cuiuſmodi exiſtit, qđ à Philone inſtituit. Verū ſi lapis dolorē excitauerit, ipſe interdū ſol⁹, interdū vnà cum cruore excernitur: in vrinisq́; ſubſidēt ſabuloſa quædam. At ſi in colo affectus conſtiterit, nihil horū vr̄: ſed protinus inflatio quædam, & extentio, & flatus complures, & tormina, & excrementa flatibus plena cernuntur. Ea autē

licet diſcernere

licet diſcernere, ſi & ſuper aquam natēt, & bubulo ſtercori ſimilentur. Quinetiam cibi tum cupiditas, tum cōcoctio deterior euadit, & præſens, & præcedēs, & quæ ſequetur. Ventriculum nãq; malè affici accidit, vt qui parti primariò affectæ continenter adhæreat. Inſuper colicos nominatos affectus magna ex parte præcedit cruditas, & ſpiritus flatulentus, & vomitus & nauſea, quæ multo tempore inanis permanet, & ī præcordiis mordacitas, & faſtidium, & indigentia plurima. Igitur id genus dolores vehementisſimi, conſiſtere in craſſis inteſtinis putantur. Qui verò mitiores ſunt, ex duobus alterum neceſſarium eſt: aut ꝙ in his ipſis ſunt, ſed à leuiori cauſa orti: aut ꝙ in tenuibus inteſtinis conſiſtāt. Porrò qui mordaces dolores ſunt, ii à mordaci humore inteſtinum erodente fiunt. Vnde dyſenteriam ſemp̄ huiuſmodi dolores præcedunt: vtpote per quam inteſtina vlcerentur. Cæterùm dyſenteria illa, quæ veluti fæculentum ſanguinem excernit abūdantisſimè, iecinoris affecti cenſetur eſſe ſymptoma. Ea verò per quā ſyncerus multusq; ſanguis excernitur, plerunq; vniuerſum corpus euacuat, haud ſecus q̄ hæmorrhoides, aut muliebre profluuium. Vt verò ad dolorum differētias reuertar, punctorius dolor, potisſimum circa mēbranas conſiſtit. Quamobrem lateralis dolor, punctorius eſſe cenſetur. Iam verò hæmodia, ſiue dētium ſtupor, ſolis dentibus & gingiuis accidere ſolet, vbi quiſpiam & auſteros & acidos cibos ingeſſerit. Cæterùm complura alia dolorum genera ſunt ab Archigene prodita, ſed quæ prorſus intelligi nequeant. Qui ſanè vir, ita omnium affectuū proprietates deſcripſit, ac ſi oēs ipſe fuiſſet perpeſſus, quod nō veriſimile eſt. Præterea vbi ait hemicraneas ſphacelodes circunſcribi, hoc eſt ſubmoueri à diſſectione vaſorum, minimè declarauit quidnam ſphacelos eſſet: de cuius vocis ſignificato uarii variè opinantur. Dein dolorem pulſatorium &

Colicos dolores quæ præcedāt ſymptomata.

Dyſenteriā dolores mordaces præcedunt.

Dyſenteria hepatica.

Dolor punctorius.

Hæmodia.

Sphacelos.

turgidum inferri ab arteriis cõtendit, vbi ipſæ per hemicranias ſphacelodes primogenia affectiõe laborãt. Eſt autem turgid⁹ dolor, qui à parte primariò affecta, veluti à radice incipiens, celeriter in partes adiacentes transfertur. Id quod non ſolùm in hemicrania, ſed in cephalea etiam ſolet accidere. Sed neq; illud etiam eſt verũ, affectos neruos, protin⁹ intorqueri, indurariq́;: quum reperiantur nonnulli affectus, per quos laxiores euadunt nerui: quemadmodum per atrophiam cõſpicuum eſt. In inflammationibus autem & tumoribus præter naturam, manifeſtè intenduntur nerui. Cæterùm ĩflammatis partibus, præter tẽſionem, accidit, vt rubeſcant, renitantur, intumeſcãt, & doleant. Aduerte tamẽ interim, propriæ actionis læſionem eſſe ſingulaꝝ partium proprium ſymptoma. Porrò conuulſiones neruoꝝ, Hippocratis teſtimonio, & à plenitudine, & ab inanitione oriuntur: quum nimirum nerui per eas diſpoſitiones immodicè tendi poſſint: quemadmodum chordæ in cithara, quæ à contrariis aeris ſtatibus, ſiue humidus fuerit ille, vt rigare ipſas implereq́; poſſit, ſiue vehementer aridus, ad vltimam tenſionem perueniũt. Quamobrem cithariſtæ, vbi inſtrumenta, poſt vſum, reponunt, ſolent chordas ipſas laxare. At quod Archigenes dixit, profundos eſſe dolores neruoꝝ, id ab accidentibus quæ plurimis neruorũ eueniunt, eſt ſumptum. Etenim quum venæ quidem ſemper priores in ſuperficie cõſiſtant: deinde poſt eas arteriæ, quibus tandem nerui ſubduntur: iccirco laborantes tenſionem in imo ſentiunt. Quanq̃ multi tendones (quæ corpora ſunt neruoſa) nõ profundos, ſed in ſuperficie dolores habent, ſi quando ipſos ſic quoq; tẽdi contigerit: vt ſunt illi qui extendunt digitos. Minimè autem neruis accidere poteſt affixus dolor, vt falſò profitetur Archigenes: quum magna ex parte dolores ipſoꝝ ad infernas ſupernasq́; extendatur partes.

Dolor turgidus.

Nerui in q̃bus laxentur affectibus: & ĩ quibus tendãtur.

Actionis læſio eſt affectæ partis ſymptoma.

Conuulſiones oriuntur a plenitudine, & ab inanitione.

Cithariſtæ cur chordas inſtrumentorũ laxẽt.

Nerui ſubduntur arteriis & venis.

Tẽdones ſunt neruoſa corpora.

Dolor neruoꝝ nõ eſt affixus.

Iam verò membranarum dolores in latitudinem proten duntur: videnturq́; eſſe æquales, quod vniuerſum illarum corpus æquale exiſtat. Semper tamen vbi intenta particula ſenſu acutiori eſt prædita, ibi vehementior infeſtat dolor. Adhæc pleuriticorum nonnulli iugulũ dolent, porrecta in hunc locum ſuccingẽte coſtas membrana. Aliquando ad pcordia deſcendit dolor, percepto ipſi ſenſu in ſepto tranſuerſo: vtpote quod neceſſariò mouetur, quum pleuritici reſpirant, idq́; magis q̃ cæteræ ipſius thoracis partes. Vbi enim veluti radix doloris conſiſtit in latere, tũ laborãtes, muſculis qui illic ſunt, reſpirare pigritant: ac proinde ſoli ſepto tranſuerſo reſpirationis munus committit natura: quemadmodum in bene valentibus, qui leni, ac minimè violenta vtuntur reſpiratione. Igitur quum in internis partibus lateris inflammatio aliqua oritur, ſeptum tranſuerſum intentum impenſius dolet. Quum verò in ſupnis, tunc iugulum potius dolor infeſtat. Vbi ingens in hepate inflammatio oritur, aut vbi ipſum eſt induratum, dolor qui tunc iugulum in dextra parte infeſtat, cauæ venæ magis, q̃ membranarum tenſionem ſequitur. Quod autẽ membranarum quæ oſſibus adiacent, dolores profundi ſint, & veluti dolẽtium oſſium quandam imaginem referant, haud quidem mirãdum eſt. Proprius autem arteriæ venæq́; dolor extenſæ ſecundum longitudinem corporis, veluti chordæ cuiuſdã quaſi ſpeciem refert, nullã grauitatem inducens. Porrò vlceroſus dolor, nõ ſolùm ad cutem, ſed ad imas quoq; partes, vt oſſa, extentenditur. Pruriginoſus autem, ad ſolam pertinet ſuperficiem: non tamen pmariò, pro ratione ipſius propria, ſed per accidens, * quod nimirum cutis omnes ſibi ſubiectas partes ſpiſſitudine ſuperet. Horum ergo dolorum vterq; propriæ diſpoſitionis eſt accidens. Fiunt autem ob quoſdam humores acres: tantumq́; ipſi inter ſe, q̃tùm diſpoſitiones à quibus oriũtur, diſſident. Verùm

Membranarũ dolores ſunt lati, æqualeſq;.

Pleuritide infeſtante reſpiratio ipſa perficitur a ſolo ſepto tranſuerſo.

Dolor ab inflammato hepate.

Dolor mẽbranarum ambientium oſſa.

Dolor arteriæ & venæ.

Dolor vlceroſus & pruriginoſus.

Cutis ſuperat omnes ſubditas ſibi partes ſpiſsitudine.

quia crebro diſpoſitio pruriginoſa, vlceroſam antecedit, necnon ſoluta quieſcenteq; vlceroſa in pruriginoſam fieri tranſmutatio aſſolet, inde eſt q̃ de ipſis ſcripſerit in diſtinctè atq; confuſe Archigenes. Qui quidē vbi etiam ait * pungētem dolorem in profundo eſſe, perperam hallucinatur: quandoquidem ad membranas is, non ad imas partes propriè pertinere videtur. Similiter vbi infixum dolorem vocat, quum ſinus acceſſerit, ſermo illius abſurditate non caret. Quippe ſinus cauitas quædam eſt: quum partium antea coniunctarum, altera diſtat ab altera. Vbi igitur fluxione impletur, ita vt adiacētes partes tendantur, tunc tenſiuum dolorem ſentiunt laborantes, non quidem longo ſpatio porrectum, ſed propriis limitibus circūſcriptū. Præterea dum ait, hepatis dolorem inhærentem, hoc eſt eodem in loco permanentem, exiſtere, an non etiā veris contraria profert? Siquidem hepatis dolor, ſi qſpiam alius, vicina corpora, ad cōſenſum perducit. Nā & ad iugulum vſq; porrigitur, & ſpirandi difficultatē creberrimè infert: atq; interdum tuſſim quoq;, & dyſenteriam excitat: nec raro nothas coſtas infeſtat. Porrò inter vehementer reſpirandum nonnunq̃ grauitatem in dextra præcordiorum parte ſentimus. Cæterū ſi id citra febrim eueniat, aut obſtructione, aut dura diſpoſitione hepar laborare, coniicito. Nam vbi inflammatione infeſtatur, tunc febrim adeſſe eſt neceſſe.

Dolor pungēs.

Sinus quid.

Dolor tenſiuus q̃ accidat.

Dolor hepatis vicina corpora l conſenſum adducit.

Hepatis inflammationi neceſſario adeſt febris.

CAP. III.

Igitur ad inueniēdas affectas ſedes, in primis quærere oportet, an ſingulorum locorum, quomodocunq; afficiātur, propria ſigna inueniri poſſint: an pro affectuum ratione alterentur. Deinde, vtrum ſingulorum affectuū propria ſint ſigna: an circa quālibet partem varientur. Poſtea verò expedit, loci ſimul & affectus memores, ſigna ipſa perſtringere. Veluti ſi ita acciderit, vt pulmo inflammatione laboret, tanta ſpirandi

Pulmonis inflammati ſymptomata.

difficultas orietur, tantaq; anguſtia, vt ſuffocari laborantes videantur, ac recti ſedere conentur, quem affectum vocant orthopnœam. Quin etiam calidam ſentiunt * expirationem, idq; maximè ſi eryſipelatis particeps ipſa inflammatio fuerit: quamobrem vbi plurimum efflant, iuuantur, inſpirareq; abũdanter frigidũ aerem deſyderant. Sputũ verò ipſum modò hoc, modò alio expuunt colore tinctum. Inſuper grauitatis cuiuſdam thoraci incumbentis ſenſum ſæpenumero ægri percipiunt: ac dolorem ex imo ad ipſum peruenire, & ad pectus, & ad ſpinã. Præterea febris acuta ipſis adeſt. Pulſum verò habent, qualem in libro de Pulſib⁹ diximus. Similiter vbi membrana coſtas ſuccingẽs eſt inflammata, acuta febris infeſtat, ſimulq; dolor pũctorius, vnà cum ſpirãdi difficultate. Magna etiam ex parte ſputum colore infectum apparet, haud ſecus q̃ in peripneumonia. Igitur vtrunq; affectum reſpirandi difficultas neceſſariò cõſequitur: eo q affecta particula ſpiritus inſtrumẽtum exiſtat: Oritur autem febris, & propter affectum ipſum (calidus enim affectus eſt inflammatio) & propter poſitum. Nam & pulmo, & ſuccingens coſtas membrana prope cor cõſiſtunt. Sic etiam tuſsis ipſis vt ſpiritalibus conuenit. Sed quod aliquid expuatur, id ab affectu procedit. Quippe iam oſtendimus omnem inflammationem ex affluente ſanguine fieri. Quapropter ſi bilioſus ſanguis fuerit, flauum aut pallidum erit ſputum: ſi pituitoſus, ſpumans & candidũ. Si melãcholicus, aut nigrum aut liuidum. Si nihil horũ infecerit ſanguinem, rubrum. Quinetiam in laterali morbo ſæpenumero magis bilioſum: in peripneumonia verò magis pituitoſum ſequi ſputum conſueuit. Quod autem inflammatarum thoracis partium excrementa, per aſperam expurgentur arteriam, in cauſa certè eſt, tum poſitus earum, tum formatio: vt quæ per ſolam hanc viam effluxum ſortiantur. At ve-

Orthopnœa.

Pleuritidi quæ adſint ſymptomata.

Inflãmatio oīs ex affluenti fit ſanguine.

Sputi pleuriticorum ſpecies diuerſæ.

Thoracis ptes inflãmatas expurgari p aſperam arteriam.

rǒ vētriculus duos habet meatus: ac quod in eo vitioſum eſt, ſupernatare ſolet, vomitioneq́; eiicitur: quod autem in inteſtinis ſubſidet deiectione vacuatur: veluti renum veſicæq́; excrementa, meiendo excernuntur. Nam quæ redundant in cerebro, per nares præcipuè: nonnunq̃ per palatum & aures exterminantur.

Cerebri excremēta per quas regiones vacuētur.

Sedes itaq; affectæ dignoſcuntur & ab accidentibus, et ab actione læſa, & ab excrementorum qualitate, & à tumoribus præter naturam, & à doloribꝰ, & à coloris vitio, qđ ſequitur, vel in vniuerſo corpore, vel in vna quapiā parte, vel duabus, idq́; maximè in oculis & lingua: quibus addere potes etiam eam affectionem, quæ per conſenſum affligit. Fit autē in hiſce omnibus exercitatio, vbi particularia ſub eandem viam & rationem ducuntur. In p̃mis igitur intueri oportet, num ſit actio aliqua læſa. Quippe cum ipſa proprium aliquod inſtrumentum affici neceſſe eſt. Deinde vbi actionem eſſe læſam perſpexeris, ad modum læſionis accedendo, conſydera ad quem affectum propriè p̃tineat. Poſtea partem affectam expende, num tumore quodam, aut dolore infeſtetur, & quidem accuratè cuiuſlibet horum ſpeciem inueſtigando. Fingamus ergo, vt quiſpiam inter reſpirandum, in notharum coſtarum regione doleat. Non protinus hunc eſſe pleuriticum ſuſpicari debes. Sed in primis quidem, an tuſsiēdo aliquid expuat, conſyderare. Id enim ſi coloratū videris, tunc ægrum dices eſſe pleuriticum. Quòd ſi tuſsiēdo nihil omnino expuat, fieri poteſt vt nihilominus pleuriticus ſit ille q̃dem, ſed inflammationem habeat incoctam adeò, & ĩpactam, vt nihil ab ea foras eiici poſsit. Fieri quoq; poteſt, vt ob hepatis inflammationem dolor in iam dicta ſede excitetur. Cæterùm ex differentia pulſus, ex deiectionibus, ex tumore præter naturā, ex grauitate, & pondere, ac deniq; ex aliis notis, quæ hepatis inflāmationi ſæpe ſolent accidere, iecorarium affectum, à pleu

Sedes affecta vnde dignoſci poſsit.

Iecorarius affectus a pleuritico, quomodo diſcernatur.

ritico, licebit nobis diſcernere. Verùm ĩ huiuſmodi diſpoſitionibus, ſolidum firmumq́; diſcernendi indiciũ, per omne tempus morbi, à pulſu ſumendum eſt: deinde tractu temporis, reliqua etiam conſyderanda. Nam & linguæ, & vniuerſi corporis color alteratur, vbi hepar vitiatum eſt. Sicuti rurſus thorace affecto, increſcit tuſsis, atq; ſputa cernuntur. Diſtinguendi tamen ſunt interim affectus qui primarii dicuntur, ab iis qui per conſenſum affligunt. Nam ſi in pleuritide vel peri pneumonia delirium aliquod incidat, exiſtimandum eſt principem animæ ſedem, in qua & ſcientia, & opinio, & cogitatio conſiſtit, conſentire thoraci, atq; ob eam neceſsitudinem affici: in aliis autem affectibus, vt in lethargo & phrenitide, minimè conſentire, ſed laborare affectu primario: vndiq; verò affici, vbi propriarum ipſius functionum aliqua oblæſa fuerit. Proprias enim functiones dico, quæ à nulla alia parte vt inſtrumento, fiunt. Nam re vera & videre animam, & audire, haudquaq̃ negandum eſt: ſed videre oculis, & audire auribus. Atqui vt cogitet, reminiſcatur, exiſtimet, eligat, neq; oculis, nec lingua, nec alia quapiam parte vtitur. Verùm q * dux ſenſus & voluntarii motus ſedem habeat in cerebro: quodq́; cerebrum contegatur menyngibus, alibi à nobis eſt declaratum. Si igitur per ſolum conſenſum cerebro affecto, illa pars quæ primitiuo affectu laborat, curata fuerit, priuſq̃ cerebro propria aliqua diſpoſitio eueniat, nullum in ipſo accidens relinquetur. Quòd ſi ex conſenſu permanens aliqua in ipſo diſpoſitio remaneat, non ſolùm parti primariò affectæ, ſed capiti quoq; remedia adhibenda ſunt. Quapropter exactè definire vtrum cerebrum, an membranæ ipſius primitiuè afficiantur, haud magnam vtilitatem afferre poteſt, quum in vtraq; diſpoſitione capiti ſuccurratur eadem medendi ratione. Præcipuè verò danda opera eſt, vt morbi eſſentiam deprehendamus:

Hepate affecto alterat̃ totius corporis color.

Affectus primarios ab iis qui per conſenſum accidũt, diſtinguendos eſſe.

Animæ principis ſedes qñ ꝑ ſe, et qñ per cõſenſum lędat̃.

Propriæ functiones cerebri quæ dicantur.

Originẽ motus & ſenſus conſiſtere ĩ cerebro.

Affectuum per conſenſum curatio.

Cerebri & eius mẽbranarũ affectibus eadẽ ſuccurri medẽdi ratione.

Eſſentia morbi in primis eſt cognoſcenda.

qua cognita, facilè nobis licebit per contraria curationem moliri. Itaq; non tãtùm affectum locum, ſed cauſam etiam inferentem noxam conſyderare oportet. Vt exempli gratia, delirium eſt eius actionis ſymptoma quæ à loco mentis cõpote prodit: ſimiliter ſopor ſtupidus: ſed à contrariis cauſis oriuntur. Siquidem & vigiliam, & delirium, cauſa poteſtate calida efficit. At quotquot ſomnolenti ſoporiſiq; affectus exiſtunt, omnes à frigida cauſa proueniunt: id quod ex medicamẽtorum natura planè diſcere licet. Quippe frigida ſtuporem ſoporemq;: calida verò vigilias & varias motiones inducunt. Tenuis etiam victus ratio, & vinum meracius, vigilias pariunt, præcipuè ſi vinum ipſum fuerit ſuapte natura calidum, aut etiam antiquius valde. Etenim calida cauſa motum excitat, ob idq; vigilias affert: frigus aũt ocioſum, & ad motiones pigrum reddit animal: qua ratione ſomnum ſoporemq; conciliat. Igitur qui hæc intelligit, quum per ardentium febrium vigorem, hominem viderit & vigilare, & delirare, deinde inclinante iam febre, & dormire, & rectè ſapere, in capite nullam propriam eſſe diſpoſitionem, ſed à febris abundanti calore delirium fieri, perpẽdet. Quippe tunc affectus proprius putandus eſt, quum permanere in parte quapiam conſpicitur. At vbi pars aliqua ſimul cum alia ſic afficitur, vt irritata quidẽ vna, altera infeſtetur vehemẽtius: remiſſa verò irritatione, quieſcat, eam per conſenſum affici putandum eſt. Sic etiam contingit, vt quum febrium acceſsiones inuadere incipiunt, ſopore laborantes grauentur: ꝙ eo tempore cerebrum ſit vehementer refrigeratum, alioqui paratisſimum, vt noxam eiuſmodi ſubeat: quum nimirum frigidiori intẽperie ſit præditum. Gignitur autem ſopor, vel ab intemperie frigida, vel à pituita in cerebro exuperante.

Curationẽ per contraria moliendam eſſe.

Delira, & vigiliæ a cauſa calida oriuntur. Soporoſi affectus oriuntur a cauſa frigida.

Vinũ meracius inducit vigilias.

Calida cur vigilias efficiãt. Frigida cur gignant ſoporẽ.

Affectus proprius quando putandus ſit.

Affectus per conſenſum qñ dicatur.

Acceſsione febrili inuadẽte, cur ægri corripiãtur ſopore.

Soporis cauſa.

GALENI PERGAMENI DE LOCIS AFFECTIS.

LIBER TERTIVS.

CAP. I.

IGITVR Ad cognoſcendas affectas ſedes, curandosq́; illarũ affectus, accurata inquiſitione eſt opus. Cæterùm per artis exercitationem comperi, eam remediorum inuẽtionem, quæ ex vera demonſtratione oritur, in iis quæ rarò contingunt, experientiæ longè præſtare. Nam experimenta dũtaxat ſectantes medici, nõ ea quæ rarò, ſed quæ crebrò accidunt, memoria & imitatione aſſequuntur: Quocirca diſpoſitionum rarò euenientium, non ſolùm curationem, ſed præuenientes ẽt notiones ipſarum, negligunt. Ego verò ſemper inueſtigare ſtudui, quæ nam ſedes vel afficeretur ipſa, vel alteri conſentiret. Quumq́; eam inuẽtam eſſe arbitrarer, tunc ad diſpoſitionẽ eius inueſtigandã, atq; ex vtriſq;, totius curatiui generis indicationem ſumendam, ac deniq; remediorum qualitatem, quãtitatem, idoneamq́; materiam comparandã, me accinxi: haud neglecta interim, ætatis, naturæ, temporis, regiõis, aliorumq́; id genus omnium contemplatione. Deprehendi autem poſſunt affectæ ſedes ab excremẽtis, atq; ab iis quæ affectis partibus adnaſcuntur, necnon à functionum noxa: quibus connumeratur & color præter naturam, figuraq́;. Verũ vbi nulla mihi pateret aliàs via, ſola functionis læſio fuit ſatis, ad inuentionem affectarum particularum.

Remediorũ inuentio quæ ex vera demõſtratione paratur, in iis quæ rarò contingunt, lõge experiẽtiæ præſtat.

Affecta ſedes vnde deprehẽdatur.

CAP. II.

QVum autem exoletam cuiuſdam memoriam reſtituere conarer, primùm quidem apud me

Memoriã exoletam reſtituturo, quæ ſint cõſyderanda.

ipſum inueſtigaui, quæ nā pars eſſet affecta, cui localia adhiberem præſidia, prius videlicet vniuerſi corporis vacuatione præmiſſa, quod præceptum eſt in morbis omnibus obſeruādum. Deinde qua via & ratione inuenirem ſingula remediorum. Cæterùm affectam ſedē eam ipſam exiſtimaui, qua princeps animi vis cō tinetur. Medicamenta autem ea adhibenda eſſe, quæ huius ſedis diſpoſitioni reluctarentur. Quum igitur huius inquiſitionis gratia conſuluiſſem epiſtolam quandā ad Marſum, ab Archigene ſcriptam, in qua iubet, deprauata memoria, raſo capiti affigi cucurbitulas, non iniuria ſanè inconſtantiam hominis ſum demiratus: ꝙ nimirum neglecto corde (cui memoriā ipſe, ceu opus cognatum tribuit) ad caput remedia trāsferret. Nam quid per immortales Deos ex affectorum locorum notitia (quam ipſe ad medendi rationem ait maximè neceſſariam exiſtere) conſequemur vtilitatis, niſi ab ipſis ad remedioꝝ inuentionē ducamur? Adhæc ſi affectio quæ oblædit memoriam, exiſtat frigida & ſicca, nullū vſum adferunt cucurbitulæ admotæ: ſiue eæ inciſa prius cute, ſiue integra, adminiſtrentur. Siquidem detractio ſanguinis, quæ fit, vbi ſcarificata prius cutis fuerit, ad extremum ducit periculū. At citra vllam ſcarificationem cucurbitulæ adhibitæ, ſolius excitandi caloris gratia vtiles eſſe cenſentur. Quippe attrahūt ad ſeſe humorē ex imo: id quod magnopere aridæ diſpoſitiōi aduerſatur. Porrò rationalem animæ vim in cerebro: virilem, iraſcibilem've, in corde: appetitoriā deniq; in iecore ſitam eſſe, nemini non perſuaſum exiſtimo: id q̄d vel ex vulgarium ſermone indies diſcere licet. Fatuū ſiquidē aiunt carere cerebro: timido & puſillanimi, cor deeſſe. Tityo verò iecur ab aquila eroſum, non ſolùm poetæ, verùm etiam pictores, ſculptoresq; fingunt. At verò, quemadmodum ſi ratio lædatur, ſæpenumero contingit lædi memoriam: ſic ſi memoria vitietur,

Archigenis inconſtantiā demiratur Galenus.

Memoriæ oblęſæ a cauſa frigida & ſicca, cucurbitulas admotas non eſſe ex vſu.

Cucurbitulæ abſq; ſcarificatiōe adhibitæ, ſolius excitādi caloris gratia ſunt vtiles.

Animę facultatū ſingulis quę ſedes tribuantur

Tityo eroſum iecur ab aquila fingunt poetæ.

Ratione læſa, ſæpe memoriā

ratio ipſa quodammodo etiam labefactatur: vtpote actionis vtriuſq; noxa procedente ab eadem diſpoſitione. Quæ vbi vehementius intenditur, ſimul cũ memoria ratio quoq; omnino deperditur. Ac talis quidẽ affectio ſtultitia vocatur. Sic in lethargo etiam, in omnibusq́; ſoporoſis affectibus, vtræq; ſimul pereũt actiones. Quòd autem affectus hi, à frigida intemperie oriãtur, quæ animales actiones omnino torpidas reddit, ſanè id vel ex animalibus ipſis, quæ per frigora latere coguntur, ſatis liquidò conſtat: necnon ex frigidis tum medicamentis, tum cibis. Lactuca quippe, graues inducit ſomnos, ſi multam quis ipſius q̃titatem ingeſſerit. Verùm & capitis grauitates, quę ſine mordaci infeſtãt dolore, ſomnum ſoporemq́; conciliant: quibus apophlegmatiſmi magnificè opitulari videntur. Igitur vt capitis ardor vigilias, ſic refrigeratio inducit ſoporem. Item bilioſi calidiq́; morbi, vigilias, deliria, phrenitides: contra, pituitoſi frigidiq́;, ignauiam ſoporẽq́; efficiunt. Nam quod ad vigilias ſoporesq́; per morbos ꝑtinet, calida frigidaq́; intẽperies, primã ſibi facultatẽ vẽdicat: altera verò ab hac, ad humiditatẽ ariditatẽq́; refertur. Balneæ ſiquidem, eo ꝙ madefaciant caput, ſoporiferæ ſunt. Haud ſecus vini moderata potio, omnesq́; cibi humectantes. Ex ætatibus etiam, pueritia quidem, ob humorem eſt ſomnolenta. Senes verò ob ariditatem, vigiliis vexantur. Omnia igitur hæc argumẽto eſſe poſſunt, ad animi ignauiam inducendam, humiditatem præter naturam obtinere ſecũdas partes: frigiditatem verò priores. Cæterùm vt humiditas ſola, ſi abundet, lõgos profundosq́; ſomnos inducit: ita ariditas ſola, vigilias. Quòd ſi frigus cum humore intendatur vehementer, ſoporem ſtuporemq́; conſtituit: ſine hoc verò, memoriæ nocet, ſtultitiamq́; inducit. Quum itaq; non ſolùm in frigiditate humiditateq́;, verum etiam in ariditate & calore, non paruum ſecundũ

Lædi contingit & econuerſo.

Stultitia quid.

Frigida intemperies animales actiones reddit omnino torpidas.

Lactuca ſoporem gignit.

Apophlegmatiſmi quibus affectibus conferant.

Vigilias qui morbi inferãt.

Balneæ cur ſoporiferæ.

Vinũ modice ſumptum induc it ſomnum.

Pueri cur ſomnolenti

Senes cur vigiles.

Stultitia vnde oriatur.

magis & minus, diſcrimen ſit: nihil mirum, ſi multifariæ inueniantur cauſæ quæ animales actiones lædere poſſint. Impræſentiarum autem, clarioris doctrinæ gratia, rationalis animæ actiones, principales: irrationalis verò, morales vocentur. Quum autem bifariam fieri contingat intēperies prædictas, duplex quoq; erit vtriuſq; diſpoſitionis modus: vnus quidem, in humidis ſiccisq; humoribus: alter in corporibus ſolidis: ſi quando in eandem intemperiem cum mollibus, ſolidæ partes inciderint. Præterea q̄uis ipſæ itemperies inter ſe ſint contrariæ, * fit tamen ex ipſis interdum mixtum quoddam temperamentum: vt in vigilanti ſopore, in quo pituitoſus bilioſusq; humor exuperant. Ita in calidi frigidiq; contrarietate, eoſdem quoq; modos inuenire licebit, tum per ſimplices intemperātias: tum per compoſitas ex ambabus. Quòd ſi in ſolidis corporis partibus mixtam ex contrariis diſpoſitionē fieri fateamur, tres ſic prodibunt in vtraq; contrarietate intemperies. Igitur huiuſmodi affectus omnes capiti aduenire ſolent, ſed inter ſe differunt, non ſolū miſtionis varietate, aut eo ꝙ magis minus'ue intendūtur: verùm etiam quia interdum afficiuntur ventriculi cerebri id genus intemperantiis: interdum vniuerſa eius vaſa: aut humiditas diſperſa per corpus cerebri. Accedit ad hæc, quartus quoq; modus, quum videlicet ipſum met corpus cerebri intemperatum redditur.

Actiones principales. Actiones morales. Vigilans ſopor. Caput quadrupliciter affici.

CAP. III.

Qvorum igitur vel memoria, vel intellectus periit (intellectus enim amiſſio, ſtultitia eſt) ſomnos obſeruare oportet. Præterea, vtrum excernant quippiam, vel ex naribus, vel ab ore, quod à capite defluat: an aridæ huiuſmodi partes ſint. Quippe ex iis diſpoſitionem ipſam conſequi cōiectura poterimus. Vbi igitur vel periit, vel grauiter læſa eſt memoria, frigida eſt omnino intemperies cerebri. Quocirca calface

Stultitia eſt intellectus amiſſio. Memoriæ exoletæ, vel grauiter læſæ, cauſā

re ipſum oportet. At verò exiccare, vel humectare, non neceſſarium eſt. Sed ſi humiditati copuletur, arefacere: ſi ariditati, madefacere. Cæterùm ſi inter has medium obtinet, ipſum eſt conſeruandum. Interdum verò vbi principales actiones ſunt læſæ, febris quoq; accedit, vt in phrenitide, & lethargo. Interdum ſine febre adeſt vitium: vt in mania, & melancholia: id quod modò per conſenſum: modò primaria affectione cerebro laborante, accidit. Etenim vbi propriis accidentibus exprimuntur huiuſcemodi vitia, permanentiaq́; ſunt, nec aliis præcedentibus ſuperueniunt, primogenia dicuntur eſſe. Vbi verò propriis accidentib⁹ minimè limitantur, neq; perpetuò permanēt, atq; ad alias affectiones ſequuntur, per conſenſum ipſa euenire dicimus. Nec interim latêre nos debet, vbi quis lege conſortii afficitur, fiatq́; adhuc affectio, q̄ deletis efficientibus eam cauſis, ipſa quoq; ſimul deletur. Sin autem conſentientes partes permanentem iam habeant diſpoſitionem, q̄uis cauſa efficiens conquieſcat, ipſa tamen permanebit affectio. Quòd autem in cerebro cōſiſtāt omnes principalium animæ virium affectus, pro confeſſo habent omnes medici, qui ſtudio veritatis tenentur: ſicuti & q̄ oēs nerui qui volūtatis imperio audiūt, à cerebrò ducant originem. Conuulſo ſiquidem vniuerſo corpore, omnes profectò autumant, talem quampiam affici partem, quæ vt in arbore caudex ramorum, ſic ipſa ſit communis omnium neruorum origo. Si igitur partes omnes quæ infra faciem ſunt ſitæ, conuulſæ ſint, primas ſpinalis medullæ partes affectas eſſe putandum eſt: ac proinde illis opitulandum. Si verò ſimul cum vniuerſo corpore facies quoq; conuulſa videatur, * non modò ſpinalis medullæ exortum, ſed etiam cerebrum ipſum, à quo nerui faciei oriunt, curamus. At verò ſi crus tantùm, aut altera manus cōuulſione tentetur, totius membri cōuulſio neruorum,

eſſe intemperiem frigidam cerebri: quæ refrigeranda eſt.

Affectus primogenii, ſiue primarii, q ſint.

Affectus per conſenſum, qui dicantur.

Animæ principaliū facultatū affectus, conſiſtunt ī cerebro.

Neruus omnis a cerebro ducit originem.

qui ad ipſum feruntur, principium affectum eſſe decla rat. Cæterùm, quum omnis motus à voluntate profe ctus, attractis muſculis in eas quibus innaſcuntur, partes, fieri videatur: nec fieri poſſit attractio, niſi ad ſuam originem retrahatur muſculus, conſtat conuulſionem in conuulſis partibus factam, hac ſola ratione à motu naturali differre, ꝙ præter voluntatē fit. Porrò ipſam cōuulſionem neruorum, ob plenitudinem vel inanitionem fieri q̃ verisſimè profeſſus eſt nobis Hippocrates: id quod vel ex fidiculis inſtrumentoꝝ (quæ ob vtranq; intemperiem ambiētis aeris, humidam nempe, & aridam, adeò tenduntur vt diſrumpantur) liquidò conſtat. Si igitur conuulſio fiat vel à labore, vel vigiliis, vel fame, vel ſolicitudine, vel arida æſtuantiq; febre, qualem eſt videre in phreniticis, cauſam eius ariditatem, inanitionemq;, rectè putaueris. Sin verò temulento cuipiam, ac omnino pleno homini conuulſio accidat, non ab re ipſam à cōtraria cauſa iudicabis ortum habuiſſe. Atqui inanitioni contraria eſt repletio.

Conuulſio quo differat a naturali motu.
Conuuulſio fit ob plenitudinē vel inanitionē.

Iam comitialis morbus conuulſio eſt omnium corporis partium, minimè quidem perpetua (vt in emprosthotono, opiſthotono, & tetano) ſed quæ ex temporum accidit interuallis. Nec ſolùm hac re, ſed mentis quoq; & memoriæ, ac ſenſuum oblæſione à iam dictis cōuulſionum generibus differt. Vnde conſtat in cerebro hunc affectum conſiſtere. Cæterùm velox eius diſcusſio, craſſum humorem ſpiritus meatum in cerebri ventriculis obſtruentem, hunc maximè affectum peperiſſe declarat: neruoꝝ principio ſeipſum quatiente, quo excutiat id quod infeſtat. Itaq; non ab ariditate, inanitione'ue, ſed à craſſo & viſcido humore, impediēte animalem ſpiritum, quo minus deferatur in corpꝰ, hanc affectionem gigni, argumento eſt, ꝙ ſubito & fiat, & ſoluatur. Siquidem breui tempore fieri non poteſt, vt vel cerebrum, vel tenuior ipſiꝰ membrana, ad

Epilepſia eſt conuulſio vniuerſi corporis, quæ ex temporum accidit interuallis.
Epilepſia cōſiſtit in cerebro.
Epilepſia vnde gignatur.

tãtam ariditatem perueniat, vt corio ſimile quippiam patiatur. In corpore itaq; cerebri, anima ſuam ſedem ſortitur: in quo etiã fit tum ipſa ratiocionatio, tum recordatio ſenſibilium imaginum. Primum autem iſtrumentum ipſius animæ, tum in ſenſibilibus actionibus vniuerſis, tum in iis quæ à conſilio & voluntate proficiſcuntur, ſpiritus eſt animalis, qui in cerebri ventriculis continetur: ſed præcipuè in poſtremo: quis non cõtemnendus ſit medius vẽtriculus: quem amplecti multis rationibus cogimur: vt duos anteriores deſerere. Satis tamen fuerit ad curationem, noſſe ſedem affectã eſſe ipſum cerebrum: atq; in eius ventriculis humorẽ craſſum & viſcidum comprehendi, nunc pituitoſum, nunc melancholicum. Pituitoſum in præſentia humorem appello, in quo humiditas, frigiditasq;: vt melancholicum, in quo ſiccitas & frigiditas dominatur. Ac pituitæ quidem vnum genus eſt, qđ quotidie vel ſcreãdo, vel vomendo, vel emungendo educitur, vaporoſo ſpiritu plenum: vt ne ſenſu quidem lateat ipſum eſſe diſſimilare. Alia verò pituita, ſimilaris quidẽ videtur, licet fortaſſis non ſimilaris exiſtat: qualis eſt tum crudus humor, qui in vrinis ſubſidet: tum is qui à Praxagora vitreus vocatur. Ex quo genere videtur eſſe & ſaliua, quæ neq; fluida admodum ſit, neq; aquoſa. Verùm ſaliua non vnica duntaxat qualitate guſtum ſolet afficere, nedũ vniuerſa pituita. Sic atra bilis quoq; ob ſubſtantiæ varietatem nõ obſcuras differentias ſortitur. Nam alia ẽ veluti fæx ſanguinis, quæ admodum ſpiſſa exiſtit, fæcibus vini haud abſimilis. Alia verò, q̃ ſuperior, eſſentiæ eſt multo tenuioris: atq; vomentibus ipſam & olfacientibus videtur acida. Hæc etiam attollit in bullas terram, eamq; radit, atq; fermentat. At illa quam fæci vini ſimilem eſſe dixi, in terram effuſa nõ inducit feruorẽ, niſi fortè in ardenti febre ipſam præaſſari contingat: neq; vlla etiam acida qualitate parti-

Anima collocatur in ipſius cerebri corpore: in quo & ratiocinatio fit, & memoria.

Animæ primũ organũ, eſt animalis ſpiritus, qui in cerebri ventriculis continetur, ſed pręcipue in poſtremo.

Pituitæ differentiæ.

ſaliua.

Atrę bilis ſpẽs.

cipat. Quare iudicio meo potius melãcholicus aut ſuccus aut ſanguis, q̃ atra bilis, dicenda eſt. Igitur vt craſſus pituitæ ſuccus, ita hic quoq; comitialem morbum ſolet efficere, vbi in meatibus ventriculorum cerebri retinetur: ſiue is medius ſit, ſiue poſtremus. Vbi verò i ipſo cerebri corpore abundat, eam inſaniæ ſpeciem, quam Græci vocant melancholiam, inducit. Quemadmodum alter atræ bilis ſuccus, qui præaſſata flaua bile naſcitur, ferina gignit deliramenta, modo cum febre, modo abſq; illa, in cerebr corpore abũdans. Atq; hãc ob cauſam phrenitis nonnunq̃ eſt mitior, vbi à pallida bile ortum traxit. Interdum vehementior, vbi flaua bilis eam peperit. Deliria autem, quæ per febrium vigores accidunt, non propria cerebri affectione, ſed ꝑ conſenſum fiunt. Quamobrem ſic delirantes, minimè appellamus phreniticos: quia phreniticorum ĩſania nõ quieſcit mitigato febrium uigore. * Quemadmodũ igitur phreniticoꝶ febris unũ quoddã ex ſymptomatibus diſpoſitionũ cerebri indicat: ſic ardẽtium febriũ ſymptoma delirium eſt: qđ nimirũ fit elatis ad cerebrũ multis uaporibus * calidis. Haud ſecus gignitur ea affectio quæ ſuffuſioni eſt perſimilis, à ventriculi diſpoſitionibus ortum trahens. Nãq; uentriculo cerebrum, cerebroq́; uentriculus, ſuas affectiões tranſmittit: idq́; propter neruorum à cerebro ad os uentriculi deſcendentium magnitudinem: per quos etiam ſenſus huic particulæ, q̃ ulli reliquarum corporis partium, acutior eſt. Quocirca fracturas quidem capitis, ubi ad membranas uſq; perueniunt, bilioſus uomitus: capitis autẽ dolores quomodocunq; fiant, nauſea ſtomachiq́; morſus conſequitur. Hypochondriacas uerò & flatulentas vocatas affectiones melancholica comitatur triſtitia: haud ſecus q̃ acutas febres delirium: & * nonnullas oris uentriculi diſpoſitiones, affectio ſuffuſiõi perſimilis. Sic neruoſis partibus inflammatis, promptius q̃ reliquis,

Epilepſiã fieri a craſſa pituita, vel a melancholico ſucco retento in meatibus ventriculorum cerebri.

Melancholia vnde oriatur.

Maniæ cauſa

Phrenitidis differentiæ.

Phreniticorum inſania quõ ab ardentium febrium delirio differat.

Deliriũ ardentium febrium quomodo fiat.

Ori ventriculi ineſſe acutiorẽ ſenſum q̃ reliquis corporis partibus.

Cõſenſus atq; neceſsitudo cerebri cum ventriculo, vnde innoteſcat.

Hypochondriacos affec.⁹ quę ſequantur.

liquis, delirium ſuperuenire ſolet: idq́; aſcendente ad caput, interdum per continuas partes ſolo calore: interdum ſpiritu vaporoſo, uel fumoſo, uel fuliginoſo.

CAP. IIII.

Igitur craſſi humores q in cerebri ſubſtantia abundant, interdum ei ueluti inſtrumẽtali: interdum ut ſimilari uocent. Quum enim meatus obſtruuntur, vt inſtrumentali: quum uerò alteratur temperamẽtum, ut ſimilari. Proinde rectè ab Hippocrate dictum eſt, Melancholici magna ex parte comitiali morbo afficiũtur: & contra, morbo comitiali laborantes, melancholici euadunt. Atq; horum utrũlibet magis accidit, prout uel in hanc, uel in illam partem infirmitas repit. Si enim in corpus, epileptici: ſi uerò in mentem, melancholici euadunt. Quum autem nõ ſolùm ab atra bile, ſed etiam à pituita morbus comitialis oriatur, ſciendum eſt, ſolum eum qui ab atra bile ducit originem, in melãcholiam tranſire poſſe. Etenim quum anima ipſa, aut temperamentum actiuarum ſit qualitatum, aut ab ipſarum temperamento mutetur: bilem ipſam vbi cerebro, ueluti parti inſtrumentali, nocet, ad cerebri corpus conuerti ait, id quod in obſtructionibus fieri conſtat. Quum uerò temperamentum mutando, ei ueluti ſimilari nocet, ad mẽtem eam repere dicit. Accidit autem cerebro, ut nonnunq̃ uniuerſo in uenis ſanguine melancholico effecto, ob cõmune uitium, ipſum quoq; lædatur. Nõnunq̃ verò, totius corporis ſanguine prorſus innocuo, ſolus is qui in cerebro contentus eſt, alteratur: idq; bifariam fit. Aut enim aliunde in ipſum deriuatur: aut in ipſomet melancholicus humor genitus ē: quum uidelicet internus calor aut flauam bilem, aut craſſum atrũq; ſanguinem, ſuperaſſauit. Si igitur uniuerſum corpus redundet melancholico ſanguine, curationem à uenæ ſectione auſpicari oportet: ſi uerò cerebrum tantùm, æger tunc (quod ad hanc diſpoſitio-

Cerebrum quomodo afficiatur vt inſtrumentum, & quomodo vt pars ſimilaris.

Melancholici magna ex parte epileptici fiunt, & econuerſo.

Atra bilis quomodo in cerebri corpus: & quomodo in animam repat.

nem pertinet) ſanguinis detractione non indiget: quis ob aliam cauſam ſanguis detrahi poſſit. Vtrum uerò melancholicus ſanguis vniuerſum corpus, an ſolum cerebrum occupet, ſic diſcernendum eſt. In primis uniuerſi corporis habitum, qualis nam ſit, accuratè cõſyderes uelim: memineriſq; quod molles & cãdidi, & obeſi, nequaquam humorem melancholicum poſſidẽt. Macri uerò, & nigri, & hirſuti, & quibus latæ ſunt uenæ, aptisſimi ſunt, ut huiuſmodi in ipſis humor accumuleẽ. Fitq; interdum, ut * admodum rubicundi, affatim melancholicum temperamentum contrahant: atq; poſt hos etiam flaui: ſi præcipuè uigiliis, & multis laboribus, & ſolicitudine, & tenui uictu æducati fuerint. Cuius generis etiam hæ notæ exiſtunt, ſi hæmorrhois aliqua ſit reſtricta: aut conſueta alia ſanguinis euacuatio: aut uſus fuerit æger cibis melancholici ſucci. ¶ Porrò qui ſanguinem melancholicum gignunt, hi ferè ſunt: caprina, bubalaq; caro, magiſq; hircinæ & taurinæ: ſed maximè aſinorum & camelorum carnes: itemq; uulpinæ: & caninæ. Magnũ ad huiuſmodi ſanguinis generationẽ momentum adfert etiam * leporis eſus: ſed multò maius aprorum. Limaces quoq; ſanguinem melancholicum pariunt, ſi frequens ſit eorum vſus. Præterea omnium animalium terreſtrium carnes ſale conditæ: necnon aquatilium carnes, ut thunni, balenæ, vituli marini, delphini, canis, atq; cetaceorum omnium. Ex oleribus autẽ, braſſica ferè ſola, gignere ſanguinem id genus conſueuit: quemadmodum & arborum germina, ubi vel muria, uel oxyhalme condiuntur: præcipuè lentiſci, terebinthi, rubi, canirubi. Leguminum verò omnium maximè lentes inter melancholicos cibos annumerãtur: mox furfuraceus panis, & qui ex typha & uitiatis ſeminibus factus eſt. Præterea uina craſſa, nigraq;, aptisſima ſunt, ut ex ipſis humor melancholicus fiat. Vetus etiam caſeus, ſi ſupercalfactus in ipſo corpore fuerit,

Melancholicus ſanguis in quibus minime habeatur: & in quibus omniũ maxime accumuletur.

Cibi melãcholicum ſuccum gignentes.

facilè huiuſmodi humorem procreat. Sunt etiam nõnulli, qui per febriles morbos contraxerunt melãcholicum ſuccum. Ad efficaciorem autem notitiam, non parũ cõfert anni tempus, ac præterita, præſensq́; ipſius conſtitutio: necnon regio, & laborantis ætas. His itaq; omnibus præmeditatis, ſi exiſtimas in vniuerſi corporis venis contineri ſanguinem melancholicum, quo certiorem habeas notitiam, cubiti venam ſeca, præcipueq́; mediam, quæ communis eſt, & ei quæ humeralis dicitur, & ei quæ per axillam ad manum fert. Quòd ſi tum fluens ſanguis non videatur melancholicus eſſe, ſupprimatur cõfeſtim. Si verò talis appareat, vacua q̃tum pro laborantis corporis habitu ſatis eſſe conieceris. Eſt præterea tertium melancholiæ genus, morbi comitialis exemplo, vbi ortum à uentriculo ſuſcipit. Solentq́; medicorum nonnulli hanc diſpoſitionem, hypochondriacum, flatulentumq́; morbum vocare. Quem ſanè (vt Diocles teſtatur) ſumpto cibo cõcoctu difficili, ſtatim ructus acidus comitatur: cũ eoq́; flatus & æſtus. Adhæc fluctuatio in præcordiis, non illico, ſed vbi cibos venter complexus fuerit. Interdum etiam ventriculi vehementes dolores, qui nonnullis ad dorſum vſq; extenduntur. Cæterùm ægri cibis concoctis quieſcunt: moxq́; aliis ingeſtis, eadem reuertuntur ſymptomata: quæ interdum ieiunos, interdum ẽt à cœna affligunt, ita vt ægri vomant cibos crudos, & pituitam ſubamaram, calidamq́;, & adeò nõnunq̃ acidam, vt dentes torpere videantur. Atq; horum plurima ſtatim ab ineunte ætate eueniunt. Vtcunq; tamen acciderint, omnibus protelant. Cuius morbi cauſam, calorem immoderatum venarum meſeraicarum, obſtructionemq́; earundem, à craſſo ſanguine ortam, idẽ Diocles aſſignat. Videtur autem in ipſo ventriculo ꝑ huiuſcemodi affectus, inflammatio quædam conſiſtere: ſanguis autem in parte inflammata contentus, &

Venã mediã in cubito pertundendam iis eſſe, qui ſanguine melancholico abundant ꝑ vniuerſum corporis habitũ.

Hypochondriacæ ac flatulẽtę melancholiæ, (quæ a vẽtriculo orit) ſigna.

Hypochondriacæ melancholiæ cauſa.

craſſior eſſe, & atra bili ſimilior. Quo quidem exhalante ad cerebrum, melancholica eueniunt circa mentem ſymptomata. Frequentiſſimè etiam videmus, flaua in ventriculo bile contenta, caput dolore affici: illa verò eiecta per vomitum, illico dolorem compeſci. Atq; inter optimos medicos conuenit, non ſolùm hæc accidētia, verùm etiam epilepſiam, aliquando capiti à ventriculo oriri. Cæterùm melancholicos vt nunq̄ deſerit timor: ita eorum phantaſmata præter naturā, non ſemper eodem genere cōtinentur. Siquidem alius ſe teſtā factum putauit: atq; iccirco obuiantibus cedebat, ne collideretur. Alius, ne Atlas, qui mundum ſuſtinere dicitur, grauatus ſub tāto onere, illum à ſeſe excuteret, atq; ipſe cōminueretur cum eo, pertimeſcebat. Differunt porrò inter ſe melancholici, nam omnes timent, mœrent, vitam damnāt, odio habent homines, ſed nō omnes mori cupiunt. Quippe hoc ipſum nōnullis melancholiæ caput exiſtit, quod pertimeſcunt mortem. Sunt qui ſimul & mortem metuant, & mortem ſibi cōſciſcant. Quemadmodum igitur externæ tenebræ pauorem inducunt, ſic atræ bilis color, mentis ſedem tenebris ſimilem reddens, timorem efficit. Siquidem tū humores, tum ipſa temperies corporis, poſſunt animæ actiones mutare: id quod à nobis eſt demonſtratum, in eo libello cui titulus eſt, q̄ mores animæ corporis tēperiē ſequantur. Ergo ſi circa ventriculum prima incœperint ipſius morbi ſymptomata, quibus auctis melancholica ſequatur affectio: deinde alui deiectione, vomitu, proba coctiōe, ructibusq; leuetur is qui laborat, hypochondriacum, flatuoſumq; ipſum morbum vocabimus. Accidentia verò ipſius dicemus & mœſtitiam, & metum. Vbi verò propria melancholiæ accidentia eſſe auctiora videntur: circa ventriculum autem aut nulla, aut perexigua cernuntur: haud ab re exiſtimaueris, primitiuam in cerebro affectionem conſiſtere, ob

Epilepſiam aliquando oriri a ventriculo.

Melācholicos nunq̄ deſerit timor.

Melancholicorum ſpecies variæ.

Atra bilis cur timorem conciliet.

Hypochōdriacus morbus q̄ dicendus.

atram in ipſo bilem congeſtam. Quem morbum minimè inueteratum, frequentibus balneis, victuq; humido & boni ſucci, nullo alio præſidio adhibito, ipſe aliàs curaui. Nam vbi diuturnus ipſe morbus eſt factus, fortiora remedia poſtulat.

Melancholiam recentem qua victus ratione curarit Galenus.

CAP. V.

MOrbus comitialis ſimiliter vt melancholia, tribus clauditur differentiis. Verùm omnibus commune eſt, quòd afficitur cerebrum, ſiue primaria, affectione, ſiue conſortii lege. Prima igitur differentia exiſtit, vbi affectus in ipſo conſiſtit cerebro: id quod pluribus epilepticis accidit. Secunda, vbi ab ore uentriculi per conſenſum diſpoſitio aſcendit ad cerebrum, quemadmodum per ſuffuſiones contingit. Tertia deniq;, fit raro, quum à parte alia quauis ipſe affectus incipiens, inde, ſentiente id ægro, ad cerebrum vſq; perreptat. Quale genus morbi ipſe adhuc adoleſcens primùm vidi in puero tertium decimum ætatis annum agente. Qui ſanè narrabat, diſpoſitionē ipſam à crure initium capere: mox illinc rectà aſcendere per femur & eminentes ei lumbos, ac per latus id, ad ceruicem, donec perueniret ad caput: quod quum primū tangeret, ipſum haudquaq̄ ſibi conſtare. Interrogantibus autem medicis, quale eſſet quod ferebatur ad caput, nihil habuit quod reſponderet puer. Alius tamen compos mentis dicebat, veluti frigidam quandam auram exiſtere. Vnde ex duobus alterum Pelopi præceptori placuit: aut ꝙ qualitas quædam, alteratis per cō tinuationem partibus, aut ſpiritalis ſubſtātia tranſmitteretur: nec mirandum eſſe dicebat, tam validam vim eſſe humori, in affecta particula præter naturam genito, vt cum pernicioſarum ferarum venenis componi poſſet. Etenim vbi phalangium momordit aliquem, q̄uis paruū exiſtat animal, exiſtimare tamen debemus, venenum ex ipſius ore, primò quidem, in ſuperficiem: dein verò in totum corpus deferri. Præterea marinæ

Epilepſiæ tres differentiæ.

Pelops Galeni præceptor.

Phalangii morſus.

Turturis marinæ aculeus.
Scorpiōis aculeus.

turturis, ſicuti & terreni ſcorpionis aculeus, q̄uis in extremam illam, acutiſſimamq́; partē, finiatur, vbi nullum foramen eſt, per quod venenum deiici poſſit: neceſſum tamen eſt, vt excogitemus ſubſtantiam quandam ineſſe illi, aut ſpiritalem, aut fluidam, quæ vt mole minima, ita facultate eſt q̄ maxima. Siquidem quū

Scorpionis venenum refrigerare.

nuper fuiſſet quidam ictus ab ſcorpione, videor mihi eſſe (inquit) percuſſus grandine: eratq́; omnino frigidus, frigidoq́; ſudore perfuſus. Quippe vbi ex icta parte per totam ipſam celeriter diſtributa fuerit veneni vis, contingit eam, eodem rurſus contactu, in ſingulas ſubiectarum ei partium recipi: mox ex illis in alias cōtinuas, donec in aliquam peruenerit principem: quo tēpore, mortis periculum inſtat. Ad hanc rem in primis

Ictæ a venenatis beſtiis particulæ, quomodo ſint curādæ.

conferūt vincula partibus ſupernis iniecta, abſciſioq́; partium venenatarum. Noui equidem ruſticum, qui epoto è viperis medicamēto, reſciſſo prius digito, euaſit: ſicuti & alium quendam, qui ſola ſectione, citra medicamen, eſt liberatus. Sed epilepticum illum puerum

Epilepſiæ ab altero crure exortæ curatio.

medici quoq; ſanarunt, primò quidem vniuerſum ei' corpus purgantes: dein medicamen ex thapſia & ſinapi, parti primò affectæ adhibentes: ac ſupra illam medium membrum ligantes. Quod verò ad cauſam pertinet, ob quam in huiuſmodi per cōſenſum affectibus,

Epilepticæ.

epilepticæ cōuulſiones fiant: probabile ſanè mihi videtur, quemadmodum frequētiſſimè ſingultum fieri videmus, affecto ſtomacho, ita hāc oriri diſpoſitionem. Etenim quum uentriculus ciborum mole grauatur,

Singultus qñ excitetur.

aut vbi à corruptis cibis mordicus infeſtatur, ſingultu haud dubiè corripit. Immo verò acris humor ipſum ventriculum mordicans non ſingultum modò, ſed cōuulſionem etiam, per vniuerſum excitat corpus. Quo

Conuulſionis epilepticorum cauſa.

eiecto per vomitum, illico conuulſio ſedatur. Quo minus mirandum eſt, ſi neruorum principium motu huiuſmodi concutiatur, vt à ſe expellat, quicquid fuerit

id, quod à parte primò affecta, ad ipſum trāſmittitur. Vbi verò deperdito ſenſu quis cōciderit, non acciden te motu, quo vel cōuelli, vel ſalire videatur, affectum ipſum oriri à frigore cenſeo. Quo in genere cōtinetur lethargus. Apoplexiæ autem, q̃ ſubitò eueniat, aut fri gidum, aut craſſum, aut viſcidum quippiam, quod affa tim principes cerebri ventriculos impleat, non totius ſubſtantiæ intemperiem, cauſam eſſe ē perſpicuum: ve luti lethargi, phrenitidis, maniæ, melancholiæ, ſtulti- tiæ, amiſſæ memoriæ, ſenſuum hebetationis, & reſolu ti motus. Porrò in omnibus his affectibus, in quorum, numero apoplexia cōtinetur, periculi magnitudinem, ex nocumento reſpirationis coniicere oportet. Siqui- dem in cunctis ſoporoſis affectib⁹, & ſi corpus nec mo ueatur, nec ſentiat, ſola tamen ſpiratio quæ muſculo- rum * thoracem mouentium eſt munus, ſeruatur. Porrò muſculis vniuerſis, principium motus ab inna- tis ipſis neruis accedit, qui à cerebro initium primariū ſortiuntur. Quāuis enim ex medulla ſpinali permulti oriri nerui videantur, vim tamen quam habet illa, ce rebrum ipſi omnem ſuppeditat. Quum itaq; ſpiratio- nem vehementer impeditam conſpexeris, non paruā in cerebro morbidam diſpoſitionem eſſe coniicies, p̄- cipuè in ſoporoſis affectibus: qui omnes conſiſtunt in cerebro.

Lethargus. Apoplexię cā.

Apoplexia oc cupāte, pericu li magnitudo ex nocumento reſpiratōis col ligi debet.

Nerui oriūtur a cerebro, mu- ſculisq; princi piū motus lar giuntur.

Soporoſos af- fectus oēs cōſi ſtere in cere- bro.

CAP. VI.

Affectus vertiginoſus ſiue primariò, ſiue lege con ſortii accidat (quod ſolet ob cōſenſum uentricu li) ad cerebrum ipſum pertinet. Quo detenti, vel à mi nima occaſione hebetantur: adeò, vt interdum cadāt, ſi vel ipſi vnico duntaxat circuitu in gyrum agantur, aut quippiam aliud circūrotari viderint. Eſt autem ra- tioni conſonum, huiuſcemodi affectionem fieri, elato per magnas illas arterias, quæ plexum retiformem cō ſtituunt, uapido, calidoq; ſpiritu, atq; cerebrum ipſum replente. Fieri etiam poteſt, vt inæqualis intemperies

Vertigo ad ce rebrū p̄tinet.

Vertiginis cā.

cerebri, huiuſmodi ſpiritum gignat. CAP. VII.

Cephalea q.d.

Cephalea (qui affectus ad cerebrum etiam pertinet) eſt capitis dolor diuturnus, difficulterq́; ſolubilis, q à parua occaſiõe vehemẽtes posſidet acceſſiões, ita vt qui eo torqueť, neq; ſtrepitũ, neq; uocẽ, neq; luminis ſplendorem, neq; motũ perferre posſit, ſed tranquillitatem, obſcurumq́; cubiculũ quærat, idq́; ob doloris vehementiam. Adhæc, acceſsiones huiuſmodi, veluti in comitiali morbo, intermisſiones habent, interceditq́; tẽpus, quo perfectè liberati videntur ægri.

Cephalalgię et caphalæę diſcrimen.

Differt autem à cephalalgia, q in hac nõ vſq; adeò imbecillæ reddantur partes affectæ, vt in cephalæa, licet in vtroq; affectu caput minimo negocio afficiatur. Sũt tamen nonnulli, quibus caput aptisſimũ eſt vt impleatur: atq; vniuerſi quoq; corporis habitus ad ipſum implendum idoneus. Alii, omnes capitis partes aptas habent, vt afficiantur. Quibus, vbi vitioſo victu vtũtur, accidit vt cephalæa arripiantur. Quo minus mirandũ eſt, ſi horum aliis membranæ cerebrum continentes, dolore afficiantur: aliis pericranium duntaxat.

Caput ĩtra caluariam dolentibus dolor uſq; ad radices oculorum extẽditur.

At quibus ĩtra caluariam eſt diſpoſitio, iis ad oculorum vſq; radices, ipſe dolor extenditur: quòd nimirum à cerebro, & ab vtraq; membrana, necnon à vaſis quæ in ipſis ſunt, veluti germina quædam illuc deducãtur.

Hemicranici q dicantur.

Sed & eorum quibus dimidia capitis pars dolore infeſtatur (vocantur autem ii hemicranici) alii extra caluariam, alii in capitis intimis partibus dolorem percipiunt. At verò dextram capitis partem à ſiniſtra diſtinguit ſutura per longitudinem ipſius exporrecta. Sub qua, intra capitis oſſa, linea medium cerebrum diuidens manifeſtè protenditur, ad quam etiam peruenit anteriorum duorum ventriculorum ſeptum. Ea porrò corpora ſuaptè natura idonea ſunt, vt ipſis caput impleatur, in quibus vaporoſus, calidusq́; ſpiritus gignitur: aut quibus bilioſa excrementa cumulantur

Caput quibus ĩpleať facile.

in ore ventriculi. Atqui ſpiritus, dolores tenſiuos pariunt: bilioſa excrementa, dolore mordaci afficiunt. Dolores à plenitudine inducti, grauitatis ſenſum præ ſeſe ferũt. Quòd ſi rubor adſit & calor, calidos in cã eẽ humores eſt ſignum. Sunt quibus caput aſsiduè dolet, vbi vel liberalius vinum igeſſerint, vel meracius: idq; magis, ſi ſuapte natura calidum fuerit. Præterea calidi odores omnes, atq; in uniuerſum odorata omnia, capiti dolorem conciliant. Nõnullos autem ob ſenſus exuperantiam dolor infeſtat: quemadmodum in ore ventriculi accidit.

Odorata oĩa conciliare dolorem capitis.

CAP. VIII.

At verò, ſi aliquando per totum corpus, neruorum actio vitioſa redditur, ipſorum eẽ affectum principium cõſtat: id quod ex ſola dignoſci poteſt anatome. Quũ igitur oẽs pariter nerui, tũ ſentiendi, tũ mouẽdi vim amiſerint, affectus is apoplexia appellaẗ. Vbi verò alteri lateri, aut dextro, aut ſiniſtro id accidit, reſolutio nominatur, eius ſcilicet partis, in qua coſiſtit affectus. Quòd ſi in aliquo membrorum idem euenerit, eiuſdem reſolutio dicetur. Cæterũm omnes animãtis partes ſub ceruice poſitæ, quæ à conſilio & voluntatis imperio moueri poſſunt, neruos habent qui eas moueant, procedentes ab ſpinali medulla. Porrò nerui qui mouent thoracem, ab ea ſpinæ parte quæ in ceruice eſt, exoriuntur. Si itaq; tota ſpina tranſuerſim diſſecta fuerit, omnes quæ ſub ipſa ſunt corporis partes, ſenſu motuq; priuantur: ꝙ per eam nimirum facultas ſentiendi & mouendi pro arbitrio, deferatur à cerebro. Quòd ſi tranſuerſim ad medium vſq; ſecundum longitudinem ipſa ſpina incidatur, non omnes ſuppoſitæ corporis partes, ſed eæ duntaxat, quæ è regione ſectionis ſunt, reſoluentur: dextra quidem, dexrra ſpinæ parte diſſecta: ſiniſtræ verò, ſiniſtra. Videtur autem huiuſcemodi reſolutionum aliquæ, faciem quoq; infeſtare: ſed tum reſolutum latus ad alteram faciei partem

Apoplexia qd. Reſolutio qd.

Nerui mouentes thoracẽ, a colli ſpina exoriuntur.

Spinæ læſionibus, quo pacto ſubditarum illi partium læſiones rñdeãt.

retrahitur. Quum igitur nerui qui in faciei pertes diſperſi ſunt, à cerebro oriantur, ſanè ſi earum aliqua ſimul cum toto corpore reſoluta ſit, ſcire oportet reſolutionis diſpoſitionem in cerebro ipſo conſiſtere. Vbi verò illæſæ permanſerint, haud dubiè, ſpinæ initium afficitur. Accidit verò nonnullis, vt faciei partes ſolæ afficiantur, vt lingua, oculus, mandibula, & labrum. Quippe nō omnibus ab vno loco principium influit: quum ex diuerſis cerebri partib⁹ ſuos neruos recipiãt.

Apoplexia oĩbus actiõibus aĩalibus noxã infert.

Igitur apoplexia omnibus actionibus animalibus noxam inferens, cerebrum affectum eſſe manifeſtè declarat. Diſcernitur autem magnitudo affectionis, ex noxæ quam ſpirationi infert, vehementia. Quum enim naturalem ordinem plurimum egreditur, magnam: quum verò paulùm impedimenti eſt, paruam in cerebro noxam eſſe, coniicere oportet.

Spiratio peſſima quænã ſit.

Sanè omnium peſſima ſpiratio putanda eſt, quæ & intermittitur, & magna cum violentia trahitur.

Apoplecticos mori, ꝙ priuẽtur reſpiratione.

Siquidem ob id contingit mori apoplecticos, ꝙ ſpirare nō poſſint. At verò, vbi pars aliqua conuulſa eſt, neruus ei motioni deputatus, aut muſculus, neceſſariò eſt affectus.

Reſolutio præcipue dr̃, vbi motus periit.

Potiſſimum autem dicitur reſolutio neruorum, vbi motus deperditus eſt. Vbi verò partium aliquarum ſenſus periit, eã partem ſenſus expertem eſſe: reſolutam autem, non vſq; adeò dicimus. Quanq̃ perinde eſt, vt quiſq; eam nominare voluerit, modò ſedem affectam, ſimulq; illius diſpoſitionem inueniat.

CAP. IX.

Vbi olfaciendi vis læditur, non eorum meatuum, qui in naribus ſunt, ſed vel anteriorum cerebri ventriculorum, quum aliqua intemperie laborant, eſt noxa: vel eorum meatuum, qui in oſſibus colatoriis conſiſtunt, ſi aliquando obturentur.

Odoratorũ ſenſus in anterioribus ꝑficitur cerebri finib⁹.

Siquidem odoratorum ſenſus, in anterioribus perficitur cerebri finibus, elatis ad ipſos, per foramina colatori oſſis vaporib⁹.

GALENI PERGAMENI DE LOCIS AFFECTIS.

LIBER QVARTVS.

CAP. I.

AT Verò oculorum interdum quidē ſenſus, interdum motus, ac nonnunq̃ vtraq; functio reſoluitur: idq́; nunc in altero nunc in vtroq; cōtingit oculo. Eſt quum ſolius palpebræ vel ſenſus, vel motus læditur. Vbi igitur nullo malo apparente in oculo, perierit facultas cernēdi, neruo in ipſum deſcendenti à cerebo, cauſa tribuēda eſt, nimirum vel īflammato, vel indurato, vel quomodocūq; aliter ob humorum affluxum læſo, obſtructó ue ſecundum proprium foramen. * Quæ omnia accidere illi tanq̃ organicæ parti, neceſſum ē. Nā tanq̃ pars ſimilaris, octo intemperiebus vexatur. Præter has cauſas exoluti oculorum ſenſus, ē alia, vbi nihil omnino, vel exiguum admodum viſifici ſpiritus à principio (qđ in cerebro conſiſtere putandū eſt) ad eos deſcenderit. Si verò vteruis oculorum, motum duntaxat amiſerit, ſecundæ copulæ neruum, qui à cerebro oritur, moleſtari, eſt neceſſe, ab aliq̃ videlicet eoꝝ affectuū, q̃s alteri neruo, qui à prima ꝯiugatione orit̃, & cui ſoli meat⁹ cōſpicuus ineſt, nuper accidere diximus. Quia verò muſculi oculum ipſum mouentes ſenario numero cōſtāt, ac præter eos alii quoq; adſunt, qui deſcendentes in ipſum amplectuntur optici pori radicem, vt videlicet oculum retrahant, & firmēt, nec mollis ille neruus, in proceſſu peruertatur aliqua ex parte, accidit ſanè interim, hoc ipſo neruo nequaq̃ læſo, muſculorū aliquē, aut in propria eſſentia, aut in neruo ad ipſum deſcen-

Viſum quibus modis exolui contingat.

Oculorum motum vnde perire accidat.

Opticis neruis ſolis ineſſe cōſpicuos meatus.

Oculo mouendo muſculi ſunt ſex tributi.

dente, contriſtari ab aliquo dictorum affectuum. Siqui dem ſingulis eorum muſculorum, pars quædam nerui à ſecunda coniugatione orti, tranſmittitur. Quũ itaq; ſex inueniantur mouentes oculum muſculi, ſi is quidẽ qui ipſum ad ſuperiora trahit afficiatur, tot⁹ oculus de lapſus videbitur. Si verò is qui ipſum detrahere ſolet, affectus ſit, oculus ſurſum tractus cernetur. Sic ſi vitie tur minoris anguli muſculus, ad maiorem: ſi verò hic læſus ſit, ad illum inclinat oculus. At ſi voluentium mu ſculorum quiſpiam ſit reſolutus, obliqua totius oculi con uerſio ædetur. Cæterùm reſolutis muſculis circundan tibus mollem neruum, procidet totus ocul⁹, atq; à ſua ſede mouebitur. Porrò quum oculi à ſede ſua deturbã tur, ſi ad alterutrum angulum peruerſio fiat, innocua permanebit cernendi vis. Si verò aut ſurſum, aut deor ſum, aut in obliquum quoq; vertantur, quicquid ipſis obieceris, id omne duplum eſſe videbitur. Ex muſculis ſupernam mouentibus palpebram (nã inferior immo bilis eſt) ſi is qui ſurſum eam retrahit, reſolutus ſit, laxam efficiet illam, adeò vt oculus aperiri non poſſit. Si verò qui eam detrahunt (gemini enim hi ſunt) exol uantur, oculus claudi non poterit. Quorum ſi alter affi ciatur duntaxat, ad oppoſitum muſculum palpebra re flectetur. Hi ſunt partium oculi peculiares affectus, qui latentibus locis inſident. Ac ſunt præterea alii, qui ex aliis partibus ei per conſenſum adueniunt: nempe aut oris ventriculi, aut cerebri cognatione. Cuius generis ſunt ſymptomata ſuffuſorum viſis ſimilia. Cæterùm viſa ob humorum in ventriculo contentorum vitium oborta, vtriq; oculo ſimiliter accidunt. Quæ verò p ſuffuſiones apparent, nec incipiunt ſimul in vtroq;, nec ſimiliter. Præterea, ſi tribus quatuorue menſibus ſuffuſionis accidentia apparuerint, pupilla autem pura ſplendidaq; cernatur, ab ore ventriculi naſci affe ctum ne dubites. Si verò non ita multum temporis in

Oculi quotupliciter poſſint peruerti.

Oculis ſurſum aut deorſum peruerſis obiecta videri duplicia.

Palpebræ quotupliciter peruertantur.

Oculorum affectus per conſenſum orti.

Suffuſiões quo differant a vaporibus ad oculos a ventriculo elatis.

terceſſerit, quærendum eſt in primis, num ex quo īcepit affectus, ſingulis diebus perpetuò hæc apparitio ꝑſeuerarit. Nam aſſiduitas ſuffuſionem portendit: intermiſſio autem, ꝙ malum à ventriculo prodierit, ſuſpitionē excitat: idq́; magis, ſi perfectè quis concoquens, nullum ſibi viſum apparere fatetur: ac multò magis, ſi quum apparuerint tales imagines, mordicus in ore vētriculi doluit: maximè verò, ſi poſt hæc, vomendo, eiecta re mordente, mitigata accidentia fuerint. Quin ēt, ſi à ventriculo ſymptoma id exoriatur, medicamine ex aloe potui dato, minimo negotio curatur, accedente ſimul proba coctione: Vbi verò altera pupilla tenebroſior, aut turbidior, aut non exactè pura ꝓſpicitur, ſuffuſionis eſſe initium cenſendum eſt. Similia quoque ſuffuſioni accidentia in quibuſdam phrenitidis ſpeciebus (affecto ſcilicet cerebro) ſæpenumero euenire ſolent. Sunt etenim phrenitici quidā, qui de iis quæ oculis offeruntur, rectè (quantum ad ſenſitiuam notitiam pertinet) iudicant: cogitando verò, à naturali iudicio aberrant. Alii rurſus, cogitatione quidem falluntur minimè: ſenſibus tamen hallucinantur, id quod mihi olim contigiſſe videtur, quum ardenti febre laborans, & floccos vellerem, & in veſtibus feſtucas colligerem, idq́; animo conſtans. Sunt præterea qui ſimul ſenſus & cogitationis vitio laborant. Porrò vbi in cuiuſpiam cerebro bilioſus ſuccus abundat, acceditq́; febris ardens, ab illo oritur tunc fumus, veluti in lucernis ab oleo: qui, per vaſa quæ ad oculum tendunt, delapſus, earum imaginum in ipſis eſſe cauſa cenſetur.

Hiera picra cui affectui cōueniat.

Phreniticorum varia ſymptomata.

Nota

CAP. II.

IN lingua etiam, interdum motum ipſius, īterdum ſenſum, interdum vitiari quoq; tactum cōtingit. Non tamen alio guſtus, atq; alio tactus neruo vtitur. Siquidem nerui à tertia coniugatione orti, qui in linguæ pelliculam diſſeminantur, non ſolùm tangēdi, ſed

Ligua recipit ab iiſdē neruis tertiæ cōiugationis, qui in illā deſcendunt, ſimul guſtū & tactum.

guſtandi etiam vim obtinent. Crebrius tamen læditur guſtandi q̃ tangendi facultas, quum ad guſtum exacto iudicio ſit opus. Etenim tangendi ſenſorium, crasſisſimum, vt cernendi, tenuisſimum eſt. Auditus verò ſenſorium, vt in tenuitate à viſu: ita ſenſorium guſtus in crasſitudine, à tactu ſecundum locum obtinet. Olfaciẽdi verò ſenſorium, in illorum quatuor medio cõſiſtit. Igitur quum poſterior cerebri pars tam dextra, q̃ ſiniſtra, afficitur, ne apoplexia hominem rapiat, timendũ eſt. Vbi autem altera tantùm, in paralyſin finiri ſolet: quæ interdum alteram ſolùm linguæ partem motu deſtituit, illæſo ipſius tum guſtu, tum tactu: interdum partes ſub capite cõſtitutas, modò has, modò illas. Quum autem à parte anteriore cerebri facies ſuos neruos recipiat: à poſteriore verò omnes partes quo ſub capite ſunt: à qua etiam oritur ſeptima coniugatio neruorũ, qui inſerti in muſculos linguæ, voluntarium illius motum perficiunt: non ab re quidẽ anteriore cerebri parte altera affecta, ſola lĩguæ motio vitio carebit: reliquæ verò faciei partes omnes, in altera parte, dextra aut ſiniſtra, ſenſu & voluntario motu deſtituentur. Quemadmodum ſi afficiatur poſterior pars cerebri, reliquarum partium faciei incolumi ſimul & motu & ſenſu, ſolius linguæ motus vitiabitur. Quòd ſi aliquando tota anterior cerebri pars afficiatur, ſupremum ipſius vẽtrẽ ei conſentire neceſſe eſt: atq; cogitandi quoq; actiones vitiari. Proinde qui ita eſt affectus, nec ſentit, neq; mouetur: ſpirandi tamen facultas haudquaq̃ in illo læditur: vocaturq́; hic affect⁹ caros, ſiue ſopor. Qui ſi vehementer ſpirationem opprimat, apoplexia nominatur. At ſolutæ apoplexiæ creberrimè ſolet paralyſis ſuccedere. Sopore verò finito, magna ex parte bona valetudo ſubſequitur. Fit autem ſopor Hippocrate authore, affectis muſculis temporum, atq; in acutis morbis. Inter ſoporem & apoplexiam, morbus comitialis

Senſoria, quæ q̃bus ſenſibus ſint crasſiora, aut tenuiora.

Facies vnde ſuos neruos recipiat.

Caros. Sopor. Apoplexiæ ſolutæ ſolet paralyſis ſuccedere. Sopor fit affectis muſculis temporum.

eſt medius: conuulſionem vniuerſo corpori inducẽs: ſed in paralyſin non deſinit. Quorum trium morboꝝ, frigidus, craſſusq́;, aut omnino viſcid⁹ humor eſt cauſa. Verùm & in ſopore, & in morbo comitiali, vẽtres magis, cerebri corpus minus: in apoplexia verò, corpus magis affici ſolet. Atq; in ſopore anterior pars magis: in apoplexia & morbo comitiali, vtraq; afficitur. In catalepſi & vigilanti ſopore, poſteriora cerebri magis læduntur. Quum autem oſſe aliquo terebra perforato, medius ventriculus fuerit attritus, ſopor hominem occupat: ſed neq; conuulſione, nec difficili ſpiratione oborta: hæc enim apoplexiæ: illa morbo comitiali eſt affinis: haud ſecus q̃ catalepſi, ſoporiq́;, ſeruata ſecundum naturam ſpiratio. Verùm vt in ſopore clauduntur palpebræ, ita in catalepſi manent apertæ. Iam verò vehementes dolores ſopor ſequi conſueuit, concidente videlicet robore aĩalis ſpiritus: quod primum animæ inſtrumentum exiſtit in vẽtriculis cerebri, indeq́; fluens per neruos defert motum & ſenſum ĩ vniuerſas corporis partes. Igitur affectuum linguæ, alii quidem illi communes ſunt, * ob commercium quod habet cum cerebro & neruis. Alii ipſius dũtaxat proprii cenſentur. Quẽadmodũ ergo conſortii lege, per ſeptimam neruorum coniugationem motus ipſi⁹ vitiatur, ſic ſenſus impediri poteſt per tertiam, quæ & mollis ẽ, & in pelliculam illius, ſicuti ſeptima in muſculos, diſſeminatur. Quòd verò ad proprios illius affectus pertinet, ſicuti muſculorum eius, vt ſimilarium, intemperãtiæ motum impediunt, ita ambientis ipſam extrinſecus membranæ intemperies, & tangendi, & guſtandi ſimul ſenſum vitiat. At inſtrumentalium affectionum ſpeciem referunt inflammationes, ſcirrhi, œdemata, eryſipelata, ſuppurationes, & alia id genus. De quibus quia viſu & tactu diſcerni poſſunt, nihil in hiſce commentariis dicemus. Vt autem de ipſo auditu nonnihil

Epilepſia.

Cerebri corp⁹ magis affici in apoplexia, q̃ ĩ morbo comitiali, & ſopore, in his aũt ventriculos magis

Catalepſi detẽti dormiũt apertis palpebris.

Sopor conſueuit ſequi vehemẽtes dolores.

Animalis ſpiritus eſt primũ inſtrumentum animæ.

Linguę proprij morbi qui ſint

inſeramus ſermoni, ſi illæſo apparente aurium foramine, ſola audiẽdi facultas læditur, neruum proprium eſſe affectum, licet exiſtimare. Vbi verò reliquæ faciei partes ſimul cum functione audiendi læduntur, in cerebro eſſe diſpoſitionem præter naturam, eſt veriſimile: ipſo vel vt ſimilari, vel vt inſtrumentali parte affecto. Memineris autem velim, temporum, maxillarũq; muſculis, item labris & narium pinnis, ſenſum & motum: linguæ verò, omnibusq; oris partib⁹, ſenſum dũtaxat, à tertia cerebri coniugatione oriri: à ſecunda, oculorum muſculis motum: vt à pma, oculis ipſis cernendi ſenſum ſuppeditari. Vbi igitur vniuerſæ particulæ, quibus à tertia coniugatione inſerũtur nerui, oblæſæ in altera tantùm parte videntur, communem neruum primariò affectum eſſe putãdũ eſt. Si verò utrãq; ſimul partem lædi contigerit, non nerui proprius, ſed loci cuiuſpiam in cerebro, à quo nerui procedunt, eſt ipſe affectus cẽſendus: ac tunc ſanè omnes vicinæ partes ſimul affici conſueuerunt: proinde & quartæ & * ſecundæ coniugationis nerui: vnde ſequitur vt oculorum quoq; partes lædantur. Quòd ſi vnus dũtaxat vel muſculus, vel neruus quoquo modo ſiue primaria affectione ſiue per conſenſum, affectus fuerit, pars ipſa in aduerſum trahetur muſculum. Nam reſoluto muſculo qui dextram partẽ labri mouet, ipſa ad ſiniſtrũ flectetur. At ſi is qui ſiniſtram mouet reſoluit, ipſa trahitur ad dextram. Haud ſecus & totam mandibulam, & narium pinnas, & genas, quæ à lato mouentur muſculo, in aduerſam partem flecti contingit. * At latus muſculus, non recipit neruos à tertia coniugatione. Sed nerui à ceruicis vertebris prodeuntes, in illum ferè totum diſſeminantur, exigua ipſius parte, ſublimioriq;, excepta, in quam deferuntur nerui à quinta coniugatione.

Audiẽdi facultas vnde poſſit læſionem accipere

Neruorũ tertia coniugatio in quas partes diſtribuatur.

Reſoluto alicuius particulæ muſculo, pars ipſa in contrariam trahitur.

Latus muſculus vnde neruos recipiat.

CAP. III.

Porrò

Porrò vbi afficiũtur priores vertebræ ſpinæ, licet rarò, euenire tamen interdum angina poteſt, idq́; in pueris magis q̃ in adultis: nimirũ ob ipſas vertebras ad iteriora luxatas: quemadmodum Hippocrates ait, ſecundo de Popularibus morbis. Cæterùm per huiuſmodi anginas guttur nullo proprio affectu laborat.

Anginã aliqñ ob vertebras luxatas accidere.

Quum autẽ ſpinæ partes, quo fuerint altiores, eo ſint præſtantiores, ſanè quo affectio fuerit inferior primis duabꝰ vertebris, eò inferet multò minorem noxam. At nerui ſepti tranſuerſi ſub quarta & quinta vertebra oriũtur. Ab eo aũt ſolo fit ſpiratio * lenis, accedẽte intercoſtaliũ muſculoꝝ actione, vbi vehemẽtiori ẽ opus reſpiratione: quæ ſi vehementisſima requiratur, ſupremos etiam muſculos concurrere oportet. Porrò vbi vnica duntaxat vertebra, aut etiam duæ, aut tres, ſeſe conſequentes inuicẽ, diſtrahunt, ea parte ſpinã cauari cõtingit. Vbi uerò inter diſtractas vertebras, vel vna, vel plures, illæſæ manſerint, ſic affectis gibbus accidere ſolet. At ſi in alterutram partem, vel dextram, vel ſiniſtram, diſtrahatur vertebra, ibidem in obliquũ ſpina torquebitur. Cæterùm alia ſequuntur ſymptomata, vbi proprio affectu laborat ſpinalis medulla: & alia vbi vna vel plures vertebræ afflictæ luxantur. Nam quum proprio affectu ſpina ipſa affligitur, citra vertebrarum aliquam luxationem, ſi quidem in altera duntaxat parte afficiatur, omnium inferiorũ corporis partium, quæ è regione nocumenti conſiſtũt, tam ſenſus q̃ motus læditur. Si verò vtraq; pars ſit affecta, omnes particulæ, tam in dextra, q̃ in ſiniſtra regione, ei quæ affecta eſt, ſubiectæ, ſimiliter reſoluũtur. At luxata, vel ad gibbum, vel ad concauum vertebra, fieri poteſt, vt nulla omnino partium inferiorum, vel in ſentiendi, vel mouendi functione, aliquod vitium percipiat. Per anguloſas tamen luxationes ſpinæ, ſubiectas omnes particulas lædi eſt neceſſe. Paulatim verò facta luxatio

Spinę partes altiores, præſtantiores exiſtere.

Septum tranſuerſum ſolum perficere lenẽ reſpiratiõem.

Gibbus vnde accidat.

Spina ꝓprio ſi laboret affectu quid accidat.

Anguloſæ luxationes ſpinę ſunt nocentiores iis quę ĩ orbem, atq; paulatim fiunt.

ne, atq; in orbē magis, nihil notatu dignū patiunt partes quæ cōmotæ vertebræ ſubiiciunt. Sed in obliquum luxatio, lædit oīno eas partes, ad quas nerui ex luxatis vertebris procedētes, ꝑueniūt: idq; magis in ceruice: ī thorace minus: ſed multò min⁹ in lūbis accidere ſolet. Siqdē ī ceruice, vertebræ iter ſe cōnexę, ęqualr vtræq; foramini ꝯferūt vnde neru⁹ procedit: in thorace aūt, ſupior magis, inferior minus: ſed in lūbis, tot⁹ neruus, ex ſuperna excidit vertebra. ✱ Quare in eis tranſuerſa vertebrarum luxatio, vnà ſecum trahens & medullam, & neruum, illæſum ſeruat naturalem ortū ipſius. In ceruice autem, ex loco medio inter duas vertebras procedentes nerui, per obliquas luxationes, in ea quidem parte, ad quam ſpina deflectitur, opprimuntur: in altera verò, tenduntur. Rurſus tenſiones quidem, vbi ingens quoq; inflammatio acceſſerit, conuulſio comitatur. Ad compresſiōes verò, earum partium ad quas oppreſſus neruus deſcendit, ſequitur reſolutio. Igitur per eas quas nuper diximus vertebrarum luxationes, reliquæ faciei partes omnes, neq; in ſenſu, neq; in motu, noxam ſubeunt. Solæ autem genæ læduntur, vt quæ mouentur à lato muſculo. ✱ At vertebræ ſolent luxari, aut ob caſum, aut ictum, aut tumorem præter naturam, neruoſa corpora vertebris atq; medullæ cognata, extendentem. Vt autem impræſentiarum, aliquid de angina dicamus, Hippocrates affectus omnes, qui cum ſpiratione difficili, guttur aut fauces infeſtāt, cynāchas, hoc eſt anginas appellat. Ac ſunt quidem anginæ genera quinq;. Primum eſt, vbi inflammātur fauces: hoc eſt, internus oris locus, vbi & gulæ & gutturis partes extremæ coeūt. Secundum eſt, vbi nec fauces, nec reliquæ oris partes, nec etiam externarum partiū vlla inflammata videtur: laborans tamen ſuffocatiōis periculum in gutture ſentit. Tertium, vbi extrinſec⁹ circa fauces inflammatio apparet. Quartum vbi guttu

Luxatiōes ſpinæ obliquæ.

Luxatio vertebrarum vnde posſit accidere.

Anginæ genera quinq;.

ris partes tam externæ,q̃ internæ,ſimiliter inflamma tæ videtur. Quintum deniq;, quum ad anteriores par tes,colli luxantur vertebræ. Id quod ſanè contingit, vel ſolis muſculis qui cum ipſis communicant,tumore præter naturam affectis:vel nato ibi tuberculo:vel gu la pariter vitiata:nonnunq̃ muſculis quoq; qui gulam gutturi iungunt,propriisq́; aliquando gutturis muſcu lis,qui ipſum aperiunt,oblæſis. Hi igitur affectus om nes difficilem reſpirationem efficiunt, minimè tamen in diſcrimen ſuffocationis adducunt. At ægri & diffi culter deglutiunt,& dolent, tum præcipuè, quum eis potus per nares reſilit. Nullo autem ſpiritalium inſtru mentorum,nec primariò,nec per conſenſum affecto, fieri minimè poteſt,vt ſpiratio lædatur. Quocirca ex ſola ſpirandi ſpecie,illico nonnihil & de affecta ſede,& de ipſa diſpoſitione,coniicere licet. Quippe ſi videatur laborans,inter ſpirandum,totum mouere thoracem, vt in parte quidem anteriore,ad iugulum:in vtroq; la tere,ad ceruicem: ĩ parte poſteriore ad ſcapulas vſq;, motus ipſius aſcendat:tres ex huiuſcemodi ſpiratione diſpoſitiones ſignificantur. Vna eſt flammea in corde, & pulmone caliditas. Secunda, in altero ſpiritalium in ſtrumentorum anguſtia. Tertia, facultatis muſculos mouentis debilitas. Quũ igitur huiuſmodi ſpiratiõem conſpexeris,in primis arteriæ pulſationem perpẽde re oportet. Hæc enim quantus ſit calor,indicat. Dein de ſpirationem ipſam expende,an multa, an frequẽs, an exufflando fiat. Poſtremò thoracẽ in pectore tãge, quem ſi præter cætera,ardentẽ inueneris, iam omnes copioſi caloris notas te habere ne dubita. Quibus ex abundantia accedit faciei,oculorumq́; rubor, capitis ardor,ſitis vehemẽs,lingua arida, ſalebroſaq́;. Vbi ve rò incendii ſignis modum ſeruantibus, thorax dilata tur vehementer,anguſtiam in ſpiritalibus inſtrumen tis eſſe portẽdit. Solet autem imbecillitas accidere ſpi-

Caloris copio ſi notæ.

Anguſtiã ſpiri talium ĩ inſtru mentorũ quid indicet.

Spinę vnde accidere imbecillitas ſoleat.

næ, interdum cerebri vitio, vtpotè à quo & ſentiendi, & mouendi facultatem recipit: interdum ipſa duntaxat ſpina primariò affectu laborante, idq́; ob peculiarem intemperiem, vel toti ſpinæ, vel diuerſis ipſi⁹ partibus aduenientem. Igitur ob ipſius imbecillitatem ſpinæ, omnibus thoracis partibus ſolet aer inſpirari, vel nullo ardente calore ægrum ad id cogente. Siquidem vbi animans quieſcit, vireſq́; validæ ſunt, liberam reſpirationem ſolum ſeptum tranſuerſum efficere ſolet. Vbi verò id ob imbecillitatem, ſpirãdi munus perficere nequit, intercoſtalium muſculorum tunc concurrit auxilium. Quòd ſi præterea maiori animal egeat ſpiratione, tunc ſuperni muſculi omnes, quorum maximi ſcapulas ſecum manifeſtè mouent, ad ſpirandi actionẽ deſyderantur. Cæterùm tametſi per ſpiritalium organo℞ imbecillitatẽ tot⁹ thorax moueatur, dilatẽturq; narium pinnæ, dilatatio tamen thoracis eſt minor, q̃ in ardentibus febribus: in quibus, ſi vires valeant, * totus thorax plurimùm dilatari cõſueuit: minorq́; etiã, q̃ in angina, & dypſnœa, & peripneumonia. Quippe hoc morbo affecti, & maxima, & frequẽtiſſima ſpiratione vtuntur. At quemadmodum ob infirmitatẽ omnium organorum reſpiratiõis, ſic ob vnius quoq; particulæ imbecillitatem, omnes thoracis partes dilatari coguntur. In vniuerſum autem, vnica pereunte actione, ſolum muſculum qui ipſam efficere ſolet, aut neruũ ipſius, eſſe affectum, putandum eſt. At vbi plures actiones vitiatæ ſunt in diuerſis locis, accidit interdum omnes muſculos, quibus perficiuntur, ab aliqua communi cauſa eſſe oblæſos. Fieri etiam poteſt, vt neru⁹ aliquis, qui muſculis illis communis eſt, afficiatur. Verùm ſi ex anatome ad quam particulam porrigantur ſinguli nerui ab ſpina prodeuntes didiceris, affectas ſedes q̃ facillimè inuenies. Sic enim quum ex refrigeratione primarum vertebrarum ſpinæ, à quibus quatuor nerui ad

Nariũ pinnas dilatari p̄ imbecillitatẽ thoracis.

caput aſcendunt, vt pericranio ſenſum largiantur, cuiuſdam olim caput afficeretur, affecta ſede explorata, illiq; remediis adhibitis, eum ſubitò perſanauimus.

CAP. IIII.

At verò ſanguinem è vẽtriculo gulaq́;, vomitione: ex ſpiritalibus partibus, tusſi: ex faucibus, & gurgulione, ſcreatu: ex ore, ſimplici expuitione expelli, apud omnes medicos in confeſſo eſt. Nos verò ſanguinem qui à cerebro affatim deſcendebat ad fauces, tusſiendo educi ſæpenumero vidimus. Quippe ſubitò gutturi irruens, tusſim mouere poteſt. Quare diligenter oportet huiuſcemodi affectus diſtinguere. Cæterũ contingit plerunq;, vt vel eroſa, vel exeſa, vel rupta vena, ſanguis tusſiendo affatim cõfertimq́; eiiciatur. At ſi ſpumoſum aliquid ſimul eductum fuerit, efficaciſſimum eſt indicium, ipſum educi à pulmone. Haud ſecus, ſi bronchi pars quæpiã, aut arteriæ, aut venæ tunica: aut etiam pulmonis ipſius caruncula reiiciat. Quippe nihil horum accidit iis, qui ex thorace ſanguinem tusſiendo producunt. Iam verò nullus dolor infeſtat eos, quibus à pulmone ſanguis erumpit: vtpote qui duos neruos per q̃ tenues à ſexta neruorum à cerebro ortorum coniugatione recipit, extrinſecus per membranam ipſum continentem diſperſos: qui intrinſecus haudquaq̃ per viſceris profunditatem extenduntur. Verùm thoraci multi ab internis: multi etiam ab externis partibus adueniunt nerui, quibus facilè dolores percipi poſſunt. Præterea thorax quidem eſt muſculoſus & oſſulentus: pulmo verò & laxus, & tutus à contuſione. Proinde thoracis dolores intẽſiores ſunt: pulmonis remisſiores. Quum igitur dolente parte quapiã thoracis, ſanguinem quis ſpuendo reiecerit, nec multum, nec rubrum, ſed nigricãtem, grumoſumq́;, huic thorax primaria affectione infeſtatur. At ſanguis affecto thorace, per pulmonem educitur: vt in ſuppuratis.

Sanguis qua parte ſoleat excerni.

Sanguinis a pulmone reiecti, indicia.

Dolor non infeſtat eos quibus a pulmone ſanguis erũpit.

Pulmonis dolores cur remiſſiores ſint, q̃ thoracis.

Sanguis, affecto thorace, p pulmonē educitur.

affectibus pus, quod inter thoracem & pulmonem deprehenditur: ad eũdemq́; modum, quod in pleuritide coloratum ſputum emitti ſolet, per pulmonem excernitur. Porrò vlcera quæ ſanguinis reiectioni ſolent ſuperuenire, in pulmone quidem, ægrè curationem admittunt. At in thorace diſrupta vaſa, à quibus ſanguis expuitur, magna ex parte conglutinantur. Inueſtigandum verò eſt, num ob adhæreſcentē ſanguiſugam, vel in ipſo narium meatu, vel ĩ illa oris parte, qua ad nares foramē tendit, ſanguis aut emungat̃, aut ſcreet̃. Ex vētriculo ēt cruor, epota hirudine, euomit̃. Qui cruor tñ eſt tenuis, ſanieiq́; ſpeciē referens: ſiue is ex vētriculo, ſiue ex naribus, ſiue ex ore feratur.

Pulmonis vlcera ægre curationem recipere.

Sanguiſugam poſſe eſſe in cauſa fluoris ſanguinis.

CAP. V.

QVòd non ſit eadem res, vox atq; ſermo, neminem ignorare exiſtimo. Vox ſiquidem vocalium inſtrumentorum eſt munus: loquela verò, eorum quæ ſermoni ſunt deputata: inter quæ lingua principatum obtinet: cui non parum conferunt & naſus, & labra, & dentes. Sic etiam vocis inſtrumēta ſunt guttur, & ipſum mouētes muſculi, ac nerui qui à cerebro ipſis mouendi vim deferunt. Igitur ſi vel claudentes, vel aperientes guttur muſculi, immobiles reddantur, qui ſic afficitur obmuteſcet. Vbi verò vel difficulter mouētur, vel palpitant, vel tremunt, vel aliter afficiuntur, pro affectionis ipſius modo, vox ipſa lædetur. Quòd ſi alius quiſpiam ex mouentibus guttur muſculis, quoquo modo lædatur, vitiabitur quidem vox, ſed exiguum. Quippe ſic affectus, neq; obmuteſcet omnino, neq; ita paruam habebit vocem. Vt autem ex muſculis guttur mouentibus, p̃cipui habētur ii, qui ipſum & aperiunt & claudunt, ita ex vocalibꝰ neruis, ii quos recurrentes vocant: qui & ipſi, ſextæ coniugationis pars ſunt neruorum, qui à cerebro oriuntur: quemadmodum & alii, qui quidem per ipſum diſperſi, differũt ab illis, eo ꝙ à neruis ſextæ coniugationis, non in cer-

Sermonis organa.

Vocis inſtrũ.

Vox qua ex cauſa pire, aut vitiari poſſit.

pice, ſed quum ad thoracis regionem peruenerint, ſeparantur. Per vulnera igitur recurrentes nerui refrigerati, tantiſper vocem impedient, donec calfacti, naturalem temperiem recuperarint. Præterea vitiari vocē * in acumen & magnitudinem haud obſcurè contingit, vbi fauces etiam à ſuis muſculis contendi & contineri non poſſunt. Item grauiſsimè lęditur vox, quum membrana faucibus gutturiq́; continua, multa humiditate rigatur. Quòd etiam deſtillationes eadem ratione vocem raucam efficiant, nemo non intelligit. Vehemens quoq; exclamatio ſimiliter vocem offendit.

Recurrētes nerui refrigerati, vocem impediunt.

Vox in acumē & magnitudinem qn̄ vitiet.

Vox vnde efficiatur rauca.

Cæterùm quum gutturis muſculi interni inflammantur, angina is affectus dicitur, quæ ſimul & vocem, & ſpirationem lædit. Idem quoq; in vniuerſum facere ſolent omnes præter naturam tumores, ſiue in ſpiritalibus viis exoriantur, ſiue extrinſecus ipſas cōprimāt. Sic enim gula quoq; vbi inflammatione eſt affecta, vt comprimat aſperæ arteriæ tunicam, qua chartilaginū ipſius extremitates, ſigmoides dictæ, iunguntur, & ſpirationi, & voci, noxam afferre conſueuit: quemadmodum & vertebrarum ceruicis in anteriorem partem luxatio. Igitur oēs huiuſmodi affectus voci accidunt, propriis ipſius inſtrumentis vitio aliquo laborātibus. Sunt autem affectus, alii quū peculiari ſua materia priuatur: quæ ſanè eſt, generaliter quidem loquendo, expiratio: ſecūdum ſpeciem verò, efflatio. Quæ quidem fit, quum ſpiritus affatim foras effertur, concurrentibus ad hanc actionem intercoſtalibus muſculis. Proinde accidit, vt per vehementia thoracis vulnera, atq; omnino ipſius in altera parte reſolutiones, in primis q dem ſemiſpirans, ac mox animal ſemiuocale euadat: idq́; per accidēs. In apoplexia verò, ſopore, morbo comitiali, vigilanti ſopore, cōmuni ratione earum actionum, quæ ab imperio voluntatis proficiſcuntur, vocē lædi contingit. His itaq; quinq; actionibus conſequē

Angina offendit vocē ſimul & reſpirationem.

Voci qui affectus incommodent.

Vocis materia eſt efflatio.

Efflatio quomodo fiat.

Actiones inter ſe conuenientes,ſunt quinque circa reſpirationem.

tia quadam inter ſe conuenientibus, expiratione, efflatione citra ſtrepitum, ſtrepenti efflatione, voce, & loquela: ſi earum prima lædatur, reliquas omnes lædi neceſſe eſt. Vltima verò læſa, reliquæ haudquaq̃ læduntur. At cum ſecunda, tres oblæduntur reliquæ. Cum tertia, duæ vltimæ. Cum quarta, ſola poſtrema. Atqui ex

Exſpiratio. Efflatio. Efflatio ſtrepens. Vox. Loquela.

pirationem efficiunt vniuerſi thoracem contrahentes muſculi: efflationem (quæ vehemens expiratio eſt) intercoſtales maximè: ſtrepentem efflationem, ſii qui in faucibus ſunt: vocem verò ipſam, gutturis muſculi abſoluunt. At lingua articulatim vocem diſtinguens, loquendi vſum largitur: ad quam rem nonnihil cõferre videntur dentes, labra, narium foramina, palatũ, gurgulio, mediocreq́; ipſius linguæ vinculum. Quorum aliquod ſi fuerit vitiatum, vitiari quoq; ſermonem ipſum contingit.

CAP. VI.

VT autem ad cauſas dypſpnœæ explorandas rurſus hic ſermo redeat, ſi videris aliquem reſpirantem ægrè, ita vt inter reſpirandum, thoracis omnes moueantur muſculi, pectusq́; etiam, vnà cum ſcapulis attollatur, certè ex tribus vnum coniicere oportet: aut virium imbecillitatem, aut viarum ſpiritus anguſtiam, aut vehementem in corde & pulmone caliditatem. Quãuis interdum duæ, ac nonnunq̃ (licet raro) tres quoq; ex iam dictis cauſis ↄcurrere poſſunt. Atqui

Difficilis reſpiratio ĩ qua oẽs thoracis mouẽtur muſculi, a quibus cauſis oriri poſſit, inueſtigatio.

tribus quidem ſimul coeuntibus, proximam mortem timere oportet. Vbi verò duæ fuerint, difficile ẽ ægrũ ſeruare. Sed vna duntaxat infeſtante, peculiari opus ẽ finitione, vt ſciatur, ſeruabitur'ne æger, an ipſi malo ſuccumbet. Igitur vbi vires dũtaxat fuerint infirmæ, ad tria mouentium muſculorum genera venire, eosq́; omnes ad motionem excitare ſolent: vno genere * vehementer mouere nequeunte. Quippe ſi ſeptũ trãſuerſum ſolùm, veluti quum ſecundum naturam ſe habet, ſufficienter mouere poſſet, vtiq; nec intercoſtali-

bus,nec ſuperioribus muſculis ĩdigeret. Quoniam verò imbecillum eſt,omnes ſenſim commouet: ſed nec frequentem, nec admodum raram actionem efficit. At plurimùm aucto in ſpiritalibus inſtrumentis calore,omnibus quidẽ thoracis muſculis agit animal: ſed velox,frequens,& vehemens,eſt eorum actio, ſi citra virium imbecillitatem ipſe calor infeſtet. Virium autẽ imbecillitatem, vbi non acceſſerit flammea caliditas, nec velox, nec frequens omnino comitatur motus: proinde nõ ita multum omnes thoracis partes poteſt diſtendere. Præterea,vbi ob plurimum calorem ſpiratio eſt difficilis,ſpiritus quidam calidus, feruidusq́; efflatur. Vbi verò ob ſolam imbecillitatẽ, * nulla facta per os efflatione ſpiritus per nares tantùm emittitur. Quòd ſi per inſpirationem cuiuſpiam narium pinnæ manifeſtè * dilatatæ videantur,id ſanè efficax roboris proſtrati eſt indicium. Ob ſpiritalium verò inſtrumẽtorum anguſtiam, totus quidẽ thorax * plurimũ, celeriter,atq; frequenter diſtẽditur. Cæterùm qui ſic laborant, * abſq; vlla efflatione expirant. Si verò ſimul conuenerint in ſpiritalibus inſtrumentis & calor, & anguſtia(quod ſolet in peripneumonia) tunc ſanè nec maxima,nec frequentiſſima,nec etiam celerrima ſpiratio ſufficere poteſt: ſed ſurgere tentant ægri: ꝙ ſic melius eis thorax dilatari videatur. Similiter ſolent reſpirare & ii,quibus aſperæ pulmonis arteriæ, plurima defluxione opplentur. At neq; efflant,nec calidũ emittunt ſpiritum. Purulentis etiam totus thorax attollitur: ſed neq; ab eis fit efflatio, neq; ſpiritus emittitur calidus,niſi fortè adurens febris acceſſerit. Verùm ii q̃ celerrimè ſuffocãtur: tum ob plenitudinem ipſam, tũ ꝙ vires omnibus purulentis neceſſariò imbecilliores reddantur. Contra autem per anhelantes affectus, humoribus craſſis & viſcidis in ipſo pulmone impactis, permanere poſſunt vires robuſtæ & conſtãtes. Adhæc

Narium pinnę manifeſte dilatatę inter reſpirandum,robur proſtratum indicant.

Recti qui ſpirare ſoleant.

Purulẽtis qualis fiat reſpitatio.

Purulenti cur ꝙ ocyſſyme ſuffocentur.

Tuberculũ in pulmone ortũ, qualem reſpirationem efficiat.

tuberculum coctu difficile aliquãdo fuerit in ipſo ortum, thorax maximè dilatabitur, ſed non trahet ita multum ſpiritum, ob idq; crebro ſpirare cogetur, * verùm abſq; efflatione: quæ ſanè aucti caloris eſt propria. Magna porrò interdum fit reſpiratio, ob magnitudinem dilatationis, quam thorax molitur: iterdum verò, ob inſpirati aeris multam eſſentiam. Igitur quicunq; ſine aliqua ſpiritalium inſtrumentorum anguſtiam, per febres ardentes difficulter ſpirant, iis inſpirati aeris quantitas, magnitudini dilatatiõis thoracis proportione reſpondet. Quibus verò, vel tumor vel anguſtia ſine flammeo calore in ſpiritalibus eſt, ĩ his, thoracis quidem dilatatio fit maxima, id verò quod inſpiratur, non ſolùm dilatationem proportione non aſſequitur, verùm etiam minus, q̃ ſecundum naturam inſpirari ſolet, attrahitur. Cæterùm inſpiratio ea quæ ob virium imbecillitatem fit omnibus agentibus muſculis, dicenda eſt ſublimis, nõ magna. Iam verò multus ſpiritus, & ex longis interuallis attractus (quemadmodum inquit Hippocrates) delirium declarat. Spiratio exigua ſimul & rara, ſpiritalium inſtrumentorum frigiditatem: frequens verò nõ ſolùm ſpiritalium, ſed eorum etiam quæ cum ipſis mouentur, vt hepatis, lienis, ventriculi, & gulæ, laborem indicat. Eſt etiam alia dyſpnœæ ſpecies, quum veluti breui quadam quiete intercipitur opus thoracis: idq; modò in inſpiratione, modò in expiratione, ſiue hoc accidat ob conuulſionẽ muſculorum thoracis: ſiue ob caloris copiam, cogentis ægrum continenter vel inſpirare, vel expirare. Eſt & alius ſpiratiõis affectus, apnœæ, hoc eſt, priuatio ſpirationis, vocatus: Qui tamen conſtare nequit. Nam videtur eſſe impoſſibile, vt animal omni ſpiratione exactè priuatum, in vita ſeruari poſſit. Quãuis animalia ea quæ in cauernis deliteſcere conſueuerunt, mouere thoracem videantur minimè. Proinde coniicere opor

Aeris inſpirati quãtitas in quibus nã reſpondeat magnitudini dilatationis thoracis: & in quibus nequaq;.

Inſpiratio ſublimis, quæ.

Spiritus magnus & rarus, delirium indicat.

Spiratio exigua ſimul, & rara quid ſignificet.

Spiratio frequens quid indicet.

Apnœa.

Aial nõ poſſe viuere ſpiratione priuatum.

Latentia animalia.

tet, aut adeò exiguam adeſſe illis reſpirationem, vt effugiat ſenſum: aut animalia eiuſmodi, tunc non indigere reſpiratione, ſed tranſpirationem illis ſufficere, quæ fit arteriarum motu per vniuerſum corpus. Fieri autem contingit apnœam, minimè quidem affectis reſpirationis organis, ſed principio à quo illa reguntur.

Trãſpiratio fit per arterias.

CAP. VII.

VErùm enimuerò pulmo nunq̃ vehementi dolore cruciatur: at grauitatis ſenſum, atq; aliquando extenſionem, vel ad pectus, vel ad ſpinam (quãdoquidem inde ſuſpẽduntur membranæ ipſum ambientes) percipere poteſt. Sæpenumero etiã pulmone affecto, ægri moleſtant angustia, atq; ob id crebro celeriterq; reſpirant & thoracem vehementer attollunt, ſed non ita multum aerem attrahunt. Hæc ſi citra febrem acciderint, aut tuberculum, aut plenitudinem craſſorum humorum in eo conſiſtere, oſtendunt. Cæterùm ſi inter reſpirãdum ægri minimè videant ſtertere, idesq; augeatur ſymptoma, crudi tuberculi ortum ſuſpicari oportet. Si verò ſtertendo ſtrepitum fecerint, lentorũ craſſorumq; humorum, pertinaciter impactorũ, multitudinem, pulmonis brõchia moleſtare eſt indicium. Quòd ſi illico ab anguſtiæ ſenſu quis difficulter reſpiret, fluxionem vel à cerebro, vel à vicinis ſedibus, irruere in pulmonis bronchia ſignificatur. Porrò ſi vbi vehemens putreſcit pleuritis, remiſſa iam febris excãdeſcentia, in imo thoracis æger derelictam grauitatẽ percipiat, ac per varios decubitus, maximè dum repẽte ab vno in alterum latus conuertitur, aliquid tranfluere ſentiat, puris multitudinem ibi contineri, coniectura eſt certiſſima: præcipuè ſi nihil penè expuerit laborans. Si verò citra febrim ſeroſus aut pituitoſus humor ſubitò in thoracis ſpatium defluẽs, excitauerit ſpirandi difficultatem, æger tunc tenue ſputum, idq; ab initio quidem exiguum, ſed cum vehementi tuſſi: vbi

Pulmo nunq̃ vehementi dolore cruciatur.

Tuberculum in pulmone ortum, quæ indicent.

Puris in thorace contenti indicia.

verò concoctum eſt, plus atque craſſius, & cum mitiori tuſſi expuere ſolet. Quippe bifariam accidere poteſt, vt vehementer tuſſiendo pauca quis expuat: nempe aut ob lentum, craſſum'ue humorem: aut ob impenſè tenuem. Siquidem tenuis humor quum ſubleuatus eſt, inter tuſſiendum à ſpiritu diuiſus refluit: lentus verò, aut omnino, craſſus difficulter effertur: vtpote qui non tã facilè à corporibus, quibus impactus eſt, abſtergi, neque à quouis ſpiritu, niſi à vehementi & multo, poteſt impelli. Igitur ſputum quod neque liquidum, neque aquoſum admodum fuerit, neque craſſum etiam, aut lẽtũ, id facilè efferri ſolet, maximè vbi vires validæ fuerint. Porrò vbi cum ſpirandi difficultate, cui & anguſtia & grauitas coniuncta eſt, acuta quoque febris inciderit, is affectus eſt inflammatio pulmonis. At ſi intolerabile incendium fuerit, anguſtiæ verò, grauitatiſq; ſenſus minor, eryſipelas ipſum vexare cenſendum eſt. Vexatur etiam pulmo interdum inæquali, ſicuti & æquali intemperie, citra humorum affluxũ. Igitur inæqualis, tusſim excitat: æqualis verò, ſi moderata ſit, ſpirationis concinnitatẽ variat. Si autem vehemẽs, idq; vincente calore, frigidi aeris & potionis cupiditatem inducit, ac tractu temporis in febrem deſinit. Per frigidam autem intemperiem, contraria euenire ſolent. Quippe ſi modum ſeruauerit, calidi aeris, & calidę deſyderium potionis excitat: ſi verò modum excedit, replet viſcus ipſum fluxionibus. Ob ruptionem etiam vaſorum, cõtingit ſanguinem in pulmones tranſfluere, atque excitare tusſim. At ruptiones in eo deprehẽdes, tum ex multi ſanguinis effuſiõe, tum ex magna, notabiliq; aliqua cauſa, quæ ſubitò aduenerit. Sunt autẽ cauſæ prægreſſæ, caſus ab alto, colliſio, iracundia, exclamatio, atque aliæ id genus. Contingit quippe interdum vaſa diſrũpi, vbi non præmiſſa lenitione pulmonis per præcedẽtes exclamationes, vehementer aliquis exclamare cõ

Pauca cũ magna tuſsi expuuntur dupliciter.

Pulmonis inflammatio.

Pulmonis eryſipelas.

Pulmonis intẽperiei æqualis & inæqualis, indicia.

Rupta eſſe vaſa in pulmone vnde deprehẽdemus.

tendit. Adhæc nulla extrinſecus manifeſta adueniente cauſa, ſanguinis abundantia poteſt in pulmone vas rũpere, ſi minimè extendi poſſit, aut ob frigus à vicinis contractum, aut ob innatam temperiem. At verò, vbi oſcula reſerantur venarum, calidæ præcedunt ſemꝑ diſpoſitiones. Quæ verò eroſo vaſe aliquo affatim accidunt ſanguinis euacuationes, eas præcedere ſolẽt exigua ſputa, acresq́; in pulmonem fluxiones à capite. Nõnunq̃ verò & pulmonis aliqua pars, aut cruſtula ſimul efferri videtur. Diſtinguitur autem vlcus pulmonis ab vlcere aſpera arteriæ & gutturis, tum ob ea quæ cum ſputo excernuntur: tum ob ſputi ipſius quantitatem. Siquidem per vlcus pulmonis, plurimum ſputi reiicitur: à partibus autem illis exulceratis, admodum parũ excernitur. Præterea pulmonũ vlcera non comitaĩ dolor: ea verò quæ guttur & aſperam arteriam infeſtãt, dolorem quidem inducunt, non tñ nimis vehementẽ.

Pulmonis vaſa a quibus rũpi occaſionib⁹ poſsint.

Pulmonis vlcus ab vlcere aſperæ arteriȩ &. fauciũ, quõ diſtinguatur.

GALENI PERGAMENI DE LOCIS AFFECTIS.

LIBER QVINTVS.

CAP. I.

DEINCEPS Autem ſymptomata quæ cordi primariò affectu, & per cõſenſum accidunt, conſyderanda. Cor igitur, innati caloris exiſtit fons & origo: quemadmodum ſenſus & motus, cerebrum: ac hepar denique facultatis nutricatoriæ: à quibus ſanè tribus principiis animal gubernatur. Cæterùm animal omnino mori non poteſt, niſi prius ipſum cor afficiatur: ad cuius intemperantias immodicas mors neceſſariò ſequitur. Si

Cor innati caloris vrigo.

Principia nos gubernantia.

Animal mori non poſſe, niſi prius cor afficiatur.

Cordis temperiē eſſe neceſſariā cerebro & hepati: non aūt horum, illi.

Latentia nec moueri, nec ſentire, nec ali.

Reſpirationi quæ conferāt.

Mortem cōtingere poſſe ob timorē grauē, & voluptatem immēſam, atq; etiā mœſtitiā.

Magnanimus vir, ob nullam animi perturbationem ſuccubuit vnquā.

quidem quum ſingulæ partes peculiari temperie cordis ſuas actiones pficiant, hac profectò pereunte, actiones quoq; ipſarum perire eſt neceſſe: ac proinde cerebri etiam et iecoris. Horum verò temperie deperdita, non oportet cordis ſimul actionem perire. Nam & ſi ſenſu & motu volūtario ſit deſtitutum animal: nec nutriatur, veluti in latentibus euenit: nihilominus viuere ipſum poſſe, q̄diu cor illæſum permanſerit, haud inficiandum eſt. At verò ſi cor reſpiratione priuetur, hominem illico perire eſt neceſſe. Porrò ad ipſam reſpirationem conducunt thoracis muſculi, in quos nerui à ceruicis medulla orti, motionis principium deferūt. Qua quidem facultate motrice, quæ à cerebro influit, muſculi ſi priueni (vt videre eſt per vehementes apoplexias)perit opus reſpirationis. At verò, qua ratione homines per ſomnum ſpirāt, reliquis muſculis oībus, præter eos qui ad thoracem pertinent, tunc feriantibus, eadem per minorem apoplexiam, atq; alios ei vicinos affectus, ſpirare poſſunt. Verùm per vehementes ſuperni principii læſiones, tota ſpiratio reſoluitur: vnde cordis quoq; temperies corrumpitur, peritq́; neceſſariò animal. Ex iecinoris etiam affectu mori aliquādo contingit: alia tamen ratione, * atrophia videlicet. Quare in huiuſmodi affectibus vita poteſt longius produci. Mori etiam contingit nonnullos ob ſyncopē vitio ſtomachi ortam, ac vehementem dolorem, & timorem grauem, ac deniq; voluptatem immenſam. Etenim quibus vitale robur infirmum eſt, animi verò affectiones, ob imperitiam, fortes, iis facilè animæ ſubſtantia reſoluitur. Atq; horum aliqui etiam ob mœſtitiam perierunt: ſed non illicò. At vir magnanimus, ob nullam animi perturbationem vnq̄ ſuccubuit. Proprio autem affectu laborare contingit cor, vel ob ſimplicem intemperiē, ſiue inæqualis, ſiue æqualis ea fuerit: vel ob inflammationem, vel eryſipelas, idq́; dū fie-

ri incipit. Nam illicò, ante q̃ augeantur huiuſmodi affe ctus, animal ipſum corrumpitur. Quos ſanè affectus cardiaca ſequitur ſyncope: quemadmodũ ſtomachicæ eos, qui os ventriculi afficiunt. Hæ tamen etiam cõ ſentiente corde accidunt. Igitur exiguæ quidem cordis intemperantiæ, pulſus arteriarum, pro ſua quæq; natura, variant: maiores verò, per proprias quidem ſimilarium partium intemperies, ſubitam mortem nõ inducunt: per eas autem quæ ad partes inſtrumentales pertinent, ſubitò enecare poſſunt, ſed præcedentibus ſignis quibuſdam: quorum vnum ab Hippocrate eſt dictum. Qui ſæpe & multum exoluuntur ſine cauſa manifeſta, ii repente moriuntur. Eſt præterea & alius affectus, palpitatio videlicet cordis, aut per ſe eueniẽs, aut cum ſuſpitione quadam, quod in humore cor ipſum moueatur. Inflammato autem manifeſtè corde gladiatores vidimus, haud aliter q̃ qui ſyncope cardiaca pereunt, obiiſſe. Si ad ventrem cordis, præcipueq; ſiniſtrum, aliquando penetrauerit vulnus, protinus cum multo ſanguine vitam exhalabit animal. Si verò non ad ventrem vſq; pertingat, ſed in cordis ſubſtantia cõ ſiſtat vulnus, ex ita affectis aliqui, nõ ſolùm ea die qua vulnerati fuerunt, ſed ſequẽti quoq; nocte potuerunt viuere. Qui oborta deinde inflammatione fuerunt extincti. Cæterùm q̃diu vixerunt, mentis compotes inuenti ſunt. Vnde euidens teſtimonium ſumere poteſt ea ſecta, quæ negat rationalem animæ vim, in corde conſiſtere. Palpitatio autem viſceris hui⁹, plurimis per integram valetudinem accidere eſt viſa. Quos omneis detractio ſanguinis iuuit, vnà cum extenuante victus & medicinæ rõne. Eorum tñ qui affecti ſic fuerunt, nullus ad ſenectutem peruenit. Panniculus ambiens cor quomodocunq; affectus, nullum affert periculum, niſi ipſo inflammatione affecto, cor conſortii lege afficiat. Porrò ſupercalfactum cor, ſpirationem efficit magnã,

Syncope duplex.

Repente mori quibus contingat.

Palpitatio cordis.

Cordis vulnus niſi ad uentrẽ vſq; ptingat, non ſtatim pimit animal.

Rationalis animæ vis nõ cõſiſtit in corde.

Palpitationi cordis conducit ſectio venæ, tenuiſq; victus & medicinæ ratio.

Cor incaleſcẽs refrigeratũq;, qualem edat ſpiritum.

denſam, & celerem: calidumq́; ſemper ſpiritum reflat. Contra refrigeratum, exiguam reddit ſpirationem, & raram.

CAP. II.

Thorax proprium reſpirationis organū.

Thorax dolēs, exiguam denſamq; edit reſpirationem.

SImiliter etiam thorax (proprium ipſius reſpirationis organum) aut primariò, aut per conſenſum afficitur: à cuius quidem affectibus neceſſariò reſpiratio vitiatur. Igitur vbi dolorificis affectibus infeſtatur, exiguam denſamq́; reddit ſpirationē: id quod etiam vicinis partibus, & iis quæ ſimul mouentur affectis ſolet accidere. Quippe interdum læditur reſpiratio, thorace non laborante proprio aliquo affectu, ſed vel neruo aliquo orto ab ſpina: vel ſpina ipſa affecta. Eorum verò affectuum qui propriè ad thoracem pertinent, quidam in ipſius muſculis: quidam in mēbrana coſtas ſuc cingente conſiſtunt. Igitur intercoſtales muſculi, qui in ima parte conſiſtunt, grauiori q̃ externi dolore ob inflammationes cruciantur: facileq́; membranæ ſubditæ ſuam affectionem communicant: quemadmodū vbi ipſa primariò aliquando affectu infeſtatur, intercoſtalium muſculorum partes internæ, ſimiliter ei condoleſcunt. Verùm exquiſita pleuritis fit, vbi ſuccingēs coſtas membrana primariò affectu laborat. Proinde dolor, vel ad iugulum, vel ad præcordia poteſt extendi: ad iugulum quidem, ſuperioribus eius partibus: ad præcordia verò, inferioribus inflammatis. Vehemens quoq; febris, huiuſmodi inflāmationem ſequitur: quia ſedes affecta & parum diſtat à corde, & cum panniculo inuoluente ipſum, ac ſepto tranſuerſo, cognatiōem habet. Iam verò inflammati intercoſtales muſculi, minus: cingens verò membrana, magis & tendit, & indurat arteriam. At in peripneumonia, nulla apparet talis durities. Porrò effuſa in vacuitatem thoracis ſanies, in aſperas pulmonis arterias recipitur, ac dein p̱ tuſſim excreta, naturam humoris qui peperit īflammationē, declarat. Etenim ſi bilis abūdat', pallidum, aut flauum: ſi atra

Pleuritis exquiſita qn̄ fiat.

Pleuritidi quę adſint ſymptomatæ.

Sputorū differentiæ, pro varietate humorum gignentiū pleuritidem.

ſi atra bilis, nigrum: ſi pituita, ſpumoſum, & candicãs: ſi ſanguis, rubrum ſputũ reiicitur. Quòd verò ex thoracis capacitate aliquid expuatur, hinc liquet manifeſtisſimè, q̃ ſi per vulnus thoracis penetrans, aqua mulſa infundatur, moxq́; tusſiendo expuatur, æger vel ex ſapore mulſam eſſe deprehendet. Præterea in eo ipſo ſpatio, quod inter pulmonem atq; thoracem eſt, purulenti & pus ꝯtinere, & ipſum tusſiendo expuere, haud obſcurè cernuntur. Nec verò defendi poteſt, ſanguinẽ in ea vena quæ circa ſpinam eſt, cõtentum, regurgitare ad cor, vt inde ad pulmones feratur, quod ex Eraſiſtrati ſermone colligitur. Nam è cõtrariò, vena hæc, à dextra cordis auricula exorta, ſanguinem ſecum defert, qui omnibus thoracis partibus, quæ circa octo coſtas * inferiores conſiſtunt, alimentum præbeat. Etenim ſuperiores quatuor non ab * ea, ſed à vena pèrreptante ad iugulum, nutrimentum ſuſcipiunt. Pus itaq; in thoracis capacitate cõtentum, expirationis tempore, in pulmonis aſperas arterias tranſmittitur. Siquidẽ reſpirationis actio, ad ipſum thoracem pertinet, pulmone nullam propriam habente motionem. Quippe qui per conſequentiam dilatato thorace, pariter ipſe attollitur: eo verò conſtricto, ſpongiarũ manibus compreſſarum exemplo, rurſus in ſeſe reſidet. Proinde thorax vehementer conſtrictus, humorem qui in vacuitate ſubdita continetur, in aſperas eius arterias comprimit. Niſi verò thorax admodum vehementer pulmonem omni ex parte compreſſerit, humor in aſperarũ arteriarum ora recipi haudquaq̃ poterit. Quamobrẽ quo robuſtior fieret compresſio, animali adiunxit tuſſim natura. Quæ naturale eſt ſymptoma, ſternutationi, ſingultui, & nauſeæ, conſimile. Verùm quia viribus opus eſt, quibus excitetur huiuſmodi naturale ſymptoma, contingit frequenter per ſuppuratos affectus interire ægros, viribus antea proſtratis, q̃ à validisſima ce

Pus in thoracis capacitate contentũ, expirationis tẽpore, ĩ pulmonis aſpas arterias tranſmitti.

Pulmo nullam propriam habet motionẽ.

Tuſſis quoq; ſum animali indita.

Tuſſis naturale eſt ſymptoma.

lerrimaq́; cõſtrictione thoracis fiat tusſis, quam vires adeò imbecillæ præſtare nequeunt. Porrò iſeparabilia lateralis morbi ſymptomata ſunt, febris acuta, dolor, perinde ac ſi locus vel intendatur, vel pungatur: ſpiratio frequens & exigua, pulſus paruus, arteriam & duram, & quodammodo tenſam indicans, tusſis magna ex parte cum coloratis ſputis, nonnunq̃ verò ſine his. Atq; has ſanè incoctas vocant pleuritides, quæ vel celerrimè hominem rapiunt, vel longo temporis ſpatio finiuntur. Sunt præterea alii late℞ cũ febre dolores, p quos ſpirationem exiguam reddi eſt neceſſe, ſed nullũ ſputum redditur: vt in ea re nihil à pleuritide ſine ſputo conſtante differre videatur. Verùm hi facilè ab illis diſcerni poſſunt, quòd in his quidem nulla omnino tusſis moleſtet (quemadmodum in illis, qui abſq; ſputo infeſtantur pleuritide, in quibus ſicca adeſt tusſis) neq; tenſionem, neq; vllam duritiẽ pulſus referat, nec perinde acuta febre laborent, nec deniq; adeò difficulter ſpirent. Sunt etiam nonnulli, qui extrinſecus preſſo ĩflammato loco, dolere ſeſe fatentur. Atq; ii per ſputũ purgantur minimè, quia ab initio nihil eius ſucci, qui excitauit inflammationem, peruenire ad ſpatium thoracis conſueuit. At inflammatione concocta, niſi pus prius diſcuſſum fuerit, ad cutim vſq; attollitur, inciditurq́;.

Pleuritidis inſepabilia ſymptomata.

Incoctę pleuritides.

Pſeudo pleuritis.

CAP. III.

TErminum quo thoracis pars inferior finitur, antiqui phrenas vocarunt, fortè quia eo inflammato mẽs læditur. At Plato ipſum ſeptum appellat, ꝙ iraſcibilem animi facultatem, quæ in corde eſt, ab appetitoria, cuius ſedes eſt in iecinore, diſtinguat, ſeparetq́;. Cæterùm recentiores ſeptum tranſuerſum id noĩant, vt Ariſtoteles ſuccincturam. Qui ſanè muſculus ſpirationis inſtrumentum quum ſit, non immeritò, ſi afficiatur, ipſam lædit ſpirationem. Antea tamen q̃ quis ob affectum ſeptum deliret, frequẽtem atq; exiguum: in-

Phrenes.

Septũ tranſuerſum ſeparat iraſcibilẽ aĩæ facultatẽ (q̃ in corde eſt) ab appetitoria, q̃ ineſt iecinori.

feſtante verò delirio, multa varietate inæqualem ſpiritum reddit. Delirare tamen ſolent nõnulli, ob vitium conſiſtens in ore ventriculi: ſicuti per febres ardentes, pleuritidem, & peripneumoniam. At quæ ob ſeptum tranſuerſum deliria oriuntur, non multum à phreniti de diſtant. Etenim per cæterarum partium affectus, & per ardentes febres, mitigari ſolet delirium, quoties morbus declinare videtur. Phrenitidis autem propria pcipuaq; nota eſt, ne in declinatione quidem febrium, delirium quieſcere: quum nimirum nõ per conſenſum ſub huiuſmodi morbo cerebrũ, ſed primaria affectione laboret. Proinde paulatim affectus hic gignitur: nec repente ſubitò'ue alienantur ægri, vt in aliarum partium affectibus: quin etiã prius q̃ inualeſcat is morbus, præcedunt ipſum non pauca accidentia phrenitica: vt puta immẽſæ vigiliæ, aut ſomnus imaginib⁹ variis turbatus, aut deniq; rerum omnium quæ faciunt agreſtis quædam obliuio. Interdum etiam, qui phrenitici euadunt, maiori cum tumultu aut temeritate reſpondent, quum antea tamen fuerint manſueti. Atq; ii omnes, potu exiguo vtũtur. Nonnunq̃ occiput dolore infeſtatur. Quum verò ad phrenitidem iam proximè accedunt, oculi euadunt eis vehemẽter ſquallidi, aut ex altero ipſorum acris lachryma effunditur, ac dein lippitudo innatat, & venæ intumeſcũt ſanguine, ſanguisq; ſtillat è naribus. Quo tempore nihil quod exactè ad prudentiam pertineat, reſpondent, & floccos uellunt, & feſtucas carpunt, atq; aridiori febri, cui non ita magnæ in alterutram partem mutationes accedunt, torquentur. Adhæc lingua quoq; illis aſpera eſt, nonnulli q; auditu falluntur, atq; interdum iacent cogitabundi. Quinetiam diſpoſitione dolorifica affecti, vel acrius premente aliquo, eam haudquaq̃ ſentiunt. Ergo hoc modo per cerebri affectum, paulatim phrenitis gignitur. Ab aliarum verò partium nulla, perpetuum deli-

Deliria quib⁹ ex cauſis oriãtur.

Deliria ex ſepto tranſuerſo orta non multum a phrenitide differunt.

Phrenitidis nota præcipua q.

Phrenitidem præcedentia ſymptomata.

Phrenitidis iã inſtantis ſymptomata.

Deliriũ nullũ perpetuum, excepto phrenitico, et quod oritur a ſepto tranſuerſo.

Deliriũ a ſepto tranſuerſo ortũ, quõ a phrenitide diſtinguatur.

rium oriri poteſt, dempto ſolo ſepto tranſuerſo, cuius vitio excitatum delirium, parum à continuo diſtat: à phrenitide tamen diſtinguitur, & ex ſymptomatis, & ex ſanguinis deſtillatione à naribus, ex ipſaq; ſpirationis ſpecie. Siquidem ſpiratio phreniticorum ē magna, & ex longis facta interuallis: inæqualis verò, vbi à ſepto delirium oritur. Cæterũ p̃cordia * reuelli, ſepti tranſuerſi illico ab initio affecti, proprium indiciũ eſt: id quòd affecto cerebro, poſterius accidit: videlicet nõ incipiente affectu, ſed vbi formatus iam fuerit. Calor quoq; circa caput & faciem, vehementior eſt iis, qui ob cerebri vitium delirant.

CAP. IIII.

Oeſophagus. Stomachus. Gulæ vſus duplex.

Illius partis quæ inter fauces & os ventriculi media eſt, & quæ œſophagus, ſtomachus, & gula dicitur, duplex eſt vſus. Vnus, quòd veluti via ſit eorum quæ deuorantur: alter quòd circa vtrunq; progreſſum tam deuoratorum, quàm eorum quæ à ventriculo in os reiiciuntur, aliquid moliri videatur. Nam quum geminæ inſint ei tunicæ, altera ad cibi potusq; deglutionem vtitur: altera ad eam, quæ vomendo fit, expulſionem. Proinde rationi eſt conſonum, duo eſſe affectuum ipſius genera: vnum quidem quod veluti viæ tum ĩgeſtorum, tum vomitione reiectorum ei accidit: alterum verò, quod ei, veluti vtriuſq; actionis inſtrumento, euenire poteſt. Conſtat itaq;, eorum duorum vſuum, alterum quidem ſemper eſſe neceſſarium: alterum propter occaſiones quaſdam. Igitur eorum ſymptomatum quæ gulam tanq̃ viam infeſtant, genus vnum eſt, quum ob tumorem aliquem præter naturam, anguſtior ipſius meatus redditur: alterũ, quum perficere proprias actiones nequit. Accedit etiam gulæ anguſtia aſcititia, vbi à vertebris intrò luxatis comprimitur. Vbi verò gula inflammata, non à vicinis partibus conciliata, ſed propria familiariq; anguſtia torquetur, grauiſſimus tũc inter deglutiendum infeſtat dolor, accedẽte quoq; per-

Gulæ tunicæ duplices, cur ſint datæ. Gulæ affectuũ genera duo.

Gulæ inflãmatæ indicia.

difficili tranſitu: præſertim ſi ſupinus, q laborat, iacẽs, deglutire quippiam conetur. Nam erecta figura tranſglutitio multò facilius perficitur. Nec verò puto latere vos, partium inflammatarum nullam non dolere, vbi ſuo munere fungitur: contra, mitigari dolorem, vbi ab agendo deſtiterit. Quum autem gula ſentiendi facultate ſit prædita, ipſam quoq;, veluti auctarium indicium, in vſum euocare oportet, quo plenius affectus illius dignoſcantur. Quare iuuat ægros interrogare, quid nam deglutiendo ſentiant. Quippe imbecillitatẽ nonnunq̃ percipere ſe fatentur, vt longo vix temporis ſpatio per gulam tranſeant ingeſta. Interdum ea in media via hærere & coerceri aiunt. Horum primum, actionis infirmitatem: alterum, particulæ cuiuſpiã anguſtiam indicat. Verùm vtriuſq; differentias ex reliqs accidẽtibus intelligere licet. Nam in imbecillitate quæ ex ſola intemperie citra tumorem fit præter naturã, ingeſtorum in tranſitu tarditas, & æqualis, & ſine dolore, & in ſupino quidem decubitu, maior: ceruice verò erecta, minor, ſine vllo anguſtiæ ſenſu, accidere ſolet. Vbi verò cum tumore coniuncta imbecillitas eſt, unã quãpiam particulam anguſtiorẽ cæteris efficiet: atq; per eam ipſam tardior erit tranſitus. Quòd ſi tumor fuerit inflammationis aut eryſipelatis particeps, accedet ei dolor, & ſitis, & multi caloris ſenſus, febriſq; non admodum ardens, quæ ſiti proportione haudquaq̃ reſpondeat. Si verò tumor aliquis ex non ita calidis fuerit, tum citra febrim, & calorem, & ſitim, deglutitionis inæqualitas aderit, retentis cibis ĩ parte aliqua. Porrò affectus dolorificus gulæ, iuxta dorſum q̊q; ſentitur, quum gula incumbat ſpinæ. Iam verò, ſi ob ruptum aliquod vas ipſius gulæ, ſanguis aliquando vomatur, dolor ſtatim ſentitur iuxta locum vbi talis ruptio contigerit. At reſerato ore vaſis, nullus percipitur dolor, qua re, à ruptione atq; eroſione vaſis diſtingui-

Inflãmatę omnes partes dolẽt vbi ſuo funguntur munerẽ: mitigatur dolor, vbi ab agẽdo deſtiterint. Gulę ſenſu, ceu indicio, eẽ vtẽdum, ad dignoſcendos affectus illius.

Reſeratio uaſis qua re a ruptiõe atq; eroſione differat.

tur: ac præterea, ꝙ neq; ictus, neq; caſus hãc profuſionem præceſſit, id quod rupto vaſe videre eſt. Quanq̃ ob ſolam ſanguinis plenitudinem, vaſa interdum diſrumpi poſſuut. Quæ verò per eroſionẽ fit eiectio ſanguinis, vlcere præcedente contingit. Fit autem vlcus, vel rupto vaſe, vel vitioſorum humorum influentia: id qđ in cute q̊q; ſæpenumerò accidit.

Vlcus vnde fiat.

CAP. V.

OS ventriculi (quod veteres ob accidentia quæ inducit, cor nominabant) non ſolùm ſyncopem, ſed conuulſiones, ſopores, morbum comitialem, atq; melancholiam inferre ſolet: nec nõ ſymptomata, qualia per ſuffuſiones infeſtant. Quos quidem affectus omnes, conſentientibus ei cæteris partibus, in ipſo fieri contingit. Quippe ad propriam eius rationem pertinet, * tum faſtidire, tum natantes cibos corrumpere. Nam ſi cibi in ventriculi fundo firmentur, præcipuè ſi ſuapte natura non facilè corrumpantur, * neutrum ex illis accidit. Porrò quum grammaticus quidam iuuenis, quoties vel nimis vehementer docebat, vel cogitabat, vel eſuriebat, vel iraſcebatur, morbo comitiali, ob nimis acutum ſenſum oris ventriculi, corriperetur, tertia vel quarta hora panem optimè præparatum ei exhiberi iuſſi, ſolum quidem, ſi uon ſitiret: ſi verò ſiti cruciaretur, ex vino madidum, & quidem albo, modiceq; aſtringente. Nam huiuſcemodi vinum, vt vires addit ventriculo, ſic minimè tentat caput, qđ ſolent vina vehementia. Dein verò ſingulis annis bis, aut ter, picram ex aloe ei exhibens (quod quidem medicamen totum ventrem ab excrementis liberat, * ipſumq; ad actiones proprias corroborat) ita reſtitui hominẽ, vt reliquum vitæ integra ſanitate frueretur. Complures etiam nõ ſolùm inſomnia & ſomni tumultuoſi moleſtant, ſed amentia quoq;, propter vitioſum humorem, collectum in ore ventriculi. Iam verò flatuletum illum hypochõdriorum morbum, omnes pro-

Os ventriculi quæ inferre ſoleat ſymptomata.

Oris vẽtriculi affectus primarij.

Vinum albũ, modiceq; aſtringens, uireis addit uentriculo, & minime tentat caput.

Picræ ex aloe vſus.

Hyppochondriacæ melancholię ſymptomata, & ſigna.

feſſi ſunt, triſtitiam, deſperationem, atq; mœſtitiam inducere, nihilq; ad melancholiæ accidentia reliqui facere. Laborantes autem eo morbo, poſt cruditates, dictis accidentibus multò vehementius cruciantur: acq; dam ipſorum quoq; ſplenetici fiunt. Quocirca coniiciendum eſt, ex hoc etiam viſcere vitioſam ſaniem in ventriculum relegari. Ergo ea accidentia quæ cerebrũ afficiunt, vel oculos, vitioſorum humorum vaporationem ſequunt. At ſyncopa quæ vitio ſtomachi, hoc eſt, oris ventriculi, accidit, ob dolorum ipſius proprietatẽ exolutionẽ inducit, fortaſſe verò eius q̊ q; ĩtẽperie ad cor ꝓueniente. Quemadmodũ vbi cor vehemẽter intemperatum eſt, uires agminatim cadunt, oportet. Similiter etiam cittæ, hoc eſt picæ, mulieribus accidũt, ore uentriculi affecto. Nauſea ꝑterea, cardialgia, & ſingultus, inter huius partis affectus debẽt annumerari. Afficit aũt uentriculi uniuerſa capacitas, ſimilib⁹ diſpoſitionib⁹ quibus & os illius: cæterũ nõ ꝑinde uehementibus. At quia coctionis opus perficitur in partibus ori ſubditis, neceſſum ẽ eas ipſas partes, quum malè diſpoſitæ fuerit, cruditatis cauſam exiſtere. Quòd uerò ſanguis à iecinore atq; liene effluens, uacuari per uentriculum poſſit, ſanè de hac re latius alibi ſumus dicturi.

Syncopa vitio oris ventriculi accidens, quomodo vires exoluat.

Cittę fiunt ore ventriculi affecto.

Nauſea.

Cardialgia.

Singultus.

Sãguinem a iecinore & liene vacuari per ventriculũ poſſe.

CAP. VI.

AT iecori duplex etiam genus morborum accidit, vnum à ſola intẽperie, citra tumorem præter naturam: alterum, vbi unà cum ĩtemperie, tumor quoq; adeſt, ut inflammatio, eryſipelas, ſcirrhus, inflatio, & obſtructio à craſſis & viſcoſis humoribus, in extremis uaſorum partibus, quæ à uena portæ exoriuntur, facta. Verùm in iis laborans grauitatem percipit in dextra præcordiorum regione. Quòd ſi halituoſus quoq; ſpiritus, cui nõ pateat exitus, illic concludatur, non ſolùm grauitas, ſed tenſionis quoq; ſenſus ſequi. Meminiſſe autem oportet, octo numero muſculos per

Iecori duplex genus morborum accidit.

abdominis regionem extendi, quatuor compreheſos coniugationibus. Quarum prima ex muſculis conſtat rectis, per totum carneis, à pectore ad pubis oſſa protẽſis. At reliquarum trium cõiugationum muſculi, vſque ad rectorum contactum, carnea ſubſtantia conſtant: vbi verò primùm illos attigerint, in membranas nerueas degenerant. Horum itaque muſculorum coniugatio vna, quæ quidẽ reliquis eſt exterior, à thorace obliqua deducitur, in anteriores partes deſcendens. Altera huic oppoſita, ab infernis exorta partibus, obliqua ad anteriores aſcendit. Huic tertia muſculorum coniugatio ſubiicitur, qui trãſuerſum habent poſitum, atque peritonæo innectuntur. Rectorum igitur muſculorum tumores præter naturam, oblongi, ac per totum extenſi uidentur: quapropter haud obſcura eſt ipſorum dignotio: ſicuti & eorum qui obliqui à thorace deſcendunt. At multò difficilior eſt notitia muſculorum, qui iis ſunt ſubiecti: difficillima verò tranſuerſorum. Quũ igitur iecur ſub peritonæo à tribus ex illis muſculis cõtegatur, fieri non poteſt, ut tactus aliquam ipſius notitiam præſtet, niſi vel magna in ipſo inflammatio oriatur, vel incumbentes ei muſculi, admodum extenuentur. Iecur tamẽ declarant affici, in dextera præcordiorum parte grauitas, dolor tota præcordia retrahens, atque ipſius ad iugulum uſque extenſio, exigua tuſſis, linguæ color, ĩ primis quidem ruber, deinde uerò niger, ingens cibi faſtidium, inexplebilis ſitis, vomitus tum ſyncerę bilis, tum ei⁹ quæ ouorum luteis aſſimulatur: quæ aliquando æruginis quoque colorem refert. Aluus quoque aſtringitur, niſi vnà cum uiſceris huius imbecillitate, inflammatio ipſa acciderit. Eryſipelatis accidentia his ferè ſimilia ſunt. Sed inſuper febris quoque cum uehementiſſima ſiti laborantes, cruciat. Etenim, iecoris ac uentriculi flammeis diſpoſitionibus ardentes febres ſolent ſuperuenire, quas etiam excitari continget

Abdominis octo muſculi, quatuor comprehenſi coniugationibus.

Iecoris ſitus.

Iecur inflãmatum quæ indicant.

Hepatis eryſipelate affecti accidentia.

in pulmonis inflãmatione participe eryſipelatis,* quẽ admodũ etiam per uniuerſum corpus,ob putredinem biliosorum humorum immodicè efferueſcentium.

Verùm quæ aut iecoris aut uentriculi occaſione eueniunt,eæ febres, omnium ſunt vehementisſimæ, ac magna ex parte in maraſmum degenerant. Quæ in ſimis iecoris partibus eueniunt inflammationes, vt magis quàm illæ quæ in eius gibbo fiũt faſtidium,nauſeã, uomitum bilioſum,ac ſitim ingentem inducunt: ſic è contrario hæ, maiori q̃ illæ inter ſpirandum dolore laborantem infeſtant: magis ꝗ; tusſim excitant, atque dolorem vſq; ad dextrum iugulum,adeò ut detrahi videatur, extendunt. Vtriq; autem parti, quum dolor adeſt,nonnunq̃ nothæ coſtæ conſentiunt. Soli verò iecinori eſt proprium, ut tumoris cumulum comprehẽſim habeat circunſcriptum. Quare durus in ipſo circa principium tumor(quem ſcirrhon vocant)multò euidentius ob duritiem dignoſci poteſt, q̃ inflammatio. At verò tractu temporis,q̃uis magis increſcat ſcirrh⁹, non tamen ęquè facilè deprehendit,intercipiente ſcilicet indicium aqua inter cutem, quæ & illico ſcirrhum ſequi conſueuit,& niſi afficiatur hepar, gigni minimè poteſt. Non tamen ſemper ob primariam excitatur affectionem illius,& ſi hoc frequentisſimè accidat. Etenim quia hepar facultatis ſanguificatricis eſt inſtrumẽtum,conſequens eſt,ut ipſo uitiato,actio quoq; eius vitiet. Accidit tamen interdum,vt ob intemperiem alicuius particulæ eaꝝ quæ aut per meſeraicas, aut cauã venam, cum illo commercium habent, ipſum quoq; refrigeretur. Porrò ſimarum partiũ uenæ, ab ea quæ in porta eſt,exortæ,in tenuisſimas extremitates finiũtur:ad quem ſimiliter locum, aliæ quoq; uenarum extremitates,à concaua uena in gibbas uiſceris partes diſtributarum,perueniunt. Cibus igitur uniuerſo corpori diſtributus, ex omnibus ſimarũ partium uenis exi-

Febres ardẽtes a vẽtriculo, & hepate ortę,in maraſmum ſæpę degenerãt.

Simis hepatis inflãmatis quę adſint ſymptomata.

Gibbis hepatis inflãmatis quæ ſymptomata oriãtur.

Hepatis ſcirrhũ illico ſeq hydrops conſueuit.

Hydrops gigni non poteſt,niſi afficiat hepar.

Hepar eſt ſanguificationis principium.

Venarum hepatis explãtatio.

ens,ad gibbas partes per dictas extremitates tranſumi tur. In qua quidem uenularum conſpiratione,nonnul li fieri obſtructiones exiſtimant. Ergo ob refrigeratio nem iecinoris,in ſanguinem mutari cibus non poteſt, refrigeranturq́; cum illo totius corporis uenæ. Sæpe- numero etiam, nullo tumore apparente in iecinore, æger aqua inter cutem corripitur, vel ob uitiũ lienis, uel ieiuni,uel alicuius inteſtini tenuioris, aut meſente- rii,aut pulmonis,aut renũ, aut ob ĩmodicum hæmor rhoidum,aut menſium profluuium,aut ob ſuppresſio nem menſtruorum,aut ob alium uteri momẽtaneum affectum. Ex intempeſtiua præterea frigidæ potatiõe iecur affatim refrigeratum,ſtatim aquam inter cutim inducit. Ac ſic affecti, uehementi ciborum deſyderio tenentur,quod ſolent omnes quibus os uentriculi fue rit perfrigeratum.

Hidropis cauſæ diuerſæ.

Cibi deſyderium vehemens ineſſe iis, quibus os ventriculi fuerit perfrigeratum.

CAP. VII.

PORro utrum ſemper in morbo regio locus affe- ctus ſit hepar,an alia præterea diſpoſitio hunc af- fectum efficere posſit,deinceps conſyderandum. Siqui dem uidemus nonnunq̃ iecinore haud malè affecto, per morbi iudicationem effundi pallidam bilẽ per uni uerſam cutim. Quinetiam citra morbi iudicationem interdum aliena quadã corruptione,qualis ob ferarũ, morſum contingit,quandoq; ſanguis in bilem mutat̃. Fieri autem poteſt,ut iecinoris naturali temperie mu tata,humores huiuſmodi uitio afficiantur, & quidem citra obſtructionem,aut inflammatiõem, aut ſcirrhũ. Ob ſplenis quoq; vitia,corporis color uitiat̃, ſed mul- to nigrior fit,q̃ ob affectum hepar. Quum igitur ſan- guinis generatio hepatis munus exiſtat, nullam ſanè aliam cauſam huiuſce generationis dicemus eſſe,à fa- cultate ipſius uiſceris propria. Cæterùm omnium fa- cultatum eſſentia, in peculiaribus partium tempera- turis conſiſtit. Proinde ſi hepar ad aliquam octo intem perantiarũ aliquando labatur, accidit facultati ipſius

Sanguis qñ in bilẽ mutetur.

Color corporis quot modis vitiari posſit.

Lienis, q̃ hepatis, vitia,nigriorem colorem reddunt.

Eſſentia facultatũ,in ꝓpriis partiũ tempe- ramentis conſiſtit.

noxa, quæ peculiariter illi intemperantiæ debetur. Igitur calidæ iecinoris intemperantiæ, quum contentos in ipſo humores, tum eos qui ſuggeruntur per meſenterii uenas, adurunt, & aſſant: frigidæ autem, ſuccos iam in ipſo contentos, craſſos, ad fluxumq; contumaces efficiunt. Quod uerò ad ipſum ſuggeritur, pituitoſum, crudum, & ſemicoctũ reddunt. Rurſus aridæ intemperantiæ, ſicciores crasſioresq;: humidæ uerò tenuiores, aquoſioresq; humores efficiunt. Igitur quum alui ſedimina, aquæ, in qua nuper mactatæ carnes fuerint ablutæ, ſimilia videris, iecur eſſe affectũ exiſtimabis. Nominantur autem præcipuè hepatica, quæ ob imbecillitatem ipſius deiiciuntur. Vt autem tenue excrementum & ſaniem referens, infirmi iecinoris giguere ſanguinem non valentis: ita id quod ſimilatur fæci, ſuperaſſantis ſanguinem hepatis eſt indicium. At verò nonnulli primò quidem, ſaniem, & cruenta quædam: dein tractu temporis, craſſum ac melancholicum ſanguinem, poſtremò atram quoq; bilem, atq; ſynceram, deiiciunt. Qui affectus interdum ob frigidam intemperiem, citra febrem, incipit: ac tunc quidem tenuis ſanies excernitur: dein verò progreſſu temporis, corrupto i uiſcere ſanguine, febris ſolet ſuperuenire. Porrò nonnulli eorum qui ob frigidam intemperiem laborare inceperunt, non ſolùm non amittunt cibi cupiditatem, verùm etiam multo magis q̃ antea appetunt. At calidas intemperies, nũq̃ comitatur cibi cupiditas, ſed faſtidium graue, ſitis vehemens, febris inſignis, atque prauorum humorum vomitus. Sciendum autem eſt, ſingulis noſtri corporis partibus quatuor naturales facultates ineſſe: quarum prima appellatͬ attractrix, quæ peculiares parti ſuccos, alendi ipſam gratia, & appetere, & attrahere poteſt. Altera deĩde eſt, quæ alteratrix dicitur, qua ſuccus attractus, ſimilis euadit ei, quæ nutritur, particulæ. Huic aliæ duæ miniſtrant: retentrix

Hepatis intemperantiarũ ſingulis qui effectus tribuãtur.

Iecore affecto qualia excrementa excernantur.

Hepatica excrementa quæ dicantur.

Calidus intemperies nunq̃ comitatur cibi cupiditas.

Facultates naturales q̃tuor ineſſe ſingulis noſtri corporis partibus.

nempe, quæ ſuo munere fungitur, quando pars ſucci attractum concoquit, donec eum, in ſuam ipſius naturam conuerterit: & expultrix, quæ poſt abſolutam coctionem, excernit id quod inutile eſt, atq; excrementum vocatur. Si igitur in iecinore attractrix facultas, quomodocunq; afficiatur, cibum quem confecit ventriculus, atq; in chylum conuertit, relinquet, vt liquidus excernatur per aluum. Atq; hoc ſanè ipſius facultatis affectæ erit ſignum. Siquidem quicquid ab aliquo proficiſcitur, tanq̃ à cauſa, id etiam eſſe illius ſignum conſtat. Vbi autem hepar integrè valet, meſarei venis veluti quibuſdam manibus, quæ ex uētriculo ei cibū afferant, vtit. Cæterum vbi vel inflammatio vel eryſipelas afficit meſenterium, nō ſolùm qualia per iecinoris imbecillitatem excrementa deiici conſueuerunt, planè excernuntur, ſed apparet etiam veluti ab inflāmatione, ſanies quædam illis admiſta. Vt autem non potente ob imbecillitatem hepate ſuccum à ventriculo attrahere, attractrix facultas afficitur: ſic vbi retinere non valet, retentrix vis infirma putanda eſt: ob idq; primò quidem cruēta ſanies excernitur: dein craſſior & fæculentior. Similiter aliæ quædam excretiones cō tingunt, non quidem ob imbecillitatem, ſed ob expultricis facultatis robur, ratione plenitudinis, idq; interdum per integram valetudinem. Sic plerunq; pars aliqua quum affecta eſt, per hepar purgatur, viribus ipſius iam robuſtioribus factis. Quemadmodum autem retentrix facultas, dū imbecillior eſt, ac rē quæ ipſam grauat retinere non poteſt, vis expultrix id quod infeſtat euacuat: ſic infirma expultrice, retineri quædam res ſolent, facultate retentrice non vſq; adeò grauata. Nam in quolibet inſtrumento aliàs alia facultas vel fit fortior, vel imbecillior: facta relatione ad actionem. Etenim omnis particula, ſecun dum temperamenti q̃d ei * perpetuò ineſt, agit proprietatem. Iam verò in-

Facultatum ſingularum læſiones in hepate, quæ ſigna indicent.

Signū alicuius dr̄, quod ab eo proficiſcitur, tā quā a cauſa.

Partes aliquas purgari interdū per hepar.

Particula oīs agit ſecūdum proprietatem temperamētī.

terdum etiam contingit, vt ob folliculi fellis imbecilli tatem, ad ſe bilem minimè attrahere valẽtis, impurus vagetur ſanguis per vniuerſum corpus, aliaq; oriatur morbi arcuati ſpecies præter illas, quas ſuperius expoſui. Qui folliculus ſic etiam nonnunq̃ impletur, quemadmodum vrinæ veſica, vt euacuari non poſsit, aut qa obſtructus eſt, aut quia ſecretoria ipſius facultas eſt imbecillior. Veluti etiam quum obſtructis aut ĩfirmis vaſis, quæ ab ipſo extenduntur in hepar, bilioſum humorem interdũ attrahere non poteſt. Proinde excrementorum proprietatem in morbo regio cõſyderare, per q̃ neceſſarium eſt. Porrò quibus citra febrim morbus regius accidit, vrgente in dextra præcordiorum parte grauitatis cuiuſdam ſenſu, iis omnibus aperiens obſtructiones cibis & potibus, & medicamentis extenuãtibus, deinde medicamentum quod bilem ducere poſſit, exhibens, eorum plurimos vna die ſanitati reſtitui. Qui verò purgatione liberari non potuerunt, iis rurſus valentiore ad aperiendum data potione, medicamentum quod vehementius purgaret, exhibui: ſic, ut ſub purgationis fine, cœrulea magis q̃ flaua bilis cum acri mordacitate ſecerneretur. Atq; in iis conieci fellis folliculum ſimiliter affici, vt ſolet vrinæ veſica, vbi magna humoris copia diſtenditur, quã excernere nequit, interdum ob excretoriæ facultatis imbecillitatẽ, interdum, quòd ob grauem ſomnũ, vel negotia quæpiam, ultra q̃ par eſt, vrinam ſupprimens, dein ab ea proſternatur, mirum in modũ intenta. At folliculus fellis, * quum iuuetur nihil ad excretionem à facultate animali, vnicum habet imbecillitatis principiũ, veluti cætera quoq; naturalia inſtrumenta, à partis intemperie ortum.

Morbi regii cauſa.

Excrementorum ꝓprietas ĩ morbo regio conſyderanda.

Regii morbi abſq; febre inuadentis curatio.

GALENI PERGAMENI DE LOCIS AFFECTIS.

LIBER SEXTVS.

CAP. I.

Lien ſanguine alitur melancholico.

LIEN autem, quum ex hepate ſanguinem melancholicum trahat, quo ipſe poſtea nutritur, ſanè ſi in eo facultas attractrix facta ſit ĩbecillior, ſanguis ex iecore impurus in vniuerſum corpus tranſmittitur, ac proinde color nigrior euadit. Quin etiam exemplo hepatis, ſæpenumero ex ſe reiicit excrementa quædam: ita vt per vomitum, cui nauſea accedit, nõnunq̃ excernatur melancholicus ſanguis: qui interdũ etiam ſolet per inferna deſcendere. At huiuſmodi vacuatiõe ſuppreſſa, nonnulli melancholica triſtitia afficiuntur, cibosq́; auidiſſimè concupiſcunt: idq́; præcipuè, ſi valde fuerint acida, quæ excrementa ad ventriculum transferunt. Si autem alia melãcholici humoris corruptio accidat, ſubuerti, deiiciq́; appetẽtiam videbis. Quòd verò indurato ipſo, aqua inter cutem effundi poſſit, conſentiente iecinore, iam antea eſt dictum. Quin etiam laborante aliquando vtroq; viſcere, regium morbum euenire conſpeximus, nigriore q̃ pro conſuetudine ſubſequente colore: ita vt videretur flaua bilis eſſe fuligini admiſta. Quemadmodum autem vitioſa aqua & frigida, * ſi confertim & intempeſtiuè bibatur, ſolet aquam inter cutem inducere (nocet enim ſic ingeſta interiorib⁹ partibus, maximè verò iis, quæ tum temporis fuerint imbecilliore) ſic ob refrigeratum vnà cum tumore lienem, vtputa ſi adſit ſcirrhus, vel citra tumorem, vt per iam nuper dictam aquæ potionem, aqua inter cu-

Liene ĩdurato, illicq; cõſentiẽte iecinore, aq̃ inter cutẽ orit. Regius morb⁹ permiſtus.

Frigida intẽpeſtiue exhibita, ſolet aquã ĩter cutem efficere ſi præcipue vitioſa fuerit.

Aquã inter cutem gigni non poſſe, niſi ad

tem etiam euenire conſueuit. Cæterùm niſi ad hepar vſq; ipſa refrigeratio peruenerit, aqua inter cutẽ ſubſequi poteſt minimè.

hepar refrigeratio peruenerit.

CAP. II.

Dyſenteria eſt vlcus inteſtinorum.

Dyſenteriæ cauſa.

DYſenteria exquiſita, inteſtinorum vlcus exiſtit. Qui ſanè affectus, non gignitur affatim, aut ſubitò, vt ille quem vitio hepatis accidere diximꝰ: ſed protinus quidem ab ipſiꝰ initio, bilis mordax excernitur, quam deinde interaneorũ abraſiones ſequũtur: poſtea verò paulum cruoris deiici ſimul videtur, quando videlicet ipſe affectus iam eſſe dyſenteria cenſetur. Quũ itaq; huiuſmodi abraſiones ſolæ excernuntur, conſyderandum eſt, num pingue quippiam ſimul cũ eis deiiciatur. Ita enim vlcus in craſsis inteſtinis conſyſtere, exiſtimandum eſt. Vbi verò cruorem quoq; excerni videris, intueri oportet, vtrum is reliquis excremẽtis adeò permiſtus ſit, vt vniuerſus vniuerſis miſceatur: an pars eius aliqua reliquis ſupernatet. Etenim ſi admiſtus ſit, in ſuperioribus: ſi verò ſupernatet, in humilioribus inteſtinis vlcus eſſe portendit. Idem etiam & in abraſis excrementis videre eſt, verùm non ita manifeſtè, vt in cruore. Similiter cruſtula, quod nam inteſtinum ſit vlceratum declarant, tum ex eſſentiæ proprietate, tum ex modo, quo vel miſceri reliquis excremẽtis, vel vni eorum parti ſupernatare videntur. Nec verò mediocriter conducit ad curationem noſſe in qua inteſtinorum parte conſiſtat vlcus. Nam ſi in ſuperioribus inteſtinis ſit, ab epotis medicamentis præſidium petendum eſt: ſin verò humilioribus hæreat, clyſterẽ ſubiicere magis cõuenit. At huiuſmodi dyſenteriæ ab iis quæ ab hepate profluunt, ſic diſcernuntur. Nam ab initio tenuis ſanies ſanguinis ab hepate excernit: deinde aucto malo, craſſus humor fæcibus vini haud abſimilis. Præterea, in hepaticis excretionibus, nihil abraſum expellitur, atq; interdum duorum, aut trium dierum iteruallo, ſupprimitur euacuatio: dein rurſus ma

Inteſtinorum, quæ nam exulcerati ſint, craſſiora ne, an tenuia, ab excrementis dignoſcitur.

Inteſtinis ſupremis exulceratis, epotis medicamẽtis ſuccurrere oportet: infimis, per clyſteres iniectos.

Hepaticum fluxum a dyſenteria quõo diſtinguẽ oporteat.

lum reuertitur, atq; excernuntur excrementa prioribus multò peiora. Id verò per inteſtinorum vlcera haud quaquam apparet. Quippe in iis, neq; affatim, neq; ex longis temporis interuallis, laborantes deiicere conſueuerunt. Porrò vlcera quæ in recto inteſtino oriuntur (tineſmum vocant) vehementi quidem tenſione, & promptа deiiciendi cupiditate infeſtant: paucis admodum ſequentibus excrementis: quæ quidem ab initio pituitoſa & pinguia: progreſſu verò temporis, etiam ramenti ſpecie deiiciantur: ſed per totum morbi ſpacium, iis quæ à ſupernis deſcendunt, minimè miſceri videntur.

Tineſmi deſcriptio.

Iam verò, vt doloris colici, nephriticiq; diſtinctio, in initio difficilis eſt, ſic circa id tempus, non ita magna præſidiorum differentia deſyderatur. Cæterùm & nauſea, & vomitus per id genus affectus vrgent, ſed multò grauiores, & magis aſſidui, dolente colo. Euomuntq; ita laborantes pituitoſa quædam, atq; corrupta: hac in re longè ſuperantes nephriticos: ac retinent etiam magis excrementa, ut ne flatum quidem, neq; etiam ructum excernere poſſint. Sæpenumero veluti circuire videtur dolor, modò hanc, modò illam partem infeſtans. Nephritici verò dolores, eodem in loco ſtabiles, infeſtant iugiter. Quum itaq; dolor in loco fuerit altiore renibus, manifeſtum colicæ indicium portendit: ſi verò circa ſedem renum infeſtet, vrinæ conſyderandæ ſunt. Nam nephritici ab initio dilutas puraſq; reddunt vrinas: dein ſequentibus diebus, craſſum aliquid in ipſis ſubſidere videtur: dæmum arenoſæ minguntur. At in colica, ſi quid ab aluo deiicitur, id flatuoſum quodammodo eſt, & ſæpenumero aquæ ſupernatare conſueuit, ſimilem habens bubulo ſtercori conſiſtentiam. Quin etiam cruciatus colici, quàm nephritici, multò magis lenientibus mitigantur clyſteribus. Atq; interdum euenit, vt frigido aliquo humore ſimul eiecto, illico quieſcant. Quare ipſum præſidium mitigans, erit

Colicū dolorē, nephriticūq; circa pricipia, eandē fere medendi rationē deſyderare.

Colici dolores a nephriticis quomō diſtinguātur.

Nephriticorū vrinæ quales.

Colica excrementa qualia.

etiam cura-

etiam cueatiuum, atq; prognoſticum. Nephritici etiã dolores, cum vrina exeunte lapide, ſimul & ſoluũtur, & locum affectum indicant. Vt autem perſeuerante dolore vtraq; pars eiſdem auxiliis indiget, ſic tempore ſubſequente ad præſeruationem oportet diuerſa p̃ ſidia adhibere. Quum autem omnia inteſtina ordine quodam à ventriculo ipſo deſcendant, atq; omnium ſupremum ieiunum ſit: deinde quod tenue vocatur: poſtea cœcum, quod vſq; ad ĩfernas partes extendit: deinde colõ, quod ad ſuperiores reuertitur partes, ita vt ſæpenumero hepar & lienem attingat: ſatis mirari non poſſum, quo pacto vehementisſimos quoſq; dolores, quacunq; in parte conſiſtant, ab omnibus colo tribuantur. Igitur ob frigidum craſſumq́;, aut etiam humorem viſcidum, aut ob flatulentum ſpiritum, in corpore craſſo denſoq́; alicuius inteſtini inferioris genitum, ſed egredi nequeuntem, excitari dolor conſueuit: vehemens quidem, ob intemperiem atq; tenſionẽ corporum in quibus hæret impactus: longus verò, q̃a difficulter vacuatur. At dolor ille acerbisſimus, quem ileõ, voluulum, & chordapſon vocãt, ſublimiores inteſtinorum partes infeſtat, adeoq́; impellit ad vomitum, vt nonnulli ſtercus per os reddentes, miſerrima tandem morte moriantur. A quo affectu vix aliquis vnq̃ euadere potuit. Itaq; non ab re viſum eſt medicis antiquioribus, vel ab inflãmatione, vel ab obſtructione aridi ſtercoris, oriri huiuſmodi tenuium inteſtino℞ affectum. Sunt & alia ſymptomata, quæ & inteſtinis & vẽtriculo ſimul affectis euenire creduntur, vt quas liẽterias cœliacas nominant, vbi materiæ ipſæ minimè mordaces exiſtunt. Etenim ut mordaces ob mordẽdi vim omnia inteſtina ad excretionem excitant, ſic nõ mordaces, inteſtinorum imbecillitatem ſequuntur: quia retinere contenta ne exiguo quidem tempore poſſunt.

Inteſtinorum ordo.

Dolor colicus.

Ileos.

Voluulus.

Chordapſos.

Voluulo laborantẽ vix aliquem euaſiſſe.

Voluuli cauſa.

Lienteriæ cœliacæ.

CAP. III.

IGitur ſi nephritis repēte incidat, lapide notatu digno, uel in renum aliquo, uel ī ureteris etiam impacto, dolorem excitabit haud abſimilem colico: uerū diſtinguetur ab eo, per illa quæ in capite præcedenti accidere colo affecto iam diximus. Vbi uerò ex iis quę in urinis reſident, aut ex lapide excreto, diſcerni ipſi dolores poſſunt, quæſtioni nullus locus relinquitur. Porrò ubi dolor alterius renis, cum horrore inordinato & uario, necnō inordinata febre affligit, ſi per pronum decubitum atq; in alterum lat⁹ permutationem, in ipſo rene dolente ſuſpenſi cuiuſdam ponderis ſenſum æger percipiat, abſceſſum iam concretum eſſe coniicere oportet. Quo concocto, pus mictum, ut laborantem à dolore liberat, ſic vlceris in rene periculum affert: quod niſi illico cicatrice inducatur, ægrè curationem recipiet. At perſeuerantis ulceris notæ ex vrina haud obſcurè deprehenduntur. Adde q laborans creberrimè in affecto rene dolorem ſentit: atq; interdum cum urina exiguum pus ueluti ab ulcere excernitur. Similiter ramentum nonnunq̄ cum urina excerni uidetur: atq; interim ſanguis quoq;, qui eroſi iam ulceris eſt indicium. Quanquàm rupto aut reſerato aliquo uaſe, ſanguis poteſt etiam profluere. Verùm efficaciſſima exulceratorum renum eſt coniectura, ſi exiguæ quædam carunculæ cum urina excernantur: utpote quas renum eſſentiæ partes, eaſq; ob uehemētem ulceris eroſionē auulſas eſſe, conſtat. At quæ unà cū lotio excernuntur pilis ſimilia, probabilius mihi uiſum eſt, ea in uenis, q̄ in renum capacitate, gigni: idq; ex craſſa lentaq; materia, quam calor calfecit exiccauitq;, cuius ſanè affectionis per diuretica * ſperaui curationē futuram: nec unq̄ ſpes me fefellit. Iam ueſica, ubi longo tempore acres per ipſam urinæ tranſeunt, ulceribus affligi ſolet. ¶Eſt & alius renum affectus quo tenuis ſanies ſanguinis mingitur: cuius quidem exiſtet

Nephriticus dolor cum horrore inordinato, ac febre et inordinata affligens, qn̄ abſceſſum ſignificet.

Renis exulcerati indicia.

Carunculæ cū vrina excretę efficaciſſimæ vlceratorū renū ſunt notæ.

Pilis ſimilia excrementa, quæ in vrinis cernūtur, in venis gigni.

cauſa, aut ipſorum imbecillitas renum: aut maxima relaxatio eorum meatuum, per quos ex uena caua in renes percolatur urina. Atq; ad renes q̊q; pertinere is affectus videtur, quem alii matellæ hydropem, alii profluuium urinæ, alii diabetem, alii dipſacon vocant: qui certè q̃ rarisſimè accidit. Quo morbo affecti, inexplebili ſiti vexantur. Quare & exuberanter bibũt: & reddunt totum id quod biberunt, minimè à ſua qualitate mutatum. Hic igitur renum veſicæq; affectus, ſimilis ẽ læuitati ventriculi, inteſtinorumq;. Igitur vt ex ventriculo iecur p̱ meſenterii venas, veluti arbores à terra per radices, alimentum ad ſeſe trahit, ſic etiam renes ſibi quicquid in venis eſt aquoſum, alliciunt. Cæterùm veſica nõ trahit à renibus: quemadmodum neq; inteſtina à ventriculo: ſed renes quidem per vreteras excernendo in veſicam mittunt: ventriculus autem in ieiunum, per inteſtinum ab Herophilo dictum dodecadactylum. Proinde diabetis cauſa, renum imbecillitas, non potentium diutius continere vrinã, cenſenda eſt. Verùm enimuerò obiiciet aliquis, ſi imbecilli ſint renes, quî fieri poteſt, vt urinam ad ſeſe tam celeriter attrahant? Cui quidem reſpondere licebit: quemadmodum canina appetentia, in ventriculi ore conſiſtens, non potente ipſo ſuſtinere pondus deuoratorum, multa impetuoſè ingerere, eademq; celeriter excernere cogit: ſic ĩ renibus etiam ſeroſi humoris cupiditatem, vnà cum virium imbecillitate accidere. Vnde & humiditatem affatim trahere, & eam mox in veſicam pellere, ipſi renes coguntur. Quòd autem vrinæ fluor repentè euenire posſit, læuitas inteſtinorum non posſit, veluti nec canina appetentia, ob id fit, quia cupiditas qua cibum appetit venter, animale officiũ exiſtit: quo, citra ſenſum noſtrum fungi nequaq̃ poteſt. Renum verò deſyderium eſt naturale, neq; ab ipſo ſenſus noſtri afficiuntur. Proinde quum ad ſtatum peruenit, ne ſen-

Diabetes.
Dipſacos.

Veſica nõ trahit a renibus.
Inteſtina non trahunt a ventriculo.
Diabetis cauſa eſt imbecillitas renum.

Appetentia canina.

Appetentiã cibi eſſe animale opus.

Sitiẽtes vehemẽter, quatuor accidẽtium diſcrimen a potiõe ſubire poſſunt.

ſum quidem mouet, quemadmodum appetentia canina. Porrò laborantes vehementi ſiti, quatuor accidentium diſcrimen, à potione ſubire ſolent. Vnum, & quidem primum, vomitio eſt: alterum, velox per aluum excretio, aut fluore, aut læuitate inteſtinorum: tertiũ, q potus diutius q̃ par eſt, in ventriculo manet: quartũ deniq; eſt diabete, ſiue vrinæ profluuium. Occurrit interdum affectus alius diabeti ſimillimus, & quidem ob ciborum multitudinem, qui nec crudi permanent, nec deiiciuntur per aluum, nec plenitudinem gignunt, nec etiam probè alere poſſunt, ſed diſcutiuntur, diſsipanturq;. Cuius vt crebrior eſt, q̃ dipſaci, euentus, ita faciliorem curationem admittit. Quippe ſi prius q̃ ad ſummum peruenerit, ipſum cognoueris, haud ita difficulter curabitur. Atq; is affect⁹, à celeri diſsipatione ortũ ducit, omnibus partibus attractricem, appetitricemq; facultatem ſeruantibus. At verò ingentis ſitis, quæ citra diabetem accidit, cauſa eſt ventriculus, aut calida, aut ſicca, aut vtraq; intemperie laborans: maximè verò os ipſius: proximè ventriculo hepar, ſed maximè pars eius ſima: ſimul inflammatis meſeraicis venis, & ieiuno, & ventriculo, atq; cum gula, pulmone. Quarũ partium incendium marcor vt plurimùm comitatur.

Sitis ingentis cauſa.

Diabetes proprius renũ affectus eſt.

Diabetes itaq; proprius renum affectus exiſtit, qui caninæ in ore ventriculi appetentiæ proportione reſpõdet, accedente præterea retentricis facultatis imbecillitate.

CAP. IIII.

VEſicæ ſuperueniunt ſymptomata, partim cõmunia cæteris, veluti omnes ipſius præter naturam tumores, dolores, & quæ hos gignunt, diſpoſitiones: partim ipſi propria, vt iſchuria, hoc eſt vrinæ retẽtio: ſtranguria, hoc eſt ſtillicidium vrinæ: præterea immoderata vrinæ profuſio. Quæ quidem euacuationes veſica, ceu meatu vtuntur, ipſa haudquaq̃ affecta. At verò ſtillicidium vrinæ, ſi ob vrinæ acrimoniã fiat, ſym-

Iſchuria.
Stranguria.

ptoma veſicæ eſt, affectus verò minimè. Si verò aut ab vlcere, aut ab ibecillitate procedat, * in veſicæ affectu conſiſtit. Cæterùm quum ab intemperie veſica ſit imbecillior, propria ipſius actio læditur, quæ eſt vrinæ excretio: ad quam animal excitari ſolet, quum vel à multitudine contentæ in ipſa materiæ veſica grauatur: vel à mordacitate conuellitur. Quin etiam inſtrumentales affectus, interdum imbecillitatem inducere poſſunt: præterea omnes intemperantiæ, præcipueq; illæ, quæ ſæpe nonnullis eueniunt, quum frigore corripiuntur. Adhæc, iſchuriæ ſymptoma ſuperuenire ſolet veſicæ, tanq̃ meiendi inſtrumẽto: interdum quidẽ, quum circa id quod in ea continetur, contrahi nõ poteſt, vt ipſum exprimat: interdum etiam, obſtructo inferiori meatu, aut à craſsis humoribus, aut à lapide impacto. Atq; accidit nonnunq̃ vel ab inflãmatione, uel ab alio id genus tumore, ut anguſtior reddatᷓ meatus, uel etiam omnino obſtruatur. Sciendũ autem eſt, non ueſicæ, ſed meiendi munus veluti etiam deiiciendi, nõ inteſtinorum officium pendere à uoluntatis imperio. Quippe veſicæ officium vnicum * eſt, contractio. At muſculus qui vrinæ meatum in circuitu ambit, in origine ceruicis veſicæ poſitus, inſtrumentum eſt, cuius opus ab electione excitatur. Similem quoq; & actionẽ & vſum habet muſculus, qui recti inteſtini partem extremam ambit. Proinde ipſis reſolutis, neq; vrinã veſica, neq; aluus ſtercora, retinere poteſt: ſed præter voluntatem, * vtraq; paulatim effluunt. Quare ſuppreſſio vrinæ fieri nequit ob affectum ſpinæ, aut neruorũ ab illa in dictos muſculos exortorum (quod nonnulli putarunt, credentes ueſicæ officium à voluntate pendere) ſed ipſius inuoluntaria excretio. Atqui ut nonnulli, tum urinarum, tum excrementorum alui deiectionem, totam ab electione procedere exiſtimantes, hallucinati ſunt: ſic rurſus alii, his è diuerſo, totũ hoc

Stillicidiũ vrinę qñ ſymptoma veſicæ, & qñ affectus ei' proprius exiſtat.

Meiẽdi munus nõ veſicæ, pendet a voluntatis imperio. Deiiciendi munus, non inteſtinorum, eſt voluntarium.

Muſculus ueſicæ atq; ſedis, agit ſecũdum voluntatis imperium: quib' reſolutis, excrementa retineri non poſſunt.

opus naturale putantes, ab ſcopo aberrarunt. Etenim cibi à ventriculo in ieiunum tranſmiſſio, tota naturæ opus eſt: voluntatis autem, extenſio digiti. At alui deiectio, & urinæ redditio, vtroq; inſtrumento propriis ſuis facultatibus operante, perficitur. Rectum enim inteſtinum, atq; veſica naturali facultate utuntur: muſculi verò, ea quæ animalis & uoluntaria vocat. Quippe muſculi qui ſolent cohibere fluores, ab opere quieſcunt, abdominis muſculis munere ſuo fungentibus: maximè verò mediis. Quum igitur ueſicæ corpus ita fuerit affectum, vt quod in ea continetur, exprimere nequeat, urina ſupprimitur, uocaturq; ſymptoma id iſchuria. Accidit etiã interdum, propter ipſius ſenſum obtuſum, vt non reddatur urina: citra tamē expultricis facultatis læſionem: nimirum ſi proprii veſicæ nerui afficiantur, neruis muſculi ceruicem eius conſtringētis, munere ſuo fungentibus. Qui quidem ſi reſoluãtur, vrina præter uoluntatem excernitur. Ob ſpinæ etiam luxationem ad interiora, ſupprimi aliquãdo urina conſueuit: orta uidelicet phlegmone in affecta particula. Quemadmodum vertebris ad externas partes luxatis inuito urinam profluere uidimus, ob reſolutũ neruum muſculi veſicam ipſam claudentis. Retenta ẽt longo tempore vrina, vel ob ſomnum diuturnũ, uel ob negotia vrgentia, ipſa veſica extenditur, atq; vrina ſupprimitur, contractrice facultate propter tenſionem immodicam, læſa. Præterea ob ſanguinis grumũ & pus craſſiuſculum, interdum retinetur vrina. In pueris etiam, quos lapis in veſica cruciabat, vidimus ſæpe numero ipſam vrinã ſupprimi. Eos itaq;, reſupino figurato corpore, adeò ꝯcuſſimus, vt à meatu lapis dimoueret. Cæterùm grumos vocatos, non ſolùm eos qui in veſica, ſed multò magis illos quoq; qui in inteſtinis, ventriculo, atq; thorace nonnunq̃ continentur, animi defectio, & color pallidus ſequi ſolet: pulſus verò

Iſchuria quando accidat.

Vrinæ ſuppreſſæ cauſæ.

Grumos ĩ corpore prçter naturam contentos, quæ ſequãtur ſymptomata.

paruus, obſcurus, & frequens apparet: laborāſq; ipſe, cum anxietate reſoluitur. Sunt autem ad intentionem affectæ ſedis, non ſolùm præſentia ſymptomata, ſed p̄terita etiam inueſtiganda. Nonnihil etiam confert quātitatem puris (ſi quando excernatur) & miſturā eius cum vrina, conſyderare. Nam ſi pus cum lotio exactè permiſtum ſit, à ſupernis alicunde partibus effluit. Si verò ſine vrina excernatur, in veſica conſiſtere ſuppurationem indicat. Sed quod mediam inter hæc conditionem ſeruauerit, id à renibus deſcendiſſe, certum indicium eſt. Similiter expendendum eſt, ſi rupta vomica, cum notis affecti loci, vlceris aliquod quoq; ſignū appareat. Nā & hoc, aut exactè, aut mediocriter, aut omnino nihil cum vrina miſcetur. Atq; vocatum quidem ramentum, vlceris: eſſentiæ verò proprietas, affectæ partis proprium indiciū eſt. Quippe partes à ueſica auulſæ, lamis: à renibus verò, ſunt caruncults ſimiles. Similiter vbi ex ſublimioribus pars aliqua affecta eſt, excrementa cum vrinis eiecta intueri, & ea ſuſpectarum partium eſſentiæ comparare oportet. Igit cum vrina expurgantur gibbæ hepatis partes, atque omnes quotquot his ſuperiores exiſtūt: per aluum verò pars iecinoris ſima, inteſtina, ventriculus, lien. Præter has aliæ quædam fiunt purgatiões, ſed raro, vt quū thorax & pulmo per aluum purgatur: quæ ſub ſepto tranſuerſo ſunt poſitæ partes, per vrinas. Vidimus ēt nos pulmonis vomicam expurgari ſimiliter per vrinam: reiecto videlicet pure, à pulmone quidem, per læuem arteriam, in ſiniſtrum cordis ventriculū: à corde autem, per arteriam magnam, ad renes: atq; illinc tandem per vreteras ad veſicam. Etenim vt à concaua uena, ita ex magna arteria, rami ad renes deſcendunt.

Pus ſi cum vrina excernatur miſtionem ipſius eſſe conſyderandam.

Ramentū eſt ſignum vlceris. Eſſentię ꝓprietas, affectę partis indiciū eſt. Partes a veſica auulſæ, lamis, a renibus ſunt carunculis ſimiles.

Partium ſingulæ per quā regionem purgētur.

Pulmonis vomicā aliqñ per vrinā purgari.

Arteria magna ramulos mittit ad renes

CAP. V.

VTeri affectuum plurimæ differentiæ exiſtunt. Si quidem mulierum quæ hyſtericis diſpoſitionib⁹

Vteri affectuū plurimæ dīiæ

corripiuntur, aliæ quidem ſine ſenſu immobiles iacēt, cum obſcuro paruoq́; pulſu, vel omnino ſine vllo pulſu. Aliæ autem ſentiūt, atq; moueri poſſunt, integraq́; ratione fruuntur, ſed tamen deliquio animi, difficiliq́; ſpiratione laborāt. Aliæ deniq; crura ſimul & brachia contrahunt. Porrò nonnulli ad explorandum num penitus reſpiratio perierit, flocculos lanæ carptæ, ſuſpēdi coram naribus iubent. Alii poculum aquæ plenum ori ventriculi imponunt. Quippe immotum omnino ſeruari humorem aiunt, ſi ſpiratio tota ſit intercepta. Etenim in confeſſo eſt & ſpirationem à vita, & uitam à ſpiratione ſeparari non poſſe: adeò vt viuentem nō ſpirare, & ſpirantem nō viuere, ſit impoſſibile. Quòd ſi in animalibus, quæ in latebris deliteſcunt, nulla appareat reſpirationis nota, neq; ob id mirari debemus, quum videlicet ea animalia ſint frigida. Quippe maximus vſus reſpirationis eſt, vt intimus calor & refrigeratione & ventilatione ſeruetur. Quare haud ita difficile fuerit perpendere, exiguum illum calorem in eis derelictum, arteriaꝝ cordisq́; motu ſeruari: quæ actio à quibuſdam medicis tranſpiratio vocatur. Similiter etiam pereunte ob uteri affectum ſpiratiōe, quoniam vniuerſum corpus refrigeratur (id quod perſpicuum eſt) fieri poteſt, ut * nullo attracto per os ſpiritu, aut reddito, tranſpiratio, quæ per arterias fit, perſeueret, licet adeò interdum exigua, vt ſenſum omnino effugiat. Accidit autem vteri ſuffocatio magna ex parte uiduis mulieribus: iis præſertim, quæ quum antea probè repurgarentur, parerent, atq; virorum congreſſu fruerentur, his omnibus poſtea priuātur. Quare veriſimile eſt, ob retenta menſtrua, vel ſemen cohibitum, eiuſmodi mulieres vteri diſpoſitionibus infeſtari: idq́; fortaſſe magis ob ſemen retentum. Nam quum muliebre ſemen humidius atq; frigidius ſit, ipſum excerni oportet, præſertim ſi copia redundet. Nec ſecus etiam

Reſpiratiōem periiſſe oīno, aut nō prorſus quibus modis deprehendatꝛ.

Spiratio a vita ſeparari nō poteſt: nec a reſpiratiōe, ipſa vita.

Reſpirationis vſus.

Latentiū aīalium calor, motu cordis & arteriarū ſeruatꝛ.

Trāſpiratio ꝑ arterias.

Vteri ſuffocatio quibus pręcipue accidat.

Vteri ſuffocatio ob retenta mēſtrua, uel cohibitum ſemē ſolet accidere.

Semen muliebre quale.

in viris. Sunt quippè nonnulli eorum, quos protinus à iuuentute, concubitus, imbecilliores reddit. Alii niſi aſſiduè coeant, capitis grauitate infeſtantur, cibos faſtidiunt, febribus ſunt obnoxii, deterius coquunt & appetunt, ac deniq; torpore, pigritia, ac melancholicis accidentibus moleſtantur. Proinde ex retento ſemine, q̃ ex ſuppresſis menſtruis, videtur mihi lōgè maior noxa euenire poſſe corporibus, eorum prȩſertim, qui ſuapte natura vitioſis abundāt humoribus pleniq; ſunt, & in otio educati: quiq; quū antea nihil feciſſent ad libidinem reliqui, affatim continere cœperunt. In quibus ſanè coniicio naturalem excernendi ipſum cupiditatem, læſionis cauſam exiſtere. Etenim quum tale & tantum ipſum ſemen euaſerit, neminem non ad ſui excretionem vi quadam ſtimulat. Ob idq; planè cōſtat, modeſtos uiros, non ob voluptatem, ſed ut ab impedimento præſeruentur, indulgere libidini, perinde ac ſi nulla ſit ei coniugata voluptas. Ita Diogenem Cynicum narrant, virum alioqui mortalium omnium (quod ad continentiam pertinet) conſtantisſimum, libidini tamen nauaſſe operam, non à coniuncta illi voluptate, veluti bono aliquo, illectum, ſed vt noxam, quæ à retento ſemine prouenire ſolet, arceret. Eum nāq; meretrix adire pollicita, quum diutius ceſſaret, ipſe manu pudendis admota, ſemen excusſit, ac veniētem dein mulierculam remiſit, inquiens. Manus hymenæum celebrando præuenit te. Sic etiam arbitror animalia omnia excitari ad coitum, non quòd exiſtiment voluptatem boni cuiuſpiam ſpeciem præ ſe ferre, ſed vt ſemen, qđ retentum ipſa moleſtat, excernant: haud ſecus q̃ deiiciendi ſtercoris, excernendæq; vrinæ deſyderio ſuapte natura mouentur. Fieri autem poteſt, vt profluentibus menſtruis, retineatur in viduis ſemen, grauisſimaq; inducat ſymptomata. Nec ſanè cuipiam mirum videri debet, ſi exiguus humor in vna parte cō

Semen retentū nōnullis uiris, quæ ſymptomata inducat.

Semen retentū q̃ menſtrua q bus inferant grauiora ſymptomata.

Libidini indulgere multos modeſtos viros, valetudinis gratia.

Diogenes Cynicus.

Aialia oīa quo pacto excitenť ad venerem.

tentus, tantorum accidentium ſit cauſa: quum à phalangii ictu, affici totum corpus videatur: exiguo veneno per minimũ foramen iniecto. Præterea ſcorpionis ictus breui admodum tempore grauiſſima ſymptomata inducit, quis in illius aculeo foramen nullum uideatur. Rationi tamen eſt conſonum, vt vel à ſpiritu quodam, vel tenui humiditate iniecta accidentia illa proficiſcantur. Sunt qui putant res quaſdam ſolo tactu per qualitatis uim, ea quæ ipſis vicina ſunt, alterare poſſe: idq; planè uideri in marina torpedine aiunt: utpote cui tam uehemens ſit potentia, ut per piſcatoris tridẽtem tranſmiſſa ad manum alteratione, totam reddat repente torpidam. Similis etiam facultas ineſt Heraclio lapidi. Ferrum ſiquidem, quod tetigerit, ei adhæret. Deinde ſi aliud, id quod primò tactum fuerit, tetigerit, ſimiliter ut primum illi inhærebit. Ac ſic deinceps. Porrò idem affectus oriri poſſunt & ab humoribus in corpore putreſcentibus, & ab epoto ueneno.

Phalãgii ictus. Scorpiõis ict⁹. Torpedo marina piſcatoris manum reddit torpidam, per medium tridẽtem. Heraclius lapis.

Ii tamen qui uenenum hauſerunt, ab iis qui aliter ſunt affecti, diſcerni posſint. Quum enim homo ſuapte natura probis ſuccis abundans, ac * ſalubri ſecundum omnia uſus uictus ratione, repente moritur (vt letali aſſumpto ueneno fieri contingit) deinde corpus aut liuens, aut nigricans, aut varium apparet: aut diffluens, * aut grauem reddit odorem putredinis, hunc uenenũ ſumpſiſſe aiunt. Igitur ſi eiuſmodi affectibus nos infeſtari fateamur, qui ex nobismetipſis accepto ſuę originis impetu, ſimiles ſint iis q epoto ueneno eueniunt, nihil mirùm fuerit, ſi etiam vitiatum ſemen, aut menſtruum, huiuſmodi, quum retinetur, aut putreſcit in corpore, grauia ſymptomata inducat: iis præſertim, q vt afficiantur, ſunt apti. Siquidem quantã vim habeat afficiendæ rei aptitudo, in canibus licet videre. Quum enim reliquorum animalium nullum rabie arripiatur, ſolus canis eo affectu corripitur, tantaq; ſit in ipſo hu

Veneno extinctos, qũo diſtinguem⁹ ab aliis qui ob prauos corporis ſuccos intereunt.

Afficiendę rei aptitudo maximã obtinet vĩ ad exipiẽdum affectum.

Aptitudo quid poſſit.
Canis animalium ſolus rabie afficitur

morum corruptio, vt vel ſolum eius ſputum, ſi humanum corpus contigerit, rabiem excitare ſit potens. Quòd verò ad gignendos vteri affectus maiorem vim habeat ſemen, q̃ menſtruũ retentũ, vel ex hoc liquet, dum quòd ſupprimuntur menſes mulieribus coniugatis, & ſi pluribus accidentibus infeſtentur, nunq̃ tamẽ aut ſpiratione priuantur, aut animæ deliquio laborant, quod ſolent nonnullæ viduæ, licet æquè vt antea, aut paulò minus, quod pertinet ad menſtrua, purgentur. Quæ ſanè ſymptomata Plato exponere cupiẽs ſic in Timeo ediſſerit. Ea pars quæ in mulieribus & vterus & vulua nominatur, quum ſit animal auidum generandi, ſi intempeſtiuè, diuq; infœcundũ mãſerit, admodum indignatur, erransq; per totum corpus, ac meatus ſpiri tuum obſtruens, reſpirareq; non ſinens, in extremam anxietatem adducit, & alios morbos complureis excitat. Hæc Plato. Cæterùm illius agitatiõis vteri, quam mulieres percipiunt, non eſt cauſa aſcenſus eius vſque ad regionem diaphragmatis, vt nonnulli putarunt. Nã ſi aliquid ex vtero videatur aſcendere, id perexiguum eſt. Sed vteri ipſius tenſiones eſſe potius in cauſa dixerim, cur tangentibus obſtetricibus, modò ſurſum, modò retrahi i latus videatur. Nam ſimul cum vtero, ceruicem quoq; ipſius retrahi neceſſe eſt. Quum igitur ad vterum multa admodum venarum ora perueniant, per quas ex cõcaua vena ſanguinem attrahere poteſt, * ſanè ob plenitudinem tum earum, tum vinculorũ, quæ ex illis depẽdẽt contingit vterum ſurſum, aut etiam ad latus retrahi. Siquidem omnis conuulſio fit, aut à plenitudine, aut ab inanitiõe. Plenitudo quippe repleta corpora & in latum, & in profundum extendit, ſed longitudinem reddit breuiorem. Quo autem breuiora fiũt, eò magis ad ſuam originem retrahuntur. Dum itaq; deſcendens ſanguis ad uterum, ingredi ad ipſius internam capacitatem non poteſt, aut quia craſſior eſt, q̃ ut

Canis ſolus rabie corripitur: eiuſq; ſputum rabiẽ excitare eſt potens.

Plato.

Vterum non aſcẽdere ad regionẽ diaphragmatis p vteri ſuffocationes: ſed tũ ipſum, tũ ipſius vaſa tẽdi qua ratio ne uid etur uagari.

Conuulſio oĩs fit aut a plenitudine, aut ab inanitione.

vaſorum ora permeare poſsit, aut quia clauſa ſunt orificia, multiplicatus in venis, eas extendit: atque vicina ipſis vincula madefacit: ad quorum omnium tenſionem, continuò vterum retrahi eſt neceſſe. * Qui ſi vndiq; trahatur æqualiter, recta erit & ſine inclinatione ipſius tranſmutatio: ſin verò inæqualiter, ad partē vehementius trahentem intenditur. Non ergo veluti animal errabundum aliàs ad alium locum diſcurrit in mulieribus vterus, ſed ab extēſione retrahitur. Quòd ſi quiſpiam dixerit, vteri corpus tunc minimè affectū eſſe, ſed peruerſione laborare, haud abſurda is dixiſſe videbitur. Igitur peruerſiones vteri, eo quem diximus modo, ad ſuppreſſa ſequuntur menſtrua: eas tamē ob hoc, accidentium quæ in animalis corpore apparent, cauſas eſſe, nequaq̄ putandum eſt. Quæ verò citra peruerſionem, aut menſtruorum retētionem, viduas moleſtant noxæ, hæ ob retentum ſemen euenire putantur. Cæterùm pro multitudinis, qualitatis'ue ratione, tum menſtruorum, tum ſeminis, aliàs aliæ accidentiū ſpecies oriri ſolēt. Etenim noxia cauſa vniuerſum corpus refrigerare potente, adeò vehemēter omnes partes refrigerantur, vt & reſpiratio, & arteriarum pulſus ſenſu deprehendi nō poſsint. Quæ ſi vel craſſa fuerit, vel acris, conuulſiones: ſi verò atræ bilis naturam referat, mœſtitiam inducet: quēadmodum animi quoque deliquia, & ad fortes extenſiones, & refrigerationes, & oris ventriculi affectus, ſubſequi cōſueuerunt. Porrò ſi mulier nec prægnans, nec puerpera, lac poſsideat, mēſtrua ei defecerunt. At nullo in mammis lacte apparente, menſtrua ſuppreſſa hiſce notis deprehenduntur. Grauitas totum corpus infeſtat, necnon faſtidium, atq; inæqualis horror. Quòd ſi citra horrorem inæqualitas aliqua fuerit, atq; faſtidiū, appetatq́; mulier quædam aliena, vt exempli gratia, extinctos carbones, iube vt obſtetrix vteri ceruicem tangat. Nam

Vteri peruerſiones ad ſuppreſſa ſequuntur menſtrua.

Noxę quę abſq; vteri peruerſione viduas moleſtāt, ob retentum ſemen oriuntur.

Menſtrua defecerunt mulieri cui lac ineſt: nec prægnāti, nec exiſtenti puerperæ.

ſi citra duritiem clauſa inueniatur, eam prægnantem eſſe coniicies. Si verò etiam durities adſit, affectum aliquem in vtero eſſe portendit. Oportet itaq; ſpeculari obſtetricem, ad quam partem vel declinet, vel retrahatur vterus: nam in ea parte affectam vteri ſedem eſſe, coniicies. Atq; in quibuſdam fœminis, eius partis dolor cum grauitate nonnihil poteſt ſignificare: quinetiā in coxam dolor interdum trāſit, & crus ipſum, quod è regione eſt, per inceſſum claudicat. Quòd ſi longiori tempore ſupprimantur menſtrua, nullamq́; medicus mulieri vacuationem promoueat, tumor aliquis præter naturam, in ilibus interdum oritur, oſtendens nimirum ex internis partibus quampiam eſſe inflammatam. Nonnullis panus in extrema ilium parte excitatur, veluti viris quoq; eodem in loco nōnunq̄ oriri ſolet. * Qui panus in quadam muliere fuit ſuppuratus, adeò vt opus fuerit ſectione. * Iuxta hanc ipſam ptē vidimus colon inteſtinum & ſuppuratum, & ſectum: interdum ignorantibus medicis imperitis quid'nam inciderent: interdum intelligentibus quoq;. * Cæterùm quoties ſuppurari contigit colum, ſemper facilè curationem recepit: vteri verò ſectiones, ægrius conglutinantur. Itaq́; ſymptomata huiuſmodi conſueuerunt ſequi ſuppreſſa menſtrua: ac præterea lumborū, & colli, & ſincipitis dolor, qui ad oculorum vſq; radices extenditur: item febres ardentes, & nigricātes urinæ: cum rubra quadam ſanie, perinde ac ſi aquæ, ī qua nuper mactatæ carnes ablutæ fuerunt, fuliginem quis miſcuiſſet. Quibuſdam vrina aut difficulter redditur, aut omnino ſupprimitur. Quòd ſi per alium quempiā corporis locum ſanguis effluxerit, aut inflāmatio, aut eryſipelas excitetur, an menſtrua purgentur interrogare debes. Siquidem nihil horum accidere ſolet, integrè repurgatis. Quum verò immodicè, vacuantur menſes, color ſequitur fœdus, pedes molli tumore

Menſtruis deficientib⁹ quo pacto deprehēdemus an ſit grauida mulier, necne.

Colon inteſtinum ſuppurari interdū iuxta bubones.

Suppſſos menſes quę ſequantur ſymptomata.

Menſtrua fluētia immodice quæ ſequantur ſymptomata.

attollũtur, corporis robur proſternitur, vitiatur cibo rum tum concoctio, tum cupiditas. Sed accidit interdum fœminis muliebre vocatum profluuium, vel vtero haudquaquàm affecto, quum videlicet vniuerſum corpus per ipſum interdum purgatur: quemadmodum per renes quoq; aliquando ſolet vacuari. Id verò potiſſimùm fit, ſi mulier laxis ſit carnibus, & pituitoſa. Atq; id quod excernitur, nonnunq̃ rubra ſanies eſt: interdum aquoſa, & ſuppallida. Quòd ſi purus fuerit ſanguis, qualis ex diſſecta vena profluit, diligenter animaduertere oportet, numerosio ſit aliqua ĩ vtero. Ea uerò magna ex parte in ceruice potius q̃ alibi contingere ſolet: diſcerniturq́; per excretam ſaniem, ſi fuerit profunda: ſi verò circa os ceruicis conſtiterit, non ſolùm per hãc, ſed per tactum etiam cognoſci poteſt. Atq; prægnantes quoq;, quum ora venarum in ceruice aperiuntur, excernunt ſanguinem. Ergo ſi mulieri vtero graui, ſubitò extenuentur mammæ, abortus ſequitur. Atq; geminos ferens, ſi altera mãma extenuetur, alterum amittit: & omnino ſi dextra mamma extenuata eſt, marem, ſi ſiniſtra, fœminam ædet. Mares ſiquidẽ dextris, fœminæ magis ꝯtinenť ſiniſtris uteri partibus. Atq; raro aliter accidit. Si mulier promptè quidem conceperit, dein ſecundo, aut tertio, aut quarto impregnationis menſe, fœtum eiecerit, circa vteri acetabula humorem pituitoſum abundare, atq; iccirco venarum arteriarumq́; eius loci ad ora vaſorum in vterum deſcendentium, nexũ debiliorem eſſe, coniiciendum eſt, vt fœtum ob grauitatem ferre nequeat, ſed abrumpatur facilè.

Profluuij muliebris cauſa.

Prægnanti ſi extenueñť mãmæ, abortus ſequitur.

Mares continẽtur dextris.

Fœminæ contiñẽtur ſiniſtris.

CAP. VI.

AT colis vlcus deprehenditur ex dolore infeſtante ipſum: necnõ ex iis, quæ familiaria vlceri, vnã cum vrina purgantur. Cæterùm hæc, ab iis quæ à veſica excernuntur, miſcellæ modus diſtinguit. Nã quod

Colis vlcus vnde deprehẽdatur.

ex cole defluit, in primo ſtatim exitu excuſſum, vrinã præuenire conſueuit. Quod verò à veſica emittitur, vrinæ admiſtum videtur. Quin etiam aſsiduè inter meiendum mordicus dolent pudendorum vlcera: præcipuè quum vel cruſtula, vel ſordibus ſolutis, pura remanſerint. Porrò gonorrhœa eſt ſeminis aſsidua excretio, & inuita, quæ fit cole haudquaq̃ extenſo. Priapiſmus verò eſt permanens colis tumor extenſio'ue in longitudinem atq; circulum, nullo ſtimulante ad libidinem aut deſyderio, aut acquiſito calore, vt quibuſdam conſueuit accidere, qui ſupini decumbunt. Igitur quemadmodum omnia corporis noſtri excrementa, duobus modis vacuantur (interdum enim à continentibus ipſa corporibus excernuntur, interdum ſponte profluunt, eo quòd ob imbecillitatem ab ipſis retineri nequeant corporibus) ita de ſemine quoq; dicendum eſt. Nam in huiuſmodi omnibus, ut excernere tempeſtiuè, ita continere, naturæ eſt officium. Verùm ſecretio fit, aperto fluxionis meatu: ac reliquo conceptaculi ſpatio & contracto, & ad apertum iam meatum, quicquid intus continetur, pellente. Retentio verò fit, quũ clauſus manet meatus, & contentum à ꝯtinente haud quaquàm impellitur, ſed potius per contractionem comprehenditur, & retinetur. Hoc modo contenti in cauis inſtrumentis humores, per integram valetudinẽ naturaliter & excernuntur, & retinentur. In illis autẽ qui præter naturam ſe habent, retentio quidẽ, ob excretricis facultatis imbecillitatem: excretio verò, ob retentricis infirmitatem euenit: vel ob diſpoſitionem aliquam, quæ haud ſecus q̃ naturalis ipſa excretoria vis, partes mouere poſsit. Id quod in ſeminariis vaſis videre licet, vbi quis vel comitiali morbo, vel conuulſione violenter fuerit correptus. Cæterùm videmus alias quoq; partes, ut manus, pedes, aut digitos conuelli, modò ſimul cum totius corporis cõuulſione: mo

Excreta a cole & veſica, quõ diſcernenda.

Gonorrhea eſt ſeminis aſſidua profuſio, & inuita, quæ fit cole haudquaq̃ extenſo.

Priapiſm⁹ qd.

Excrementa corporis, duobus modis vacuari.

Excretio quõ fiat.

Retẽtio vt fiat.

Semẽ excerni inuito per conuulſiones.

do ipſis ſolis affectis. Quare minimè præter rationem fuerit etiam in ſeminariis vaſis, & quidem interdum ſolis, eiuſmodi excitari diſpoſitionem, quemadmodũ & gonorrhœam: quæ vrinæ, quam quis inuitus emittit, proportione reſpondet: quum retentricē uidelicet facultatem reſolui contigerit. Gonorrhœa igitur inſtrumentorum ſeminis eſt affectio, non pudendorum, quibus ceu via per quam excernatur, vtitur ſemen. Priapiſmus verò planè colis eſt accidens: quanq̃ ad arterias eius poteſt referri: vtpote quæ ſolæ interdum huiuſmodi habeant præter naturam diſpoſitionem, quali affici conſueuerunt, quum naturaliter totus coles intenditur. Atqui à ſpiritu ipſum in tumorem attolli, manifeſtè patet iis, qui celeritatem eius, & quum iterum reſidet, perpendũt. Quippe nullus humor tam ſubitam in alterutram partem mutationem efficere poſſet. Quum igitur pudendi corpus ſit vndiq; fiſtuloſum, facilè à vaporoſo ſpiritu per arterias affluente, vbi quis libidinis impetu ſtimulatur, aut dum ob ſupinum decubitum calfacti ſunt lumbi, extenditur: glande ipſius ſemper magnitudinem æqualem ſeruante, q fiſtuloſus in ipſam neruus non ingrediatur. Natura etenim corporis partes fingens, perficiensq́;, fecit vt ipſæ citra doctrinam, proprias actiones aggrederent. Quippe omnium quæ à conſilio & voluntate pendent actionum inſtrumenta, eſſe per ſe docta videntur: animaliaq́; omnia ſimul atq; genita ſunt, & ſpirant, & uocem edunt. Quare mirum eſſe non debet, genitales partes, eas actiones, quarum gratia à natura ſunt inſtitutæ, protinus ab initio cognoſcere. Vterus ſiquidem, quum ſemen genitale conceperit, donec fuerit perfectus fœtus, exactè clauſus permanet: pfecto verò fœtu, plurimùm aperitur, ac deinde ſic apertus excludit. Populares autem hæc, propter crebrum euentũ, contemnũt: vtpote, qui nihil quod re vera ſit admirabile,

Gonorrhæa inſtrumentorum ſeminis eſt affectio.

Priapiſmus, colis eſt accidẽs.

Colem a ſpiritu intendi.

Glandem penis, ſemper magnitudinē eandem ſeruare.

Partes omnes citra doctrinā aggrediuntur proprias functiones.

ſed ea duntaxat, quæ rara vident, proſequūtur admiratione. Quid autem in rerum natura, poteſt admirabilius contingere, q̄ ꝙ nouē perpetuis menſibus clauditur os uteri adeò exactè, vt ne ſpecilli quidē acumen admittat: perfecto autem fœtu, vſq; adeò diſtēditur, vt totum animal per ipſum egredi poſſit? Ne igitur dubites pudendorum vim per ſe doctam eſſe: vt fiſtuloſum hoc, neruoſumq; corpus, vbi ad coitum inſurgit animal, à naturali facultate, quæ ipſum poteſt attollere protinus diſtendat. Cuius rei ſimile, & in corde, & arteria planè videre eſt: niſi ꝙ horum motus perpetu° exiſtit, quia neceſſaria nobis eſt eorum actio: fiſtuloſus verò neruus, non ſemper mouetur, ſed quum vſus requirit. Quum ergo ſic fuerit extenſus, ſequitur atq; illum replet ex arteriis ſpiritus: quemadmodum pulmo thoracem, ob eam quam habet ad ipſius motum conſequutionē. Atq; eam actionē, ſatius eſt, vt ad neruū, q̄ ad arterias referas: quum præſertim omnes functiones, ex propria partium eſſentia, nō ex earū ſitu, prouenire, rationi cōſonum ſit. Arteriæ itaq; nullam aliā in pudendo habēt actionis vim: q̄ i vniuerſo corpore: licet calfactis lumbis par ſit, vt arteriæ calidiores reddantur, & magis etiam pateant ipſarum ora. Quamobrem non exiguam tunc ſpiritus eſſentiam, in fiſtuloſum neruum effundunt: qui paulatim impletus, colem extendit: ita vt tota ipſius eſſentia conſiſtere in fiſtuloſo neruo videatur. Ex dictis igitur conſtat, vel ob arteriarum ora immodicè patefacta, vel vaporoſum ſpiritum in fiſtuloſo neruo ortum, priapiſmum oriri. Cæterùm ab vtriſque ipſum fieri poſſe exiſtimo: crebrius tamen ob arteriarum ora patentia. Porrò medicamenta excitandæ tentiginis vim obtinentia, tum epota, tū pubi lūbisq; admota, calida omnino, ac flatulēta ſunt: quemadmodum contraria omnia, minimè flatus excitant, ac potius refrigerant, q̄ calfaciant. Sunt præterea

Populares eā tm̄ quę raro vident, proſequūtur admiratione.

Priapi tenſionem ad neruū potius referendam eſſe, q̄ ad arterias.

Lumbis incaleſcentibus, arteriæ penis calidiores redduntur.

Penis eſſentia tota in neruo fiſtuloſo conſiſtit.

Priapiſmus vnde oriatur.

Medicamenta excitandæ tentigini qualia exiſtant.

Alimenta venerea.

Priapiſmo qui ſoleant vexari plurimum.

alimenta quædam, quæ, quòd plurimum gignant ſeminis, excitare ad libidinem poſſunt. Iam verò, qui quum plurimo ſemine abundent, à concubitu abſtinēt, ii interdum priapiſmo vexari ſolent, præſertim ſi veneris imaginibus moleſtentur, nec ſtudeant, vt multa exercitatione ſanguinis abundantiam disſipent. At cantores & athletæ, qui iam inde ab initio nullam vitæ partem venereis illecebris contaminarunt, nullam admittentes eiuſmodi uel cogitationem, uel imaginationem, iis pudenda & exilia, & rugoſa fieri, veluti ſenibus, conſueuerunt. Siquidem præter cætera quæ accidere ſolent iis, qui protinus iuuentute prima immodicè ſeſe permiſerunt libidini, id etiam euenit, vt horum locorum vaſa, amplius patentia, maiorem ad ſe ſanguinis copiam alliciant, & coeundi cupiditas magis increſcat. Ignauia ſiquidem (vt inquit Plato) exoluit: proprii autem officii exercitatio, robur augere ſolet. Sic mammæ quoq;, in iis quæ nondum imprægnatæ fuerunt, contractæ permanent: in aliis verò à partu infantulos ſuos lactantibus, uaſtisſimæ euadũt, atq; ita magnæ permanent lac fundentes, q̃diu fœtum lactauerit: quo ablato, haud ita multò poſt, à lactis generatione deſiſtunt.

Cantores olim ꝙ noſtro ſæculo erant longe cōtinentiores.

Pudēda caſtis reddi exilia & rugoſa.

Ignauia robur exoluit.

Exercitatio vires augere ſolet.

Mammæ.

GALENI PERGAMENI DE DIFFERENTIIS FEBRIVM LIBER. I.

CAP. I.

PROPRIAE Ac maximè principales febriũ differentiæ ſunt, quæ ſumũtur ab ipſa febris ſubſtantia, quæ in calore præter naturam conſiſtit. Vt ſi dixerimus, febrium aliæ q̃dem mordaces: aliæ verò ſunt mites. At reliquæ differentiæ, ab accidente aliquo deducuntur. Vt quũ dicimus, febrium aliæ pallidæ, aliæ rubeæ, aliæ liuidæ. Porrò differentiæ caloris præter naturam, & ex eo ꝙ magis & minus, & ex materia in qua calor accẽditur, & ex modo motus eiuſdem caloris, ſumuntur. Sunt autem omnino euidentes, quæ in eo quod magis, aut minus, calor eſt accenſus, cõſiſtunt. Quo in genere differentiæ, conſueuerũt medici magnam ac paruam febrem vocare, impropriè quidem rei quali nomen quãti tribuentes. Quæ verò à caloris materia ducũtur, maximè propriæ differẽtiæ caloris præter naturam ſunt. Atq; hæ ſanè ternario numero ambiũtur. Nã aut incaleſcit ipſius cordis corpus: aut qui continentur in ventriculis eius humores: aut ſola quidẽ aerea ſpiritaliſq; ſubſtantia ſufficienter incaluit: humores autem & ſolida corpora, incaleſcunt quidem adhuc, nondum autẽ ſunt calefacta. Miſta ſiquidem eſt in arteriis omnibus,

Febrium differentiæ maximè principales ſunt, quę ſumũtur ab ipſa febris ſubſtãtia.

Febrium differentiæ ab accidenti deſumptæ.

Febrium differentiæ ſumptę a materia cui hæret calor p̃ter naturam, ſunt tres.

ſpirantibus per infinita foramina, aerea ſubſtantia ſanguini: ac nihilo minus in corde ipſo, ceu * confluxili & cōſpirabili cum vniuerſis arteriis. Incipit itaq; hic præter naturam calor, quē nominamus febrem, aliàs ex alio eorum, quæ nuper diximus: ſpargitur autem, atq; vnà cum patiente afficit duo reliqua gēnera. Facillima igitur ab humoribus ad ſpiritum caliditatis tranſumptio: non æquè autem promptè vnà cum ſpiritu accenduntur humores. Corpus etiam ſolidum, humoribus atq; aereæ ſubſtantiæ facilius impartitur calorē, q̃ ipſum ab eiſdem ſuſcipiat. Omnis ſiquidem ſubſtantia tenuis, promptius alteratur q̃ craſſa. Eſt autem tenuisſima quidem aeris: crasſisſima verò corporum ſolidorum: media humorum ſubſtātia exiſtit. Cæterùm ſolidas partes, continentia: humores, contenta: ſpiritus, impellentia appellauit Hippocrates.

Aeream ſubſtātiam eſſe miſtam per omnia ſanguini.

Tenuis ſubſtātia facilius alteratur quam craſſa.

Hippocr:

CAP. II.

QVòd igitur ex laboribus, ira, triſtitia, ſolis ardoribus, frigore, vigiliis, cruditate, ebrietate, & crapula, nonnulli febricitare cernantur, omnibus ē in confeſſo: quemadmodum etiam, q̃ peſtilens aeris conſtitutio febres conciliet: quodq; periculoſa ſit conuerſatio cum laborantibus peſtilenti morbo: quum nimirum is non ſecus ſit contagioſus, q̃ ſcabies aut lippitudo. Sed neq; tutum eſt cum iis qui tabe correpti ſunt, conuerſari: neq; (ut ſummatim dicam) cum illis qui ſpiritum putrem reddunt. Iam verò, qui conſueta exercitia omiſerint, & aliis morborum generibus, & febribus maximè corripiūtur. Plethora etiam, vitioſi cibi, medicamēta, æſtusq; circa canis ſyderis ortū, atq; alia id genus complura, ſimiliter febres accendunt.

Ephemeratum cauſæ.

Peſtilenti morbo correptos, fugiēdos eſſe.

Tabidos, & putridum expirantes, eſſe abigendos.

Febres quæ occaſiones accendant.

CAP. III.

IGitur calidum, frigidum, humidum, atq; ſiccum, corporum elementa exiſtunt: ex ipſorumq; temperaturis primi conſtituuntur morbi: quorum vnus ē

Elementa corporum, quæ.

febris, vbi in corde quædā præter naturā caliditas generatur. At differentiæ caloris, à triplici differētia materiæ deſumebantur. Siquidem uel in ipſo corpore cordis, vel in humoribus, vel in ſpiritu, calor præter naturam accenditur. Præincipiunt autem cauſæ quædam notisſimæ, in omni febrium conſtitutione, quatenus dictum eſt. Sed neq; ſat eſt, ſi calor aliquis dicatur eſſe præter naturam, adhoc vt dici febris mereatur. Oportet ſiquidem prius vt cor illo incaleſcat, alioq calor à ſole aut ab igni inductus febris eſſet dicendus. Porrò iracundia eſt veluti feruor quidā, ac motus vehemens potentiæ iraſcibilis, in corde * deliteſcentis. Simul autem cum eo feruore calfit aliquando ſpiritus: aliquando ſubſtantia ſanguinis. Quòd ſi ita contigerit, vt ea corpora quæ in ſe admiſerunt caliditatem, longo eam tempore retinere ſint apta, licet mot⁹ cordis ſedetur, in hiſce tamen permanet calor præter naturam, atq; inde hominem febricitare eſt neceſſe. Huiuſcemodi autem febris habet originem à motu atq; feruore natiuæ caliditatis. Quæ autem ex triſtitia fit, ex ſolo motu, non autem ex feruore gignitur. At illius quæ labores ſequitur, principium eſt muſculorum, neruorum, copularum, & articulorum motus immoderatus. Ea ſi quidem primò, calorem quendam concipiunt. Dein verò continuatim calor aſcendit ad cor: ac tunc homo neceſſariò febricitat. Quæ autem ex denſitate cutis accenditur, febris, qualis maximè conſtipatis atq; aſtrictis corporibus accidere ſolet, mordaci effluxu in corpore coaceruato, contingit. Semper enim corpora animalium difflantur: idq; duplici modo: nempe effuſis ad exteriora vaporoſis fuligìnoſiſq; ſuperfluitatibus: ac rurſus intus attracta refrigerante ac ventilante natiuum calorem aerea ſubſtantia. Quum igitur vehemens aliqua cauſa cutim ipſam condenſans, meat⁹ anguſtiores reddiderit, ſæpius in plethoricam diſpoſi-

Febris ē calor præter naturā in corde acceſus.

Cauſæ procatarcticę.

Iracūdia quid.

Febris ab iracundia qū gignatur.

Febris orta a triſtitia.

Febris ab exercitio immodico.

Febris a cute denſata.

Difflari aīaliū corpora dupli ci modo.

Aſtrictione cu-tis, quo febris ſequatur.

tionem incidit corpus: ſi & uapidum & optimum, quod effluit, extiterit. At ſi fuerit mordax & acre, nonnunquam febre corripitur: quo tempore etiam calor maximè augetur, refrigerio extrinſecus aduenienste priuatus. Acris autem ac mordax ſuperfluitas * effluit iis, qui aut natura vitioſos habent humores, aut prauis cibis vtuntur, aut ſæpius cruditate vexantur: maximè ſi poſt eiuſmodi cibos aquam vitioſam biberint. Idem his quoque accidit, qui ſupra modum laborant, aut vigilant, aut cogitant, aut medicamina acuta iugiter ſumunt. Eorum igitur qui cruditatem patiuntur, ii quidem qui prauis ſuccis redundant, ac malè difflantur, aut intempeſtiuè laborãt, aut balneis ſuperfluis vtuntur, facilè corripiuntur febribus: Qui verò boni habitus ſunt, itegreq́; difflantur, & quieſcunt, regionemq́; ventriculi & hepatis calfaciunt, impoſſibile eſt, vt febricitent. Nam in eiſdem reſidet ventriculi & hepatis partibus, quicquid corruptum eſt, ac paulatim coquitur, redditurq́; optimum: ſicuti & iis qui ſe motibus vehementioribus torquẽt, aut æſtiuo ſole, aut balneis calidis dulcium aquarum vtuntur, quicquid vitiatum eſt, recipitur in corporis habitũ. Quibus verò corrupti cibi deſcenderunt in ventrem, * eos febris nõ corripit, niſi ob alias cauſas: veluti ſi defatigati ſint ob crebriorem deiiciẽdi neceſſitatem: aut ventrem inflammatio tẽtauerit. * Porrò per obſtructiones meatuum, & humorum conſtipationes, ob putredinem ſolet febris oriri. Promptiſſimè nãq; putreſcunt omnia calida & humida, in calidis locis contenta, niſi difflari ipſa & refrigerari contigerit. * Quin etiam in altera plenitudine quæ ad vires dicitur, ſucci cito ad corruptionem deueniunt, * quum nec vincantur, nec concoquantur à facultate, vtpote imbecilla exiſtente. Propterea autem quicunq; cibi glutinoſi atq; craſſi ſunt, * ii ratione putredinis magis morbifici exiſtunt: quãdoquidem ſucci ex ipſis

Cruditatẽ patiẽtium, qui nã facile i febres incidãt: & qui ægre.

Febres oriri ſolent ob obſtructiões meatuũ.

Putreſcunt facile, calida & humida, ſi concluſa in calidis locis nec difflẽtur, nec refrigerentur.

Plenitudo ad uires.

geniti, longè promptiores ſunt, vt & in meatibus hæreant, & impingantur. At acres & attenuantes cibi, q̃ mali ſucci ſint, febres etiam accendunt. Partes etiam quæ experiuntur inflammationem, ratiõe putredinis ſimiliter febres inducunt. Impactus ſiquidem ĩ eis qui ĩfluxit humor, ſi natura calidus ſit, nec diſſletur, actutum putreſcit. Si igitur fluxiõem ipſam exquiſitè amara bilis pepererit, caliditas eryſipelatoſa partem occupat: ſi verò ſanguis, phlegmonoſa: at ſi ex vtriſq; miſcellaneus humor, vel fit eryſipelas inflãmationis particeps, vel inflammatio eryſipelatis: nomen quidẽ ab humore excellente ſuſcipiens: cognomen autem ab altero. In hiſce autem omnibus conſortii lege febris accenditur. Nã proxima pars calefactæ particulæ, ſimul cum ea calfit, donec ad cor * diſpoſitio ipſa peruenerit. Etenim in carbunculis id quod continuum exiſtit, ſimiliter concaleſcit. Fiunt autem ex ſanguine quidem ſatis calido, & ad atræ bilis naturam, propter adustionem, conuerſo.

Inflãmatæ particulæ, cur febres ſuccẽdãt.

Caliditas eryſipelatoſa, & phlegmonoſa, q̃n infeſtent.

Carbũculi oriuntur a feruente & melãcholico ſanguine.

CAP. IIII.

Calidiores aeris ambientis ſtatus, per inſpirationẽ quidem manifeſtè cor calfaciunt: corpori autem extrinſecus circũfuſi, totum ipſum calidius reddunt: ſed præſertim arterias: vt quæ ipſius ſubſtantiæ aeris ambientis aliquid ad ſe alliciant: * cum quibus omnibus affici etiam cor eſt neceſſe: & quum calidius impẽdio fuerit, ipſum primùm atq; præcipuè, calorem febrilem ſuſcipere, ac dein vniuerſo corpori communicare. Peſtilentis autem febris, ĩſpiratio aeris vitiati & putridi maximè eſſe in cauſa videtur. Fit aliquando etiam ob eos qui ſunt in corpore humores ad putreſcendum paratos: quum exiguam aliquam occaſionẽ ad febris originem ab aere ambiente acceperit aĩal. Aeris autem putredo accidit, vel ob cadauerum multitudinem minimè crematorum: vel ob lacuum, vel paludum æſtiuo tempore euaporationẽ. Cæterùm nulla

Aer impendio calidior, quid ĩ corpora noſtra moliatur.

Peſtilentis febris cã eſt ĩſpiratio aeris vitiati & putridi: necnõ vitioſus ſuccus in corpore, ad putreſcendum habilis.

Cauſam nullã poſſe agere, abſq; patiẽtis corporis aptitudine.

cauſarum ſine patientis aptitudine agere poteſt. Alioqui ex æquo omnes afficerentur ab eadem cauſa. Quæ igitur vitioſis ſuccis redundant corpora, obſtructaq; ſunt, atq; inerti victus & exercitii ratione educata fuerunt, ea ſanè per peſtilentes conſtitutiones ambientis, ſtatim à prima inſpiratione initium putredinis ſumẽt, ac plurimum in malo prouehentur. Quæ verò contrario modo diſpoſita, nonnulla quidem nihil: nonnulla verò adeò exiguum læſionis percipient, vt minimo negotio reuerti ad naturalem habitum poſſint. Iã verò, quum aeris temperatura, ad caliditatem atq; humiditatem immodicam fuerit conuerſa, peſtilentes morbi exorientur: qui ea tantùm corripiẽt corpora, quæ vt afficiantur, prompta & idonea erunt. Etenim ea corpora, quorum diſpoſitiones cõſentiunt cauſis morbificis, facillimè contaminantur: quorum verò renitunt, ac reluctantur, quantum viribus ac magnitudine contrarietas valet, tantum inuicta cõtingit permanere ea corpora. Quum enim corporũ diſpoſitiones disſimiles ac multiformes exiſtant, quædam facilè alterantur ac patiuntur à cauſa in ipſa operante: quædam inſuperabiles atq; impasſibiles permanent: quædam ægrè patiuntur. Eſt autem ipſius medici opus, correctiuum errorum omnium, qui circa humanum corpus contingunt. Quare in iis omnibus prima eſſe debet, atq; communis intentio, vt corpus q̃maximè purum ſit, ac per ſpirabile: ſecunda autem: vt præpotenti cauſæ aduerſetur, q̃maximè fieri poterit. Nam quibus horum contraria inſunt, corripiuntur celeriter, acerrimeq; laborant,

Peſtilẽti febre, quę corpora facile, & quę difficillime corripiantur.

Aeris conſtitutio calida & humida, peſtiferis eſt morbis obnoxia.

Corpora conſentientia cauſis morbificis, facile corripiũtur.

Corporum diſpoſitiones diſſimiles.

Corpus cõtra peſtilentẽ aurã d̃bet reddi puriſſimũ, ac maxime tum perſpirabile, tum cauſæ præpotenti contrarium.

CAP. V.

Peſtiferæ febres oẽs a putredine oriuntur.

IGitur omnes peſtiferæ febres à putredine originẽ ducunt. At ephemeræ, minimè putredinẽ humorũ ſequuntur. Sed qui quidem ex ſolis incendio febricitat, ab agentis cauſæ caliditate affici natura eſt aptus. Qui ex ira, huic feruorem quidem fieri caloris qui in

corde conſiſtit, eſt neceſſarium: non tamen etiam putredinem. Sic & ei qui ſupra modũ exercitatus eſt, vehementior calor præter naturam ſine humorum putredine in corpore accenditur. Cui autem cutis aſtricta eſt, quum prius acriores ſuperfluitates expirarent per eam, poſtea q̃ ſunt retentæ, coaceruatæq́; in febrẽ incidit, nulla interueniente humorum putredine. Porrò quę tumoribus inguinum ſuperueniunt febres, omnes (authore Hippocrate) perniciosæ ſunt, exceptis ephemeris. Sunt ſi quidem quædam febres è genere ephemerarum, ſuperuenientes tumoribus inguinum: quæ quidem ab eis differunt quæ ex humorum putredine eueniunt, quæq́; vel in aliquo viſcerum, vel in cauis & maximis uaſis radicem habent ſuæ generatiõis. Quandoquidem quæ inguinum tumoribus ephemeræ ſuperueniunt, concalfaciunt ſemper partes vicinas donec vſq; ad cor febrilis calor ꝑueniat: quò tamẽ putrida fuligo non peruenit: ſed ibidem, in loco inguinis circunſcripta remanet, ſola alteratiõe per continuum facta, atq; vſq; ad cor ipſum extenſa ſola caliditate. In putredine autem quæ aut in viſceribus, aut in magnis fit vaſis, quidam veluti fumus, ex putreſcentibus ſuccis ad ventriculos cordis attollitur. Præterea in tumoribus inguinum omnes ſimul, collectiq́; humores putreſcunt, ſiue per vnum, ſiue per duos continuos dies: vtpote in vno eodemq́; loco compacti: atqui in viſceribus ſunt, vaſisq́; magnis, quũ perpetuò fluãt, ſuoq́; contactu vicinos ad putredinem trahant, ſpatio temporis putridum calorem accendunt.

Ephemeras oẽs fieri nulla intercedente putredine.

Ephemeræ ſuꝑuenientes tumoribus inguinũ, quomodo a putridis differant.

CAP. VI.

HVmorum autem putredo, quæ in vaſis fit, ſimilis eſt ei quæ in inflammationibus abſceſſibus, atq; tuberibus accidit, duplex exiſtens ſecundum genus. Nam aut fit vincẽte natura: aut omnimodo ſuperata: aut adeò imbecilli reddita, ut nullam amplius in pu-

Putredo humorum quæ ĩ vaſis fit, cõtingit dupliciter

treſcente excremento ad optimum moliri poſſit tranſmutationem: quod quidem tertium genus putredinis ex duobus primis conflatur. Per abſceſſus igitur, integrè ſuperante natura, optimum conficitur pus, aſpectui album & craſſum, & quaq; verſum ſibi ſimile: læue autem tangenti, ac minimè fœtidum. Nam ſi ſemiputridum fuerit, tertium in tali tranſmutatione genus, quod paulo ante diximus, fit: quodq; ſecundũ magis & minus, varias differentias ſortitur. Quotcunq; autem in abſceſſibus putredinis ſunt differentiæ, totidem & in febribus quæ ex putredine ſuccenduntur, ſunt eorum quæ in vrinis apparẽt, formæ varietates. Optima verò vrina quæ ex putreſcente humore perficitur, qui adhuc concoctionem à continenti vaſe ſuſcipiat, eſt quæ albam, læuem, æqualẽ, & minimè fœtidam habet hypoſtaſim. Peſſima autem eſt, quæ ĩ omnibus maximè contrario modo ſe habet. Quæ verò intermedia exiſtit, q̃tò ad alteram propius acceſſerit, tantò aut melior eſt, aut deterior.

Pus laudabile quale eſſe debeat

Vrina optima ab humoribus putreſcẽtibus, qualis.

Vrina peſſima.

CAP. VII.

Porrò febrium ephemerarum hoc unum eſt præcipuum atq; ĩſeparabile indicium, q ab aliqua manifeſta cauſa p̃incipienteq; (quam procatarcticam vocant) oriatur. Non eſt tamen id ſignum earum proprium. Nam & aliarum quædam, à cauſa manifeſta gignuntur, quæ nimirum præceſſit. Inſeparabile verò ac proprium ephemerarum eſt, vrinæ ſtatim prima die concoctio: pulſusq; ad magnitudinem & celeritatẽ effatu dignam accedens: ita vt frequentia à proportione deficiat ſecundum externam quietem. Eſt autem & magis inſeparabile & proprium, q nullo modo ad celeritatem ea pars pulſus, quæ dicitur ſyſtole, tendit: & ſi aliquando contingat hoc, minimum ac vix perceptibile exiſtit, parumq; à naturali tenore mutatum. Sed & caliditatis ſuauitas, proprium atq; inſeparabile eſt:

Ephemerę oẽs oriuntur a procatartica cã.

Ephemerarũ vrina & pulſus qualis.

Ephemerarũ calor ẽ perpetuo ſuauis.

huiuſcemodi febrium indicium. Inſeparabile quoq;, æqualis atq; incompreſſus aſcenſus, in calore ſimul & pulſibus: non tamen proprium, quum & aliis quibuſdam adſit: ſicuti etiam conſiſtente febre mediocritas. Neq; enim hoc etiam eſt ephemerarum proprium: q̃q̃ eis maximè ineſt. Proprium præterea, inſeparabileq; ephemerarum indicium eſt, cum ſudore, aut rore, aut aliquo optimo vapore inclinatio, quam ſequatur integritas. Atq; hæc quidem eſt communis ephemerarum febrium dignotio. Earũ verò quæ ex aduerſo ab ephemeris diſtinguntur, quædam in putredine humorum conſiſtunt: quædam ſolidas animalis particulas occupant. Atq; has ſanè Medici febres hecticas appellarũt, vel quia firmæ atq; fixæ, perinde ac habitus, ſunt: vel quia corporis habitum comprehenderũt: ſic enim partes ſolidas vocitant. Primum autem & proprium, non tamen inſeparabile, putridarum febrium eſt ſignum, q nulla procatarctica cauſa eas antecedit: id quod neutri aliorum generum ineſt. Quandoquidem ephemeræ omnes oriuntur à procatarcticis. Hæcticæ autem, quando ſine his gignuntur, minimè ab initio inuadũt. Vbi quis igitur citra manifeſtam, præincipientẽq; cauſam cœpit febrire, ſcire oportet eius febris cauſam in humoribus eſſe. Interdum tamen aliqua ex procatarcticis cauſis ſui ratione febrem accendit ephemeram: ſuccedit autem altera ex putredine humorum, vbi q̃d afficitur corpus & impurum, & ſuperflui humoris colluuie redundans fuerit. Succesſionis autem ipſius, una quidem propria inſeparabilisq; dignotio habetur, q febris ephemera ad integritatẽm non deſinat. Contingit verò aliquãdo, vt per vigorem ephemeræ, ac multo magis ꝑ declinationis initiũ, ſignum aliquod permutationis cernatur: videlicet ſi ea tranquillitas abſit, quã adeſſe oportebat. Initium autem ſumere à rigore febrem, vbi nec inſolatus, neç præceſſit aliqua refrige-

Ephemerarũ iclinatio accidit cum ſudore vel rore.

Putridæ febres.

Hecticę febres occupant ſolidas corporis partes.

Putridas febres nulla procatarctica antecedit cauſa.

Putrida febris quãdo ſuccedat ephemeræ.

Ephemerã permutari ĩ putridã, quibus dignoſcetur indicijs.

ratio vehemens, putridarum febrium eſt proprium ſignum: non tamen inſeparabile. Siquidem non ineſt putridis omnibus rigor: ſicuti neq; horror. Præterea inæqualitas pulſuum atq; coloris, ſiue in principiis, ſiue ĩ augmento contingat, huiuſcemodi febriũ eſt ſignum proprium, ſed ne ipſum quidem inſeparabile. Multò autem minus inſeparabile exiſtit, q᷑ acceſsiones ipſæ habeant plures veluti inſultus: id quod ſuperexacerbari vocamus: quemadmodum & pulſuum compreſsio: quæ putridarum febrium ẽ propria (niſi alicuius ſymptomatis rõne citra febrim ea accidat) non tamen inſeparabilis. Maximum etiam earum febrium quæ à putredine oriuntur indicium eſt, mordacitas & acrimonia caloris, quæ perinde ac fumus nares & oculos, ſic ipſa erodere tactum videtur. Sed in principiis quidem acceſsionum, vt in quibus calor adhuc ſuffocatur, ſuperfluitatesq; ſuccenduntur intus, non ſtatim ea qualitas, admota manu, diſcernitur. At per moram, prædicta caliditatis ſpecies effertur ex penitioribus partib⁹.

Putridarum febrium calor ẽ mordax & acris.

Proprium præterea inſeparabileq; putridaꝝ febrium eſt ſignum, velocitas ſyſtoles, quæ manifeſti⁹ quidem, in creſcentibus febribus: non obſcurè autem in incipientibus & conſiſtentibus fit. Comitatur autem has febres, in initiis quidem, pulſus paruus ac velox: quum verò conſiſtunt, velox ſimul & magnus. Sic & quæ circa externam quietem verſatur frequẽtia, in huiuſmodi febribus deprehẽditur manifeſtè. Cuius ſimilis neq; in ephemeris, neq; in hecticis cernitur. Maximum verò & harum febrium indicium exiſtit vrinæ cruditas: earundemq; eſt proprium, imbecilla concoctio. Neq; enim vnq̃ magnũ aut effatu dignum concoctionis indicium per huiuſcemodi febres in primis vrinis apparet, ſi excipiamus eam, quæ fit ex ephemeris febribus permutationem. At verò pulſus durus nullius generis febrium quatenus febres ſunt, eſt aut proprius, aut in

Putridis febrĩbus adeſſe velocẽ ſyſtolem.

Putridarũ febrium pulſus.

Putridarũ vrinæ, quales.

Febrium nulli, quatenus febri adeſt pulſus durus.

ſeparabilis. Comitatur tamen magna ex parte hecticas febres: nonnunq̃ verò etiam duo genera alia, ſymptomate aliquo interueniente. Quippe durities accidit arteriarum tunicis, aut ob congelationem, aut tenſionem, aut ſiccitatem. Congelationes igitur, vehemẽtes algores efficiunt: tenſionem verò, inflammatiões, & duri tumores, & neruorum diſpoſitio inflammationibus correſpondens. At ſiccitatem, euacuationes diuturnæ, & longi temporis fames, & diutinæ febres ardentes. In vniuerſum autem, quæcunq; ſolidas animalis particulas vehementer exiccant, ſicuti & hecticæ febres, arteriarum duritiem efficiunt. Durities unde accidat arteriarũ tunicis.

CAP. VIII.

At verò hecticæ febres magna quidem ex parte ardentibus febribus ſolent ſupuenire, vſq; adeò productis, vt humorem in corpore cordis cõtentum abſumpſerint: quanq̃ fieri etiam poteſt, ut magna adhuc eius portio ſeruetur. Cæterùm illæ nõ tantùm hecticæ ſunt, ſed etiã tabidæ. Quæ verò manente adhuc humiditate gignuntur, vbi cordis occupauerint corpus, hinc maximè ſuccenduntur, quemadmodum lucernæ flamma ex ellychnio. Alio autem modo febres hecticæ oriuntur, vbi ſtatim ab initio inuadentes, ſimilem ortum cum ephemeris habent: videlicet aut ex ira, aut triſtitia, aut laſſitudine inſigni, aut ardore ſolis contractum. Quæ igitur ſic gignuntur, nõ admodum ægrè curantur. Quæ autem peruenerunt ad tabem, iis, vbi iam exquiſitè conſiſtunt, & iamdudum inceperunt, ut medeamur eſt impoſſibile. Siquidem earum natura calida eſt & ſicca: quum per eas tale quid perpetiatur cor, quale lucernæ ellychniũ, dum plurimum eſt exuſtum. Differt autem tabida febris à tabe, ſiue maraſmo. Maraſmus ſiquidem etiam abſq; febre in decrepita ætate ſolet accidere, extincto natiuo calore: id quod nihil aliud exiſtit, q̃ mors, quæ

Hecticæ magna ex parte ardẽtib⁹ ſolent ſuperuenire.

Tabidæ febres.

Hecticas febres interdum ab initio inuadere, ſimilẽ cũ ephemeris habentes generationem.

Hecticatũ nonnullas quidem facile: alias ægre curatiõem recipere.

Maraſmus.

Tabida febris a tabe, quõ differat.

ferè ſine ſenſu doloris, ac ſecundum naturam, ex ſiccitate contingit: ſicuti & iis qui præter naturã tabeſcũt, altera ſpecies maraſmi accidit, quę à Philippo ex morbo ſenectus vocatur. Tabida verò febris, non tantùm ſicca, ſed etiam calida eſt paſſio.

CAP. IX.

Tabidæ febris indicia.

HEctica igitur quæ in tabem incidit, febris, cognitu promptiſſima atq; facillima exiſtit. Nam priꝰ q̃ pulſum atq; calorem perpendas tactu, videbis oculos immodicè concauos, ac veluti in foueas quaſdam reconditos, exhauſto iam vniuerſo ipſorum humore: ita vt oſſium, quibus palpebræ cohærent, eminentiæ cernantur. Sordes præterea in ipſis ſiccæ oſtendũtur, & quædam veluti ſquallida diſpoſitio, qualis maximè ineſt iis, qui toto die ſub ſolis ardore per puluerẽ iter longum fecerunt. Quin etiam in eis eſt coloris flos vitalis extinctus: frontiſq; & faciei cutis, rigida, ex ſiccitate, & ſquallida. Adhæc ſic affecti, frequenter palpebras contrahunt, dormitantium inſtar: non tamen affectus eorum eſt ſomnus, ſed potius vigilandi impotẽtia. Præ macie etiam ſunt illis collapſa & concaua tempora: nihilq; in eorum corporibus cernitur præter cutim atq; oſſa. Pulſus autem tenuis, durus, debilis, atq; frequens apparet. Caliditas verò, quum primùm admouetur manus, languida eſt: paulatim autem, acredinem, atq; eroſionem oſtendit: ac magis, quum plus tãgendo immoraberis.

Maraſmus q̃n incipiat.

Porrò maraſmus tunc incipit, dum cognatus humor, qui in mediis partium ſimilariũ ſpatiis inſperſus eſt, & ex quo primùm vniuerſæ partes nutriuntur, periclitatur circa corpus cordis non amplius adeſſe. Quandiu enim pars aliqua humoris illius conſeruetur, ſolùm febris hectica exiſtet: nondum etiam tabida. Vbi verò res eò diſcriminis iam peruenerit, vt nihil ex tali humore ſuperſit, tunc exquiſita tabes exiſtet.

Tabes exquiſita q̃n dicetur.

Eſt autem hecticarum omnium diſpoſi-

tio difficilis, vbi præterierit principii tempus: quod nõ dierum aut horarum numero, ſed ipſo diſpoſitionis modo determinandum eſt. Cæterùm quum naturalis temperies cordis primùm inuerti inceperit, neq; natiua humiditas protinus diſsipatur, neq; virtus laborat plurimùm: ſed primò fit veluti quædam efferueſcẽtia ipſius humiditatis: quo tempore facilè eſt eiuſmodi febrem ſanare, tanq̃ nihil adhuc virtute perpeſſa. Tantùm autem virtus laborat, quantùm ſiccitas & caliditas in ipſo corde iualuerit. Iam verò, quæ febris æqualiter ab vtraq; diſtat, ab ea ſcilicet quæ exquiſitè tabida exiſtit, & ab illa in qua nihil eſt adhuc tale, mediam quodammodo ſe habet ad curationem, dubio ad partes ambas momento inclinãs. Quæ autem tabidæ proximior exiſtit, eſt vicinior periculo: quum quæ alteri primæ magis adhæret, non paruam ſalutis ſpem poſſit nobis promittere. Fingamus igitur aliquem eẽ correptum febre, quam præceſſerant conſpicuæ & procatarcticæ cauſæ. Si enim febris ipſa ad ſequentem diem extendatur, neq; integrè deſinat, neq; exaſperetur magis, ariditatem tamen maiorem in corpore repræſentet, talem hecticam fore tibi ſuſpicandum fuerit. Quòd ſi & in tertio die ſine cibo ꝑmanere voluerit æger, doneq; tertianæ acceſsionis præterierit horas ſuſpectas, nihilq; effatu dignũ priori acceſſerit febri, aut imminutum fuerit, ſed tantummodo quædam exiguæ reliquiæ primæ febris procedant, permaneantq; cum ariditate corporis, & caliditate, quæ primo quidem tactu mitis ſentiatur, proceſſu verò, acris, mordax & ſicca: huiuſcemodi febrem hecticam eſſe exiſtimandum eſt. Maximum verò & indubitatum erit eius naturæ indicium, ſi cibum homini poſt ſuſpectas horas obtuleris. Statim ſiquidem vna vel altera hora poſt cibum exhibitum, quicunq; ægrotantem tetigerint, alteram febris acceſsionẽ opinabũtur adeſſe. Oi-

Hecticę febris inueſtigatio.

Hecticas febres poſt ſumptum cibum, excandeſcere, exacerbariq; æqualiter.

Hecticis febribus nulla adeſt acceſſio.

Synochos febris eſt tota vna febris cõtinua.

bus nanq; hecticis febribus hoc proprium inſeparabi leq; adeſt indicium, ſcilicet ꝙ allato cibo accendatur * calor, pulſusq; ad magnitudinem & velocitatem au geatur, ſic vt videatur oborta eſſe incompreſſa quædam acceſſio: hoc eſt libera ab omni inæqualitate, qua lis comitari alias febres ſolet. Nam tametſi in aliis non nullis febribus huiuſcemodi * inſultus incompreſſi cernantur, ii tamen abſq; cibo ſolent accidere. In febribus autem hecticis, nunq̃ aliqua acceſſio conſpicitur, ſed perpetuò cernitur vna febris continua, vt illa quæ ſynochos appellatur. Ea tamen quandam veluti flammam plurimam admouenti manum poſſidet occurſantem: pulſusq; ædit celerrimos, frequẽtiſſimos, atq; maximos. In hecticis autem febribus, neq; multa occurrit caliditas, pulſusq; tanto minores, rariores, atque tardiores ſunt iis, qui per ſynochos fiunt, quanto etiam caliditas ipſa eſt minor. Commune itaq; omnibus hecticis febribus eſt, ꝙ puſillæ, & ſemper à principio vſq; ad finem æquales exiſtant. Proprium autem eſt tabidarum ſiccitas. Nam ſine ſiccitate ſæpius hecticæ febres conſiſtunt, quum minimè in tabem degenerant. Iam cæteras febres quæ incompreſſas acceſſiones ſortiũtur, omnino compreſſio aliqua comitatur, dum cibus ingeſtus fuerit in acceſſionis principio. Hecticis autem, poſt cibum aſſumptum, quẽdam veluti inconcuſſum inſultum fieri contingit: qui tamen non eſt acceſſio: ſed incrementum caloris, atq; promotio pulſus in magnitudinem atq; velocitatem, qualis cuicunq; alteri, poſt cibum ſolet accidere. Quamobrem alteratio ipſa tandiu perdurabit, donec diſtributus cibus appoſitusq;, humectauerit cordis ariditatẽ. Poſtea verò corpus ad priſtinum reuertetur ſtatum, in quo antea q̃ cibus exhiberetur, conſpiciebatur. Quòd ſi rurſus nutrire velis, vel in diuerſis temporibus, ſenties ſemper calorem poſt cibos adauctum: pulſus autẽ (ut

Hecticæ oẽs puſillę & ęquales ſemper a principio vſq; ad finem exiſtunt.

Tabidarum febrium propriũ eſt ſiccitas

Hecticas ſæpe abſq; ſiccitate conſiſtere.

Febri cuicunq; alterari pulſũ poſt cibum, in magnitudinẽ atq; velocitatem.

dictum eſt)alteratos: vtpote quibus idem videtur accidere, quod calci & lapidibus calefactis: quorum nimirum caliditas arida per aquæ affuſionem, ab humida ſubſtantia nutritur. Humida enim caliditas, q̃ ſicca, vires habet non parum euidentiores. At verò ſiccam in hecticis febribus eſſe caliditatem, quas conſequitur tabes, hinc conſtat, ꝙ nullus eorum qui habitu corporis ſunt humidiori, ſtatim ab initio huiuſcemodi febre correptus fuerit. Quicunq; autem ſunt natura ſicciores, ac præſertim ſi temperiem etiam calidiorem ſortiantur, vitamq́; elegerint in laboribus, vigiliis, curis, tenuiq́; victus ratione, hos ſtatim ab initio ſolet hectica febris inuadere, ex ira, vel triſtitia, ac magis æſtate, ſtatuq́; temporis calido & ſicco, ac loco præterea con ſimili. Ac terminus talium hecticarum principii eſt, ſi eo tempore, quo ſolent ephemeræ ad integritatem deſinere, non ſolùm iſtis nihil tale accidat, ſed ſiccitas ẽt manifeſtè intendatur. Alter verò cuiuſdam veluti ipſius augmenti, atq; integræ perfectionis terminus, eſt tertiæ diei acceſsio. Nam ſi tunc nec altera acceſsio ſuperuenerit, neq; ægrotus abſq; febre fuerit, adaucta inſuper ſiccitate, proculdubio hic hectica febre laborat: quæ progreſſu temporis citò ad tabidam conuertetur, niſi rectè curetur. Terminus autem permutationis ipſius ad tabem eſt, dum pulſus debilis ſimul atque durus ſentietur, qui quidem neceſſariò etiam erit paruus & frequens: non tamen propterea febris dicitur tabida: ſed ob id potius, ꝙ debilis atq; durus exiſtit. Debilitas ſiquidem, vehementem ſequitur febris intẽperantiam: durities autem, ariditatẽ. Si igitur huiuſce modi affectus cor occupauerit, hinc febre tabida neceſſum eſt animal laborare. In eandem verò incidunt febrem ex ardentibus atq; acutis febribus plures, qui rectè curati non ſunt: quiq; quum egerent potione frigidæ, non ſolùm eã nõ biberunt, ſed nullum etiam

Hectica ſtatim ab initio, qui prehendantur.

Tabida febre tunc laborabit aĩal, quum calor hecticus iã ipſum cor occupauerit.

aliud refrigerans medicamen applicuerunt thoraci et pcordiis. Quin etiam hepatis ac vētriculi inflāmationibus, niſi recte curentur, tabes ſupenire conſueuit: affectione ipſa cordi communicata. Si quidem tabe corripitur cor, interdum quidem ex ſe ipſo: ſicuti per excādeſcentias, vehementesq́; atq; diuturnas triſtitias: nonnunq̄ verò ex ardentibus febribus: aliquando autem ex pulmonis ac thoracis affectibus: ac pſertim ex empyemate & phthiſi: atq; adeò, ex diuturnis nobilium partium inflammationibus. Similiter in lieteria & diarrhœa, ſi vel ab initio ſtatim, vel progreſſu tēporis, febris inuaſerit, tabidæ poſtea febres ſuccedūt. In vniuerſum autem, quandocūq; præexiccatum cordis corpus febrilem caliditatem ſuſceperit, & quæ cum difficultate extinguatur, tabida occupatur febre. Quare & quum arteriæ circunſtantibus partibus calidiores ſentiuntur, maximum ſunt hecticarum febrium indicium. Vbi igitur ſola per ſeipſam conſiſtit hectica febris, perſpicua eſt, an ſit abſolutè hectica: an ſimul & maraſmodes. Vbi verò hectica febris vnà cum putrida coit, longè difficilius cognoſcitur: quāuis ex arteriarum pſeuerante calore, motusq́; celeritate & frequentia, eam diſcernere poſſumus.

Tabes quibus ſoleat ſuperuenire.

Tabe corripi cor quibus ex cauſis posſit.

Hecticam miſceri interdum cum putrida.

lectice ... [handwritten margin note]

CAP. X.

Porrò qui ex feruore ſolis inciderunt in febrim, his cutis magis ad calorem & ſiccitatem, q̄ pulſus ad febrilem vergit diſpoſitionem: nam & minus ſitibundi ſunt iis, qui æqualem habent caliditatē: & q̄ primum manus admouetur, ingens calor percipitur. Cōtra res ſe habet in iis, qui ex cute denſata & aſtricta laborant: nam in eis reaccenditur calor. At qui ex feruore ſolis ægrotāt, his maximè deuri caput videt: plusq́; ex balneis frigidis vtilitatis & delectationis percipiūt. Oculi quoq; in eis rubicundiores & calidiores cū quadam ariditate videntur, ſi quidē ſine grauedine ac de-

Febris ex inſolatu.

Febris ex cute aſtricta.

ſtillatione affligantur. Eſt autem minus calida cutis iis qui ex frigiditate febricitant: corpusq; eis in maiorem tumorem attollitur: ac nullus in fronte ſquallor, qualis illis qui ex inſolatu febricitant, ſine plenitudine capitis. Siquidem magna ex parte his ſolet caput repleri, niſi quis purum, materiæq; inutilis expers corpus poſſideat. Solis quippe his caput calfieri contingit, ſine aliqua plenitudinis noxa.

Febris ex frigiditate.

GALENI PERGAMENI DE DIFFERENTIIS. FEBRIVM. LIB. II.

CAP. I.

SVPEREST autem nunc, vt de differentis febrium quæ ex humorum putredine oriuntur, ſimiliter differamus: idq; vbi admonuerimus prius, non ſat eſſe (quemadmodum multi opinantur) ad omnium febrium generationem ſi in corpore amara bilis redundet. Alioqui laborantes arcuato morbo, ad vnum omnes maximis corriperentur febribus: id quod nequaq̃ contingit, priuſq̃ bilis quæ in illis copioſiſſima eſt, computreſcat. Abſurdum etiam eſt credere, in quartanis & quotidianis febribus exquiſitis, aceruari bilem amaram, quemadmodum in tertianis, atq; in cauſonide: quum in illis nullum talis ſucci veſtigiũ adſit. Etenim febres tertianæ magna ex parte in corporibus natura magis bilioſis fiunt, in ætate vigenti (quæ omnium bilioſiſſima eſt) tempore æſtiuo (in quo dominatur is humor) in locis præterea quæ calidam & ſiccam temperiẽ poſ

Tertianæ febres q̃bus naturis magis ſint familiares

ſident, in ſimiliq; aeris ambientis conſtitutione, ac breuiter, in homine q laborib⁹, curis, vigiliis, æſtu, tenuis victus ratione, eademq; calida & ſicca, ac deniq; medicaminum calfacientium & exiccantiũ immodico vſu fuerit commaceratus. Quotidianæ verò, naturis in quibus pituita ſuperfluit, ſunt familiares: in hyemeq; præcipuè, atq; in omni locorum & temporum ſtatu frigidiori atq; humidiori, gignũtur. Ex ætatibus porrò, ſenilem atq; puerilem infeſtant magis: præſertim ſi accedat otioſa vita, quam crapulæ comitantur: atq; etiam ſi poſt pituitoſos cibos, quiſpiam balneis vtatur. Neq; etiam ii qui quotidiana febre tenentur, amaram euomunt bilem, nec per ventrem inferiorem aut ſudores illam excernunt, quod in febribus contingit tertianis. Hæ ſiquidem flaua bile putreſcente gignũtur. At quotidianæ ex pituita, quemadmodum quartanæ ex atra bile ducunt originem. Proinde corporum naturæ magis ad atram bilẽ procliues, ex ætatibus, præcipuè declinans: ex anni verò temporibus, maximè autũnus, ac breuiter victus vniuerſus frigidus atq; ſiccus, quartanis febribus originem præſtant. Quare & rigor qui vtrunq; genus febris antecedit, haudquaq̃ ſimilis eſt: * ſed qui in tertianis quidem accidit, repreſentat ſenſum cauſæ efficientis, veluti rei cuiuſdam pungentis, ferientisq;. Qui verò in quartanis, tanq̃ refrigerantis. Porrò febres intermittentes, quæ nimirum ad integritatem deſinunt, ortum habent ab humore qui per omnes corporis partes ſuo motu defertur. At in ↄtinuis, humor deliteſcit atq; continetur in venis.

Quotidianæ febres quibus naturis magis ſint familiares

Tertianę fiunt a flaua bile cõ putreſcente.

Quotidianæ fiunt a pituita.

Quartanis febribus quæ originẽ pſtent.

Rigor qualis tertianis, quartanisq;.

Intermittentiũ febrium, & cõtinuarũ diſcrimen.

CAP. II.

INtermittentium igitur tres ſunt omnes numero: drię, quotidiana, tertiana, & quartana: quotidiana quidem, ex pituitæ: tertiana autẽ, ex flauæ bilis: quartana deniq;, ex atræ putredine propagata. Continuarum autem quæ ex flaua bile proueniunt, duplex ſpe-

Intermittentiũ febrium tres differentiæ.

Continuarum ſpẽs duplex.

tres habetur: vna quidem, earum quæ appellantur ſynochi: quarum vniuerſum tempus vnica acceſsio exiſtit, à principio vſque ad finem extenſa: altera verò earum quæ idem cum genere nomen habent, cõtinuæque dicuntur, atque in pluribus * particularibus circuitibus continentur. Earum igitur quæ appellantur ſynochi, tres differentiæ connumerantur. Nam earum quędã à principio ad finem vſque perſeuerant æquales: quędã paulatim augentur: aliæ decreſcunt, atque minuuntur. Vnde nonnulli primas quidem homotonas acmaſticasque: ſecundas epacmaſticas: tertias paracmaſticas: hoc eſt vniformes, inualeſcentes, & decreſcentes, nominant. At continuarum duæ ſunt differẽtiæ primæ. Siquidem earum nonnullæ quidem, tertio quoque die inualeſcunt exaſperanturque: referentes naturam tertianæ febris: aliæ verò etiam die intermedio exacerbationem faciunt: Neutræ tamen harum ad integritatẽ deſinunt. Earum igitur continuarũ quæ die intermedia acceſsionem faciunt, nonnullæ quidem formam quotidianarum ſeruant, duas inuicem acceſsiones ſimillimas conficientes: aliæ verò, quum duas diſsimiles faciant, ſimillimam primæ tertiam efficiunt: atque ſecundæ quartam: inſtar duarum tertianarum progredientes. Hæ igitur, ex bilioſo magis: alteræ verò quæ ſingulis diebus ſimilem acceſsionem faciunt, ex pituitoſo humore conſiſtunt. Eſt & tertium genus febriũ continuarum, quæ perrarò tamen eueniunt, quarum acceſsiones quartanarum figuram progredientes oſtendunt: nec deſinunt tamen integrè. Quemadmodũ autem febris tertiana aliquando fit duplex, & aliqñ triplex: ſic hæc etiã non duplex modò, ſed triplex poteſt euadere.

Synochi uniuerſum tps eſt unica acceſsio.

Synochorum tres dĩfferentiæ.

Homotonę febres. Acmaſticę feb. Epacmaſticæ feb. Paracmaſticæ feb.

Cõtinuarum duæ dĩæ.

Cõtinuã quartanam reperiri perraro.

CAP. III.

Quæ igitur à flaua bile per ſenſibiles corporis partes delata oritur febris, ea cum rigore inuadit, atque ardẽtis febris ſimilitudinem gerit, & bilio-

Tertianæ feb. ſymptomata.

ſis vomitibus, aut deiectionibus, aut ſudoribus, vel horum quibuſdam, vel omnibus ſimul, ſoluitur. Huius febris acceſsio duodecim ad ſummum horarum æquinoctialium interuallo finitur. Vocamus autem ipſam exquiſitam tertianam, quæ in temperatura laborantis bilioſa, & anni tempore, & regione, & victus ratione calidis & ſiccis conſiſtit. At verò copioſior bilis, ea quæ pauca eſt, longiorem facit acceſsionem: tenuis autem, craſſa breuiorem. Sic & vigor, maior quidem, breuiorem: imbecillior autem longiorem. Præterea corporis diſpoſitio, rara quidem, breuiorem: denſa verò longiorem. Tempus autem intermiſsionis in hac febre, nullum habet humoris putreſcentis ex pulſu perceptibile indicium, in die, aut nocte, quæ conſequitur acceſsionem. Quum verò parumper ſuccenditur, vix agnoſci poteſt in primis diei aut noctis ſubinde ſequẽtis partibus. Manifeſtius autem circa fines ipſius diei uel noctis: atq; adhuc manifeſtius die proxima, quæ videlicet antecedit acceſsionis diem vel noctem. In illa verò iam ſignum euidentius apparet, ac multo etiam magis acceſsione iam incipiente: atq; adhuc plus, inualeſcente febre. Quum verò iam conſiſtit, minus quàm quum augebatur: multoq; minus vbi iã declinauerit.

Tertianę exquiſita quæ. Acceſsiões febrium quæ faciant breuiores, longioreſque.

CAP. IIII.

EST & alia exquiſitæ ſimplicitatis febris, quæ ex putrilaginoſa pituita ortum habet, per ſenſiles à natura partes impulſa. Incipit autem à refrigeratione ex tremorum, & horrore magis q̃ rigore. Cum difficultate per eam accenditur calor, ac longum conſumit tẽpus, dum inualeſcendo peruenit ad ſummum. Quoniã verò is ex quo cõſtituitur humor, frigidus ẽ & humidus, ac præterea lentus & tenax, iccirco ægrè accenditur, ac tardè mouetur, ſæpiusq; ĩ foraminibus hæret. Opprimit autem atq; aggrauat aliquando virtutem: vnde inæquales ac debiles magis, paruosq; efficit pul-

Quotidianæ febris deſcriptio.

ſus, quum primùm acceſſiones inuadunt, atq; in primis incrementi partibus. Fiunt & in biliosa febri circa acceſſionum principia, ſinguli quos diximus pulſuum affectus: in ea tamen ſtatim deſinũt: cætera verò, necnon inæqualitas, plerunq; tali febre inuadente nõ adſunt. At poſtq̃ ceſſauerit rigor, nõ multum poſt calor accenditur, veluti ignis effulgens, puruſq́;, omnis fumoſæ fuliginis expers. Pituitoſi autem humoris caliditas, ignem humidum ex accenſis lignis viridibꝰ refert. Iccirco & * exiguæ euacuationes ab ipſo, & acceſſionis ſpatium longius producitur: neq; intermiſſionis tẽpus eſt adeò vt in tertiana ſyncerum, ſed humoris putrefacti ſeruat indicium. Attamen quum exquiſitè ſuã naturam ſeruauerit, pleriſq; & mihi non rarò videtur habere puram intermiſſionem. Hæc febris naturas cõſequitur corporum & tempora, & loca, & ſtatus, arteſq́;, & victus rationem, aliáq; omnia prorſus alumna pituitæ. Accenditur autem ſingulis diebus, etſi minus calida ſit, q̃ biliosa tertiana. Hæc enim, quũ humorem habeat minimo negotio inflammabilem, facileq́; quicquid ex eo efferbuerit, totum propter ſubtilitatẽ in acceſſione expurgetur, ad puriorem quandam integritatem terminari videtur: atq; exiguum quoddã veſtigium poſt paroxyſmũ, putridæ caliditatis relinquere. Quæ autem ex pituita febris accenditur, in acceſſionum declinationibus nõ expurgatur integrè, neq; parum relinquit eius quod veluti ſuccendi videtur: ac proinde intermiſſio eius longè deterior eſt: ac ſecundæ acceſſionis multo magis feſtinat inſultus.

Tertianæ & quotidianæ diſcrimen penes ſenſum caloris.

Quotidiana accenditur ſingulis diebus, quia in acceſſionum declinationibus nõ expurgatur integre, vt exqſita tertiana.

CAP. V.

TErtium febrium intermittentium genus eſt exqſita quartana, quum ex ſolo atræ bilis humore gignitur, qui frigida & ſicca conſtat temperatura. Succẽditur autem paulatim, velut lapis aliquis, aut corpus ſimiliter frigidum atq; ſiccum. Vbi verò aliqua ex eo

Quartana exquiſita gignĩ ab atra bile.

flamma fuerit accenſa, nihil fumidum, aut ſemicōbu ſtũ in acceſsiõe relinquit: atq; iccirco ex hoc humore, q̃ ex pituita plures euacuatiões oriunt, intermiſsioq; exquiſitè pura videtur: quandoquidem quicquid atræ bilis accenſum fuerit, exhauritur atq; diſcutitur. Quã obrem in ſic affectis talis eſt rigor, qualis iis, qui vehe menti gelu frigeſcunt. Hanc autem febrem neceſſariò antecedunt, quæcunq; atram bilem accumulant. Cæterùm acceſsio ipſius, quod quidem ad longitudinem ptinet, ſimilis eſt tertianæ: nõnunq̃ etiam & longior, quum videlicet exquiſita perſiſtit: nempe à frigidiori humore producta. Pro multitudine autem & qualitate humoris, vigore & imbecillitate potentiæ, necnon ipſius ægrotantis diſpoſitione, per omnes febres ſolet longitudo acceſsionũ variari. Si igitur neq; putreſcat, neq; vehementer per partes ſenſiles deferatur, melancholicus humor, nunq̃ efficiet exquiſitum quartanum circuitum. Tam verò, regii quidem morbi paſsiõibus, diuturni melãcholiciq; ſplenis affectus, & colores ĩ toto corpore fœdi: herpetibus verò atq; eryſipelatibus, quæ ex flaua bile gignuntur, cãcri & phagedænæ pro portione quadã rñdent. Verũ neq; in his, neq; in aliis atræ bilis affectibus neceſſariò febricitant, niſi prius atra bilis putreſcat. Semper quippe natura ſuis viribus freta, quicquid * optimum reddi poteſt ex ſuccis, id nutriendis partibus conatur aſsimilare: excernere autem, quod talem correctionem non recipit. Quòd ſi quando ob occaſionem aliquam id ipſum nequeat ex pellere, neceſſum eſt, vt diutius deliteſcens in animalis corpore, corrumpatur. Sic igiť iis qui morbo regio, atq; atræ bilis paſsionibus infeſtantur, quando bilioſi humores ſuperabũdantes, diutius corpus obſederint, febris ſuperuenire conſueuit. Sed neq; ob redundantem pituitam, febris vnq̃ accenditur, niſi prius compu truerit. Ob pituitam autem viſum eſt ſæpius, quod im

Quartanarum rigor, qualis.

Rigorẽ abſq; febre aliquando ex pituita ortum fuiſſe.

poſſibile arbitrabantur veteres, oriri abſq; febre rigorē.

CAP. VI.

EX genere quotidianarum eſt febris quam Hepialam vocant; vbi ſimul & febriunt, & rigent ægri, atq; eodem tempore in toto corpore vtrunq; ſentiūt affectum. Oritur autem hæc febris, ab humore illo, quem vitreū Praxagoras vocat, quiq; eſt ſpecies quædam pituitæ, ſatis frigidus atq; tenax exiſtens. Siquidem omnis frigidus atq; humidus ſuccus, ad pituitæ appellationem refertur. Cuius tamen plures ſunt differentiæ. Eſt nanq; vna ſpecies pituitæ, vſq; adeò frigida, vt quū detinetur alicubi, dolores acerbiſſimos excitet. Atq; hæc ſanè vitro fuſo eſt perſimilis. Eſt & alia pituitæ ſpecies haudquaq̄ exactè frigida, quam pleriq; cum ſcreatu expuunt: ſenſibilem habens dulcedinem. Accedit tertia ſpecies pituitæ, quæ ſentitur expuentibus acida: eſtq́; minus frigida, q̄ quæ dicitur vitrea: magis verò q̄ dulcis. Præter has ſpecies, eſt ſalſa aut ob putredinem, aut ob ſeroſæ humiditatis miſtionem. Ex qua quidem febricitantes, non rigent, ſed tantummodo horrent. Acida verò ac vitrea pituita, ſi per partes ſenſiles deferatur, rigores citra febrem inducit. Quòd ſi modica aliqua in ipſis fiat putrefactio, febrem Hepialam conciliant. At ſi vehementius putreſcant, rigor quidem antecedit, febris verò ſequitur, à multitudine caloris frigida materia deuicta. At putreſcente dulci pituita, rigor minimè antecedit febrem.

Hepiala ē ex genere quotidianarum.

Hepiala oritur a vitrea pituita.

Pituitę quatuor ſpecies.

Hepialam fieri etiam a pituita acida.

CAP. VII.

POrrò ſi pituita putreſcens miſceatur amaræ bili, duplex vt cauſa, ſic etiam diſpoſitio iungetur. Alter ſiquidem humor afferet quotidię acceſſionem: alter verò tertio quoq; die. Itaq; alter quidē dies, duas acceſſiones habebit: alter verò, vnam duntaxat: niſi acceſſionum tempora ſibi mutuò cohæreant: cohærētibus ſiquidem, fiet vna febris confuſa, quæ neq; puræ

Tertianæ feb. & quotidianæ miſtarum, quatuor coniugationes.

tertianæ, nec quotidianæ formam præ ſeſe feret. Quoniam verò vtriuſq; febris duplex ſpecies eſt, quatuor ex ipſis fient coniugationes. Vna quidem, in qua tertiana quotidianæ intermittenti miſcetur: altera, ĩ qua tertiana quotidianæ continuæ iũgitur. Tertia, in qua quotidiana intermittens tertianæ cõtinuæ miſcetur: quarta deniq;, in qua permiſcetur quotidiana cõtinua tertianæ continuæ. Harum verò nuper dictarum coniugationum omnium, duæ ſunt differentiæ: quum aliquando quidem in eandem horam acceſsiones occurrant: nonnunq̃ verò diuerſis temporibus ſuperueniãt. Cæterùm ex acceſsionis forma, nõ ex periodorum ſimili proportione, cognoſcenda ipſa febris venit. At

Amphimerina febris.

quæ ſingulis diebus accenditur atq; intermittit febris, ea amphimerina, hoc eſt ſimpliciter quotidiana vocetur. Quæ verò, intermiſsionem non habet, continua quotidiana dicatur. Idem etiam & in aliis febribus eſt

Hemitritæus cõſtat ex quotidiana continua, & ĩtermittente tertiana.

faciendum iudicium. Iam verò, ex quotidiana continua, & tertiana intermittente, hemitritæi natura conſtat. Quum igitur tertianæ inſultus cũ rigore inuadat:

Hemitritæum inuadere cum horrore.

quotidianæ autem continuæ, ſine rigore: ſanè ſi ambę in vnam horam (quod interdum per hemitritæum cõtingit) conſpirent ex æquo, febris cõflata ex vtraq;, horrorem præ ſe feret, rem quidem rigore minorẽ:

Hemitritæi duplex generationis modus.

ſed maiorem refrigeratione. Quo circa dimidiam hemitritæi portionem vtraq; illarum febriũ (dico quotidianæ continuæ, & intermittentis tertianæ) occupabit. Eſt autem hemitritæi duplex generatiõis modus. Nã aut illarũ febrium acceſsiones in vnam eandẽq; horam coeũt, q̃ altera quidem anticipet, atq; altera prorogetur: vel ſtatim ab ipſo initio ambæ febres miſcentur & confunduntur. Quæ igitur fit, in vnum tempus conſpirante vtraq; acceſsione, vnum dũtaxat hemitritæi naturæ paroxyſmum ſortitur: altera autem omnes, à principio ægritudinis, vſq; ad finem: quæ febris

maximè ab omnibus hemitritæos vocatur. Qui autẽ intermittentis tertianæ & quotidianæ continuæ formam per ſe cognorit, facilè complicatas per ſymptomata propria diſtinguet. Porrò quæ nã ex eis complicatis citius ſit habitura finem, ex ipſarum ſpecie, acceſſionis prolixitate, magnitudineq́;, præterea ex more, motu, reditu periodorum, necnon ex concoctionis & cruditatis indiciis, coniecturandum.

CAP. VIII.

Febris igitur, quæ ex intermittẽte tertiana, & quotidiana continua, compoſita eſt (quã hemitritæũ vocamus) aut flauam bilem habet exuperantem: atq; ob id, in ea fiunt tertianæ febris accidẽtia maiora: aut hæc quidem parcior, pituita verò abundãtior exiſtit: ob idq; quotidianæ continuæ affectus firmiores: aut neuter horum humorum alter vincit, ſed ambo æqui pollere vidẽtur: id quod in exquiſitis hemitritæis, hoc eſt ſemitertianis, contingit. Ergo ſi in miſtione ipſa p̃ualuerit febris tertiana, horridior fit tota febris, & nõ nihil ſibi in inuaſione rigoris aſſociat. Confeſtim verò & feruidior eſt huiuſcemodi febris, & incendii plus habet, magisq́; ad ſummum feſtinat: & aliquid bilis ꝑ vomitum, aut per aluum, aut per ſudores excernitur. At ſi altera ex pituita febris ſit p̃potentior, tunc frig⁹ vehemẽtius extremas occupat partes, & pauci adſunt horrores, ac pulſus magis, & diutius comprimitur: tardiusq́; acceſsio inualeſcit, ac longum poſt tempus conſiſtit: non tamen aut ſitim, aut magnum adfert incendium: nec in ea, vt in alia, bilis excernitur. Itaq; in hemitritæo exquiſita, quæ ex æquali duarum febrium (quandoquidem humorum duorum) temperatura ẽ compoſita, veluti pugna quædam inter varios affect⁹ oritur: quum æger nonnunq̃ inualeſcente febre tertiana, atq; ad cutem humores pellente, incaleſcat vehementi⁹; remorante interim reuellenteq́; intrò ipſi⁹

Hemitriteus

Hemitritæus exquiſita quo modo conſtituatur.

motum febre quæ ex pituita ortum habet: * quum nimirum is humor ſit tardi ac difficilis motus, frigida & lenta exiſtens materia. Dicitur autem hemitritæus febris nō exquiſita, vbi aut bilem, aut pituitam habet, vincētem. Eſt & alia ſecunda copula, commiſtioq́; duarum febrium, tertianæ ſcilicet & quotidianæ, ambarū intermittentium: quæ ſimilem quidem nuper dictæ acceſſionem facit: hoc tamē interiecto diſcrimine, quòd hæc quidem intermittatur, atq; neceſſariò ad integritatem deſinat: quodq́; die ſecūda cum rigore, aut horrore, ſola quotidiana febris inuadat. Quamobrem huiuſcemodi febris nō eſt dicēda hemitritæus, ſi quidem ex numero continuarum hemitritæus exiſtit. At ſi in vtroq; genere hemitritæus conſiſtat, non hæc tātùm, ſed multæ p̄terea aliæ febres, hemitritæi dicentur. Cæterùm minimè ex duabus continuis, quarum altera ex bile, altera ex pituita oriatur, poteſt hemitritæus produci. Quandoquidem hæc commiſtio, febrem horridam, & quæ multas habeat reduplicationes, nō facit. Nam quum omnis febris continua, ſui quidem ratiōe, ſi exquiſita fuerit, neq; horrorem habeat, neq; rigorem: certè quæ ex ipſis componitur, haudquaq̄ horrida fiet. Neceſſum igitur eſt, ſi horridus ſimul atq; continuus ſit hemitritæus futurus, ex duabus ipſum febribus generari: quarum altera ſit intermittens: altera verò continua. Proinde tertiana miſta quotidianæ continuæ, hemitritæum producit: quam febrē neq; vtraq; ꝯtinua, neq; vtraq; intermittens efficere pōt. At verò ſi quotidiana intermittens, miſceatur tertianæ continuæ, oriri poterit continua ſimul atq; horrida febris. Hæc tamen contrario modo ſe habebit q̄ prior: quoniam continuitatem quidem, ex bile obtinebit: horrorem verò, ex pituita: reduplicatiōes autem, ex pugna mutua: ac tunc p̄ſertim, quum humores æquas vires habuerint. Porrò quæ de bilioſa & pituitoſa febre ſi-

Hemitritæus non exquiſita quando dicat.

Hemitritæus ē continua.

Continuæ feb. nec horrorem, nec rigorē faciunt.

Hemitritæi ortus.

mul miſtis conſcripſimus, ea transferentes ad * melancholicam, poterimus ipſius cum vtraq; illarum cō miſtionem & confuſionem ſimiliter coniecturari. Voco enim complexionem, dum inuadunt differentibus horis: confuſionem verò, ſi eodem tēpore inceperint. Tres itaq; ſimul febres complecti quiſpiam & confundere poterit, ipſe per ſe, ex iis quæ diximus, contemplationem exorſus. Nam horum omnium principiū, fons, atq; elemētum eſt, ſingularium febrium formā, atq; figuram exquiſitè cognoſcere: id quod perfacile exiſtit, quum tres tantùm exiſtant numero: nēpe quæ ex amara bile, & quæ ex atra, & quæ ex pituita gignitur. Quare ſingulæ duas habent differētias, continuæ ſcilicet intermittentiſq;: ita vt omnium quæ ex humorum putredine ortum habent, fiant ſex numero differentiæ. Quòd ſi quæ alia acceſſerit particulatim pter has differentia, ea vel ex multitudine humoris, vel ex quantitate vel qualitate putrefactiōis, ac pterea ex modo motus, & particula in qua putredo conſiſtit, habebit originem. Iam verò, quæ intermiſſionem habuerint minorem febres, nempe acceſſione ipſa in longiꝰ tempus producta, eæ ſanè extenſæ vocantur: quæ tamen in eo q magis aut minus, varias dr̄ias recipiunt. Ex acceſſionis aūt & intermiſſiōis ſpatio, opportunū ad exhibendum cibum tēpus, cognoſcit. CAP. IX.

Febrium complexio, & confuſio quid.

Putridarum febrium vniuerſæ dr̄iæ ſimplices, ſenario numero ambiuntur.

Qvum autem oriri ſoleāt ephemeræ, ſanguine nō putrefacto, ſed tantummodo calefacto: inueſtigandum nobis iam eſt, ſi putreſcere illum aliquando contingat, quæ nam ſpecies febrium gignatur. Porrò ab aliena caliditate exoriri putredinem, rectè profeſſus eſt Ariſtoteles. Vocat autem alienam, externā: non familiarem, neque natiua n. Hæc ſiquidem coquere nata eſt: illa verò corrumpere, * quòd eſt putrefacere. * Incaleſcit autem externo calore ſanguis, & in ſolari deuſtione, & peſtilenti aeris ſtatu, atq; in febribꝰ

Ephemeras interdum oriri a ſanguine calfacto.

Putredo ab aliena producitur caliditate.

Calor natiuus coquere: alienus corrumpere eſt natus.

Sanguis quando externo calore icaleſcat.

vniuerſis, quacunq; ex cã naſcant. Vbi verò in aliqua corporis parte ſanguis plurimus accumulatus, eiuſdẽ partis vim ſuperat, corrumpi conſueuit: p̃ſertim ſi in paruis vaſis propter craſſitudinem cõſtipetur, aut ob multitudinem impingatur: quemadmodum videre eſt in vniuerſis inflammationibus: in quibus ſanè duabus de cauſis ipſe ſanguis corrumpitur: & quia ſcilicet nõ difflatur, & quia à natura non vincitur. Nõnunquàm itaq; ſanguis in inflammatis particulis ſubire poteſt putredinẽ: ex qua ſimpliciores quidem, q̃ ex aliis humoribus febres oriuntur: ſimilem tamen acceſſionũ proportionem ſeruantes, qualem tertianæ febres oſtendunt. Sic enim in iis qui laterum inflammationes patiũtur, eſt obſeruatum: quo tempore maximè rubidũ expuunt. Quòd ſi ſanguis ſupra modum aſſetur, pars quidem eius ſubtilior, ac pinguior, omnino in flauam bilem conuertitur: craſſior autem, ĩ atram quod in iis tumoribus, qui carbunculi appellant, videre licet. Igitur pro varietate humorum in quos conuertitur ſanguis, febres fient, ſola bonitate vel malitia differentes. Illæ ſiquidem quæ ſanguinis conſequuntur tranſmutationem, ſunt ſimpliciores, tum in reliquis, tum in caliditatis qualitate mitiori. Nã & ſi ſe plurima manui tangenti offert, eſt tamen omnino mitis, ſicuti quæ in balneo contrahitur. Semper enim multitudo febrilis caliditatis, in multitudine effluxus conſiſtit. Quòd verò tangenti manui calor moleſtus ſentiatur, id prouenit ex humoris acredine. Si igitur calor & vapidus, & minus inſuauis videatur, à ſanguine proficiſcitur. Qui verò moleſti, rodẽtes, atq; mordaces exiſtunt, conſequuntur vtranq; bilem. At vbi in primo occurſu, aliquid magis vaporoſum, q̃ acre, ſe repræſentat manui: ſed per moram paulatim creſcit mordacitas, eaq́; admodum inæqualis, perinde ac ſi per cribrum excolari videatur: ex pituitæ putredine oriri talem febrem ne

Sanguis in inflãmatis particulis duplici de cauſa corrumpitur.

Febres a putredine ſanguinis ortas, ſimpliciores eſſe q̃ ab aliis humoribus.

Sanguinis ſupra modum aſſati partem pĩguiorem in flauã: craſſiorem, in atràm bilẽ conuerti, atq; vnãquãq; ipſarum pro natura ſua febres accendere.

Febres ortas ex permutatione ſanguinis ĩ alios humores mitiores cæteris putrididis eſſe.

Febres putridas ex tactu diiudicandi ràtio.

dubites. Indaganti autem mihi, cur in febribus aliis calor æqualis occurſat: quæ verò ex pituita ortũ habẽt, talem caloris inæqualitatem oſtendunt, tenacitas & pituitæ craſſitudo, quæ diſſoluitur ægrè, viſa ẽ eſſe in cauſa. Siquidem ex eo humore, ſicuti ex aliis omnib⁹, ea pars prima omnium expirat, quæ iã attenuata fuerit: vix autem attenuatur, quod valde craſſum exiſtit. Quòd ſi etiam natura frigidum fuerit, tunc difficultas augetur: ac proinde nõ totus humor, nec ex omni parte æqualiter, ſed ex illa tantùm, in qua putredo inualuerit, efflatur: atq; attenuatum effertur.

Pituitoſæ feb. cur inæqualitatem caloris tactui obiiciãt

CAP. X.

Solent autem per circuitus affligere, quemadmodum febres, alii etiam morbi particulares: ut lippitudines quædam, nonnulliq́; aurium, capitis, necnõ articulorum dolores. Vt igitur per hoſce affectus videre licet, venas quidem in partibus quæ exacerbantur in tumorem attolli, atq; inflammationem augeri, doloresq́; intendi, ac deniq; affluxum materiæ inutilis ad exteriora fieri: ſic etiam in interiorib⁹ oportet imaginari ea omnia, quæ quum minimè cadãt ſub ſenſum noſtrum, eandem tamen cum illis perpetuò analogiã ſortiuntur. Itaq; in laterum & pulmonis inflammationibus, circa acceſſionum quidem principia, tumores increſcunt: in declinationibus autem, euaporãt, & ſubmittuntur. Porrò alibi à nobis eſt proditum, eſſe quatuor naturales potentias, à quibus diſpenſantur tum plantæ, tum animalia. Quarum prima quidẽ eſt, ſimilium attractrix: ſecunda, eorundem retentrix: tertia poſt has, alteratrix: quarta deniq;, alienorum expultrix. Duplex autem eſt in omnibus rebus alienum: alterum quidem, qualitate: alterum verò, quantitate. Aceruatur autem hoc, ob earum potentiarum quæ in membris ſunt, vel imbecillitatem, vel robur. Etenim ſi æquè valentes ipſæ partes extiterint, & meatus qui

Affectus infeſtantes per circuitus.

Naturales potẽtiæ a quibus diſpenſantur, tum plantæ, tũ aĩalia ſunt quatuor.

Alienum duplex.

Excrementa, qñ aceruari cõtingat.

Sanitate quando fruūtur mēbra.

inutilem materiam deducunt, ſecundum naturam ſe habuerint, tunc membra ſanitate fruentur. Vbi verò plus aſſumptum fuerit, q̃ alterari poſſit, omne id quod ſuperfluū eſt, à virtute expultrice truſum, excernitur. Quòd ſi hæc imbecilla fuerit, in eodem reſidet loco: ac ſi multum ſit, grauat, diſtenditq́; : ſin acre, exedit, ac mordet: ſicuti & quod calidum eſt, calfacit: quod frigidum, manifeſtè refrigerat. Solet autem ſæpe excrementum ab aliis in alias partes trāsfluere: fortioribus nempe id ſemper à ſe pellentibus: ſuſcipiētibus autem imbecillioribus. Qui motus non ceſſat, donec in eas quæ omnium imbecillime ſint, oberrans humor inciderit. Hinc verò ad fortiores relabi eſt impoſsibile. Iccircò per plethoras atq; cacochymias, imbecilliores particulæ, infeſtari ſolent variis fluxionum affectibus. Nihil igitur mirum, vel cerebrum, vel vniuerſum caput, excrementum in ſe collectum, ad partes imbecilliores expellere, veluti ad aures, oculos, tempora, labra, dētes, malas, palatum, gingiuas, gurgulionem, pariſthmia, aut deniq; ad glandulas illic conſiſtentes. Quòd ſi ex his nihil imbecillitatem patiatur, ad pectus, pulmonem, fauces, gulam, ventriculū, ipſa fluxio delabitur. Sicuti igitur cauſa talium omnium morborū ſæpenumero eſt caput, ita & eas quæ in iecinore ac liene fiunt inflammationes, aliquæ partes vicinæ, vel ēt ex remotioribus aliqua vna, vel plures, generant, augent, immittunt, ac per circuitum exaſperant. Qui igitur neſcius non fuerit, primam inflammationis originem, ex fluxione in hepar incidente, ſuum ortum traxiſſe: ac q deinceps exacerbetur, cauſam in ipſa parte patiente conſiſtere, vtiq; is non mirabitur in febribus quæ accenduntur ex hepate, ordinis proportionem. Confluit autem materia inutilis interdum quidē (quatenus dictum eſt) impulſa ad infirmiores particulas: interdum ab illis attracta. Etenim calor natura eſt aptus

Excrementa ſemper a fortioribus ad partes omniū imbecillimas trudi.

Febres ex hepate accenſę.

ad conciliandas

ad conciliandas ac recipiendas fluxiones. Proinde in corporibus plenis, aut in qbus excrementa redundãt, magna portio ad eas defluit partes, quæ ĩcaluerint vehementius. In iis autem quæ ſuperfluitatibus vacant, admodum pauca. Non parum verò & ad partes dolẽtes humoris ſolet confluere. Videntur itaq; manifeſtè fluxionum cauſæ, quæ ex ipſis partibus laborantibus originem trahunt, eſſe duplices: quarum altera eſt in ipſis accenſa caliditas: altera excitatus dolor. At verò, ꝙ melius ſit, aut deterius, quod ĩfluit, ex partibus mittentibus pẽdet: ꝙ plus, vel minus, tum ex iis quæ mittunt, tum ex eis quæ recipiunt. Hæ igitur ſunt differentiæ fluxionum, quæ ſine partiũ, quæ fluxiones admittunt, imbecillitate conſiſtũt. Aliæ verò, & propter harum imbecillitatem, & propter earũ robur, quæ excrementa tranſmittũt. Cæterùm omnes quæ citrà vulnus, & contuſionem, partibus adueniunt inflammationes, ex recrementis quæ à fortioribus membris propulſantur ad infirmiora, gignuntur. Vbi autem conſtipata excrementa in particula inflammata putruerint, calor quidam præter naturam accenditur, qui ab inflammato membro in alia illi vicina, atq; ab his ĩ alia, ſucceſsione quadam, extenditur: donec ad cor aliquãdo ipſe calor perueniat. Porrò vbi ſuperfluitas quæ ab vna in alteram partem transfertur, adeò copioſa & vitioſa eſt, vt facultatem recipientis particulæ opprimat, diſſoluatq́;, ſic vt iam nequeat vincere, quę antea vincebat, tunc certè neceſſum eſt, vt ipſe etiam putreſcat ſanguis: idq́; ratione duplici, * & quia humori, qui à proprio calore non vincitur, nihil amplius ſupereſt, niſi vt in putredinem tranſeat: & quia cum ſuperfluitatibus putreſcentibus ſimul ipſe putreſcit. Quòd ſi nec tanta, nec tam vitioſa ipſa ſuperfluitas exiſtat, vt facultatem omnino diſſoluat, atq; feriari compellat, ſemiputris, ac ſemiuitiatus ĩ tali ſtatu reddetur ſanguis:

Fluere ſolent humores ad dolentes particulas.

Inflãmatis particulis qũo ſuperueniat febris.

Sanguis qñ neceſſario putreſcat.

ob commercium quidem putreſcentiũ excrementorum, ad putredinem raptus: tãtum verò in natura ſua perſeuerans, quantúm ab ea, quæ exornat ipſum potẽtia, vincitur. Vtcunq; verò res habeat, qui ĩ prima putredine accenditur calor, acrior atq; mordacior ẽ eo, qui naturalis exiſtit. Tantum autem augetur, quantũ natura ſuperfluitati ſuppeditat. Hæ ſiquidem ad eum qui ab ipſis calor augetur, ferè ſimilem quandam rationem habent, quam ligna ad ignem. Etenim hæc minimè in infinitum vſq; tempus ad alterationem ſufficiunt: ſed eſt quidam tranſmutationis terminus: quum tãdiu poſſint exuri, q̃diu aliquid natiui caloris habuerint. Qui vbi conſumptus ex toto fuerit, tunc ardere iam deſinunt: & quæ ſuperſunt reliquiæ, cineres appellantur. Eodem igitur modo putreſcentium humorum caliditas permanet, donec prorſus fuerint aſſati. Parũ autem reliquiarum terreſtrium reſtare ex humoribus eſt veriſimile, quoniam in eorum ſubſtãtia humidum & non ſiccum præualet elementum. Quum itaq; feruentes in putredine humores à calore extenuentur, ſubſtantia ipſorum, vbi febres conſiſtunt, atq; declinant, in ambientem aerem diſcutitur: ſuperfluitas autẽ, vel exigua remanet, vel nulla penitus: ex craſsioribus quidem humoribus, pauca: ex ſeroſioribus verò nulla. Quòd ſi nullam imbecillitatem pars inflãmata contraxerit, neq; iterum ſuperfluitates accedant, ægritudo finietur, nec rurſus homo febricitabit. At ſi illæ mittãtur denuò, aut ne mittantur quidem, ſed adſit ſola potentiæ imbecillitas, hominem ſecundò febrire eſt neceſſe. Fingamus enim, primùm quidem validam eſſe particulæ facultatem: interim verò eaſdẽ in partibus, quæ prius tranſmiſerunt, aceruatas eſſe rurſus ſuperfluitates, & quãtitate, & qualitate pares, iis quas antea immiſerant: certè nemini dubium eſt, quin eodẽ quoque circuitu ad eas expellẽdas verſus imbecilliora mẽ

Excrementa fouent calorẽ præter naturã quemadmodũ ligna ignem.

Febres per circuitus moueri, vnde accidat.

bra, mouebuntur ipſæ immittentes partes. Siquidem vis excretoria, tunc primùm excitatur ad proprium opus, quando aut multitudine ſuperfluitatum grauatur, aut qualitate pũgitur. At verò quum i lippitudine quæ per circuitus accedit, medici qui ſe ocularios vocant, ſemper oculis negotium faceſſant, nos aliquando purgatione, aliquando balneo, interdum meri potione, interdum miſſione ſanguinis, atque interdum clyſtere vſi ſumus. Qua induſtria nonnunq̃ ſtatim eſt ſubſequuta ſanitas: nonnunq̃ poſt curationem capiti adhibitam. Nam quãdiu humor qui ad caput confluit ſimilis fuerit, eadẽque diſpoſitio capitis, tandiu ſuperfluitates æquali tempore, & ſimiles & æquales aceruabuntur: ſimilesq; oculorum exaſperationes orientur. Quod igitur contingit in oculis, idem in pulmonis, cerebri, laterum, & aliarum partium inflammationibus accidere poteſt, ſi illis quæ ſuperfluitates trãſmittunt, ſint eodem tempore imbecilliores. Mirandum autem non eſt, ſi non iiſdem ſtatis temporibus eadem excrementa aceruentur. Nam quum is qui pro alimento ſanguis defertur, non ſemper vſquequaq; ſit ſimilis: nec item nutriendarum particularum eadẽ diſpoſitio: alii aliud ſufficit tempus ad colligendam tantam ſuperfluitatem: à qua quidem vbi primùm membri natura læditur, cogitur eam tanq̃ alienum onus protrudere.

Excretrix facultas quando moueatur.

Lippitudinem accedentem ꝑ circuitus quõ curarit galen⁹.

Sed neque ob acceſſionum imparitatem mirari oportet. * Nam ſi non eadem eſt nec ſpecies, nec multitudo ſuperfluitatum, non oportet eas ſimiliter omnibus aut accendi, aut diſcuti. Nam quæ plura & frigidiora, tenacioráque & craſſiora excremẽta ſunt, faciunt acceſſiones longiores. Quæ autem pauciora, calidiora, & ſubtiliora, breuiores. Præterea, rarior quidem corporis habitus, breuiores ſui ratiõe acceſſiones reddit: denſior autem, longiores. Quinetiam potẽtiæ robur, minus diuturnas efficit acceſſiones: imbecillitas autẽ,

Acceſsionũ imparitas vnde accidat.

Acceſsiões lõgiores aut breuiores fieri, vnde accidat.

Acceſsio longiſsima a quibus fiat.
Acceſsio breuiſsima quãdo contingat.

in longius tempus producit. Lõgisſima itaq; acceſſio fiet, ob materiæ inutilis multitudinem, craſſitudinem, lentorem, facultatis imbecillitatem, ac meatuum anguſtiam. Breuisſima autem, propter materiæ inutilis ſubtilitatem, paucitatem, potentiæ vigorem, ac laxitatem meatuum. Quum igitur primæ acceſſionis tempus adeò breue fuerit, vt anteq̃ ſuperueniat ſecunda, iam prima quieuerit, omne id tẽporis ſpatium, quod ſecundæ principium, & primæ finem ĩteriacet, ſine febre eſt. Si verò ſecunda inuadere anticipauerit, priuſq̃ omnino prima ſoluatur, nihil ĩteruenit medium. Hoc autem fit, quum facultas membri recipientis ſuperfluitates, ſanguinem in ſe contẽtum, quemadmodum antea conuincit. Quòd ſi quando imbecillior reddatur, non ſolùm materia inutilis, ſed ſanguis etiam cum ea corrumpetur & putrefiet, ex eóq; accendetur febris: atq; hinc orietur aliud principium earum, quæ per circuitum fiunt, acceſſionum. Si igitur caliditas ab excrementis orta, etiamnum perſeueret, duplex febriũ ſeinuicem complectentium ſpecies gignetur. At ſi illa ceſſauerit, membri verò fluxionem recipientis diſpoſitio remanſerit, quæcunq; de parte mittente prius expoſuimus, eadem de hac quoq; intelligantur. Nam et ipſa aliquas in ſe ſuperfluitates gignet: idq; duplici ratione, quemadmodum illa: & quia vitioſum ſanguinẽ continet: & quia facultas eius eſt imbecilla. Eodem modo ſi ex aliqua quauis cauſa membri vis adeò debilitetur, vt is qui adiacet ſanguis, illi ſit potius oneri, q̃ nutrimento, cõtinget vt corrumpatur: aut ſi calidior ſit, putrefiat. Nam ſi frigidus fuerit, & pituitę naturã generat, non ſubitò, ſed tempore ad eandem veniet diſpoſitionem. Porrò ſi eas quæ in ipſa genitæ fuerint ſuperfluitates, nequiuerit particula aut coquere, aut ad aliã partem detrudere, tale ſibi ipſi febriendi principiũ cõſtituet, quale ea quæ tranſmittit alteri, affert. Nequit

autem aliò ſuperfluitates tranſmittere, aut ob propriā imbecillitatem, aut propter recipientis robur, aut denique ob conſtipationes meatuum, quæ fieri à lentis & craſsis, & multis humoribus conſueuerunt. Quæcunque autem naturales meatus obſtruxerint, hæc neceſſariò putreſcunt tempore, atque etiam in cauſa ſunt, ut in ea parte multitudo coaceruetur excrementorum, cuius ſolitam euacuationem & difflationem prohibet. Vnà igitur cum illis putreſcunt & alia quæ poſtremò aceruantur: ſtatimq; ſimul omnia in membro febrilem caliditatem accendunt. At verò, vbicunque accendit atque augetur caliditas, illuc ab aliis partib⁹ ſanguis ſolet cōfluere. Quo igitur tempore confluit, illas quidem priuari ſanguine eſt neceſſarium: quod verò patitur mēbrum, grauari & diſtendi: ipſumq; confluentem ſanguinem alterari: & quòd aliis quæ iam putruerunt ſuperfluitatibus permiſceatur, & quod difflari, vtpote impactum, non poſsit. Proinde fit, vt inſtar lignorum humidiorum quæ ſuper exiguam flammulam proiiciuntur affatim, ſuccendatur. Quod totum eſt acceſsionis principium. Vbi autem caliditas iam materiam cōuicerit, id tempus augmentum vocatur. Vbi verò calore per vniuerſum corpus diſperſo, inflammati humores ad ſummum feruorem peruenerint, id acceſsionis tempus, dicitur conſiſtentia. Hinc igitur, ſi humores fuerint tenuiores, potentia robuſta, corpus rarum, maxima humorum putreſcentium pars, in ſudorem reſoluta euacuatur. Sin verò hi craſsi fuerint, & vis expultrix infirma, necnō meatus anguſti, nihil quidem defluit ſenſibile: ſed id ſolùm, quod ita eſt extenuatum, * vt in ſubtilioris vaporis naturam tranſierit. Atque id ſanè tempus declinatio appellatur, humorū efferueſcentium difflatus quidam exiſtens. Cæterùm quum in parte adhuc remaneat affectus, neceſſum eſt, in ipſa aliam gigni ſuperfluitatem: quum nimirum id quod denuo

Excrementa cur neqūat pš vna mittere ad aliam.

Acceſsionis febrilis tempora deſcribuntur.

Declinatio acceſsionis febrilis, eſt humorū efferueſcentiū difflatus.

ad ipſam trahitur alimentum, non conficiatur exquiſi tè vniuerſum. Quæ quidem ſuperfluitas rurſus à putridis excrementis in parte relictis, necnon proprio ex vitio, initium putredinis ſuſcipit: quũq; ſatis caluerit, rurſus ad ipſam influit, quemadmodum antea, ex reliquis animalis partibus ſanguis: ac ſic eodem rurſus modo, principium, aſcenſus, ſtatus, & declinatio, alterius fit acceſsionis. Nec hoc per circuitus deſinit fieri, q̃diu in particula gignente ſuperfluitates perſeuerarit affectio: quæ quidem exiſtit duplex. Altera quidẽ, imbecillitas partis, à qua ſuperfluitates gignuntur: altera, quæ ex iiſdem quotidie genitis ducit originem. Impoſsibile autem eſt, ſolui remanentem illam diſpoſitionem, ſi vniuerſum corpus multis ac variis excrementis refertum fuerit, ac multò etiã magis, ſi his accedat omnium, per quos excrementa membri excernũtur, aſtrictio meatuum. Sanitas autem ſuccedet, ſi & meatus aperti ſint, & facultas vegetior, & corrigatur affectus partis, vniuerſumq; corpus nec multis nec vitioſis humoribus opprimatur. Nã q̃diu hæc ꝑdurauerint, tãdiu acceſsionum circuitum perſeuerare eſt neceſſe. Quemadmodum in mulieribus accidit, in quibus q̃diu æquales ac ſimiles menſtruoꝶ cauſæ perſtiterint, idem circuitus ſeruabitur. Earum igitur febrium, quæ ꝑ circuitum acceſsiones faciũt, neſcio an aliqua fuerit nobis omiſſa cauſa: aliaꝶ autem quæ carent ordine, nonnullæ ex tranſmutatione humoris, nonnullæ ob vict⁹ errorem, ad talem diſpoſitionem deueniunt. Maximè autem tranſmutatur, atq; in alteram tranſit naturam ſanguis, dum putreſcit. Nam pars quidem ipſius vna fit flaua bilis: alia, nigra. Quantum verò in ægrotantiũ corpore humores mutantur, tãtum etiam acceſsionũ circuitus. Quæcunq; autem circa victus rationem errata ab ægrotantibus fiunt, ordinem circuituum peruertunt. Sæpe verò, ob complicationem circuituum,

Affectio ꝑtis duplex.

Acceſsionum circuitus quando deſinent, & quando perſeuerabunt.

Sanguis putreſcens, in aliã naturam tranſit.

Circuituum ordinem quę peruertant.

quæ à medicis ignoratur, videntur abſq; ordine acceſſiones ægrotantibus fieri. Reliquum eſt id febrium genus, quæ ſynochi nominantur, quarum vniuerſum tẽpus vnica acceſſione finitur: quæ vel ſemper ĩ eodem vigore perſiſtit, vel minuitur, vel augetur, donec finiatur. Hæ verò omnes ex tali cauſa ortum habent, qualem Praxagoras exiſtimabat, humorum videlicet in caua vena putrefactiõem. Quanq̃ abſolutior & verior hic erit ſermo. Quæcunq; per circuitus aliquos ægritudinum acceſſiones fiunt, ex membrorum diſpoſitionibus ortum habent: quæ vel mittunt, vel recipiunt, vel generant, vel attrahunt ſuperfluitates. At quæ circuitum non habent, in his nulla eſt corporis pars, quæ p̃cipuè ſit offenſa. Qui autem in venis & arteriis omnibus continentur humores, præcipuè qui in maximis, & plurimo calore abundantibus delitèſcunt, aut ob aliam quãuis cauſam, quemadmodum in ephemeris, aut ob putrefactionem feruentes, febrem accendunt ſynocham: quæ à principio vſq; ad finem nullam habet intermiſſionem: ac tãdiu perſeuerat, hominemq; deurit, donec humores ipſam gignentes, aut cõſumãtur penitus, aut coquantur, aut vtrunq; patiantur.

Synocharum vniuerſum tẽpus vnica acceſsio eſt.

Circuitus facientes morbi, ex membrorũ diſpoſitionibus vniuerſi oriuntur.

Synoche generatio.

GALENI PERGAMENI DE MARASMO, SIVE TABE.

LIBER VNVS.

MARASMVS Eſt viuentis corporis interitus præ ſiccitate. Quum autem interitus bifariam dicatur, tũ de eo qui fit, tum de eo qui iam factus eſt, ſanè ſecundum prius ſignificatum oportet appellationem accipere. Similiter etiam maraſmus, hoc eſt ta-

Maraſmus eſt viuentis corporis interitus præ ſiccitatate

Maraſmus eſt duplex.

bes dupliciter dici poterit, nempe quum iam aliquid ta buit: vel quum adhuc tabeſcit: de qua quidem ſignifica tione ſecunda, impræſentiarum nobis eſt ſermo. Porrò quum genera viuentium ſint tria, videlicet animalia, ſtirpes, & ſemina, ac propter hæc etiam fructus: tabem quidem eſſe horum affectum, propriè loquentes dicimus, quãuis per trſlationem & cæteros etiam interitus, quum ex ſiccitate proueniunt, cõmuniter tabem appellent. Quum igitur primi & ſimplices modi quibus omnia viuentia intereunt, ſint quatuor, ſi quidem & elementa ſubſtãtiæ eorum quaterno etiam numero ambiuntur, tabeſcere ſanè ea dicimus, quæ ex ſiccitate intereunt. Quòd ſi hæc tantùm habeant, q́ ſic centur, altera verò contrarietas quæ inter calidum & frigidum intercidit, intra ſuos terminos maneat, ſimplex ea tabes erit. At ſi vel caloris vel frigoris accedat immoderatio, iam modus is interitus, duplex & compoſitus erit. Simplex itaq; tabes inediis ſolet ſuperuenire, tam eorum qui inediã ſponte tolerant, q̃ eorum qui præ alimentorum penuria, fame conficiuntur. Illa verò cui frigus acceſſit, ſolet ſenibus euenire, vel etiã illis, qui malo quodam affectu ſenectuti ſimili detinentur. Ea autem quæ cum calore eſt, in febribus locum habet, quæ hecticæ nominantur. Nec verò impræſentiarum de partibus loquimur, quæ ex aliquo ſymptomate areſcunt: ſed potius quum totum corpus hoc ſe habuerit modo. Quo circa, ſi tabes affectio eſt vniuerſi corporis, ea fieri nequit, niſi animãtis * principium etiam affectum ſit. Quin etiam fieri non poteſt, vt ali⁹ affectus totum ipſum animal occupet: ab alio verò pri cipium ipſius detineatur. Ac proinde neceſſum eſt, vt in tabidis, ipſius cordis corpus areſcat. Quocirca ſi inuenerimus cauſas omnes, quibus cor areſcere poſſit, facilè tunc nouerim⁹, an omnes tabidi iſanabiles ſint: an ex iis aliqui potius ſanari queant. Optimum autem

Viuentium genera tria.
Tabes quorũ eſſe affectus dicatur.
Interitus modi ſunt quatuor.
Elementa viuentium ſunt quatuor.
Tabes ſimplex quæ dicatur.
Tabes cõpoſita quæ.
Tabes ſimplex inediis ſolet ſuperuenire.
Tabes compoſitæ quibus ſuperuenire conſueuerint.
Tabes fieri nõ poteſt, niſi animantis principiũ affectũ ſit.

huius inſtituti principium erit, ſi perſcrutati fuerimus omnes cauſas ſenectæ: quandoquidem ea inter omnes tabes vſq; adeò euitari minimè poteſt, vt eſſe ſecundum naturam videatur. Siquidem ineuitabilia ſunt omnia naturæ opera: vtpote habentia neceſſarium ſuæ generationis ordinem. At non eo modo dicimus ſeneſcere eſſe ſcd͂m naturam, quo ali, & augeri (ſunt enim hæc naturæ opera: ſenectus autem nõ opus, ſed affectus quidam neceſſariò cõſequens illa) verùm hoc nomine, ꝙ nullum vnq̃ ſit viſum animal, quod ortum fuerit, quin idem ſit ſenio obnoxium. Quanq̃ non defuit noſtris his temporibus philoſophus quidam, qui librum ędidit, quo docebat, qua quis poſſet ratiõe ſeruari penitus ſenii expers. Qui tamen, poſtea q̃ ad octogeſimum vſq; annum produxit vitam, adeò gracilis & exiccatus effectus erat, vt verè faciem illam exprimeret, quam deſcripſit in libro prænotionum Hippocrates. Num igitur propter id ſicceſcũt tum animalia, tum plantæ (quòd nonnulli affirmant) quia inſitus animantibus calor, veluti ignis quidam, ex ea materia in qua accenſus eſt, ſuum incrementum ſortitur? Etenim illi ſemper affixus eſt, nec vnq̃ inde ſeiungi poteſt, vnde etiam ſua omnia habet. Plantæ igitur, animantiaq́; omnia, q̃diu recens genita ſunt, admodũ humida exiſtunt. *Quambrem calor (vt illi aiunt) in ipſis tũc veluti ſuffocatus, obrutusq;, præ humoris copia, vix ſe poteſt exerere: nimirum caliginoſus, tard⁹, ad motũq́; piger quum ſit. Poſtea verò ipſam humiditatem progreſſu temporis ſuperat, & cuicunq; materiæ præeſt: quo tempore iam purus æthereusq́; redditus, ſuas omneis expeditè functiones ædit. Itaq; vſq; ad ætatem vigoris relucet, augeturq;: cuius magnitudo q̃plurimũ tunc attollitur. Mox verò inopia alimenti contingit, vt contabeſcat paulatim: atq; id ipſum exiſtit ſenect⁹. Senectus quid. Sed & paulò poſt extinguit penitus, id quòd mors eſt. Mors quid.

Senecta uitari non poteſt.

Ineuitabilia eſſe naturæ opera.

Naturæ opera quæ.

Senectus quid.

Senio animalia orta eẽ omnia obnoxia.

Calor noſter quõ augeatur & minuatur in corpore.

Hic itaq; ſermo omnibus ferè tam philoſophis, quàm medicis recentioribus placet, licet verus omni ex parte non ſit. Hallucinantur nanque dum flammam ignis omnino cum calore animalium conferunt: idq; minimè animaduertentes, quod ortus flammæ eſt ex materiæ interitu, de qua ea eſt accẽſa. Animalia verò, non ſic ſuum, ab eo qui illa effinxit, inſitũ habuere calorem: ſed potius vt ab eo augerentur, regerenturq;. Nec vllum eſt tempus, quo innatus is calor per vniuerſam eam materiam non diffundatur, vires non modò eas continens, quibus animal format, verùm & alias præterea plures. Quippe & alimentum attrahit, & materiam diſpenſat, apponit, vnit, aſsimilat, omniaq;, vt in ſumma dicam, circa ſibi congenitam materiam perficit, contrà q̃ flamma faciat. Nam quæ vnq̃ flamma, materiam cui annexa eſt, adauget? vel quæ etiam materiæ potius alimenta aſsimilat, q̃ eam ſibi? Et quæ tot excogitauit modos, vt eam tueretur materiam? Itaq; quum illi iidem natiuum calorem eſſe naturam fateantur, non rectè faciunt flammis eum comparantes. Nã quod ait Hippocrates, eum calorem nos interficere, qui genuit corpora, certè ſi liber illæ referri ad Hippocratem debeat, locus is requirit expoſitionem. Verum ſiquidem eſt, corpora ob innatum calorem ſeneſcere, interireq;: modus tamen, quem iſti aiunt, verus nõ eſt. Neq; enim vt flamma ligna, ita innatus animantibus calor, eorum corpora abſumit. Quod fortasſis exemplum illis congrueret, qui ob febrilem caliditatem intereunt. Porrò natura, quæ tum animalia, tum plantas procreat, omnino corporeum aliquod principiũ, ad illorum generatiõem aſſumit: quum nihil ſit, quod vnq̃ poſsit ſui ortus initium habere, ab eo, quod penitus eſt non ens. Inde verò exorſa, ſemper in eum ſcopum ordinatè tendit, quem in ea procreatione ſtatim ab initio ſibi propoſuerat. Id autem eſt, perfectum il-

Flammã ignis non eſſe comparandum cũ calore aĩalium Caloris noſtri, & flammę quę igni ineſt, diſsimilitudo.

Caloris opera.

Calorẽ natiuũ eſſe naturam. Calor qui genuit corpora, perimit nos. Seneſcunt ob innatum calorem corpora.

Nihil ex nihilo fieri.

llud reddere, quod ab ea gignitur. Sanè perfectum eſt, quando nulla ſuarum functionum deeſt illi. Ipſarum autem functionum, complures durioribus inſtrumentis egent. Vnde poſtea fit, vt multæ in animātibus particulæ duræ euadant. * At principium generationis ipſarum, contrà q̃ in animali perfecto, neceſſum eſt vt ſit molle, vt & aptè compingi, efformariq́; poſſit, & ad omnia tractabile ſe ſuo conditori exhibeat. Ac proinde, q̃tumcunq; ſemen ſit durum, mollis tamen planta æditur: moderato nimirum quodam humore prius macerata, vt pro ſemine fiat natura. Itaq; ſi opus eſt, vt generatio animalis à ſubſtantia molli ſua habeat exordia, quæ vt abſoluitur, ita dureſcit: neceſſe vtiq; fuerit, vt in prima elementorum, vnde illa conſtituūtur, temperie, tum humidum, tum ſiccum præpolleat. Cæterùm humidum quidem ipſum eſt aqueum: ſiccum autem, naturaliter aut eſt terreum, aut igneum. Fieri verò minimè poterat, vt ſtatim à p̄mis exordiis, plus terreni cōmiſceretur: quum opus eſſet, principium animalis fore humidum: reliquū igitur ſolum eſt igneum, quod in prima animalis generatione & formatione, obtinet principatum. Si igitur fieri poſſet, vt natura, quum animal, vel plantam, ad conſiſtendi vigorem perduxerit, aliam rurſus elementorum diſpoſitionem, proportione viribusq́; æqualem, apponeret, ſic tantummodo ſua illi fabrica poſſet expers tam ſenii, quàm interitus perdurare: ſi tamen cuſtodiæ ſapientis alicuius viri mox demandata fuiſſet: alioqui, ſi malam adhibuiſſet victus rationem, ab interitu immunis non eſſet. Nunc verò poſtea q̃ prima elementa generationis tam animalium, q̃ plātarum, nec transferri, nec tranſmutari poſſunt: iccirco neceſſum eſt, poſt conſiſtendi vigorem corpus ſemper ſicceſcere, quàmuis non amplius egeat, vt id ipſum patiatur: quum iam illi vſui non ſit, vt ſicceſcat. Verùm ætas

Principiū generationis particularum, cur neceſſario ſit humidum.

Sicceſſere neceſſario corp9 poſt conſiſtēdi vigorem.

Senectus ab inclinante ętate, nõ genere, ſed maginatione differt.

Seniũ nec euitari nec ſanari poteſt.

Aetas vniuerſa poſt vigorẽ eſt frigida & ſicca,

Senes ab inclinantibus, quibus notis diſtingui poſsint

Gerocomice.

Vitę terminus uacuitas cordis eſt ab actiõib⁹

Senectuti qua ratione poſsit obſiſti.

Seuium detineri poteſt, ne cito ĩgruat: idq; humectãte adhibita victus ratione.

inclinationis, quæ ſiccitatem quidem, quamuis exiguam, habet, multos latet: ac ſi nondum aliqua tabes ſit. Senectus autem, quæ ab ea non genere ſed tantùm magnitudine differt, facilè deprehendi poteſt. Hæc igitur cauſa eſt, quæ vniuerſam animantibus tractu temporis ſiccitatem præſtat: perſpicueq; oſtendit ſenium nec euitari, nec etiam ſanari poſſe. Etenim vniuerſa ætas, quæ vigori ſuccedit, frigida eſt & ſicca. Manifeſti autem fines, inter eorum ætatem qui iam declinant, & eorum qui ſeneſcunt, humidorum eſt excrementorum exuperantia. Vnde quidam decepti, ſtatuerunt ſenium eſſe humidum. Cæterùm & omnes actiones ſtatim in his fieri imbecilliores, manifeſtè videri poſſunt: atq; etiam via ad mortem, quæ latebat in inclinantibus, iam omnibus fit conſpicua. Quamobrem ſenectutis tabes nequit vlla ratione diſſolui: licet ipſam plurimùm remorari poſſimus: quod munus ad gerocomicem, hoc eſt ad artem ſenum curatricẽ, ſpectat. Quæ quidem hoc ſibi proponit, vt quoad eius fieri poteſt, obſiſtat, prohibeatq;, quo minus ipſum cordis corpus eo vſq; areſcat, vt ab omni opere vacet. Siquidem vitæ terminus vacuitas cordis eſt ab actione: quũ impoſſibile ſit mori animal, quandiu cor ſua actione moueatur. Quare ſi poſſit ſubſtãtia corporis ipſius cordis humidior fieri, vel per Iouem etiam iecinoris, poterit ſenectuti obſiſti. Si verò nemo ẽ, qui queat iecur vel cor humidiora reddere, q̃ ipſa ſint ex ſeſe, ſed potius ſemper tẽpore procedente ea neceſſe eſt indies ſicciora fieri, cum eiſq; arterias & venas: ſenium quidem prohiberi non poteſt: poteſt tamẽ detineri, ne cito ingruat: idq; humectante adhibita victus ratione: qua nimirũ augere poſſumus illam humiditatem, quæ in corde, iecinoreq; eſt diſperſa. Quum autem cor (cui valentiſſima eſt attractrix facultas) ſit origo pulſuum & arteriarum, quemadmodum venarum atq; ſanguinis hepar,

contingit vtiq;, vt hæc viſcera nunq̃ moderatis alimẽtis deſtituãtur, niſi quum valida ſanguinis penuria vniuerſum occupauerit corpus. Vnde vbi corpus ex longo morbo extenuatum fuerit, putandum non eſt, cor quoq;, atq; etiam iecur, eſſe pro aliorum proportione extenuata. Cæterùm vera tabes, ſimiliter partes omnes occupat, propterea q̃ etiam *principia ipſa. Atq; hæc tabes in ætatibus quidem, eſt ſenium: in iis verò q̃ p̃ter naturam affecti ſunt, febris tabifica, & alia p̃terea affectio, quam ſenectam ex morbo commodè appellauerimus, idq; longè melius q̃ Philippus, qui eam etiam tabidam febrem nominat. Nam neq; febris vnq̃ huiuſmodi erit affectus, vbi cor frigidius redditum eſt, q̃ ratio naturæ poſtulet. Quòd autem per eum affectum ſit talis ipſius cordis temperies, indicio eſt pulſus rarus & paruus, ſimiliterq; ſpiratio rara ſimul & parua: necnon qui expiratur aer, minimè calidus. Quæ ſanè tabis ſpecies fit, febribus ob intempeſtiuam immoderatamq; refrigerationem, in eam tranſeuntibus. Eſt & alia tabis ſpecies quæ dicit̃ torrida, ſicuti & tertia, quã ſyncopalem appellant, quarum illa quidem, ortum habet à calore, febribusq; ardentisſimis: maximè verò vbi habitus fuerit ſiccior: hæc autem gignitur, quando iis qui correpti fuerint deliquio animi, vbi vehemẽtiam periculi effugerint, aliquid ex eo affectu remanet ita, vt adhuc defectum illum animi ſapiant. Eſt autem duplex ipſa extenuatorum affectio: vna quidem, vbi is humor ſolidorum corporum periit, qui eorum proprium eſt alimentum, & præterea molliores carnes liquatæ ſunt: altera verò, dum ſolidiora etiam corpora ſunt exiccata: quæ vtiq; & prima, & ſimilaria appellantur. Hæc igitur nequit curari, ſicuti nec ſenectus. Altera verò, periculo quidem non caret: non tamen eo vſq;, vt nullo modo curari posſit. Igitur humectare oportet tres illas ſpecies tabis iã dictas: & hoc

Cor eſt origo pulſuum & arteriarum.

Hepar eſt ſanguinis origo & venarum.

Tabes vera cur ex æquo omnes partes occupet.

Tabes, quã ex morbo ſenium appellant, non eſt tabida febris.

Seniũ ex morbo q̃uo introducatur.

Tabes torrida vnde gignat̃.

Tabes syncopalis quando accidat.

Extenuatorũ affectio eſt duplex.

Tabes incurabilis quænam ſit.

eſt illis commune: quippe quæ communem ſiccitatem ſortiantur. Sed earum vna, eget vt calfiat: ea nimirum, quam comparauimus ſenectuti. Altera verò, quam eſſe torridam diximus, refrigerari poſtulat. At tertia, quæ habet animi deliquium cõiunctum, ſi nondum facta ſit, ſed etiamnum fiat, ita vt humiditas ſolidis membris innata abſumatur, miſcellaneam curationem deſyderat. Conſpicuè autem humectare reficereq́; exiccatos videtur balneum: vt facilè poſſumus in iis obſeruare, qui æſtate ſub ſole vel iter faciũt, vel alio quopiam modo exercentur, aut exuruntur. Hos enim omnes, atq; etiam eos, qui ſiticuloſi ſunt, humidos reddit, & ſiti liberat. Sed & alios omnes q̊cunq; modo exiccatos, ſiue ex vigilia, ſiue ex curis, ſiue ex venere, ſiue ex eduliis, vel medicamentis exiccantibus, ſiue ex ira, hos inquam omnes madefacere fouereq́; balneum videtur. Quum autem ſint tres differentiæ febrium generaliſsimæ, in præſentia quidem omittamus diarias: conuertamus verò ſermonem ad eas, quæ ab humoribus proficiſcũtur, & ad illas etiam, quæ quòd in habitu ſint, hecticæ nominantur. Illis igitur, quæ ex putreſcentibus humoribus accenduntur, ſi concocti ii fuerint, balneum remedio eſt. Hecticis verò quæ ſolæ conſiſtunt, nec aliud quodpiam genus febris ſecum habent, balnea quouis tempore conferunt. Sin autem illæ ſecum febrem aliam habuerint, ex iis quæ ab humoribus pendent, quum ii concocti jam fuerint. Eadem etiam tempora putandum eſt eſſe commoda, ad propinandam frigidam: præterq̃ quòd ſi in hoc aberraueris, id minimè fiet ſine magno incommodo. At balnearum vſus in iam dictis febribus, procul eſt ab omni periculo: niſi forſitan virium imbecillitas ſit ſuſpecta. Cæterùm quædam ex diariis febribus, cum hecticis communionem quandã ſortiuntur: quæ ſanè ſtatim in prima die exactè diſcer-

Tabes vniuerſæ q̃uo ſint curandæ.

Exiccatos manifeſte videtur reficere balneum.

Balnei vſus.

Febrium tres differentiæ generaliſsimæ.

Putridis febribus, poſt concoctionem humorũ, balneũ opitulatur.

Hecticis febribus q̃bus aliæ non copulãtur balnea quouis tpe conferũt.

Ephemeræ quædam cum hecticis habent neceſsitudinẽ: quibus aqua ẽ intrepide propinanda.

ni nequeunt, ſed circa ſecundam, vel omnino tertiam. Quo tempore, vbi quis primùm eas nouit, intrepidè offerre aquam frigidam poterit: quum nimirum tunc & vires validæ ſint, nec deſit adhuc corpori ſanguinis copia. Vbi verò immoratæ diutius fuerint, tunc ſanè vires imbecilliores redduntur, & ſanguis exiguus fit: vnde duplex ex potu frigidæ ſequi ſolet incommodũ. Primum, ꝙ interim dum aquam bibunt, percutitur & refrigeſcit aliquod membrum. Deinde, ꝙ qui aquam exhibent, niſi debitam menſuram ſint aſſequuti, præter alias particulas, illam etiam refrigerabunt, in qua eſt ſitum principium generationis febris. Vbi verò ſupra q̃ par ſit, cor refrigeſcit, ſi natiuam ſuam adhuc humiditatem ſeruet, vires concidunt. Si efficiatur ſiccius, ab eo affectu arripietur, qui ſimilis ſenio exiſtit. Sed eodem ipſo tempore, quo primùm ſigna febrium hecticarum fuerint conſpicua, expedit vt refrigerantia medicamenta adhibeant extrinſecus, & ſuper ipſo febris * foco, & origine. Porrò cor primum, ſi plus ęquo incaleſcat, hecticam febrem affert. Dein verò iecur: hoc tamen non habet ex ſe, perinde vt cor, ſed ob id, quòd illud ſecum in conſortium trahit. Mox verò ventriculus: & poſt hunc, quæcunq; alia, conſortii lege, poſſunt ſecum cor calfacere. At pulmo, hecticam febrem non gignit, propterea quòd hoc viſcus humidum eſt, & per inſpirationem aſſiduè refrigeratum, non facilè in ſimilem occaſionem incidit. * Vt plurimùm autem ſecundum reliqua viſcera febris hectica gignitur, infuſo birioſo humore in ventrem ipſius loci patientis. Quum itaq; ſola febris conſtiterit, abſq; vlla alterius morbi miſtura, balneum expoſcit, non ſecus ac cæteræ ſiccitates, quæcunque vel calidæ fuerint, vel frigidæ. Nam id ſanè mirum balneis ineſt, quòd tam calidis proſint, quàm frigidis ſiccitatibus: quemadmodum & illud, quòd eos

Frigidæ potus in hecticis quę incommoda inferat.

Hectica febre cognita, refrigerantia eſſe extrinſecus ad mouẽda cordi.

Hepar ventriculuſq; qua ratione febrẽ hecticam inferat.

Pulmo cur hecticam feb. nõ gignat.

Hectica febris qua ratiõe ſm reliqua viſcera oriatur.

Balnea tam calidis, quam frigidis ſiccitatibus conferũt eoſque ſiticuloſos redd ũt, q ſiti ſunt uacui, atque ſitiĩ a ſitibũdis abigunt.

Hecticæ cui eryſipelatoſus affectus ſit cõiũctus, curatio.

Hectica exquiſita nec principium, nec augmentũ nec ſtatum nec declinationem particularis acceſsionis ſortitur, ſed tãtummodo poſt aſſumptum cibũ efferueſcit.

ſiticuloſos efficiat, qui ſitis ſunt vacui: à ſiticuloſis verò, ſitim abigat. Quandoque tamen cum hectica, tabificaq́; febre, adeſt etiam eryſipelatoſus affectus: qui exigit, vt prius cibo & potu, & iis etiam quæ apponuntur exterius, refrigeretur. Quo tẽpore omnino eſt ſuperſedendum à balneo: frigida autem confertim in ipſo morbi vigore viriliter exhibenda: à cuius tamen vſu abſtinendum eſt in principio, niſi nos forſitam ipſe cogat ægrotus, quippe qui ſit aſſuetus potui frigidæ, nec ſitim perferre velit. Exterius autem ſunt applicanda ea quæ refrigerent. Quæ ſi nihil profecerint, cogendi vt illa etiam intra corpus aſſumant. Præcipuè verò illis proſunt molles lactucæ, recenteſq́;, ſolummodo in frigidam aquam demerſæ, ac ita aſſumptæ: vel ſi placet, prius aceto diluto intinctæ. Extrinſecus etiã eiuſdem lactucæ ſucc9 vtiliter adhibetur: ſicuti & ſemperuiuæ, & intibi. Præſtantisſimum verò ad id etiam eſt, medicamen confectum ex ſucco vuæ acerbæ, necnon portulacæ, cui parum albæ farinæ miſceatur. Quod quidem exceptum duplici linteo, præcordiis eſt prætẽdendum, donec tepeſcere ĩcipiat. Dein verò, ipſo ablato, alterum admouendum eſt. Nonnunq̃ iis & oleum immaturum miſcemus, vel roſaceum, præſertim verò, ſi aliquid inflãmationis detinuerit præcordia. Sciendum tamen eſt, fieri non poſſe, vt vbi eryſipelatoſa viſceris diſpoſitio conſtiterit, ea ſit febris exquiſitè hectica. Siquidem exquiſitè febris hectica eſt, quæ nullum habet particularis acceſsionis principium, nullum incrementum, nullum vigorem, nullam inclinationem. Solummodo autem hecticæ febres poſt aſſumptum cibum, perinde vt calx, inſperſa aqua, efferueſcũt. Quod incrementũ ſi abſtuleris, ſemper æquales permanent. Tabi igitur torridæ, quæ ab ardentibus febribrus ſuã ducit originem, obſiſtitur remediis refrigerantibus: quę tum exterius ſecundum locum affectum adminiſtrantur:

ſtrantur: tum interius accipiuntur. Quũ verò ſenectus quæ ex morbo eſt, inuaſerit, ea quidem quæ abſoluta eſt, nequit curari, quæ autem nõ eſt perfecta, eò tamẽ acceſſit, vt ferè iam facta ſit, hũc ſolum habet curationis ſcopum, quem refectionem, & nutritionem vocamus. Nam corpora ſolida, dum areſcunt, cibus ſanat. Quum autem alimentum omne, non ipſum per ſe deferatur ad alendas particulas, ſed potius ab eis trahatͬ: ob ariditatem verò, atq; frigiditatem, in tabidis ſint illæ ad trahẽdum inualidæ, ſemimortuæq́; , vtiq; alimẽta deſyderant, quæ facilè poſſint attrahi: vt imbecillitatem attrahẽtium virium, ſuppleat promptitudo materiæ. At ea ſunt tractu facilia, quæ tenuioribus partibus conſtant, ſuntq́; natura calida: quæ ſanè cum difficultate nutriunt: quum alimentum omne debeat eſſe craſſum & lentum, vt & permaneat diu, nec facilè poſſit difflari. Quare aliquod inueſtigandum eſt, quod in mediocritate conſiſtens, mediocriter vtraq; poſſit pſtare. Ac mihi ſanè nihil ad hæc omnia lacte videtur pſtantius: præcipuè ſi quis ore aprehẽſa mamma muliebri, lactet. Quòd ſi id fieri nequeat, bibat ſaltem lac aſininum, dum adhuc calet, temporeq́; breuiſſimo aeri expoſitum fuerit. Quæ quidem alimentorum ratio tribus illis ſpeciebus marcoris conuenit. Quin etiam ptiſana & alica illis ex vſu ſunt: aceto tamen condiri debent, vt facilius diſtribuantur. Porrò mel, vt frigidioribus affectibus prodeſt plurimùm, ſic calidiorib⁹ obeſt ſummopere. Quare torridæ quidem febri inimiciſſimum ẽ: iis autem qui ſenili affectui expoſiti ſunt, vtiliſſimum. At illis qui tabeſcunt ex defectu animi, niſi obſtet ventriculi ratio, poterit coctum vel ſolum, vel aliis ĩtermiſtum cibis offerri. Opportunus balnei vſus, optimum erit auxilium etiam ad alimentorum diſtributionem. Erit tamen adminiſtrandum, vbi cibus concoctus fuerit, nec longior inedia præceſſerit. Iam &

Tabi torridæ qua ratione obſiſtatur.

Seniũ ex morbo abſolutum quidem, eſt incurabile: non abſolutum autem, eſt cibo inſtaurandum.

Solida corpora dũ areſcunt cibus ſanat.

Tabidæ ptes qualia alimenta poſtulent.

Alimenta tractu facilia q.

Alimentũ omne cur eſſe debeat craſſum & lentum.

Lac muliebre ſtatim ex mãmis ſuctum cõmodiſsimũ eſt tabidis nutrimentum.

Lac aſininum tabidis vtile.

Ptiſana.

Alica.

Mel cui marcori ſit vtile.

Balneum quãdo adminiſtrãdum tabidis.

Vinum cui tabi conferat.

vini potus, vt ſummopere frigidæ tabi prodeſt, ſic torridæ fugiendus eſt. At ea quæ in animi defectu conſiſtit, ſicuti affectus medius & miſcellane⁹ eſt, ſic in hoc mediam rationem obtinet.

GALENI PERGAMENI CONTRA EOS

qui de Typis ſiue circuitibus ſcripſerunt.

LIBER VNVS.

Periodus. Circuitus. Typus. Ordo.

VBI Quid ſpecie idem, rurſus æquali fit tẽpore, totum ipſum curriculũ, Græci periodum, ſiue circuitum: atque inter eos nonnulli typum etiam, atq; ordinem vocant. Cæterùm quũ nihil vtilius ſit, præſertim in febrib⁹, q̃ futurarum acceſsionum principia prænoſſe, is plurimum ægro proderit per totum ipſi⁹ morbi ſpatium, qui nominum diſputatiõe neglecta, ſtatim à morbi initio, artificiali quadam coniectura poterit id ipſum aſſequi. Quòd ſi quis prima ſtatim die peruenire ad talem cognitionem non poſsit, poterit certè ſecũda, vel tertia, vel quarta. Si quis verò ſit, qui neq; in hac, morbi ſpeciem nouerit, is non exiguam artis partẽ ignorat. Etenim tum alia, tum febrium acceſsiones, vel quotidie, vel tertio, vel quarto quoq; die inuadunt. In q̃ plurimis ſiquidem morbis, vbi ſanè maximè vtilis ſit futuræ acceſsionis prænotio, ea vel alternis diebus fit, vel quotidie, ĩ paucis verò quibuſdã per quartum. Qui verò præter has tres periodos, & quĩtanã, & ſextanã, & ſeptimanã, aliasq́; innumeras eſſe arbitrãtur, ꝓterq̃ ꝙ inania producunt, infinitosq́; cogũtur dare periodorum cõplexus, nunq̃ poterũt futuram acceſsionẽ præ

Acceſsionẽ futuram cognoſcere, in febribus eſt maxime vtile.

noſcere. Porrò quis fuerit huiuſce attonitæ ſectæ author primus, ignoro: dicã tñ, qñ primùm illã explicari audiuerim. Deceſſerat paulò ante de vita Antoninus: q Adriano in imperio ſucceſſerat. Regnabat aũt Seuerus, qui ſeipm nomine mutato, Antoninũ appellauit. Lucium verò, quem Imperii participem fecerat, Seuerum appellauit. Cæterùm præſtat illorum abſurditatis ne meminiſſe quidem, Pythici præcepti memores, eſſe parcẽdum tempori. Nos verò in præſentia diem, tempus id vniuerſum dicimus quòd diem atq; noctẽ cõplectitur. Qua ratione dicunt annũ conſtare diebus tercentis & ſexaginta quinq;, & quarta vnius parte. Horæ itaq; quatuor & viginti, diem abſoluunt: duos autem, octo & quadraginta: tres duo & ſeptuaginta. Typis autem nomina indita ſunt, non ex diebus ipſos complentibus, ſed ex acceſsionum reditu. Tertianã quippe appellamus, vbi acceſsio tertio quoq; die inuadit, duobus interim abſolutis: quartanam, in qua videlicet quarto: in hac quoq; tribus iam perfectis: & in aliis quoq; ſecundum eandem rationem. Si igitur periodum inueneris typi alicuius, quatuor continentem completos dies, illum quintanam dices. Neq; enim eſt idem acceſsionem quinto oboriri die, et eſſe quinque dierum circuitum. Siquidem numerus horarum periodicarum, qui inter duo initia acceſsionum eſt medius, conſyderandus eſt: atq; ex illo typus febrium metiendus. Sic enim dicimus quotidianum typum ſortiri horas. 24. Tertianum. 48. Quartanum. 72. Quintanum. 96. Quo ſimiliter pacto cæteri perficiuntur, ex horarum, 24. multiplicatione.

Antonin⁹ Imp. Adrianns Imp. Seuerus mutato nomine uocatus fuit Antoninus.

Lucius fuit appellatus Seuerus.

Tempori eſſe parcendum.

Dies quod tẽpus ſit.

Ann⁹ ex quot diebus cõſtet.

Horæ.

Tertiana quæ dicatur.

Quartana quæ dicatur.

Typus febriũ vnde metiendus ſit.

Febrium intermittentium typi ſinguli, quot expleant horis.

GALENI PERGAMENI DE TYPIS.

LIBER VNVS.

Typus acceſſionum quid.
Periodus acceſſionum quid.

TYPVS Eſt ordo intenſionis & remisſionis: periodus verò, eſt tempus intenſionis & remisſionis: q̄d in morbis exiſtit. ✱ Pauci autem ex affectibus carent typo: vt atrophia, neruorum reſolutio, elephantiaſis, & quicunq; his proportione reſpondent. Plurimi verò affectus typum quidem præ ſe ferunt, verùm rarius. Porrò omnium maximè, febres typos admittunt, iis continuis exceptis, quæ vel remittunt nunq̄, vel inordinatæ exiſtūt.

Typis carentes febres.

Typorum itaq; alii quidem ſunt primi, alii verò ſecundi: alii permanentes, alii mobiles, alii ſimplices, alii compoſiti. Primi igitur ſunt, qui breuē habent inuaſionem, longam autem remisſionem: quales tertiani & quartani exiſtunt. Secundi verò, qui longam habent inuaſionem, breuem autem remisſionem: vt quotidianus & valde extenſus ſemitertianus. At permanentes ſunt, qui iiſdem horis perpetuò inuadūt, remittuntq́;. Mobiles verò, qui diuerſis ſemper horis accedunt. Ex quibus qui præueniunt, & celerius horas præoccupant, proleptici: qui verò tardius morantur, hyſterici nominantur. Simplices ſunt, qui vnum tantummodo inſultum faciunt: cōpoſiti, qui ex pluribus inuaſionibus & remisſionibus conſtant. Cæterùm cōpoſitorum quidam ex homogeneis, ideſt genere ſimilibus: quidam verò ex heterogeneis, hoc eſt, disſimilibus, conſtant. Ex genere quidem ſimilibus, quum quotidianus typus, exempli gratia, ſimplex, duplici quotidiano implicatur: aut duplices tertiani, aut tres tertia-

Typorum differentiæ.
Typi primi.
Typi ſecundi.
Typi permanentes.
Typi mobiles
Typi pleptici.
Typi hyſterici
Typi ſimplices
Typi cōpoſiti.

ni exiſtunt: vel rurſum duo & tres quartani. Ex diuerſis autem genere, quum quotidianus, exempli cauſa, tertiano connectitur: aut tertianus quartano. Etenim quotidianus eſt, qui quotidie vnam inuaſionem longitudine commenſuratam, vnamq; ſimiliter remisſionem efficit. Tertianus aũt, qui tertio quoq; die, vnam inuaſionem & remisſionem ſimiliter commenſuratã adducit. Quartanus deniq;, qui quarto quoq; die ſuam inuaſionem & remisſionem molitur. Atq; eadem intelligantur de quintano & ſeptimano, & ſi quis alius typorum ordo inuenitur. Porrò quotidianum conſequitur typum humiditas habitus, vomitus pituitoſi, ſitis non admodum intenſa, totius corporis grauitas, ſomnus grauis atq; profundus, pulſus magnus, rarus, & lax⁹, facies ſubliuida, laxa, & pmollis, & quæ multam præ ſe ferat materiæ tum prauitatem, tum mutationem. In hoc etiam typo ſplen durior euadit. Quòd ſi protrahatur diutius, tremuli & veternoſi ſopores ſequentur: & thoracis fluxiones, & aquæ inter cutem affuſiones. Potisſimũ autem hi ſtomacho male affecto conſtituuntur. Tertianum verò comitat̃ ſitis intenſa, æſtus, acres atq; bilioſi vomitus, inediæ, inquietudinesq;. Vt plurimum autem rigores hunc præcedunt: nonnunq̃ verò etiam refrigeratio. At pulſus in his qui tertiano typo vexantur, paruus & frequẽs ſubſequitur. Noctes, quæ accesſionis dies præcedunt, moleſtæ admodum ſunt. Vbi autem morbus producitur, nõ amplius moleſtæ exiſtunt, ſed febrem ipſam compeſcunt. Qui verò ita febricitant, quandoq; à tertiano in ſemitertianum tranſeunt. Hic autem tertianus typus, omnium minimè vexat: pſertim ſi æſtate fuerit cõtractus. Quòd ſanè indicauit Hippocrates dicens. Tertiana exquiſita ſeptem circuitibus, quod longisſimum eſt, iudicatur. Raro autem diuturna fit, niſi deſinente autumno, aduentanteq; hyeme gignatur. Vrinæ ſunt flauæ, necnõ

Typus quotidianus.

Typus tertianus.

Typus quartanus.

Typum quotidianũ quę conſequantur.

Quotidiana laborantibus febre induratur lien.

Quotidianus typus uentriculo male affecto conſtitui ſolet.

Tertianum typum quæ conſequantur.

Hippocrates.

Hemitriteo ad eſſe quæcunq; comitantur tertianam.

vigiliæ infeſtant. Omnia autem quæ comitant tertianam, eadem & ſemitertianæ contingunt, quum eiuſdem generis ambæ participes ſint, tertio quoq; die molientes remisſionum & accesſionum repetitiones.

Hemitritæorũ typorũ ꝓpria.

Proprium autem ſemitertianorum typorum exiſtit inuaſionum extenſio, & ꝙ plerunq; cum refrigeratione, & ſtatu nondum completo, rurſus accesſiones infeſtent. Atqui ſemitertiana periculum ſemper minatur, eo ꝙ non ſolùm os ventriculi & neruoſas partes attingat, & ĩ vniuerſum eas adhuc, quæ media compoſitione conſiſtunt, verumetiam veternoſos inducat ſopores, & cum deliriis vigilias annexas: nonnunq̃ & reſolutiones, quas ſyncopæ comitãtur: linguam etiam validè ſiccet, atq; animi defectum efficiat, ea quæ ſunt in profundo vehementius commouens.

Hemitritę⁹ typus eſt ferus, periculũq; vndecunq; portendens.

Vt autem ſummatim dicam, typus hic ferus eſt, periculumq́; vndecunq; portendens. Quandoq; autem primo die conſtituitur, quemadmodum cæteri typi: interdum verò & à ſecundo & tertio incipit. Oritur autem nonnunq̃ à tertiana producta: nonnunq̃ etiam ſolutus, in tertianam degenerat: interdum verò & in duas tertianas et quotidianas, ob longitudinem inuaſionis, dirimitur.

Hemitritæus quibus magis ſit familiaris.

Plerunq; autem, quod attinet ad naturas, virilem corripit: quòd ad ætates, florentem maximè: quod verò ad anni tempora, in autumno præſertim: quando & valde periculoſus exiſtit.

Hemitritæus aliquando intermittit.

At non perpetuò continuus eſt, ſed & intermittens quandoq; inuenitur. Habet autem & tres quo ad eius magnitudinẽ differentias. Alia ſiquidem ſemitertiana ẽ exigua: alia media: & alia magna. Exigua igitur eſt, quæ circa vigintiquatuor horas torquet. Media, quæ circa triginta ſex. Magna quæ circa quadraginta octo: quæ & cõtinuæ febri eſt propinqua. Porrò Agathinus à relatione ad tertianam, ſemitertianam fieri cẽſet. Etenim, tertio quoq; die vtriſq; fiunt inuaſiones. Quartanũ verò typum rigores qui-

dem validi conſequuntur, & vomitus pituitoſi, & lie nis inflammatio, & tumor: nonnunq̃ & abolita appetẽ tia, & ſaliuæ copia. Interdum etiam ex contrariis appe titus intenſus. Quandoq; & tuſsicula ſimul adeſt, ſi cor poris habitus corrumpatur. Iccirco typi quartani diffi cilè ſolubiles ſunt, cæteriſq; omnibus diuturniores: ita vt vſq; ad biennium perdurent. Quum autem inualeſcit quartanus typus, ipſe ſibimet complicatur, vt duas & tres quartanas efficiat, aut ad aliquam etiã deueniat cõtinuitatem. Rurſus verò quum moderatior fit, in vnam conuertitur. Interdum autem & ob ſymptomata quæ complicantur ipſis, adeò periculoſæ huiuſcemodi febres euadunt, vt ad phthiſim tandem, aut ad aquæ inter cutem affuſiones perducant. Frequentiores autem ſunt q̃ aliis temporibus in autumno potiſsimum: quo etiam tempore ſoluuntur ægrè. Quæ verò æſtate fiunt, omnium minimè infeſtãt: & magna ex parte aliis præcedentibus morbis ſuperueniũt inor dinatè. Quandoq; etiam, ſed raro, ab initio cõſiſtunt.

Typum quartanum quę cõſequantur.

Quartani typi accurata deſcriptio.

Cæterùm pulſus eis qui tertiana laborant, nọ tantum magnitudine exiguus fit, q̃tum iis qui vexãtur quartana: neq; vſq; adeò in tumorem attollitur, quãtum illis qui quotidiana occupantur. Nanq; in hoc typo, pulſuũ quædam mediocritas inuenitur. Eſt autem quandoq; & in acceſsionum initiis rarior eo qui ſecundum naturam eſt. Verùm præter has tres, inueniuntur etiam febres, quæ typicos dierum motus ſeruant: ſicuti & aliæ typorum prorſus expertes, præter vnam. Quæ igitur ſeruant typicos dierum motus, vel ante horas conſuetas corripiunt, vel retardant. Fiunt autem inordinatæ, ſed præter motus formam. Quare interdum præoccupant: interdum tardius morantur: at citra ordinem vtraq;: præter id tamẽ q modò inordinatè moueant, modò ſiſtãt, nuſq̃ autem ordinem habeant, vbi etiam à nullo impediantur: verùm manente ſemper

Quartanę raro ab initio incipiunt.

dierum figura, quam ſolæ particulares inordinationes comitentur. Quæ verò omnino typorum expertes ſunt, & præter omnes modos enumeratos, & adhuc citra dierum ordinem fiunt. Quædam enim inuaſiones adducunt: quædam exiſtunt prorſus inordinatæ. At ſpeciei huius differentias plures eſſe contingit. Licet itaque modo prædicto cuique ſpeculari, necnõ vtcunque voluerit, prædictorum typorum proprietates complicare.

Typi admittẽtes duplicationem qui ſint. Porrò ex typis duplicantur ii, qui primi appellantur: vt quotidianus, tertianus, atque quartanus. *Quotidianus duplex.* Quotidian⁹ itaque duplex eſt, qui diebus ſingulis ſimiliter bis inuadit, & bis remittit. *Tertianus duplex.* ✻ Duo autem tertiani ſunt, qui per ſingulos dies diuerſis accſeſionibus ſibi inuicem ſuccedentibus, tertio quoque die apprehendũt. *Quartanus duplex.* Quartani verò, quum die vno ſalubri ſuccedẽte, duobus deinceps ſequentibus diebus contingat febricitare, in ſingulis inuaſionum horis ſeruatis figuris, quæ nimirum ex quaternario circuitu ſunt æſtimandæ. *Quotidianus typus tertiano iunctus.* Quotidianus verò tertiano adiungitur, quum primo quidem die, bis inuadit, & bis remittit: die autem ſequenti, ſemel: tertio verò, rurſum ſimiliter primo. *Quotidianus typus quartano iunctus.* Quartano aũt quotidianus miſcetur, quum primo quidem die, bis inuadit: duobus ſequẽtibus, ſemel: quarto verò die, bis: primo ſimiliter. *Quotidianus typus tertiano & quartano iũctus.* Porrò quotidianus, tertian⁹, atque quartanus, inuicem commiſcẽtur, quum dies quidem prima tres habet inuaſiones, & totidem remisſiões: ſecunda, vnã: tertia duas: quarta tres: quinta vnam: ſexta duas: ſeptima rurſum tres: atque in reliquis diebus idem cum primis ordo ſeruatur. *Tertianus typus quartano iunctus.* Tertianus autem quartano iungitur, vbi prima dies duas inuaſiões adducit, totidemque remisſiones: ſecunda verò nullas omnino: tertia vnã: & quarta vnam ſimiliter: quinta vnam: ſexta nullam prorſus: ſeptima duas: atque in ſequentibus pari modo. *Tertianus typus quartano & quintano miſtus.* Commiſcentur adhuc tertianus typus, quartanus, & quintanus: quum ſcilicet primo die acceſsiones conti-

gerint: ſecundo quieuerint: & tertio tertianus, quarto quartanus, quinto verò tertianus ſimul & quintanus inuaſerint. Sed aliter etiam quodammodo huius typi inuaſio contingit, in eundem nihiminus typi ordinē incidente tertiani cum ſemitertiano coniugatione.

GALENI PERGAMENI ARS MEDICINALIS

CAP. I.

TRES Sunt omnes doctrinæ quæ ordini inherēt: Prima quidem, ex notione finis, quæ per reſolutionem fit. Secunda ex compoſitione cōſtat, eorum quæ per reſolutionem inuenta fuerunt. Tertia ex definitionis diſſolutione, cui nunc incumbimus. Ex quibus ſanè primā, quæ oritur à finis notione, & ex qua omnes artes via quadam atq; ordine cōſtituuntur, neminem antè nos ſcripſiſſe comperimus. Hic itaq; definitiuam faciemus doctrinam: quæ quātū ab ea quæ ex reſolutione conſiſtit, & dignitate, & ipſo docendi ordine linquitur, tantum & ad totius compendium, & ad ſingulorum memoriam præſtare inuenietur. Sufficienter ſiquidem, ac facillimè commendantur memoriæ vniuerſa, ex definitionis diſſolutione. Quoniam totius artis capita in ſe optima definitio complectitur: quam quidam ſubſtantialem appellant: ex aduerſo diſtinguētes eam ab aliis, quæ notionales vocantur. Illæ ſiquidē, ab iis quæ accidunt rebus definitis: hæ verò ab ipſa eſſentia cōſtituunt.

Doctrinæ ordinatæ ſunt tres.

Doctrinā a finis notione ortam, nemo ante Galenum expoſuit.

Doctrina definitiua vtitur Galenus in arte medicinali.

Definitio optima, in ſe capita totius artis complectitur.

Definitio eſt duplex: ſubſtātialis & notionalis.

QVID SIT MEDICINA. CA. II.

MEdicina eſt ſcientia ſalubrium, & inſalubrium, & neutrorum. Nomen autē ſcientiæ communiter,

Medicina eſt ſcientia ſalubrium, inſalubrium, & neutrorum.

non propriè, accipere oportet. Porrò ſalubre ipſum, inſalubre, & neutrum, vnũquodq; tripliciter dicitur: hoc quidem, vt corp9: hoc autem, vt cauſa: hoc verò, vt ſignum: Etenim corpus quod natura ſuſcipere ſanitatem eſt aptum, & cauſam quæ eãdem efficere aut conſeruare, & ſignum quod poteſt indicare, hæc omnia ſalubria Græci appellare conſueuerunt. Eadem ratione & ſuſceptiua morborum corpora, & eoſdem efficientes, conſeruanteſq; cauſas, & ſigna indicantia, in ſalubria vocant. Nec aliter corpora neutra, cauſas, ſignaue dixerunt. Cæterùm ſecundum quidem primã rationem, atq; præcipuam, cauſarum ſalubrium eſt Medicina ſcientia. Propter eas autem, & aliarum: ſecũdo autem loco, inſalubrium: & tertio neutrarum. Et poſt has eodem modo corporum, primò quidem & hĩc, ſalubrium: ſecundo loco, inſalubrium: tertio, neutrorum. Itidem & de ſignis dicendum. In actionibus autem prima quidem eſt corporum cognitio, quæ habetur ex ſignis: poſt hæc, earum quæ in ipſis cognitio cauſarum.

Salubria quę dicantur.

Inſalubrię quę ſint.

Neutra, quæ.

QVOT MODIS DICATVR EFFECTIVVM, INDICATIVVM, & ſuſceptiuum. Cap. III.

Sed quoniam & effectiuum, & indicatiuum, & ſuſceptiuum, dupliciter vnumquodq; dicitur, hoc quidem ſimpliciter, hoc verò vt nũc, noſſe oportet, amborum eſſe medicinæ ſcientiam. Ipſum verò ſimpliciter, duobus dicitur modis: & quod ſemper, & quod vt plurimum: de quorum vtroq; Medicina ptractat. Neutra verò, & cauſa, & corpus, & ſignum, & quod ſimpliciter dicitur, & quod vt nunc, tripliciter vnumquodq; appellatur: hoc quidem, quia neutrius contrariorum eſt particeps: hoc verò, quia vtriuſq;: atq; hoc deniq;, quia aliquando huius, aliquando illius. Horum autem ipſorum ſecundum, rurſus duobus dicitur modis: aut

Siplicitet dici modis duobus

Neutra dici tripliciter.

quia vtrunq; cõtrariorum ex æquo participat: aut q́a aliquando plus alterum. Primùm igitur de corporibus ipſis dicemus, qualia nam ſint, & ſalubria, & īſalubria, & neutra: poſt hæc de ſignis & cauſis differemus.

DE CORPORE SALVBRI. CA. IIII.

Salubre ſimpliciter corpus eſt, quod ab ipſo naturæ ortu bonam temperaturā ſortitur in ſimplicibus ac primis particulis: eſtq; in his quæ ex illis conſtāt inſtrumentis commenſuratum. Salubre verò nunc eſt corpus, quod in præſenti eſt ſanum. Eſt verò & hoc, eo tempore quo ſanum exiſtit, bonam habens temperaturam & commenſurationem: non tamen optimā: at ſibi propriam. Ipſius verò ſalubris ſimpliciter corporis, ſemper quidem eſt tale, quod optimè temperatum ac maximè commenſuratum exiſtit: vt plurimū autem, quod à conſtitutione optima, non valde admodum deficit.

Salubre ſimpliciter corpus quod ſit.

Salubre vt nunc, quod ſit corpus.

DE CORPORE INSALVBRI. C. V.

INſalubre verò ſimpliciter corpus eſt, quod ab ipſo ortu naturæ, vel in conſimilibus partibus malam temperiem poſſidet: vel in inſtrumentalibus incōmenſurationem: vel vtrūq; vitium. Inſalubre verò nunc, eſt illud, quod eo tempore, quo tale dicitur, ægrotat: vel in conſimilibus prauam temperaturam: vel in inſtrumentalibus incommenſurationem: vel vtrunq; vitium tunc habens. Eſt verò & ſemper inſalubre, quod ex ipſo naturæ ortu vel peſſimam temperiē poſſidet in ſimplicibus & primis particulis omnibus, vel in aliquibus, vel in iis quæ obtinent principatum: vel in inſtrumentariis inconmenſuratum exiſtit: idq; vel in omnibus, vel in nōnullis, vel in illis quæ principatum obtinent. Vt multum verò inſalubre eſt corpus, quod ab huius quidem vitio recedit: nōdum tamen mediocritatem attingit.

Inſalubre ſimpliciter corp', quod ſit.

Inſalubre vt nunc, quod ſit corpus.

DE CORPORE NEVTRO. CA. VI.

QVoniam verò & neutrũ corpus dicebatur triplicitur, vnum quidem, quod neutrius erat extremæ diſpoſitionis particeps: aliud, quod vtriuſque: ali ud quod aliquando huius, aliquando illius: iuxta primum ſignificatum, neutrum erit corpus, quod exquiſitè medium eſt, & ſaluberrimi, & inſaluberrimi corporis: & huius, hoc quidem ſimpliciter tale, quod ab ipſo naturæ ortu, ita eſt conſtitutum: hoc aũt ut nunc, quod in præſenti tempore, exquiſitè medium exiſtit, & ſaluberrimi, & inſaluberrimi corporis. Ipſius verò ſimpliciter, ſemper quidem tale eſt id, quod in omnib⁹ ætatibus perdurat tale: vt multùm autem, quod nonnullas recipit mutationes. At iuxta ſecundum ſignificatum, neutrum erit corpus, quod ab ipſo ortu naturæ, contrariarum ſimul eſt particeps diſpoſitionum: aut ſcilicet in vna parte, aut in duabus differentibus. In vna quidem, ſi ſecundum alteram oppoſitionem effectiuarum qualitatum bonam habuerit temperiem: vel etiam ſecundum vtranq;: ſed in formatione, vel magnitudine, vel numero partium, vel ſitu, deliquat: aut cõtrà, in his quidem rectè ſe habeat, vel omnib⁹, vel quibuſdam: peccet autem in ipſa temperie. In differentibus verò partibus, & iuxta omnes oppoſitiões poteſt quicq̃ ſimul eſſe particeps contrariorũ. Et ſemper quidem eſt tale, quod per omnes ætates in eodem perſeuerat ſtatu. Vt multùm verò, quod aliqua ex parte euariat. Ita etiam, & nunc neutrum erit corpus iuxta ſecundum ſignificatum, quia vel parte in vna, hæc quidem ſibi ſalubria ſunt, illa verò inſalubria: vel ĩ differentibus ita afficitur partibus. Iuxta tertium ſignificatum, neutrum erit corpus, quod aliquando quidem ſalubre, aliquando verò inſalubre exiſtit. In vno autẽ tempore, quod ita eſt neutrum, * exactè quidem cõſiſtere nequit: latius verò ſi accipiatur, poteſt.

Neutrum corpus quid ſit, iuxta primum ſignificatum.

Neutrum iuxta ſecundum ſignificatũ quid ſit.

Neutrũ iuxta tertium ſignificatum quid.

DE SIGNIS SALVBRIBVS. CA. VII.

SVnt autem ex ſignis ſalubria quidem, quæcunq; præſentem indicant ſanitatem, & futuram prænūciant, & p̄teritam memoriæ ſubiiciunt. Inſalubria verò, quæ & p̄ſentem indicant ægritudinem, & futuram p̄nunciant, & præteritam memoriæ ſubiciunt. Eadem ratione neutra dicuntur, quæ neutram diſpoſitionem oſtendunt, p̄nunciant, & memoriæ ſubiiciunt: quæq; partim quidem ſalubrem, partim inſalubrem diſpoſitionem indicant: & quæ aliquando quidem ſalubrem, aliquando verò inſalubrem: & hæc quoq; ſecundum tria tempora, veluti ſalubria & inſalubria, appellātur. Dicuntur autē nonnunq̄ à vetuſtioribus Medicis hæc omnia, ſigna prænunciatiua, q̄uis ſint præſentium & præteritorum indicatiua. Porrò vſus non paruus ex prænunciatiuis atq; indicatiuis accedit: minor autem ex his quæ memoriæ ſubiiciunt.

Salubria ſigna quæ ſint.

Inſalubria ſigna quæ ſint.

Neutra ſigna quæ ſint.

Signa prænunciatiua, indicātiaq; eſſe vtiliora iis, quæ memoriæ ſubiiciunt.

DE SIGNIS OPTIMAE CONSTITVTIONIS. CAP. VIII.

SAlubrium autem corporum dignotiones ſumendæ ſunt ab iis quæ ſecūdum eſſentiæ rationem eis inſunt: & ab his quæ neceſſariò ſequuntur ipſa functionibus atq; ſymptomatis, quæ propriè accidētia appellant. Ab eſſentia quidem ipſa, eorum quæ optimam habent conſtitutionem, commēſuratione: conſimilium quidem, in caliditate, frigiditate, humiditate, & ſiccitate: inſtrumentorum verò, in quantitate ac numero eorum ex quibus conſtant: ac præterea formatione, ſitu partium ſingularum, & totius inſtrumenti. Ex his verò quæ neceſſariò conſequuntur conſimilia: quantum quidem ad tactum attinet, à mediocritate quæ in mollitie & duritie conſiſtit: quantum verò ad aſpectum, à colore optimo, & læuitatis, atq; hiſpiditatis mediocritate. In functionibus à perfectione, quam ipſarum eſſe virtutem dicimus. Ab iis verò quæ inſtrumentarias ſequuntur partes, à commenſuratione & pulchritudi-

Salubrium corporum dignotiões vnde petendæ ſint.

ne omnium totius corporis inſtrumentorum: ac præterea, ab earum quæ ipſis inſunt, virtute operationū. Optimæ igitur cōſtitutionis corporum ſigna indicatiua ſunt hæc. Eorum autem, quæ ab ipſa deficiunt, & adhuc tamen ſalubria exiſtunt, nonnulla quidem in cōſimilium temperatura vitium aliquod paruum habēt: nonnulla verò in inſtrumētariorum vel omnium, vel aliquorum commenſuratione, & hoc quoq; perexiguum. Sunt quæ in vtriſq; vitium aliquod habeant.

Vitiorum verò genera, eadem ſunt his quæ virtutem perficiunt: temperatura quidem in cōſimilibus: numerus autem, & formatio, & magnitudo, & ſitus ī inſtrumentariis: vtriſq; verò communis vnitas, quam ipſorum continuitatem vocamus. In his autem ipſis generibus ſunt corpoꝶ inſalubrium vitia, ſecūdum vtrūq; ſalubritatis ſignificatum. Terminus autem qui vtrūq; diſtinguit, eſt operationū læſio ſenſibilis. Etenim quæ ſimpliciter inſalubria ſunt corpora, diſtinguunt ob id, ꝙ facilè à cauſis morbificis ſuperantur: & quoniam in vigore operationum deficiunt plurimum. In medio autem ſalubrium & inſalubrium collocantur ea, quæ neutra exquiſitè appellantur: & cum latitudine quadam. Quo fit, vt tota ſanitatis latitudo in tres partes, quarum ſingulæ latitudinem habent non paruam, diuidatur. Erit autem prima quidem ſalubrium corporum: ſecūda neutrorum: tertia inſalubrium. Poſt hæc deinceps ſequuntur quæ iam ægrotant corpora: quæ ſenſibilibus operationum læſionibus diſtinguuntur. Hæc autem omnia ſenſu diiudicantur, non ipſa natura rerum. Signa itaq; ſanorum corporum, ſiue ea ſalubria, ſiue inſalubria, ſiue neutra exiſtant, quantitate diſtantiæ differunt: duobus inuicem contrariis terminis à nobis conſtitutis, optima videlicet conſtitutione corporis, & nuper genito morbo: ac deinceps conſyderātibus, vtri eorum ſint viciniora, quæ ad examē corpo

Inſalubria ſimpliciter corpora facile a cauſis morbificis ſuperantur.

Sanitatis latitudo vniuerſa in tres partes diuiditur.

Aegrotantia corpora a cæteris, ſenſibilibus operationū læſionibus diſtinguuntur

ra veniunt. Quæ enim proximiora ſunt optimæ conſtitutioni, ſalubria: quæ verò ab hac longiꝰ diſtant, atq; ad ea quæ iam ægrotant, magis accedunt, inſalubria: quæ autem intermedia, atq; æqualiter ab vtriſq; diſtare videntur, neutra exiſtunt. Optimæ igitur conſtitutiõis corporis indicia explicauimus. Eorum verò quæ ab ipſa deficiunt, totidem ſunt numero genera quæ in magis & minus ſecari poſſunt.

Salubria & inſalubria corpora, quomodo diſcernenda.

QVOT SVNT DIFFERENTIAE partium. CAP. IX.

PArtium vniuerſæ differentiæ ſunt quatuor. Siquidem earum nonnullæ principia quædam exiſtunt: aliquæ ab ipſis originem habent: aliquæ neq; aliarum gubernationi p̃ſunt, neq; aliunde gubernantur: quum inſitas habeant à natura potentias, à quibus regũtur. Quædam verò ſunt, quæ inſitas ſimul & aliunde emanantes ſortiuntur. Principia igitur ſunt, Cerebrum, Cor, Hepar, atq; Teſticuli. His verò, & originẽ debẽt, & famulantur, nerui quidem & ſpinalis medulla, Cerebro: Cordi autẽ, arteriæ: Hepati, venæ: vt teſticulis ſeminaria vaſa. Quæ autem à ſeipſis, gubernantur, ſunt Chartilago, Os, Copula ſeu ligamẽtum, Membrana, Adenes, Adeps, & Caro ſimplex. Reliquæ verò partes, quum vnà cum iſtis habeant ex ſeipſis regimen, arteriis, neruis, & venis inſuper indiguerunt. Capillorum autem atq; vnguium neq; regimen vllum eſt, ſed generatio tantummodo.

Partiũ vniuerſæ differentiæ ſunt quatuor.

Principes partes ſunt cerebrũ, cor, hepar, atq; teſticuli.

Capilli, vnguesq; minime gubernantur, ſed gignũtur duntaxat.

DE SIGNIS CEREBRI. CA. X.

CErebri autem naturam, quinq; indiciorum genera oſtendunt. Primum quidem, totius capitis diſpoſitio. Secundum, ſenſibilium operationum virtus & vitium. Tertium, actiuarum. Quartum, earum quæ principatum obtinent. Quintum deniq;, naturalium. Eſt & aliud ſextum genus præter hæc dicta, alteratio quæ extrinſecus aduenit. Porrò totius capitis diſpoſi-

Cerebri naturam quinq; indiciorum genera oſtendũt.

tio, ex magnitudine ipſius atq; figura ſumitur: necnõ ex capillis.

DE PARVITATE ET MAGNITVDINE CAPITIS. CAP. XI.

Paruum igitur caput vitioſæ cõſtitutionis cerebri proprium indicium eſt: magnum verò, non neceſſariò indicat bonam cerebri compoſitionem: ſed ſi quidem ob inſitæ virtutis robur, quæ multam ac optimã materiam afformarit, eueniat, optimum ſignum ẽ. At ſi ob materiæ tãtũ multitudinem, haudquaq̃ bonum. Diſtinguẽda verò ſunt hæc, & ex figura ipſa, & ex his, quæ ab eo habent ortum. Ex figura quidem, ſi ſit concinna: ſemper nãq; hoc, bonum ſignum exiſtit. Ex iis autem quæ ab eo ortum habent, ſi ceruici validæ inſideat, aliisq; oſſibus optimè conſtet: atq; omnis præterea ſubſtantia boni ſit habitus, ac robur habeat intentum. Propria autem capitis figura eſt, veluti ſi excogitares ſphæram exquiſitè rotundam ex cera conſtructam, paulatimq; vtrinq; depreſſam. In hac enim neceſſe eſt, vt poſteriores * prioresq; ptes plus gibbæ fiant, q̃ ſphæræ conueniat: quæ verò vtrinq; cõſiſtunt, magis rectæ. Quòd ſi ea quæ ſecundum occiput eminentia, aliquatenus minuatur, ſimul intueri oportet neruos, atq; ceruicem, vnà cum oſſibus aliis. Nam ſi ſecundum naturam conſtiterint, materiæ defectu, nõ virtutis imbecillitate, cõtingit. Illis verò nõ rectè ſe habentibus, principium eſt debile. Vt plurimũ verò exiſtit optimum ſignum figura concinna parencephalidis, quã nonnulli medici poſterius cerebrum vocant, vt eſt re vera poſterius, diſtinctum labdoide ſutura. Eſt verò hæc pars principium ſpinalis medullæ, ac pro inde neruorum omnium, per totum corpus animalis, actionibus ſubſeruientium. Ipſa ſiquidem cerebri pars poſterior, p ſeipſam, paucos admodum ſenſitiuos poſſidet neruos: plurimos autem actiuos. Anterior verò

Caput magnũ quando ſit bonum indiciũ.

Capitis naturalis figura qualis nam eſſe debeat.

Parẽcephalis. Labdoides ſutura. Cerebellum ẽ principiũ ſpinalis medullę.

contrà

contra, ſenſitiuos quidem plurimos: actiuos autem ꝑ paucos. Quare vbi vtraq; fuerit optimè affecta, robuſtas habebunt eas, quæ ab ipſis pendent, deriuationes. Eędem quoq; diſtinctiones faciendæ ſunt ad partes capitis anteriores, quæ etiam ad poſteriores: earũdemq́; paruitatem, magnitudinem, & figurã, necnon ſenſus ibi collocatos, viſum, guſtum, & odoratum, expendere oportet. Siquidem ſeſe inuicem indicant, atteſtanturq́;, & quæ à principiis oriuntur, principii virtutem & vitium: & principium ea quæ ab ipſo naſcuntur.

Pricipia & ea quæ ab illis oriuntur, ſeſe inuicem atteſtantur, & indicãt.

DE OPERATIONIBVS OBTINENTIBVS PRINCIPATVM. CAP. XII.

Earum autem operationum quæ obtinent principatum, virtus ac vitium ſunt ipſius principii ſeorſum tantummodo indicia. Voco autem operationes principatum obtinentes, quæ à ſolo principio proueniunt. Sagacitas igitur, ſubtilem cerebri ſubſtantiam indicat. Tarditas verò intellectus, craſſam. At diſcendi facilitas, formarum facilè ſuſceptiuam. Memoria, ſtabilem atq; firmam. Difficultas diſcendi, formarũ non facilè ſuſceptiuam. Obliuio, fluidam. Mobilitas in opinionibus, calidam: vt ſtabilitas frigidam.

Principalium animę actionũ ſingulę, quid ſignificent.

Sagacitas

SIGNA BONAE TEMPERATVRAE CEREBRI. CAP. XIII.

Si quidem cerebrum ſortiatur bonam primarum quatuor qualitatum temperiem, omnia quæ diximus, habebit quàm moderata. Excremẽta quoq; quæ ab eo expurgantur, moderatè ſe habebunt: atq; ab iis quæ extrinſecus alterãdo occurſant, nequaq̃ lædetur. Talibus igitur capilli capitis, quum adhuc ſunt infantes, ſubruffi: quum verò pueri, ſubflaui: quum iam adoleuerint, flaui fiunt: mediiq́; inter omnino criſpos * & lenes. Nec verò caluefcunt facilè.

SIGNA CALIDI CEREBRI. C. XIIII.

Cerebri calidi indicia.

SIgna calidi cerebri ſunt, in iis quæ circa caput cõſiſtũt, rubor & calor maior, & quæ in oculis viſuntur venæ, conſpicuæ magis. Capilli quoq; in his ſtatim in lucem editis * celeriter generantur: & quum pluri mum in calore à mediocri temperatura receſſerint, nigri, & robuſti, & criſpi fiunt: quum verò non multũ, ſubflaui quidem ab initio fiunt, deinde nigricãt: ac pro gredientibus ætatibus, caluitium patiuntur: eoq; magis, quo temperies plus æquo calidior fuerit. Excrementa verò quæ per palatum, & nares, & oculos, & aures purgantur, pauca & concocta ipſis exiſtunt: ſi in tegra ſanitate fruãtur. Si verò eis caput repleatur, plu ra quidem in ipſis excrementa, ſed nõ incocta, gignũtur. Implentur autem, aggrauanturq; eorum capita, à calfacientibus tum cibis, tum potibus: necnõ ab odo ribus, iisq; omnibus, quæ extrĩſecus nobis occurſant: in quorum numero eſt aer circunfluus: ac tunc præcipuè, ſi nõ ſolùm natura calida, ſed etiam humida, ipſa corpora extiterint. Breuibus autem ſomnis huiuſmodi tẽperaturæ contentæ ſunt, nec profundis admodũ.

Cerebrum calidũ a quibus facile ipleat.

Calida & humida corpora ſomnis breuibus ſunt contenta.

SIGNA FRIGIDI CEREBRI. Cap. XV.

Cerebri frigidi indicia.

FRigidioris verò q̃ oporteat cerebri indicia ſunt, plura in propriis meatibus excrementa. Capilli recti, ruffi, ſtabiles, & q longo poſt natiuitatem tẽpore naſcuntur tenues, atq; ab initio malè nutriti. Porrò quibus tale cerebrum obtigit, facilè à frigidis cauſis lędũtur: quo ſanè læſionis tempore deſtillationibus, & grauedinibus corripiũtur. Sed nec partium quæ iuxta caput ſunt calor magnus aut rubor: nec oculorum venæ illis conſpicuæ inſunt. Sunt autem quodammodo ſomnolentiores.

Cerebro frigido præditi facile a frigidis cauſis lædunt.

Cerebro frigido prediti ſomnolentiores ſunt.

SIGNA SICCI CEREBRI. Ca. XVI.

Cerebri ſicci indicia.

SIccioris autem cerebri indicia ſunt paucæ ſuperfluitates effluentes, & ſenſuum perſpicacitas. Sunt

autem ad vigilias prompti,& capillos habẽt robuſtos, criſpos potius q̃ rectos & qui celerrimè eis genitis innaſcuntur. Cito autem calueſcunt.

Caluities.

HVMIDI CEREBRI INDICIA. CAP. XVII.

Cerebri humidi indicia.

HVmidioris verò cerebri indicia, capilli plani: quodq; minimè calui fiant: ſenſus turbulẽti: multitudo excrementorũ: ſomni multi & profundi. Atq; hæ quidem ſimplices ſunt intemperies.

SIGNA CALIDI SICCIQVE cerebri. CA. XVIII.

Cerebri calidi & ſicci idicia.

QVi calido & ſicco ſunt cerebro, ſuperfluitatib⁹ carent, ſenſibus vigent, plurimũ vigilant, atq; cito fiunt calui. Prima autem capillorum generatio in illis celerrima eſt, ac plurimo alimento abundans. Capillos verò habent nigros & criſpos: tangentibusq; caput ſentiuntur calidi, rubicundiq; ſunt, vſq; ad conſiſtentiæ ætatem.

SIGNA CALIDI ET HVMIDI cerebri. CAP. XIX.

Cerebri calidi & humidi indicia.

SI verò humiditas caliditati iungatur, ſed parum vtraq; qualitas mediocritatem ſuperet, adeſt color bonus, calorq;, & quæ ĩ oculis ſunt venæ, magnæ. Præterea excrementa plura, & mediocriter cocta, & capilli recti, & ſufflaui: nec facilè calui fiunt. Implẽtur verò, atq; aggrauãtur eorum capita à calidis. At ſi humectentur, tunc multo magis: & præcipuè vbi multitudine excrementorum redũdant. Quòd ſi plurimum caliditas atq; humiditas creuerint, iis caput eſt morbis obnoxium, excrementisq; abundans: ac facilè à calfacientibus & humectantibus læditur. Proinde Auſter ſemper talibus aduerſatur: atq; optimè in Aquilone ſe habent. Ii non diu vigilare poſſunt: & quum ſe ad ſomnũ conuerterint, ſimul graui ſomno tentantur & vigilãt & ſomnia habent imaginationibus plena. Viſus eſt eis

Cerebro calido & humido preditis, vt aduerſat Auſter, ſic confert Aquilo.

turbulentus, nec ſatis ſenſibus vigent. Pro ratione autem ipſius qualitatis in miſtione excellentis mediocritatem, ſolent etiam ſigna ipſa excellere.

SIGNA FRIGIDI ET SICCI cerebri. Cap. XX.

Cerebri frigidi & ſicci indicia.

FRigidæ verò & ſiccæ cerebri intemperantiæ, frigidum & minimè coloratum, ſui ratione, caput efficiunt. Qui autem ſic ſunt affecti, in oculis nullas habent venas conſpicuas, facileq́; à frigidis cauſis læduntur. Quare & inæquali ſanitate fruuntur.

DE SENSIBVS. CA. XXI.

SEnſus autem eorum, in iuuentute quidem, omnes vigent, atq; omni vitio carent: ſed progrediente ætate, cito marceſcunt. Vt autem ſummatim dicam, omnia quæ ad caput pertinent, celerrimè illis marceſcunt. Quamobrem cito cani fiunt. Capilli verò ipſis quidem genitis, vix exeunt, & malè nutriuntur, & ruffi ſunt. In progreſſu autem ætatis, ſuperante magis frigiditate caliditatem, q̄ ſiccitate humiditatem, non calueſcunt. Contrà verò, ſi contigerit ſiccitatem quidem plurimum dominari humiditati: frigiditatem verò parum calori, calui fiunt hi.

SIGNA CEREBRI FRIGIDI ET humidi. CAP. XXII.

Cerebri frigidi & humidi indicia.

HVmidæ verò, & frigidæ cerebri temperaturæ, graues ſomnos conciliant, ſenſuum hebetudinē pariunt, vim excrementoꝝ accumulant: caputq́; reddunt frigori & plenitudini obnoxiū. Sic affecti, deſtillationibus & grauedinibus facilè corripiunt: at minimè calui fiūt.

DE OCVLIS. CAP. XXIII.

Oculorum tēperamēta quō cognoſcantur. Oculi a ſimilibus temperaturæ ſuę cauſis

QVi oculi tangentibus manifeſtè calidi apparēt, & facilè ac crebro motu mouentur, & venas latas habent, ii calidi omnes ſunt: frigidi verò, his contrarii. Et humidi quidem, molles, multaq́; humiditate referti: ſicci verò, duri ſimul & aridi. A ſimilibus autē

ſuæ temperaturæ cauſis facilè offenduntur: iuuantur verò, à modico cõtrariorum vſu. Sed hoc quidem cõmune in omni cuiuſcunq; partis temperiei dignotione meminiſſe oportet.

læduntur facile: iuuãtur vero a modico contrariorum vſu.

DE MAGNITVDINE OCVLORUM. Cap. XXIIII.

MAgnitudo oculorum quidem, vbi concinnitas adſit, & operationum virtus, multitudinem bene temperatæ ſubſtantiæ oſtendit, ex qua ſunt conformati. Quæ ſi deſint, multam quidem ſubſtantiam, non tamen bene temperatam indicat.

Oculorum magnitudo quid indicet.

DE PARVITATE oculorum. CA. XXV.

PAruitas verò oculorum, adiuncta quidem concinnitate, atq; * operationum virtute, paucam quidem, ſed bene temperatam ſubſtantiam oſtendit, ex qua ſunt conformati. Si verò inconcinnitas adſit, atq; functionum vitium, paucam ſimul atq; vitioſam materiam demonſtrat.

Oculorũ paruitas quid ſignificet.

DE COLORE OCVLORVM. CAP. XXVI.

GLauci oculi, qui purã humiditate, ac non multa p̃fulgent, tales fiunt, ob ſplendidi luminis abundantiã. Contrà verò, nigri, & qui intermediã naturã ſeruant, cauſas quoq; intermedias ſortiuntur.

Oculi glauci & nigri vnde fiant.

DE GLAVCEDINE ET NIgredine oculorum. CA. XXVII.

GLaucus igitur ocul⁹ fit, vel propter magnitudinẽ, vel propter ſplendorem cryſtallini humoris, vel propter ſitum prominentem, vel propter tenuis & aquei humoris, qui in pupilla exiſtit, paucitatem, & puritatem. Omnibus autem his in vnum coeuntibus, fit glaucisſimus oculus. Si verò aliqua adſint, aliqua deſint, tunc maior minor'ue glaucedo contrahitur. Niger verò oculus fit, aut ob paruitatem cryſtalloi-

Glaucedinis oculorum cauſæ.

Nigredinis oculorũ cauſæ.

dis, aut propter profundum ſitum, vel quia ſplendidus ac fulgidus exquiſitè non eſt, vel quia tenuis humor, vel ſuperabundat, vel impurus exiſtit, vel propter vnam ex hiſce cauſis, vel propter omnes fieri conſueuit. Tenuis igitur humor, quo magis ad aquæ naturã accedit, & ſuperabundat, humidiorem oſtendit oculũ: quemadmodum ſi craſſior ac minor fiat, ſicciorem. Cryſtalloides autem humor, ſi quidem durior exiſtat, ſicciorem efficit oculum: ſi verò mollior humidiorẽ. Sic & ſi plus modico tenuem humorem exceſſerit, ſicciorem: ſi relinquatur ab illo, contrarium.

DE CORDIS TEMPERATVRIS. CAP. XXVIII.

Cor frigidisſimum erit calidius calidisſimo cerebro.

VNãquanq; partem calidiorem aut frigidiorem dicimus, non alicui rei alteri, ſed ad ſeipſam, eam comparantes. Sic enim vtcunq; extiterit cor natura frigidisſimum, multo ſanè calidiorem temperiem ſortietur calidisſimo cerebro.

SIGNA CORDIS CALIDI. Cap. XXIX.

Cordis calidi indicia.

CAlidioris igitur cordis, * q̃ pro naturali ſymmetria, indicia quædam ſunt inſeparabilia, & propria, magnitudo reſpirationis, pulſus velocitas, & frequentia: audacia, & ad actiões natura prompta. Quòd ſi multum in caliditate exceſſerit, tunc furibunda quædam iracundia, & temeritas adſunt. Eſt autem his thorax hiſpidus, & præſertim pectus, & quæcunq; hypochõdriis partes proximiores. Magna verò ex parte calidi cordis temperies vniuerſum corpus calidum reddit, niſi hepar vehementius obſtiterit. Eſt præterea & latitudo thoracis, caliditatis indicium, niſi & hîc quoq; cerebrum plurimum reluctetur, cui ſpinalis medullæ magnitudo proportione reſpondet. Tantæ verò erũt magnitudine vertebræ, quanta ſpinalis medulla: quare & ſpina vniuerſa. Compingitur autem thorax ad eam ſpinæ partem, quæ * iuxta metaphrenum, hoc eſt

Toracis latitudo quã sit caliditatis idiciũ.

dorſum, cõſiſtit, tanq̃ ad nauis carinam. Quare neceſſariò eius longitudo æquabitur dorſo. Latitudo verò, erit pro vertebrarum ratione: quando ad proportionem craſsitudinis earum fuerit compactus. Quum verò cordis caliditas ſuperãs perflauerit ac dilatauerit in primo ſui ortu thoracem, erit eiuſdem caliditati proportione reſpondens. Quare quũ caput paruum, thorax autem latus extiterit, maximũ hoc tibi fuerit cordis caliditatis indicium. Quum verò magno exiſtente capite, paruus fuerit, propriisſimũ hoc tibi ſit cordis frigidioris ſignum & argumentum. Si verò capiti fuerit proportione reſpondens, tunc aliis ſignis de corde diſtigues, ex ipſi⁹ thoracis amplitudine nihil iudicans.

SIGNA CORDIS FRIGIDI.
CAP. XXX.

IN frigidiore verò corde pulſus minores exiſtunt, q̃ modo naturæ conueniat. Non tamen neceſſariò tardiores, vel rariores. Reſpiratio autem, ſi quidem tãto thorax minor extiterit, quanto cor frigidius, pulſibus erit proportionalis. Si verò maior fuerit, q̃ pro frigiditatis portiõe, non ſolùm minor, ſed etiam tardior & rarior ipſa reſpiratio erit. Sic affecti ſunt, naturaliter timidi, puſillanimesq́;, atq; tardi: pectusq́; glabrum ſortiuntur.

Cordis frigidi indicia.

SIGNA CORDIS SICCI. Cap. XXXI.

COr autem ſiccius, pulſus duriores efficit: iramq́; non promptam excitat, ſed ferinam, quæq́; facilè compeſci non poſsit. Magna aũt ex parte ſic affectis vniuerſum corpus ſiccius exiſtit, niſi hepar obſtiterit.

Cordis ſiccioris indicia.

SIGNA CORDIS HVMIDI.
CAP. XXXII.

COrdis verò humidioris ſigna, pulſus molles, & mores ad iram quidem procliues, ſed talem, quæ ſedari poſsit: at vniuerſum corpus humidius exiſtit, niſi hepar obſiſtat.

Cordis humidi indicia.

SIGNA CORDIS CALIDI & ſicci. Cap. XXXIII.

Cordis calidi & ſicci idicia.

CAlidi & ſicci cordis, pulſus duri ſunt, magni, veloces, atq; frequentes: ſimiliterq; reſpiratiões, magnæ, veloces atq; frequẽtes. Multo autem magis ad velocitatem ac frequentiam vergunt, thorace cordi non aucto proportionaliter. Sic affecti, præ cunctis, pectus habent maximè hirſutum, & hypochondria. Ad actiones autem ſunt prompti, iracundi, & * celeres, moresq; præ ſe ferunt tyrãnicos. Sunt etenim ad furorem faciles, inexorabilesq;.

SIGNA CORDIS CALIDI & humidi. CAP. XXXIIII.

Cordis calidi & humidi indicia.

SI verò caliditas cum humiditate præcellat, minus quidem eis quos antea diximus, hi ſunt hirſuti: ad actiones verò nihilo minus prompti: non tamen ferus ipſis eſt animus, ſed ad iram tantùm procliuis. Pulſus verò magni ac molles, velocesq; & frequẽtes exiſtunt. At reſpiratio, ſi thorax quidem cordi fuerit proportionalis, eandem cum pulſibus ſpeciem ſeruabit. Si verò minor extiterit, tãto illis velocior, atq; frequentior erit, quanto & thorax minor extiterit. Quòd ſi multa facta fuerit euerſio in ipſa temperatura, atq; in humiditate præcipuè, præter ea quæ diximus, contingent etiam ex putredine morbi: his, qui in ipſis fuerint, humoribus corruptis ac putrefactis. Expirationes autem maiores fient, ac velociores inſpirationibus: necnon arteriæ contractio velox.

SIGNA CORDIS HVMIDI & frigidi. CAP. XXXV.

Cordis frigidi & humidi indicia.

QVi humidiore & frigidiore ſunt corde, pulſus molles ſortiunt: minimeq; audaces, ſed timidi & ſegnes exiſtunt. Tales etiam poſsidẽt glabrum pectus: minimeq; iracundiam cõſeruant, ad quam etiam non ſunt admodum prompti.

SIGNA CORDIS FRIGIDI & ſicci. CAP. XXXVI.

FRigidius verò atq; ſiccius cor, pulſus quidem duriores reddit & paruos: reſpirationem autem, ſi quidem thorax paruitatem cordis frigiditati proportionalem habuerit, moderatam: ſi verò maior extiterit, raram & tardam. Hi verò præ omnib⁹ minimè ad iraſcendum ſunt prompti: quum autem coacti fuerint iraſci quibuſdam, retinent iracundiam. Habent autem maximè omnium pectus glabrum. * Cæterùm quæcunq; de moribus, ſiue nunc, ſiue quouis alio ſermone explicata ſunt ad temperaturæ cognitionem, ſciendum eſt, ea non de optimis morib⁹, aut vitioſis, qui ex philoſophia hominibus adueniũt, ſed de inſitis vnicuiq; naturalibusq;, à nobis expoſita fuiſſe.

Cordis frigidi & ſicci argumenta.

Mores ipſi sũt duplices, nempe ciuiles, & naturales, ſiue inſiti.

SIGNA CALIDI HEPATIS. CAP. XXXVII.

HEpatis calidioris indicia, venarum latitudo, flaua bilis abundantior: in conſiſtente verò ætate, etiam atra: calidior ipſis ſanguis atq; eadẽ ratione vniuerſum corpus, niſi cor obſtiterit. His venter & hypochondria hirſuta.

Hepatis calidi indicia.

SIGNA HEPATIS FRIGIDI. CAP. XXXVIII.

FRigidioris verò, anguſtia venarum, pituita abundantior, ſanguis frigidior, adeoq; totius corporis habitus, niſi calefiat à corde. Venter illis glaber eſt, atq; hypochondria.

Hepatis frigidi indicia.

SIGNA HEPATIS SICCI. CAP. XXXIX.

SIccioris autem, ſanguis quidem craſſior, & minimè abundans: venæ duriores & totius corporis habitus ſiccior.

Hepatis ſiccioris indicia.

SIGNA HVMIDI HEPATIS. CAP. XL.

Hepatis humi di indicia.

HVmidioris autem ſanguis quidem copioſior, humidiorq́;: atq; venæ molliores; ita verò & vniuerſum corpus, niſi cor reluctetur.

SIGNA CALIDI ET ſicci hepatis. CAP. XLI.

Hepatis calidi & ſicci indicia

CAlidioris verò ſimul ac ſiccioris hepatis ſunt inditia, hypochõdria plurimum hiſpida, ſanguis craſſior & ſiccior, flaua bilis plurima: conſiſtente autẽ ętate, etiam atra: venarum autem latitudo & durities. Sic verò & vniuerſum corpus ſe habet. Nam quæ ex corde caliditas originem duxit, poteſt obtundere eã, quæ ab hepate naſcitur, frigiditatem: ſicuti & frigiditas caliditatem. Siccitatem verò nõ poteſt humidius cor ad habitum contrarium perducere. At media inter has quæ dictæ ſunt, ea quæ ab hepate humiditas naſcitur. Magis enim à cordis ſiccitate ſuperaĩ, q̃ ſiccitas ab humiditate: minus autem à caliditate: adhuc verò multo minus à frigiditate. Hæc enim inter omnes qualitates quæ eueniunt ab hepate, facillimè ſuperatur. Vbi igitur in vnum conuenerint vtriuſq; principii temperaturæ, totum exquiſitè ſecundum illas afficitur corpus.

SIGNA HEPATIS CALIDI & humidi. CAP. XLII.

Hepatis calidi & humidi ſigna.

HVmidius autem, ac ſimul calidius hepar, minus quidem q̃ calidius & ſiccius hiſpida hypochõdria reddit. Plurimum verò ſanguinis, & venas amplas, habitumq́; calidiorem, & humidiorem facit, niſi obſtiterit cor. Si verò amplius in ambabus qualitatibus à naturæ modo recedat, à morbis q ex putredine, ac vitioſis humorib⁹ fiũt, ſic affectus minimo negotio corripiĩ: p̃ ſertim ſi plurimũ augeaĩ humiditas: caliditas verò, nõ ita. Sin aũt contra, minimè humorum vitio laborat.

SIGNA HEPATIS HVMIDI & frigidi. CA. XLIII.

Hepatis humi di & frigidi in dicia.

HVmidius autem atq; frigidius hepar habet hypo

chondria glabra, ſanguinem verò, accedentem ad pituitæ naturam gignit, cum venarum anguſtia. Sic & reliquum afficit corpus, niſi à corde ad contrariã traſferatur naturam.

SIGNA HEPATIS FRIGIDI & ſicci. CAP. XLIIII.

Frigidius & ſiccius hepar, parum ſanguinis, & exiguas venas exhibet corpori: ipſumq́; frigidius reddit, & hypochondria glabra, niſi & hic cor dñetur. Hepatis frigidi & ſicci indicia.

SIGNA, CALIDAE, FRIGIDAE, humidæ, & ſiccæ tẽperaturæ teſticulorũ. C. XLV.

Temperatura verò teſticulorum, calida quidem, procliuis ad venerem, maſculorũq́; productrix, atq; fœcunda. Eadem celerrimè genitales partes obſepit pilis. Frigidior verò, contraria efficit. At humida, multo & humido ſemine abundat. Sicca, paucum & modicè craſſum generat ſemen. Teſticulorũ tẽperaturas ſignificantia.

SIGNA CALIDAE ET SICcæ tẽperaturæ teſticulorum. Ca. XLVI.

Calidior verò & ſiccior, craſsiſsimum ſemen habet, & fœcũdiſsima eſt, ac celeriter ab initio protinus ad coitum excitat animal. Sed & his genitales partes citiſsimè hiſpidæ fiunt: atq; omnes quæ circunſtant, ſupra quidem, vſq; ad vmbilicum: infra verò, vſq; ad media femora. Petulca igitur eſt, & ad libidinem prona, eiuſcemodi temperatura: ſtatim verò ſatiatur, & ſi cogatur offenditur. Teſticulorũ calidorum & ſiccorum indicia.

SIGNA CALIDAE ET HVMIDAE temperaturæ teſticulorum. Ca. XLVII.

Sin autem caliditas humiditati iũgatur, hirſuti quidem tales minus: plus verò ſemine abundant: non tamen plus cæteris appetunt, ſed minori detrimẽto præter modum venereis indulgent. Quòd ſi caliditas & humiditas abundanter exuperauerint, non ſine detrimento à venereis abſtinent. Teſtium calidorum & humidorum indicia.

SIGNA HVMIDAE ET FRIGIDAE temperaturæ teſticulorum. Ca. XLVIII.

Teſtium frigidorũ & humidorũ indicia.

SI verò frigidiorem & humidiorem temperaturã teſticuli habuerint, partes circumpoſitæ glabræ ſunt, & tardè rem exercere veneream incipiunt, nec proni ad actum huiuſcemodi ſunt. Aquoſum verò & tenue ipſis eſt ſemen, infœcundumq́; & fœminarum generatiuum, vel omnino non generans.

SIGNA FRIGIDAE ET SICCAE temperaturæ teſticulorum. Ca. XLIX.

Teſtium frigidorum & ſiccorũ indicia.

AT frgidior & ſiccior temperatura, ſimilis quidẽ in reliquis eſt antedictæ: craſſius tamen in ipſa ſemen exiſtit, atq; paucum omnino.

DE TOTIVS CORPORIS HABITV. C. L.

Totius corporis habitus in illis maximè conſiſtere dicitur partibus, quæ primæ oculis ſubiiciuntur. Sunt verò hæ, muſculi, qui omnia ambiunt oſſa, exiſtentes quædam carnes compoſitæ, ex prima & ſimplici carne, & præterea fibris, quibus innaſcuntur. Propria ſiquidem muſculorum ſubſtantia conſtat ex his duobus. Quæ verò ad ipſos vaſa ꝑtingunt, veluti riui quidam ſunt, qui non ſubſtãtiam complent, ſed eis ſubminiſtrant, vt in vita permaneant.

Muſculorum ſubſtantia ex quibus cõſtet.

SIGNA MODERATAE TEMPERAturæ. Cap. LI.

Temperamenti moderati indicia.

Moderatæ temperaturæ indicia ſecundum totũ animalis habitum, ſunt, color quidẽ ex rubeo & albo commiſtus capilli: flaui: & vtplurimum mediocriter criſpi: carnoſitatisq́; mediocritas in qualitate & quantitate. Medium nanq; eſt exquiſitè ac veluti Polycleti regula huiuſcemodi corpus, nter omnes exceſſus: ceu ad quod ipſi & dicantur, & cognoſcantur.

DE CORPORE CALIDIORE. C. LII.

Temperaturæ calidioris indicia.

Quæcunq; autẽ in caliditate à medio recedunt, non tamen in humiditate, vel ſiccitate, hæc;

quantum ad carnoſum genus attinet, videntur quidē tangentibus calidiora tantum, quātum & eorum temperatura calidior. Tanto verò magis hirſuta ſunt, quā to & calidiora, & minus pinguedinis habent. Colorē autem rubrum, & capillos nigros ſortiuntur.

SIGNA FRIGIDAE TEMPERATVRæ. Cap. LIII.

Frigidioris autem temperaturæ indicia ſunt, pilorum priuatio, pinguitudo, & occurſans frigiditas. Color autem, vnà cum capillis ruffus, & vbi frigiditas exceſſerit, liuidus quodammodo exiſtit.

Temperaturæ frigidioris indicia.

SIGNA SICCAE TEMPERATVRæ. Cap. LIIII.

Siccior temperatura tāto gracilior & durior eſt bona temperatura, quanto maior eſt ſiccitas.

Temperaturæ ſiccioris indicia.

SIGNA HVMIDAE TEMPERATVRæ. Cap. LV.

Hvmidior autem temperies, carnoſior atque mollior exiſtit.

Temperamēti humidioris indicia.

SIGNA CALIDAE ET SICCAE temperaturæ. Cap. LVI.

Calidior ſimul & ſiccior, magis hirſuta, necnō calida & dura exiſtit: itaq; pinguedine caret, tenuisque eſt, & capillos nigros ſortitur. Si verò multū in caliditate excellat, color quoq; niger illi adeſt.

Temperaturæ calidę & ſiccę indicia.

SIGNA CALIDAE ET HVMIDAE temperaturæ. Cap. LVII.

Calidior autem & humidior temperatura, mollior & calidior, & carnoſior tanto exiſtit bona temperie, quantum & utriſq; qualitatibus aucta fuerit. Quòd ſi plurimum augeatur, cito ſimiliter à putredinis corripitur morbis. * Si verò parum quidem humidior ſit, multo autem calidior, molliores quidem parum huiuſcemodi ſunt, iis qui bonam habent temperiem, & magis carnoſi: nō parum verò hirſutiores,

Temperaturæ calidæ & humidæ indicia.

& tangentibus etiam non parum calidiores. Nigri verò eis ſunt capilli, & caro pinguedine caret. Sin autem paulo quidem calidior, multo verò humidior, mollis his caro eſt, & multa: colorq́; miſcellaneus, ex albo ſimul & rubeo: tangentibusq́; paulo calidiores apparent. In ſumma autem, omnibus tēperaturæ coniugationibus ſemp excellentis qualitatis indicia eminebūt.

SIGNA FRIGIDAE ET HVMIDAE temperaturæ. Cap. LVIII.

Temperaturę frigidę & humidę indicia.

FRigidior autem atq; humidior temperatura, ſi parum quidem vtraq; augeatur, capillis nuda eſt & alba: mollisq́;, & craſſa, & pinguis. Si verò magis excesserit, reliqua quidem ſunt ſecūdum proportionem qualitatum auctarum: color autem, vnà cum capillis, ruffus. Quemadmodum ſi plurimùm vtraq; augeať, liuidus. Si verò qualitatum augmentū inæquale fuerit, eius quæ ſuperauerit, indicia eminebunt.

SIGNA FRIGIDAE ET SICCAE temperaturæ. Cap. LIX.

Temperaturæ frigidæ & ſiccæ indicia.

SI autem frigiditas vnà cū ſiccitate augeatur æqualiter, natura durum, ac tenue, & glabrum corpus ſic affecti ſortiuntur, ac tangentibus frigidum: pinguedo tamen ipſis, & ſi graciles ſint, per carnes diſperſa ineſt. Capilli autem & color, frigiditatis modum, ac proportionem ſequuntur. Vbi verò calida & ſicca tēperatura, per decrementi tempus, in frigidum & ſiccū labitur habitum, graciles hi tūc fiunt, & duri: atq; atra bilis i eis dominatur: & ob id nigri ſimul, hirſutiq́; euadunt. In vniuerſum autem, ſi membrum facilè frigeſit, vel frigiditatis, vel raritatis eſt ſignum: ſi verò non facilè, vel caliditatis, vel denſitatis. Si à deſiccantibus offendatur, atq; aridum & ſiccum, nec facilè mobilè fiat, ſiccitatis: quemadmodum & ſi ab humectantibus grauiter ſe habeat, humiditatis. Porrò pauca ſimul & dura caro, membrum ſiccius efficit: multa autē & mol

lis, humidius. Sic & intermedia ſpacia corporum ſimilarium, vt plus vel minus humidæ ſubſtantiæ in ſe cõtinent, vel craſſius, vel tenuius, vel humidius, vel ſiccius membrum oſtendunt: humidius quidem, vbi ſubtilior & plurima eſt humiditas: ſiccius verò, vbi craſſior ſimul & minor. Ipſæ enim ſolidæ partes, quæ verè ſolidæ ſunt, ac primæ, nullo modo effici humidiores poſſunt: intercepta autem in ipſis ſpacia, hac vel illa humiditate complere, poſſibile eſt. Hoc verò eſt proprium partium ſimilarium alimentum, quod ex appoſitione fit, & non per vaſa attrahitur.

Solidas partes non poſſe vllo modo humidiores effici.

Solidorum corporum alimentum quod ſit.

SIGNA SICCI VENTRICVLI. C.LX.

VEntriculi indicia ſunt, eius quidem qui natura ſiccior exiſtit, ſi celeriter ſitibundi fiant, & paucus eis potus ſufficiat: à plurimo autem aggrauētur: fluctuationibusq́; infeſtentur, aut ſuperfluitet id quod abundat, cibisq́; delectentur ſiccioribus.

Ventriculi ſiccioris indicia.

SIGNA HVMIDIORIS ventriculi. Cap. LXI.

HVmidioris autem, ſi neq; ſitibundi fiant, & ſuperabundans humidum facilè tolerent, & cibis humidioribus gaudeant.

Ventriculi humidioris indicia.

SIGNA CALIDI VENTRICVLI. C.LXII.

CAlidior verò natura ventriculus, melius quidem concoquit, q̃ appetat: & multo magis quæcunq; ſunt dura, & non facilè alterationem ſuſcipiunt. Nam quæ facilè alterantur, in eo corrumpuntur: gaudetq́; calidis potibus, ac cibis: nec à frigidis vllam percipit noxam, ſi modicè ipſis vtatur.

Ventriculi calidioris ĩdicia.

SIGNA VENTRICVLI FRIGIDI. C.LXIII.

FRigidus natura ventriculus, ad appetendum quidem, plurimum viget: ad concoquendum autem, minimè: tales præſertim cibos, qui & frigidi ſunt, & non facilè alterationem ſuſcipiũt. Cito itaq; in ipſo aceſcunt: ac proinde acidis ructibus talis ventriculus

Ventriculi frigidi indicia.

abundat plurimum : gaudetq́; frigidis, ſed ab eorum vſu immodico offenditur. Sic & ea quæ extrinſec' frigida occurſant, nequit longiori tpe tolerare: queadmodum neq; calidus calida. Malæ verò tẽperaturæ, quæ morbi ratione ventriculum occupãt, hoc differunt ab iis quæ naturales exiſtunt, quoniam contraria, non autem ſimilia, appetunt, quemadmodum naturales.

Intemperies morboſæ, a naturalibus intẽperantiis, quo differant.

DE SITI A' CORDE ET pulmone profecta. Cap. LXIIII.

Sitis a viſceribus thoracis aberta, quo diſtinguenda ab illa quã excitauit vẽtriculus.

NEc verò tantum ventriculus ſitibundos, minimeq́; ſitiẽtes reddit, & frigidi, calidiq́; potus appetẽtiores, ſed ea quoq; viſcera quæ in thorace ſunt, vt cor, atq; pulmo. Cæterùm qui ob horum ſitiunt caliditatem, plus inſpirant, & longius expirant: atq; æſtum in thorace percipiunt: non ſicuti qui ventriculi ratione in hypochondriis caliditatem patiunt. Præterea bibentes, non ſtatim quieſcunt, & frigidus potus magis eorum ſitim reſtinguit. Refrigerat autẽ eoſdem, & frigidi aeris ĩſpiratio: quæ nihil illos iuuat, qui ventriculi ratione ſunt ſitibundi. Sic qui contrario modo ſe hñt, ſenſibiliter à frigida inſpiratiõe lædunt.

SIGNA PVLMONIS FRIGIDI. C. LXV.

Pulmonis frigidi indicia.

ET hoc maximum ſit frigidi pulmonis indicium. Vt enim frigidum inſpirantes, manifeſtè dolorẽ ſentiunt, atq; frigiditatem, ita & caliditas eſt ipſis amica. Sed & pituitoſa excrementa tum loquentes, tum tuſſientes reiiciunt.

SIGNA PVLMONIS SICCI. C. LXVI.

Pulmonis ſicciris indicia Vocem raucã quæ efficiãt.

PVlmonis autem ſiccitates excrementis vacant, & pituita: vocemq́; claram efficiunt: queadmodũ humiditates obſcurã eam reddũt, ac raucam. Et quum vehementius aut acutius loqui ſtuduerint, tunc intercidunt excrementa.

DE VOCE. Cap. LXVII.

NOn tamen ipſa vocis magnitudo à caliditate, ſicuti neq;

cuti neq; paruitas à frigiditate oritur, ſed altera quidem, aſperæ arteriæ latitudinem ſequitur, & vehemẽtiorem efflatum: paruitas verò, à contrariis procedit cauſis. Quare nec ſemper, nec primò, ſed ex accidenti, & ſolas naturales temperaturas, non autem aduentitias, vocis magnitudo aut paruitas ſequit. Quia enim talia inſtrumenta, temperaturæ ratione ſunt facta: ad hæc autem conſequitur huiuſcemodi vox: ob id nimirum contingit ex voce de naturali temperie rõcinari.

Vocis magnitudo & paruitas ad quę cõſequantur.

DE LENI ET Aſpera voce. C.LXVIII.

NAm lenis vox, arteriæ lenitatem cõſequitur, ſicuti & aſpera aſperitatem. Lenitas igit arteriæ, moderatam temperiẽ ſequitur, vt aſperitas ſiccitatem. Aſperitas quippe fit, à duri corporis inæqualitate. Arteriam verò duram, ſimilarium partium, ex qbus cõſtat, ſiccitas efficit: at inæqualem, diſperſæ in eiſdem humiditatis defectus.

Vox lenis aſperaq; quid conſequatur.

DE VOCE ACVTA. Cap. LXIX.

EOdem modo neq; acuta naturaliter vox, ſine anguſtia faucium, nec grauis, ſine latitudine fieri poteſt. Anguſtia igitur ab inſita atq; innata frigiditate naſcitur. Latitudo autem à caliditate. * Porrò cuiuſq; facultatis virtus & vitium, à temperie ipſa, ceu à cauſa præcedente, exoritur.

Voci acutæ, grauiq; quæ requirantur.
Virtus vitiũq; cuiuslibet facultatis a temperie ipſa exoritur.

DE HOMINE PITVITOſo bilem vomente. Cap. LXX.

VIdi equidem hominem, cuius totus habitus pituitam præ ſe ferebat: quotidie tamẽ bilioſum euomebat humorem. Cenſui itaq; inſpiciũda alui excrementa eſſe: in quibus minimè apparebat bilis. Quare coniectura quadam comprehendi, eum meatum, qui bilioſum humorem egurgitat, non minimã ipſius partem ad * imũ orificiũ ventriculi, quod græci pyloron vocant, effundere: vt in quibuſdam animalibus cernitur. Plurimum itaq; ad eorum quæ latẽt ſenſum

Bilem cur pituitoſi nonnulli aſsidue vomant.

cognitionem conducit, ea quæ ex ſectionis inſpectiõe habetur peritia, operationũq; atq; vtilitatũ inuentio.

QVOMODO COGNOSCANTVR ægrotantia corpora. Cap. LXXI.

Aegrotantes particulas dignoſcendi rõ.

VBi igitur iã corpora ægrotant, ipſorum partes quæ quidem ſubiiciuntur ſenſui ſunt dignoſcendæ, ex eorum quæ inſunt eis ſecũdum naturam, permutatione, in magnitudine, colore, figura, numero, ſitu, & ea quæ eſt ſecundum duritiem, mollitiem, frigiditatem, & humiditatem differentia. Quæ autem viſum effugiunt, ex operationũ læſionibus, aut iis quæ excernuntur, aut doloribus, aut tumoribus præter naturam, aut horum quibuſdam, vel omnibus.

DE SIGNIS PATIENTIS cerebri. Cap. LXXII.

Cerebri morbi qũo dignoſcendi.

IGitur cerebri ægras diſpoſitiones, aut ex deſipientiæ ſpeciebus, aut ſenſuum, aut imaginationum læſionibus, aut actuum qui ſecundum electionem fiũt, aut ex iis quæ excernũtur per palatum, vel nares, vel aures, aut ex dolorum, qui ei eueniunt, differentiis, cognoſcere oportet.

SIGNA CORDIS PATIENTIS. Cap. LXXIII.

Cordis morbi vnde noſcant.

QVæ verò in corde fiunt, ex difficilis anhelitus ſpeciebus, & tremulis motibus, qui ipſi contingunt, & pulſibus quoq; eius & arteriarum, & ex iræ excandeſcentis celeritate, vel tarditate, & ex febribus, & refrigerationibus, & in colore differẽtiis, eisq;, quibus conflictatur, doloribus.

SIGNA PATIENTIS HEPATIS. Cap. LXXIIII.

Hepatis affectus vnde ſint cognoſcendi.

QVæ in hepate fiunt, ex defectu humorum atq; abundãtia, & ad id, quod præter naturam eſt, euerſione, & colore malo. Sed & ex grauitatibus, & tumoribus, & doloribus, non modò his qui in

eo ortum habent, verùm & ex illis, qui conſortii lege proueniunt: vt per aliquam difficilis reſpirationis, aut etiam tuſsis ſpeciem.

SIGNA PATIENTIS uentriculi. Cap. LXXV.

SIc & ventriculi affectus agnoſcitur, vbi in concoctione, & appetitu humidi vel ſicci alimenti, vel ſuperfluitatum excretione delinquitur. Nec ſecus ex ſingultibus, eructatiõibus, nauſeis, vomitibus, & ipſis eorum quæ vomuntur, ſpeciebus. Ventriculi affectus quo pacto deprehendendi.

SIGNA PATIENTIS thoracis. Cap. LXXVI.

THoracis dignoſcuntur affectus ex ſpirandi difficultatibus, tuſsibus, & doloribus qui in ipſo fiũt: & ex eorum quæ cum tuſsi expuuntur, differentia. Sic & aſperæ arteriæ ægritudines, ſpirationes difficiles, & tuſſes, & dolor in loco, & quæ expuuntur, & vocis offenſiones oſtendunt. In vniuerſum autem, ex tumore, dolore, operationum læſione, & excrementorum differentia, omnium partium affectus noſcuntur. Tumores igitur præter naturam, in inflammationibus, ſcirrhis, atq; iis quæ vocantur œdemata, explorandi ſunt. Dolor autem, quemcũq; obſederit locum, aut ſolutam cõtinuitatem, aut ſubitam alterationem indicat. Soluitur autem continuitas inciſione, exeſione, fractione, & tenſione. Alteratur verò ſubſtantia, à caliditate, frigiditate, humiditate, & ſiccitate. Tripliciter autẽ læditur operatio: aut quia debiliter, aut quia vitioſè, aut quia nullo fit modo. At verò quæcunq; excernuntur, nonnulla quidem ſunt, veluti partes locorum patientium: nonnulla verò, ceu excrementa. Etenim quæ in ipſis naturaliter continentur, ſingula propriam facient indicationem.

Thoracis affectus vnde ſint dignoſcendi.

Dolor quid indicet

Solui vnitas quot modis poſsit.

Operatio tripliciter lædit.

Excretorum differentiæ.

SIGNA FVTVRAE AEGRItudinis. Cap. LXXVII.

EOrum autem indicia, quibus ægritudinis periculum imminet, mediam formam habent, inter ea quæ ſanis, & ægrotantibus accidunt. Siquidem ſanis omnia ſecundum naturam iſunt: præter naturam verò ægrotantibus, quatenus ægrotant. In confinio autem horum, indicia neutrorum conſiſtunt. Quocirca, diſpoſitiones corporum, quæ caſura in morbum videntur, ſunt ex neutro℞ genere: ſimulq́; etiam, quæ ipſa indicant ſigna. Primò ſiquidem hæc, ſanitatẽ oſtẽdunt: ſecundò autem ægritudinem. Ac proinde eadẽ ſigna, ſecundum habitudinem, quæ ad aliquid eſt, neutra & inſalubria dicuntur: quæ quidem præſentem diſpoſitionem oſtendunt, neutra: quæ verò futuram ꝑmonſtrant, inſalubria. Eadẽ verò ratione, & quęcunq; ægrotantibus ſigna ſalutaria apparent, dicentur quidem ſalubria, quia futuram ſanitatem oſtẽdunt: ægra autem, quatenus præſentem indicant ægritudinem.

Morbum futurum ſigna indicãtia, ex neutrorum genere exiſtunt.

Nec in ambiguo eſt, ꝙ quæ ſunt vtrorunq; indicatiua, neutra dicantur, ſecundum vnum quoddam neutrius vocabuli ſignificatum. Quum igitur eorum ſignorum quæ futuram ægritudinem indicant, duplex ſit differẽtia, prius ea pertractemus, quæ quantitatibus, vel qualitatibus, vel temporibus, non autem propriis ſpeciebus, ab eo quod ſecũdum naturam, euariant: veluti ciborum appetentia intenta, vel diſſoluta, vel quæ non ſeruat conſuetum tempus, aut quæ ad edulia non vſitata fertur. Ad hoc etiam genus pertinent excretiões cibi ſuperfluitatum, quæ aut pauciores, aut plures, aut humidiores, aut duriores exiſtunt. Sic humidiorũ excrementorum vel defectus, vel præter conſuetudinẽ abundantia: aut in colore, aut in conſiſtentia varietas, aut in excretionis tempore. Præterea vigiliæ plures, ſomniq́;: aut non conſueto tempore obiti. Eodem modo potus pluris, aut paucioris, calidi, aut frigidi inſolens appetitus: venereorumq́; immodica, aut intem-

Aegritudinem futurã indicantium ſignorũ natura duplex

peſtiua concupiſcentia. Adhæc plures aut pauciores ſudores his qui ſunt opportuni, & ad motus torpor: vel ſi moueri tentauerint, tarditas, exolutio'ue inſignis. Huc pertinet mẽſtruorum ſuppreſsio, vel immodica, aut diminuta euacuatio. Similiter de fluxu hæmorrhoidum eſt diſtinguendum. Quòd ſi non eadem quæ prius ex cibo potuq; voluptas capiatur, eſt futuræ ægritudinis ſignum: quemadmodũ hebetudo mentis ſenſuumq; minimè naturalis, aut obliuio inſolita: ſomni'ue turbati imaginibus. In ſumma verò, quæcunq; ſecundum naturam inerant, hæc quidem ſupra modum aucta: hæc verò imminuta: hæc temporibus quibuſdam, aut qualitatibus, aut quantitatibus immutata, futuros morbos prænunciant. Porrò morſus vẽtris, vel in ore ventriculi, vel in aliquo inteſtinoꝝ, aut quum aluus ſubducitur, aut quum vomitus excitatur, aut quum mingitur, ſiue alius aliquis dolor mediocris, ex genere quidem exiſtit eorum quæ p̃ter naturam: non tamen qui ſic ſe habent ægrotare dicuntur: ſicuti nec qui capite grauantur, aut dolent, aut vigilãt: quũ nondum ſolitæ ipſorum impediuntur operationes. Hic ſiquidem in huiuſmodi operationibus terminus eſt. Atq; iccirco in eo qđ ad aliquid, eandem diſpoſitionem ægram atq; neutram dicemus. Nam pro vigore potentiæ, quæ vel facilè ſuſtinet, vel vincit, vnaquæq; ex his quas antea diximus, vel morbus eſt, vel diſpoſitio neutra. Sic & quæcunq; in ſenſibus, non in eo quod magis aut minus inuicẽ differunt, ſed toto genere ſunt præter naturam, ſigna morborum exiſtunt, q̃diu modica fuerint, ac nondum ſufficiunt hominem à conſuetis operibus amouere. Ea autem contingunt, vbi ſenſus ipſi, circa ſenſibilia propria palam hallucinantur.

Morbos futuros prænnnciãt qnæ, a naturæ ordine receſſerunt.

SIGNA CORPORVM ægrotantium. Ca. LXXVIII.

Signa ſalubria

Signa pernicioſa.

AT quæ iam in ægrotantibus ſigna videntur, nõnulla quidem ſalutem: nonnulla mortem portendunt. Ac prima ſanè, ſalubria: ſecunda verò, genere quidem ægra: ſecundum ſpeciem autem, pernicioſa dicuntur. Sumuntur autem, ut dicamus vniuerſaliter, ex operationum virtute ac vitiis: ſecundum partem verò, ex particularium operationibus: quarum genera prius diximus. Porrò excrementa, quando quidem coctionis & cruditatis ſigna continent, fieri non poteſt quin omnino ſignificẽt, aut naturam materiei, aut materiam naturæ, aut neutrum alteri dominari. Salubria igitur ſigna dicentur, ſuperante natura: inſalubria verò deuicta. Neutra autem, quæ pugnas habẽt æquales. Cæterùm quæ manifeſtam coctionem indicant, ex ſalubribus ſunt: ſicuti quæ cruditatem, ægra. Quæ verò neq; coctionem nec cruditatem, ex neutrorũ natura exiſtunt. Sunt verò & neutra, quæcunq; nunc q̃dẽ hoc, nunc verò ↄtrariũ ſignificant: veluti denigrati digiti. Ac talia ſanè ſunt decretoria accidentia.

Excrementa quid indicent.

Decretoria accidentia.

DE CAVSIS SALVBRIBVS, inſalubribus atq; neutris. Ca. LXXIX.

QVoniam verò cauſarum hæ quidem ſalubres, hæ autem inſalubres, hæ deniq; neutræ: primũ de ſalubribus diſſeremus. Cæterùm quando quidem nonnullæ earum conſeruatrices, nonnullæ effectrices exiſtunt: ſuntq; & tempore & dignitate priores conſeruatrices, ab illis nobis eſt auſpicãdum. Quũ igitur non vnum tantùm ſit ſanum corpus, ſed plura, in eorum ſingulis, propria erit cauſa conſeruatrix. Siq̃dem omnis cauſa, in eo quod ad aliquid, eſt. Hic igitur denuo ſumendum initium ab optima corporis conſtitione: & quæ illi ſalubria ſint, conſyderandum. Eorum autem inuentionem ipſius rei natura indicat.

Salubriũ cauſarum differẽtia duplex.

QVOT MODIS ALTERETVR corpus. Cap. LXXX.

SEcundum quot igitur corpus noſtrũ alteratur modos, tot cauſarum ꝯſeruatricium genera habebit: quas liquet etiam correctrices exiſtere. Alteratur autem corpus, à nonnullis quidem, neceſſariò: à quibuſdam verò non neceſſariò. Neceſſariò enim alterãt, quæ nulla ratione euitari poſſunt: non neceſſariò autem, reliqua. Nam aerem quidem ambientem ſemper attingere, comedere, bibere, vigilare, & dormire, eſt neceſſe: enſibus autem, & exitialibus feris occurrere, non item. Quare iuxta primum cauſarum genus verſatur pars corporis conſeruatrix: circa ſecundam aũt minimè. Quot igitur ſint ea quæ ex neceſsitate corpꝰ alterant, diſtinguentes, proprium in ſingulis eorũ cauſarum ſalubrium genus inueniemus. Ineſt igitur vnũ ex ambientis aeris adhæſu. Alterum ex motu & quiete totius corporis & ſingularum particularum. Tertiũ ex ſomno & vigilia. Quartum, ex his quæ aſſumunt. Quintum, ex iis quæ excernuntur & retinentur. Sextum, ex animi affectibus. Ex his itaq; neceſſe eſt aliquo modo affici corpus. Ab aere quidẽ ambiente, quia vel calfit, vel frigeſit, vel exiccatur, vel humectatur: vel ſecundum horum patitur coniugationem: aut in tota alteratur ſubſtantia. Ex motu verò & quiete, quũ vtraq; modum exceſſerint, aut calfactum, aut frigefactũ, aut humectum, aut exiccatum, vel aliquid ſecundum horum patiens coniugationem. Sic & ex ſomno & vigilia ipſum pati eſt neceſſe, iuxta eandem rationem. Præterea & ex animi affectibus, & ex iis quæ aſſumuntur, aut excernuntur, aut retinentur. Hæc ſiquidẽ omnia, partim quidem euĩdenter, partim verò per alias cauſas medias, alterant corpus, & ſanitatem corrumpũt. Omnia igitur nunc dicta genera, materiæ quædã ſunt ſalubrium cauſarum. At vſu opportuno adhibito, cauſæ fiunt conſeruatrices, atq; ſalubres: ſi verò à modo aberrauerint, redduntur inſalubres. Quo circa, ſingu-

C õſeruatrices cãæ quot ſint.

Altratio dupliciter accidit.

Corpus neceſſario alterãtia, q̃ ſint, & quot numero.

Aer cur nos afficiat.

Motus.

Quies.

Somnus.

Vigilia.

Animi affectꝰ.

Salubriũ cauſarum materię quæ ſint.

læ earum rerum, quandoq; ſalubres, quandoq; inſalubres ſunt: quum ad aliquid referantur. Quippe vbi motum corpus deſyderat, exercitatio quidem ſalubris: otium verò inſalubre exiſtit. Quum verò eget quiete, otium ſalubre eſt: īſalubris autem exercitatio. Eodem modo de cibis & potibus, ac de aliis omnibus ſtatuendum. Horum nanq; ſingula, quando vt neceſsitas corporis exigit, cũ menſura, & opportuna qualitate adhibentur, ſalubria fiunt. At quum citra omnem neceſsitatem, ac præter modum afferuntur, inſalubria. Atq; hæ duæ ſunt circa ſalubre & inſalubre intentiones: rei ſcilicet, quæ adhibetur, qualitas, & quantitas. Non eſt autem rationi conſonum, etiam temporis occaſionē, quæ in iis quæ dicta ſunt, continetur, veluti tertium aliquod ab eiſdem diuerſum, introducere. Nam ſi tanta & tali re allata egeat corpus, nemini dubium eſt, quin etiam in tempore opportuno afferatur. Siquidem ide temporis occaſio eſt nata, q fluxile & tranſmutabile mortale corpus quum ſit, pro modo tranſmutationis, alia alio tempore auxilia poſtulet. Optimæ igitur corporis conſtitutioni, quum circunfuſus aer optimè temperatus fuerit, omnium earum rerum, de quibus nuper ſermonē fecimus, quantitas moderata conueniet. Quum verò aer à temperie receſſerit, tantũ illas à mediocritate euariare oportet, q̄tus fuerit aeris ab optima temperatura receſſus. Hi verò mediocritatis termini exiſtunt: in aere quidem ambiente, vt neq; horreat propter frigus: nec ſudet propter æſtum. In exercitiis autem, quum primum laſſari cœperit corpus, confeſtim quieſcere. At in cibis, coctiōis perfectio, & excrementoꝝ modus, in quanto & quali conueniens. Aequalis verò in his quodammodo eſt coctioni appetitus. Optima quippe natura, q̄tum appetit, tantum etiã concoquit. Sic & ſomno modum ipſa natura præfinit his, qui optimam corporis conſtitutionem ſortiuntur; nã

Intentiones circa ſalubre inſalubreq; ſunt qualitas exigendorum & quãtitas.

Occaſio tpis.

Mediocritatis termini in iis quibus vti corpus debet.

Natura optima, quantum appetit tantũ concoquit.

ſi tunc à ſomno excitantur, quum corpus ampliori qe te non eget. Quumq́; talem victus rationem adhibuerint, nullum eſt in eorum excrementis delictum, quæ vel per ventrem, vel vrinæ meatum, vel per totũ corpus vacuantur. Liquet igitur ipſos cauere debere ab immodicis animi affectibus: ab iracundia videlicet, triſtitia, furore, timore, & inuidia. Hæc ſiquidem alterant, atq; à naturali ſtatu corpus immutant.

DE VENEREIS. Cap. LXXXI.

VEnereorum verò iuxta Epicuri ſententiam, nullus eſt vſus ſalubris. Re vera autem confert, ſi tãtum interualli in eorum vſu adhibeatur, vt nec reſolutio aliqua percipiatur, & ipſe ſeipſo homo, quodammodo leuior factus, ac melius ſpirare videatur. *Venus quaten⁹ ſit ſalubris.*

Tempus autem ad vtendum opportunum, quum in omnium rerum circunſtantium exquiſita mediocritate corpus fuerit cõſtitutum: vbi ſcilicet, nec ſupra modum plenum, nec vacuum extiterit: aut in calore, aut frigore, aut ſiccitate, aut humiditate exceſſerit. Quòd ſi aberrare contigerit, paruus ſit error. Melius autem illi calefacto magis q̃ frigefacto, & pleno q̃ vacuo, & humecto potius corpore, quàm exiccato, vti venereis. Horum autem ſingulorum quæ dicta ſunt, qualitas, in * optima corporis conſtitutione eſt eligenda: exercitii quidem, in quo totius corporis partes, æqua proportione mouentur ita, vt non aliæ quidem vltra modum fatigentur: aliæ verò citra. Cibi autem & potus optimam habeãt temperiem. Eadem in reliquis ẽt eſt ratio habenda. At ſi ab optima conſtitutione aliqđ defecerit corpus, non autem vehementer, & hæ quæ ipſius ſanitatem conſeruant cauſæ, ad proportionem mutabuntur. Sed quum multa ſint huiuſcemodi corpora, per ſingula genera eſt ſeorſum dicendum. Quod igitur in partium ſimilarium temperie euariat, inſtrumentariarum autem partium ſeruat commenſuratio-

Venereis tp̃e aptũ quod ſit.

Optime cõſtitutę naturę oĩa requiri mediocria.

nem, duplicem habet ſalubrium cauſarum formam: alteram quidem, earum quæ ipſius conſeruant temperiem: alteram verò, earum quæ ad optimam transferunt. Quæ itaque ipſius temperaturam conſeruant, tantum à cauſis optime temperatæ naturæ diſtabunt, q̃tũ & totius corporis temperatura ab illa euariabit. Calidiora ſiquidem corpora, calidiorem victus rationem poſtulant: frigidiora autẽ frigidiorem: ſicciora ſicciorem: & humidiora humidiorem. At ſecundum coniugationem, calidiora & ſicciora, calidiorem ſimul atque ſicciorem: eadem in reliquis quoque coniugationibus proportione ſeruata. Rectè ſiquidem cauſarum vtetur materia, qui naturales earum potentias agnouerit: videlicet, quod motus, alimenti penuria, vigiliæ, excretio, & omnes animi affectus, corpus exiccant: at quæ hiſce contraria exiſtunt, humectant. Ita verò, & calfacientia, & refrigerantia vitæ inſtituta, & ciborum, ac potuum, vtq; ſimpliciter dicam, omnium quæ corpori afferuntur, materias quis noſcens, atque potentias, ſalubribus vtetur cauſis, ſimilia ſimilibus adhibendo, ſi quidem eandem in qua acceperit, ſeruare corporis temperiem ſit animus. Quòd ſi permutare, atque ad melius eã traducere ſtudeat, alterum eſt hic ſalubrium cauſarũ genus, his quidem quas nuper diximus, contrarium: æqualiter verò declinans ad alteram partem à bene tẽperatis & mediis, quæ optimis naturis conueniunt. Calidior ſiquidem & ſiccior temperatura, à calidioris ac ſiccioris victus ratione, ad exactiſsimum bonæ temperaturæ habitum non transfertur. At taliũ erit vſus neceſſarius, quæ tantum eis quæ probè temperata exiſtunt, frigidiora atque humidiora ſint, q̃tum & natura naturam, in caliditate & ſiccitate ſuperabat. Nam tale cauſarum genus inſitas corrigit intemperantias. Alterum verò de quo ſupra diximus, temperaturam conſeruat. Eſt autem vtriuſque viciſsim apud medicos vſus

Exiccãtia corpus quæ ſint.

Similia ſimilibus eẽ adhibẽda dum ſeruare corporũ tẽperamenta eſt animus.

neceſſarius. Nam quum plurimum ſuppetit otii, corrigere oportet, ac ſenſum ad meliora transferre. Neq; enim natura patitur repentinas alterationes. Hominē autem occupationibus neceſſariis diſtrictum, in eodē præſtat habitu conſeruare. Porrò quæ ſimilem habēt in omnibus corporis partibus intemperiem, eadem egent procuratione: disſimili, quæ disſimilem.

Intemperantię qñ ad melius ſint traducēdę & quando ſic conſeruandæ.

DE CAVSIS SALVBRIBVS partium inſtrumentalium. Cap. LXXXII.

INſtrumentariarum autem partium cauſæ ſalubres, quatenus & hîc ab optima conſtitutione delinquit, ita & inuicem diſtabunt. Aliæ nanq; ſunt ſalubres erroribus qui in formatione conſiſtūt: aliæ iis qui in magnitudine, vel numero, vel poſitu. In formatione igitur plures contingunt errores: nam & figura partis, & ſi qua in ea cauitas eſt ſecūdum naturam, vel meatus, vel orificium, vel aſperitas, vel lenitas, ſi quidem parū à naturali ſymmetria receſſerint, ſalubrium corporū retinent appellationem: ſi verò amplius, inſalubrium. Quòd ſi tantus fuerit receſſus, vt operatiōi afferat detrimentum, iam ægrotare dicentur: Secundum quantitatem autem, exceſſus atq; defectus ad eaſdem ducit differentias. In numero verò, ſiue vna, ſiue plures, quæcūq; ex ſimilaribus partibus fuerint, aut deficiāt, aut ſuperabundēt. Ex hoc genere etiam ſunt, quæcūq; in nobis ſubſtantiæ præter naturam conſiſtunt. Reliquum eſt aliud genus, quod ad ſitum cuiuſlibet ſimplicis attinet partis: ī quo & ipſo quatuor ſunt omnes differentiæ. Prima quidem, quæ optima exiſtit. Secūda, quæ parum euariat, ob idq; ſalubre adhuc efficit corpus. Tertia quæ inſalubre, quando amplius à modo receſſerit. Quarta quæ iam ægrum receſſu plurimo reddit. Quæcunq; igitur partes in figura delinquunt, veluti quæ blæſæ, varæ, & obliquæ appellantur, hæ quum fœtus nuper natus atq; tenellus eſt, formatione & li-

Errores in Formatione, quotupliciter cōſiſtere poſsint.

gatura, ad naturalem habitum traducuntur. At ſi iam aucto infante, ad duritiem peruenerint, emendari nõ poſſunt. Sic errores quidem qui ad cauitatem attinẽt, quum adhuc augeri perſeuerant, correctionem admittunt. Quum autem iam ad vltimum peruenerint, nullus eſt remedio locus. Cauitates igitur quiete atq; alligatione paruæ redduntur: magnæ verò i, partiũ opatiõe & retẽtiõe ſpiritus. Sic & quæcũq; foramina, oraq;. Et qdem, quæ naturalem magnitudinẽ partes exuperãt, quiete, ac commoda ligatione, minores redduntur: augentur autem, & naturali motu, & frictione moderata, & quibuſcunq; aliis plus ſanguinis conciliare valentibus. Deficientes autem partes, quæcunq; ex ſanguine duxerunt originem, corrigi quidem non eſt impoſſibile. Quæ verò ex ſemine, propemodum impoſſibile exiſtit. Licet tamen aliquando loco earum alias facere, quæ vſum haud diſſimilem præſtent. Earum verò omnium natura opifex ẽ. Medicus autem miniſter. Porrò quæ numero excedunt, iis ablatio, cauſa ſalubris exiſtit. Inſpicere verò oportet, in qbus id fieri poſſit. Nam ſi impoſſibile appareat, tranſponere tentandum eſt. Eadem eſt & eorum, quæ in ſitu vitia ſunt, emẽdatio. Nec verò in ambiguo eſt, q duo ſæpius aut tria vitia, eandem pñt partem comprehendere. Reliquum eſt id morbi genus, qđ ſimilaribus & inſtrumentalibus partibus exiſtit commune, vnitatis diuortiũ.

Partes ex ſanguine cretas, poſſe corrigi ſi deficiant: ex ſemine aũt ortas vt inſtaurẽtur eſſe fere impoſsibile.

Naturam eſſe opificem generationis particularum.

Medicus naturæ miniſter.

DE CAVSIS SALVBRIBVS ceu ad eos, qui morbo tenentur. Ca. LXXXIII.

SAlubrium cauſarum, aliæ quidem occurrunt * intemperiei iam genitæ: aliæ illi quæ in generatione conſiſtit: aliæ illi, quæ futura eſt. Igitur harum quæ ſunt poſtremæ, hæ quidem in præſeruatiua artis parte continentur: hæ verò in ſalubri. Primæ autẽ illæ inter omnes, in curatiua tantummodo. At illæ quas inter vtraſq; collocauimus, in præſeruatiua ſimul & curati-

tia. Siquidem factam iam ægritudinem, curare oportet: eam verò quæ nondum adeſt, ſed futura eſt, prohibere ne fiat, ab ea quæ eſt in corpore diſpoſitione. Eius autem quæ adhuc fit, quod quidem factum eſt, curare expedit: quod verò futurum, prohibere ne fiat. Prohibebitur autem, ſublata ea diſpoſitione, * quam ſequi morbus natura eſt aptus. Talis etenim diſpoſitio, cauſa antecedens dicitur. At facta iam ægritudo curabit, ſoluta ea diſpoſitione, à qua primùm læditur naturalis functio. Quam ſanè ipſam diſpoſitionem, morbi cauſam vocamus.

DE COMMVNISSIMA INtentione curatiua. Cap. LXXXIIII.

Curationis ſcopus.

CVratio verò vnum præcipuum cõmunisſimũq; habet ſcopum, nempe tollendæ diſpoſitioni contrarium. Ex hoc ſiquidem genere ſunt cauſæ illæ omnes, quæ ſanitatem efficiunt. Particulatim verò, ex vnicuiq; diſpoſitioni contrariis. Calido igitur affectui, cauſa frigida contraria exiſtit: frigido autem calida: eademq; in cæteris proportione. Etenim ſi omne immoderatum præter naturam eſt: moderatum verò ſecundum naturam: neceſſe eſt omnino, vt immoderatum ab immoderato cõtrario, ad mediocritatem trahatur. Cæterùm ſecundum potẽtiam, non ſecundum imaginationem, calfaciens refrigeranſq;, & alia id genus, ſunt accipienda. Fingamus itaq; in humoribus putreſcentibus febrem accẽdi. Indicatio in huiuſcemodi affectu, eſt euacuatio ſimul & alteratio: hęc quidem, quæ putredinem finiat, manente adhuc ſubſtantia: euacuatio verò, quæ totam ex corpore ſubſtantiam putrem educat. Sed dicta quidem alterationis ſpecies cõcoctio exiſtit. Euacuationes autem fiunt, & per ſanguinis emisſionem, & clyſteris vſum, & per vrinæ vias, atq; eam, quæ per cutim fit, tranſpirationem: ac præterea, per eam quę fit ad partes oppoſitas attractionẽ,

Immoderatũ omne eſt præter naturam.

Febris putridę indicatio duplex.

Alteratio putrium humorũ concoctio eſt.

Euacuationũ ſpecies.

atq; ad alias propinquas deriuationem. Nam & ad hoc ipſum genus ptinet citare menſtrua, hæmorrhoidesq; aperire, ac deniq; expurgare per palatum & nares. In vniuerſum autem, ſi vnãquanq; prius effectricem cauſam reſciderimus: dein verò ad illam quæ ab eadē cauſa facta eſt, ægritudinem acceſſerimus, cauſarum ſalubrium inuentionem habebimus. At ſecũdum compoſitas intemperies, ex ſimplicibus compoſitio, cõmonſtrabit ſalubria præcepta. Etenim ſi decem quidē gradibus ad caliditatem maiorem ea quæ naturæ conueniat, labatur corpus: ſeptem verò ad ſiccitatem maiorem: tunc ſalubrem cauſam in huiuſcemodi affectibus eſſe oportebit, decem quidem gradibus frigidiorem: ſeptem verò humidiorem. Quòd ſi particula affecta in penitioribus locis ſit ſita, machinari oportet īſuper tale remedium ſalubre, cuius vis nequaq̃ in itinere antea exoluatur. Si itaq; calidius eſſe oportuerit eo quod eſt moderatum, non ſolũm tantam habeat caliditatem, q̃tam exigit morbus, ſed vltra eandē menſuram, tantum adiiciatur, quantum ex ſitu, vt pertingere poſſit ad locum patientem, ſit neceſſarium. Si verò frigidi⁹, non ſimpliciter tantum frigiditatem oportet augere, ſed & materia quoq; prius animaduertēda eſt. Si enim craſſa ſit, non admodum poterit penetrare ad profunda. Sed potius contrarium præſtabit effectum, ſpiſſando ſuperficiem, atq; denſando. At ſi tenuioribus partibus cõſtet, poterit ſanè plurimum ſubire profundum. Idem in humectantibus atq; exiccantibus accidit: in q̄bus craſſitudo & ſubtilitas partium ſubſtantiæ inſpiciunda venit. A ſitu itaq; loci, inuenit īdicatio ſalubre remedium. A formatione autem, & ſitu ſimul, quando effluxus ſenſibiles, atq; ad alium locum foraminibus patentes habuerint, aut his omnino caruerint. Quos enim effluxus ad principales efferri partes cognouerimus auertemus, atq; ad illas impellemus, quæ

Affectus in alto ſitos, vehementiorē medicamenti vim requirere, quã ex ſua ipſi natura poſtulent.

Auertendos effluxus eſſe a partibus principalibus, ad ignobiliores.

minimè principatum obtinent. Porrò cauſarum quæ intemperaturam efficiũt, curatio fit per euacuationẽ. Nam ipſæ intemperaturæ, ſola alteratione ſanantur.

CVRATIO SOLVTIONIS continui in parte carnoſa. Cap. LXXXV.

Vnio ĩ partib⁹ inſtrumẽtariis ſolutis eſt impoſsibilis.

Continuitatis autem ſolutionis curatio, intentionem quidem habet vnionem, quæ in partibus q̃dem inſtrumentariis impoſſibilis eſt: in ſimilarib⁹ verò, non ſemper poſſibilis. Quandoq; verò, ſicuti in carnoſis, ſanitas conglutinatione perficitur. Ipſam verò antecedit ſi vulnus maius extiterit, partium applicatio diſtantium, quæ ex formationis genere exiſtit. Vt autem hæc ipſa firma & ſtabilis fiat, alligatio cogens in vnum, & fibulæ, & ſuturæ, vtiles ſunt. Coaleſcere autem facit ea quæ diſtant inuicem, ac priſtinam reſtituit, vnionem, ipſa natura. Noſtrum verò opus eſt primò quidem applicare extrema diſtãtium partium. Secundò autem, quæ in vnum coacta ſunt, ſic conſeruare. At tertiò, cauere, ne quid labris intercidat vlceris. Quartò deniq;, ipſam partis ſubſtantiam conſeruare ſalubrem, id quod per mediocriter exiccantia fiet. Hæc igitur eſt ſolutæ cõtinuitatis curatio: quum ipſa ſola ſeorſum in carnoſa parte conſiſtit.

Vnionem carnis ſolutæ, q̃ præcedant.

Vnionem præſtat natura.

Solutę partis ſubſtantiã conſeruare medio criter exiccantia.

DE SOLVTIONE CONTInuitatis in oſſe. Cap. LXXXVI.

Fractura quod pertinet ad intentionem primam eſt incurabilis.

At fractio eſt in oſſe continuitatis diuortium: q̃d quidem quãtum ad intentionem primam, inſanabile eſt: quo verò ad ſecundam, quodammodo recipit curationem. Prima igitur intẽtio eſt coalitus partium, qui ob oſſis duritiem fieri non poteſt. Secunda, alligatio, quæ fit, callo ſupernato partes fractas circumligante. Calli autem generatio, qua quidẽ ex materia, & à natura fit, eſt & ad alia communis. Quatenus verò formam oſſi vicinam habet, ex eiuſdem fit alimento. Molle verò & puerile os, coaleſcere

Calli gñatio.

Oſſa puerilia coaleſcere poſſe.

Fracto oſſe ſimul affici muſculos.

poteſt: ſed perrarò fit talis affectus, quin aſſocietur alteri. Magna enim ex parte adiacentes muſculi, vnà cũ corporibus aliis, per fracturam oſſium patiũtur. Quocirca & curationis intentio oritur duplex: quarum altera quidem, circa oſſa: altera verò, circa corpora adiacentia verſatur. Quum igitur fracturæ ſanitas, callo adueniẽte fiat: ad huius autem generationem, proprii oſſis alimenti ſuperfluitatem naturæ ſuggerere oporteat, quæ quidem ſuperfluitas in qualitate & quantitate debet modum ſeruare: talis certè victus ratio adhibenda eſt, quæ influxurum oſſibus ſanguinem tantum ac talem præparet, qualis & quantus generando callo ſit opportunus.

Fracturæ ſanitas fit callo adueniente.

Fracturæ qualis victus ratio conueniat.

DE PVNCTVRA NERVI, & tendonis. Cap. LXXXVVII.

Pũctura nerui, cur ad excitandã cõuulſionẽ ſit prompta.

NErui verò & tendonis punctura propter ſenſus vehementiam, & quoniam hæc pars principio continuatur, prompta eſt ad excitandam cõuulſionem neruorum: ac tum præſertim, quum nil extrorſum expirat: obcœcato cutis vulnere. Aperiendũ eſt igitur, atq; exiccandum ſubſtantia tenui, quæ vſq; ad ima nerui oblæſi poſſit deſcendere. In ſimplicibus igitur huiuſcemodi affectib9, ſalubrium cauſarum forma talis exiſtit. In compoſitis verò complicatur vlceribus: prima quidem cauitas: quæ non differentia vlceris, ſed eſt alterius ægritudinis genus, in quo facta eſt ſubſtantiæ iactura. Curatio autem in morbo duplici, duplicem exigit intentionem. Nam continuitatis ſolutio, vnitate: ſubſtantiæ autem iactura, generatione indiget. Quòd aũt primo quidem hunc affectum oporteat ſanare, ac dein vnitatem reſtituere tẽtare, ipſa natura rerum nos docet. Vbi verò repletum vlcus iam fuerit, ad æqualitatemq; perductum, cute inducendũ eſt: id quod ſi fieri non poſſit, ſaltem carne, quæ cuti vicina ſit, communiẽdum. Eſt autem huiuſcemodi, quæ

Puncturę curatio.

Caui curatio vlceris.

& ſicca

& ſicca, & calli ſimilitudinem præ ſe fert. Ad cicatricē igitur inducendam, neceſſaria exiccantia erunt, ac ſine mordacitate aſtringentia medicamēta. Sic & ſi ſordities aliqua fuerit adnata, intentio abſtergendi erit. Præterea ſi inflāmatio aliqua, vel attritio, vel ſcirrhꝰ, vel tumor mollis & laxus, vel intemperies vnà cum vlcere adſint, prius quidem eorum curationi inſiſtendum eſt, ac dein ipſum vlcus curandum.

Cicatrici inducendæ, ſiccantia deſyderari

Vlceri ſi adſit tumor hic prius curādus eſt, quàm ſuccurramꝰ illi.

DE SPECIEBVS MOBORVM qui iuxta fotmationem cōtingunt. C.LXXXVIII.

QVod verò ad figuræ permutationem pertinet, in iis ſanè qui adhuc creſcunt, poſſibile eſt plurimarum partium peruerſionem corrigere: in eis autem, qui iam ſunt aucti, minimè. * Scopus igitur in iis quæ curationem recipiunt, eſt in contrarium peruerſionis adducere. Si verò fractione aliqua non rectè cōformata, alicuius membri figura vitiata fuerit, cui ſubſtantia calloſa innaſci præuenerit, ſi quidē hæc adhuc recens extiterit, perfringere os compactum, oportet, ac rurſus rectè afformare. Deinde callum ſuperinducere.

Peruerſi membri curatio.

DE OBSTRVCTIONE. Cap. LXXXIX.

EST verò & obſtructio ex eodem morborum genere, fitq́; ex craſſis: & lentis humoribꝰ: vnū & ipſa ſcopum habens morbo ꝯtrarium, videlicet apertionem. Cauſæ autem ſalubres ſunt abſtergentia & incidentia medicamēta. Quæ verò fit ab ſtercore duro, interſepiente inteſtinum, obſtructio, primùm quidem habebit duritiei remedium, ex humidis pinguibusq́; clyſteribus. Poſteà dæmum ab acribus euacuationem expoſcet. Quæ autem à lapide fit in veſica, ſubitò quidem, illius tranſpoſitionem requirit: integræ verò ſanitatis gratia, icisionem, & extractionem. At humiditatis quæ præter naturam cōtinetur ſanatio, in * exacta totius euacuatione conſiſtit: quemadmodum etiā

Obſtructionis curatio.

Lapidis in veſica curatio.

Pectoris excrementa educi cum tuſsi a medicamentis tenuantibus.

in ſuppuratis. Immodica autem repletio, immodica euacuatione curatur. Quæcunq; igitur in pulmone vel pectore continentur, * educūtur quidem per tusſim, ſed à medicaminibus extenuantibus. Quæcunq; verò in hepate, vel venis, vel arteriis, vel renibus, aut p vrinam, aut per * inferiorem ventrem. Sed per vrinam quidem, ab iis quæ vehemēter extenuant: per ventrē verò, ab eis quæ attrahendi, aut aperiendi ora vim habent. Quæcunq; in ſuperiori ventre comprehenduntur, per vomitum: ſicuti quæ in iferiori, per ſubductionem. At quæcunq; ſub cute, per ſectionē, vel ignem, vel adurentia medicamenta. Sic aliquando etiā, quæcunq; in aliqua naturali cauitate, vt in thorace. Vt autem ſummatim dicam, quicquid præter naturā in aliquibus partibus continetur, eius ſanationis intentio, eſt ablatio: vel ſi fieri hæc nō posſit, tranſpoſitio. Quæ verò non ſunt ex genere præter naturam, at quantitate damnantur, in his ſcopus detractio exiſtit. At inuentio eorum, quæ ad ipſorum ſanationē perducunt, partim quidem ex affectu, plurimum verò ex ipſis affectis particulis ſumitur.

Diuretica qualia eſſe debeāt

Cauſticis in quibus vtendum medicamētis.

DE ASPERITATE ET LEAuitate. Cap. XL.

Quæcunq; verò partes, q̃ exaſperatæ ſint, naturalem amiſerint habitum, iis læuitas naturalis reſtituenda eſt: oſſa quidem læuigando: aſperam verò arteriam, vel linguā leniendo, humidis quæ nihil mordeant, atq; lentorē habeant. At quibuſcunq; læuitas ineſt non naturalis, cognata aſperitas, reuocanda eſt medicaminibus quæ ſufficienter abſtergant, aſtringantq; parum. Quæcunq; verò vel obſtructiones, vel anguſtiæ meatuum, alios morbos ſequuntur, eorum curatio prius eſt perficienda. Quòd ſi nonnulla ex proximè dictis inuicem complicentur, varias habebunt indicationes. Si igitur in particulam

Aſpera quibus ſint læuigāda.

Læuia quibus exaſperanda.

aliquam tanta ſanguinis copia confluxerit, vt vniuerſæ ipſius venæ intumeſcant, & diſtendantur, nõnihilq; in ſpatia vacua & intermedia transfundant, huius quidem affectus ſanatio ſcopum habebit euacuationem: aut, vt apertiori vtamur vocabulo, detractionẽ: quandoquidem morbus eſt immodica partis repletio. Itaq; neceſſarium eſt, vt ſuperfluitas vacuetur, aut retrocedens, aut per ipſam patiẽtem particulam. Retrocedet autem, vel impulſa, vel attracta, vel trãſmiſſa, vel vno aliquo horum modorum, vel omnibus. Per locum verò patientem vacuabitur, partim quidem manifeſtè, ſenſibiliterq;: partim verò reſoluta in vapores. Si igit̃ vniuerſum corpus plus æquo plenum fuerit, per patiẽtem locum minimè vacuare expedit. Nam ſi ſcarificationibus, aut ſectionibus, ſenſibiliter aliquid euacuemus, plus ratione excitati doloris attrahemus in partem. Si verò calfacientibus conemur diſcutere, maior copia caloris ui ad partem trahetur, q̃ diſpergatur.

Vacuationem per partem læſam non eſſe moliendã, vniuerſo corpore pleno exiſtẽte.

Quòd ſi hac in re laboremus, vt retrocedat id quod influxit, corpus quum plenum ſit, non admittet. Vt igitur fieri hæc ambo poſſint, in primis euacuare vniuerſum corpus oportet: dein autem id quod in partem influit, ad contraria loca retrahere. Quod quidem vbi fecerimus, prius repellemus à parte, q̃ aggrediamur diſcutere. At quo mitiora præſidia fuerint, eo erit longe aptior vacuatio. A patiẽte verò loco repellemus aſtringendo, atq; refrigerando. Quinetiam loca inanita attrahunt ad ſeipſa quæcunq; repercutiuntur. Vaſa præterea, ui medicaminum aſtringentium corroborata, à ſe ad alia remittunt. Si igitur ſuperfluum omne hac via retroceſſerit, bene ſe res habet. Si verò aliquid fuerit retentum in parte, id lẽtum & craſſum eſſe, ob idq; ægrè ſolubile, coniicere oportet. Poteſt etiã, vel ſi influens humor non ſit eiuſmodi, effuſus tamen eſſe ad intermedia ſpatia. Quo tp̃e euacuandus eſt per ipſum

Inflãmatæ partis curatio, vbi vniuerſum corpus eſt plenũ.

Repercuſſionẽ fieri per aſtringentia & refrigerantia.

locum affectum: imponentibus nobis particulis ſuper iacentibus ea, quæ repellendi humorem vim habeāt. Maximè vero euacuabis quod in ſpatiis iis deliteſcit, & ſcarificationum auxilio, & medicaminū quæ diſcutiendi vim habeant. At quia diſcutientia omnia vires calidas habent, effectus autem huius temperaturæ, eſt mordere, vbi caliditatis modum exceſſerint: cauenda ex eis ſunt vehementisſimè calida: ac tum præſertim, quum patiens locus in ſuperficie cōſtiterit. Neq; enim paruus excitabitur dolor, ſi præter proprium affectū, inſuper mordeatur. Taceo etiam dolorem omnem irritare fluxiones. Quod igitur mediocrem caliditatem obtinet, in hiſce dolorem ſedat: ac multo magis ſi humidum fuerit. Et quidem quicquid per ſumma hæret, potens eſt id medicamen digerere, * etiam ſi validas non ſortiatur ad diſcutiendum vires. Quòd ſi ſummæ quidem partes oī noxa caruerint, id verò qđ euacuari oportet, in penitioribus partibus hæreat, intendendus atq; augendus diſcutientis medicamenti eſt calor: quum dubitandum ſit, ne prius q̄ profundas partes attigerit, interim vires amittat. Nec tamē ex eo ſuperiores partes aliquem dolorem ſentient, quum omnes vacent affectu. Quare duo hæc ſimul inuitant ad calidorū pariter atq; acrium medicaminum vſum, & ſummæ partes quæ tolerant: & profundæ, quæ egent. Hāc igitur indicationem, à ſitu partis deſumebamus. Porrò affectarum partium, in quibus retinetur ſupfluitas fluctionis, nonnullæ quidem raræ, laxæ, & molles natura exiſtunt: nonnullæ autem denſæ, preſſæ, ac duræ. Priores igitur, euacuantur facilè: reliquæ autem, medicamentis acrius vacuantibus, ac præterea tenuiores partes habentibus, egent: atque eo magis, quo profundiorem ſitum habuerint. Hæc igitur tibi rurſus ſit indicatio, vna quidem à particulæ patientis ſubſtantia: altera verò à formatiōe & ſitu. Fingamus enim in he

Diſcutientium quę vehementiſsime calida ſint in quibus ſit vſus cauendus.

Dolor omnis fluxiones excitat.

Diſcutientium calorem intendendum eſſe, vbi humor vacuandus in penitioribus partibus hæret.

Partiū quæ nō vacuētur facile & quę acriora medicamenta deſyderent.

pate eē proximè dictū affectū, in anguſtis vaſorū finib⁹, impactis humoribus, qui vel lenti & tenaces, vel craſſi exiſtant: vel ſuperabundent. Nonne in promptu eſt, primùm quidem craſſitiem vnà cum lentore & tenacitate, cibis ac potibus extenuantibus, ad ſubtiliorum partium ſubſtantiam transferri oportere? Secūdò autem, non per anguſtos tantùm, inuiſibilesq; meatus, ſed per latiores etiam, quicquid inibi infeſtum eſt, euacuandum eſſe? Sunt enim in hepate venæ, non minus amplitudine, q̃ numero, īſignes. Terminantur aūt, hæ quidē, in gibbis, ad venā cauam: hæ verò in cauis, ad portam. Vnde haud difficile tibi futurum eſt, vbicūq; preſſi conſtipatiq; humores fuerint, eoſdem expeditè euacuare: trahendo quidem ad ventrem, cum his quæ attrahendi vim habent medicaminibus, quicunq; ex ipſis, in venis ad caua hepatis pertinentibus aceruati ſunt: ad vrinæ verò meatus promouendo, per cauam venam, quicunq; in venis ad eam ꝑtinentibus hęrent. Eſt & alia indicatio ab hepate ſumpta, veluti à venarū principio. Nam quum non tantùm ſeipſum regere natura ſit aptum, ſed largiatur etiam virtutem venis, verendum eſt, ne ſi eius vigor fomentis & cataplaſmatis relaxātibus exolutus fuerit, & ipſum primum ad proprium opus, & omnes ſubinde venæ, ratione illius, imbecilles reddantur. Quare in curationibus eius aliqua ex aſtringentibus medicamētis ſemper miſcere oportet. Sed quoniam in profundo admodum loco ſitum eſt, dubitandum erit, ne aſtringentis medicaminis vis, debilitetur, niſi ab aliqua altera ſubtilium partium ſubſtantia, qualis aromatum eſt, traducatur. Melius verò fuerit, ſi & ipſum medicamē aſtringens, etiam aromaticum fuerit. Nam ſi duas habuerit natura inſitas qualitates ac poteſtates, valentius operabitur: ita vt euacuet quidem quod præter naturam in ipſum membrū confluxit: ſeruet autem humorum modum conueniē

Hepatis obſtructi curatio.

Hepatis caua, & gibba, quâ parte vacuanda ſint.

Hepar venarum pincipiū.

Hepaticis medicamētis cur aliqua ex aſtrīgētibus admiſcenda ſint, & quę aromaticā vim obtineāt.

rem naturæ. Explorandum itaq; eſt, num quid ab humoris confluentis qualitate, temperies eiuſdem membri ſit alterata: vt hanc ipſam curantes intemperiem, ſanitatem parti reſtituamus. Curabimus autem, contrariam ex aduerſo afferentes qualitatem: quantum vnumquodq; calidius aut frigidius redditum eſt, tantum refrigerantes, aut calfacientes. Quare & hic rurſus agnoſcenda eſt ipſius ſecundum naturã tẽperies.

Intemperies eſſe per contraria curandas.

DE MORBO SECVNDVM numerum. Cap. XCI.

QVibus autem aliqua particula deficit, in iis quidem, ſcopus eſt, efficere alteram, ſubminiſtrando naturæ, eo quo diximus modo. Quibus autem redundat, hanc reſecare oportet, aut ſcalpello, aut igne, aut cauſtico medicamine. Hæc igitur omnia ſanare * fermè poſſibile eſt: At generari, non omnia poſſũt. Quædã verò ſunt, quæ & ſi generari nequeãt, pro ipſis tamen licet alterum ſubſtituere: quemadmodum oſſe ex toto ſublato, carnoſum quendam callum inducimus: qui proceſſu temporis duriorem naturam contrahit, quum ab initio carnis imitaretur ſubſtantiam. Vbi verò parte quacunq; ſublata, neq; eandem ſecundum ſpeciem ſubſtantiam, neq; ſimilem efficere poſſumus, tertius nobis ſcopus eſt, inuenire decorem quendam quemadmodum in mutilationibus.

Redundantes partes reſecari tripl. poſſe.

Mutilis membris arte conciliandum eſſe decorem.

DE MORBO SECVNDVM magnitudinem. Cap. XCII.

COmmunicat autem hoc genus totum, cum eo quod ad magnitudinem pertinet. Nã quodcunq; ex eo eſt ſecundum naturam, illi propinquũ exiſtit. Id verò tantùm ſeiunctum eſt, quod inter minimè naturalia connumeratur. In quo quidem prima intentio eſt ablatio. Secunda verò, ſi illa ſit impoſſibilis, trãſpoſitio: quemadmodum in ſuffuſionibus. Quæcunq; autem non integris partibus, ſed earum tantùm parti

culis, aut deficiunt, aut excedunt naturæ modum, refe ctio quidem, vel generatio, in iis quæ deficiũt: ablatio verò & abolitio, in his quæ ſuperabundãt, ſcopus eſt, Quare neq; in ipſis altera intentio, neq; medicaminũ forma eſt diuerſa.

DE MORBO SECVNDVM ſitum. Cap. XCIII.

SEd iam veniendum eſt ad reliquum ſalubrium cauſarum genus, quod ea corpora emendat, quæ in ſitu ſunt vitiata: veluti luxatiões, & in ſcroto inteſtinum. Quæ ſanè vitia contingunt, partim ex violenta tenſione atq; impulſu: partim ex dilatato continente, vel rupto. Quare modus etiam curationis eſt duplex: alter quidem ad oppoſitam partem ei * ad quam facta eſt permutatio, intendendo, & pellendo: alter verò, id quod continet, firmius ſolidiusq́; reddendo.

Luxationum cauſa & curatio.

DE CAVSIS PRAESERVAtiuis: Cap. XCIIII.

POrrò eorum quæ præſeruatiua dicuntur, triplex ſecundum genus differentia exiſtit. Prima quidẽ, hominis qui integra fruitur ſanitate. Secunda verò, eius qui non integrè valet. Tertia deniq; eius qui iã ægrotat. Primum igitur gen⁹, ad ſalubrem artem ſpectat: in duasq́; partes diuiditur. Secundum verò, ad p̃ſeruatricem pertinet. Tertium ad curatiuam. Hoc autem vniuerſum genus præcipuè circa humores verſatur: quos neq; lentos oportet eẽ, neq; craſſos, neq; aq̃ſos, neq; plurimos, neq; vehementer calidos, aut frigidos, neq; mordaces, neq; putredini obnoxios, neque veneni naturæ affines. Nam vbi aucti fuerint, generant morbos. Augentur verò nonnunq̃ eadem ex cauſa, quæ ab initio eos generauit. Illud autem plerunq; accidit, vt ſua alteratione inficiant illos, qui ſunt in corpore humores. Scopus verò & horum curationis duplex exiſtit: alteratio ſcilicet, & euacuatio. Alterantur

Præſeruatiuarum cauſarũ differantia triplex.

Alteratio humorum a quibus fiat.

igitur, vel concocti à corpore, vel ab aliquibus facultatibus aliis, quæ vim medicamentoſam ſortiuntur. E quorum numero exiſtunt ea, quæ aduerſantur exitialium ferarum venenis: quæq; etiam pharmaca virulenta transmutant. Euacuantur autem ſatis calidis medicamentis, purgationibus, clyſmis, ſudoribus, & vomitibus. Hæ igitur ſunt ipſorum communes euacuationes. Proprie autem, ex locis in quibus coaceruātur, ſumuntur. At verò próptius euacuātur ꝑ ventré quæcūq; ꝯtinent in primis venis ſuperfluitates. Quæ autē in iis quæ in hepate ſunt, per vrinæ meatus. At quæ in toto corpore, per ſudores: ſicuti quæ in capite, per palatum, vel nares, vel per vtrūq;. Cæterùm quæ in ſpatiis pectoris laxioribus continentur, per guttur ſimul cum tuſſi: quæ in renibus ſunt, vel veſica, per vrinam. Communis autem in his indicatio eſt, * reuulſio quidem ab omnibus partibus, ad q̄maximè diſtantia loca: deriuatio verò, ad vicina. Quæcūq; itaq; huiuſcemodi curant diſpoſitiones, cauſas ſalubres vocamus: ſicuti inſalubres eas, quæ adaugent: & neutras, quæ neq; obſunt, neq; iuuant. Pars igitur artis præſeruatiua talis eſt.

Euacuationis modus multiplex.

Reuulſio fit ad quā maximè diſtantia loca.

Deriuatio fit ad vicina.

DE ILLA ARTIS PARTE, quæ conualeſcentes reficit, & ſenibus congruit. Cap. XCV.

QVæ autem reficit atq; reſtaurat, in conualeſcētibus atq; ſenibus locum habet. Cæterùm quænam horum ſit diſpoſitio, & à quibus præcipuè cauſis ad naturalem habitum reducatur, í methodo medendi explicauimus. Diſpoſitio igitur talis eſt. Optimus quidem, ſed exiguus eſt ſanguis: atq; vnà cū ipſo ſpiritus animalis, vitaliſq;. Ipſæ verò ſolidæ partes ſicciores: atq; ob id, earum vires imbecilliores: proindeq; vniuerſum corpus, frigidius. Cauſæ verò ſalubres quæ hanc emendāt diſpoſitionem, vt vno eas cō

Conualeſcentium ſenumq; diſpoſitio qualis.

prehendam capite, ſunt quæcunq; præſentaneum, tu tumq́; exhibent alimẽtum. Particulatim autem, in motibus moderatis, & cibis, potibusq́;, ac ſomnis conſiſtunt. Sũt porrò materiæ motus, vehicula, ambulationes, frictiones, & balneæ. Vbi igitur non parum ſe ex his profeciſſe ſenſerint, paulatim ſe ad conſueta opera transferant. Cibos autem aſſumant, in principio quidem, humidos, cõcoctuq́; faciles: neq; frigidos: in proceſſu verò, eos qui plurimum alimenti ſuppeditant. At potus eis opportunus eſt, vinum: ætate quidem, moderatè prouectum: ſubſtantia autem, purum, pellucidumq́;: quod ſcilicet vel ſufflauum, vel album exiſtat, atq; ſuauiter olens: guſtui verò: neq; aqueum omnino, neq; aliquam qualitatum inſignem, aut dulcedinem, aut acritudinem, aut amarorem, aut deniq; aſtrictionem referens.

Conualeſcẽtes atq; ſenes reficiendi ratio.

GALENI PERGAMENI DE METHODO MEDENDI. LIB. I.

INTER alias cauſas quæ à condenda medendi methodo me hactenus dehortatæ ſunt, chariſſime Hiero, hæc fuit vna & præcipua, quod fruſtra me ſcripturum timerem: quum nemo prope dixerim hac noſtra ætate veritatis inquiſitioni ſit deditus: ſed pecuniam, & ciuilem potentiam, & inexplebiles voluptatum delicias, omnes eò vſq; ſuſpiciant, vt ſi quis ſapientiæ quoduis ſtudium ſectetur, pro inſano hunc habeant. Quippe qui primam ipſam, & verè ſapientiam, quæ diuinarum, humanarumq́; rerum eſt ſcientia, ne

Temporũ ſuorum felicitatẽ Galenus deplorat.

Sapiẽtia eſt diuinarũ humanarũq; rerum ſcientia.

eſſe quidem omnino exiſtiment, ac proinde inter eos cenſeatur optimus, non qui plurimis inſtrumentis muſicis, aut etiam ſermone vti philoſophico norit, ſed qui multos, eosq́; maximos calices exiccarit. Eóq́; fit, vt quum ægrotare ii cœperint, medicos aduocēt locupletentq́;, non quidem optimos, ſed eos qui adulentur ipſis: quiq́; & frigidam dabunt, ſi hanc popoſcerit, & lauabunt, quum iuſſerint, & niuem, vinumq́; porrigent: ac breuiter, quicquid iubebitur, mancipiorum ritu facient: contra q̃ veteres illi medici ab Aeſculapio oriundi: qui veluti duces militibus, & reges ſubditis, imperare ſemper ægris voluerũt: nequaq̃ verò emptitiorum Getarum more, parere & obſecundare: id q̃d facere Romæ erat ſolitus impudētisſimus Theſſalus, eò etiam temeritatis progreſſus, vt ſex tantùm menſium curriculo traditurum ſe totā artē medicā profiteretur: citra vllam aliaꝝ diſciplinarum īſtitutionē. Quā obrē ipſius facilitate allecti, ſutores, textores, fabriq́;, ſeruilib⁹ opificiis relictis, cateruatim hodie ſeſe ſub eo præceptore, ad profesſionem ſacratisſimā conferunt, in perniciem humani generis. At verò, minimè licere alicui curare cōmodè morbos, niſi prius naturam corporis vniuerſi ꝓſpexerit, apud omnes ſapientiæ profeſſores eſt in confeſſo. Totius autem naturæ conſtitutionem, accuratisſimè expoſuit nobis Hippocrates. Quem quidem Peripatetici, atq; Stoici ſequuti, vtriq; ſanè hoc illius dogma recipiunt, nempe, vniuerſum corpus conſpirabile & cōfluxile exiſtere, omnesq; animalis particulas à ſe inuicem affici: disſident tamen in eo, q̃ Ariſtoteles quidem, qualitates tantùm in ſe mutuò tranſire, atq; omnino miſceri: Stoici verò, nō has modò, ſed etiam ſubſtantias ipſas exiſtiment. Cæterū medicinæ fuerit abundè, ſi concedantur ea quæ ab vtriſq; ſunt demonſtrata: necnon q̃ qualitates, virtutesq́; in miſtis, totæ ſint totis permiſtæ. Hac autem hu

Medici veteres imperabāt ægris veluti duces militibus.

Theſſalus pollicebatur docturum ſe artē medicam curriculo menſium ſex.

Curaturo morbos neceſſaria eſt corporis naturæ cognitio.

Hippocratis laus.

Corpus vniuerſum eſt conſpirabile & fluxile.

Miſtorum qualitates & facultates ſunt totæ per totas miſtæ.

mani corporis contẽplatione poſthabita, nullaq; vſus demonſtratione, ille ſapientisſimus Theſſalus, duos tãtum eſſe morbos, ſimplices tradit in vniuerſum, nempe fluxum & clauſum: ex quibus ſimul coeuntibus gignit tertium vnum compoſitum: non intelligẽs ſe differentiam quandam morborum, nõ numerum in medium adferre. Atqui minimè conuenit, quum de animalium numero quæritur, vnam differentiarum oppoſitionem producere. Alioqui duo ſic vniuerſa animalia erunt: vt gratia exempli, rationale, & irrationale. Proinde ad ſpecies quæ in ſubſtantia, nõ quæ in differentia verſantur, reſpicere oportet eum, qui numerum morborum ſit traditurus. Porrò non omnis differentia generi addita, ad ſpeciei conſtitutionem conducit aliquid: ſed quæ ex generis propria diuiſione naſcitur. Hæ ſiquidem differentiæ ſunt, quæ ſpecies conſtituunt: reliquæ omnes, alienæ. Etenim propriæ animalis differentiæ exiſtunt, mortale, & immortale: rationale, & irrationale: manſuetum, & ferum: aliaq; id genus. Molle verò ac durum, graue & leue, rarum & denſum, magnum & paruum, animalis differentiæ nõ ſunt, ſed ſubſtantiæ. Itaq; etiam ſi cũ animali vel molle vel durum componas, ad ſpeciem conſtituẽdam nihil ſanè cõtulerint. Sin vel rationale & immortale, vel rationale, & mortale, animali adieceris, efficitur iam illic Deus: hîc homo. Ita verò, & ſi rationali aĩali duas illas differentias peculiares addideris, quæ ſunt greſſile & bipes, ſic quoq; hominis ſpeciem effeceris. Vnde fieri non poteſt, vt vllius rei ſpecificas differentias inueniat quis, niſi prius ſubſtantiam illius, aut definiuerit, aut oratione circunſcripſerit accuratè. Si quis igitur tradere de morborum numero inſtituat, is non debet ſtatim in prima differẽtia ſubſiſtere, ſed diuiſa illa procedere, donec ad aliquam infimarum ſpecierum, & quæ in aliam diſtrahi amplius non poſsit, perueniat: id quod

Theſſalus conſtituebat duos tantum ſimplices morbos in vniuerſum.

Differentiæ ſpecificæ.

Animalis differentię pprię.

Deum animal rationale immortale deſinit Galenus.

facere illi tantùm eſt promptum, qui in diuidendi arte magnopere fuerit exercitatus. Peccauit etiam vel grauiſſimè Theſſalus, quòd ne principium quidem indemonſtrabile, ac per ſe notum attigerit, illius rei quam pertractandam ſuſcepit: principium autem intelligo, quæſitæ vniuſcuiuſq; rei propriam eſſentiã: à qua neceſſario eſt ordiendum, quum ad inuentionem ſpecierum & differẽtiarum, tum vel maximè (vt ait Plato) ad diuiſionem, atq; ad omnem cuiuſuis rei abſolutam inquiſitionem. Sed nec ratione, nec experientia ad fulcienda ſua dogmata vſus vnq̃ eſt Theſſalus: quæ quidẽ dûo inſtrumenta, iis quæ optimè inuẽta fuerint, apud homines ſolent ſemper patrocinari. Cæterùm in his commentariis animus nobis eſt agere, non de experiẽtia quæ ratione nõ vtitur, ſed de iis præſidiis, quæ methodo & ratione inueniuntur. Etenim methodo quippiam inquirere, inuenireq;, ex aduerſo opponitur ei, quod eſt fortuitò & temere. Eſt ſiquidem illud, cũ via quadam & ordine, quippiam inueſtigare: experientia autem à methodos, non artem, aut ordinem certum, ſed tantùm fortunæ vnius fauorem, ad rei inuentionem deſyderat. Qua quidem prorſus neglecta, nos demonſtrationi inſiſtamus, quæ à principiis indemonſtrabilibus, & per ſe notis, intellectuiq; obiectis nunq̃ non proficiſcitur. Nam quod intellectui ſe vno occurſu non exhibet, id protinus controuerſum exiſtit, demonſtrationemq; deſyderat: nec artem vllam à tali principio incœpiſſe conuenit. Quandoquidem igitur morbi curationem inuenire eſt propoſitum, haud dubiũ neceſſe eſt, prius morborũ numerum ſciri. At quoniam fieri nequit, vt aut differẽtias generis vllius morbi, aut ſpecies inuenias, ipſo quod diuiditur, non planè explorato, oportet profectò nũc, etiam quid morbus ſit, enarremus, quo ſic diuiſionem eius ritè adeamus. Id verò fiet cõmodè, nobis à communi notione au-

Eſſentiam cuiuſq; rei eſſe principium a quo ordiendũ eſt ad exactã omnem inquiſitionem.

Inſtrumenta inuentionis duo: ratio & experientia.

Methodo inquirere, qd ſit.

Experientia à methodos, vnius fortunæ dũtaxat fauorẽ deſyderat.

Notio cõis.

ſpicatis, ſine qua inuenire propoſitæ rei ſubſtantiã non licet. Vt igitur vbi citra offenſam, omnium partium actiones obeunt, homines valere ſe dicunt: ſic dum naturalium corporis actionum ſenſerint quampiam vel malè geri, vel prorſus non geri, & ægrotare ſe illa corporis parte exiſtimant, cuius actionẽ oblæſam vident, & medicum de remedio conſulunt. Ac tales ſunt vniuerſis hominibus notiones & ſanitatis, & morbi. Ergo accepto illo, quod omnes confitentur, principio, nempe id in medendi methodo propoſitum eſſe, vt ægra corpora in ſanitatẽ reſtituamus, hoc eſt, naturales partium actiones, ſi quæ oblæſæ ſint, emendemus: claritatis gratia, oculum proponamus, cuius nimirum particulæ opus eſſe vt videat, inter omnes homines conuenit. Nec verò refert partem'ne, an particulam, quiſpiã oculum dicat. Siquidem quicquid totum cõplet, atq; integrat, id, corporis totius, quod complet, particula ſiue pars nominatur. Eſt nanq; pars ex iis quæ dicũtur ad aliquid. Quippe pars totius integriq; pars dicitur: æquè profectò vt totum, ĩtegrumq;, per relationem ad partes, & particulas ſuas nominatur. Cæterùm à rerum, non nominum differentia, in omni comentatione principium ſumendum eſt. Eſt itaq; viſio, oculorum actio: quemadmodum locutio, linguæ: ĩceſſus autem, crurum. Ipſa rurſus actio, motus eſt actiuus. At motus eſt prioris habitus immutatio. Qui quidem actiuus dicitur, quum à ſe æditur: paſſiuus verò, quum ab alio poſito extrinſecus, excitatur. At verò immutatio prioris habitus dupliciter fit: nempe aut in qualitate: aut in loco. Cæterùm quæ circa locum verſatur, latio dicitur: alteratio autem, quæ in qualitate cõſiſtit. Porrò inſtrumentum appello eam animalis partem, quæ perfectè ædere actionem poteſt. Qua ſignificatiõe oculus pars animalis, & particula: & inſtrumentum vocabitur. Cornea verò tunica, particula quidem & pars:

Valere et ægrotare qñ ſe dicant homines.

Pars quid dicatur.

Viſio eſt oculorum actio.

Actio quid.

Motus quid.

Motus duplex

Immutatio duplex.

Latio.

Alteratio.

Inſtrm quid.

Oculi tunicæ. at inſtrumentum non item. Simili modo & quæ rhagoides, & quæ arachnoides, & quæ amphibleſtroides, dicuntur: quarum nimirum ſingulæ, primum quidem, ac maximè, oculi particulæ ſunt: & quia is etiam faciei pars eſt, itidem & illæ faciei ſunt partes: ſed ſecũdaria ratione. At verò ſimilarẽ partem appellant, quæ vndiq; in particulas ſimiles diuidi poteſt: veluti vitreus humor, & cryſtallinus, & tunicarum propria cuiuſque ſubſtantia. Eſt itaq; inſtrumentum oculus: actio verò, viſio: vna ex eius particulis ſimilaribus, ac primum inſtrumentum viſionis, cryſtallinus humor. Id nãq; eſt, quod alterari debet ab aliquo extrinſecus occurrẽtiũ colorum, vt animal videat. Alterari verò non potuit, niſi purum omnino, perſpicuumq́; eſſet. At purũ ita, pellucidumq́; eſſe non poſſet, ſine eo quod nunc obtinet temperamento. Quippe oſtenſum eſt, vnamquãq; rem talẽ eſſe, qualis eſt, pp calidi, frigidi, humidi & ſicci temperaturam. Ideoq́; ſi quid horũ magnopere immutatum ſit, aut planè non videbit, aut malè videbit animal. Vbi igitur neutiq̃ videre oculum cernimus, qui tamen probè antea cernebat, ſubitò nos accingimus ad ipſius læſionis cauſam inueſtigandam: quum ſine cauſa nihil in natura rerum contingat. Cauſa inuenta, neceſſariò fatẽdum eſt, aut morbum ipſum eam eſſe: aut, ſi morbus læſio actionis exiſtat, affectũ qui huic officit, morbi cauſam exiſtere. Dubitauerit tamen aliquis, ipſum ne oculi affectum, à quo cernendi actio vitiatur, dicere morbum debeamus: an ipſum actiõis vitium. Quodcunq; tamen elegeris, neceſſum eſt vt de ſanitate enuncies, & quidem multo antea, contraria: nempe eam eſſe vel incolumen oculi actionem: vel affectum, qui viſionem abſoluat. Sanitas quippe & morbus, maximè contraria quum ſint, ſub eodem genere continentur. Contraria ſiquidem ſunt, quæ i eodẽ genere poſita, plurimum inter ſe diſſident: veluti album

Similaris particula quæ dicatur.

Cryſtallinus humor primũ inſtrm viſionis

Nihil ſine cã contingit.

Sanitatem & morbum ſub eodem genere contineri.

Contraria quę dicantur.

& nigrum: quorum vnum eſt genus, color. Ergo ſi ſanitas actio eſt, quæ ſecundum naturam ſe habet: omnino morbus, actio præter naturam erit. Sin autem affectio quæpiam, aut conſtitutio naturaliter ſe habens, extiterit ſanitas: & morbus affectio, conſtitutio'ue præter naturam, neceſſariò fuerit. Verùm quum duo rerum genera ſint, nuſq̃ inter ſe ſimilium, ſed tota differentium natura: quorum alterum quidem, corpus, certo modo affectum, vocatur: alterum verò, functio: fatendum proculdubio eſt, affectum ipſum corporis, cauſam eſſe: functiōem verò, id, quod ab affectu ipſo proficiſcitur. Comitatur quippe neceſſariò affectum naturaliter ſe habentem, naturalis actio. Contra, ſi à natura receſſerit, actio ſtatim præter naturã ſe habebit. Atq; hoc ipſum eſt veluti elementum primum totius medẽdi methodi, quum nihil aliud ſit quod curatur à medicis quàm ipſius affectus corporis. Contingit tamen non ex nominum, ſed rerum, recta opinione, recta morborum curatio. Vt autem omnia methodo compendioſa explicemus, quatuor in vniuerſum res ſunt, quæ in præſenti contemplatione proximè inter ſe cohærent. Ac videtur ſanè ex his eſſe vnum genus ipſorum corporum: alterum verò, actionum: ac corporũ quidem genus, præcedere actiones, eaſq; gignere: has verò ſequi: idq́; , ſi corpora ſe naturaliter habeant, inculpabiles, naturalesq;: ſin præter naturã ſint affecta, aut nullas prorſus, aut omnino certè impeditas. Tertium præter hæc genus ẽ cauſarum, quæ hos affectus creant. Nam quam ratiōem habet affectus ad actionẽ, hanc alterum quippiã ad ipſum affectum omnino habeat oportet: illo duntaxat euarians, q affectus vnà cũ actione conſiſtit: nec poteſt vsq̃ aut proba actio eſſe, ſine corporis naturali affectu: aut vitioſa, niſi quum corpus ſit vitio affectum. Ipſius autem affectus, qui actionem impedit, cauſæ poſſunt & adeſſe, & abeſſe. Ab hoc

Affectus corporis exiſtit functionis cã.

quartum aliud genus eſt eorum, quæ quum corporib⁹ & naturaliter & præter naturam ſe habentibus inſint, actioni nec commodant, neq; incommodāt: vt exempli gratia, color niger, ob diuturnam in ſole morā contractus. Affectū igitur corporis præter naturam ſe habentis, qui actionem aliquam vitiat, morbum (ſi placet) vocemus. Ipſum verò functionis vitium, inſigne quoddā morbi ſymptoma. Quæ alia rōne accidūt, ceu colores, ea ſymptomata etiā, ſed familiaria propriaq; poſſit quiſpiam vocare. At quartum ab his genus ſit inſalubrium ſiue morbificarum cauſarum. Quarum eas quidem, quæ in ipſo corpore animalis conſiſtunt, internas ſiue antecedentes: quæ verò extrinſecus accidūt, externas aut procatarcticas appellabimus. Vt autem hæc exemplo clareſcant, phlegmonem eſſe pedis morbum conſtituamus: læſum autem ingreſſum, eſſe inſigne ipſius morbi ſymptoma. At rubor, tenſio, renixus, & tumor præter natutam, diuerſa quædā ſymptomata nominentur. Porrò ſanguinis redundantia, phlegmones cauſa interna dicatur. Sicuti externa, quæ præceſſit abundantia ciborum. Cæterū nullus affectus dici morbus meretur, niſi alicui⁹ partis actionem vitiet. Quod autem poſtulat curationem, aliud planè non eſt, q̄ affectus qui vitiat actionem. Etenim quod primùm, maximeq; omnium deſyderamus, id naturalis eſt actio. Vt igitur totam particulam actionis tantùm gratia requirimus, eodem (arbitror) modo, & ipſius partis naturalem conſtitutionem, etiam actionis gratia deſyderamus. Porrò quæ conſtitutionem ipſam vnde actio naſcitur, neceſſariò ſequuntur, ſanis quidem nobis accidentia: ægrotantibus, ſymptomata nūcupantur. Atq; hæc quatuor genera ſunt omnium, quæ in noſtro corpore habentur, ſiue ſecundum naturam nos, ſiue præter naturam habeamus: actiones, conſtitutiones, quæ has præcedunt, quæq; etiam ſequuntur.

Morbus eſt affectus præter naturam, functionē vitians.

Symptoma duplex.

Cauſæ morbificæ.

Cauſarum differentiæ.

Accidentia & ſymptomata quō differant.

Rerum quæ in noſtro corpore habentur quatuor genera.

GALENI PERGAMENI DE MEDENDI METHODO. LIB. II.

ERGO Affectus qui actionem vitiat, morbus vocetur. Hunc ſi quis ſequitur, ſymptoma. Quod illum excitat, cauſa. His ita diſtinctis, inſpicienda diligēter eſt nominum diuerſitas, quæ ægritudinibus impoſuerūt, ipſorum primi authores.

Morbus. Symptoma. Cauſa.

Partim nāq; à læſa particula fuerunt indita, vt pleuritis, id eſt compunctio lateris. Peripneumonia: id eſt, pulmonum phlegmone. Iſchias, id eſt coxendicum morbus. Podagra, id eſt pedum vitiū. Nephritis, id eſt renum affectus. Arthritis .i. articulorum vitium. Ophthalmia .i. oculorum phlegmone. Cephalalgia .i. capitis dolor. Dyſenteria .i. inteſtinorum tormina.

Morborū nomina indita a læſa particula.

Subinde ab ipſo ſymptomate, vt Ileos, hoc eſt voluulus. Tineſmus .i. deſidendi aſsidua cupiditas. Spaſmos .i. conuulſio. Palpos .i. palpitatio. Tromos .i. tremor. Paralyſis .i. reſolutio neruorū. Apepſia .i. cruditas. Diſpnœa .i. difficilis reſpiratio, vel inordinata ſpiratio. Apnœa .i. ſpirandi defectus. Agrypnia .i. vigilia. Paraphroſyne .i. delirium. Coma .i. ſopor.

Morborū nomina ſumpta ab ipſo ſymptomate.

Sæpe ab ambob⁹ ſimul. Vt Cephalalgia, hoc eſt capitis dolor. Otalgia, hoc eſt dolor aurium. Cardialgia .i. oris ventriculi (quod veteres appellabant cor) dolor. Odondalgia, id eſt dentium dolor. Hyſtæralgia .i. vteri dolor.

Morborū nomina tracta a parte affecta, & ſymptomate.

Sæpe numero à cauſa putata, vt Melancholia. Nonnunq̄ à ſimilitudine ad aliquid extra poſitum, vt Elephas, Cancer, Polypus, Staphyle .i. vua. Leuce .i. vitiligo alba. Myrmecia .i. formica. Atheroma .i. tuber, cui pulticulæ quid ſimile ineſt. Steatoma, quod aliquid ſeuo ſimi

Morborū nomina ſumpta a cauſa putata, vel ab aliquo ſimili.

le cōtinet. Staphyloma.i.oculi morbus, quum in ſum ma tunica quiddam acino ſimile eminet. Meliceris, hoc eſt capitis vlcera, ſaniem inſtar mellis fundentia. Anthrax.i.carbo. Alopecia.i.areæ in capite. Ophiaſis.i.vitium ſerpentis formam repræſentans. Sycoſis.i.ficus. Satyriaſmi, & Priapiſmi, pudēdi erectiones præter naturam. Ipſorum verò morborum, qui neq; locum affectum nomine repræſentant, nec cauſam quæ eos ef fecit, perpauca ſunt nomina. Phlegmone. Gangræna. Scirrhus, Eryſipelas. Apoſtema. Oedema. Empyema. Vlcus. Exarthrema. Catagma. Spaſma. Rhegma. Coloboma, id eſt mutilatio. Dothien, id eſt furunculus. Ionthos, id eſt varus. Phyma, laxarum partium phlegmone. Quanquàm horum quoq; nonnulla, partim locũ corporis, ſiue particulam afflictam ſubindicare videntur: partim à prægrauante ſymptomate nominari. Porrò vlceris (quod vnitatis ſolutio eſt in carnoſa parte) differentiæ particulares partim ab iis qui primum eas ſanauerunt, dicuntur: partim ab ipſis qui iiſdem affecti ſunt: vt Telephium. Cancer autem, à ſimilitudine ad animantem. Phagedæna, Herpesq́;, à ſymptomate. Verùm phagedæna quidem, vlcus depaſcens eſt. Herpes autem non ſemper exiſtit vlcus. At quotieſcunq; cum exulceratione inuadit, ritu ſerpentis beſtiæ, ad vicinas partes progredit, easq́; depaſcit, & populatur. Cauum verò vlcus, & ſordidum, & cruẽtum, & purum, & æquale, & carne excreſcēs, hæc magis proprias appellationes ſortiuntur: non tamen ſimiliter omnes. Nam æquabile, cauum, & ſupercreſcens, à propria differentia: at cruentum, & purum, & ſordidum, non à propriis differentiis, ſed ab externis ſymptomatis, appellantur. Tres igitur eſſe in corpore affectus præter naturam, oſtenſum iã eſt: cauſas videlicet, morbos, atq; ſymptomata. Cauſas, veluti redũdantiã, & corruptelam. Morbos, vt phlegmonẽ, Vlcus. Sym-

Vlcus quid.

Vlcerum varia nomina.

Phagedæna quid.

Herpes duplex

Affectus præter naturã ſunt tres: morbus cauſa & ſymptoma.

ptomata, vt prauum colorem, atq; gracilitatem. Diuerſa ab his ſunt quæ immodicè excernuntur à corpore, aut retinentur præter naturam, & functionum vitia: omnia ſcilicet cõmuni nomine appellata ſymptomata, cæterũ non vni generi ſubdita. Quippe affectus quidam corporis eſt vitioſus color. Quod excernitur autem, aut retinetur, affectus non eſt, ſed affectum ſeq tur. Similiter actio vel læſa, vel integra, affectus ſanè non eſt: particulæ autem vnde editur, neceſſariò comitatur affectum. Ac œdema quidem & phlegmone, ex iis ſunt, quæ abſolutè dicuntur eſſe. Eodem modo & redundantia, ſi ea ſit ſanguinis: & corporis pallor. Actio verò, ex eorum numero non eſt, quæ eſſe abſolutè dicuntur: aut certè non ſimiliter ſicut iam comprehenſa. Siquidem nullo temporis ſpatio, eius partes manẽt, ſicuti nec ſermonis, nec vllius motus. Sed horum quilibet in generatione cõſiſtit. Quum verò duplex ſit ipſius motionis genus, vnum in loco, aliud in qualitate: prius latio: ſecundum alteratio dicitur. Ac omnis quidem actio, motus eſt actiuus: omnis alteratio, eius qđ alteratur, motus eſt paſſiuus. Patitur nanq; quod alteratur. Ergo affectus, dum alterantur, mouẽtur: vbi verò à motu ceſſauerint, iam alterati ſunt: non autẽ amplius alterantur. Quicquid enim quocũq; modo ſe habet, aliquo omnino affectu eſt prêditum. Quod autem in conſtanti, ægreq; ſolubili affectu eſt, id habitu iam quodam affectum eſt. Sanè alteratur is qui nigreſcit: alteratus eſt, qui obnigruit. Itaq; alteratio generatio eſt qualitatis. Nã quæ abſolutè dicitur generatio, ad ſubſtantiam via quædam eſt & progreſſus. Aliqua igitur in generatione, alteratione, & vt ſemel dicam, motu, ſuam eſſentiam obtinent: aliqua * permanentẽ habent ſubſtantiam. At ſanitas quidem & morbus, & quæcunq; ſymptomatum, cauſarumq; affectus, vel habitus ſunt, ex permanentium numero exiſtunt. Actio

Actio cur non dicatur eſſe abſolute.

Motus duplex

Actio quid.

Alteratio quid

Habitu quid affectũ dicat.

Alteratio qd.

Generatio eſt ad ſubſtantiã progreſſus.

autem omnes, alterationesq́; circa rem quálibet, in generatione propriam eſſentiam ſortiuntur. Porrò corpus ipſum, ſecundum quodcunq; mouetur, ſecundum idem patitur: motusq́; eius pathos, ſiue paſſio, eſt. Etenim priſci, motus omnes, etiam ſi naturales exiſtant, niſi actiui ſint, pathe, hoc eſt, paſſiones nominát: ſicuti actiuos motus actiones. Nos autem, contrarium ſanitati affectum, à quo lædi functionem diximus, tantũ morbum vocamus: ſiue diutin⁹ hic ſit: ſiue breuis: ſiue momento duret. Ex reliquis affectibus præter naturã, eos qui hunc præcedunt, cauſæq́; rationem obtinent, cauſas tantùm dicimus, non pathe. Qui illum ſequuntur, ſi actionum offenſæ ſint, & ſymptomata, & pathe. Eodem modo, & immodicas vel inanitiones vel retentiones. Qui verò affectus ſunt, veluti vitioſus color, ſupra affectionis & ſymptomatis appellationem, etiam affectus, vel affectiões vocamus: ita nimirum vt ſunt. Omnium igitur horum, commune id eſt, ꝙ præter naturam ſunt. Proprium autem morbi quidẽ eſt, ꝙ actioni incommodet: ſymptomatis, ꝙ morbum ſequatur: cauſa deniq; ꝙ præcedat. At verò medicorum proprium eſt munus, vt morbos adimant: quibus ſanè ſublatis, non modò actionis vitium euaneſcit ſtatim, ſed reliqua etiam omnia ſymptomata. * Quiſquis igitur ex iis quæ particulis naturaliter inſunt, tum eas quæ aliter accidunt, tum proprias functionis cauſas diſtinguere neſcit, quî obſecro fieri poteſt, vt is diſpoſitionem inueniat, à qua primùm læditur functio? Etenim quæ fortuitò corporibus accidũt, etiam ſi millies ſint alterata, nocere actioni non poſſunt, q̃diu à quibus fiebat, omnia naturam ſuam ſeruauerint. Horum verò, ſi vel vnum quoduis alteratum fuerit, actionem quoq; ipſam ſtatim in tantum lædi eſt neceſſe, in quantum ab eo eſt, quum ſecundum naturã ſe haberet, adiuta. Fieri autem non poteſt, vt omnium morborum numerũ

Pathe.

Cauſę ſymptomata.

Medici munus.

methodo is comprehendat, qui numerum omnium actionis cauſarum, corpore ſecundum naturam ſe habente, non norit. Qui autem omnem morborũ numerum methodo non inuenerit, hic maximè labat oportet in ipſis medendi auſpiciis: quum conſtet, tot eẽ medendi rationes, quot morborum ideæ exiſtunt. Verũ enim verò, primus omnium ille affectus inueſtigãdus eſt, qui dicitur functionis effectrix cauſa. Hunc ſanè eucraſiam nos diximus eſſe calidi, frigidi, humidi, & ſicci, ex intemperie quorum, primus morbus in particulis ſimilaribus naſcitur. Quum autẽ à ſimilaribus ipſis, corporis functiones ædantur, meritò inſtrumentis ſingulis, vnica tantùm eſt attributa ſimilaris particula, à qua perfici ipſa actio poſſit. Reliquæ verò quæ cum hac quoduis inſtrumentum abſoluunt, in aliquẽ vſum illius quæ prima exiſtit actionis cauſa, ſunt conſtitutæ: quãuis & ipſæ retinent ſuas peculiares actiones. Etenim inſtrumentum viſus, eſt cryſtallinus humor. Reliquæ verò partes, eius gratia ſunt factæ. Singulæ tamẽ earum aliquam ſeorſum actionem obtinent: ac vena quidem & arteria, & neruus, toti animanti communem: membranulæ autem oculi omnes, quum ſint nutrimẽti participes, præditæ omnino ſunt naturalibus facultatibus: ac proinde etiã functionibus quæ ab ipſis proficiſcuntur. Quoties igitur cryſtallinus humor intemperie laborat, omnino læditur oculorum functio. Nõ eſt tamen affectus is, eorum, vt organa ſunt, morbus. At hypochyma, hoc eſt ſuffuſio, nullius ſimilariũ morbus exiſtit, ſed oculi totius, ceu inſtrumenti. Ad eundẽ modum ſi in finibus venarum, quæ ſunt in cauo iecinoris, obſtructio aliqua oriatur, digeſtio quidem ĩ corpus per has morabitur: ægritudo tamen totius hepatis, ceu inſtrumenti cenſebitur, nulla ſimilarium eius partium adhuc ęgrotante. At ſi intemperies venas illi⁹ infeſtauerit, ipſaꝝ qdẽ illaꝝ morbus primũ erit: ex ac-

Medendi tot eſſe rationes, quot morborum ideæ exiſtunt.

Functionis cã.

Functiones edi a corporibus ſimilaribus.

Cryſtallinus humor eſt inſtrumẽtũ viſus.

Hypochyma, oculi toti⁹, ceu inſtrumenti, eſt morbus.

cidẽti verò, etiam iecinoris. Solẽt autem ſimilares particulæ, octo intemperaturis ſecundum nudas qualitates cruciari: nempe quatuor quidem ſimplicibus: quatuor autem compoſitis. Quòd ſi ad intemperiem accedat & humorum affluxus, totidem rurſus ĩtemperies orĩetur. Duplex itaq; erit morborum genus: alterum in partibus ſimilaribus: alterum in organicis. Quod igitur ad particulas ſimilares pertinet, circa intemperantias verſatur. Quod verò ad organa, vnum quidem in figura: aliud ĩ particularum numero: tertium ĩ magnitudine: quartũ deniq; in poſitura ſpectatur. Vtrarunq; verò partium, id eſt ſimilarium, & inſtrumentalium, communis affectus eſt, vnitatis diuortium. Quare ſex in vniuerſum morborum genera exiſtunt. Vnum, qđ ſimilarium eſt proprium: nempe intẽperies. Quatuor, inſtrumentorũ cuiuſq;. Et cum his ſextum, qđ vtriſq; partibus eſt commune, ipſius vnitatis ſolutio. Porrò omnis medendi methodus, ſeiuncta ab experiẽtia procedit. At medicorum pleriq; non tantùm experientiæ applicãtes animũ (per quã tamẽ liceret eis euadere in probos medicos) ſed perfectioris etiã rationis cupidi, quum ait iis, quæ citra demonſtrationem ſunt enũciata credant, aut vitioſis fallantur demonſtrationibus, non ſolùm nihil excogitant boni, ſed etiam quæ per experientiam cognita ſunt, corrumpunt. Proinde talibus experientiæ vt incumbant conſulo: quum non leue inſtet periculum iis, qui ſupra vires aliquid moliuntur, ne & id non conſequantur: & quæ intelligere aliàs poſſent, omnino omittant. Itaq; committendum non eſt, vt vtraq; ſimul miſceantur, & quæ per experientiam inuenta ſunt, & quæ ſola ratione inueſtigata. Sed quum vtrunq; ſeorſum ſit tractatum, poſt ambo coniungantur. Etenim tota Empiricorum ars, obſeruatio quædam eſt, & memoria, eorum quæ viſa ſunt inter ſe habere conſequutionem aliquam. At ex ipſa rei natu-

Similares particulæ ſolent octo intemperaturis cruciari, abſq; humorũ affluxu totidemq; etiam, dũ illi affluũt. Morborum genus duplex. Morbus inſtrumentalis quadruplex. Solutio continui eſt cõmunis morbus ſimilaribus & inſtrumẽtariis particulis.

Experientiæ ſoli, q debeãt incumbere.

Empiricorum ars quid ſit.

ra ordiri, atq; ab ea, quod ſequens ſit, inuenire citra experientiam, id eſt indicatione inuenire. Voco autem indicationem, ipſam veluti conſequutionis imaginem. Omnis itaq; medendi methodus donec ad optatum finem perueniat, per indicationes progreditur. Quandoquidem quicquid ab experientia eſt ſeiunctum, id totum indicatio vocatur. At finis propoſitæ tractationis eſt, inuenire cuiuſq; morbi remedia. Huius autem inuentionis principium, eſt ipſius morbi cognitio. Ergo primum, quæ nam generalis, communisq; morborum omnium indicatio ſit, inueſtigãdum eſt. Ab hac deinde ad alias ſpeciatim eſt deſcendẽdum, donec finem eum conſequamur. Porrò quemadmodum hominibus vniuerſis ineſt quippiam commune, cuius nimirum ratione, omnes dicũtur eſſe homines, ita & vſu venit in morbis. Vt enim Socrates atq; Plato, ſpecie quidem ſunt vnus homo: numero autem varii: ſic, mea quidem ſententia, morbus qui vtrunq; eorum infeſtat (ſit febris, exempli gratia) genere & ſpecie erit vnus, & ſi duo numero exiſtunt. Id quod Plato ſignificare videtur, dicens, Multa vnum eſſe, & vnum multa. Rectè igitur ab antiquis philoſophis dictum eſt, aliud numero, aliud ſpecie, aliud genere eſſe, quod tũ idem, tum vnũ eſt. Quũ igitur omnis affectus præter naturam, functionem lædens, ſit morbus, neceſſum haud dubie eſt, omnes id genus diſpoſitiões, quatenus tales ſunt, vel genere, vel ſpecie vnum morbum exiſtere. Quamobrem, vnum genere, ſpecie, ac numero dici & eſſe qui non intelligunt, aſino (quo nullum eſt animal ſtupidi⁹) mihi ſtolidiores videntur. Nã hic aliud eſſe vnum quidem ſpecie: numero autẽ aliud, cognoſcit. Quæcunq; verò de morbo dicimus, eadem & de optima valetudine, & de aliis etiam diſpoſitionibus, intelligenda veniunt. Nam quemadmodum hominis nomen eſt vnũ in vniuerſis hominibus, morbiq; in om-

Iudicatio qd.

Multa vnum eſſe, & vnum multa.

Idem & vnũ quot modis dicatur.

Morbus quid.

Aſino nullum eſſe ſtupidius animal.

Aſinus vnum ſpecie, ab eo qd numero eſt vnũ, diſcernit.

Morbi nomen eſt vnũ in vniuerſis morbis.

nibus morbis:ſic ſanitatis denominatio, vna eademq́; eſt, in omnibus illorum conſtitutionibus, qui proſpera ſanitate fruuntur.

GALENI PERGAMENI DE MEDENDI METHODO.

LIBER. III.

SI Igitur indicatio quæ ab ipſa rei natura primùm oritur, quid agendum ſit inuenit, neceſſe eſt remediorum inueniẽdorum initium, ex morborum ipſorum natura ſumi. Cæterùm indicatio ipſa, quæ à morbis ſumitur, prĩcipium tantũm eſt, vnde medendi ratio promouet: nõ autem ipſius artis medicatricis pars: aut certè, nec magna, nec propria, ſed quæ etiam plebi eſt cõmunis. Quamobrem eum ſolum eẽ medicum exiſtimamus, non qui nouit, quid nam morbi prima ĩdicatio dictet, ſed qui illa perficere poteſt, quæ à tali præſcribuntur indicatione. Is igitur, ſi per experientiam ea inuenit, obſeruator & Empiricus eſt vocandus: ſin ratione quadam & methodo, logicus, & methodicus, & dogmaticus. Empirici quippe, per experiẽtiam inueniri omnia contendunt. Nos partim experientia, partim ratione: quum neq; illa inuenire omnia queat, nec ſola ratio. Verùm confuſam, miſtamq́; tradendam eſſe doctrinã non cenſemus: ſed ſeorſum Empiricam: & ſeorſum logicam: quo facile appareat, quam vtraq; earum vim habeat. Igitur vnitatis ſolutio (quæ ĩ oſſe quidem fractura: in carnoſa autem parte vlc⁹ dicitur) vnitionem poſtulat: quemadmodum, & vulnus, & ruptio, & con

Medicus quisnam ſolus exiſtimandus.

Empiricus.
Logicus.

Doctrinã Empiricam, logicãq;, non eſſe confundendas ſed ſeorsũ vtrãq; tradendam.

uulſio. E quibus, vulnus quidem ſolutio quædã ex vulnerãdo in carnoſa parte relicta, eſt: ruptio autem atq; conuulſio, citra vulnerationem accidunt: ac prior quidem, carnoſæ partis diuiſio exiſtit: ſecunda autem neruoſæ. Hîc itaq; omnibus vnitio molienda indicatur: quæ an pſtari vbiq; poſsit, an in multis non poſsit, hoc vtiq; internoſcere, primũ iam artificis eſt. Siquidẽ hoc ipſum primum artis eſt opus, vt intelligas ſperare'ne id quò tendis debeas, an ſecus. Eius rei duplex cognitio eſt: nec poteſt addi tertia. Altera per experientiam cui longo vſu eſt opus: altera per ipſius rei naturam. Hæc ſiquidem, tum cuiuſq; ſubſtãtiam particulæ, tum actionem, tum vſum, ſitumq; æſtimabit. A quibus procedens, non ſolùm quod ſanari nõ poteſt, præuidebit, ſed etiam quod recipere ſanitatem poteſt, de inueniendis ei remediis deliberabit. Conſtat autem q à ſimpliciſsimis auſpicabitur. Porrò nihil eſt ſimplicius vlcere, quod in ſumma carnoſa parte conſiſtit. Huius ergo, ſi quidem vlcus tantùm ſit, vnus curationis ſcopus, vnitio eſt. Sin autem cum cauitate adſit, erit duplex affectus: nempe vlcus, quod eſt vnitatis ſolutio: & cauitas, quæ ex amiſſa aliqua animalis propria ſubſtantia contracta eſt. Ac proinde duplex etiã proponitur eius curationis ſcopus. Nẽpe vt inducatur cicatrix, & impleatur cauitas. Horum tamen alterum ſæpe fieri non poteſt: vt puta, quum non modò carnem, ſed etiam illi ſubiectum os, perire contigerit. Quippe impleri ad vnguem huiuſmodi minimè poteſt: cicatrice induci, facilè poteſt. Inuentionis autem, vt aliarum rerum, ſic remediorum omnium duo nobis ſunt inſtrumenta: videlicet experientia & ratio. Cæterùm qui ſola experiẽtia vtuntur, quum videant, cui Ariſtolochia vlcus carne non impleuit, huic thus conferre: cui autem thus non contulit, ei irin admotam eſſe vtilem, iudicant non omnes ab omnibus medicamentis ſimiliter affi-

Solutionis cõtinui ſpecies.

Vlceris caui curationis duplex ſcopus.

Inſtrumenta inuentionis remediorum eẽ duo, experientiã atq; rõnem

Empiricos citra delectũ in vnum medicamenta cõtraria confundere.

citac proinde quamplurima eiuſdem ſpeciei medicamenta ſarcotica in vnum confundunt, quo nulli corporis naturæ deſit, quod ſit ex vſu. Atq; hi quidem q̃ turpiſsimè hallucinantur. Primo quidem, nam ſolius compoſitionis quæ ex ſimilibus ſpecie medicamentis conflatur, non eius quæ ex contrariis initur, inſtituũt methodum. Dein autem, quia in eius miſcellæ multitudine, vnum fortaſſe medicamentum laboranti prodeſſe poterit: fortaſſe neq; vnum quidem: contra verò ſeptem, aut octo obeſſe: ita vt pluribus numeris eiuſmodi medicamen obſit, q̃ proſit. Ac proinde, quod quidem ad hãc rem pertinet, ii plura mihi ignorare, q̃ nouiſſe videntur. Etenim oleum cauo vlceri infuſum, aduerſiſsimum omnium medicamentum eſt: ipſumq; & ſordidum, & fœtidum reddit. Quòd ſi tempus quoq; anni calidius ſit, ac vitio mali ſucci homo laboret, aut ſit natura obnoxius fluxionibus, aut in victus ratione delinquat, timendum eſt, ne pars illi ea computreſcat ex vſu olei, quę fuerit exulcerata. Periculoſus eſt etiã, & ceræ ſiue ſolius, ſiue in oleo ſolutæ, vſus. Hæc itaq; putreſcere vlcus faciunt. At ſi æruginem, ad læuorem tuſam, inſpergas, ea quidẽ nullo modo putrefaciet: dolorem: tamen & morſum non paruum inferet: præterea exedet, ac phlegmonem excitabit. Quòd ſi largiꝰ vtare, etiam conuulſionem accerſet. Quoniam igitur neq; oleum, neq; ærugo, neq; cera, cauũ vlcus per ſe implere carne poteſt: conſtat ꝙ ex iis qui experientiã profitẽtur, nemo vſq̃ miſcebit illa: id quod faciet Rationalis intrepidè, videlicet haud ignarus, ex duobus temperamentis immodicis, contrariisq;, confici vnũ modicum poſſe. Non eſt ergo difficile, ex oleo, cera, & ærugine, medicamentum ſarcoticũ, & moderatè ſiccum conficere: quale vlceri cauo eſt aptiſſimum, ceu quod mediocriter exiccari poſtulet. Omnis igitur quę præter naturam eſt cauitas, repleri poſtulat: quare, &

Oleum cauo vlceri aduerſiſſimum medicamentum eſt.

Ceræ uſus cauo vlceri exiſtit piculoſus.

Æruginis vis.

Tẽperamẽtum vnum modicũ confici ex immodicis atq; contrariis poſſe.

Sarcoticũ medicamentũ vlceri aptiſsimũ cõfici ex oleo, cera, & ærugine.

quæ in carnoſa accidit parte. Ipſa verò repletio, inueniendorum remediorum finis, quò tenditur, eſt. Cæterùm vt illa quæ implent inuenias, & multa ratione eſt opus, & multiplici particulatim indicatione, & methodo rationali exacta. Qua quidem deſtitutum, vulgus medicorum quum ſit, etiam oculorum doloribus illa medicamenta adhibet, quæ ex opio, mãdragora, & hyoſcyamo parantur: maximam planè oculorum perniciem: vtpote quæ nulla re alia ſublati ad præſens ſpeciem doloris pſtant, q̃ ꝙ ipſum ſenſum extinguant. Nos verò, dolores oculorũ grauiſſimos, aut balneo, aut vini potione, aut fomentis, aut miſſiõe ſanguinis, aut deniq; purgatione ſanauimus. Vt igitur ad caui vlceris curationem reuertar, in eo ſanè proponitur nobis, vt quæ periit caro reſtituatur. Scire autem oportet, generande carnis materiam, ſanguinem bonum exiſtere, opificem verò, atq; authorem, naturam, illi⁹ videlicet corporis, cui caro ſuperinduci debet. Porrò natura cuiuſq; corporis, calidi, frigidi, humidi, & ſicci temperatura cõſtat. Quare perſpicuum eſt, iuſtum horum temperamentum in ſubiectis particulis, quibus deficientem carnem ſumus reſtituturi, opificis habere rationem. Ac primùm quidem in omni cauo vlcere hæc duo conſyderanda veniunt: iuſta'ne ſit temperie id quod ſubiectum eſt: nempe an ſecundum naturam ſe habeat (ſimilarium quippe corporum ſanitas, iuſta eſt quatuor qualitatum tẽperies) & an ſanguis qui influit, bonus ac mediocris exiſtat. Nam ſi horum alterutrum ſit vitioſum, multi affectus præter naturam conſtiterint. Verùm ſi & ſana ſit pars, & ſanguinis confluxus citra omne vitium: nihil obeſt, quo minus prima carnis generatio contingat proſperè, idq; nullius externi medicamenti ope. Cæterùm quia in ipſa primæ carnis generatione duplex excrementum oritur, alterum quidẽ tenuius (quod in vlcere ſanies dicitur) al-

Oculis pernicioſiſsima eſſe quæ medicamẽta ex opio, mãdragora, & hyoſcyamo cõſtant.

Oculorum dolores qua nam medendi ratione Galenus ſanarit.

Carnis generandi materia eſt ꝓbus ſanguis: opifex ipſa natura.

Natura cuiuſq; ex primarum qualitatum tẽperie conſtat.

Sanitas ſimilarium partium eſt iuſta quatuor qualitatum temperies.

terum verò craſsius: quod nuncupatur ſordes: atq; ex tenui quidem, vlcus humidum redditur: ex craſſo autem ſordidum: duplicibus ſanè medicamentis eſt opꝰ: vtiq; vt humidum vlcus eſt, ſiccantibus: vt ſordidum, quæ ipſum expurgent. Ergo quum nullo vnq̃ tempore natura ceſſet, certè nec tẽpus vllum erit, in quo nõ ambo hæc in cauo vlcere colligantur. Quare nec tempus vllũ erit, in quo non vtrunq; medicamenti genus, & ſiccans, & expurgans deſyderetur. Sed nõ ſat eſt inueniſſe genus medicamenti, niſi etiam ſpeciem eius diſquiras. Cuius quidem inuentio petenda eſt ex comentariis medicamentorum ſimplicium: vbi nimirum omnium medicaminum temperaturas, gradus, & differẽtias tradidimus. Debet autem medicamen producendæ carni conueniens, ex iis eſſe, quæ primo ordine tũ detergunt, tum ſiccant. Qualia ſunt thus, hordeacea, fabacea, & erui farina, iris, ariſtolochia, cadmia, panax, atq; pompholyx. E quibus, ariſtolochia quidem, & panax, tum cæteris plus ſiccant, tum natura magis calent. At hordeacea, fabaceaq́; farina, multo his minus ſiccant, ac minimè calida exiſtunt. Thus verò moderatè calet: minus tamen illis ſiccat. Erui farinæ, & iris, horum, atq; ariſtolochiæ & panacis, medium locũ ſortiuntur. Cæterùm thus in humida corporis natura carnem producere poteſt; in ſicca autem non poteſt: vim tamen mouendi pus habet: nimirum cum mediis ac temperatis naturis conſentiens. Sunt nanq; duæ differentiæ primarum indicationum: quod ſecundum naturam ſe habet, cuſtodiã ſui indicante: & propterea quæ ſibi ſimilia ſunt, poſtulante: quod præter naturam eſt, ſublationem ſui, eoq́; requirente contraria. Perit enim quidq; in contrarium, & à cõtrario. Vlcus ergo, quo humidius fuerit, eo ſanè, medicamento quod magis ſiccet, indiget. Corporis verò natura, quãto eſt humidior, tanto quod minus ſiccet, medicamentum po-

Sarcoticũ medicamẽ primo gradu debet detergere, & ſiccare.

Sarcotica medicamẽta quæ ſint.

Thuris facultates.

Naturaliter ſe habentia corpora, ſibi ſimilia poſtulant: præter naturã aũt, contraria.

ſtulat. Quamobrem ex vlceribus æquè humidis, quod quidem in ſicciori temperamento conſiſtit, vtiq; magis ſiccari poſtulat: quod in humidiori autem, minus: quatenus natura naturæ intereſt. Siquidem productã carnem, ei quæ antea erat, ſimilem eſſe oportet. Iam verò, ſi medicamen vlceri admotum profuerit minimè, cõtinget vtiq; id, aut quod exiccarit impenſius (hoc enim cognoſcitur ex inſigni vlceris puritate) aut quod parcius id ſit molitum: quod ſanè ex ipſius vlceris ſordibus facilè coniiciemus. Quare haud magno negotio ex notis ipſis corrigemus ſiccitatis medicamẽti & defectus, & exuperãtias. Atq; hactenus de cauitatis quæ vlceri ineſt, curatione, ſit dictum. Propria autem curatio vlceris (eſt enim hoc commune ſimilarium atq; inſtrumentalium particularum vitium) tum à laborantis particulæ temperamento, tum à medicamentorũ proficiſcitur facultate. Cæterùm ambo hæc, à tractatione de elementis pendente: quum nimirum genituræ corruptelæq́; quatuor qualitates ſint cauſæ. Quocirca, nec ſimilarium, nec inſtrumentalium partium licet curationem attingere, abſq; naturali ſcientia. Sed iam ad vlceris, quod ſolum conſiſtit, curationem tranſire, tempeſtiuum videtur. Fuerit autem ſolum, ſi neq; affectus vllus ſimul adſit, nec ſymptoma. Igitur dum ſolutio cutis contingit, citra fluxionem, aut intemperiem, aut cacochymiam, aut cauitatem, aut aliquam ipſius cutis deperditionem, quemadmodum vbi à telo aliquo acuto ipſa cutis conuulneratur, vlcus ipſum eſt & dicitur ſimplex, tantumq́; agglutinationem deſyderat. Quippe ſi commiſſæ ſimul ſint cutis oræ: nulla interceder cutis diuerſi generis: quemadmodum in eo repleto, planoq́; reddito. In quo ſcilicet oræ vlceris ſe non contingunt: ſed totius vlceratæ partis cuticula amiſſa eſt: quã vtiq; prius reſtituere, quàm ora iungantur oportet. Quoniam igitur in ſimplici vlcere ſola di

Vlceris ꝓpria curatio vnde proficiſcatur.

Geniture corruptelæq;, quatuor qualitates ſunt cauſæ.

Vlcus ſimplex ſolam agglutinationem deſyderat.

uiſio proponitur, diducta labra coniungi, coniunctaq́ manere oportet. At verò ex diductis corporibus, alia quidem per ſe: alia aliorum ope coniuncta manent. Per ſe quidem, quæcunq; ſecum concreſcunt, coaleſcuntq́;: vt caro, & quæ ex carne conſtant. Aliorum autem ope, tum quæ colligantur, tum quæ vinculo aliquo continentur: vt oſſa & quæcunq; ſunt dura. Eſt autem, ſicuti in cauis vlceribus, vt producatur caro, ita in ſimplici vlcere, vt oræ ipſæ mutuò coaleſcāt, natura opifex cauſa: ita, vt ſi quæ disſident, in idem adamusſim componas, citra omnem reliquam extrinſecus molitiōem coaleſcant. Quæ diducta ſunt, in idem adduces, aut vinculo ex duobus initiis circūdato, aut ſutura, aut fibulis impoſitis: aut horum quibuſdā: aut omnibus. Expedit autem, quod circūiicitur, nec molle nimium ſit, quo videlicet tutò contineat: nec rurſus ita durum, vt premendo offendat. Circunductio etiā ipſa, nec ita laxa ſit, vt nihil efficiat: nec ita vehemens, vt dolorem premendo excitet. Hac itaq; medendi ratione, quale diximus, vlcus ſimplex coibit. At ſi ob magnitudinem eius, vel ob intercidentem ſaniem, vel ob dolorem, aut inſignem imbecillitatem particulæ, vel deniq; ob incluſum aerem, diſiunctæ partes exactè ad imum vſq; coniungi nequeāt, eiuſmodi ſanè vlcus ex ſola partium cōmisſione agglutinari omnino non poteſt. Quare medendum prius eſt illis impedimentis, aliquo medicamento ſiccante: quod quidem ſi qua ſanies iam ſubſit, abſumat eam: & ſi qua in vacua loca influxura eſt, hanc prohibeat. Etenim medicamen glutinatorium, aut omnino carnis generatione non eget: aut planè exigua: ac proinde plus ſiccet oportet, q̄ quod carnem producit. Præterea, quum carnis productiuū medicamentū, facultate extergendi opus habeat, qua non modò redundantiam humoris ſiccet, ſed etiam expurget ſordes: glutinatorium certè nec deterget,

Diductæ partes in vnum q̄bus modis adduci posſint.

Glutinatoriū medicamentū plus ſiccet oportet, q̄ qđ carnē ꝓducit.

nec expurgat, ſed contrà prorſus ſubſtantiam omnem in idem cogit: cuiuſmodi facultatem habent medicamenta ea, quæ auſtera, & aſtringentia vocantur. Quo circa, vbi carni gignendæ ſtudemus, maximè cauendum eſt à medicamento aſtringente: vtpote, q̄ ſordes vlcerib᷒ arctius affligat, q̄ vt facilè poſſint elui. Vinum igitur, omnis vlceris, quatenus vlcus eſt, optimū medicamentum exiſtit. Porrò ipſa medendi method᷒ procedet nobis belliſſimè, ſi de ſingulis ſimplicib᷒ ſeorſum aliquid præceperimus: poſt verò, de compoſitis omnibus alteram aliquam methodum explicarimus. Quā quidem ſi ingrediamur viā, omne vlcus tum ſiccari, tum debere aſtringi inueniemus: non tamen detergeri. Contra, cauitatem in carne, ſiccari quidē poſtulare, & abſtergeri: minimè autē aſtringi. Cæterùm q̄to corporis natura eſt humidior, tanto medicamentis minus ſiccantibus eget. Quanto autem ſiccior, tanto rurſum quæ vehementius ſiccent, magisq́; aſtringāt, deſyderat. Iam verò vlceri mediocriter cauo, ſtatim quicquid volumus applicamus, ſiue ſiccum id, ſiue humidum medicamen exiſtat. At in vulneribus quorum maior profunditas eſt, id non licet. Etenim & ceruſſa & lithargyros ſiccant, aſtringuntq́; modicè: ad vlceris tamen fundum vis eorum nō peruenit, niſi humori cuipiam miſceantur. Porrò quemadmodum cauum vlcus vt repleatur, carnis generationem (cuius materia ſanguis eſt) poſtulat: ſic plenum, vt perducatur ad cicatricem, generationem cutis, quæ ex carne eſt, non vnionem tantùm, deſyderat. Verùm caro eadem ſpecie cum ea quæ periit, gigni in cauo vlcere poteſt. Cutis talis omnino, qualis erat quæ periit, prorſus reſtitui non poteſt: ſed ſimile quiddam cuti, & quod eius officium ſuppleat, poteſt. Etenim quū cutis carne ipſa tum ſiccior, tum denſior ſit, certè ſi reſiccarimus & aſtrinxerimus carnem, perſimilem illam cuti redde-

Aſtringentia medicamenta cur fugienda, vbi carnem ꝓducere eſt animus.

Vinum omni vlceri optimū medicamentū eſſe.

Vlcus oē ſimplex tum ſiccari, tum aſtringi debere.

Cauum vlcus eſſe ſiccādum & abſtergendum.

Vlcus in humidiori natura minus ſiccandum eē: in ſicciori autem vehementius.

Vlcus tum cauum, tum plenum, quid poſtulent.

Cutem ſimilē ei quæ periit, reſtitui nō poſſe.

Cutis gignendæ ratio.

Cicatricē inducturum medicamētum quale nam eſſe debeat.

mus. Cæterùm multo ſiccius quod cicatricem inducat q̃ quod agglutinet, eſſe oportet medicamentum. Quādoquidem glutinaturo, ſolum id propoſitū eſt, vt eius quod ſecundum naturam eſt, redundantiā conſumat: qui autē cicatricem inducet, non hoc modo, verūetiā vt ei quod ſecundū naturam ſe habet, aliquid deradat. Galla igitur īmatura hoc loco, & malicoriū, & Aegyptiæ ſpinæ fructus, modicè ſiccantia pharmaca ſunt.

Cicatricē inducentia medicamēta quæ ſint.

Chalcitis, & æs vſtum, & æris ſquama, & miſy, multo his valentiora exiſtunt: miſy quidem & chalcitis, præcipuè: mitior aūt æris ſquama: atq; etiā hoc mitius æs vſtum: præſertim ſi ablutum fuerit. Sed hoc quidē ad ſpeculationem de cōponendis medicamētis pertinet: quæ medendi ſequitur methodum: quemadmodum ipſam præcedit, ſympliciū pharmaco℞ notitia. Deinceps autem agamus de excreſcentia carnis in vlcere,

Excreſcentia carnis in vlcere a vehementer ſiccātibus medicamentis exeditur.

Naturæ opera quæ.

quæ morbus in magnitudine exiſtens, primo omniū ſui ablationē indicat. At hæc, ſola vehementer ſiccantium medicamento℞ ope perficitur: haud itē naturæ opera: contrà q̃ in carne reſtituenda, aut glutinatione res habuit. Hæc enī, ipſi⁹ naturæ ſunt opera, nec aliud medicamenta moliuntur, q̃ ſubmouere illa, quæ actioni eius obſtant. Porrò medicamenta carnem minuen-

Carnem minuentia medicamenta.

tia, proxima tū his ſunt, quæ valenter detergunt: tum iis quæ cicatricē inducunt. Cæterū miſy & chalcitis, ſi humidæ naturæ applicentur, potius carnē exedent, q̃ cicatricē inducant: niſi fortè in pollinem admodum tenuē redactis, parcisſimè illis quiſpiā vtatur. Nā ſic impoſita, partibus cicatricē conciliant. Quòd ſi minuere quæ ſupercreuere ſtudem⁹, liberalius ſunt imponēda.

Carnem exedentia medicamēta reddi minus acria ſi cōburantur: minuſq; adhuc, ſi abluta fuerit.

Aerugo autē, magis adhuc q̃ hæc, minuere carnem poteſt: ita vt genus eo℞ quæ cicatricē inducnt, prorſus egreſſa videatur. Iā verò, ſi exuras hæc omnia, vt minus acria, ſic etiam ad cicatricē inducendā ipſa reddes aptiora. Si verò etiā laues, adhuc euadēt mitiora. Hoc

autem

autem ſemper curantis animo hæreat, non omnem naturam eadē remedia requirere: ſed infirmiores, mol lioresq́;, mitiora: validiores ſicciores q́; valentiora. Quare natura ægri in primis venit conſyderāda. Quū autē cuiuſq; naturæ proprietas ineffabilis ſit, nec exactiſſima ſcientia cōprehenſibilis, ac præterea cuiuſq; hōis propria curatio habeatur, is erit optimus cuiuſq; particularis ægritudinis medicus, qui iam eam metho dum cōparauit, ex qua & dignoſcere naturas poſſit, & coniectura conſequi, quæ ſint cuiuſq; propria reme dia. Verū legitimi vlceratorū partiū tēperamenti, quoties eas vel carne implere, vel glutinare, vel cicatrice inducere ſtudes, maior tibi ſolicitudo erit. Nā ſi ipſa ex ulcerata caro calidior ſit, aut frigidior æquo, vtiq; me delam exigit, quæ nō modè moderatè ſiccet, ſed etiā in tantū calfaciat, refrigeret'ue, in quantū ſubiecta ca ro à naturali ſuo receſſit habitu: quū fieri nō poſſit, vt in vlcere vel carnis productio, vel ſinus impletio, vel agglutinatio, vel cicatricis inductio, rectè vnq̃ cedat, niſi ſubiecta caro pro naturali modo ſe habeat. Vt igitur ſi phlegmone vnà cū vlcere vrgeret, priuſq̃ hæc eſ ſet diſcuſſa, nemo id vel carne implere, vel glutinare, vel inducere cicatrice tentaret: ad eūdē (arbitror) mo dum, etiāſi ſine phlegmone ſola intēperies ſubſit, nullum horū fore prius ſperabimus, q̃ illa fuerit ſanata. Cauenda tamen ſunt interim īmodicè quum calfacientia, tum etiā refrigerantia. Ergo hyoſcyamum, mandragorā & cicutā, ceu ſupra modū refrigerantes herbas vitabis: tametſi ſiccant eæ quoq;, quantū ſit vlceri ex vſu. Reſina verò, & pix, & aſphaltus, q̃q̃ modicè ſic cant, īmodicè tamē ſunt calida: ideoq́; eis ſolis vtetur nemo, nec aliter, niſi admiſtis cum leuiter refrigeranti bus, vnum ex omnibus medicamen fecerit, quod ſit tēperatum. Inſpiciunda quoq; eſt, & aeris nos circundantis tēperies. Siquidem veluti medicamētum quid-

Naturam ægri in primis eſſe conſyderādā. Medicus cuiuſq; morbi optimus, quis ſit dicendus.

Vlcus rectè curari nō poſſe, niſi ſubiecta caro pro naturali modo ſe habeat.

Vlcera curaturus cauere debet ab extreme calfacientibus atq; refrigerantibus.

Aeris temperaturam ad vlcerum curationẽ eſſe expendẽdam.

dam is etiam corporibus noſtris forinſecus incidens, vbi immodicus calore, vel frigore eſt, ſanationẽ moratur. Danda igitur opera eſt, vt medicamenta eius exceſſui occurrant. Ideoq; Hippocrates in calidiorib⁹ anni tẽporibus, iis quibus frigidior facultas ſit, medicamẽtis vtitur: calidioribus ꝑ frigidiora. Iã verò quẽad modũ hũidior natura, humidiora: ſiccior ſicciora mẽdicamẽta exigebat: ita nũc, calidior calidiora: frigidior frigidiora reqret: ꝯtrariã ſcilicet ſemper iis, quæ ꝑter naturã, & quæ ſecundũ naturam ſunt, indicationẽ præſtantibus. Quippe quæ ſecũdũ naturã ſunt, ſimiliũ ſibi indicatiua ſunt: quæ præter naturã, contrariorũ: ſi modò illa ſeruari: hæc ſubmoueri eſt neceſſe. Quod verò ad contrarias indicationes pertinet, ſi q̃to ægri tẽperamentũ iuſto eſt humidius, tanto particula iuſto ſit ſiccior, tale adhibendũ eſt pharmacum, quale ſi vlcus in medii temperamenti particula, corporis mediocriter tẽperati, conſiſteret, adhiberemus. Sin autẽ particula fuerit * ſiccior iuſto, q̃ corporis tẽperamentum ſit æquo humidius: vtiq; in tantũ intendi ſiccitatẽ medicamenti conueniet, q̃tum particulæ tẽperamẽtum, totius tẽperamentũ excedit. Veluti ſi exulcerata pars, quatuor numeris ſit ſiccior medio temperamẽto: ægri aũt natura gradibus tribus humidior: manifeſtum eſt, particulam quæ nũc exulcerata eſt, ſiccius vno gradu deſyderaturã medicamentum, q̃ quæ ſit tẽperata particula. Simili modo & de aliis exceſſib⁹ licet tibi ratiocinari.

Naturaliter ſe habentia corpora, ſimilia ſibi, præter naturam autẽ, cõtraria poſtulãt.

Siccæ partes quæ ſint.

Porrò ſicciores particulæ ſunt, quæ minus carnoſæ exiſtunt: cuius generis ſunt, quæ circa digitos articulosq; habentur: ꝑterea, quæ circa aures, naſum, oculos, & dentes cõſiſtunt: atq; ut ſemel dicã, vbi crebræ chartilagines, & mẽbranulæ, & ligamenta, & oſſa, & nerui adſunt: adeps verò & caro, vel omnino nulla eſt, vel perexigua.

Vlceri ſordidi & caui curãdi, methodus.

Ordò autem curandi vlceris ſordidi & caui, à ſorde expurganda orietur: quum nec glutinari

quicq̃,nec carne impleri poſſit, priuſq̃ purum fuerit. Secundum locum exiget cauitatis ſanatio. Tertium cicatricis obductio. Quòd ſi vnà cum illis vel phlegmone, vel eryſipelas, vel gangræna, vel intẽperies aliqua ſimplex, cõpoſita'ue, partem infeſtet, niſi quis prius eã ſanarit, vlcus implere carne non poterit. Carnis ſiquidem generatio ex ſubiecta, quæ ſana eſt, ortũ ducit. Ex ea verò, quam premit phlegmone, quæq; intemperata eſt, & egrota, gigni caro noua nõ poteſt. Etenim iuſta ſubiecta carnis tẽperies, cauſæ rõnem habet: vt quæ concreſcere ſecum, quod vlceratũ eſt, faciat, & cauitatem impleat. Puritas vlceris, rationẽ eius ſine quo nõ: atq; hanc ſordes interpellans, curationem moratur. Habet autem & vlcus ad cauitatem, rationẽ eius ſine q̃ non: quandoquidẽ ſi vlcus cicatrice fuerit obductũ, nõ amplius cauitas impleri carne poterit. Ergo ſi phlegmone, & cauitas, & vlcus, & ſordes, in eadem particula ſimul adſint, primo phlegmonem, ſecundo loco ſordem, tertio cauitatẽ, & quarto vlcus ſanare oportet. Cæterùm affectus vnde primum maximeq; ĩminet periculũ homini, hic debet primus curari: atq; etiam ſolus interdũ: veluti ſi puncto capite muſculi, conuulſio, quæ congruentiũ omniũ medicamẽtorũ vim reſpuit, accidat, præciſo per tranſuerſum toto muſculo, conuulſionem quidem ſanaueris: aliquem tamen ex particulæ motibus vitiaueris. Ad eundem modũ, quum ex vena, arteriáue ſanguis immodicè profluit, ſi totũ vas per tranſuerſum præcideris, vlcus quidem eius poſtea ſanare non poteris: periculum tamen, quod ex profluuio ſanguinis impendebat, ſuſtuleris. Iã neruuum punctum ſæpe cogimur tranſuerſim præcidere, quoties vel conuulſiones, vel deliria, vel ambo magna, ægreq; ſanabilia, ſuperuenire vulneratiõi cernimus. Similiter vbi luxatio cum vlcere in aliquo maiorum articulorũ incidit, vlcus ſanamus: luxationẽ autem inſanatam re

Carnis generationẽ ex ſubiecta carne, ſi ſana ſit, fieri.

Puncto capite muſculi, ſi conuulſio oriatur ĩmedicabilis, ſcindendũ eſſe totum trãſuerſim muſculũ.

Sanguinẽ fluẽtem ĩmodice, ſupprimi, ſi g tráſuerſum totum vas pręcidatur: vlcus tamen eius poſtea ſanari nõ poſſe.

Neruus quando trãſuerſim ſecandus.

Luxatio cum vlcere quãdo debeat inſanata relinqui.

linquimus. Nã ſi hanc quoq; ſanare conemur, conuulſiones haud dubiè ſequentur. Primus igitur medendi in hiſce eſt ſcopus, ille qui veluti à cauſis ſumitur, eius quod eſt futurum: alter, qui ceu rationem obtinet, ei⁹ ſine quo non. Tertius deniq; is de quo nuper diximus, qui ad id quod vrget dirigitur. Porrò quod conſiſtere ſeorſum, & per ſe poteſt, id nullius vnq̃ alterius differẽtia fuerit, ſed quod alteri accidit, nec ſeorſum p̃ ſe conſiſtit. Quamobrem vlcus, phlegmone, gãgræna, & putredo, quum ſeorſum & per ſe conſiſtere poſsint, affectus quidam præter naturã potius dicenda ſunt, q̃ vlceris differentiæ. At magnitudo, paruitas, æquabilitas, inæquabilitas, tempus, & figura, ex eoꝝ numero ſunt quæ aliis accidũt: ac proinde ab iis ſumuntur propriæ ſimplicis vlceris differentiæ. Indicatio autem curationis à differentiis fit, ſed non omnibus. Nam nec recẽs nec vetus vlcus per ſe indicat aliquid. Siquidem quod vlcus tantùm eſt, omniq́; alio affectu liberum, ſiue recens, ſiue antiquuum ſit, eandem ſemper curationem deſyderat: nihil planè proprium indicante diſcrimine eo, quod à tempore ſumitur. At ſi cauitatem altè recõditam ſub cute habeat, conſyderare oportet, vtrũ ea ĩ ſuperiore parte ſit ſita, vt ſanies ex ea prona effluat: an in inferiore, ſic vt illic ſiſtatur. Eius igitur cui effluxus patet, eadem quæ aliorum curatio eſt. Cui nõ eſt, huic ipſi moliamur effluxum quendam oportet. Eius duplex ratio eſt: aliàs tota cauitate deſecta: aliàs in fundo tantum aperta. Quando verò harum alterutra ſit ineunda, docebit tum locorum ipſa natura: tum verò vlceris magnitudo. Si nanq; & loca ipſa periculoſam ſectionem faciunt, & vlcus magnum fuerit, in fundo aperire, magis expedit. Sin contrà ſe habeant, perſcindere præſtat. Deligatio verò eius incipiat quidem ſupernè, ſed finiatur infra: vbi ſcilicet patet effluxus. Iã verò trãſuerſa vlcera, ꝙ eorum labra magis diſsideãt,

Differẽtia nullius põt, qđ p̃ ſe cõſiſtere poteſt.

Vlceris ſimplicis dr̃iæ propriæ vnde ſumantur.

Effluxus moliendi ratio ĩ iis vlceribus quæ apte expurgari nõ poſſunt.

Deligandi vlceris ratio.

à ſeſeq; abſint, diligentius coniungi poſtulant: ideoq; tum ſuturis, tum fibulis, in eis eſt vtendum. Quæ verò per longitudinem muſculorum ſunt facta, hæc, ſi duplici initio d̃liges, nec ſuturis egebis, nec fibulis. Sin aliter deligare placebit, vel fibulis, vel ſuturis vtere. Sufficient autem paucisſime omnino ſuturæ. Et magna q̃dem vlcera, iis quæ valentius ſiccẽt medicamentis curabis. Parua verò, vel quæ moderatè ſiccent, abunde ſanauerint. Cæterùm profunda vlcera, eadem etiam ſunt magna: voluntq; tum à duobus initiis deligari: tũ verò nec labra ſua præpropere glutinari. At quæ profunda multum, longaq; ſunt, vt duplici ratione ſunt magna, ſic duplicem quoq; præſtant indicationẽ. Itaq; & quæ valenter ſiccent poſtulant, & ne immaturè labra coniungas: & vt à duobus initiis deliges: & vt altis ſuturis conſuas.

Transuerſa vlcera diligẽtius ꝙ recta, iungẽda eſſe.

GALENI PERGAMENI DE MEDENDI METHODO. LIB. IIII.

EST Itaq; vnum morborum genus, diuortium continui vocatum. Quod quidẽ in carnoſa parte, vlcus: in oſſe, fractura: in neruo, cõuulſio appellat̃. Eiuſdẽ generis ſunt auulſio, ruptio, & contuſio: illa quidem, in ligamẽto: hæ in vaſis, muſculisq;, ex violento ictu, vel graui caſu, vel alio quopiam valente motu excitatę. Ecchymoſis verò vt plurimum vnà cum contuſione & ruptione incidit. Fit autem aliquando & ex oris vaſorũ apertione, quæ Anoſtomoſis dicit̃, & ex ea quã Diapedeſin vocant, & ipſam exiſtentem ſolutæ continuitatis aliã ſpeciem. Iam verò, & ex eroſione etiam ſoluitur inter

Vnitatis ſolutio. Vlcus. Fractura. Conuulſio. Auulſio. Ruptio. Contuſio. Ecchymoſis. Anaſtomoſis. Diapedeſis.

dum in animalis partibus continuitas. Verũ is iã miſtus affectus eſt. Porrò eroſio, ſi intrinſecus ab ipſo animali proueniat, vitioſi ſucci eſt ſoboles: ſin extrinſecus, aut a valentibus medicamentis fit, aut ab igni. In vniuerſum autem, ſimplices affectus à compoſitis diſtinguere oportet: quũ ſimplici morbo ſimplex curatio adhibenda ſit: compoſito verò, non ſimplex. Igitur omne vlcus, aut ſolum atq; per ſe, nullo nec cũ eo ſimul inuadente, nec ipſum præcedẽte, aut ſequente alio affectu, partem infeſtat: aut cum alio quopiã vno, pluribus'ue coniunctum: quorum alii, non modò ſtatim ab initio excitarunt vlcus, ſed nunc etiam maius efficiunt: alii, eius ſine quo non, vt ad curandi opus, rationem obtinent. Cæterùm qui vlcus maius efficiunt, ſub mouendi è corpore ſunt, aut peruincendũ id, quod inducunt, incõmodum. Hoc autem, ſi affectus exiguus ſit, fieri licebit facilè: ſi verò magnus, duci ad cicatricem vlcus non poterit, prius q̃ illi affectui ſubuẽtum fuerit. Ergo omne vlcus ſubiectam ſibi carnem præditam naturali diſpoſitione, optat: & ne quid alienum inter oras conglutinandas interſit, quod curationem morari poſſit. Subiectæ verò carnis affectus, cauſæ rationẽ obtinet: ad id quod efficit. Quippe ex hac, & per hanc tum quæ diſſident, glutinãtur: tum quæ caua ſunt, carne implẽtur: quare pro natura ſua ſe habeat oportet, quo hæc vtraq; cõmodè perficiantur. Rectè autem illa ſe habuerit, ſi proprium temperamentum tueatur. Itaq; neceſſum eſt ad vlcera tum glutinanda, tũ carne implenda, temperatam eſſe ſubiectam carnẽ. Nec ſat hoc ipſum videtur eſſe, niſi etiam qui affluit ſanguis & probus ſit, & quantitate mediocris. Quippe ægrè ſanabilium, rebelliumq; vlcerum, alia ob intemperiem carnis exulceratæ: alia ob affluentẽ humorem fiunt talia. Caro autem ipſa, interdum ſolis qualitatibus naturæ modum egreditur: interdum accedente tumore præter natu-

Eroſionis cauſæ.

Vlceri curando quæ requirantur.

Vlcera cacoethe cur talia euadant.

ram. Iam humor confluens, aut qualitate, aut quantitate, à naturæ modo diſcedit. Interdum verò miſcent dictorum affectuum aut aliqui, aut etiam pariter omnes. Ac carnis quidem intemperiem, ſi ſquallens ſiccaq; videatur, aqua temperata fouens, humectāsq;, donec rubeſcat, attollaturq; in tumorem, corriges. Si verò vltra perfuderis, id quod attraxiſti euocabis: ac proinde nihil profeceris. Quinetiam medicamēta humidiora, q̃ ſanæ carni, adhibeantur. Si verò humidior q̃ pro naturali habitu caro fuerit, contraria ratio ineunda eſt, ac medicamentorum facultas ad ſiccius transferenda: aqua verò nullatenus admouenda: ſed ſi lauandum vlcus videtur, vinum, aut poſca, aut decoctum auſteræ cuiuſpiam herbæ, præparandum. Eodem modo & calidiorem, q̃ par eſt, carnis habitum refrigerabis: & frigidiorem calfacies. Agnoſces verò horum vtrūq;, partim colore, partim tactu, partim laborātis ſenſu. Quippe aliàs vſtionem ſe ſentire fatentur: aliàs manifeſtum in particula frigus: gaudentq; vel frigidis medicamentis, vel calidis. Et aliis quidem rubor leuis īſidet: aliis color magis albicat. Partium porrò quæ cum aliquo præter naturam tumore exulceratæ ſunt, earum prius ſanandus eſt tumor. Vbi labra tantùm vlceris decolorata dura'ue pluſculum fuerint, excidenda ea ſunt ad ſanam vſq; carnem. Quum verò altius id malum ſerpit, deliberatione eſt opus, excidendum'ne omne ſit, quod præter naturam cernitur: an temporis ſpatio curādū: qua in re certè conſulendus etiam eſt æger. Iam verò, ſi prauus humor in particulas confluens exulceratas, nec vberior ſit iuſto, nec multum excellat malignitate, auerti hunc, atq; repelli conueniet: aſtrictis ſcilicet, refrigeratisq; iis particulis, quæ ante exulceratam cōſiſtunt. Inchoanda etiam deligatio eſt à laborante particula, deducendaq; verſus ſanam. Quæ autem vlceribus ipſis admouent pharmaca, ſiccent valētius opor-

Carnis ſicca itēperies, quomodo corrigēda.

Carnis humida ītemperies quomodo corrigenda.

Carnis intemperies quomō dignoſcenda.

Vlceris labra quando excidenda ſint.

Aeger quādo ſit conſulendus.

Humor in particulas cōfluēs exulceratas, qn̄ auertendus & reprimēdus ſit: & qua ratione.

tet, q̃ quæ ſimplici applicantur vlceri. Quòd ſi ſiſti, cõpeſciq́; medicamẽtis influxus nequeat, cauſa eius inueſtiganda eſt, atq; hæc prius adimenda. Ac ſi quidem ob partis, quæ fluxum recipit, imbecillitatem aliquam id contingat, huic nimirum medendum eſt. Imbecillitas autem partis, omnino ab intemperie naſcitur: non tamen ab omni: ſed ab excellentiori: quæ ſanè per cõtrariam eſt abigenda. Vbi igitur intemperiem ipſam ſanaueris, te ad curandum vlcus conuertes: non aliter planè nunc curata intemperie, q̃ ſi incidiſſet citra vlcus. Si verò ab alia quauis particula, vel etiam à toto corpore, vitioſus aliquis humor influxerit exulceratis particulis, medendum in primis eſt ipſius fluxionis radici. Ita igitur & varices, quæ ſæpe ſupra exulceratum locum ſunt, prius ſanabimus, vt deinde mox vlcus ſanẽmus. Aduertendum autem eſt interim, nullam primitiuarum cauſarũ, quas procatarcticas vocant, niſi etiãnum affectum producant, eſſe curationis idicatricem: ſed huius indicationem, ab ipſo affectu initiũ habere. Siquidem à nullo eorum, quæ adhuc non permanẽt, indicatio ſumi eius quod ex vſu futurum ſit, poteſt. Eſt tamen vtilis cauſarum procatarcticarum cognitio, ad noſcendos affectus eos, qui tum ratione, tum ſenſum latent. Eſt itaq; rei quidem præſentis, curatio: futuræ autem, prouidentia. Quòd verò nec nunc lædit, nec læſurum timetur, id ab vtroq; artis munere, tum eo quod curat, tũ eo quod prouidet, exceſſit. Quare nec indicatio ab hoc ad curationem vlla: nec prouidentiæ ratio ſumitur. Si igitur à procatarctica cauſa indicatio curationis nõ ſumitur, vtiq; manifeſtum euadit, quòd ab ea quæ præſens eſt, ſumetur. Cæterum proſpectrix pars artis, eſt duplex: altera, quæ morboſum affectum iam præſentem ſubmouet: altera, quæ illum qui nondum vrget, prohibet. Porrò contingit vlcera non ſaneſcere, interdum quidem ob labra ipſa peſſimè affecta:

Imbecillitas p̃tis ab intemperie naſcitur.

Varices prius ſanandas eſſe, q̃ vlcus ab eis fluxũ recipiẽs.

Indicatio vtilis, nulla ſumitur a cauſa nõ permanente.

Procatarcticarum cauſarum vſus.

Indicatio curationis a cauſa pręſente ſumitur.

Proſpectrix artis p̃s duplex.

interdum ob intemperiem particulæ, abſq; vllo tumore præter naturam: nonnunq̃ ob intemperantiã quidem, ſed quæ cum tumore aliquo ſit coniuncta: non tamẽ qui omnino ſibi labra excidi poſtulet. Fieri etiã poteſt, vt ſuperiacens varix, vel auctior lien, vel aliquod vitium iecinoris, vel imbecillitas exulceratæ particulæ (quæ ipſa quoq; intenſa quædam eſt intemperies) vel totius corporis cacochymia, vel plethora, vt vlcera minus ſaneſcant, prohibeat. Quare cauſa ipſa, quæcunq; illa ſit, circuncidenda venit. Iã verò, vlcus omne cacoethe, hoc eſt malignantis naturæ, continuò & cauum ſit eſt neceſſe, quũ ex eroſione naſcatur. Nunq̃ autẽ id genus vlcera, ſicuti neq; alia vlla, calido acriq́; medicamento exaſperes, priuſq̃ vniuerſum corpus à recrementis liberes: quemadmodum faciebat imperitiſſimus Theſſalus. Quippe eiuſmodi medicamẽta omnia, cucurbitæ ritu ad ſe trahere à toto corpore ſunt habilia. Itaq; niſi id prius vacuaris, materiam fluxiõis acri medicamento relinques. Etenim q̃ nec rectè ſanare oculum ante totum caput, neq; hoc ante totũ corpus, vlla ratione liceat, tum philoſophis, tum medicis vniuerſis, qui methodo mederi ſunt ſoliti, eſt in cõfeſſo. Voco autem methodum certam quandam vniuerſalemq́; viam, quæ ſit omnium particularium cõmunis. Cæterùm notitiam quandam habeat oportet, tum ſimilis, tum diſſimilis, qui methodo quiduis molitur. At verò, etiamſi in ſingulis morbis priuata quædã eſſe methodus medendi videatur, cõmune tamen genus in omnibus vnum exiſtit. Quippe in omnibus curationibus, vnum eſt methodi ipſius principium, quod ab affectus indicatione ſumitur: viaq́; etiã quæ ab eo principio ad finem vſq; perducit, eſt in omnibus particularibus ſimilis. Quæ igitur vlcera, omnibus ritè decenterq́; factis, non ſanantur, ea medici cacoethe, hoc ẽ, maligna, cõtumacia, rebelliaq́; nuncupant. Protrahũ-

Vlcera ſaneſcere quæ prohibeant.

Vlcera exaſperanda non eſſe prius q̃ vniuerſum corpus ſit purũ.

Methodus eſt certa quędam & vniuerſalis via, omnium particularium communis.

Vlcera cacoethe quæ dicantur.

tur aũt, vbi quis illis, perinde ac ſi tantũm vlcera ſint, medetur. Cæterũm ex diuturnitate ipſius vlceris, indicatio curationis non ſumitur: ſed ex ipſius particulæ affectu. Si ergo tantũm exulceratæ partes affectæ ſint, ſi eas curaueris, continuò ſanaueris vlcus. Sin verò vniuerſum corpus prauo ſucco redundet, ſi hunc euacuaueris, idem haud dubiè molieris. Ac ſignum quidem vitioſi ſucci, eſt ipſa diuturnitas vlceris: inuentio autem eius quod expedit, non ex diuturnitate, ſed ex ſucci vitio ſuggeritur. Quare tria hæc ſibi mutuò cohærent: Signum, Affectio, & Curatio: Signũ quidem, ipſa diuturnitas. Affectus, ſucci vitium. Curatio, ei⁹ vacuatio. Veteres autẽ, vtpote breuitatis ſtudioſiſſimi, prætermiſſo medio, interdum tertiũ ſtatim primo ſubiiciũt. Veluti Hippocrates fecit, quum dixit. Tum ab inueteratis vlceribus confert, vt aſſiduè ſanguinem effluere facias, vtcunq; id opportunum videtur: non vtiq; curationem indicante diuturnitate, ſed ſanguinis vitio. Porrò omne vlcus, qua vlcus eſt, ut ſanetur, mediocriter exiccari poſtulat. Si verò etiam habeat ſecum affectum alium coniunctum, primò quidem illius curationem: ſecundò autem, ſuam propriam requirit. Sed de curatione vlcerũ, ſic verba fecit Hippocrates. Quodcũq; ulcus cæſim, peruerſim'ue acuto telo ẽ diuiſum, medicamentum enæmon, & ſiccans, & quod ſuppurari vetet, admittit. Sin caro aliqua telo tum contuſa, tũ cæſa ſit, huic ita medendum eſt, vt q̃celerrimè ſuppuret. Nam & minus phlegmone urgebitur, & neceſſum eſt, carnes, quæ contuſæ cæſæq; ſint, putrefactas & in pus verſas, liquare: poſtea nouam carnẽ produci. Quo quidem ſermone nos docet, oportere omnia ſiccari, p̃ter ea quę ſunt contuſa. Porrò omnia quæ putrefiunt, ex calido & humido ſic afficiuntur. Ideoq; etiam ea cataplaſmata quæ ex hordei farina conſtant, ceu quæ calfaciant, humectentq;, omnibus iis affectibus, quibus

Vlceris diuturnitas eſt ſucci vitioſi idiciũ.

Vlcus omne, qua ulcus eſt, vt ſanetur mediocriter exiccari poſtulat.

Putredinẽ oriri a calido & humido.

moueri pus expedit, admouemus. Hordei nanq; farina, ex aqua & oleo: itē q; panis, ex aqua & oleo: p̄terea fomentum multæ calidæ aquæ: & tetrapharmaci uis: omnia deniq; calfacientia ſimul & humectantia, pus q̄ celerrimè mouent. Sciendum tamen eſt, admoueri cataplaſma calidum atq; humidum inflāmationi, haud q̄dem tanq̄ remedium ipſius (phlegmones nanq; remedia facultatē ſicciorē poſſident, vt verbaſcum coctū, & folia trifolii cruda, & epipatri folia cocta, & poliū) ſed vt lenimen quoddā ſymptomatis. Ac proinde hordei farina, lenit quidem dolorem: minimè autē medetur inflāmationi. Igitur vel prauus ſuccus nō amplius confluit ad partem exulceratam: aut etiānum fluit. Si non amplius fluat, ipſi tātùm quod laborat, eſt ſuccurrendum: ſi quidem vel liuidum, vel nigrum, vel rubrū conſpicitur, ſcarificando, ac ſanguinē emittendo: mox ſpongiam ſicciorem potius, q̄ humidiorem, ſuperimponendo. Poſt hæc verò etiam ſiccantia remedia applicando. Ab his, ſi res poſtulat, rurſus ſanguinem auferendo, ac mox iterum eadem peragendo, donec parta ſanitas ſit. Quòd ſi labra vlceris dura, calloſaq; appareant, etiam ea excindendo. At ſi alicunde humor ad partem fluat, fluxionis eſt occurrendum origini. Si verò valens aliquis morbus, vnà cum virium robore, affligat, vel ſi redundantis ſanguinis concurſus nō adſit, nemo eſt qui non ſanguinem detrahat, qui vtiq; in artis operibus fuerit exercitatus. Quippe ſanguinis redūdantia haudquaq̄ ſanguinem eſſe mittendum indicat: ſed magnitudo morbi vnà cum virtute vegeta: exceptis tamē à ſermone pueris. Etenim ſi quis etiamnum ſanus, nec adhuc quicq̄ læſus, ſanguinis redundantia grauetur, non ſtatim huic mitti ſanguinem eſt neceſſe: immo alii ſatisfacit inedia: alii cibi parcitas: alii ſoluta aluus, vel purgatio, vel frequentius balneum: alii ſola exercitatio, vel multa frictio, abūdè fuit. Sed nec pur-

Pus mouentia quæ ſint.

Inflammationi cur adhibeantur cataplaſmata calida et humida.

Hordei farina dolorem mitigat

Sanguinē mittendum eſſe vbicunq; magnitudo morbi cū viriū robore conſpirauerit, vel ſi ſanguinis concurſus non adſit.

Sanguinis redundantiā nō poſtulare ſectionem venæ.

Purgationẽ in ſola cacochymia nõ adminiſtrari cõmode, niſi etiam magnitudo ipſius morbi eã poſtulet.

gatio in ſola vitioſi ſucci abundantia conuenienter adminiſtratur, niſi etiam magnitudo ipſius morbi ſit ipſi cacochymiæ coniuncta. Sic enim vlceribus atq; vulneribus omnibus quoties valida ſunt, purgationem eſſe vtilem eſt profeſſus Hippocrates, quòd nimirum & inſigniter vacuet, & ad diuerſum trahat. Vniuerſa autem vitia, trifariam grauia validaq́; redduntur: nempe, vel propter affli ctæ partis præſtantiam: vel propter affectus magnitudinem: vel propterea quòd ſint cacoethe.

Vitia oĩa trifariã grauia redduntur.

Vulnera articulorum euadere cacoethe.

Vulnus igitur quod intra thoracẽ, peritonæum'ue penetrat, non paruum periculum adfert: præcipuè ſi interiorum quicquã ſit ſimul conuulneratum. Quinetiam cacoethe ſtatim fieri, quæcunq; in articulis accepta vulnera ſunt, id quoq; omnes ferè ſciunt. Vbi enim tendones, & nerui, & carne vacua, oſculentaq́; ſunt loca, hic doloris, vigiliarum, conuulſionis, & delirii periculum inſtat. Tum hæc igitur vulnera, tũ quæ adeò ſunt magna, vt ſuturis aut ligaturis indigeant, purgationẽ deſyderant. Adhæc, quibus periculum corrumpendi oſsis impendet, ea vtique non ſunt abſq; magnitudine phlegmones. Quæcunq; verò exeduntur, ea tũ cacoethe ſunt, tum malorum ſuccorum ſoboles.

Herpetes a bilioſo excremẽto oriuntur.

Reuulſionẽ eſſe ad contraria loca moliẽdam.

Deriuatio facienda eſt per vicina.

Morbi magnitudinẽ eẽ ſcopum ſanguinis mittendi, purgationiſq; adhibendæ.

Herpetes quoq; à bilioſo excremento ortum habent: cæteraq́; diuturna omnia, ex huiuſmodi quapiam cauſa proueniunt. Quare in omnibus his meritò purgare per aluũ iubet Hippocrates. Si igitur valenter etiamnum fluxio irruat, reuellere ad contraria ſtudebimus: vtiq; ſi in ſuperioribus vlcus conſiſtat, per inferna purgantes: ſin autem in inferioribus ſit, ſuperiorem ventrem vacuãtes. At ſi iam fluxio reſtitit, atq; in membro inhæſit, deriuare per vicina magis expedit: quum & in propinquora tranſlatio, & purganti medicamento tum acceſſus, tum attractus, è vicino, ſit promptior. Magnitudo autem morbi, ceu ſcopus quidam ſanguinis detrahendi, aut purgationis adhibendæ, à nobis conſtituenda eſt.

Quem ſanè ſcopum inuenit primus omnium Hippocrates. Secundum cuius quidem ſententiam, omni recens facto vulneri, niſi in ventre conſiſtat, expedit ex ipſo ſtatim ſanguinem plus minuſ'ue effluere. Quippe phlegmone ſic minus tentabitur, tum vlcus ipſum, tũ quæ circumpoſita ei loca ſunt. Idem etiam confirmat, debere ſcilicet imitatorem eſſe medicum, non tantùm naturæ, ſed eorum etiam, quæ quum ſua ſponte euenīant, conferunt: necnon conducere, ſi ab inueteratis vlceribus eorumq́; circũiacentibus partibus, crebrò ſanguis fluere cogatur. Porrò quæ acuti ſenſus pars eſt, eã q̃maximè ſeruare citra dolorem tentandum. Quæ verò parum acri ſenſu eſt prædita, hæc, ſi affectus ita ſuadet, valentiora præſidia admittit. Rurſus principis quidem mẽbri robur, ſeruari oportet. Quod tale non eſt, licet huic adhibere relaxantem medendi rationem.

Vlceri recenti expedirevt ex eo ſtatim fluat ſanguis.

Quod verò ad poſitum pertinet, ſi ventriculus fuerit exulceratus, medicamenta bibenda ſunt. Si gula (quæ tranſitus comeſtorum bibitorumq́ eſt) nõ ſemel, nec tota ſimul ſumenda: ſed paulatim, asſiduèq́; lingenda, & ſanè tũ crasſiora, tum magis lenta eſſe debẽt. Nã ex tranſitu, contactuq́ vulneribus quæ illic habent, emolumentum accedit: non ex cõtinendo, & diutius adhærendo: ſicut iis quæ in ventriculo ſunt. Quæ verò vlcera in crasſis ſunt inteſtinis, iis quæ per ſedem iniiciunt remediis, magis egent: quippe cui magis ſunt propinqua. Quæ in tenuibus habentur (quoniam & longinquiora ſunt, & medio ſitu poſita) ambo requirunt: & quæ ſupernè ſumuntur, & quæ infunduntur per ſedẽ. Communis autem omnium internarum partium eſt indicatio, vt ea eligantur, quæ animalis naturæ maximè ſint familiaria: ſiue cibi ſint: ſiue medicamenta: fugiantur, reſpuanturq́; his contraria. Quanq̃ in iis quæ foris ſunt vlceribus, innoxius etiam taliũ medicamentorũ ſit vſus, æruginis, æris vſti, æris ſquamæ, cadmiæ,

Gulæ exulceratæ medicamẽta eſſe paulatim, aſsidueq́ lingenda.

Inteſtinis exulceratis quõ ſuccurrẽdum.

Intro quæ propinanda non ſint.

pompholygis, lithargyri, atq; ceruſſæ. Hæc igitur & ſimilia, interioribus exhiberi non debent. Eligenda verò alimenta ſunt, ſi quidem ad cicatricem perducere, aut ulcus glutinare ſtudemus, tum auſtera, tum glutinoſa, & quæ minimè rodant. Sin emundare, quæ modicè abſtergeant: quod munus mel non coctum, præ-

Mel crudum.

Auſterū quid.

Acerbū quid.

ter cætera præſtat. Ac voco ſanè auſterū, id quod aſtringens dicitur: vt acerbum, quod impenſè eſt auſterum. Ergo internis vlceribus opitulantur, hypociſtis, balauſtium, punicorum cytin, galla, malicorium, terra Samia, Lemnium ſigillum, rhois, roſarum ſuccus, aca-

Vlceribus internarum partium q̃ proſint medicamenta.

cia, aliaq; id genus, quæ citra incōmodum viſcerum, præſidium internis viſceribus afferunt. Danda verò hæc ſunt, ex aliquo aſtringentiū decocto: vel mali cotonei, vel lentiſci, vel clauiculorum rubi, vitiſue, vel myrtorum, vel deniq; ex vino aliquo auſtero. Cauen-

Vinum fugiēdum eſſe, vbi flegmones ſuſpicio adeſt.

dum tamē à vino eſt, vbi phlegmones ſuſpicio adeſt. Sunt autem & præparanda id genus medicamenta, cū eiſq; miſcenda etiam, tum tragacantha, tum gummi: præſertim ſi ob gulæ vlcera exhibeantur. Sed & gar-

Aſperę arterię vlceribus qua ratione medēdum ſit.

garizare quoq; iubēdus eſt, qui ad fauces & parihſmia his vtetur. Ad vlcus autem, quod in aſpera ſit arteria, vt ſupinus q̃ diutiſſimè in ore teneat, ac omnes qui illic ſunt muſculos laxet, remittatq;, præcipiendum. Influit nanq; ſic ſenſim & paulatim de medicamento ali-

Potionis nonnihil ſemp in aſperam delabi arteriam.

quid ſenſibiliter & manifeſtè in ipſam arteriam. Nam & quū naturaliter ſeſe habet, ſcire licet potionis nonnihil illuc percolari. Semper autem cauendū eſt, ne largius quicq̃, & per mediam ſpiritus viam, influat: alioq excitabit tuſſim.

Mel permiſcēdum eſſe medicamentis iis, quæ thoracis pulmoniſq; vlceribus inſtituuntur.

Iam verò medicamentis omnibus, quæ thoracis & pulmonis vlcerib⁹ ſunt deſtinata, mel admiſcendum eſt. Quod quidem digeſtionis eorum in corpus, ac celeris trāſitus, veluti vehiculum erit, cum eo, q neq; nocebit vlceri. Ad eundem modum, quoties in veſica & renibus conſiſtit vitium, non ſolū mel

ipſum, ſed etiam diureticorum aliquod, vlcerum medicamentis miſcere oportet. Cæterùm partes exulceratæ, tum ex earum ſubſtantia, tum functione, tū vtilitate, tum poſitu, tū figura, facilè diſcernuntur. Itaq; non modò illa quæ diximus, ſed etiam complura alia, ex figura partium, poſituraq; indicantur. Etenim cathetere omnino probè vti nequeas, niſi & poſitum, & figuram totius veſicæ planè perſpectam habeas. Ergo in hiſce omnibus nō parum ad totam curationem locus affectus indicat. Porrò valentiora medicamēta requirunt, affectus in alto deliteſcētes corpore, q̄ qui in ſumma ſuperficie conſiſtunt. Ecchymoſis omnis, vacuationem pro curationis remedio indicat. Quare calfacientibus huic, & modicè ſiccantib⁹ medicamētis eſt opus. Quòd ſi ecchymoſis altius deſcendat, non fuerit vſus cucurbitulæ inutilis. Quod quidem inſtrumentum fuit à medicis, ad violentam attractionem, excogitatum. Ergo ſi euocatum celeriter ecchymoma ſit, facilè coaleſcet rupta ipſa caro. Sin longiore ſpatio, ſordes multa ſubnaſcens, medium inter vlceris labra ſpatium occupat, ita vt iam coire ruptio non poſſit, ſed tantùm ipſa labra prope admoueantur.

Diureticorum aliquod, melq; ipſum miſcendum eſſe medicamētis que ad veſicam & renes faciunt exulceratos.

Affect⁹ in altos ſitos, valentiora medicamenta requirere, q̄ qui in ſumma ſuperficie conſiſtunt.

Ecchymoſis curatio.

Cucurbitulæ vſus.

GALENI PERGAMENI DE METHODO MEDENDI. LIB. V.

MONSTRATVM igitur eſt, omne vlcus ſiccantia medicamenta requirere. Cæterùm quod ſinum habet, vt minus ſanè q̄ reliqua, ſic ea quæ præter q̄ q̄ modicè ſiccent, etiam abſtergendi facultatem poſſideant, deſyde

Vlc⁹ cauū indice ſiccantia necnon detergētia poſtulat.

Glutinantia medicamenta qualia nã eſſe debeant.

Cicatricẽ inducentia medicamenta qualia eſſe oporteat.

Excreſcens carne qualia requirat medicamenta.

rare. Quod verò coniungi ſibi labra poſtulat (cuiuſmodi ſunt cruenta) huic tum quæ magis etiam ſiccẽt: tum quæ citra abſterſionẽ leuiter aſtringant eſſe opus. Iam, quæ vlcera perduci ad cicatricem poſtulãt, hæc, non ſolum magis adhuc ſiccantibus, ſed etiam ſtrenuè aſtringentibus remediis egere. Quòd ſi caro eorum ꝑter naturæ modum intumuit, acria & demolientia deſyderare. Si quod verò aliud ſymptoma vlceri adiunctum erat, ab eius natura curationis indicatio ſumebatur: atq; ex hac rurſus petebatur remediorũ facultas. Si nanq; ſordes innaſceretur, quæ hanc tollerẽt opus eſſe: eaq; omnia abſtergendi vim habere, multo ſanè maiorem, q̃ ea quæ carne implerent. Ac ſi agglutinaturum medicamentum eſſet, ſiccans, aſtringensq; id eſſe debere. Si carne impleturũ, ſiccans, & abſtergens: atq; in ſingulis reliquorum, vti dictum eſt. Si verò intẽperata ſubiecta caro eſſet, primum per contraria ſuccurrendum eſſe illius intemperantiæ. Nihil ſiquidem redire ad propriam naturã poteſt, ſine iis quæ ipſi facultatẽ habent contrariam. Conſyderandas præterea eſſe & ipſius intemperantiæ cauſas: ac primum quidẽ medendum eſſe cauſæ quæ adhuc intemperiem foueret: poſt hanc verò, & ipſi, quæ iam facta eſſet, intẽperantiæ. Oſtendimus autem, tum ab ulcerũ differentiis diuerſas indicationes ꝓberi: tũ eas quæ à laborãtis corporis tẽperamento ſumuntur, diuerſam ab his habere rationem. Siquidem illæ, quũ ex iis, quæ ſunt præter naturam, ſumantur, oẽs cõtraria eſſe adhibẽda dictãt: hæ, quum ab ipſa natura capiantur, ſimilia. Nec illud omiſimus, ex præcellentia membri, aut contrario ſtatu, itemq; ex ſenſu acri, hebeteue, diuerſum medicandi conſilium peti. Quum autem non modò in ſimilaribus, ſed etiam in organicis partibus ſolutio continui oriatur, remediorum indicationes, aliæ quidem à ſimilaribus, aliæ ab inſtrumentalibus deſumuntur. Cæterũ

Indicationes a laborantis temperie ſumptas diuerſam habere rationem illis, quæ ab vlcerum differẽtiis ſumuntur.

quandoquidem

quãdoquidem ſatis ſuperq́; de iis vlceribus quæ in carnoſis accidunt partibus diſſeruimus, tempeſtiuum videtur nunc de illis agere, quæ in arteria, vena, & neruo contingunt. Ergo ſi cui arteria, venáue magna ſit vulnerata, copioſum ſanguinis profluuium ſubitò ſuperuenit, & glutinari id vulnus difficile quidem ĩ vena poteſt: in arteria autem (ſicuti nonnullis medicorum eſt viſum) fortaſſe omnino non poteſt. Sanè profluit ex vena aut arteria ſanguis, aut reſerato earum ore, aut tunica earum diuiſa, aut tranſcolatus, ſiue ſudoris ĩſtar transfuſus. Porrò diuiditur ipſa tunica aut vulnerata, aut contuſa, aut rupta, aut eroſa. Anaſtomoſis (hoc eſt reſeratio) accidit, propter tum vaſis imbecillitatem, tum ſanguinis qui ad os eius impetu ruat, copiam: ad hæc, acrem quãpiam, quæ illic extrinſecus ĩcidat, qualitatem. Diapedeſis verò, ex tunica rarefacta, & attenuato ſanguine oritur. Accidere tamen poteſt, & ob gracilium vaſorum os adapertum. Quæ igitur vulnerant, ea ſunt acuta, atq; ad ſecãdũ habilia. Quæ contũdendo ſoluunt, dura, grauiaq́; exiſtunt. Quæ rumpũt, omnia tenſionis interuentu id faciunt. Idem & intenſior actiõis vehemẽtia facit: tum plenitudo illa quæ reſpectu vaſorum dicitur: tum caſus ab alto: necnõ graue quippiam durumq́; incidẽs. Ac ſi ex vulnere, vel clamore, vel caſu, vel contuſione, perruptũ vas ſit, vtiq; in iis, cauſa ipſa deſiit. Si verò ex abundantia, fieri poteſt vt vas etiam amplius rumpatur, effectrice ſaltem etiamnum cauſa manente. Quare in tali affectu, q̃primum eſt ipſa plenitudo vacuanda: dein, ſupprimẽdus ſanguis: ac demum vlcus curandũ. Vbi verò effectrix cauſa iam deſiit, primò quidem ſanguis ſiſtendus eſt: ac mox vlcus ſanandum: idq́; obturato perrupto uaſe, tranſlatoq́; aliorſum quod per id ferebatur. Porrò vlcus ipſum claudetur, vel labris eius, quæ disſidẽt, in idem adductis, vel oſculo ipſi⁹ obſtructo. Adducent in

Sanguis quatuor modis, eſt fluere a vaſis poteſt.

Anaſtomoſis vaſorum vnde accidat.

Diapedeſis cauſæ.

idem labra, tum noſtrarum manuum opera, ubi ſic ad manus ulcus ſe exhibet: tum per deligaturam: tum p refrigerantia, aſtringentiaq; remedia. Neq; enim ſuere fas eſt, arteriæ uenæ'ue uulnus. Obſtruet uaſis oſculum & ſanguine ipſo concreto, & iis, quæ foris illi admouentur emplaſtris, linimentisq;, necnon igne, & medicamentis inducentibus cruſtam. Poteſt etiam ſuperimponi ulceri circũiacens caro, atq; ipſa in nonnullis uulneribus cutis. Auertitur autem ſanguis, tum ad proxima deriuatus: tum ad cõtraria reuulſus. Deriuatio ad uicina loca fit, quum id quod per palatũ uacuatur, deriuatur per nares: reuulſio autem ad contraria, quum ad inferna reuellitur. Rurſus, quod per ſedem profluit, id deriuamus per uuluam, ſurſum uerò reuellimus. Ita nanq; & natura ipſa facere ſolet. Mulieri enĩ (inquit Hippocrates) ſanguinem uomenti, menſes ſuperuenientes remedio ſunt. Hac de cauſa, ſi uel menſes confertim eruperint, uel ſanguis ab utero quoquo modo profluxerit, ſurſum reuelles, cucurbitam maximam ſuffigens mammis. Eandem ob cauſam, ſi ex dextra quidem nare profluat ſanguis, eum retinet maxima cucurbitula hepati admota: Si ex ſiniſtra autem, lieni. Quemadmodum ſi per utranq; fluat, utriq; uiſceri cucurbitulæ applicandæ ſunt. Quòd ſi reſolutus adhuc æger non ſit, etiam uena ex eodem cubito incidenda eſt, qui profuſioni è directo reſpondet. Cæterùm ubi paulum detraxeris, mox unam horam intermittens, rurſus detrahes: poſt iterum, atq; iterum, pro laborantis uiribus. Ad eũdem modum, quæ per aluum, fluunt, ea uel per urinas, uel per uterũ deriuabis: quæ per urinas, ea uel per uterum, uel per ſedem transferes. Pari modo, quę per uterum erumpunt, uel per urinas, uel per aluum. Quæ uerò in oculis, aure, uel palato, fluxiones accidunt, earum ad uicina deriuatio per nares eſt. At reuulſio in iis quæ ſupra ſunt omnibus,

Suendum arte riæ aut venæ vulnus nõ eſſe

Vas apertum obſtrui quotupliciter poſsit.

Sanguinem deriuari ad vicina, & reuelli ad contraria.

Menſes reuelli ſurſum, admota cucurbitula mammis.

Sanguinem ex dextra nare fluentem ſupprimi, admota cucurbitula hepati: ex ſiniſtra autẽ lieni.

Sanguine per nares fluente, quando & qualis ſecanda ſit vena.

Deriuandi modi diuerſi.

deorſum ſemper agitur: ſurſum in iis quæ ſunt infra. Præterea à dextris ad ſiniſtra: ſicuti ab his rurſus ad illa. Similiter ex iis quæ intus habentur, ad ea quæ foris ſunt: contráq; ab his, ad illa. Ergo & frictio contrapoſitæ partis, potiſſimum per ea medicamenta quæ calfaciant: præterea vincula arctiora, iis quæ ad cõtrarium reuocant remediis annumeranda ſunt. Non ſec⁹ profectò, & naturalium meatuum qui poſiti ex aduerſo ſunt, recluſio. Porrò vinculum ipſis profluentibus vaſis iniectum, fluentem ſanguinem ſiſtit: noſtriq; ſimiliter digiti appoſiti: atq; adeò diſſidentium vulneris labrorum ligatio, quam epideſim vocant. Situs autem particulæ vulneratæ ſit talis, vt & ſpectet ſurſum, & ipſam indolentem conſeruet. Si vas vnde ſanguis profluit, altius demiſſum ſit, vnco attollendum eſt, modiceq; intorquendum. Quod ſi ne tunc quidem ſiſtatur, ipſumq; vas vena fuerit, ſupprimendus eſt cataplaſmatis quæ ex frixa reſina, & farinæ triticeæ tenuiſſimo polline, & gypſo, aliiſq; id genus confecta ſunt. Sin ſit arteria, aut vinculo amplectens, aut totum vas præcidens, profluuium ſiſtes. Sed vinculũ etiam iniicere magnis venis compellimur: interdumq; tranſuerſim totas præcidere: vbi rectè ex profundiſſimo loco aſſurgunt, ac præſertim per anguſtias quaſdã, vel per principes partes. Tutius tamen eſt vtrunq; moliri: & vinculum vaſis radici iniicere: & quod deinceps habetur, p̃cidere. Vaſis radicem voco priorem eius partem, quæ vel iecinori eſt propior: vel cordi. His peractis implẽdum carne vuln⁹ eſt, prius q̃ vinculum à vaſe decidat. Itaq; ſiſtendo ſanguini lõgè ſunt commodiora emplaſtica, q̃ inducentia cruſtas: quandoquidem in his eſt verendum, ne vbi cruſta deciderit, rurſum ſanguinis profuſio ab ipſo vaſe excitetur, quũ vas magis nudatum carne, q̃ pro ipſius naturali habitu derelinquat. Siquidẽ generatio cruſtæ, ex ſubiectis fit, circũpoſitiſq; corpo

Reuellendi ro.

Frictio.

Vincula.

Epideſis.

Vulneratæ particulæ ſitus.

Sanguis p̃fluẽs ex vaſis demiſſis altiu s, q̃mo ſupprimẽdus.

Sanguini ſupprimendo cur emplaſtica ſint aptiora cruſtificis.

ribus ſemiuſtis. Optimum igitur omniũ quæ noui medicamentorum, quo etiam ad cerebri membranarum necnon ſphagitidum venarum hæmorrhagias tutiſſimè vtemur, eſt quod ſubiiciam. ℞. Thuris partem. j. Aloes partẽ. S. Miſceantur ita cum oui candido, vt perueniant ad craſſitudinẽ mellis. Poſtea verò leporis mollisſimis pilis excepta, tum vaſi, tum vniuerſo vlceri, liberaliter admoueãtur. Alligandũ autem id forinſecus faſcia eſt ex tenui linteo. Cuius faſciæ primi quatuor quinq; ve amplexus, ipſi profluenti vaſi iniicientur: ducenturq́; mox verſus eius radicem: niſi in quibus partibus id non licet: vt in cerebri inuolucris. His factis, ubi tertio die ſolueris, ſi tutò adhuc medicamen vlceri adhæret, aliud rurſus ſuperimpones, deligabisq́; ut antea, ſimiliter. Quòd ſi prius linamentum deciderit, impones alterum, ac ſic, quoad carne munietur, curandum ipſum uas eſt: necnõ, à principio ad finẽ vſq;, vulnerata particula, mediocriter ſupina ſeruanda. Vitãdum autem eſt ne dolor incidat, ac rurſus profluuiũ excitet: quum nihil ſit, quod profluuium magis q̃ dolor proritet, & phlegmonas augeat. Iam manna thuris magis q̃ thus eſtringit: eſt autem minus emplaſtica. Conſtat verò in duris corporibus plus aloes immiſcẽdum eſſe prædicto medicamento: in mollibus autem, plus thuris. Cæterùm ubi medicamentũ id facere magis emplaſticum optas, deligere thus reſinoſius oportet: quod quidẽ & mollius eſt, & candidius: manſumq́; non cõminuitur, ſed partes ſuas ſibi cohærentes tueí, vt maſtiche. Maximam autem neceſſitatem vel cruſtificis medicamentis, uel ignitis ferramẽtis utendi aïaduerti, ubi ex eroſione putreſcẽtis alicuius, profluuium ſanguinis excitaĩ: vt ĩ pudẽdis & ſede: quæ ptes, & pp naturalẽ humiditatẽ, & q excrementoꝝ canales ſint, ex leui occaſione putreſcunt. Vbi igitur totum quod iam computruit ſublatum fuerit, tũc in hiſce opus eſt,

Sanguini ſupprimendo optimum cataplaſma.

Dolor, omniũ maxime tum ipſum profluuium excitat, tum phlegmonas auget.

Mãna thuris.

Thus.

Maſtiche.

Cauteriis, cauſticisq; in quibus cogamur vti.

radicē ipſam exurere, idq́ aut ferro candenti, aut medicamentis excitantibus cruſtam: ſed quæ etiam facultatem aſtringendi poſsideant, qualis in chalcitide, & myſi, & atramento ſutorio viſitur. Porrò quæ ex calce non extincta conficiuntnr, ea vtiq́ valentiora his ſunt: cæterùm calx vim aſtringendi non habet. Excidunt igitur citius quæ ab his fiunt cruſtæ: hærent autē diutius, quæ ab aſtringētibus: quod vtiq́ longè eſt vtilius. Quare nec feſtinare quidem debemus ad amoliendas cruſtas, vbi hæmorrhagias periculum adeſt, niſi in illis tantùm affectibus depaſcētibus, in quibus propter putredinem, candens ferrum admouere corpori fuimus coacti. Porrò qui ē vaſis profluit ſanguis, aut propterea ꝙ amplius non cōfluet, ſiſtetur: aut quia occluſa diuiſio erit: aut etiam ob vtranq́ cauſam: id quod tutiſsimum fuerit. At confluere prohibetur, & propter deliquium animi, & quum ad contraria reuellitur, & quum deriuatur ad proxima: & per refrigerationem, tum corporis totiꝰ, tum præcipuè partis affectæ. Hac etiam ratiōe, frigida tum pota, tum parti foris affuſa, ſæpe hæmorrhagias ſuppresſit. Idem etiam moliūtur, & poſca, & vinum acerbum, aliaq́; oīa quæ vel aſtringendi, vel ſimpliciter refrigerandi vim habent. Clauditur ipſa diuiſio, ſi vel contrahatur conniueatq́; id qđ diuiſum eſt: vel obſtruatur. Sanè contrahitur tum aſtrictione, tum refrigeratione, tum deligatura, tum vinculo exceptum. Obſtruitur vel intrinſecus, vel extrinſecus. Et intrinſecus quidem, à concreto ſanguine. Extrinſecus verò, tum ab hoc ipſo: tum à linamento, & ſpongiis, & cruſtis, & medicamentis iis, quæ lentitia, craſsitieq́; ſua, meatus obſerant: adhæc, corporibus iis quæ circuniacent, propius admotis. Atq́ hactenus de profluuiis ſanguinis, quæ à partibus expoſitis ſenſui oriuntur. Nam quæ de profundo ſanguinis profluuia erumpunt, ea nec vinculo nec deligatura ſanaue-

Adurentia ſimul & aſtringentia, q̄ ſint.

Cruſtas a cauſticis aſtringentibus excitatas, hęrere diutius vlceri.

Refrigeratio totius corporis & particulę affectæ, fluentem ſanguinem ſupprimit.

ris, veluti neq; candenti ferro: ſed per reuulſionem, ac ad vicina loca deriuationem: necnon per cibũ, atq; potionem, quæ & emplaſticã vim ſortiantur refrigerentq;: necnon per medicamenta aſtringentia. Pro differentia autem & proprietate partium quæ profluuium patiuntur, variis vtimur inſtrumentis. Siquidem per clyſterem, in inteſtina: per metrenchytas in vte℞: In veſicam deniq; per catheteras, idoneorum aliquod medicamentorum immittimus. Equidem quaternis diebus vidi ſanguinem ē vulua profluere, nec potuiſſe vllo remedio ſiſti, quoad quarto die plantaginis ſucco vtentibus nobis, prorſus conſtiterit. Eſt quippe hoc medicamen & ad ea quæ ex eroſione excitantur profluuia ſanguinis vtiliſſimum. Cui etiam valentius aliqđ hoc caſu medicamentũ, aliàs aliud miſcere ſoleo: vtiq; ad totum reſpiciens affectum, id quod perpetuò eſt faciẽdum. Etenim in his ipſis quæ ex vulua, veſica, & inteſtinis profluuia oriuntur, æſtimari debebit ipſius profuſionis quantitas: vt videlicet hanc ipſam, vel vt primam, vel vt ſecundam indicationem curatiõis habeamus: nec tamen negligentes affectum. Nam ſi perruptum vas aliquod magnum eſt, aut vehementer recluſum hiat, vtiq; aſtringentibus medicamentis eſt opus, veluti balauſtio, hypociſtide, rhoe, omphacio, acacia, gallis immaturis, & malicorio. Sin vel exiguum vas ē, quod perruptum eſt, vel modicè reſeratum, ſic vt non multus ſit ex eo ſanguis profluens, etiam aloe, & manna, & pini cortex, & lemnium ſigillum, & ſpinæ Aegyptiæ fructus, & crocum, & lapis hæmeatites, aliaq; id genus, ex vino nigro auſtero, vtilia medicamẽta ſunt. Quòd ſi nec genus id vini adſit, nec plantago, nec ſolanum (quippe hæc quoq; ſunt idonea) rubi, & cynoſbati, & myrti, & lentiſci, & hederæ, & cotoneorum, & meſpilorum, breuiterq;, aſtringentium omnium decoctum ex uſu eſt. At ſi ex eroſione profluuiũ aliquod

Sanguinis profluuiis ex profundo erumpẽtibus qua ratione occurrendum ſit.

Plãtaginis ſuccus remedium optimum eſt ſanguinis effuſionibus.

Aſtringentia medicamẽta.

incidit, erit vtiq; id exiguum, atq; paulatim effluens. Quare Paſionis, uel Andronis, uel Polyidę paſtillis utēdum eſt: aut etiam noſtro qui ex charta cōſtat. Sin profuſior hæmorrhagia ſit, iis quæ uehemētisſimè aſtringant utendum medicamentis, quoad uehemens eius frangatur impetus. Mox deinde admiſcēdi illis paſtilli ſunt: poſtea ad ipſos ſolos ueniēdum, cum aliquo ex ante dictis ſuccis, aut decoctis. At uerò, quæ extrinſecus profluenti particulæ admonentur, tum aſtringentia, tum citra aſtrictionem frigida, hæc ipſe non ubiq; probo. Sed mihi contra omnino q̃ fieri res poſtulat, ipſum ſanguinem intrò compellere, ac venas quæ in alto ſunt implere, uidentur. Vidimus enim quoſdam eorum, qui ſanguinem à pulmone reiicerent, ex thorace refrigerato manifeſtè læſos: æquè vt qui ſanguinem vomuerunt nonnullos, q̃ uenter eſſet foris refrigeratus. Eodem modo & eorum quibus ex narib9 ſanguis profluxit, aliqui ex capitis refrigeratione, deteri9 habuerunt. Quare nec omnino, nec ſine diſcrimine, nec omni tempore loca quæ circa particulam, vnde ſanguis profluit ſunt ſita, refrigeranda ſuaſerim: ſed poſtea q̃ in alia diuerteris: ut exempli gratia, in naſo, vbi ſanguinis misſione uſus fueris, uel artuum frictione, deuinctioneq́; uel ad præcordia cucurbitis defixis. Quin ne ſic quidem ad frontem caputq́; refrigerantibus utendum eſt illico, ſed reuellendum prius ad contraria: utiq; affixa in ſumma ceruice cucurbita. Quippe duplex eſt in ſanguinis è naribus profuſiōe auerſio: & quæ eſt ad totius corporis inferna: & quæ ad capitis poſteriora. Propterea uidelicet q̃ ipſæ nares & in ſuperiore, & in anteriore parte ſunt ſitæ. Iam uerò ſanguinis effuſio diapedeſis dicta, refrigerantibus & aſtringētibus eſt curanda: necnon victu crasſiori, ſi ob tenuitatem ſanguinis accidat. Porrò qđ uenæ inſedit vlcus, ſi ad manum eſt, eandem curationem cum iis deſyde-

Paſtilli diuerſi contra profluuia ſanguinis ex eroſiōe obortā

Aſtringētium ſimul & refrigerantiū, quæ ad ſupprimendum ſanguinē applicantur extrinſecus, non vbiq; probat vſum Galen9.

Refrigerantibus quādo circa partes vnde fluit ſanguis vtendum.

Cucurbitam ſummæ ceruici affixam, reuellere a naribus ſanguinem.

Sanguinis fluētis per nares, reuulſio duplex.

Diapedeſis quomodo ſit curanda.

Dura omnia ægre conſolideſcere.

rat, quæ in carne conſiſtunt. Enimuero quemadmodũ dura omnia ægrè conſolideſcunt(chartilago enim cũ chartilagine per coitionem haud coaleſcit, ſicuti nec os cum oſſe, ſed per callum tantũm coniungitur) ſic etiam ſolutæ arteriæ, cum difficultate ob ſubſtãtiæ duritiem coaleſcunt: & ſi eas aliquando cõglutinari uiderimus: idq; in mulieribus atq; pueris, tum circa frontem, tum circa malleolum, carpumq;, ac medium extremæ manus. Simile quiddam aliquando & agreſti cõtigit iuueni, dum ſanguinem ſibi mittendum uerno curaret tempore, quod noſtratibus eſt maximè ĩ vſu. Illi ſiquidem pro vena fuit ſecta arteria in cubito, quã poſtea nos ipſi conglutinauimus. Eſt autem ſanatu difficilior arteria inciſa q̃ uena, tantoq; ſiccioribus medicamentis eget, quanto ipſa eſt ſuapte natura q̃ illa, ſicciorís temperamenti. Cætera uerò, eiuſdem ſpeciei ambæ medicamenta deſyderant. Porrò ad ea quæ in recto inteſtino ſunt ulcera, per ueſicam, cui ſit fiſtula recta ad finem annexa, iniicere liquatum medicamen, atq; tepidum, licet. Cæterũ ſicca medicamenta magis ſunt idonea, q̃ quæ liquabilia uocantur: quoniam facilè uel plãtaginis, uel alterius eius generis ſucco, miſcentur. Eiuſmodi medicamenta ſunt, & crocum, & pompholyx, & aloe, & quæ dicuntur cephalica. In ipſo autem primo producẽdæ carnis tempore, quod ſuppreſsionem ſanguinis continenter excipit, etiam lemnia terra ſalutare eſt præſidium. At quæ pulmoni adhæſerunt ulcera(cuiuſmodi ſæpe ĩ urbe Roma viſuntur, loco profectò maximè obnoxio fluxionibus) difficiliora curatu exiſtunt, ob aſsiduam ipſius viſceris agitationem. Quod quidem laxum & ſpõgioſum quum ſit, minimẽ etiam mirari conuenit, ſi ſanguis aut pus in thorace cõtentum, aliquando per membranam illius tranſmittatur ad arteriam aſperam: quandoquidem per aliam lõgè duriorem in oſsiũ fracturis effunditur ſanguis craſ

Verno tempore ſanguinem mittere, grçcis etiam erat cõſuetum.

Veſica pro clyſtere Galenus vtitur.

Lemnia terra. Romã eſſe maxime obnoxiam fluxionib⁹ Pulmonis vlcera cur difficiliora ſanatu ſint.

ſus ad calli generationem. Vbi igitur vel ex caſu, uel præualida acutaq́;, voce uas aliqđ ĩ pulmone rũpitur, citra q́; dolorem confertim ſanguis feruens, floridus, multusq́; cum tuſsi expuitur, ſcire licet, in viſcere vulnus conſiſtere. Itaq; laboranti iniungẽdum eſt, ut nec reſpiret uehementer, ac ſemper ſilentium agat. Præterea uena cubiti interna, protinus incidenda: à qua bis terq́; poſtea ſanguis eſt detrahendus: utique auertendi gratia: tum artus omnes fricandi, uinciendiq;. His peractis, primum poſca tum diluta, tum tepida, potui offerenda eſt, quo ſi quis in viſcere cruor cõcretus latitet, ſolutus expuatur. Atq; hoc nihil uetat bis ter'ue ternis horis facere. Ab iis uerò etiam aliquod eorum quæ tũ emplaſticã uim hñt, tũ aſtringunt, medicamẽtũ ẽ exhibẽdũ: idq́; aut ex poſca diluta primùm, aut ex malorum, myrtorum'ue decocto. Rurſusq́; ueſperi medicamen hoc ſimiliter dandum: circunciſo (ſi ualẽtior ſit æger) omni nutrimento. Sin aliter, ſorbitionis quod ſatis eſt exhibendum. Maximè uerò ad rem pertinebit, ſi etiã poſtero die (modò æger robuſtus ſit) parum ſanguinis rurſus ab inciſa iam uena detrahas. Victu autem, medicamentisq́; eodem modo in quartum uſq; diem utatur: pectore ĩterim, ſi æſtas ſit, undiq; melino & roſaceo, madefacto: ſin hyems, nardino unguento. Iuuerit etiam vel maximè, nõ modò ad uulnus pulmonis, ſed ad alia omnia, illud medicamẽ emplaſticum, quod ex bitumine, acetoq́;, & aliis quæ illi miſceri ſolent, cõflat. Quòd ſi mulieri, puero'ue, aut corpori quod mollis ſit carnis, medearis, quod ex chalcitide fit, ſatis habile medicamẽtum fuerit. Cæterùm ſi rupturæ uaſis ſucceſſerit inflãmatio, exigua ſpes eſt cõglutinãdi ipſius: quandoquidem inflammationis ſolutæ pus, expurgari ſine tuſsi nõ poteſt, quæ maximè rupturæ aduerſatur: in longius tamen tempus produci ipſe affectus poteſt. At ſepti tranſuerſi uulnera, quæ foras non perueniũt,

Pulmonis exulcerati indicia.

Hæmoptoici morbi curatio.

Poſca diſſoluit grumos.

Sanguinem expuentibus repetendam eſſe miſsionem ſanguinis.

Pulmonis vaſi diſrupto ſi inflammatio ſucceſſerit, cur affectus nequeat conſolidari.

i carnoſis quidem partibus ſubinde uiſa ſunt coaleſce re, eius motu minimè obſtante. Quæ in neruoſis eius hærent, inſanabilia ſunt. Sanè difficilis grauisq; curatio eſt, etiam eorum quæ in carnoſis ſunt partibus, ſi has iam phlegmone obſederit, id q́; nō in diaphragmate ſolùm, uerùm etiam in omnibus quæ intra peritonæum ambiuntur: quod in ea ſcilicet ſanies defluat. Danda tamen opera eſt, vt illa quacunq; ratione ſiccemus, tum per ea præſidia quæ extrinſecus imponuntur: tum per ea, quæ ex aqua, uinòue tenui bibuntur. Horum maximè idonea ſunt, quæ diaſpermaton vocant: & quod exc aſia componitur. Immutatur aūt plurimum ipſa curatio ulcerum, per ſingulas animalis partes. Indicat ſiquidem, veluti uitium ipſum, ut curetur, ſibi applicandū eſſe contrariū: ſic particula quęq;, quod ſibi ſit q̃ ſimillimum. Quamobrem, aurium ulcera, quum eæ partes longè ſiccisſimæ ſint, glaucio ex aceto curantur: necnon (ſi ualentiore ſit opus) medicamine Andronio, ſcoriaq́; ferri in pollinem tenuisſimū læuigata, & cum acerrimo aceto, quouſque ad lubrici mellis conſiſtentiam deueniat, coacta. Porrò quod tetetrapharmacum dicitur, ſiccare ulcera id genus prorſus non poteſt: at maturare phlegmonem poteſt, augereq; affectæ partis putredinem. Itaq; audiendi locus, quoniā ſiccisſimus eſt, iccirco medicamentis eget, quæ uehementisſimè ſiccent. At oculo exulcerato, collyriū fortaſſe quod ex thure conficitur, expedit: naribus uerò, quod multo ſanè magis ſiccet, q̃ ut conueniat oculis: min⁹ autem, q̃ ut auri quadret. Vlcerum uerò quæ in ore accidunt, quæcunq; admodum humida exiſtūt, præſertim ſi proximè adhærent osſibus, ea medicamētis egent, quæ uehementer ſiccent: veluti diphryge, tū ipſo per ſe, tum ex melle, & uino, & mulſo: præterea & ea quæ iris dicitur, & quæ anthera: hisq; vel ſiccis, uel ex melle, uel mulſo, uel uino. Vtile verò ad talia eſt

Vlcerū curatio nem immutari plurimū p ſingulas animalis partes.

Aurium vlcera quibus medicamentis curentur.

Tetrapharmacū coquit phlegmonem, augetq; affectæ partis putredinem

Oculi vlcera qualia medicamenta poſtulēt

Naſi vlcera qualia medicamēta poſtulēt.

Oris vlcera q̃ medicamenta requirant.

& Muſæ medicamentũ, præterea rhois ſuccus, & omphacium, aliaq́; ſtrenuè ſiccantia. At quæ ſimpliciora oris ulcera ſunt, hæc ſanare commodè poſſunt etiam medicamenta quæ modicè ſiccant: ueluti quod ex moris conficitur: & quod ex rubi fructu: & quod ex ſucco corticis iuglãdium uiridis, atq; etiam his magis, quod ex muſto & cupreſſi ſphærulis conſtat. In uniuerſum autem, genus quidem medicamenti, ab ipſa curandarum partium ſubſtantia, & affectu eſt ſumendum: utendi uerò modus, à figura, & ſitu. Siquidem quæ in uentriculo, pectore, & pulmone vlcera conſtitere, per ea quæ eduntur, bibunturq́;, curanda ſunt. Quæ verò in inteſtinis, bifariam. Nam quæ vicina ventriculo ſunt, his per comeſta bibitaq́; ſuccurritur. Quæ verò inferius ſunt ſita, per ea quæ iniiciuntur. Quippe neq; ad ea quæ vicina ventriculo ſunt, ſubire poteſt quod per ſedem infunditur: nec integris viribus ad inferiora pertingere, quod per os ſit ingeſtum. Quamobrem thoracis atq; pulmonis vlcera, tum difficilius iis quæ in ventriculo ſunt, ſanantur, vt quorum ſitus longius abſit, atq; iccirco medicamentorum vis remittatur: tũ propter hoc ipſum multo valentiora ea quæ deuorentur præſidia requirunt, q̃ ſi ipſis ſtatim vlceribus admouerentur. Quòd igitur pulmonis atq; thoracis vlcera expurgentur per tuſſim: ventriculi autem per vomitum & deiectionem, id, ob ipſarum partium contingit formam. Cæterũ qui è ventriculo eluere pus volunt, non ſine periculo vomitum prouocant, ſicuti ſi aliter infixam illi pituitam per oxymeli & radiculam detergerent. Tutius itaq; eſt deiectione vti: quum vomenti periculum ſit, ne & quod exulceratum ẽ dilaceret, & ſuccum quempiam inutilem ex vicinis attrahat. Porrò ſi in pulmone ruptum vas ſit, ſcire licet, niſi protinus, ante q̃ excitetur phlegmone, glutinetur, id poſtea inſanabile fore. At vlcere iterioris tunicæ aſperæ arteriæ, &

Diamorõ oris vlceribus commodum.

Medicamenti genus a ſubſtãtia partis affectæ, & ab affectu ẽ ſumẽdũ.

Vtendi modus a figura & a ſitu ſumitur.

Inteſtinorũ vlceribus, qua ratione medendum ſit.

Clyſmos non poſſe peruenire ad inteſtina ventriculo proxima.

Thoracis atq; pulmonis vlcera, valentiora præſidia requirere q̃ ſi ipſis ſtatim vlcerib⁹ admouerẽtur.

Vẽtriculi exulcerati pus, tutius expurgari deiectione, q̃ vomitu.

Pulmonis vas ruptum, qñ ſit inſanabile.

Aſperæ arteriæ vlcerũ medicatio.

præcipuè laryngis, curationem ſanè recipiunt, per medicamenta humida quidem, ſed facultate exiccantia: quæ retinentur ore, paulatimq́; per fauces defluunt, idq́; ægro iacente ſupino. Lac etiã, ad talia vlcera vnicè commendatur, ſed præcipuè quod Tabiis habetur: quum nimirum illic locus ſit ſatis æditus, & aer circundatus ſiccus: & paſcuum pecoribus ſalubre. Licebit autem tibi ſimilem locum etiam arte parare, inſerereq́; in eo agroſtim, lotum, polygonum, melyſſophyllum, lentiſcum, arbutum, rubum, hederam, cytiſum, & alia id genus. Iam verò, lac bubulum, craſſum natura eſt: aſininum, tenue: caprillum deniq;, mediam conſiſtentiam ſortitur. Verùm muliebre lac tabidis auxiliatur eximiè, quum naturæ humanæ ſit admodum familiare. Hoc tamen de lactis vſu ſit maximum, & commune præceptũ, vt ii quibus eo eſt opus, omnino id aſtante animali ſtatim mulctum ebibant: etiam melle iniecto, ſi cui cogi in ventriculo ſolet: necnon ſale, ſi ipſum citius ad aluum deſcendere cupis. Quod verò ad ſanguinis reiectionem ex catarrho ortam pertinet, quum olim accerſitus fuiſſem ad ſplẽdidam quandam matronam Romanã, tali affectu prehenſam, incidere illi venam non placuit: quãdoquidem iam quatriduum ſine cibo egerat propter catarrhum: ſed iuſſi vt acri vteretur clyſtere: tum crura manusq́; calfacienti pharmaco plurimum perfricaret, vinciretq́;: mox caput raderet: cui deinde medicamen, quod ex palumbium ſtercore conſtat, impoſui: interpoſitisq́; horis tribus, i balneum duxi, ac laui, nullo caput contingens pingui. Dein caput idoneo pilo contexi, & pro eo qui tũ erat temporis ſtatu, nutriui ſola ſorbitione: poſt quam, ſtatim fructum aliquem autumnalium auſterum dedi. Quum autem dormitura eſſet, theriacem propinaui, circiter quatuor menſes ante confectam. Habet enim id ætatis adhuc præualẽtem papaueris ſuccum(qui in

Tabiatũ lac.

Lac bubulum.

Lac aſininũ.

Lac caprillum

Lac muliebre tabidis eſſe maxime congruũ.

Lac aſtãte animali, ſtatimq́; mulctum, bibẽdum eſſe.

Lacti quando ſal & mel iniiciendum.

Sanguinis reiectiõis a catarrho prodeuntis curatio.

Theriaces quadrimeſtris facultas.

antiquatis ignauus redditur)ideoq́; & ſomniferũ eſt, & fluxiones tum ſiccat, tum leuiter craſſat. Secundo autem die, iusſi omnes eius partes fricari, vno capite excepto: ad veſperam verò, porrexi rurſus theriaces ceu fabæ noſtræ magnitudinem. Erat enim quod pridie acceperat, hoc longè amplius. Poſtea verò q̃ hac quoq; nocte probè dormiiſſet, tertio die mane mel coctum copiosè exhibui, & in quiete ſeruaui. Procedēte die totum corpus ſimiliter fricui, ac ptiſanæ cremorē cum pane exiguo, pro cibo ſumere iusſi. Mox quarto die mane dedi theriacem conſiſtentem in ætatis vigore, idq; cum melle copioſo. Capiti verò mulieris eodē pharmaco, quod vehemēter tum ſiccat, tum calfacit, impoſito, ac dein ipſa lota, nutritaq́; modicè, valenti⁹ iam pulmonem expurgare ſum in quinto conatus. Ac dehinc rurſum, rurſumq́; ex interuallo, ad caput quidem conſueto cerato, quod thapſiã recipit, ſum vſus. Totam verò corporis curam, in geſtatione, frictione, ambulatione, lauandiq́; abſtinentia, ac victu tum moderato, tum boni ſucci, ad reficiendum direxi. Qua induſtria rectè ſe habet mulier, minimè lactis opem req rens. Alteri verò adoleſcenti, cui ex refrigeratis ſpiritus inſtrumentis orta tusſis fuerat, quum ſanguinem ipſe reieciſſet ad dimidiam heminam, ſtatim venam incidi, ac bis eodem die ex ea detraxi ſanguinem: deinde rurſus poſtridie bis, ſed artuum frictiōe & vinctura priore die vſus, ad veſperam dedi pharmacum noſtrũ quod diaſpermaton dicitur. Secundo die poſt alteram detractionem impoſui toti pectori ceratum quod ex thapſia conficitur: mox veſperi, ne ſupra modum calfaceret, id auferens. Tertio die rurſus ad treis horas impoſito, hominem laui. Cibaui autem ſimiliter trib⁹ his diebus: prioribus quidem duobus, ſorbitiunculis: tertio verò, ptiſanæ primum cremore: dein, piſce ſtatim aliq̃, qui facilis concoctu eſſet, adiecto. Dedi quoq;

Sanguinē bis eadem die & ex eadem vena detraxit Galenus reiiciēti ſanguinem ob refrigerata ſpiritus inſtrã.

Diaſpermaton medicamen.

Ceratum ex thapſia.

medicamentum diaſpermaton & ſecũdo & tertio die ſimiliter circa veſperam. Quippe & ſomnũ conciliat, & ſenſum doloris leuat, & ſiccādi vim habet. Vbi autem & ſpiritui delegatæ partes in naturali eſſent temperie, & totum corpus vacuatum, ac nulla phlegmones ſuſpicio iuxta ruptum vas ſupereſſet, tunc expurgare incepimus. Mox propinata theriace vigentis ætatis, illum ad Tabias dimiſi. Ex iis verò qui vlcus in pulmone habent, ii demum inſanabiles mihi eſſe videntur, qui ex ſucci vitioſi eroſione id posſident. Oportet autem in principio nullius rei æquè eſſe ſolicitum, q̃ vt neq; tusſiant, neq; ex capite aliquid in pulmonem defluat. Cauetur id triplici præſidio: purgatione primũ: ſecundò, medicamine quod diaſpermaton dicitur: tertiò, ipſi capiti prouidendo. Quod purget, diuerſas facultates habeat oportet: cuius generis noſtræ ſunt pilulæ, quæ ex Aloe, Scammonio, Colocynthide, Agarico, Bdellio, & Gummi Arabico conficiuntur, ad plures videlicet purgandas ſpecies excremẽtorum. Capiti prouidebitur cerati vſu quod ex thapſia cõſtat. Atq; hæc quidem ſunt peragenda in principio. Poſt verò reficiẽdus eſt æger ſalubriter, cibis boni ſucci, frictione, in ambulatione, & balneo, ac præterea lacte fouẽdus. Quicunq; parum habere ſanguinis videbuntur, iis ad quendam ſuccum probiorem reductis, detrahere ſanguinem poteris: tum rurſus reficere: eoſdem etiã rurſus purgare, ac rurſus reficere: denuoq́;, ſi res ſuadeat, ſanguinem mittere: potisſimum quibus veluti limus q dam vitioſus & craſſus, totꝰ eſt ſanguis. At qui ſanguine abundant, ſtatim iis à principio minuẽdus eſt. Itaq; per hæc tria, qui planè deplorati non ſunt, omnes ſeruantur: nempe per detractionem ſanguinis, & purgationem, & ea quæ caput roborant. Quare minimè à paruis incipiendum auxiliis eſt, in quibus morbis maximum impẽdet periculum. At in leuioribus, licet q-

Diaſpermaton medicaminis vſus.

Pulmonis vlcera cõtracta ex vitioſi ſucci eroſione, eſſe prorſus inſanabilia.

Pulmonis exulcerati curatio.

Catapotia deſcripta a Galeno.

Pulmonis vlcera in iis qui deplorati nõſunt curari per detractionem ſanguinis, purgationẽ, et ea quę caput roborãt.

dem leuiora experiri remedia. Sciendum autem eſt in terim, fieri non poſſe vt glutinetur vlcus, ſi phlegmone pulmonem inuaſerit: omninoq́;, ſi inuaſerit, febricitaturum hominem eſſe, ac purulenta deinde, quũ ſoluetur phlegmone, exputurũ tuſſi. Porrò vlcera quæ citra phlegmonem in pene, ſede'ue cõſiſtunt, nullum cataplaſma deſyderant, ſed medicamen quod cicatricem inducat: non tamẽ eius naturæ, quæ vlcera, quæ in carne ſunt, inducere cicatrice poſſit: imò quæ tanto magis valeat ſiccare, quanto hæ partes carne ſicciores exiſtunt. At talia ſanè medicamenta ſunt, qđ ex charta combuſta conſtat: anethũq; vſtum, atq; reſperſum: ac deniq; colocynthis combuſta. Verùm ipſorũ, quæ in pene ſunt, vlcerum, magis ſiccari poſtulant quæ in toto cole hæſerunt, & quæ ſolam glandulã occupant: minus verò quæ iu præputio ſunt: atq; etiam his minus, quæcunq; in reliqua ſunt cute, quæ totum colem veſtit. Recentibus & ſine madore tum ſedis, tum pudẽdorum vlceribus, ſola aloe redacta i tenuisſimum pollinem, inſperſaq́;, ſalutare medicamen exiſtit. Simillimam huic vim habet cadmia vino elota, & ſicca. Ab hac non lõgè abeſt lithargyros. Deinceps verò molibdæna ſequitur. Cæterùm omnibus tum minus inferẽs doloris, tum nullo minus efficax, pampholyx eſt. Sin humidiora ſint vlcera, ipſe per ſe pini cortex, itẽq; lapis hæmatites, idone⁹ eſt. Quòd ſi profunditas quæpiam adſit, vbi exiccata fuerint, dictorum alicui tantum mannæ admiſcendum eſt, quãtum ſit ad carnem gignendam ſatis.

Extremis morbis extrema remedia adhibẽda eſſe.

Pudendorũ vlcera qualia medicamenta poſtulent.

Aloem inſperſam, eſſe ſalutare medicamentum ſedis & pudendorũ vlceribus.

Medicamina vlceribus ſedis & pudendorũ aptiſsima.

GALENI PERGAMENI DE MEDENDI METHODO. LIB. VI.

Solut˛e vnitatis ſpecies.

SOLVTIO continui, in carne quidem, vlcus: in oſſe, fractura: in neruoſis fibris, ſpaſma: in muſculis deniq;, vlcus atq; ruptio vocatur. Singuli verò horum affectuum, quatenus quidem affectus ſunt, ſui per contraria ſublationem indicant: quatenus autem ſolutiones cõtinui, vnitionem. Igitur ſi cutis tantùm acu (exempli gratia) alicui ſit puncta, facileq́; in eo ſaneſcant vlcera, etiamſi citra medicamẽtum, nudoq́; mẽbro, ipſum ad conſueta dimittas opera, nihil ſentiet mali: ſin verò ægrè in illo ſanẽtur, primùm quidem dolebit: poſt etiam tum pulſu particula infeſtabitur: tum phlegmone. Quare minimè imponemus medicamen quod glutinet, ſed molle, & blãdum, & quod dolorem mitiget. Siquidem vbi magna diuiſio eſt, ibi ſtudium impendi debet, vt magis ſiccantibus remediis labra vlceris, & vniantur, & coaleſcant: vbi autem acu ſtylo'ue facta diuiſio fuerit, id duntaxat curandum eſt, ne phlegmone tentetur particula. Porrò vbi aliquis neruus eſt punctus, cutim ipſam apertam ſeruare oportet: aut (quod tutius eſt) latius incidere, vt per eam ex neruo vulnerato effluat ſanies: Dein verò admouenda quæ ſimul dolorem mitigent, & exitum ſaniei patefaciant. Si virtus vegeta ſit, ſanguinis miſſio eſt expediens, purgatioq́; vniuerſi corporis, ſi vitioſis ſuccis redũdet. Aqua verò calida, q̃q̃ reliquas phlegmonas valde mitigat, vulneratis tamen neruis inimiciſſima eſt, quum præſertim eorum ſubſtantia ex refrigerata cõcretaq́; humidiore

Puncturæ curatio.

Puncto neruo vulnus eſt dilatandum.

Puncti nerui curatio.

Aquam calidã eſſe vulneratis neruis inimiciſſimam.

midiore materia ſit condita. Omnis quippe eiuſmodi conſtitutio per ea quæ ſimul calfaciunt, humectantq́;, reſoluitur, atq; putreſcit. Quare præſtat oleo tenuium partium & veteri, & calido neruos punctos fouere. Hoc ſiquidem, ſi frigidum applicetur, tenues meatus obſtruit: ſin calidũ, digerit. Etenim medicamenta quæ nerui puncturæ auxiliantur, debent eſſe facultate tenuia, modiceq́; calfaciẽtia, & quæ ſiccare citra dolorem poſsint: quãdoquidem ſola hæc trahere ex profundo ſaniem, nec demorſa, nec contracta particula, valent.

Neruos punctos oleo calido fouẽdos eẽ.

Puncti nerui qualia medicamẽta poſtulẽt.

Ego itaq; ſum vſus primùm reſina terebinthina, tum per ſe, in iis qui molli erãt carne: tum cum euphorbio, in iis qui dura. Non ſecus etiam & propoli, non per ſe modò, verùm etiam cum euphorbio ipſam emolliẽs: quòd ſi durior eſſet, cum aliquo tenui oleo. Quin & ſagapeno, opopanaceq́;, ſum in duris corporibus vſus, vtiq; cum oleo & terebinthina id miſcens. Sed emplaſtrum ex lachryma Cyrenaica nõ inutile ad id fore mihi videtur. Nec ſecus ſulphur viuum, ac minimè lapidoſum, tenui oleo permiſtum, donec ſordium craſsitudinem contrahat. Calx etiam lota, oleoq́; commiſta, ſimiliter auxiliatur, præcipueq́; ſi in æſtu caniculæ bis ter'ue aqua marina abluatur.

Terebinthinã auxiliari punctioni.

Ego verò ad neruos pũctos hoc vti conſueui emplaſtro. Ceræ partẽ. j. Reſinæ terebinthinæ, aut (loco eius) humidæ pineæ, aut colophoniæ, aut abietinæ, vnius partis dimidium. Picis, tantundem. Si itaq; humidam reſinã miſcebis, tunſum cribratumq́; euphorbium reliquis immittes liquatis. Eſto verò pondus eius, pars ceræ duodecima. Sin ſiccam, ſicuti quæ colophonia dicitur, vtiq; oleum puſillum deſyderabit euphorbium.

Punctis neruis emplaſtrũ optimum.

Itaq; vulnerati nerui curatio medicamenta poſtulat, quæ & tepidum calorem excitent, & valenter ſiccent: tum quæ ex ſubſtantiæ ſuæ natura & attrahendi vim habeant, & tenuium ſint partium. At ſi neruus non punctus, ſed per directũ

Punctis neruis qualia deſyderentur medicamenta.

Nerui per directum cæſi curatio.

ſit cæſus, nudusq́; , diuiſa cute, oſtendatur, vim euphorbii nō feret, ita vt quum interpoſita cutis eſt, ferre poteſt. Quare tūc optimè calce elota, & in plurimo oleo ſoluta vtêre. Salutare etiam eſt medicamen, quod ex pompholyge medicamētum fit, ſi in largo ſit roſaceo liquatum. Quod vtiq; melius fuerit, ſi tum roſaceum ipſum, tum oleū, ſalis ſit expers. Porrò quæ ex metallis ꝯſtant medicamenta, ea elota omnia eſſe debent, ſi citra morſum ſint ſiccatura. Salubre verò medicamētum eſt, quod ex melle ſoluto in oleo inſulſo conſtat. Cera præterea, terebinthinaq́; , ſi his miſceantur, elui prius debent. Quippe medicamentis omnibus, quæ laueris, acris mordensq́; ſanies eluitur, abſtergiturq́; . Si verò robuſtus ſit, qui vulnus accepit, & cui corpus ſit à ſuperuacuis humoribus mundum, in hoc fas eſt, valentioribus remediis nonnullis vti. Cuiuſmodi ſunt linamenta imbuta paſtillis polyidæ, ſapa ſolutis, & ſup aqua calida tepefactis. Nā eorū quæ vulneratū neruū cōtingūt, nihil eſſe frigidū debet: qñquidē ea pars maximè ſenſilis eſt, & principū partium primati cōtinua, & temperamento ſuo frigida. Quorum omnium occaſione facilè à frigido offenditur, & ſuā offenſam impertit cerebro. Quòd ſi ex iis fuerit, qui perueniunt ad muſculos (ſunt enim hi inſtrumenta voluntariæ motionis) etiam conuulſionem facilè accerſit. Idem forè & in tēdonibus expectabis iiſdem de cauſis. Sanè oleo perfundere tale vlcus non conuenit: nam oleum viribus illius paſtilli eſt aduerſum, vlcusq́; ſordidum reddit. Nec enim parum intereſt, nudo'ne neruo, an per īterpoſitam cutem admoueas. Abluēda igitur à vulnere eſt ſanies per lanam mollem ſpecillo circūuolutā, ac in principio quidem ſapa madefactā, expreſſamq́;: poſtea verò etiam vino dulci, ſed omni mordente qualitate carente. Nam quæcunq; dulcia pariter & fulua ſunt, vt Falernum, ad id inutilia exiſtūt. Quippe acria

Metallica medicamenta, debent elota eſſe ſi citra morſum ſint ſiccatura.

Neruis vulneratis nihil debere admoueri frigidum.

Muſculi ſunt inſtra voluntariæ motionis.

Oleum reddit vlcera ſordida

ſunt omnia talia, & ſupra modum calida. Vlcere verò iam ad cicatricem veniente, quę alba planè ſunt, & tenuia, nec multam aquam tolerant, nec odora ſunt, ea dulcibus præſtãt. Aquæ verò vſum ad neruum vulneratũ perpetuò fugies, ſicuti & cataplaſma relaxans. Ad iam dicti paſtilli vſum proximè illud medicamentum accedit, quod diachalciteos vocant. Liquari autẽ id debet, æſtate roſaceo, hyeme Sabino oleo. Quòd ſi polyidæ paſtillus nõ ſuppetat, Andronis vel Paſionis, loco eius ſumendus eſt: uel noſter, qui etiam omnibus eis eſt valentior. Vbi uerò neruus alicui trãſuerſim eſt vulneratus, detrahere largius ſanguinem expedit: ac tenui magis, q̃ in illis, uti uictus ratione: tum in quiete omnino ac lectulo molli hominem continere: tũ oleo calenti ubertim in axillis, collo, tendonibus, ligamentis, & capite uti. Quòd ſi uulneratus neruus ex iis ſit, q in crure habentur: ſicuti quum in manu eſt, alæ: ita in his, bubones largo oleo imbuendi: tum per totam ſpinam ad collum, & caput aſcendendum. At cõtuſi nerui, vbi cum eis eſt ſimul & ipſa cutis contuſa, cataplaſmate ex oxymelite & fabacea farina curãtur. Qui verò abſq; cutis ſimili affectu, contuſi ſunt, iis oleum calens, atq; tenuium partium, auxilio eſt. At ſi dolor vnã cum contuſione cutis & nerui infeſtet, etiam picem liquidam immiſcere illi cataplaſmati, ac bene coquere, tum calens medicamẽtum imponere oportet. Vbi verò magis ſiccans efficere voles, erui farinam iniicies. Quòd ſi vt amplius quoq; ſiccet deſyderas, irim immittes Illyricam. At ſi totus præciſus neruus ſit, metus ꝑterea nullus inſtat: debilis tamen remanebit particula. Curatio verò eius cõmunis eſt, cum ea quæ aliorũ eſt vlcerum. Ligamenta autem, quum ſimilimam habeãt ſpeciem tendonibus, valentiſſimorum remedioꝝ uim tolerant: q neq; ad cerebrum pertingãt, & ſenſus ſint expertia. Nã nerui omnes, alii ex ipſo ſtatim cerebro

Neruo vulnerato neq; aquã nec relaxãs cataplaſma admouere oportet.

Nerui tranſuerſim vulnerati, curatio.

Neruis vulneratis in brachio, axillas: in crure, bubones largo oleo fouendos eſſe.

Contuſi nerui curatio.

Ligamẽta ſunt ſenſus expertia, neq; cõſentiunt cerebro.

Nerui oriũtur a cerebro.
Tendones conſtãt ex ligamẽto & neruo.
Ligamẽta oriũtur ab oſsibus.

habent ortum: alii ſpinali interueniente medulla. Tendones quoq;, quoniam ex neruo & ligamento cõſtãt quatenus nerui participes ſunt, eatenus ex cerebro oriuntur: minus tamen q̃ ipſi nerui conuulſionem accerſunt. Ligamenta verò, quum ex oſſe ortum habeant, quæcunq; rotunda ſunt, ea neruis ſunt conſimilia: duritie tamen plurimum disſident. Verùm in eo q alba ſunt, & exanguia, & cauitate carentia, & in fibras diuiduntur, ſimilitudo illis cum neruis & tendonibus conſtat. Ligamentum igitur vulneratum, ſi id eſt quod ab oſſe ad os permeat, & maximè ſine periculo eſt, & ſi id ſicces quibuſlibet medicamentis, nihil hominem offenderis. Sin id quod ſe in muſculum inſerit, quãto eſt neruo & tendone minus opportunũ periculo, tãto vtiq;, niſi rectè curetur, reliquis ligamentis magis terrere debet. Sed iam operæpretium eſt, vt de abdominis vulnere aliquid etiam dicamus. In abdomine extrinſecus cutis omnibus anteſtat: quæ in membranam finitur. Poſt cutem, medio circiter loco, neruea tenuitas muſculorum gemina tenditur, membranarum ritu. Poſt has deinceps habentur duo muſculi recti, & carnoſi, q à pectore ad ipſa pubis oſſa perueniunt. Atq; hæc quidem omnia ſibi mutuò cohærent, abdomenq́; conſtituunt. Quod verò deinceps hoc excipit, peritonæum vocatur, eſtq́; ex corporibus duobus exanguibus & neruoſis conflatum. Verùm alterum eorum neruoſa tenuitas eorum muſculorum eſt, qui per tranſuerſum ſe agunt: alterum, mẽbrana prætenuis, veluti aranea, quæ vtiq́; verè eſt peritonæum. Ac tale quidẽ in medio ſui eſt abdomen. Partes verò eius, quæ vtrinq; ad latus ad quatuor quaſi digitos recedunt, hæ ſtatim à cute obliquos muſculos habẽt: priores quidem, qui à pectore demittuntur: ſecundos, qui ab ilibus aſcendunt: dein poſt hos, trãſuerſum vtrinq; muſculum, ſub quo eſt peritonæum. Ergo & minus periculi in hoc loco

Ligamenta obnexia periculo ſi vulnerentur quæ ſint.

Abdominis deſcriptio.

Peritonæum.

cõuulnerato eſt, q̃ in medio: quum tenuem aponeuroſim nullam habeat, & ſutura in medio difficulter adminiſtretur: quum nimirum, & hac parte maximè procidant inteſtina, & ægrè inibi contineri queant. Si igitur maius ſit abdominis vulnus, tum plura neceſſe eſt inteſtina excidere: tum difficilius denuo immitti: quanq̃ & parua vulnera tractatu etiam ſunt difficilia. Nam niſi quod procidit, illico in ſuum reponatur locum, inflatur, ſurgitq́; in tumorem: quo fit, vt per anguſtum foramen immitti nequeat. Quare minus graue per huiuſcemodi vulnera mediocre foramẽ eſt. Principio itaq; id agendum eſt, vt inteſtina quæ exciderunt, in ſuum recondantur locum. Secũdò, vt vlcus ſuatur. Tertiò, vt medicamen imponas. Quartò, vt ne qua præſtantior pars ſimul afficiatur, proſpicias. Si ergo adeò paruum ſit vulnus, vt inflatum inteſtinum ex frigore ambientis aeris, remitti nequeat, diſcutiemus flatum, ſpõgia molli, & ex calente aqua, madenti, moxq́; expreſſa, inteſtinum ipſum calfacientes. Præparetur verò interea vinum auſterum calidum. Quippe id magis calfacit quàm aqua, roburq́; inteſtino addit. Quòd ſi huic quoq; præſidio, inteſtini inflatio non ceſſerit, incidendum peritonæi tantulum Syringotomis eſt, q̃tũ ei quod excidit, reponendo ſit ſatis. Scalpelli verò quibus acies vtrinq; habetur, aut quibus cuſpis acuta eſt, ſunt omnino fugiendi. Situs autem laboranti ſit talis, vt quæ vulnerata pars eſt, ſublimiorẽ ſemper locum obtineat. Cauendumq́; magnopere eſt, ne id quod exciderit, degrauetur quicq̃ ab inteſtinis aliis. Quæ igitur inteſtina per magnũ vulnus prolapſa, reponere in propriam vult ſedem, is vbi totum vulnus manibus ſuis extrinſecus apprehenderit, debet intro reprimere, tum conſtringere, ac exiguum ſemper ſuẽti prænudare: quinetiam id ipſum quod aſſutum eſt, modicè comprimere, quoad totum perſuatur. Quoniã igitur coi-

Abdominis partem anteriorem ſi vulneretur, Aegrius curari iis, quæ conſiſtunt ad latera.

Abdomine vulnerato, cur mediocre foramẽ ſit ſalutarius anguſto.

Inteſtinis excidentibus per abdominis vulnus, q̃d agẽdũ.

Abdomen vulneratum cõſuẽdi ratio.

re coaleſcereq́; oportet cum peritonæo abdomē, incipiendum quidem à cute eſt, atq; ab externo introrſus acus iniicienda. Vbi verò tum cutim, tum rectum muſculum totum tranſierit, præterito quod ei ſubeſt peritonæo, per reliquum peritonæum eam ab interno extrorſus iniicies, atq; inde per reliquum abdomen ab interno extra tranſmittes. Vbi hoc penit⁹ penetrauerit, rurſus ab externo introrſus idem abdomen eſt perforandum. Mox vbi peritonæum quod illi quoq; ſubhæret præterieris, atq; ad cōtrarium veneris, hoc quoq; ab interno extrorſus eſt perpungendum, vnaq́; cū eo totum ipſi coniunctum abdomen. Deinde ab hoc incipiendum rurſus, atq; id cum contrario peritonæo cōſuendum: ac rurſus vicina quoq; cute tranſmiſſa, iterū ab ea parte acus introrſus eſt traiicienda, cōſuendūq; abdomen id, cum peritonæo contrario: etiam inibi vicina cute tranſmiſſa. Atq; hæc iterum, iterumq́; faciēda, quoad totum vulnus ſimiliter conſuerimus. Quòd verò ad interuallum punctionum earundēq; altitudinem pertinet, mediocritas eligēda eſt. Filum etiam inter durum & molle medium quoddam obtineat. At verò medicamenta, quibus in his vtemur, eiuſdem materiæ ſunt, cum uulnera glutinantib⁹. Sunt q aliter vulneratum abdomen conſuant, ad hunc modum. Oportet à vicino nobis abdomine incipere, atq; ab externo introrſus per id tantùm acum tranſmittere. Poſt, p̄teritis vtriſq; peritonæi labris ex aduerſa parte ab externo introrſus per vtrunq; eius labrum acum reuocare: dein rurſus hāc reuocare, atq; ab interno extrorſum per aduerſum abdomen traiicere. Atq; ita totum peritonæum ſibi mutuo coaleſcens, prorſus intra abdomen abſconditur. Deligatio verò extrinſecus, vel p̄cipuè in his neceſſaria eſt. Adhæc quod inter bubones & axillas eſt, id totum molli lana ex oleo mediocriter calido imbuta circundare oportet. Satius item fuerit,

Abdomen vulneratum cōſuēdi ſecūdus modus.

& ſi per clyſterē inteſtinis aliud ſimile infundas. Quòd ſi quid ipſorum inteſtinorum ſit vulneratum, quæ extrinſecus fieri debēt, omnia ſimiliter, vt diximus, ſunt peragenda. Cæterùm quod iniicitur, vinum nigrum, auſterum, & tepens erit. Ac craſſa quidem inteſtina, ſanatu facilia ſunt: è cōtrariò difficilia, quæ tenuia exiſtunt. Ieiunum autem eſt omnino incurabile: tum propter magnitudinem multitudinemq́; vaſorum: tum quòd tunica eius neruoſa, prætenuisq́; ſit. Adde quòd tum bilē ſynceram hoc inteſtinum recipit vniuerſam: tum quòd omnium maximè eſt vicinum iecinori. Ventriculi aūt quæ carnoſæ partes infernæ ſunt, curare cum fiducia tentabis: quæ verò in ore eius ſunt, eæ ſenſus acumē, quo minus ſanentur, obeſt: atq; hoc etiam quòd medicamenta illic diu hærere nō posſint. At verò omētum ſi per vulnus exciderit (præſtat enim hæc pars animali vſum non vſq; adeò magnum: conſtatq́; ex membrana tenui, arteriis atq; venis contexta) ſi quid ex eo nigricans ſit, excipiemus id vinculo: ac ſic, quod poſt vīculum eſt, amputabimus: atq; vt in imo fine iam prædictæ ſuturæ abdominis, pendeant ipſius vinculi extrema, curabimus: quo nimirum ea, quū ex vulnere ſuppurante euomentur, facile recipiamus. Sed iam ad fracturæ curationem veniendum eſt: cuius quidē ſcopus vnitio exiſtit. Cæterùm coaleſcere nequeunt oſſa iuuenum, adoleſcentum, conſiſtentium ætate, necnon ſenum, ob eorum maximam ſiccitatem, duritiemq́;: tametſi interueniente alia quapiam ſubſtantia crasſiuſcula (quæ ex proprio eodemq́; craſſo ipſorum osſiū alimento redundat) concreſcenteq; in labris fracturæ, posſint ceu quodam glutino, ſeparatæ osſis partes connecti inuicem, atq; conglutinari. At verò quæ abūdè ſunt mollia, qualia in puerulis conſpiciuntur, ea ſola vnitionem recipiunt. Ergo ſi os aliqđ per tranſuerſum frangatur, ſic disſident à ſe eius partes, ut è dire-

Inteſtino aliquo vulnerato quid agēdum.
Inteſtina craſſa eſſe ſanatu facilia: difficilia autem, quæ tenuia exiſtūt.
Ieiuni inteſtini vulnus, cur incurabile.
Omento excidente per vulnus, quid agēdum.
Fracturæ ſcopus vnitio.
Oſſa vt coaleſcāt inepta, quæ ſint.
Callū glutinandis oſsibus naſci ex alimento eorundem.
Oſſa puellorū ſola, poſſe in vnū coaleſcere

Fracturę curatio.

cto non iaceant: quare primò curãdum eſt, vt in directum & contrarium agantur, iuxta integræ exemplũ: à qua nimirum certisſima trãſpoſitionis fractorum osſium indicatio ſumenda eſt. Quæcunq; igitur retrorſum (exempli gratia) magis ſunt acta, ea prorſum magis impelli conueniet: nec minus alteram quoq; fracti osſis partem modicè ad contraria retrudi. Cõtrà, quæ prorſum ſunt emota, hæc rurſus ipſa quidem retrorſum: reliquam verò partem ſenſim duci prorſum: nec ſecus de cæteris differentiis. Cauendum tamen eſt interim, ne in adducendis contrario motu partibus, extantiæ fractorum osſium frangantur. Quibus ſanè cõfractis, non poterunt ad amusſim inter ſe coaptari fracti osſis fines. Ob idq; disſidentia oſſa, è directo admota eſſe oportet: quod commodè fieri nequit, niſi retracta ſint: idq; aut manibus, aut vinculis, aut inſtrumentis. Poſtea verò quàm abundè reuulſa fuerint, nec vllus ſuperſit metus, ne ſe in adducendo tangant, tum in directum opponere, vinculaq́; remittere, ac muſculis ipſis diductorum in idem commisſionem permittere expedit: interim verò te ipſum quoq; manibus ſubſeruire: & ſicubi aliquid paululũ ſubſultet, corrigere atq; formare. Ab iis ſecundum, quò diriges, fuerit, vt immotum prorſus membrum conſiſtat: ne quid eorum quæ effinxeris, moueatur. Ne verò per motiones ipſas diſiungantur oſſa commiſſa, tuta delegatura complecti fracturam oportet. Quam ſanè deligaturam nec adeò debemus arctare, vt eam comprimat: nec remittere ita, vt ſit laxa. Ac pectori quidem latisſima faſcia congruit: artubus autem & iugulo anguſta, ſed qua tantum ex verſuum numero, ſecuritatis adiiciat, quantum ex anguſtia deficit. Adhæc deligaturæ principium debet ſuper ipſam fracturam iniici ac circunduci bis ter'ue: hinc verò ad membrum reliquum diſpenſari. Siquidem qui ſic deligat, & ab integris ad la-

Fracta oſſa deligandi ratio.

borantem partem ſanguinis cõfluxum arcet: & quod iam collectum in ea eſt, exprimit prohibetq́ circa fracturam excitari tum phlegmonem, tum ſphacelum, quæ osſiũ caries, & corruptela exiſtit. Cæterùm quũ duæ partes ſint, quæ & recipere aliquid à laborante particula, & tranſmittere ad eam posſint: vtiq́ quæ ſuperiacent, tum propter multitudinem, tum magnitudinem, ad ambo magis ſunt habiles. Extremę verò, propter cauſas contrarias, exiguum quidem aliquid vel recipere, vel tranſmittere poſſunt: at multum, nec ægris ſubminiſtrare, nec ab ipſis recipere. Sed nec ſola deligatura faſciarum eſt ſatis ad commiſſorum osſiũ tutelam, niſi etiam & ſplenia vnà cum faſciis exterioribus adhibeantur, quæ hæc quoq́ ipſa ſtabiliant. Ne autem phlegmone oriatur, cerato eſt humido vtendum. Iam verò repoſitionis figura eligenda eſt, quæ à dolore maximè ſit immunis: quo nec phlegmonẽ particula contrahat: & æger perſiſtere in vna ea diutisſimè immotus posſit. Ac talis ſanè eſt q̃ maximè naturalis mẽbro: vt brachio quidẽ, anguloſa: cruri verò, quæ paulo minus porrecta eſt. Verùm ad dolorem vitãdũ, non modò naturalis habitus cuiuis inſtrumento eſt vtilis, ſed etiã conſuetudo quoq́ conducere nónihil videtur. In vniuerſum aũt tum extendere, tum effingere, tũ deligare, tum reponere, vna ea figura, quæ doloris minimum habeat, eſt ſtudendum. Soluere autem deligaturã tertio die debes, ne in membro præter ſolitũ cooperto dolor aut pruritus creetur: nec eius quod iã fracturæ eſt infixum, perſpiratio prohibeatur. Cuius occaſione nõ modò noxius pruritus quibuſdã accidit, ſed etiam cutim ob acrimoniam ſaniei eroſam exulcerari. Infundendũ igitur tantũ tẽperatæ aquæ eſt, q̃tũ ad euocandũ eiuſmodi ſaniem ſit ſatis. Quòd ſi rurſus quoq́ ſimili modo facies, vtiq́ ſeptimo id à primo die facere debebis. Apparuerint verò iã omnia phlegmo

Sphacelos eſt oſsium caries, & corruptela.

Splenia fractis oſsis confirmãdis requiri.

Ceratum humidum.

Figurã eã oſsi fracto eligẽdã eſſe, quę minime dolorifica ſit.

Fracta oſſa, tertio die ſoluenda eſſe.

ne libera, & q̃ pro naturali habitu magis aliquãdo gracilia. Tunc igitur licebit & ferulas circũponere, & ſoluere ex maiore interuallo. Nam antea quũ phlegmones periculum eſſet, non erat tutum ferulis premere. Quòd ſi ex longiori interuallo eas ſoluas, callus multo felicius concreſcet. At vbi adeò exiccata ſunt oſſa, vt callus produci nequeat, tertio vèl quarto die modicè aquam calidam infundemus, donec carnes ĩ rubrum tumorem attollantur: deſiſtemusq́; prius q̃ ſubſidere incipiant. Vbi verò aliquid digerere volumus, non prius eſt deſiſtendum, q̃ quod ex perfuſiõe intumuit, ſubſidat. In quibus autẽ, quo minus callus in fractura proueniat, humiditas abundantior obſtat, ibi hanc ſiccare conuenienti deligatura, & perfuſione aquæ, quæ vel minima omnino ſit, vel plurima, conabimur. Minima quippe, humores qui in ſuperficie ſunt, per ſpiritum digerit: & qui in alto hærent, modicè liquat. Plurima verò, digerit plus q̃ attrahit. Conſtat autem, in ea quidem deligatura, quæ exprimet, minus eſſe arctandos faſciarum fines: in ea verò quæ ad renutriẽdũ eſt comparata, nec minus hos eſſe arctandos, & vniuerſos circunductus laxiores faciẽdos. Quo tempore callus gignitur, nutriẽdum corpus eſt cibis optimi ſucci, & qui multum nutriant: ex quibus prouenire ſuccus conſueuit, non ſolùm bonus, ſed etiam tenax: qualis deſyderatur ad calli generationem. Magnitudo autem calli ea ſit, quæ & oſſibus tuto vinculo exiſtat, nec muſculos tamen comprimat. Quare dãda opera eſt, vt ſi minor iuſto proueniat, augeatur: vel inhibeatur, ſi immodicè creſcat. Sunt verò quibus hæc efficies, ipſius perfuſionis quantitas, qualitasq́;: præterea ciborum quantitas, & medicaminũ quæ illi imponuntur extrinſecus, facultates. Etenim quæcunq; emplaſticam ſubſtãtiam habent, ac modicè calfaciunt, ea callos tum promouent, tum verò augent. Quæ verò digerendi vim ob-

Ferulis quãdo vtendum ad fracta oſſa firmanda.

Perfuſiõe aquæ calidæ quãdo vtendum circa oſſa fracta.

Callo gignendo qualis victus ratio conueniat.

Callos promouent emplaſtica medicamenta, quæ modicè calfaciunt.

tinent, ea magnos iam callos diminuũt. Conſeruãt in proprio ſtatu, medicamenta quæ cruentis adhibentur vulneribus. Atq; hactenus de tranſuerſis fracturis. Longæ autem, ſimiliter ſunt curandæ, cæterùm com primendæ magis in ipſo fracturæ loco: tũ quod receſſit, retrudendum introrſum eſt. Quæ verò multifariã confracta ſunt, iis ſplenia circũdẽtur faſciæ ritu incur ua, vt monet Hippocrates. Medicamẽta etiam omnia ex ſiccantium ſint numero, atq; ex iis quæ enæma vo cant. Capitis autem fracturæ ſimplices, quæ ad ſecundam vſq; laminam caluariæ perueniunt, ſcalpellis anguſtis indigent. Expedit autem hos, vt numero multos, ſic eſſe magnitudine impares. Atq; vbi os vitiatũ nudatum fuerit, primò quidem, vtendum latiore eſt: ſecũdo loco, eo qui ſit illo anguſtior. mox ita deinceps reliquis, vſq; ad anguſtiſſimum omnium: quo ſanè eſt in ipſa ſecunda lamina, quam diploen appellant, vtendum. Poſt hæc tum protinus, tum ad finem vſq; ſiccis eſt medicamentis medendum, quæ ob id cephalica vocitantur. Ea componuntur ex iri Illyrica, & erui farina, & manna, & ariſtolochia, & panacis radicis cortice, & in ſumma, omnibus quæ extergere citra morſum poſſunt. Ipſa nanq; generatio carnis, naturæ opus eſt. Itaq; ægro ad eam rem nihil eſt opus arte medica. Vt autem quæ prouenit caro coaleſcat, circũhæreatq; omni oſſis parti, id inde maximè eueniet, ſi nec ſordes ſuper eo ſit, nec oleoſa quæpiam pinguitudo. Id igitur eſt, quod ægris medici ad carnis productionem præſtant, vt totus locus ſiccus ſit, tum quælibet oſſis vitiati pars planè pura. Ex fracturis verò quæ ad cerebri vſq; membranas peruenerunt, ſi ſimplex tantùm fractura ſit, anguſtis ſcalpellis vtendum. Sin cum cõtuſione aliqua, quod contuſum eſt, excidi debebit: idq; vel terebellis prius in circuitu foratum, ac mox ſcalpris admotis: vel protinus ab initio cycliſcis. At quæ p

Callos minuẽtia.

Callos in ſtatu proprio ſeruantia.

Fracturas longas curãdi rõ.

Capitis fracturarum curatio.

Diploe.

Cephalica medicamenta.

Carnis productio, naturę opus eſt.

Fracti ſimul & contuſi capitis oſſis, curatio.

Terebellæ uſū in fracturis capitis,ceu parū tutū Galenus dānat.

terebellam quidem ratio fungitur, parū tuta eſt:propterea ꝙ dum audacius eam tractāt, duram membranam, quæ oſsi ſubſternitur, non raro violāt. Quod verò per cycliſcos opus adminiſtratur, ne id quidem omnino vitio caret: quum quatiat immodicè caput: quod potius quietem poſtulat. Cæterùm ſi magnæ ſint fracturæ, & oſſa quæ fracta ſunt vehementer mota, mihi cycliſcorum vſus perplacet. Quippe paucis exciſionibus facies lenticulatis exciſoriis locum. Sin firma plurimum oſſa ſint, foranda ſunt terebella. Terebellis autē ipſis, vt mergi non poſsint, parum ſupra cuſpidem, nōnulli ſupercilium extans efficiunt. Expedit itaq; id genus complures præparatas habere ad omnem caluariæ craſsitiem. Commodisſimè tamen cycliſcis vteris: & primo quidem aggreſſu, latioribus: poſtea, magis anguſtis: donec ad craſſam membranam perueneris. Verùm quod excidi oportet, id totum cycliſcis nudandū non eſt, ſed ex ea maximè parte, qua fractura eſt grauisſima. Nam præter alia, etiam membrana ipſa ab oſſibus quæ ſunt vehementer afflicta, recedit celerrimè. Si verò vnam ſemel partem nudaueris, atq; ſcalprum in cuſpide habens præfixā, obtuſamq; et læuem lenticulæ ſpeciem, aciem verò per longitudinem erectā, ſubmiſeris, vbi latam partem lenticulæ ſtatueris ſuper membranam, feries malleolo, ac ſic caluariam q̄ tutisſime diuides. Neq; enim qui minus cum periculo, nec qui celerius perficiatur, forandi modum alium inuenias. Iam verò inſtrumento, quod oſtagram vocāt, nonnulla osſium vehementer cōminutorum vel exaltantes, vel conuertētes, per eam potisſimum partem lenticulato ſcalpro præparabimus aditum. Quod quidem vbi demiſſum fuerit, dicere poſsis illud prouerbium celebre. Dimidium facti qui bene cœpit habet. Igitur qđ vehementer confractum eſt, id totū eſt auferendū. Si verò ab eo fragmenta quædā longius excur

Cycliſcorum uſum ī magnis fracturis capitis, quādo probat Galenus.

Lenticularia ſcalpra.

Caluariæ forādæ ratio.

Oſtagræ uſus.

Dimidium facti qui bn̄ cœpit habet.

rant, hæc perſequi ad finem non expedit: illud perſua ſum habentibus, minimè futurum vt ex eo noxa ſequatur vlla, modò reliqua ritè ſint nobis peracta. Atq; indicatio agẽdorum hic quoq; ex natura ipſarum partium affectarum ſubminiſtratur. Neceſſum itaq; in capite nobis (quatenus dictum eſt) primò fracturæ aliq̃d denudare: quo videlicet detergere & abluere à membrana ſaniem poſſimus. Poſt verò, quum phlegmones tempus præteriit, omniaq́; ad vnguem ſunt ſicca, carnem producere, ac cicatrice locum includere. Porrò quum vnus atq; alter homo occurriſſet mihi habens ſincipitis atq; temporis os confractum, equidem ſuperius, hoc eſt ſincipitis, os exemi: à temporali autem abſtinui: cui callum inducendum curaui. Nec infeliciter ceſſit nobis negotium. Quòd verò ad medicamenta poſt foratum os infundenda pertinet, quandoquidem auditorius meatus (qui non ſolùm vſq; ad cerebri duram membranam penetrat, ſed etiam neruum contingit, q in ipſum deſcẽdit à cerebro) vehemẽtisſima medicamenta tolerat: nihil miri ſit, ſi craſſa membrana cerebri, anteq̃ notabiliter occupetur phlegmone, valentisſimis poſt forationes etiam medicamentis gaudeat, ceu naturaliter ſiccam ſubſtantiam poſsidens.

Fracturas cranii admodum exporrectas & longas, non eſſe prerſequendas ad finem vſq;.

Cranio forato, valẽtiſsimis, & ſiccifsimis medicamentis gaudet dura membrana cerebre.

GALENI PERGAMENI DE MEDENDI METHODO. LIB. VII.

MEDENDI Methodum Eugeniane chariſsime, quã olim In Hieronis gratiam ſcribendam ſuſceperam, poſtea q̃ illum functum vita intellexi, ipſi quoq; perſequi deſtitimus. Tu nanq; mihi conſcius eſt, neq; hoc me opus,

neq; aliud vllum, popularis auræ ſtudio fuiſſe aggreſſum: ſed quo vel amicis gratificarer, vel me ipſum ſimul vtiliſſima ratione ad rem propoſitam exercitarem, ſimul ad obliuionem ſenii (vt Plato inquit) cõmẽtarios mihi reponerem. Quippe multitudinis laus cõmodum ad vſus nonnullos inſtrumentum viuentibus aliquando eſt: mortuis certè nihil prodeſt, ſicuti neq; viuentium quibuſdam. Nam qui viuere in tranquillo optarunt, & fructum ex philoſophia cœperũt, ſuntq; iis quæ corpori curando ſufficiunt contenti, eis vtiq; impedimento non paruo eſt apud vulgũ fama: vt quæ ipſos à rebus pulcherrimis plus iuſto tranſuerſos auferat. Ego verò (haud ſcio qua ratiõe) ab ipſa vſq; adoleſcentia mirificè ſiue inſpiratus, ſiue furore percitus, & vulgi famam contempſi, & veritatis ſcientiæq; ſtudio flagraui: nullam eẽ hominibus neq; honeſtiorem, nec diuiniorem poſſeſſionem ratus: ob idq; nulli meorum librorum meum nomen præſcripſi. Quandoquidem igitur in præcedentibus commentariis, quemadmodum ſimilarium inſtrumentaliumq; partium communem morbum, nempe ſolutionem cõtinui, curari cõueniat, ſcripſi: deinceps quod reliquum eſt, in tui, & aliorum amicorum id flagitantium, gratiam, adiiciã, reuertarq; ad eum morbum, qui omnium eſt primus: nempe qui in ſimilaribus naſcitur: quibus ſcilicet primùm animantis functiones referuntur acceptæ. Eſt enim hoc morbi genus cognitu maximè neceſſarium: nec ratione curari poteſt, primis elementis corporis ignoratis. Ergo quoniam vna quæq; animalis particula propriam actionem ædit, quæ tantum ab aliaꝶ actionibus differt, quantum ipſa particula ab aliis, quæ illas ædunt, diuerſa eſt, temperamenti ratione: ſanè qui tueri partium actionem vult, hic temperiem earum cuſtodiat oportet. Cuſtodiet autem, ſi id quod ad calidius cõuerſum eſt, refrigerabit: quod ad frigidius inclina-

Laudem popularem mortuis nihil prodeſſe, ſicuti nec viuẽtium quibuſdã.

Galeni iactantia.

Galenus nulli librorum ſuorum proprium nomen præſcripſit.

Similaribus partibus primum animantis functiones referuntur acceptæ.

tum, excalfaciet: ac de cæteris in tēperantiis, tā ſimplicibus, q̃ compoſitis, eadem ratione. Quū enim octo earum ſint differentiæ, octo nimirum erunt & medendi rationes: quibus particula, per cōtraria eorum quæ exuperant, ad naturalem ſymmetriam reducitur. Erit itaq; curationis vna meta communis (quò diriguntur conſilia medentis) ipſius ſimilaris corporis alteratio: quandoquidem etiam morbus, ex naturalis temperamenti alteratione eſt ortus. Medicatio autem particularis, ex materiæ copia, & huius congruente vſu conſiſtitur. Sed horum iam proponamus exemplum, auſpicati à ventriculo. Ac facillimæ quidem curatu eius alterationes ſunt, quæ ex calido & frigido oriūtur: propterea q maximè actiuis qualitatibus corriguntur. Aegrius verò curantur, quæ in humido, ſiccóq; habentur, q qualitatibus imbecillis, curatio earum perficiatur. Ac tempus quidem caloris, frigorisq; reparandi, par quodāmodo eſt: ſecuritas tamen impar. Niſi enim cunctæ quæ ei quod curatur circundatæ ſunt particulæ, validæ planè ſint, verendum eſt, ne ab iis quæ refrigerent, noxam contrahant non leuem. In reliquis duabus qualitatibus eſt ſecuritas ſimilis. Tempus tamē curationis in ſicca intemperie multo amplius eſt. Quippe quod ſenium in ſanis, id in ægris ſicca intemperies exiſtit. Itaq; etiam inſanabilis eſt, ſi prorſus ſit conſummata: nempe vbi ſolida partium ſimilarium ſubſtantia reddita fuerit ſiccior. Nam eſt & altera ſiccitas, vtiq; quum ea, quorum ſubſtantia ex humore concreto cōſtat, ſicuti caro & adeps, ſunt liquata. Etiam tertia, quū propria humiditas, vnde partes nutriuntur, & quæ in illis habetur veluti ros quidā ſparſus, omnino eſt abſumpta. Diuerſa ab iis ſiccitas eſt, quæ in propriis cuiuſque particulæ exilibus arteriis atq; venis conſiſtit. Prouenit autē & hæc ex penuria ſanguinis. Omnibus igitur his ſiccitatibus maximè contrarius eſt auſterorum

Intemperantiarum eſſe differentiàs octo: totidemq; medēdi rationes.

Medicatio particularis ex materiæ copia & huius conueniēte vſu cōficitur.

Ventriculi alterationes quę ex calido & frigido oriuntur, eſſe curatu facillimas.

Sicca intemperies ī ægris eſt quod ſenium in ſanis.

Siccitas conſummata eſt inſanabilis.

Siccitatis ſpecies uariæ.

Auſterorū uſus ſiccitatibus aduerſatur maximè.

vſus. Quippe quæ ſi quid in iis ſupereſt naturalis humoris, id abſumunt, partim ebibentia, partim in ſinũ ventris per exiguos meatus exprimentia, partim ad continentes partes trudentia. Curabis ergo ipſas, ſi meatus qui contracti ſint, dilataueris: ac quod in vicinas particulas eſt impulſum, reuellas: præterea ſingulas ſimilarium partium propria humiditate, humectantis nutrimenti ope, repleas. Cui negotio lac aſininum ex ipſo animali ſuctum, vel maximè ex vſu eſt. Quod ſi aſinã ſugere æger ipſe grauetur, expedit, vt q̃ minimo tempore lac in ambiente aere moretur, propterea ꝙ celerrimè mutari ẽ aptum, genitalis ſeminis ritu, quod nec ipſum aliquandiu extra propria vaſa morari patitur. Optimum autem, vtpote cognatum, exiſtit muliebre lac: quod quidem ſugendum iis ſuadet Prodicus, qui tabe abſumuntur. Sed quoniam id exhiberi ſibi ceu pueris pleriq; recuſant, vtiq; ceu aſinis, aſininum ipſis dari conueniet. Id ſi quidem reliquis omnibus ad propoſitum affectum vtilius eſt: quum & tenuisſimũ ſit, coaguleturq; minimè, & quoquo verſus ocysſimè digeratur in corpus. Eſt itaq; lac ipſum iis tum per ſe dãdum: tum pauxillum ei tepidi mellis miſcendum. Cæterùm quod mel flauo ẽ colore, odore ſuaui, tum purũ adeò, vt totum pelluceat, ac guſtanti parum acre iucundisſimumq;: præterea tam ſibi hærens, vt ſi attollatur digito, cõtinuum ſibi, nec interciſum, ad humum defluat, id omnium optimum iudicatur. Si verò abrumpitur, nec demiſſum ad terram vſq; continuitatem tuetur, id aut craſsius iuſto ẽ, aut tenuius, aut disſimilium partium. Debet autem nullam penitus alterius cuiuſpiam rei eminentem in ſe cõtinere qualitatem optimũ mel. Quare quod thymum planè redolet, minimè probo. Ad eundem modum & lac nullam externam qualitatem odore guſtu'ue præ ſe ferat: ſed eſto q̃ dulcisſimũ, & ſibi ipſi continuum, & prout lacti cõuenit, ſplendẽs, ſuper

Siccitatum curatio.

Lac aſininum ſiccis affectibus maxime congruẽs eſſe.

Lac ſi in aere aliquandiu immoretur mutari prompte.

Semen genitale extra ꝓpria vaſa corrũpi.

Lac muliebre eſſe optimum tabidis.

Lactis aſinini prærogatiuæ.

Mel optimum quale eſſe debeat.

Lac optimum quale.

ſuper omnia, quoad eius fieri poterit, ſimiles partes ha beto. Quo verò tale lac fiat, & idoneis nutrimentis alē dum animal eſt, & exercitationibus mediocribus exer cendum: & pullus, ſi quem lactat, auferēdus. Quòd au tem ætatis quoq; florentis eſſe vel maximè debeat, id neminem latet. Curandum quoq; vt q̄ optimè conco quat: contemptis videlicet iis, qui ſi aſinis quoq; præſcribemus victus ratione, ridebunt. Fingamus igitur ægrum aliquem tum lotum eſſe, tum lac hauſiſſe: hūc ad ſecundā vſq; lauationem quieſcere permittemus, tum modicè fricabimus, & pinguiter: vtiq; ſi lac quod ſumpſit, iam ad vnguem confecit: id quod tum ex ructu, tum vētriculi mole, nobis licebit coniicere. Modicum verò tēporis inter primam & ſecundā lauationē interuallum erit, ſi quatuor aut quinq; æquinoctialiū horarum interuallū interſit: ſcilicet ſi tertio adhuc lauare paras: ſin aliter, pluriū. Sanè tertio lauabis, ſi mul tis lauationibus fuit aſſuetus. Quin etiam poſt quanq; lauationē hominem vngemus oleo, prius q̄ ſe veſtiat: ne videlicet plus digeratur æquo, ſed obſtruantur exigua cutis ſpiramenta. Quippe conducit ad renutricationem id quoq;, ſicuti & frictio. Iā verò ſiue cuilibet parti corporis temperatam infundas calidam aquam, ſiue frices, ſiue laues, ſiue aliter quomodocunq; calfacias, primū quidem attollitur: mox efficitur gracilis: ideoq; vbi carne implere quodlibet corpus ſtudemus, id eatenus calfaciendum nobis eſt, dū intumeſcat: vbi verò primū intumuerit, tunc ſuperſedendum eſt. At ſi digerere & euacuare contendimus, eatenus continuā dum eſt, dum quod prius intumuit ſubſidat. Si æger igi tur delectetur lacte, poſt ſecundā q̄q; lauationē id exhibebis. Sin aliter, ptiſanam diligenter coctam, aut alicā ptiſanæ ritu præparatam. Hinc vbi rurſus quieuerit, ad tertiā reducendus eſt lauationem: aut illico ad cœnam. Sit autem præparatus illi panis purus, probè co-

Animal cuius lacte vti volumus, optima eſſe victus ratione educādum.

Vnctionem ex oleo obſtare quo minus digerantur ac reſoluātur ſucci. Carni augendæ, minuēdæq;, qualis frictio, perfuſioue deſyderetur.

ctus in furno, quiq; tum fermenti, tum ſalis, quod ſatis eſt, habuerit. Opſonium quoq; ſit ex ſaxatilibus piſcibus, aut ex albo iure aſellus: necnon alæ teſtesq; gallinacei, qui lacte ſit altus. Quorum ſi copia nõ eſt, aliis vtendum. Ad eundem modum & perdicibus, & montanis auiculis, quæ mollem carnem ſortiuntur, veſcendum. Vitanda aũt & quæ paluſtria ſunt, & quæ carne ſunt dura. In ſumma verò, alimentum ſit coctu facile, & nutriens: minimeq; glutinoſum, aut excremẽtitiũ. Porrò omniũ ciboꝝ, quos nouimus, maximè nutriens ſuilla caro eſt: verùm non æquè ac prædicta, concoctu facilis: præterea glutinoſum ſuccum, craſſumq; generat. Quare hac vti ad propoſitũ affectum nõ conuenit. At vino vt vtantur oẽs, quibus refici corpus eſt opus, conſulo: modò non febricitent. Eſto tamen id & aquoſum, & aſtringens leuiter. Aquoſum natura appello vinum, quod tenue eſt, & purum, minimãq; aquę miſtionem ferens. Cauendũ autem à vinoſo eſt, ꝙ feriat vires imbecilliores. Rurſus, nouellum vinũ tũ aquoſius, tum imbecillius quodãmodo eſt, q̃ vt vino conueniat. Adde etiã ꝙ ægrius concoquitur, ac magis excrementoſum eſt. Antiquius verò, vt vinoſius eſt, ita vehemẽtius exiſtit, q̃ vt propoſitis ſit ex vſu. Porrò aquæ vitia pendent ex eius frigiditate omnia: cuius culpa, & moratur in præcordiis diutisſimè, & fluctuationes excitat, & in flatum vertitur, & corrumpitur, adeoq; ventriculi robur reſoluit, vt deterius proinde concoquat. Sed nec digerendo per corpus alimento magnopere videtur aqua conducere. Quibus ſanè aquæ vitiis, quale nuper diximus vinum contrarias virtutes obtinet. Potionis itaq; is erit modus, vt neq; in ventriculo innatet, nec fluctuationis vllius ſenſum inuehat: ciborũ verò, vt vel non grauent: vel grauare q̃ citisſimè deſinant. Ab hoc tenſio inflatioq; præcordiorum vitandæ iis ſunt. Ergo ſi ob affectum ventriculi totum corpus

Teſtes gallinacei.

Suilla caro eſt maximi nutrimenti, ægre tñ concoquitur.

Vino vtantur oẽs quibus refici corpus expedit dũmodo non febricitẽt.

Vinũ aquoſũ.

Vinũ uinoſum.

Vinum nouellum.

Vinum antiquius.

Aquæ uitia ꝓueniunt ex ei⁹ frigiditate.

Aqua diſtribuẽdo alimento ꝑ corpus non uidetur uſq; adeo conducere.

macreſcat, exquiſitior victus ratio deſyderatur, propter concoctionis imbecillitatẽ. Vbi verò æger ſanior eſt redditus, ad refectoriam eſt transferẽdus. Id fiet, ſi pluribus & frictionibus, & geſtationibus, q̃ antea vtemur: ac ciborũ tum qualitatem, tũ quantitatẽ mutabimus: ita vt plures & valentiores q̃ prius exhibeantur. Quũ verò ad ſanitatis ſtatum propemodum ventum iã ſit, cibandus volatilibus eſt: illiq; iam offerre carnes ſuillas licet: primùm quidẽ, porcelli pedes in ptiſana elixos: dein pernam: ab hac etiã reliquas partes. Quẽ porcellum, ſi hyems ſit, pridie fuiſſe iugulatum oportet. Nam heſternus, q̃ recens necatus, facilius cõcoquitur. At æſtate, ſat fuerit, ſi porcellus mane immolatus fuerit, ac iuxta occaſum ſolis edatur. Quippe ſemper alimentum valentius ad veſperam exhibẽdum eſt. Quũ igitur qui macilentisſimi ſunt, plurimo nutrimento indigeant, nequeant autem vel quod mediocre eſt concoquere: paulatim eos, ſed ſæpius cibare erit melius. Atq; hac ſanè de cauſa ipſe eos ter cibare ſum ſolitus. Verùm quando iam manifeſtè meliores ſunt facti, etiã bis nutriuiſſe ſit ſatis. Quare tantam exhiberi primam cibationem eſt rationabile, quanta prius q̃ ſecunda ſumatur, tota prorſus erit concocta: id quod valentiori contingere alimento non poteſt. Iccirco primo loco leue ſumendum eis eſt: ſecundum autem crasſius, quãdoquidem & quies & ſomnus, & lõgius tempus huius naturalem adminiſtrationem excipit. Iam verò bibẽdum illico poſt cœnam nõ eſt, ante q̃ cibus fuerit concoctus. Siquidem innatant cibi ſi bibant, ita vt eos ventriculi corpus, propter humorem interpoſitum, non contingat. Cæterùm ſi magna ſiti torqueantur, tantillum eſt propinandum, quod & moleſtiam ſoletur, & ſitim leuet. Vbi verò nutrimentum concoxerint, abundè bibere ſunt ſinendi. Mane autem, poſt ſomnũ, quũ deiecerint, & paulum inambulauerint, modicè ſunt

Refectoria uictus ratio, quo modo adminiſtretur.

Heſternum, q̃ recẽs necatum porcellum faciliùs concoqui.

Veſperi exhibendum eſt alimentum ualẽtius.

Macilẽtiſsimi ſũt cibãdi parce, ſed crebro.

Cibi cur craſſiores in cœna dandi.

Bibendum illico a cœna quibus non ſit.

fricandi: videlicet donec corpus incaleat: mox geſtationibus vtendum. Dein tum lauandi ſunt, tum fricandi, idq; intra vel circa meridiem. Quum igitur conualeſcentium victus ratio media quædam ſit inter eã quę ſanorum propria eſt, & quæ ægrorũ: difficile minimè fuerit, ex iis quæ de vtraque ſunt prodita, vt p ſeipſum quis mediam inueniat. Domus in qua conualeſcens nutritur, ſit temperata: laborãdumq; vt ad eos cibos reducatur quiſque, quibus inſueuit: naturarum interim proprietate obſeruata, necnon regionis & temporis. Sciendum aũt eſt vniuerſum corporis habitum exiccari à vigiliis: ac proinde eas infeſtisſimas eſſe iis, qui ex ſiccitate laborant. Qđ verò ad nutriendi modum ſpectat, ſi corpus modicè ſiccum ſit, vberius nutrire id licet: propterea q vires eius, quæ vtique alimentum conficiunt, penitus non conciderunt. Si verò immodicè, parcius, contraria ratione. Porrò intemperies ſiccæ, vbi ſolida corpora contigerunt, ſi quidem in vna quapiam parte conſiſtant, veluti nunc in ventriculo propoſitum eſt, nunq̃ integrè ſanabuntur: neque in eum ſtatum qui ante morbum fuit, reuertentur: ſed in reliquã vitam particula affecta laborabit imbecillitate. Quòd ſi intemperies ſicca etiam ſolidas cordis partes occupet, celeriter ſic affecti inareſcunt. Quem maraſmum, Philippus vocat ex morbo ſenium. Is itaque breui mortem conciliat. Proximè huic, qui à iecinore inceptus ẽ. Mox qui à ventriculo. Qui ab aliis partibus ortum habet, tanto tardius, quanto quælibet harum, ignobilior q̃ illæ exiſtit. Cæterùm victus ratio eadem genere eſt, tum in hac ſiccitate, tum in illa, quæ ſolam eam humiditatem abſumit, quæ nutrit ſolidas partes. Præterea etiam in tertia, quam ſupra memorauimus, ſiccitate. Facillima verò omnium ſanatu quarta eſt, in qua venæ ſucco ſuo ſunt inanitæ. Immo hic affectus vt frigiditas potius corporis, q̃ vt ſiccitas, eſt curandus: ac pro-

Conualeſcẽtiũ victus ratio, media eſt inter eã quæ ſanis, & eam quę ægris debetur.

Cõſuetis cibis utendum.

Vigiliæ quibus ſint aduerſiſſimę.

Senium ex morbo.

Siccitatis ſpecies quatuor.

inde eius ſanatio eſt celerrima. Scire autē licet, ſolidorum corporum ſiccitatibus, ſi perdurēt, ſuccedere neceſſariò frigiditatem. Celerrimè nanq; ex nutrimenti defectu refrigeranť partes, propterea q̃ ex calido ſanguinis ſucco nutriuntur. Si igitur ſiccitati partium iuncta frigiditas ſit, duplex erit medēdi ratio, humectans ſcilicet, & modice calfaciens. Nam quæ calfaciunt impenſè, iis vehementer ſiccandi vis ineſt. Quare calfacientis materiæ humectantibus medicamentis tātum miſcendum eſt, quantum particula ad frigus ratione ſiccitatis inclinat. Proponamus ergo (exempli gratia) ventriculum tum ſiccum, tum modicè refrigeratum alicui eſſe. Huic certè ſimul cum lacte vberius mel exhibebimus. Vinum verò, quod minus aquoſum q̃ priꝰ ſit, & plurium annorum, dabimus. Quinetiam eſculēta omnia calidiora offeremus: idq; tum naturali temperie, tum ignis opera, ſic comparata. Nardino p̃terea vnguento vngendus aſſiduè eſt venter, ſic vt nunq̃ ſiccus remaneat. Eius ſi copia nō adſit, vtere maſtichino, aut opobalſamo: & per ſe, & miſto dictis vnguentis. Quòd ſi cupis vt magis ea corpori adhæreant, ceræ nō nihil eſt admiſcendum. Si aer ambiens ſit frigidus, lanam opobalſamo, aut vnguēto nardino imbutam, in quibus liquata prius chia maſtiche fuerit, admouebis ventriculo. Præſtiterit autem imbuere optimam purpuram, qualis eſt Tyria: quando & aſtringi ipſum modicè, & cutis eius meatus obſtrui expedit. Siquidē quæ rarum habitum faciunt, & relaxant, ea tum digerunt ſuccos, tum particulas frigidis extrinſecus aduenientibus obnoxias redduut. Quæ verò valenter aſtringūt, ea ſiccant. Quo fit, vt medicamētum q̃d eiuſmodi corpora calfacit, id neq; euocantē vim habere expediat, neq; aſtrictoriam multā ſibi immiſtam. Memineris ēt, qualitatem acerbam, ſua quidem ipſius virtute, & refrigerare & ſiccare: quare etiam prohibenda eſt in hu

Siccitati corporū ſolidorū ſi perduret, ſuccedere neceſſario frigiditatē.

Ventriculo ſicco, modiceq; refrigerato, q̃ medendi ratio debeatur.

Ventriculo ſicco & frigidiori reddito, quę unctiones conueniant.

Purpura Tyria

Acerbam qualitatem refrigerare & ſiccare.

iuſcemodi affectibus. At ſi cum ſicca intemperie multa frigiditas adſit, in nardino vnguento ſimiliter Chiã maſtichem q̃ pinguisſimã ſolues, ac purpura excipiẽs, vteris. Cõmodisſimè etiam adieceris opobalſamum.

Mel cum lacte cõferre uentriculo ſicco, impenſeq́ refrigerato.

Dandum præterea vberius cum lacte mel eſt, ſed ſuper prunas ex quercu, vitéue, deſpumatum curioſè, quo & minus ſit excrementoſum, & magis nutriat. Quin etiam mel ipſum deſpumatum per ſe optimum nutrimentum frigido ventriculo eſt, vt aduerſisſimum calido.

Vinũ antiquꝰ ventriculo refrigerato congruere.

Vinum autem eligendum ſemper antiquũ eſt, eoq́; antiquius, quo maior fuerit frigiditas. Sed nec adeò eẽ debet vetus, vt iã amaricet.

Vina amara imodice ſiccãt.

Siquidem vina amara, immodicè ſiccant. Sanè optimum medicamentũ talibus omnibus ſit, quo picatores quotidie utuntur.

Picatione in q bus vtendum.

Ergo illinire eo totum ventrem, ſicuti & alias omnes particulas, quæ alimentorum vſu non promouentur, conueniet, ac poſt auelli, priuſq̃ refrigeretur. Quod quidẽ ſi bis vno die feceris, abundè fuerit.

Puellus admotus ventri, fouet calorem illius.

Naturalem ventriculi calorem tuetur & fouet admotus Puellus, qui boni habitus ſit, & minimè cute humecta. Sunt qui catellos pingues in hunc habeant vſum: qui etiam ex vſu ſunt iis, qui propter ſiccitatem ſolam habent imbecillum ventriculum.

Fomenta calida quibus nocentia ſint.

Nocent autem intemperantiis eiuſmodi, fomenta calida: quæ quidem ſicca ſunt, eo ꝙ rorem ſimilarium depaſcunt corporum: quæ verò humida, ꝙ hunc digerunt: potisſimum vbi largius his vtimur: preterea ꝙ nimis rarum, frigoriq́; opportunum corpus efficiant.

Ventriculo admodum ſicco, & modice incaleſcenti præter naturã, qualis uictus ratio eſt ex vſu.

At ſi multæ ſiccitati ſit calor non admodum multus adiunctus, abſtinendum à melle eſt, vinumq́; minimè antiquum bibendum. Iam cibos offeremus tepentes: ſed ſi æſtas ſit, qualitate referentes aquam fontanam. Ventriculum autem vngemus oleo tum crudo, tum melino. Ac multo ſanè magis, ſi pluſcula caliditas ſit, ipſum vinum tum aquoſius exhibebimus, tum ſub eo frigore, quod fontis aqua per me-

dium ver exhibet:illud nobis perſuadẽtes,eiuſmodi af fectum febri proportione correſpondere. Nam quod illa vel in toto animali, vel in corde eſt, id propoſitus nunc affectus eſt in ventriculo. Cæterùm vbi validè in ambabus qualitatibus immutata quæuis particula eſt, omnis eius actio perit, atq; labefactatur: nec facilè qđ ſic eſt affectum, ad ſuam naturam reuerti poteſt. Vbi verò altera tantùm qualitas pluſculum immutata eſt (veluti nunc ſiccitatem finximus) reliquarum autem aliqua ſe habet mediocriter: vtiq; qui ita eſt affectus, ſanari poteſt. Si vẽtriculus intemperie affligatur calida, cui mediocris humiditas iuncta ſit, facilè affectus is frigidæ potione curatur: quum minimè ex ea lædantur partes vicinæ: vtpote ſe habẽtes mediocriter. Nam in ſiccis ventriculi affectibus, neceſſe eſt, non ea modò, quæ proxima ſunt, ſed etiam totum corpus gracilius reddi: ac proinde tunc potus frigidæ maiori cum periculo adminiſtratur. Sicubi verò adeò vehemens caloris intemperies ventriculum occupet, vt vſq; ad cor ipſum perueniat, febricitare hominem eſt neceſſe. At intemperies humida vtcunq; accidat, facillimè oĩum curatur. Cuius quidem, ſi ſola conſiſtat, remedia ſunt cibi citra valẽtem calefactionem, refrigerationem'ue ſiccantes: præterea cõſuetæ potionis parcitas. Eius autem quæ cum caliditate coniuncta eſt, aſtringentiũ tũ ciborum, tum potionum minimè calfacientium vſus, necnon potus frigidæ: quemadmodum illius quæ frigori eſt iuncta, optima præſidia ſunt acria omnia, quibus admiſceri debent quæ acerba ſint, minimè tamen euidenter refrigerantia: præterea potio exigua, eaq́; vini inſigniter calidi, veteriſq́;. In vniuerſum aũt calida intemperies ventriculi, refrigeranda eſt: frigida calfacienda: humida ſiccanda: ſicca madefacienda. Ad eundem modum quæ ex duabus qualitatibus intẽperantiæ conſtant, reliquis contrariis ſunt retundendæ.

Ventriculus intemperie laborans calida, cũ humiditate mediocri, facile frigidæ potione curatur.

Frigidæ potus quibus periculoſus exiſtat.

Humida intẽperies faciliime omniũ curatur.

Ventriculi intemperantias eſſe corrigendas contrariis.

Ventriculi intemperies frigida & ſicca, eſt omniũ peſſima.

Peſſima aũt omnium eſt intemperies, inter ſimplices quidem, ſicca: inter compoſitas verò, ſicca ſimul & frigida. Atq; hactenus de ventriculi intemperantiis, citra humoris affluxũ. Vbi verò aliquis humor aut in ipſo ſinu ventriculi deliteſcens, aut imbibitus in illius tunicis, author intemperantiæ extiterit, expurgandus ille eſt. Quòd ſi ab aliis partibus tranſmittatur (id quod ex toto corporis habitu, ac tum ſingularum partium exploratione, tũ ex vacuationibus ſolitis, retentisq́; nec non cõſueta victus ratione, cognoſces) primò illis eſt ſuccurrendum. Dein verò, roborandus ventriculus, q̃ eorũ quæ ad ſeſe confluunt, minus promptè quicq̃ admittat. Verùm ſi quidem ex minus momentaneis facta tranſlatio ſit, quod ſuperfluũ eſt, rurſus ad ea reuelles. Sin ex iis quæ maioris momenti ſunt, ambobus ſimul conſules, eũ ſemper affectũ ſubmouens, qui fluxionẽ excitet. Fiet id, ſi omnes corporis partes ad bonam reduxeris habitudinem: omnesq́; expulſiões naturæ, fluxiles ſemper reddideris. Quòd ſi ob æqualium in toto corpore redundantiã humorũ, ventriculus fluxiõe tẽtetur, totũ corpus eſt euacuãdũ. Si propter mali ſucci abundantiã, ea purganda eſt: atq; hinc ad ventriculum conuertenda curatio. Quæ igitur in ſinu eius continentur, cõmodè expurgantur per vomitũ. Verùm ſi ꝑ plures dies prauus humor decubuerit in ipſum, venter aliquid ſibi vitii contraxerit, haud intẽpeſtiuè, qui ſic laborat, abſynthii potione vtetur. Per contraria autem corrigi inducta intẽperies debet. Si vitioſus ſucc⁹ in ventriculi tunicis ſit receptus, curari is affectus debet, pharmacis quæ modicè purgent. Cæterùm quæ ex Aloe cõponuntur, omnium ſunt longè aptisſima: nec ſecus ipſa ſola aloe. Quæ quidem ſi illota ſit, valentius vacuat: elota aũt, purgat quidem minus, ſed roborat ventriculũ magis. Expedit ergo paratã habere hieram, tũ ex aloe illota, tũ ex elota confectam. Admiſcẽ

Ventriculi intemperantias quibus copulatus eſt humor, qua ratiõe cũrari cõueniat.

Abſinthii potio quibus ſit congruens pręſidium.

Aloem purgare humores in tunicis ventriculi imbibitos Aloes elotæ facultas.

Hiera picta duplex.

tur aũt huius drachmis centenis, cinnamomi, xylobal ſami, aſari, ſpicæ nardi, croci, & Chiæ maſtiches, ſingulorũ ſex drachmæ. Præſtantisſimũ hoc medicamen eſt contra vitioſos ſuccos, qui in tunicis ventriculi habentur: vtiliusq́; fuerit eo ſicco ex aqua vti duũ paruorum cochleariũ menſura: vbi mediocriter illo vti ſtudemus. Siquidem maximus eius modus, eſt magnorum duûm cochlearium potio, in aquæ tẽperatæ cyatis tribus: vt minimus, vnius parui. Vtendũ verò hoc tempore & ptiſanæ cremore eſt, qui primus à balneo ſumetur. Nã medicamen ipſum ſolito purgãtium medicamentorũ tempore dabitur. Poſt id verò, vbi modicè inambulauerit, de reliqua victus ratione nihil eſt immutandum. Sunt qui reponunt medicamentũ, excipiẽtes id deſpumato melle. Et fit quidem ſic durabilius: cæterùm nõ perinde ad propoſitos hoc loco affectus vtile: quum & minus uentriculũ roboret, & magis aluũ ſubducat. Verùm quibus lenta pituita eſt infixa ventriculo, iis prius ſunt exhibenda, quæcunq; eam diſſecẽt. Poſt deinde purgandũ. Quòd ſi ad vomendũ ſint apti, non inutile fuerit per radiculã ex oxymelite vomere. Sin verò nec lentus humor ſit, nec craſſus, vtiq; abundè fuerit, à ptiſanæ ſolius cremore vomuiſſe: itẽ à mulſa. Quo caſu ſumendũ vtrius vis plus eſt, q̃ vel nutrimẽti, vel etiam deiectionis cauſa ſumeretur. Idoneũ verò eſt, & ſi mulſa, in qua coctum abſynthium ſit, bibatur. At verò ſi plures affectus in vnum coeant, ad eum qui magis vrget, dirigi primũ curantis conſilium debet. Vbi aliud efficiens eſt, aliud quod ab eo efficitur, ipſa cauſa ſpectanda. Sin aũt curari hoc ante illud nõ licet, ad id quod ordo dictat, eſt reſpiciendum. Atq; in eo quidem curationis conſilio, quod ab vrgente initur, affectus magnitudo perpendenda eſt: quæ ſanè triplex exiſtit. Alia nanq; ex læſæ actionis præſtantia ſpectatur. Alia ex propria affectus eſſentia. Tertia prẹter has, ex

Hierę picræ cõpoſitio.

Hieræ ſiccæ vſum ex aqua unice Galenus cõmendat, contra uitioſos ſuccos uentriculi.

Hiera cũ melle cõfecta minus uentriculum roborat, ſed magis aluum ſub ducit.

Attenuãdos eſſe prius craſſos ſuccos, q̃ euacuandos.

Vomitus quibus & per quę prouocandus.

Affectui oĩum maxime urgẽti, dirigi ſemp curantis conſilium debet.

Affectus magnitudo eſt triplex.

facultate, quæ læſum corpus gubernat. In eo verò cõſilio, quod ex cauſæ ratione initur, animaduertendum eſt quidnã eorũ quæ inter ſe ſunt cõiuncta, augere aut gignere reliqua poſsit: quæ rurſus, vel gignantur, vel incrementũ ab alio accipiant: at in eo quod ordo præſcribit, quid ante quod, vel quid cũ quo, vel quid poſt quod ſanari poſsit. Fingamus igitur in ventriculũ defluere ex cerebro ſuperfluũ quẽdã humorem frigidũ: atq; eius occaſione intemperiẽ quãdam in ventriculo contractã iam eſſe: vel potius malũ iam ſuccũ per totũ eius corpus media omnia ſimilarium particularũ ſpatia occupaſſe: ab eoq́; , ſi placet, etiã mordicationis ſenſum, ac proinde tum deliquiũ animi, tum ſudores, cũ ſyncopes quadã diſſolutione excitari. Manifeſtũ vtiq; eſt, in primis eſſe occurrendũ ei, q̃d vires reſoluit. Vbi aũt uires firmatæ erunt, nec plurimũ vitioſi ſucci in vẽtriculo aderit, tunc nimirũ ad fluxionis cauſam nos cõuertemus: illud pro cõperto habentes, non poſſe ad perfectionem vllũ affectum ſanari, manẽte adhuc ipſa, vnde natus eſt, cauſa. Ergo ſi ſic perſanarimus cerebrum, vt ſenſibilẽ amplius redundantiã non creet, veluti fontẽ fluxionis in ventriculũ, euertemus. Cæterũ ſi neq; copia notabilis excrementorum in ventriculo ſit, nec eo℞ quæ in capacitate ipſius continentur, nec eo℞ quę in tunicis, ſed nec mordicatio quæ officiat viribus, tũ omnium primum ſanandũ ipſum cerebrũ eſt. Ab hoc, ſinus ipſe ventriculi vacuandus, extergendusq́; eſt: poſtea expurgandæ tunicæ: poſtremò intemperiei medendũ. Ac reliquarum etiam partium intemperantiæ, ſimiliter iis, quas in ventriculo propoſuimus, ſanabuntur, adhibentibus ſemper nobis remedium affectui cõtrarium: illiq́; remedio℞ indicationem, quæ à laborantis membri natura ſumitur, adiicientibus. Ea aũt indicatio eſt multiplex. Vna quidẽ ac prima indicatio à laborantis loci temperie ſumitur, quæ menſurã introdu

Ventriculi grauiſsime laborãtis ob defluxum humoris a capite deſcẽdẽtis, curatio.

Affectum nullum perfectè ſanari poſſe, manente adhuc ipſa unde ortus eſt cauſa.

Indicatio remediorum a natura partis laborantis de ſumpta, eſt multiplex.

cendæ qualitatis præſcribit. Secunda ex eo ſumitur, ꝙ actio eius oĩbus animalis partibus ſit cõmunis: aut ꝙ cõmunem virtutem ſubminiſtret. Tertia, ab ipſa partis figura. Quarta, ab ipſius poſitura: cui⁹ portio eſt ad vicinas partes ſocietas. Tum præter hæc omnia, ipſa ſentiendi vel acrimonia, vel hebetudo. Porrò quęcũꝗ calidiores natura partes ex frigore laborant, hæ & liberalius, & diuti⁹ calfieri poſtulant. Si verò calido morbo ægrotent, exiguam breuis'ue temporis refrigerationem deſyderant. Siquidem paruus hic eſt in id q̃d ꝑter naturã, lapſus: quare & in id q̃d ſcd̃m naturã, reditus. Eatenus nanq; redeat ad naturam ſuã vnũquodq; eſt neceſſe, quatenus à natura receſſit: ac veluti quadã via retroferatur, quæ in diuerſum agat ei, quæ facta in ipſo eſt, tranſmutationi. Minus itaq; periclitantur, quicunq; cognato naturæ ſuo morbo laborant. Quemadmodũ autem reducendam eſſe ad mediocritatem diximus calidam & frigidam intẽperiem, ſic reducẽtur & cæteræ, ſiue eæ ſimplices ſint, ſiue cõiugatæ. Porrò in iis intẽperaturis, quæ ſunt ex humoribus ortæ, ſi particula ſibi ſoli inſeruiat, audacter euacues licet, prout affectus ſuadebit: ſed tamen etiam virtuti attentus. Sin neceſſarium opus eius ſit omnibus animalis partibus, veluti ventriculi & iecinoris, non leuis habẽda ſolicitudo de robore virtutis eſt, ne hanc, magna ſemel vacuatione vſus, diſſoluas. Eſt aũt cõmune opus & venaꝝ, & arteriaꝝ, & cordis, & thoracis, & renũ, & vtriuſq; veſicæ. Cerebri verò opus, quũ ſani ſumus, ad uoluntarias actiones eſt neceſſariũ, iis ſcilicet inſtrumentis, quibus eiuſmodi actiones obimus. Quum ægri ſumus, neceſſarium non eſt, niſi iis tantùm, quæ ad reſpiratum ſunt deputata. Reliquorum verò organorum actio certè non eſt: miniſterium tamen eſt ad vitam neceſſarium, veluti pulmonis, & aſperæ arteriæ, & gutturis. Ergo ex eiuſmodi particulis ꝗprimum vacuare redundan-

Receſsibus a naturali tẽperie exiguis, exigua mutatiõe eſſe opus vt corrigãtur: maximis uero maxima.

Cognato naturæ ſuæ morbo laborantes, minus periclitari.

Vacuare partes affectas, q̃n audacter & q̃n debeamus trepide.

Partium officia, quæ nam ſint neceſſaria uitæ, & que dũtaxat utilia.

tiam licet,prout volueris.Ex ventriculo verò, & iecinore,vtcunq; vacuare non licet:ſed cum cautione:vt ne quid virtuti officias.Habenda præterea eſt & dignitatis actionum ratio. Maxima autem eſt cordis officii dignitas,ægrotãtibusq́; omnium maximè neceſſaria. Cærebri verò ad vitam par eſt momentum:non tamẽ par robur eius in ægrotis requirimus: quũ neceſſe omnibus non ſit neruorum ac muſculorum opera vti. At iecinoris opus omnibus particulis per neceſſarium ẽ: non tamen adeò ſaltem perpetuam necesſitatem habet,ſicuti ipſius cordis. Ad portionem autem iecinoris,etiam ventriculi opus ſe habet. Itaq; ex partiũ functionibus facilè intelliges,quatenus cuiuſq; robur cuſtodiri expediat. Ad eundem modum,& quæcũq; partes aliis ſunt facultatum authores, harũ quoq; robur ſeruare decet, pro facultatis earum vſus portione.

Cerebrum. Cor. Hepar.

Etenim cerebrum neruis ac muſculis: cor arteriis: iecur uenis facultatem ſuppeditat. A' figura verò,indicatio ipſius modi vacuandi excrementi, ad hunc modum ſuggeritur. Ventriculus vomitu,deiectioneq́; inanitur. Inteſtina deiectione tãtùm: ſicuti & iecinoris caua. Renes verò,& veſica, & iecinoris gibba, ſi multo vitioſo ſucco redundent,per deiectiones & pharmaca deiectoria expurgantur:ſin mediocri,ꝑ vrinarios meatus. Cerebrum,per palatum,& aures,& nares. Pectus & pulmones,per aſperam arteriam, & fauces. A' ſitu indicatio dabitur,tum ad ſolidarum intemperies,tum ad ſuccorum vitium,non leuis. Nã qui per ſumma corporis intemperie laborant, iis medicamenta quæ intẽperies requirit,applicabimus. Quibus autem in ſummo corpore intemperies eſt, in iis rationem interualli inibimus. Si enim medicamentis iis vtêre,quæ intemperies poſtulat,vtiq; multo ĩbecilliora,q̃ pro vſu tuo, ad affectum locum peruenient. Iã ad vacuationes q̊q; ſitus nonnihil indicat:dum ſocietatem laborãtis par-

Vacuationis modus quomodo a figura ꝑtis affectæ ſumatur.

Situs partis affectæ quas indicationes exhibeat.

ticulæ cum aliis docet. Non ſpernenda verò indicatio eſt, & ea quam ſenſus partiũ acuitas, hebetudoq́; ſuppeditant. Quandoquidem omne medicamen contemnunt, quæ tardi ſunt ſenſus: etiam ſi non leuiter mordeant. At quæ acuti ſunt ſenſus, earũ vires dolore ſoluuntur. Expedit igitur his nec confertim, nec ſemel, valentibus auxiliis mederi tentes: ſed tutò potius in tẽpore. At vbi tardus eſt ſenſus, in his etiam celeriter obire q̃d iuſtũ eſt, licet: ſemel vſis remedio q̃d ſit idoneũ.

Senſus partis affectæ quas præbeat indicationis.

GALENI PERGAMENI DE METHODO MEDENDI. LIB. VIII.

QVod igitur ex calido, frigido, humido, & ſicco, ſimilarium particularũ natura cõſtet: quódq́; ipſæ ſimplices atq; primæ particulæ ſecundum tales temperaturas inter ſe diſſideant, alibi à nobis eſt traditum: quemadmodum etiam duo eẽ morborum genera quæ ſimplicibus ipſis particulis accidunt: alterum, quod compoſitis eſt etiam cõmune, & dicitur vnitatis ſolutio: alterũ peculiare ipſarum, quod in calidi, frigidi, humidi, & ſicci intemperie conſiſtit. Quarum ſanè intemperantiarum, quatuor diximus eſſe ſimplices: quatuor verò compoſitas. Simplices quidem, quæ ſecundum vnam qualitatem à naturæ ordine aberrant: compoſitas verò, in quibus ſecundum oppoſitionem vtráq; ipſa natura uariatur. Febris autem, unus morborum eſt, quos intemperies gignit: vtiq; quum adeò immodicè eſt auctus calor, ut & offendat hominẽ, & eius functiones lædat. Porrò primarum differentiarum febrium, vna il-

Similariũ partiũ natura ex quibus cõſtet.

Similariũ partium duo eſſe morborum genera.

Intemperantiarum genus eſt duplex.

Febris quando gignatur.

Febriũ primæ differentiæ.

Hecticę febres. Schecticæ feb. Febris indicationes.

la eſt,in qua cauſa adhuc adeſt febrim creans: aut febri excitata,iam deſiit. Altera uerò, qua ægrè ſolubiles, à ſolutu facilibus febribus diſtinguuntur: illas hecticas,has Græci ſcheticas uocant. At uerò prima indicatio omnis febris,ueluti à morbo eſt, ablationem eius præſcribens. Secunda autem, ueluti à tali eſt morbo, quæ certam quandam ſublationem indicat: nempe intemperiem febrilem,quum ſit caloris exceſſus,per occurſum refrigerantium tollendam eſſe. Omnis quippe exceſſus per contrarium exceſſum ſanatur. Ergo ſi febris ipſa ſit genita,cauſa autem, quæ eam excitauit, iam deſiit, huc tantùm ſanandæ eius dirigetur cõſiliũ, ut refrigeretur. Si uerò in generatione adhuc febris ẽ, cauſa quæ accendit illam, eſt ſubmouenda. Sin pars eius iam genita eſt,pars etiamnum gignitur,conſulendum utrique fuerit: primùm quidem ſubmouendo quæ eam accendit cauſam: dein extinguendo, quæ ab hac accenſa eſt,febrem. Excitare autem uel maximè febrẽ ſolet conſtipatio meatuum, in iis corporibus, quibus qđ tranſpirat, halituoſum non eſt,ſed mordax, acre, & fuligini ſimile. His igitur corporibus ſal uberrima ẽ ex aqua dulci temperataq; lauatio: tum frictio quæ rarefaciat: & exercitationes mediocres,& uictus qui dulces efficiat ſiccos. Aduerſisſima uerò ſunt lauatio frigida,& aluminoſa,& lauationis abſtinentia,& exercitatio acuta,& frictio,uel planè nulla,uel dura, & uictus mali ſucci,& uigiliæ,& ira,& triſtitia,& cura, vſtioq; ĩ ſole,& fatigatio. Grauisſimè autem peccare mihi uidẽtur,à carnificibusq; nihil differre,qui medici hominibus natura bilioſis, tenuisſimam per morbos rationẽ uictus iniungunt: eosq; tridui inedia conficiunt. Quũ nimirũ tales naturæ,ex longiori abſtinentia cibi, acerrimis acutisſimisq; febribus corripiãtur: à quibus prõptus eſt in hecticas tranſitus: atque ab his rurſus ĩ maraſmum torridum: aut (ſi os uentriculi eſt iniuriis obno-

Exceſſus omnes per contrarios exceſſus ſanandos eſſe.

Conſtipatio meatuũ qñ febrim gignere poſsit.

Febris a conſtipatione productæ,curatio.

Bilioſas naturas,ex longiori inedia febribus acutisſimis corripi.

xium)in eum qui ſyncopen infert. Etenim in quorum temperie ſiccum præualet humido, & calidũ frigido: his corporis habitus gracilis, hirſutus, & nigrior eſt: ac reliquis tribus intemperantiis, quæ hac minus calidæ ſunt, tactu calidior aduertitur. Plurima quoq; his flaua e bilis, vrinæq́; ac deiectio bili ſatura, & pulſus magni, & ſomni leues & pauci, & animi impetus vehemens. Quare his tum refrigerationem, tum aquæ potiõem, atq; adeò requiem & cibũ largiorem congruere profitetur Hippocrates. Quum autem refrigeratio ipſa cõciliet corporibus tum ex aliis quibuſdam, tum non minime ex ciborũ exhibitione: conueniet vtiq;, vbi corpus calidius ſicciusq́; ſolito eſt redditum, frigidum humidumq́; nutrimentum ei exhibere: ſed quod nec medicamẽtoſam vllam ſenſu perceptibilem facultatem obtineat: nec ipſum quod nutrit, plurimum: quemadmodum neq; minus q̃ ſit ex vſu. Cõmodiſſimus itaq; tali corpori eſt ptiſanæ cremor ad vnguem coctus, in quo nullum ſit condimentum ſuperfluum: vtpote qui & refrigerare, & humectare, ac ſine ſiti ſeruare hominem poteſt, cum eo ꝙ nec halituoſum, nec humidum, nec ſiccum detinet excrementum: quum nec aſtringẽdi, nec obſtruendi, aliquam vim ſortiatur. Ac quod nõ aſtringat quidem, vel guſtus ipſe docet: cuius vnius id iudicare eſt proprium. Quòd verò nec obſtruat meatus, hinc licet etiam coniicere, ꝙ non ſecus q̃ aphronitrum, ſordes cutis extergeat: vomituq́; à ventriculo mediocrem pituitam eliciat, nihilo infœlicius q̃ mulſa: quæ ſanè nec ſitim reſtinguit, vt ptiſana: & in naturis biliosis bileſcit facilè. At verò ſi multa & vehementer glutinoſa, & craſſa pituita vẽtriculo adhæreat, hãc radicula ex oxymelite, non mulſa, aut ptiſana detergere eſt habilis. Optimũ itaq; bilioſis temperamentis nutrimẽtum eſt ptiſana. Proximum huic, alica, cui paululum aceti ad faciliorem diſtributionem adiectum fue-

Calidæ & ſiccæ temperaturæ indicia.

Calidis & ſiccis naturis qualis uictus ratio conueniat.

Ptiſanæ cremoris facultas.

Guſtui quid proprium.

Ptiſſanæ in eſſe uim deterſoriam.

Mulſa in naturis bilioſis bileſcit facile.

Alica bilioſis naturis conuenit.

rit. Tertium, quæ ſine aceto liquida exiſtit. Iniecíſſe verò huic, dum coquitur, aliquid porri, ſatius eſt. Nam quod tum anethi, tum ſalis aliquid neceſſariò habebit, neminem latet. Quin etiam panis in furno coctus, eſt vtilis cibus: ſicuti etiā omnes piſces ſaxatiles: nec ipſis minus aſelli. Proximè aſellos ſunt ſolea, torpedo, lupus, mulusq́; poſt, mugil è pelago. Omnis autem piſcis deterior eſt, qui propè lacū qui mari iungitur, aut magni fluminis oſtium, paſcit. Ex volatilibus optimi ſunt perdices, ac montanæ omnes auiculæ. Ab his, gallinacei, & phaſiani, & columbæ iuuenes. Sed nec hæ tamē intus claudendæ: quum excremētoſa ſint omnia, quæ exercitatione carent. Excrementoſa verò non minus ſunt, tum lacuſtria, tum paluſtria omnia. Quo fit, vt ex ipſis etiam ſuillis carnibus, optima ſit montana. Ab his deinceps ſunt hœdi. In omnibus autem fugienda tum vetula, tum recens ædita ſunt. Illa nanq; duriora, concoctuq́; difficiliora ſunt: hæc immodicè humida, & excremētoſa. Igitur, quibus acre aliquid quotidie tranſpirat (reuertamur enim rurſus ad inſtitutum) ii, ſi cutis eis conſtipetur, facilè corripiuntur febri. Stipant verò ipſam, tum quæ aſtringunt omnia: tum quæ lentitia, craſſitudine ue ſua, in exiguis hærent meatibus. Aliqñ etiā ipſius cutis immoderatior ſiccitas, exiguos meat⁹ denſat. Qui ergo ex ſtipata cute febri laborāt, ii, inclinante prima acceſſione, ducendi omnes ad balneum ſunt: tum pinguiter, molliterq́; fricandi: ſi quidem ex aliquo, quod aſtrinxit cutim, laborent. Nam ſi ex ſiccitate, fricandi quidem & ipſi, ſed parcius: lauandi autem vberius. Reſpiciendum verò ad virtutis modum ſemper eſt, in huiuſcemodi auxiliis. Atq; iræ quidem, triſtitæ, vigiliæ & curæ, nec frictione, nec lauatione multa indigent. Sed omnibus qui ex eiuſmodi occaſione febricitarint, oleum infundendum eſt tepidum largeq́;, cui minimè aſtringens vis inſit: tum paululum

Piſces bilioſis naturis congruentes.
Piſces damnādi qui ſint.
Volucria bilioſis cōgruentia.
Exercitatione carentia, eſſe maxime excrementitia.
Hœdi bilioſis apti.
Animalia uetula, recensq; edita, eſui eſſe ineptiſsima.
Stipātia cutim quæ ſint.
Febrientes a cōſtipata cute qualiter ſint fricandi et abluendi.
Febris ab animi affectibus.

luluum

lulum fricandi, ex conſuetudineq́; lauandi. Vſtio verò, protinus ab initio, refrigerationem deſyderat: tũ crebriorem lauationem: minimè tamē aut oleum largum, aut frictionem crebram. Sint autē quæ refrigerent, & roſaceum, & omphacinũ, ſalis omnino expertia. Efficies hæc magis frigida, ſi ita vas, in quo continentur, in puteo ſuſpendas, vt aquã tangat. Præterea, ſi defluxus frigidæ aquæ vaſi ſe illidat, magis humorē refrigerat: magisq́; adhuc, nix circumpoſita. Infundere autem oleum ipſum ſyncipiti, ſublata in altum manu, per mediocrem lanæ modum oportet. Hæc vſq; ad inclinationem faciens, in balneum duces. Si verò qui memorato eſt temperamento, ex frigore febriat, etiam ducendus ad balneum in remiſſione is eſt. Si autem cum grauedine & deſtillatione febricitet, prius q̃ hæc ſint concocta, lauandus non eſt. At qui ex vſtione febricitant, ii, vel quũ hæc adſint, lauari debebunt. Poſt lauacrum verò, iiſdem quibus ante madefaciēda amborum capita ſunt: eorum quidem qui ex vſtione febricitarunt, refrigerantibus: qui ex frigore, calfaciētibus. Cuiuſmodi ſunt irinum & nardinum vnguentũ. Porrò qui ex vſtione febricitant, iis intendēda quæ ex refrigerantibus conſtat curatio eſt: iis verò qui ex frigore, quæ conſiſtit in calfacientibus remittēda fuerit.

Febris ab exuſtione inducię curatio.

Roſaceũ refrigerãdi mod⁹.

Capitis refrigerandi ratio.

Febris a frigore ortę curatio.

Omnium aũt conditionum comprehenſarum in propoſito temperamento, vbi febri diaria laborat, victus cõmunis eſt iis, qui & ſit boni ſucci, & concoctu facilis, & qui nuſq̃ exiguis cutis meatibus hæreat. Sed iis qui exuſti ſunt, cum eo quod refrigeret, & humectet. Pari modo iis, quos ira male habuit. Iis verò qui refrigerati fuerunt, cum eo quòd calfaciat modicè. Iis qui peruigilio, & triſtitia, & nimia cura confecti ſunt, victus eſſe debet humectans, atq; ſomnum concilians. Ad eundem modum iis qui defatigati ſunt, magis nutriens: minus autem, iis qui refrigerati. Reliquis, qui

Diariarum febrium in bilioſo tēperamēto tum cõmunis omnium tum cuiuſq; ꝓpria uictus ratio.

Diaria febre detẽtis uinum eſſe propinandũ aquoſum.

Vinum acutis febribus Hippocrates porrigit.

Calidæ naturæ, frigidæ potione iuuãtur.

Aquam in febribus nõ eſſe propinandam iis, qui uti illa nõ cõſueuerũt

medius ſit amborum. Vinum verò ipſe, his omnibus exhibere ſoleo, ſed quod tum aſpectu, tum viribus ſit aquoſum. Id enim ad omnia vtilius q̃ aqua eſt: vtpote quod & concoctionem iuuet, & vrinas ac ſudores prouocet. Etenim conſtat Hippocratem, nõ in diariis modò febribus, verùm etiam in acutis, vinum porrigere. ¶ Cæterùm naturæ calidæ, magnopere frigidæ potione iuuantur: neq; in diaria febri, iis quibus ĩ vſu fuit, ipſe eam circuncido. Si quis verò non aſſueuit, huic per febrim dare non inceperim: niſi priſtina ſanitate prius reddita. ¶ Porrò ſi propter obſtructionẽ morata ſit tranſpiratio, ſi parua quidem ea ſit, qui rectè deterſerit, ſecundam fore acceſſionem vetabit: ſin momentanea, non poſſis ita promittere. ¶ Quòd ſi & multi, & craſſi, & glutinoſi impacti ſint ſucci, quæ hos excipit febris, fieri non poteſt, vt intra fines diariarum conſiſtat: quã do ex neceſſitate, huic in mali ſucci naturis ea quæ ex putredine humorum accenditur, ſuccedet. Nã in aliis ſaltem temperamentis, quæ in ſequẽtibus exponam, excitari ex tali cauſa poteſt, citra humorum putredinem, aliqua continentis febris ſpecies. Itaq; niſi vitioſus ſuccus tranſpiret penitus, neceſſe eſt vt putreſcat: vt tranſpiret autem, valido auxilio eſt opus. ¶ Ac ſi quidem vel puer, vel ſenex ſit, ſanguinem detrahere non licet. ¶ Inter has ætates, vbi robur ægro non deeſt, ſecãda vena eſt, vel ſi plenitudinis ſigna nõ adſint. Præſtat enim vitioſi ſucci maiore parte emiſſa, ad detergẽdas obſtructiones accedere: quum alioqui verendum ſit, ne ſi obſtructionibus liberãdis, prius q̃ vacuaueris, ſtudeas, ipſas multo magis impingas. ¶ At ſoluunt quidem obſtructiones, quæ deterſoriam obtinent facultatem, ſeu foris admota cuti, ſeu intrò in corpus accepta. Periculum verò etiam eſt, ne quæ foras trahunt, vnà cũ iis quæ obſtruunt, etiam aliud quippiam attrahant: & quæ ab interno ſurſum feruntur, aliquid ſecum ex iis

Continẽtis febris ſpeciẽ aliquam excitari poſſe abſq; humorum putredine.

Sanguinẽ nec puero, nec ſeni detrahẽdũ eẽ.

Sanguinem detrahendum interdum eſſe, abſq; plenitudinis notis.

Obſtructiones ſoluunt, quę deterſoria facultate ſunt prædita.

quæ in vaſis continentur, rapiāt. Quod ipſum ſi tenax & craſſum ſit, obſtructionem planè, geminabit: ſin aliter, multitudine certè ſua, non parum omnino nocebit. Ne igitur hæc contingant, vtiliſſimum eſt inaniſſe corpus. Diſcernetur autem magnitudo obſtructionis ex ipſa magnitudine febris: vt quæ ex maiore obſtructione, maior: ex minori minor inciderit. Vbi verò modicè iam vacuaueris, haud multo poſt, aut nutrimentum aliquod, aut pharmacum ex iis quæ detergeant, exhibebis. Atq; in alimentorum quidem ratione ſunt ptiſana & mulſa: in pharmacorum, oxymeli & quæcunq; incoquere in mulſa licet, ceu calaminthan, hyſſopum, origanum, ſerpillum, irim, & apium. Verùm hæc omnia iuſto ſunt calidiora, ideoq; febres accendunt, æquè vt vinum. Oxymeli verò ſolum, nec febres accendit, & ſtrenue deterget, ſic vt ea quæ glutinoſa craſſaq; ſunt, diſſoluat, & meatus obſtructos liberet. Inter mulſam & oxymeli medium locū habet quod apomeli dicitur. Nec immeritò arbitror & ſaccharum inter hæc numerandum. Ex hoc victu obſeruabis quantum de febrili calore minuitur. Etenim ſi tertio die mane videris minimū eſſe quod de febri relinquitur, ac nec putredinis humorū in pulſu nota ſubſit, neq; in vrina cruditatis, ſuſpecta verò hora, qua primo die febris occupauit, extra meridiem ſit, audacter hominem q̃ ocysſimè lauabis, longè ante ſextam horam. Abundè tamen ſit, ſi intra tertiam horam lauationem compleueris. Ad eūdem modum & ſi decimā horam ſuſpectam habueris, vſq; ad ſeptimam laues licet: quum tres æquinoctiales horas quatuorúe inter balneum acceſſionisq; tempus interponi abundè ſit ſatis. Debet autem in balneo corpus prius vnctū ac moderatisſimè frictū, mox detergeri extrinſecus, abluiq;. Moderatisſimè detergent tum erui, tum hordei, tum fabarum farina. Præterea mulſa quæ ſit aquoſa. Magis

Vacuandū cum prius ſit corpus, q̃ obſtructiōibus liberādū.

Oxymeli eſſe aperiendis obſtructionibus q̃ aptiſsimū.

Apomeli

Saccharum.

Balneum infirma corpora febricitātia prius inungi debēt, moderatiſsimeq; fricari, ac dein detergeri.

Detergentia quæ ſint.

rũ q̃ hæc, iris, & panacis radix, & ariſtolochia, & mulſa quæ mediocri eſt miſtura: veluti etiam hac magis, quæ meraciſſima eſt. Poſſunt aũt vel hac magis detergere, tũ ſpuma nitri, tũ nitrum ipſum, tum aphronitrum. Sapo etiam ex iis eſt, quæ maximè detergere valent. Egreſſis balneum, præter aquam quæ parum apii incoctum in ſe habuerit, nihil eſt offerẽdum. ¶ Iam verò diariæ febres (de quibus tantùm in præſenti cõmentario agere eſt animus) in propoſitis corporum tẽperamentis, ſæpenumero etiam cruditatibꝰ ſolent ſupuenire. Eſt autem peſſima in eiuſmodi temperamentis cruditas illa, citiſſimeq; febrem accendit, in qua cibus in nidorulentam & fumoſam qualitatem corrũpitur. Quando ea quæ in acidam vertit, vt raro talibus naturis contingit, ita minus nocet. Nidoroſa tamen cruditas, ſi aluus lubrica ſit, minus ẽ noxia. Sin aſtringitur, grauis exiſtit. Febricitant etiam nõnulli & ex iis, quos diarrhœa ex cruditate malè habet. ¶ Quibus vtiq; non minimè proritatur febris ex deſurgendi frequentia. Eſt autem eoꝝ quibus clauſa aluus eſt, & quibus fluens, non eadem ſanatio. Si igitur ea tantùm quæ corrupta fuere, per diarrhœam vacuata eſſe videantur, tum lauandum, tum nutriendum in remiſſione febris eſt: ſed iis quæ circa ventriculum ſunt, prius conſulto. Sin ita multa inanitio aut prius facta ſit, aut nũc etiam in homine duret, vt virtus iam ſit defeſſa, ſatius eſt omiſſa lauatione cibare, ſed conſulto prius iis quæ circa ventrem ſunt. Conſuletur ita laborãtibus, ſi modò vacuatio amplius non perſeueret, fomẽto ex oleo & abſynthio. Quòd ſi quis morſus, aut doloris ſenſus in ventriculo adhuc ſuperſit, amiciri peniculo poſt fomentum debet, qui vel calidus ſit, & ſiccus: vel ex oleo in quo abſynthium incoctum fuit, vel ex vnguẽto nardino madens: ac plurimum expreſſus. Iam multo etiã ſatius ſit, ſi purpura marina is fuerit: atq; etiam longè

Diarias ex cruditate fieri ſæpe in bilioſis temperaturis.

Cruditatum differentiæ.

Febris ex deſurgendi frequentia.

Febris a diarrhœa ortæ curatio.

Fomento ex oleo & abſinthio quũ utẽdũ.

Purpura marina.

optimum,ſi optima ſit Tyria. Quòd ſi os vētriculi imbecillius ſit,tanta portione Chiæ maſtiches in nardino tunſa, vnde ſordium craſſitudo exiſtat, madefactā ex eo purpuram imponemus.Eſto autem abundè calens talium quodq; quum primum admouetur. Nam quæ tepida ſunt , diſſoluunt ventriculi firmitudinem. Vnguenta autem ipſa calfacere in duplici vaſe ſoleo: quandoquidem aliter calfactis,vitiatur eorum facultas. Cæterùm fluente adhuc aluo , vtilius eſt , optimo recenteq; melino,ſimili modo quò nardino,vti. Vtile autem ad omnia talia eſt,& maſtichinū:nec in poſtremis conferunt ſpicata & foliata vnguēta,quæ Romanorum luxus inuenit.Mirè etiam ventriculum roborat,hoc cæratum quod ſubdam. Ceræ Tyrrhenicæ, Vnguenti nardini,ſingulorum,vnciam. j. Aloes,Maſtiches,ſingulorum drachmam.ij. Fiat ceratum. Si verò intus vratur vētriculus,ita vt affectus quidā phlegmonæ ſimilis conſiſtere in ipſo videatur,utilius eſt ceratum quod ex melino cōficitur. Porrò cibandi ſunt, fluente quidem etiamnum aluo , polenta & pane, qui pauxillum aceti receperit. Quòd ſi plus æquo aluus excernat,inſpergere oportet polentam ſucco cotoneorum malorum,vel(ſi ægro magis arrideat)pirorum, aut malorum,aut myrtorum decocto. Sin venter non amplius excernit,ſuffecerit tū alica , ſimiliter ptiſanæ præparata: hoc eſt aceti habēs pauxillum:tum ex ea ſine aceto ſorbitio:tum gallinaceorum teſticuli; & ſaxatiles ex albo iure piſces:præterea fructuum aliquis ex iis qui aſtringant,vel ſolius,vel cum pane. Quòd ſi appetentia deiecta ſit, ex medicamento quod ex ſucco , vel ex carne cotoneorum conficitur , vnum aut duo cochlearia exhibebis. Atq; ita ſanè in prima remiſſione iis qui ex cruditate febricitāt, ventre excernente, mederi conuenit. At ſi omnino venter aſtringitur, ſi quidem in ſuperioribus inteſtinis,vel etiā in ipſo ven-

Purpura tyria.

Ventriculū imbecillum quæ roborent.

Tepida, ſi admoueātur, diſſoluere uentriculi firmitudinem.

Vnguenta eſſe calfacienda in duplici uaſe.

Aluo fluenti quæ conferāt.

Romanorū luxus quę unguēta inuenerit.

Ceratū roborando uentriculo cōmodū.

Aluo fluenti uictus rō conueniens.

Appetentiam reſtitui uſu medicamenti ex ſucco cydoniorum confecti.

Diatrion pepereõ eſſe medicamẽ cruditatibus uẽtriculi aptiſsimũ

triculo cibus crudus conſiſtat, aliquid diatrion pepereon propina, eius videlicet, quod in opere de tuenda ſanitate laudauimus, ceu & ſimplicisſimum, & aptisſimum, iis qui cruditate laborant. Poſt deinde præcordia, omnemq́; ventrẽ perfundens. Hoc verò, etiam ſi inferius deſcenderint quæ vitioſa ſunt, facies, pluris minorisq́; ratione id varians. Siquidem plus & temporis & perfuſionis exigunt ad præparationem eorũ quæ deinceps ſunt agenda, quibus in ſuperioribus ventris corruptum nutrimentum adhuc manet. Sin motum id notabiliter ad inferiora ſit, adiuuãdum aut glãde ſubdita, aut leui per inferna infuſione eſt. Vtiq; ſi morſus ſimul adſit, hunc mitigantibus nobis. Sin flatus, hunc comprimẽtibus. Sin neutrum fuerit, ex melle, aqua, & paululo olei ipſum clyſmum facientibus.

Inteſtinorum morſus leniẽtia.

Flatus diſcutiẽtia quæ ſint.

Vbi verò morſus vehementior urget, Sabinum oleum, in quo aliquid ſeui anſerini, vel gallinacei, vel caprilli liquatum ſit, eſt vtilius. Quorum copia ſi deſit, iniiciendum oleo parum ceræ eſt elotæ. Flatus verò ſanandi ſunt oleo in quo ruta, & ſemina quæ flatus diſcutiunt, incocta fuere: cuiuſmodi ſunt apii, cumini, marathri, ſinonis, aliaq́; id genus. Vacuata aluo, nutriendum protinus in cœteris quidem iis quos memorauimus ſimiliter eſt: aſtringentibus tamen amotis. His igitur prima & ſecunda die obitis, ſi ſecunda die febris deſiit, hominem lauari permittes. Ac vbi ſequenti nocte citra offenſam dormierit, ſanum iam hominem prorſus exiſtimabis. Si verò qui cruditati ſuccesſit dies cum ſequente nocte febrim attulerit, veluti in ſecundo die, ita tunc & accurandus, & nutriẽdus homo eſt. Quòd ſi nox tertiæ diei febrile quiddam paululum afferat, ne ſic quidem eſt formidandũ, ſed hos quoq; poſtridie lauabis, nutriesq́;, ac reliqua omnia in illis, vt ante definitum eſt, ad portionem exequeris. Acida autem cruditas non contingit in

Flatus diſcutiẽtia quæ ſint.

bilioſis temperamentis, niſi admodum rarò, idq; ex cibis qui promptè aceſcunt: nec accendere febrem diariam ſolet, æquè vt nec concoctionis tarditas: quandoquidem ſicubi ob talem cruditatem febricitant, quibus amara bilis abundat in temperamento, obſtructionis & humorum putredinis eſt ſuſpitio. Adhæc, fumidus vapor ex tarditate concoctionis, aut cruditate, in qua ructus ſentiuntur accidi, nunquàm excitatur. Quippe frigidi halitus abs talibus ſuccis aſcendunt, hiq; omnino pauciſſimi: minimè autem vapores multi, humidiq;, ac fuliginoſi: quum neq; in iis quæ ſunt extra, aliter aut fumum edi, aut fuliginem videas, quàm fumum ex materiis ſemiuſtis: fuliginem ex immodicè aſſis, vſtisq;. Eſt nanq; fuligo vapor terreſtris. Fumus miſtio quædam ex terreſtri, aqueaq; ſubſtantia. Abſoluta iam in iis naturis, quibus amara bilis redundat, diariarum febrium diſputatione, ad aliud corporum temperamentum transeamus, in quo vt calidum frigido, ſic ſicco humidum præualet. Eſt enim hæc intemperies omnium maximè obnoxia putredinis morbis, propterea quòd per ipſam ſanitatem ad putredinem proximè accedit: id quod tum ex ſudoribus coniicere eſt, qui grauitèr his olent: tum verò ex vrinis, deiectione, atq; adeò ipſa etiam expiratione. Etenim qualis eſt hircorum, talis eſt harum naturarum temperies. Ideoq; prompta eſt ex qualibet occaſione tum aliis morbis, tum verò febribus corripi. Siquidem quum eorum cutis eſt ſtipata, effugere febrem nõ poſſunt. Sed nec quum valentem cruditatem contraxerunt, aut peruſti fuerũt, aut tale quippiã aliud perpeſſi. Iã verò à cruditatibus nidoroſis obſtructiõibusq;, naturæ calidæ & humidæ, q̃ ſiccæ, prõptius lædentur. Itaq; oẽs diariæ febres accenduntur prõptiſſimè in iſtiuſmodi temperamentis, idq; ex qualibet earum cauſarũ, quas in bilioſis natu-

Acidam cruditatẽ nõ contingere in temperaturis bilioſis, niſi admodum raro: neq; accẽdere febrim diariã.

Fumidum halitum nõ excitari ab acida cruditate.

Fumus ex materiis ſemiuſtis naſcitur.

Fuligo ex immodice vſtis materiis gignitur.

Intemperiẽ calidam atq; humidã eſſe maxime obnoxiã morbis putredinis.

De ſanguine[illegible]
Intemperie[illegible]
Sudor ſang[illegible]
morũ. [illegible]

Naturę calidę & humidę, magis q̃ calidæ & ſiccæ, famē & ſitim perferunt.

ris retuli: curationemq́; perſimilem illis habent, ac in paucis omnino diſſidentem. Nam quū hæ naturæ humidiores ſint, magis q̃ illæ famem & ſitim perferunt. Eſt igitur illis ex vſu balneum, quod cutim laxet, non autem quod corpus humectet. Quæcūq; verò de eiuſmodi natura ſunt dicta, eadem & de acquiſito habitu dicta eſſe cenſendum. Quum autem octo intemperies exiſtant in vniuerſum, opportuniſsima ad febres eſt calida & ſicca: ac niſi quis illam (vt dictum eſt) cibet, ocysſimè in ea diaria febris in acutam mutatur. Propinqua huic eſt, quatenus ad febrem ſpectat, q̃uis ſit ad alia deterior, intemperies calida & humida. Tertia ab his intemperies eſt, ea ſimplex intemperantia, in qua tantùm exuperat calidum. Huic proxima eſt ſimplex altera, in qua ſiccum humido præualet. Ab hac deinceps media omnium eſt, ſcilicet quæ mediocritatem in vtraq; oppoſitione tuetur. Quatuor quæ reliquæ ſunt intemperies, neq; facilè febribus, occaſione iam dictarum cauſarum, patent: neq; diaria tentatæ, ſi inediam tolerent, in plurium dierum febres trāſeunt: immo aliquæ ſaltē eaꝝ, vbi citra corruptelā contraxerūt redundantiam humoꝝ, vtilitatē ex inedia ſentiunt, ac potiſſimum quæ frigida eſt, & humida. Ab hac quæ humida eſt. Tertio loco quæ frigida: Quarto, quæ ſimul frigida & ſicca. In eiuſmodi ergo omnibus temperaturis, temperamenti quidem ratione, victus ratio varianda eſt. Nam ex eo quòd eadem febri febricitant, non diuerſam, ſed omnino eandem, ſortientur indicationem. Siquidem quod ſecundum naturam eſt, ſemper ſimilia poſtulat. Quod aūt præter naturā, contraria. Quum nimirum quod ſe naturaliter habet, cuſtodire: quod præter naturam eſt, tollere expediat. Porrò febris omnis præter naturam eſt: ideoq; victus rationem frigidam & humidam exigit. Temperamenta verò ipſa, aliàs ſimilia, aliàs contraria poſtulant.

Intēperies calida & ſicca ē ad excipiendas febres opportuniſsima.

Intemperātiarum omniū, q̃nam ſint magis obnoxiæ febribus.

Intēperies frigida & humida, quæ ab inedia iuuetur.

Naturalē ſeruātia ordinem ſemper ſimilia poſtulāt: vt cōtraria, quæ a naturę ordine aberrant.

Febris requirit victus rōnē frigidam atq; humidam.

Quæ enim vitio carent, ſimilia perpetuo: quippe quæ ſeruare expedit. Quæ vitium habēt, aliàs ſimilia, alias contraria. Similia quidem, tum in aliis de quibus mox dicemus: tum in vlceribus omnibus. Cōtraria autem in eo victu qui per ſanitatem adhibetur, dum corrigere eorum intemperantiam eſt animus: necnō vbi eiuſmodi vitioſæ naturæ à longo tempore, contraria victus rationi aſſueuerunt: gaudent enim naturæ conſuetis ſemper. Duplex itaqꝫ nobis in iis qui ſani ſunt finis proponitur. Nempe vel corpus ſanum in priſtina eius temperie tueri: vel hanc meliorem efficere. In ea tamē natura quæ haud dubiè in medio temperamento conſiſtit, ab ipſa febri contrariorum indicatione accepta, eatenus humidum frigidumq́; adhibebimus victum, quatenus ſiccius calidiusqꝫ q̄ antea iam redditum corpus apparet. Humidus igitur victus (vt teſtatur etiam Hippocrates) febrientibus omnibus conuenit: maximè verò pueris, & aliis qui ſic cibari aſſueuerunt. Etenim febrientibus, quatenus febriunt, ex ipſa contrariorum indicatione humidus victus conducit: pueris ex ſimilium. Nam quum ætas ex iis ſit quæ natura nobis inſunt, ſimilem ſibi victum poſtulat. Quæ verò à conſuetudine indicatio ſumitur, ſic ſumpta eſt, ſicuti & quæ ab ætate. Quippe ſeruare quoqꝫ hāc iubet Hippocrates, perinde ac proprium ætatis temperamētū. Sed à regione etiam & anni tempore interdum indicationes ſumuntur. Cæteꝝ à conſuetudine quidē, ſemp eſt indicatio ſimiliū, quoad ſcilicet ægrotāt homines. At ab ætate, natura, regione, anni tēpore, & ſtatu cœli, vbi temperata hæc ſunt, ſimilium ſemper præſidiorum eſt indicatio: ſiue valeant homines, ſiue etiam ægrotent. Contra ab intemperatis anni tempore, ſtatu cœli, & regione, contrariorum eſt indicatio. Verùm ab ætate & natura, non abſolutè, ſed cum conſuetudine. Porrò nihil in contrariis indicationibus tam con-

Temperamēta inculpata ſimilia poſtulāt. Tēperamenta vitioſa, qn̄ requirant ſimilia & quando contraria.

Naturæ gaudēt ſemper cōſuetis.

Humidus victus febrientibus omnibus, cōuenit: maxime vero pueris.

Conſuetudinē eſſe ſeruādam non ſecus ac ꝓprium temperamentum.

Indicatio ab ætate, natura, regione, anni tpe, & ſtatu cœli, quando ſimilium, & qn̄ diſſimiliū habeatur.

Indicat iõibus oppoſitis occurrẽtibus, expendendam eſſe magnitudinem eorũ quæ ad indicationẽ conferunt.

uenit expendi, q̃ magnitudinem eorum quæ ad indicationẽ conferunt: quæ quidẽ duplex exiſtit: altera, quæ ex * eoꝝ dignitatibus ſpectatur: altera quæ ex ipſorũ propriis ſubſtantiis. Quas ſanè ex collatione cum mediocri, & quod ſecundum naturam eſt, eſſe accipiẽdas liquet. Omnibus igitur conſpirantibus in vnum indicationibus, vnam prorſus victus rationem conſtituemus. Diſſidentibus verò inter ſe, quæ valẽtiores & plures fuerint, eas præferemus, ita vt vict⁹ ſpecies, quam hæ præſcribent, anteponamus: minimè tamen negligamus contrariam. Porrò quæ à febri ſumitur indicatio, ea reliquis, quando omnes contrarium eſſe faciendum dictant, numero quidem inferior eſt; magnitudine tamen quæ ex dignitate ſpectatur, vtique ſuperior exiſtit: potiſſimum ſi longè à natura receſſit. Quippe duplex tunc ei magnitudo accedit: & quæ ex febris genere prouenit, quæ omnibus eſt cõmunis: & quæ propria, ſuaq́; ipſius exiſtit. Sin verò parua ſit febris, fas ẽ reliquas omnes coniunctas indicationes vnà cum ipſa conferri. Ac ſi quidẽ pares videantur, media victus rõ eligenda eſt. Sin altera indicatio exuperet, tantum receſſiſſe à temperato & medio victu par eſt, quãtum ea quæ pollent, ſua contraria ſuperant. Ac diariarum quidem febrium indicationes ex his capiũtur generibus, raroq́; à laborãtis virium modo. At febrium, quæ pluribus diebus affligunt, indicationes, tum virium reſpectum neceſſariò adhibent: tum cauſarum quæ ipſas excitant: exceptis tamen hecticis, vtpote quas nulla accẽdit cauſa: quemadmodum neq; corpus id, quod iam habitu calorem ignis in ſe recepit: ſiue id lapis ſit, ſiue lignum. Illud nanq́; commune cum diariis habent, ꝙ videlicet non amplius fiant: differunt autem in eo, ꝙ diariæ in leui affectu calorem habent: hecticæ in habitu qui ægrè ſoluatur.

Indicatiõem a febri ſumptã reliquis ſuperiorẽ exiſtere.

Indicationes tum diariarũ febrium, tũ earum quæ pluribus diebus affligunt, ex quibus capiantur generibus.

Hecticas febres nulla accendit cauſa.

Hecticæ cum diariis in quo conueniant, & in quo diſcrepent.

GALENI PERGAMENI DE MEDENDI METHODO. LIB. IX.

DIARIARVM igitur curationem præcedenti libro expoſuimus. Quaꝝ ſanè febriũ vnica acceſsio eſt, vnico plurimum die, ex ipſarum ſaltem natura, circũſcripta. Cæteꝝ niſi qs eas cõmodè tractet in reliqua duo genera febrium, nempe in putridas & hecticas, tranſeũt. Putridas enim appello, quæ ex humoꝝ putredine: hecticas verò, ex imodica ſolidaꝝ partium naſcuntur calfactiõe. At verò in illo trãſitu à diariis in reliqua illa duo febrium genera, alteꝝ quoddã febriũ genus mediũ licet imaginari, qđ neutri extremitatũ ſit idẽ. Cæterùm mediũ id, quũ inciderit, nec noſſe ii poſſunt, nec reprimere, qui extremitatũ, quaꝝ exiſtit medium, ſpeciem ignorãt. Ergo ex aduſtione, cruditate, laſsitudine, vigilia, pturbatione animi, vel bubone, ab euidẽti cauſa aliqua oborto, nunq̃ ad tertiũ vſq; diẽ progrediet febris acceſsio, niſi qd delictũ circa laborantẽ fuerit. At qbus ſtipatio febris occaſio eſt, iis ẽt ultra hos porrigi acceſſio põt. Etenim ſtipatio fit, vel obſtructis exilibꝰ meatibꝰ pp glutinoſos, vel craſſos, uel copiſos ſuccos: aut ꝯniuẽtibꝰ, ob ea quæ corpꝰ ſiccarũt, vel deniq; ĩprobè cõdẽſatis, ob occurſum cauſaꝝ refrigerãtiũ. Quas igit febres uel conniuentia meatuũ, uel recens corpoꝝ denſatio excitant, hæ & poſt primam acceſsionẽ deſiſtũt, ſi quis rectè ipſas tractet: & uerè diariæ tum ſunt, tũ dicũtur. At quæ ex obſtructione creant, ſi hæc qdẽ puſilla ſit, ſolui quoq; ipſæ ſilr ut aliæ diariæ pñt: ſi quis eas legitimè ſanet. Sin autem adeò vehemẽter ſint humo

Diariarum acceſsio eſt vnica vnico circũſcripta die.

Diarias tranſire in putridas hecticasq;, niſi rectè tractent.

Putridæ febres quæ.

Hecticæ feb. quæ.

Stipatio quotupliciter fiat.

Diariæ febres q̃nam & ſint, & dicantur.

res impacti, vt valentius aliquid quod eos eximat, poſtulent, id genus febres porrigi vltra vnum diem neceſſe eſt, ac proinde diariarum genus videri egreſſas. Verùm ſi neq; humor putreſcens ſubſit, neq; ipſum corpus febrilem calorē ſuſceperit tanq̃ habitum, vtiq; genus id febris, ab aliis duobus diuerſum erit. Quare huiuſcemodi febri natura quidem eadem eſt cum diariis: nomen verò non idem. Siquidem quæ febris ab initio ad finem vſq; vnicam acceſſionem ſortiuntur, in multos dies porrectam, eæ ſynochi, hoc eſt continētes, vocātur. Quarum natura eſt duplex. Quædā nāq; earum manifeſtam habent putredinis notam. Quædā prorſus non habent: quas nimirum ex diariarum eſſe genere conſtat. Quū enim acceſſionis remiſſio ex feruentium humorum tranſpiratu contingere ſoleat: nō tranſpirent autem prorſus in ſtipatione vehemēti: neceſſe haud dubiè eſt, multorum dierum fieri acceſſionem. Igitur vbi in tali febri nulla ſubeſt occaſio, quæ alterius acceſſionis principiū excitet, non modò multorum dierum euadit febris, ſed abſq; inuaſione vllius acceſſionis, ab initio ad finem vna febris perſiſtit, nec quotidianam, nec tertianam, nec quartanam referēs. Quoniam igitur ex duobus his foueri febris poteſt: & quòd totus vapor non tranſpiret: & q idem vapor ea quæ contingit excalfaciat: neceſſum eſt tres eſſe ſynochorum differentias in vniuerſum: nēpe vel pari permanente magnitudine ea, quam in primæ acceſſionis vigore habuit: vel adiiciēte ſemper exiguum aliquid, minuente'ue: atq; hæc vel æqualiter faciente, vel inæqualiter. Ac ſi quidem quod accenditur, ei quod tranſpirat par fuerit, nec augeri, nec minui febrilis calor cernetur. Verùm ſi eorum alterum vicerit, vtiq; ſi q̃d vacuatur, neceſſarium eſt febrim minui: ſin quod adiicitur, omnino increſcere. Hæc itaq; eſt continentium febrium ſpecies vna, quæ eandem naturam cum dia-

Synochæ febres quæ vocentur.

Synocharū febrium genus duplex.

Remiſſio acceſsionis febrium unde contingat.

Synocharum febrium tres differentiæ.

riis ſortita, abſq; humorum putredine in plureis, dies extenditur. Altera verò contingit, vbi in omnibus vaſis, ac potisſimum maximis, æquabiliter ſucci putreſcunt. Quarum ſanè febrium in gracili & frigido corpore neutra ſolet cõſiſtere: ſed plurimum in iis qui ſanguine abundant, & corpulentis: qñ nec obſtructio citra putredinem excitare febrim valet, niſi id quod trãſpirat, & copioſum, & calidum ſit: nec humorum putredo in omneis, quæ inter inguina & alas ĩterſunt venas, æquabiliter ac cito porrigi in frigido habitu poteſt. Debent enim quæ putreſcunt, tum calida & humida eſſe, tum difficilem habere trãſpirationem. Eoq; fit vt neq; in frigida ætate, neq; in frigido corporis tẽperamento, continens excitetur febris: quemadmodum neq; in gracilibus, uel qui raro ſint corporis habitu, ſed prorſus in temperamentis, corporibus, atq; naturis contrariis. Proinde fit, vt qui ita febricitant, iis & pulſus maximus ſit, & æqualis, & vehemẽs: arteriæq; conſiſtẽtia inter molle & durum mediocris. At celeritas atq; frequentia pulſus, pro ipſius magnitudine febris. Hæc itaq; ſunt ambarum febrium communia. Alteri tamẽ priuatim inſunt notæ putredinis: non modò in lotio, ſed in pulſu etiam, calorisq; qualitate iniucunda. Quarum ſanè febrium dignotionem & curationem ipſi tum ratione, tum experientia didicimus, qui ſtatim ab adoleſcentia philoſophiæ ſtudio capti, primũ nos ad eam contulimus: mox patris euidenti inſomnio moniti, ad medicinæ ſtudium excolendum accesſimus. Eſt porrò continentium febrium pſidium maximum, ſi modò vires valentes ſint, ſanguinis diminutio, vel vſq; ad deliquium animi. Primùm nanq; in contrarium ſtatum agitur corpus, celerrimè ex animi defectu refrigeratum. Hoc verò nihil inueniri poſſit neq; ipſis ægris, nec naturæ quæ animantes gubernat, iucũdius, vtilius ue. Poſtmodum in corpo-

Putredini quæ requirantur.

Continens febris in quibus non posſit gigni corporibus.

Pulsus syn[ochi].

Galenus pris iſomnio admonitus Medicinæ nauauit operam.

Continentium febrium præſidiũ maximum eſt misſio ſanguinis vel ad animi vſq; deliquium.

Alui deiectio ex animi deliquio.

ribus ipſis neceſſariò ſuperuenit alui deiectio: nonnunq̃ & vomitus bilis. Quas res ſtatim à toto corpore madores ſudores'ue excipiunt. Etenim vel ſola ſanguinis detractione ſic obita reſtitui olim ipſe quendam adoleſcentem ardentisſima laborantem ſynocho. Cui ſanè poſt duas à ſanguinis misſione horas paulum nutrimenti exhibui, permiſiq; vt quieſceret. Iam uerò eorum qui ex ſola obſtructione febricitantes mihi uidere cõtigit, nemo in putredinis febrem incidit, q ſanguinẽ prius detraxiſſet. Quẽ quidem ubi ualida uirtus ſubeſt, & ætas permittit, uſq; ad animi defectum (ut diximus) mittere expedit. Vbi horum alterum haud ſatis reſpondet, tutius eſt, quantum ſatis uiſum fuerit ſtatum principio detrahere: quod defuit, iteratione ſupplere. Quo quidem præſidio omiſſo, in ſummum ægri diſcrimẽ ueniunt: niſi eos uel uiriũ robur, uel largum profluuium ſanguinis, uel ſudor copioſus, ex manifeſta pernicie eripiat. Agimus itaq; ī præſentia℞ de iis febribus, quæ ex ſtipatis ꝑ obſtructionẽ meatibus oriuntur. Quas, ſi ſine putredine quidẽ conſiſtãt, ex diariarũ eſſe genere dixi. Sin iis putredo aliqua ſupueniat, vbi ĩ omnibus venis ac ꝑcipuè magnis, ea ꝯſtitit, ſynochas, ſiue continentes excitari febres. Vbi in vnica animalis parte, exacerbationes quæ certò ambitu repetãt. Quibus igitur corpus ex ſucco℞ abundãtia inhabile ad trãſpirationem iã redditũ, tantum caloris congesſit, vt inde iam febriat, iis tm̃ ſanguinis detrahẽdũ eſt, q̃tum uires tolerant. Alioqui certè verendũ eſt, ne aut ſuffocentur, aut corripiãtur ſyncope, niſi eos vel viriũ robur, vel plurimus ſudor, vel largũ ſanguinis profluuium à morte liberet. Nec verò exiſtimes de plenitudine illa, quæ cõparatur ad uires, hunc à nobis ſermonem fieri (quippe quæ nec ſic obſtruit vena℞ ora, vt refrigeratione prohibeat, nec tunicas ea℞ diſtẽdit, nec ruborẽ, nec tumorem inuehit) ve℞ de eà quæ cõtineri à vaſis

Sanguine detracto, in ardẽtisſimis febribus, interpoſitiſq; horis duabus, eſſe modice alendum ægrum, permittendumq; vt quieſcat.

Sanguinis miſſio qñ ſit celebranda vſque ad animi defectionem.

Synochi qñ oriantur.

Accesſiões febriles vnde originẽ ducant.

Sanguis quibus detrahendus ſit.

Plenitudo ſm vires

Plenitudo ſecundum vaſa.

vltra nõ valet: quæq́; ob id ipſum ſolet pdicta ſymptomata inducere. Siquidẽ copia hæc, dũ bonitatem ſuam ſeruat, vt pariter augeri cũ virium robore eſt nata, ita ſi qñ has grauat, nec de cætero augebitur, & bonitatẽ naturæ amittet: quare tunc fieri nequit vt non putreſcat. Ergo feſtinare ad ſanguinẽ detrahendũ oportet: quo vaſoꝝ natura, ex tranſpirando, ventilandoq́;, naturalẽ temperiem ſeruãs, humoribus, eo quo inter initia modo, dominetur: qñ ſi ad intemperiẽ verſa laborabit, metuendũ eſt ne hi putreſcant. Excitatur aũt intẽperies in ea, ex febris calore. Optimũ itaq; eſt in huiuſcemodi febribus ſtatim non numero dieꝝ, ſed vni virium robori attentũ eſſe. Quo circa non ſolũ ſexto ſeptimo'ue, ſed ẽt ſequentibus diebus ſanguis mittendus eſt. Quòd ſi aut alii medici, aut æger, aut propinqui ipſius, nõ permittant vt ſeces venã, ad frigidã exhibendã accedes, ſed diligenter ante diſcernens, q̃tum nocumentũ ex ea cõtingere poſſit. Quippe intẽpeſtiuẽ ĩmodiceq́; exhibita, lentos & craſſos humores attenuari, digeriq́; prohibet. Imbecillas particulas corporis ꝯcutit. Nonnullis illico ſpirandi difficultatem, cõuulſionẽ, atq; tremorem conciliat. Tum verò, quibuſcunq; in particula principe tumor aliqs ẽ phlegmones, œdematos, aut ſcirrhi genere conſtitit, iis frigidam offerre nõ licet. Sed neq; iis quibꝰ obſtructio, putridus'ue humor non concoctus incommodat. At ſi per continentes febres cõcoctionis humorum notas videris, abſq; impedimentis expoſitis, audacter ægris frigidã quãtũ appetant, dabis: præcipuẽ ſi tali potioni aſſueuerint. Porrò eryſipelas veꝝ, cõſiſtens in aliquo uiſcere, non aliter, q̃ frigidæ potu, ſanabis. Sin verò miſtum cũ phlegmone ſit, in hoc ꝯcoctionis expectãdæ ſunt notæ. Cæteꝝ minus tuta iis q pauxillũ ſanguinis, carniſq́; obtinẽt, frigidæ potio eſt. Celeriter nãq; ad ſolidas animalis peruenit partes, nulli quod eius vim frangat, occurrens.

Plenitudinis ad vasa cum ratio.

Intemperies in plenitudine vasorum, [illegible]

Sanguinem eſſe quouis die mittendũ, etiã ſeptimo, ſi id morbus atq; vires ſuadeant.

Frigidæ potu utendum, ſi æger non patiatur ſibi ſecari uenam.

Frigidæ intempeſtiuus atq; ĩmodicus uſus, quæ accerſat mala.

Frigida qbus non offerenda et quibus audacter danda.

Eryſipelas verum conſiſtens in aliquo viſcere, non aliter q̃ frigidæ potu ſanatur.

Frigidæ potus cur maciſētos exangueſque atq; ob id hecticos, lædat.

Qua ratiõe etiam hecticæ febres nec prorſus frigidã, nec multam aquam deſyderant. At continentium febrium maxima remedia hæc duo ſunt, detractio ſanguinis, & potio frigida. Verùm illa nullo non tempore: modò vires ſuſtineant: hæc, quum & in pulſu & vrinis, concoctionis euidentes cernuntur notæ: febris autem eſt maxima. Eſt etiam habenda ratio in miſſione ſanguinis, tam eorum quæ præceſſerunt, q̃ quæ conſequentur ipſam. Nam ſi præcedat ciborum cruditas, tãto tempore differre venæ ſectionem iubebis, quãtum ſatisfacere tum ad eorum concoctionem, tum vt excrementa deſcendant, videbitur. Sin ſequetur neceſſariò vacuatio quæpiam (vt exempli gratia, muliebre profluuium) tantum illi relinquendum eſt, ex eo quod ſuperfluum exiſtit, quantum eſt per eam uacuandum. Sed nec negligenda interim natura eius qui venit vacuandus: ſicuti neq; ætas, nec cœli ſtatus, ſub quo & regio, & anni tempus comprehenditur. Sunt enim nonnulli ad extrahendos digerendosq́; ſuccos, natura propenſi: nempe qui humidi & calidi exiſtunt: quiq́; raro ſunt corporis textu. Adhæc, quibus os vẽtris aut amara bile redũdat, aut imbecillum eſt, aut ſupra modum ſenſile. Pueri certè propter ætatem perpetuò. Cœli verò ſtatus vbi calidus nimium & ſiccus eſt, corpus in ambientem reſoluit. Atq; hi quidem ſcopi ſunt, qui à ſanguinis detractione dehortantur. Eam autem poſtulant, vnà cum affectu, cuius cauſa primùm requirebatur, habitus durus, denſusq́;, quiq́; digeritur ægrè: tũ ambiens humidus, frigidusq́;. Quũ autem in vniuerſalibus methodus, in particularibus exercitatio cõſiſtat, fieri non poteſt, vt ſine multiplici in ægris ſingulatim exercitatione, quod ex vſu ſit, facias: nec ſine vniuerſalium cognitione, probè exercitatio procedat. Non licet ſiquidem vllius artis ſcientiam nãciſci, niſi & methodum quãdam habueris per vniuerſalia theoremata: & in

Continentiũ feb. detractionem ſanguinis atq; potionem frigidam, eſſe ſumma remedia: atq; illa quidem, quouis tẽpore, ſi uires tolerent: hac aũt, apparentibus cõctiõis ſignis vtendum eſſe.

Sanguinem detracturo quæ ſint conſyderando.

Sanguinis detractionẽ quæ prohibeant.

Sanguinis detractionẽ quæ poſtulent.

Methodus cõſiſtit in vniuerſalibus.

Exercitatio in particularibus conſtat.

ta:& in particularibus te exemplis exerceas. Vt igitur reuertar ad methodum, equidem virtutis conſyderationem ad curationem morborum ſæpe maximè neceſſariam arbitror: ſic, vt quæ circa ęgrum adminiſtrantur, omnia ferme eius vnius cauſa fiant: aliquando mediocriter neceſſarium: ſic vt aliquid ex hac quoque, ad ea quæ facienda ſunt, conſilii petatur: non tamen præcipua faciendorum ratio huc omnis dirigatur. Poſſum rurſus oſtendere, virtutem adeò exiguū ad inueniēda remedia cōferre, vt ꝑꝑ exilitatem ēt lateat: aliàs verò ꝑtermitti, ac ſilētio ꝑteriri: quaſi prorſus ex vtiliter cōſyderandis non ſit: vt in diariis febribus, in quibus vires nullam prouidentiam requirunt: vtpote validæ. Verùm quod in virtute accidit, id in reliquis omnibus quæ aliquid faciendum indicant, vſu venit. Horum autem omnium aditum Hipocrates nobis oſtendit, incultum tamē: quem methodo poſtea nos explanauimus: perinde vt Traianus, fecit, qui omnes Italiæ vias aſperitate difficiles, refecit, inſtaurauitq́; Vt verò accuratius de ipſis viribus diſſeram, operæpretium eſt ſcire, tribus diuerſi generis facultatibus ſiue animis vniuerſum animal gubernari. Quarum ſanè prima quæ ſtirpibus eſt communis, quāq́; vocāt naturalem, atq; etiam appetitricē, iecur pro fonte habet: per venasq́; illinc ſparſas in vniuerſum corpus, id alit. Secunda autem eſt, quæ non modò vt ſtirpibus, aut vita præditis, ſed etiam vt animalibus anima, eſt īſita. Hæc in corde, fonte caloris inſiti, reſidēs, ab ipſo per arterias ab eodem ortas, in totū corpus diſſeminat: diciturq́; tū vitalis facultas, tū iraſcibilis aīa. Tertia deniq; ē aīa ratiōatrix, quæ in cerebro domicilium habens, voluntariis actionibus præſidet: per neruosq́;, ceu per canales, toti corpori ſenſum & motum largitur. Has igitur facultates ſeruare, nihil planè eſt aliud, q̄ vitam ſeruare. Siquidē qualibet earū amiſſa, neceſſum eſt, reliquas ſimul peri-

Artis cuiuſuis ſcientiā acquiſiturus opus eſt vt methodum quādam habeat ꝑ vniuerſalia theoremata: & ſe, in particularib⁹ exēplis exerceat.

Vires in diariis febrib⁹ negligi, ꝗ exiſtētes ualidę nullam prouidentiā requirant.

Hippocratis documenta inculta explanauit Galenus.

Traianus oēs Italiæ uias difficiles, inſtaurauit.

Animæ naturalis ſiue appetitorię ſedes, eſt hepar.

Anima iraſcibilis collocatur in corde.

Anima rationalis conſiſtit in cerebro.

re. Ac proinde in opere de ſanitate tuenda huc omne conſilium direximus. In hoc verò, primum propoſitũ eſt, morbi ſublatio. Nam cuiuſmodi in illo eſt ſanitatis tuitio, eiuſmodi in hoc eſt morbi ſublatio. Quorum vtriq; communis eſt ipſa vitæ cuſtodia. Hoc tamẽ intereſt, q̃ quæ ſecundæ valetudinis tuendæ gratia gerũtur, eadem ſtatim vitam tuentur: quæ verò affectiões præter naturam in morbis diſcutiunt, ea non omnino vitam cuſtodiant. Quippe aliqua eiuſmodi prædita ſunt facultate, vt ſi immoderatè aut intempeſtiuè vtare, vitam adimant: quod ſolent vacuationes immodicæ. Ergo quum virtus tantopere neceſſaria ſit, eam autem lædãt oĩa vacuantia remedia, ſi quis ipſis parũ moderatè vtatur: vtiq; aduerſæ inter ſe faciendorum indicationes in talibus corporibus ſunt, in quibus affectus, quo expugnetur, notabilem vacuationem deſyderat: virtus autem hanc ferre non valet. Cæterùm quemadmodum nihil quod ſanitatem tuetur in ualentibus vires corrumpit: ſic in ægrotis aliquando virtus ſuccedit iis, quæ veluti in perniciem eius adminiſtrantur: vt ſi euacuemus in plenitudine quæ eſt ſupra vires: aliquando ab ipſis diſſoluitur. Etenim in ſynochis febribus: ex meatuum ſtipatione ortis, quoniam valida plerunq; virtus eſt, citra periculum vacuatio adhibetur. In aliis verò quæ ex corruptela humorum gignuntur, exiſtit maximè periculoſa. Siquidem quod corruptum eſt, alienum à natura quum ſit, id ſe auferendum dictat, uel vena inciſa, vel purgatione. Horum autem præſidiorum neutrum feret imbecilla facultas, ſi quando cum corruptela coiuerit. Oportet igitur, vbi indicationes ita ſibi aduerſantur, paulatim quod vitioſum eſt, vacuare: paulatimq́;, quod ſalubre eſt, in eius locum reponere: quam curationem vitioſi ſucci Medici epicraſin nominant. Quum igitur ſectio venæ, ſanguinis ſit vacuatio: ſanguis autem ipſe utilis

Curatiua pars artis & ea quę ſanitatem tuetur, qua in re conueniant, & differant.

Vacuantia remedia omnia virtutem exoluunt.

Epicraſis quid.

poſſeſſio naturæ exiſtat:ſic vtiq; oportet venæ ſectionem fieri,vt quod inutile ex ſanguine ipſi naturæ eſt, emittatur.Fit porrò ſanguis bifariam naturæ inutilis: vel quum propriam qualitatem ad vnguem non ſeruat:nec amplius nutrire,ſicut pri⁹, poteſt:vel dum ita multitudine creuit,vt premat vires,aut diſtendat vaſa,vel rumpat ea,vel obſtruat.Atq; in his quidem miſſio ſanguinis vtilis eſt, ceu vacuantium præſidiorum vnum:in aliis autem, ceu quod humorum vehementiorem impetum ad partem diuerſam reuocet, vel ad lateta deriuet.Poſtulat autem ſemper valentes vires, quæ modo vacuationis eius reſpondeant. Quoties igitur virtuti notabilis ex vacuãtibus auxilis noxa incidet, toties ipſa vtile aliquid indicabit:æquè vtiq;,vt quum manifeſtè iuuabitur. Vbi verò ex iis quæ affectum ſubmouent, nec commodum illi accedit vllum,neq; incommodum,ibi veluti inutilis prætermittitur. Porrò quicquid aliquam præſtat indicationem, ſi natura id ſimplex ſit, etiam quod indicatur, vtiq; ſimplex erit. At ſi illud compoſitum ſit, & hoc erit quoq; compoſitum. At ſanè quædam cuſtodiam ſui: quædam amotionem indicant. Virtus itaq; ſemper vnam rem indicabit:vtiq; ſui cuſtodiam.Cuſtodietur autem, primò quidem,ſi quod ex ſubſtantia ipſius uel inanitum, vel alteratum eſt, correxerimus. Secundò verò, ſi quæ ipſius ſubſtantiam vacuare, alterareq; poſſunt, prohibuerimus. Aeſtimari autem debebit interim,quod magnitudine, dignitate ue antecellit. Maxima igitur dignitas, virium ipſarum eſt: quando viuere ipſum nobis ex harum cuſtodia conſtat: vtpote quum vitam, aut ipſas eſſe uires,aut earum actiones, neceſſe ſit. Virtus ergo omnium prima cuſtodienda hominibus eſt. A` virium indicatione proxima exiſtit, quæ ab affectibus, quos curare conamur, ſubminiſtratur: poſtea deinceps reli-

Sanguis probus eſt poſſeſſio naturæ.

Sanguis dupliciter inutilis redditur.

Sanguinis miſſio interdum eſt utilis vt præſidium uacuans: interdũ vt reuellẽs, aut deriuans.

Vires quando præbeant indicationes utiles:& quando minime.

Virtus ſemper cuſtodiam ſui indicat.

Virtus quot modis ſeruanda ſit.

Indicantiũ dignitates eſſe æſtimandas.

Vitã eſſe aut uires ipſas aut ipſarũ actiões.

quæ. Quicquid igitur indicationi, quam vires præbet, aduerſatur, id ſecundi eſt loci. Quæ verò cum iis quæ conducunt viribus, in idem competunt, hæc vtrunque calculũ referunt: & eorum quæ primæ ſunt notæ, & eorũ quæ ſecundæ. Quare citra controuerſiã faciẽda. Quæ verò aduerſantur, aliquando adminiſtranda prorſus non ſunt: aliquando paulatim. Prima igitur indicatio omnium eſt, quæ à virtute ſumitur: non tamẽ ſic prima, vt curationem nos doceat: quum ex numero curatricium indicationum nõ ſit, ſed vitalium. Nã neque vt valeamus, neque ut à morbis liberemur ab ea quicquam primum deſumimus, ſed ut uiuamus: quis ex accidenti interdum virtutis roboratio ad affectus curationem conducat. At uerò medicatrices indicationes à morbo ipſo ſumuntur, & à temperie corporis, & ab ambiente nos aere: qui cauſæ ſine qua non, rationem obtinet: quum ſine ipſo nec tolli morbus, nec teneri ſanitas poſſit. In omni itaque curatione agendnrum indicationes in his tribus ad ſummũ conſiſtunt. Reliquæ autem omnes ab his in partes diductis, oriuntur. Cæterùm affectus ipſe haudquaquam in cauſas diduci eſt aptus, quemadmodum temperies atque ambiens aer: ſed tantummodo in differentias. Nam aut in ſimilaribus conſiſtit partibus: aut in inſtrumentariis. Ac in ſimilaribus quidem, vel ſimplex eſt intemperies, vel compoſita. In inſtrumentariis, circa ſimplicium partium uel poſituram, uel formam, vel numerum, uel magnitudinẽ, tum quæ horum ſigillatim traditæ ſunt differentiæ, conſiſtit. Porrò affectuum qui ſimplices partes occupant, vnus eſt intemperies calida. Quæ ſi in totum corpus diffuſa ſit, appellatur febris. Ideoq́; omnis febris, qua febris ẽ, humectatio refrigeratioq́; remedia ſunt. Ac ſi ſola quidem ſit febris, ad refrigerandum humectandumq́;, ueluti ad finem, dirigetur omne medentis conſilium. Quare, materia inuẽta, opportunum tem-

Indicatio omniũ prima ẽ quæ à virtute ſumitur, non ſic tñ vt curationem nos doceat.

Indicationes medicatrices vnde ſumãtur.

Morbi differentiæ.

Febris quid.

Febris remedia humectatio, refrigeratioque exiſtit.

pus ex quatuor febris temporibus ſumes: quãtitatem uerò, ex conferendo cum naturali habitu morbum. Quippe, quantum is receſsit à naturali habitu, tantum opus eſt ægrum refrigeres & humectes. Ambiens autem aer (cuius fugere cõmercium non licet) ſi contrariam morbo temperiem habeat, è præſidiorum numero eſt unum: ſin ſimilem, vna eſt morbificarum cauſarum. Iccirco tunc inhibenda eius noxa eſt, ſcilicet reliquorum auxiliorum humiditate ac frigore intenſis, adauctisq́;. Ipſe autem arte reddẽdus eſt talis, qualis ad profligãdam febrim, aut aliam q̃piam diſpoſitionem, deſyderat. Si igit̃ morbus ſiccus & calid⁹ ſit, humidiores frigidioresq́; domos & eligemus, & p̃parabimus. Sicuti è diuerſo, ſi frigidus, humidusq́;, eas quæ calfaciant & ſiccent. Sunt itaq; deligẽdæ quæ ex ſeipſis eiuſmodi ſint. Alioqui induſtria noſtra p̃parabimus ipſas, per æſtatem quidem eas ſubterraneas molientes, & ad Septentrionem conuerſas: ac pauimenta ipſarum aſsiduè humore aſpergẽtes: tum vt ex euripo aliq̃ aura expiret, machinantes: flores præterea & germina, quæ frigidæ humidæq́; ſint facultatis, per aream diſſeminãtes: per hyemem verò, cõtraria horum facientes: præſertim vbi morbus ſuadet: vbi non ſuadet: exceſſus tãtùm vtriuſq; temporis remittentes. Poterunt rurſus tres illæ indicationes prædictæ ad duas tantùm reduci: nempe ad morbum & ſanitatem. Neq; enim aliud ipſa ſanatio eſt, q̃ morbi in ſanitatem tranſlatio. Qui affectus contrarii quum ſint, neceſſe eſt per cõtraria fiat eorum alterius in alterum trãſmutatio. Atq; ita rurſus vna erit ſola curationum indicatio generaliſsima, videlicet contrarietas. Cæterùm ad accuratam contrariorum adminiſtrationem, neceſſum eſt curandorum corporum prius & naturas & temperamenta cognoſcere: quæ quidem tum ex iis quæ in libris temperamẽtorum tradita ſunt, noſcuntur: tum ex ætate, & tota

Aeris cõmercium nos fugere haudquaq; poſſe.

Febrientibus quales ædes eligere, præparareq; debeamus.

Sanatio quid.

Indicatio curationis generaliſsima, eſt unica: uidelicet cõtrarietas.

Contrariorum exhibitioni, quarum rerum deſyderetur cognitio.

anteacta vita, quæ nimirum in victus & exercitii ratio-ne conſiſtit, præterea, in hac regione, & hoc anni tem pore, & hoc cœli ſtatu, conuerſatione. Ex ipſo autem temperamento inuento, adminiſtrandorum indicatio ſuppeditabitur. Sed neq; paruũ quid, negligẽdum'ue, ad remediorum inuentionẽ conſuetudo adfert: veluti nec ad ſanitatem tuendam: quum ſingulorum corporum etiam naturam oſtẽdat. Nos ſiquidem uia ratione'q; ab ea procedentes, inuenimus ipſarum partium affectum: dein ex illo rurſus peruenimus ad faciendorum indicationem. Conſuetudo itaq; curationis rationem indicat, per corporis naturam intercedentem, quemadmodum ætas: quæ & ipſa temperamẽti interuentu, præſtat indicationem. Aduertere autem oportet, corpora frigida & ſicca, quæq; ex terreſtri natura conſtant (cuiuſmodi ſunt mineralia) q̃ ægerrimè ſolui. At quæ calida & humida ſunt, eorum ſubſtãtiam celerrimè disſipari in ambientem. Quæ verò in medio horum, ex diametro pugnantium, conſiſtunt, ea corpora quo magis ad hæc, vel ad illa acceſſerint, eo vel aptiora vt disſipentur erunt, uel contumacia magis. In ſumma, citra calorem non poteſt in halitum digeri corpus vllum, quàndiu ſubſtantia eius coacta denſataq; manſerit. Puerorum autem ſubſtantia, facillimè omnium digeritur, disſipatur'q;, propterea quòd eſt vt humidisſima omnium, ſic nulla frigidior. Quo minus vacuantis præſidii eget: quum ex ſe ipſa naturaliter abundè vacuetur. Fit autem profectò & propter calidam ſiccam'q; regionem, & tempus æſtiuum, & ſtatum cœli impenſè ſiccum & calidum, notabilis p cutim vacuatio. Itaq; hac de cauſa, qui ſanguinis detractionẽ deſyderãt, iis aut prorſus nõ ſecabimus uenam, aut pa detrahemus. Eruntq; in hac detractiõe quoq; ſpectãda, natura ab initio, cõſuetudo, ætas, locus habitationis, anni tempus, cœli ſtatus, necnon is, quẽ cura

Conſuetudinẽ ad inuentionẽ remediorũ, & ad ſanitatem tuendam plurimum poſſe.

Conſuetudo quõ curationis rõnẽ indicet.

Corpora disſipatu facilia & difficilia quæ ſint.

Puerorũ ſubſtãtia cur omniũ facillime digeratur.

Pueriliſ ſubſtãtia cur minus cæteris egeat præſidio vacuante.

Sanguinis detractionem p̃hibentia.

mus, affectus: aliaq; ratione, ante hunc, laborantis facultas. Quum verò affectus ſint numeroſi, cuiq; ipſorum ſua eſt curationis per cōtraria indicatio. Quo circa, octo intemperamenta quum ſint, octo erunt etiam morborum, quibus ſimplicia corpora ſunt obnoxia, particulares indicationes. Vltráq; has, una eius affectus, qui inſtrumentalium communis eſt, diciturq́; continui diuortium: cuius ſanè eſt indicatio curationis, vnitio. Eſt igitur vnum morbi genus, quod ſimilares & ſimplices animalis vexat particulas: quam intemperiem vocant. Huius aliquæ differentiæ oriuntur vbi corpora, nudis qualitatibus alterantur: aliquæ vbi accedente etiam humorum affluxu. Qua ſanè diſpoſitione utraq;, vel afficitur vna pars corpoporis, vel plureis, vel vniuerſum corpus.

Sanguinem detracturo quæ ſint conſyderanda.

Intēperies ſimplicium partiū eſſe octo, totidéque illarum particulares īdicatiões.

Solutionis cōtinui indicatio eſt vnitio.

Intemperiei differentiæ.

GALENI PERGAMENI DE METHODO MEDENDI. LIB. X.

ERGO in diariis febribus ſimplex q̃dam eſt in corpore præter naturam affectus: vtpote cauſis quæ primum eas excitarunt, iam ademptis. In quibus verò cauſa quæ eas accendit adhuc manet, in iis neq; affectus ſimplex, neq; ſanatio eſt. Siquidem quod febris iam receptum in corpore eſt, id ex propria ipſius curandi indicatione diſcutere oportet: qđ adhuc eſt futurū, id propulſare, ac ne fiat, vitare. Vetabit aūt, ſi quæ id excitat cauſa prorſus ſummota ſit. Itaq; in diariis faciēdoꝝ īdicationē maximè ex ipſa febre capiemus. In reliqs verò, quæ accenſionis ſuæ cauſam intus habent, prima

Diariarū affectus ſimplex.

Indicatio ipſa quando a febre, & qñ a febrili cauſa ſumenda ſit.

Putredinẽ eſſe cauſam febriũ quæ plures infeſtant dies: ac proinde prius tollendam eẽ.

Indicationes agendorum in putridis febribus ſumi a febre ipſa, & ab effectrice illius cauſa, & a facultate.

indicatio ab ipſa ſumetur cauſa. Quare ſi febrium, quę multos dies continuant, rectè oſtẽdimus putredinem eſſe cauſam: hæc nimirũ ſanãda eſt prima. Sed nec interim extinguendæ febris, quæ per eam iam accenſa eſt, ratio non habenda. Ac ſi quidem in idem conſentiant, & quæ febrem extinguunt, & quæ oppugnant cauſam, in quod vtraq; conſpirant, quum vnum ſit, ſine cunctatione eſt agendum. Sin febris, quæ iam accẽſa ſit, ſanatio, cauſam quæ hanc excitauit, eſt auctura: aut quæ cauſam ſubmouent, febrẽm exaſperabunt, diligens habenda conſyderatio eſt de remediorum ſpecie. Etenim ſi intolerabilis ægro ſit magnitudo febris, committendum non eſt, vt per ea quibus cauſam adimimus, febrẽ augeamus. Sin ita mediocris ſit febris, vt quo tempore contra cauſam tantũ pugnas, obruendæ interim vires ægrotantis non ſit, vtiq; contemnẽdus is curationis modus non eſt. Non contemnendus autem nec ille eſt, qui contra id, cuius maius momentum eſt, inſtare iubet: nec tamen alterius omnino negligentem eſſe. Quum autem in examinãdis iis, ad hominis ſalutem non parum momẽti facultas habere videatur, tria nimirum erunt, quæ in propoſitis iam ob putredinem febribus, agendorum indicationem nobis prima largiant. Febris videlicet. Eius effectrix cauſa. Præterea naturalis facultas. Cæterùm priora duo ſubmouenda ſunt: tertium eſt cuſtodiẽdum. Erit itaq; rurſus & hic neceſſe, vt tum febrem, tum ei⁹ cauſam, cum facultate ipſa conferas. Mox ſi eadem ambo remedia requirant, ea promptè exequaris. Sin indicationes pugnabunt, vnam præferas, vel quæ à viribus ſumitur, vel quæ à cauſa, vel quæ à febre: ſic vt quæ cæteris ſit valentior, hanc magis ſequaris: nec tamen cæteras negligas. Nunc verò ad particularium præſidiorum differentias nos conuertamus: repetita tamen mentione diariarum: quum & ipſæ, inſcitia medicorũ,

in plurium dierum febres aliquando degenerent: idq́; vel earum effectrice cauſa abeunte: vel etiãnum perſiſtente. Porrò abiit effectrix cauſa, quoties ab ira, dolore, vigilia, cura, æſtiuo ſole, fatigatione, & bubone qui iam deſiuit, citra ſtipationem febris eſt excitata. Manet, quoties vel ab externa cauſa, vel ab ipſa febre, ſtipatio aliqua eſt orta. Nam & frigiditas, & aſtringentiũ uſus, per mediam ſtipationem, ſemper febrẽ excitant. Vſtio præterea nonnunq̃ conſtipat corporis habitum. Iam ipſum febris principium, vbi cum horrore inuaſit, ſtipationem ſubinde fecit. Quinetiam glutinoſi, & craſſi, aut etiam copioſi ſucci, vbi mediocriter obſtruxerunt, diariam aliquando febrem accendunt. Dicuntur autem id gen⁹ febres omnes diariæ, quia ſolui vno die ſunt aptæ: computata cum hoc vnà & nocte. Cæterùm non eſt idem diariarum omnium affectus. Sed ab aliquibus inſeparabilis ſtipatio eſt: ab aliquibus minimè inſeparabilis: ſed vel vt plerunq; ſimul adeſt: vel ambigua ſorte: vel raro. Inſeparabilis ſtipatio eſt iis, qui ex aluminoſa aqua, vel chalcãthode, vel tali quapiam alia, aut ex frigore, aut leui obſtructione febricitarunt. Plurimum verò iis adeſt, qui ex vſtione febricitant. Ambigua ſorte, iis, qui ex fatigatione. Quicunq; verò, ex ira vel triſtitia, vel vigiliis, vel pertinaci ſtudio, vel cruditate, vel bubone febricitant, iis rarò adiuncta ſtipatio eſt. Atq; harum omnium febrium nulla (quod vtiq; ex ipſa ſit) ad ſecundam vſq; acceſſionem perdurat, ſed intra quatuor & viginti horas oĩno deſinit: idq́; cum ſudore, vel madore, vel tranſpiratu quodam halituoſo. Aut ſi quando earum aliquæ (qđ tamen rarius contingit) longius trahunt, duæ iis accedunt cauſæ, quæ ipſas ſolui vetant. Earum vna frigus eſt, quod vel ex ambiẽte aere, vel ex vnctione quapiã extrinſecus admota proueniat. Altera egregia illa diatritos eſt, ſi qui videlicet hanc tranſire, medicorum in

Diarias febres dum imperite tractantur, diuturniores fieri.

Diariarũ cauſæ qñ recedãt, & qñ perſiſtãt in corpore.

Stipationem quæ faciant.

Diariæ febres cur ſic dicant.

Diariarum affectus multiplex.

Ephemeræ febres cum quibus excretiõibus deſinant.

Diarias produci vnde accidat.

Diatritos.

Diariarũ multiplex differẽtia.

ſcitia coguntur. Multæ igitur apparent diariarum eſſe febriũ differentiæ particulares. Vna, quando iam prorſus receſsit ipſarũ effectrix cauſa: ueluti vſtio. Altera, quãdo hæc etiam adeſt: ſicuti ſtipatio. Cuius duæ ſunt

Stipatio duplex.

differentiæ: nempe exiguorum meatuum & denſitas, & obſtructio. Sanè dẽſitudo ipſa, aliàs ex ſiccitate prouenit: aliàs ex frigore, eoq́; uel ſimplici, uel cum aſtrictoria ui. Iam uerò obſtructionum ipſaꝝ, alia eſt, quæ ex abundãtia: alia quæ ex qualitate ſuccorum, ſcilicet qui aut lẽti, aut craſsi ſint, incidit. Præferetur aũt inter remedia, in ea quam copia facit, ſanguinis miſsio: ĩ ea, quæ ex humoꝝ qualitate conſiſtit, attenuantium vſus.

Denſitudo meatuũ vnde accidat.

Obſtructionũ differentiæ.

Indicatio a viribus ſumpta, in diariis quidem exigui: in plurium autẽ dierum febribus, maximi ſolet eſſe momenti.

Conſilium verò ſumptum à uiribus, vt in diariis ſanè eſt exiguum, ita in iis qui pluribus diebus urgent, ſatis magni eſt momenti, eoq́; maioris, quo hæ ſunt longiores. Enim uerò, vbi naturaliter vires ſe habẽt, ne minimum quidem in diuturnis febribus vacuationũ vſum morantur: vbi aũt ſunt infirmiores, pro magnitudine imbecillitatis, impeditur vſus auxilioꝝ vacuantiũ. Rarius aũt accidit, vt protinus in primo, ſecundo'ue die, vires imbecillæ cernantur: id quod tamẽ interdum accidit, vel ꝑꝑ ægrotantis malum corporis habitum, vel ꝑꝑ ſenium. Nõnullis etiam fatigatio, vbi triſtitia, vigiliæq́; præceſſerunt, & inedia per totum ſecuta eſt diẽ, dein febris prius q̃ homo cibareť, circa veſperã occupauit, & nox inſomnis eſt acta, vires ĩpẽſè reſoluit. Porrò quibus temperies corporis ad ſiccum calidũq́; ꝯuerſa, febrem accendit, ii interdum vel in prima inuaſiõe acceſsionis, nutriendi ſunt: ne dum ante illam. Eis autẽ ſoleo ipſe ſorbitionem ex alica exhibere, iniectis in eã mali punici granis: qui cibus bilioſo ſtomacho eſt optimus. Nã & roborat hunc, malũ punicum: & alica, quũ diutisſimè in eo citra corruptionẽ maneat, ſenſim concoquiť, idq́; nec aceſcens, nec ẽt innatans. Igiť mordẽs halitus, ſuccusq́;, vbi per ſenſibilia corpora feri, hor-

Vires prima aut ſecũda die ab initio morbi, vnde reſolui accidat.

Nutriendi, etiã in prima inuaſione acceſsionis qui ſint.

Punicum malum, ventriculum roborat.

rores & inæquales totius corporis concusſiones facit, in iis, quibus cute ſtipata, quæ prius tranſpirabat, iam ſunt detenta. Quæ quidem, ſi fuliginoſa ſint, febres accendunt. Eiuſmodi autem halitus, ſuccosq́;, tum multa & vehemens dimotio, tum vigiliæ, & ira, & dolor, & cura, augent: tum proximè ab iſtis, vnum illud per ſe interdum augere eos ſufficit, vtiq; ſi cibum quis non ſumpſerit. Efficitur nanq; corporis halitus in iis naturis, quæ facilè amaram bilē gignunt, ex longa inedia bilioſus. Cõcusſio itaq; ſiue rigor ſuccedet, propter eorum quæ feruntur excrementoꝝ, tum multitudinem, tum acrimoniam, tum impetus celeritatem, tum laborantis virium imbecillitatem. Horror verò fiet, vbi & qualitas eorum, & impetus velocitas eſt remiſſa: tum copia minor: ac potisſimū quū vires triſtāti obſiſtant. Quod ſi largius remittantur iam dicta, ne horror quidem continget: ſed vel quidam ceu vlceroſus ſenſus: vel tantùm inæqualitas. Porrò quibuſcũq; virtute exiſtente imbecilla, ſquallidoq́; ipſius corporis habitu, incipientis adhuc acceſſionis vidi adeſſe ſymptomata, iis omnibus panē ex vino diluto, & calente, maturè exhibens, horrorem ſtatim inhibui. Quāto verò hos citius cibaueris, tāto ſcilicet magis febrem prohibueris. Sin duæ horæ ab initio inæqualitatis interpoſitæ ſint, nutries tunc quoq;, modò adhuc duret horror: prædicēs tamen, ꝙ hi febricitabunt, cæterùm innoxia febre, & cui cutis mador ſuccedet: quo facto, tū lauare, tū nutrire debebis. Quòd ſi horror ꝑterierit, ac iā planè febricitēt, id tp̄is nō ſunt cibādi: ſed decreſcēte iā accesſiōe, atq; interdū in ſummo uigore, nutriēdi ſunt, ſolutiōis ĩtegritate nō expectata. In nullo nāq; ſquallido affectu cõmodè finit acceſſio, prius q̄ illi vel ex lauacro, vel humido victu, humectatio acceſſerit. Calidis itaq; & ſiccis naturis, ſiue à ꝑmo ortu ſint tales, ſiue ſint ēt acqſititię, maximè inedia aduerſat, febriū paratisſima cauſa. In-

Sucos acres q̄ gignant.
Rigor unde accidat.
Horror vnde proueniat.
Vlceroſus ſenſus qñ fiat.
Horrorem inuadentem in principio acceſſionis inhibet panis ex vino diluto & calente exhibitus.
Nutriri ĩterĩm dum horrent, q̄ posſint.
Inedia aduerſatur calidis et ſiccis naturis.

ter alia aũt, calidus ĩ ſummo, ſiccusq́; cœli ſtatus, iã dictã tẽperaturã efficit. Hic aũt ſtatus alio anni tpe, q̃ æſtate, planè incidere nequit: ſicuti nec humidisſimus pariter frigidisſimusq́;, in alio q̃ hyeme. Corpora igitur calida & ſicca, ex inedia facilè in febres ardẽtes incidũt: à quibus, niſi prius mors occupet, in hecticas tranſeũt: atq; ab his, in maraſmum: vel protinus ab initio, ardẽtibus præteritis abeunt in hecticas. Maximè autem ſiccas, calidasq́; diſpoſitiones corporum, à principio febris hectica corripit: id quod olim cuidam iuueni contigit, qui ex ira febricitauit. Cui quidem, quoties nutritus eſt, fontanæ planè gelidæ dedimus interim binos cyathos, interim ternos: quando frigidam ſimul multam ſibi dari, qui ita ſunt affecti, citra noxam non ferunt. Quo circa vtilisſimum fuerit, vbi febris ideam perſpexeris, ĩ prima ſtatim occaſione, minori cum periculo, copioſiori frigida vti: corporibus ad validam ſiccitatem nondum perductis. Iam verò quemadmodum in quibus febris accenditur propter mordentem acrimoniam excalfacti, attenuatiq́; à Sole, inedia, & & laboribus, ſucci, maximum eius remedium ẽ humidum nutrimentum: ſic è diuerſo, vbi ob copiam, vel obſtructionem, vel phlegmonem, vel humoris alicuius putredinem, febris eſt orta, maximo malo eſt cibus. Quare hos quidem, nec in febris inclinatione, citra noxam nutrias, nedum ipſa accesſione inuadente: illos verò, omni certè tem pore, ſed potisſimum per inclinatiõem. In ſumma verò, illa duo à primo ſtatim die, ſunt tibi in omni ægro ſpectanda, morbi ſummus vigor, & ægrotantis vires: à quibus cibandi conſilia petas. Poſtea ſi tranſiri ſummum incrementum ſine omni cibo poteſt, in cibi abſtinentia hominẽ ipſum ſeruabis. Sin exiguum adminiculum requirat, abundè erit ſola mulſa. Quòd ſi maius deſyderat, q̃ ſit ex mulſa, ptiſanæ cremor ſatis erit. At ſi fas non eſt ſummum mor

Hecticis febribus a principio corripi calidas & ſiccas diſpoſitiones.

Nutriendi qui non ſint, ne in ipſa quidẽ acces ſionis declinatione.

Nutriendi cõſilium ſumendũ eſſe a ſummo uigorẽ morbi, & viribus ægrotantis.

bi incrementum aut tenui victu, aut inedia tranſmitti, id agendum, vt homo ſtatim in prima acceſsiōis inclinatione nutriatur. Aliquos verò ipſorum, & quum inuaſura adhuc eſt, & quum incipit, cibabis. Sint porrò hi ſicco temperamento & calido, oportet: tum viribus neceſſariò imbecillis: quum fieri nequeat, vt abundè ſiccum, calidumq́; corpus, ſi febricitet, virib⁹ ſit valentibus. Si autem cum eiuſmodi febri & corpore, momentanei membri phlegmone ſit coniuncta, omnino æger morietur: magisq́; id certum eſt, ſi vel peripneumonia, vel pleuritis vel angina, vel ventriculi, vel iecinoris phlegmone infeſtet. In q̄bus ſanè affectibus vna ſalus eſt, virium robur. Nam quod ad phlegmonē quæ in iis eſt partibus attinet, minimè planè eſt cibandum. Quod ad virium infirmitatem, vtiq; ſæpe. Ac proinde neceſſum eſt, aut reſoluantur vires, aut phlegmone augeatur. Quoties igitur vel ex laſsitudine, vel ira, vel pluribus curis, vel vigiliis, vel triſtitia, vel longa inedia, vel uniuerſis vnà coeuntibus, ſiccatum corpus ē, ac febris inuaſit, quæ & aridam reddit cutem, & igneum calorem refert, vtiq; hunc talem timor eſt hectica febri correptum iri, potiſsimum in æſtate, ac cœli ſtatu ſicco, calidoq́;. Oportet autem, q̄primum ptiſanæ cremore, & ſorbitione ex alica nutritum, paneq́; poſt oblato, aquæ frigidæ potione hominem cures. Quippe protinus extinguitur, ac ceſſat omnino febris: modò nec phlegmone aliqua ei ſit adiuncta, nec putridus humor. Quanq̄ ego etiam vel ſi hæc aderāt, ægrotorum non paucis aquam frigidam dedi, tutius eſſe ratus, phlegmonas in præſens augere, q̄ ſinere hominem in hecticam febrem prolabi. Cæterùm ſi magnum fore icommodum, vel humori putri, vel phlegmonæ ſit ſuſpitio, à frigida quidem danda abſtinebis: refrigerātibus autem remediis, quæ foris applicantur, vteris: modo ea ſuper os ventriculi, aut tota præcordia: mo-

Hectica febris quando ſit expectanda.

do ſuper pectus imponens: ubi ſcilicet plurimum ſubeſſe caloris, maximè iudicabis. Balnea etiam, iis qui ſiccato plurimum corpore ſunt, & citra humorum putredinem febriunt, non incómoda exiſtunt. At phlegmonas ſubſequuntur febres, propter putredinem humorum, qui in ipſis impacti habentur. Poſſunt tamen, vel citra phlegmonem, in ipſis vaſis aliqui humores putreſcere: idq; aut in vna animalis particula, in finibus ipſorum impacti: aut etiam in totis eorum capacitatibus, quæ inter bubones & alas ſunt, comprehenſi. Vbi igitur citra putredinem ſqualenti corpori febricitare contigerit, caput totius curationis, in iis remediis quæ refrigerent, humectentq;, ſtatuere oportet. Porrò duplex genere eſt harum rerum prima materia. Vna, eorum quæ foris incidũt: altera, quæ intus in corpus ſumuntur. Extrinſecus corpori incidunt, tũ aer ipſe qui nos ambit: tum pharmaca, quæcunq; humectandi refrigerandiq; vim obtinẽt: & tertium præter hæc, dulcis aquæ balneum. Intrò in corpus ſumuntur, quæ eduntur, ac bibuntur, & inſpiratus aer. Ab his generibus tentandum eſt propoſitis hoc loco febribus tum humiditatem, tum refrigerationem comparare. Verùm refrigeratio, quoniam per efficaciſſimam qualitatem inducitur, & parui temporis eſt, & periculoſa. Contra ſiccitatis, per ea quæ humectent, curatio, ut longi temporis eſt opus, ita minus eſt, q̃ refrigeratio, periculo expoſita. Si igitur temperat⁹ ſit aer, qualem ſe exhibet, tali eo eſt vtendum, nihil amplius de eo nobis ſolicitis. Sin verò admodum calidus, vel ſit admodum frigidus, pro calido inducendus arte cõtrarius eſt, ſubterraneis inuentis domibus, quæ & frigidiſſimæ ſint, maximeq; perflatæ, & ad ſeptentriona conuerſæ: tum auris quibuſdam ſuauibus opera noſtra paratis: aliàs ex euripis, in quos multi ſe aquarum fontes p̃cipitent: aliàs aqua frigida ex vaſis in vaſa tranſ-

Balnea quib⁹ conueniant.

Phlegmonas cur febres ſequantur.

Putredo humorum quotupliciter accidere poſſit.

Remediorũ refrigerantiũ humectãtiumq;, materia duplex.

Refrigeratio i febribus cur breuis ſit temporis, atq; periculoſa.

Aedes febrientibus quales, eſſe cõueniat.

fuſa:id quod etiam cōciliat ſomnum: præterea domo aſſiduè aqua, quæ prorſus frigida ſit, aſperſa: ac roſis plurimis humi fuſis, aut vitium capreolis, aut ruborū clauiculis, aut lentiſci ramis, aut deniq; reliquarū, quæ refrigerent, ſtirpium aliquibus, turba quoq; hominū ingredi prohibita: vt quæ domum ſimiliter calfaciat. Ac ſic quidem calidiſſimum aerem, qui ſcilicet in æſtate calida & ſicca accidit, refrigerare eſt tentandū. Qui ſanè ſi modicè frigidus ſit, hoc eſſe contētos oportet, nihil de eius temperie alterantes. Qui verò frigidiſſimus eſt, utiq; quatenus reſpirando attrahitur, admittendus eſt, ut qui admodū calorē cordis refrigeret: nō tamen quatenus extrinſecus ægrum cōtingit. Quippe denſat, cogitq; cutim, putrilaginoſorumq; humorū efluxum, atq; trāſpirationem cohibet. Siquidem per pulmonem, quod rarum eſt viſcus, difficile nō eſt, ut tum qualitas ipſius, tum ēt ſubſtantia, facilè ad cor perueniat: per cutim verò, utpote denſatam, fieri id non poteſt. Cæterùm ex frigida inſpiratione maius ſequitur cōmodum, q̄ incōmodū ex cute denſanda: præſertim cum operimentis hanc nobis calfacere liceat. Porrò vtendum maximè eiuſmodi aere eſt in iis hecticis, in quibus primum qđ afficitur, ipſum eſt cor: æquè vt ſi uentriculus primum affligeretur, ipſi per comeſta & bibita ſuccurrendū eſſet. At iecinori ex inſpirato aere nulla certè accedit utilitas: à comeſtis uerò & bibitis, minor planè q̄ uentriculo: aliqua tamen haud obſcure aduenit. Cōmunis autem omnium ſanatio eſt, per ea quę extrinſecus applicata refrigerant, & humectant. Atq; ob hæc quidem viſcera, magna ex parte hecticas, maraſmodesq; febres accidere contemplati ſumus. Superueniunt tamen aliquando & pulmonum intemperantiæ calidæ & ſiccæ. Incidunt præterea & pectori, & meſenterio, & ieiuno, & colo: interim uerò, & vtero, & renibus. In ſepto autem tranſuerſo ma-

Sonum conciliari ab aquarum ſtrepitu.

Turba hominum incaleſcere ambientē.

Aer calidiſſimus quō refrigerandus.

Aeris frigidi effectus.

Iecinori ex inſpirato aere nulla accedit utilitas.

Maraſmodes febres ob q̄ uiſcera maiori ex parte ſoleant accidere.

Hecticā ex ſepto tranſuerſo ortā, dyſpnœa & delirium excipit.

Hectici ex ſepto tranſuerſo quō dignoſcātur.

Aer frigidus qn̄ maxime conferat.

Refrigerantia extrinſecus in febribus qualia eē debeāt.

Aceti facultas.

Aceto quomodo utendum.

Refrigerantis humectantiſq́ cerati deſcriptio.

raſmum non vidi : febrem hecticam vidi. Eiuſmodi autem affectum & ſpirandi difficultas, & deliriū excipere ſolet. Ex quibus magna ex parte prius moriuntur, q̄ hectica ſit prorſus perfecta. Eſt autem eorū agnitio facillima, tum ex pulſus duritia, tum ex eo ꝙ præcordia plurimum trahuntur ſurſum, tum ex difficultate reſpirationis, quæ illis eſt inæqualis, & varia: interdum admodum rara, magnaq́; vtiq́; quum delirii malum præcipuè dominatur. Frigidus itaq́; aer tunc vel maximè confert, quum quod primum afficitur, ipſum eſt cor: q̄uis conferat & in reliquis febribus nō parum: quandoquidem in his quoq́; neceſſe eſt cor ſimilem intemperiem recipiat. Pulmones etiā vbi ii ſunt qui primùm patiuntur, plus cæteris omnibus aerem refrigerantem poſtulant. Porrò ex medicamentis, quæ admota extrinſecus in eiuſmodi affectibus, refrigerandi humectandiq́; vim posſident, deligēda ea ſunt, quæ non modò citra aſtrictionem refrigerent, ſed etiam corporis ſubſtantia ſint tenui. Ac quæ quidem abſolutisſimè tenuium partium ſit, ſubſtantiam exactè frigidam inueniſſe, fortaſſe non eſt. Dixi exactè, propter acetum. Quod quum omnium (quæ nouimus) poteſtate refrigerantium, planè tenuisſimarum ſit partium, admiſtā ſibi aliquam habet caliditatem. Præterea corpora quę cōtingit, ſiccat: q̄uis ad imaginationem ſit humidum. Quo fit, vt ad eos affectus, quos humectari & refrigerari expedit, ſolò eo non vtamur, ſed tanto aquæ frigidæ admiſto, vt posſit bibi. Hoc autem medicamē qđ ſubdam, humectantium & refrigerantium omniū ſimplicisſimum eſt, optimumq́; ad eryſipelata, & pudendorum phlegmonas inter initia, prius q̄ depaſcens aliqua ſubindicetur putredo. Olei roſacei ex omphacino oleo citra ſalem confecti. Vncias. iij. vel. iiii. Ceræ albæ, & elotæ, vnciam vnam. Liquentur ſimul in vaſe duplici, ac fiat ceratum humidum, cui abūdo refrigerato,

rato,

rato, miſceatur paulatim in mortario tantum frigidiſſimæ aquæ, quantum in ſe, dum cum ea mollitur, accipere poſſit. Quòd ſi aceti quoque admodum tenuis & clari paululum adiicere uelis, vtiq; magis adhuc tum refrigerans, tum humectans medicamentum efficies. Non debebit autem medicamētum hoc eo vſq; ſuper ægrum corpus manere, dum manifeſtè incaleat: ſed aſſiduè ſubinde mutari. Aliud. Oxalidos, aut oxylapathi ſuccus, cum exigua polenta miſtus, excipiatur duplicato & detrito peniculo, aut linteo: affatimq; frigidū totum id admoueatur. Quin etiam portulacæ, & ſemperuiui, & vuæ immaturæ ſuccus, ſimiliter polētæ miſcentur. Adhæc, lens paluſtris, & viridis tribuli, & polygoni, & lactucæ, & intybi ſuccus, aliaq; refrigerantia, cum tenui polenta miſcentur. Licet etiam abſq; polenta, uti integris herbis tunſis. Iam verò quod epithema ex pinguibus conficitur palmulis, ſalutare medicamentū eſt. Porrò coquere oportet harum carnem, omni membranoſo exempto, aliàs ex ſolo claro aceto: aliàs aqua ipſi permiſta: atq; hac, vbi tenera ſatis reddita ē, tunſa vti. Eſt verò ſalutare medicamen ad talia, etiam ſuccus roſarum frigidus, vnà cum polenta. Salutares ſimiliter ſunt & ipſæ roſæ contuſæ. Præterea ſtirpium quæ moderatè aſtringunt, germina trita. Ad quē modum vti aliquando licet herbis mediocriter aſtringentibus: vt ſolano. Huiuſmodi tamen refrigerantia omnia, illi tantùm admouenda ſunt parti, quæ primariò eſt affecta: non aliis quæ refrigerari non poſtulant. Ego nanq; hominem ſcio, qui impoſito præcordiis refrigerante medicamento, laborarit ſtatim dypſnœa: ſicuti alterum, qui tusſierit protinus. Verùm ex remediis ipſis, nonnulla quidem per ſe, neq; intercedente alio, refrigerare ſunt nata: ut gratia exempli, frigidæ potio, necnon ſuccus vuæ immaturæ. Alia autem ex accidenti: vt ſanguinis misſio, quæ calidam aliquando

Frigido Galeni cerato, quō utendum ſit.

Refrigeratoria præſidia uaria.

Refrigeratorium ex palmulis.

Roſarum ſuccus.

Roſæ.

Refrigerantium remediorum, alia quidem p ſe, alia ex accidenti refrigerare.

intemperiem ſanat. Ad eũdem modum & clyſtere, & purgatio & fomentum, & cataplaſma: q̃ videlicet digerant, concoquant'ue. Vtranq; verò facultatem in ſe comprehenſam habet dulcis aquæ balneum temperatum: vtpote ex partibus varia facultate præditis cõſtans. Siquidem quum primùm in id ægri ingrediunt, in aere verſantur calido: poſtea in calidam aquam deſcendunt. Mox ab hac egreſſi, in frigidam. Poſtremò ſudorem detergent. Poteſt autem prima eius pars materias per totum corpus, tum calfacere, tum liquare: præterea, quæ inæqualia ſunt, æquare: & cutim laxare: & multa, quæ ſub hac ante detinebantur, vacuare. Secunda eius pars, vbi quis in ſicco corporis affectu ea vtitur, poteſt madorem vtilem ſolidis partibus immittere. Tertia balnei pars poteſt, vbi quis frigida vtitur, & totum corpus refrigerare, & cutim denſare, & vires firmare. Quarta verò, corpus per ſudores, citra refrigerationis noxam, vacuare. At vbi quis intempeſtiuè lauatur, in horrores, cutiſq; dẽſitudinem incidit. Eſt autem continens ipſius horroris cauſa, mordentiũ excrementorum, aut etiam crudorum humorum, cõfertim actorum, citatior motus. Proinde, quibus horum eſt abundantia, caro verò ac cutis denſæ, ſiue balneum ſint ingreſſi, ſiue ſteterint in ſole, ſiue quoquo modo vel geſtati, vel perfricti, vel exercitati, vehemẽtius dimoti fuerint, vtiq; iis horror incidit. Contra, q̃bus hæc pauca ſunt, & corporis habitus, vt remittat, laxeturq; à balnei calore, promptus, ii non modò nõ horrent, ſed ẽt meliores redduntur: vtpote excrementis p̃ id vacuatis. Quo rõnabili⁹, neq; in primo ĩuaſionis initio, nec in incremento quiſquã ægrotantẽ lauit. Quippe denſata eſt hoc tp̃e, coarctataq; & cutis ipſa, & quæ ſub hac habetur carnea ſubſtantia. At in febris inclinatione vel incipiente, vel procedẽte, vel amplius progreſſa, ſæpenumero nos ægrotos lauãtes, non pa-

Balnei dulcis aquę, temperatęq; facultas.

Balnei partes diuerſæ.

Balneũ intempeſtiuum, horrores, cutiſq; denſitudinẽ gignit.

Horroris cauſæ.

Lauandũ nec in acceſsionis initio, nec in ipſius incremẽto, febrientem eſſe.

rũ eis contulimus. Si quis igitur balneũ ingreſſus, minimè inhorruit, ſed laxata illi, necnon rarefacta eſt cutis, huic ſuccedent planè excremẽtorum vacuatio, ęqualis per vniuerſum corpus calor, exiguorum meatuum rarefactio, tenſorum laxatio, dẽſatorum fuſio. Ac vacuatio quidem excrementorum, omni febri eſt vtiliſſima. Pari modo & rarefactio, & relaxatio. Fuſio tñ, & calor, non item: ſed calor omni febri inimicus eſt. At fundi æqualiter, id ſolidis quidem animalis partib⁹ non eſt alienum. Succis certè non perpetuò eſt vtile. Sed q̃ties in animali vel phlegmone, vel affectus phlegmonæ ſimilis cõſtitit, vel vtrauis plenitudo, omnium inimiciſſimum. Nã phlegmone quidẽ, quũ calfacti & liquati ſucci ad ipſas confluunt, augentur. Tunicæ verò vaſorum, impares plenitudini, quæ iam ex liquatione eſt repleta ſpiritu, diſtenduntur, ac vires hoc nomine malè habent. Ergo calidis illis, ſiccisq́; affectibus, effuſio mordentium eſt ſalubris: liquatioq́; eorum contingit citra periculũ. Calfactio tñ noxa non caret. Atq; hæc quidem ex prima balnei parte optimè adminiſtrata ſumuntur. In ſecunda autem (quæ lauacrum erat) vt febrilia corpora ex humectatiõe iuuanť, ſic ex calore nihil illis cõmodè accedit. At in tertia, refrigerantur innoxiè, quæ fuerant excalfacta, & vires firmantur. Si qua verò & laxata, & iuſto plus ſunt remiſſa, ea in naturalem redeũt mediocritatem, id quod quarta balnei pars, quæ deterſio eſt, indicat. Quippe quibus rite ſunt omnia adhibita, ii poſt frigidæ vſum adhuc ſudant, & omnia ipſis excrementa vacuantur. A' balneis igitur (vt vnam omnium veluti ſummam colligam) vacuatur quicquid in corpore vel fumidũ, vel fuliginoſum præfuit. Reducũtur ad naturalem ſymmetriam, tum caro ipſa, tũ cutis: corrigitur ſolidarum partiũ ariditas: & calor non modò is qui ex lauacro acceſſit, ſed qui ẽt præfuit, ex frigidæ vſu extinguitur. Maximo huius

Baln eũ contuliſſe perſæpe accesſionũ declinationibus.

Balnei tempeſtiui uſus.

Calor omni febri inimicus ẽ.

Phlegmonę qũ augeantur.

Balnei ſingulę partes, quos uſus præſtent.

rei documento eſt, præſidium quod ſentiũt homines, ex huiuſcemodi balneo, ubi à feruenti ſole exiccati, lauantur. Quippe quum accedant ad id, ritu ſtipulæ, aridi, egreſsi è frigida, illico in naturalem habitum redeunt. Si itaq; certam febricitantium naturæ haberemus notitiam, nõ dubitaremus eorum aliquos aſsiduè in aquis frigidis citra balneum lauare. Quia verò exacta nobis diſpoſitionum nõ eſt notitia, ac maxima ex errore impendet noxa, vtiq; eiuſmodi recuſamus præſidia, potisſimum in febribus hecticis: quando per has & pauci ſanguinis, & nudum carne, & expers adipis corpus eſt redditum. Etenim iuuenis corpulentus, æſtatis tempore, ac in febris ſummo, uigore modò nulla viſcerum phlegmone ſubſit, ſudabit, ſi in frigidam ſe coniecerit. Quòd ſi ſit frigidæ lauationi aſſuetas, ſecurè remedio vtetur. Qui autem ex calida & ſicca intemperie febricitant hectica: ac potisſimum qui iam maraſmodes fiunt: iis vbi tale præſidium petunt, tutum non eſt in totam coniici: æquè vt nec gracilibus & imbecillis, qui æſtate calida & ſicca, longa via peracta, refrigeratione indigent. Nam neq; his tutus eſt frigidi ſolii uſus, niſi prius fuerint in balneo æqualiter excalfacti. Siquidem ſimile quiddam nobis videtur accidere, quum in frigidum ſolium poſt balneum ingredimur, ei quod ferro accidit, quum tingitur. Etenim tum refrigeramur, tum roboramur: quemadmodum & illud, vbi candens iam redditum frigidæ mergitur. Atq; huius rei cauſa ad imbecilla corpora inuẽtæ ſunt balneæ, quæ ea præcalfaciant, atq; ad frigidum ſoliũ præparent. Non disſimile quiddam faciunt, & qui ſine balneo frigida vtuntur, quum ſcilicet ſe ab exercitatione in eam ſaltu demittunt. Siquidem quod nobis balneum, id præſtat illis exercitatio: vt quæ nõ calfaciat tantùm, ſed etiam inſiti caloris motum à profundo corpore extrorſum concitet, ſic, vt & frigidæ

Balneum frigidum quibus intrepide & quibus caute debeat adminiſtrari.

Balneæ calidę ad ſolii frigidi uſum corpora præparant.

Exercitatio p̃parat corpus ad balneũ frigidum.

impetui occurrat, & quo minus viſcerum aliquod feriat, aduerſetur, atq; prohibeat. Neq; enim ipſam frigidæ ſubſtantiam, neq; eius qualitatem omnino integram, vſq; ad viſcera pertingere eſt ſalubre. Immo ſatius & tutius fuerit, ſolam qualitatem, eamq; retuſam calidorum occurſu, deſcendere. Iam verò qui hectica febricitantes ad balneum accedunt, niſi in frigidam ſint dimiſſi, nihil iuuantur, contra q̃ aliis correpti febribus. Nam quũ iis ſolidarum partium affectus cãdenti ferro ſit ſimilis, calfeciſſe duntaxat eos, humectaſſeq; haudquaq̃ videtur ſatis (ſic enim alimentum, incremẽtumq; præbuerimus febri) ſed opus eſt, vt merſis in frigidam, extingamus calorem. Quòd ſi ex violento ipſo, ſubitoq; frigidæ vſu, malè fuerint affecti, utpote in contrariam qualitatem mutati, hos licet in toto q̃d ſequitur tempore, calfaciendo ſanare: quum neq; par periculum ſit in frigido affectu: nec in remediis quæ illi adhibentur. Quum autem inſanabilis ſolidarum partium ſumma ſiccitas ſit, ad quam per hecticas febres via expeditisſima patet, melius eſt hominem in frigidam intemperiem transferre, ac cui curationem adhibeamus habere, q̃ tendentem rectà ad interitum ſinere, deſperatamq; illi ſalutem facere. Ergo eos qui hectica febriunt, illico omni ratione refrigeremus, antequàm progresſi, in maraſmum perueniãt. Nam quem iam occuparit maraſmus, hunc neutiq̃ ſanare tentaueris. Ipſum tamen in alterum transferre maraſmum, quem appellãt ex morbo ſenium licebit: ac ſic ſuperſtitem, non tantùm plures dies, ſed etiam menſes, ſeruare. In cæteris autem febribus, quas vel phlegmone, vel putreſcentes ſucci accenderunt, nihil offendes, etiam ſi in frigidam ægrum ipſum non merſeris. At in hecticis, id quod remedium affert, calidæ ſolium non eſt, ſed frigidæ. Quicunq; igitur hectica febre laborãt, atq; ex iis præcipuè, qui iam maraſmode tenentur,

Exercitiorum uſus.

Hecticos, dum ad balneũ accedunt, nihil iuuari, niſi i frigidam ſint dimiſſi.

Siccitatẽ ſummã ſolidarum particularũ eſſe inſanabilẽ.

Hecticos ſtatim eſſe oĩ ratione refrigerandos.

Maraſmum eſſe incurabilẽ.

Seniũ ex morbo.

modò his nulla alia febris, vel ex ſolo putreſcente humore, vel cum phlegmone, ſit adiuncta, eos omnes audacter lauabis: ſed prorſus citra omnem laborẽ: ne reſoluantur vires. Sint ergo tres domus balnei: in quarũ primam, quæ ſatis eſſe calida debet, in lectulo cubans ducatur: inibique nudetur. Illinc autem valida ſindone in ſecundam portari debet: quæ non tantùm ſitu ſit media, ſed etiam temperie: tanto ſcilicet prima calidior, quanto eſt tertia frigidior. In ea itaq; oleo tepido ſuper ſindone perfundatur. Hoc facto, ad tertiã ducatur domum: ubi nimirum eſt ſolium. In cuius quidem moretur aqua mediocriter: idq́; ſuſtentus ſindone: nullaq́; infuſione aquæ, cuiuſmodi in aliis vti ſolemus, adhibita: immo nec capiti eius quicq̃ infundi velim: quum ſit ſatis id quoq; bis, ter'ue vnà cum toto corpore, in aqua mergi: demiſſa mediocriter deorſum ſindone: ac rurſum per quatuor iuuenes, qui eum portant, leuata. Mox hinc eductus, in frigidam ſemel tot' tingatur: ne vel breuisſimo quidem ſpatio illic moratus. Protinus verò alter paratam habens calentem ſindonẽ, ipſi iniiciat. Dein æger ſuo in lectulo collocatus, primùm ſpongiis detergeatur: dein mollibus linteis, quoad fieri poteſt, blãdisſimè. Poſtea verò unctus, amictusq́; veſtibus, rurſus ſuper lectulo reducatur ĩ aliquã aliam domum vicinam, vbi cibari cõſueuit: inibiq́; nutriatur. Porrò humidum eſſe, ac frigidum, quod hecticis febribus ſit conducturum, nemo neſcit. Eiuſmodi verò ſunt tum cremor ptiſanæ, quum frigidus ſumit: tum alica, ſimiliter ptiſanæ cremori condita: id vero ẽ ex aqua, & exiguo porri, & anetho: tum ſale, oleo, & aceto. Cõmodus præterea iis, q ſic laborant, eſt & exiguus in aqua frigida panis. Cæterùm nullius horũ, pura frigiditas eſſe debebit, ſicuti potionis. Quippe hæc maturè tum incaleſcit, tum per corpus digeritur. Illa, quũ pluſculum tpis in vẽtriculo morentur, ipſum for

Balnei partiũ deſcriptio.

Hectici quõ ſint p quatuor partes balnei tractandi.

Hecticis requiri humidum et frigidum uutrimentum.

Hecticorum uictus ratio.

taſsis refrigerant, ſi fuerint immodicè frigida. Vbi aũtem febris iam traxerit, dandum quoq; aſininũ lac eſt, ſed diligenter obſeruato, ne in ventre concreſcat. Cauebitur aũt id, ſi mel illi admiſceas: aut ſalis, quo ueſcimur, exiguum. Abſtinendum tamen in hecticis, quoad fieri poterit, à melle eſt: atq; iccirco etiã à mulſa. Quippe protinus in bilem conuertitur, & ſicciores, acrioris q; caloris febres reddit. Dandus itaq; principio aſinini lactis eſt non plus cyathus: ſed inducta in ipſum cubiculum aſina: quo nullum tempus interponatur: æger autem id protinus bibat. At verò ſi corruptũ in uẽtre lac fuerit, pulſus paruos atq; inæquales ĩuenies, quales accidunt in compreſsione ventriculi. Sin autẽ non ſit corruptum, & maiores & ualẽtiores eos, q̃ pro conſuẽtudine inuenies. Qua ratione obſeruata, licebit tum lactis, tum aliorum ciborum omnium modũ ſenſim augere. Qui igitur iam maraſmo vexantur, eos, ſicuti dictum eſt, lauabis. Quos verò hectica premit, nõdum tñ maraſmo tentantur, eos licet ẽt laues, ſine ſubiecta ſindone: utpote viribus adhuc ualentes. At qui ex his minus ſunt ualentes, eos non tutum eſt permittere in frigidam natationem deſcendere, ſed foris ipſos potius perfundere: primum tepida: ſecũdò frigida: qualis fontana eſt. Ac ſi quidem omnia curioſè adminiſtrentur, vtiq; ſanandi iam eius quem maraſmus conſumit, ſpes eſt. Sin error uel in uno cõmittatur, is, reliqua ſubuertit omnia. Quippe quum exitialis horum effectus ſit, ne leuisſimum quidem errorem tolerat. Ac ſi qs taliũ eſt ſeruatus, huic carnoſam tm̃ portionem maraſmus iã occupauerat. Ipſis verò ſolidis reſiccatis, fieri neqt, ut hõ prorſus ſanet. Etenim primum eiuſmodi febris propriã partiũ humiditatẽ, ex qua nutriunt, depaſcit. Hinc trãſit ad gen⁹ carnoſum. Deinde ſolidas populat particulas. Vocat aũt caro tm̃ ea quæ ĩ muſculo eſt. Nã quæ ĩ uiſcerib⁹ ꝯſpiciunt, nõ carnes, ſed parẽchymata

Lac aſininum cũ melle ſumptum non cogitur.

Mel eſſe inimicum hecticis.

Lactis in uentre corrupti, nota.

Hecticas feb. ne leuisſimum quidem tolerare errorem.

Hecticę feb. ſpecies.

Caro quæ dicatur.

Parenchymata.

nominantur. Porrò ſingularum particularum ſubſtantię moles, ex tali maximè completa eſt natura, quæ & perire, & regigni poſſit. At verò nec fibroſa, nec neruoſa, membranoſa´ue natura, eandem generationem habere cernitur: nec fas eſt eiuſmodi ſingularum partium fibras, à febribus malignis liquari, perinde vt carnes: quando aïal ipſum, prius q̃ hæ prorſus ſint exiccatę, ĩteremerint. Sanè ſunt & quas maraſmodes febres vocant, vniuerſæ ex earum genere quæ colliquãt: ſed in eo differũt, ꝙ in his, quæ portio carnis colliquatur, ea ſemper vaporis vice digeritur: in illis defluit in ventrem. Nam quemadmodum quo magis animal vel adipe, uel carne abundat, eo, quod ab ipſius carnibus, dũ in craticulis torrentur, defluit, copioſius cernitur: ad eundem modum in calidiſſimis febribus, ſi carnes humidæ ac molles, cum adipis copia fuerint, ea ſenſus liquari deprehẽdas. Sin abſq; adipe & ſiccæ ſint, inſenſibiliter abſumuntur, & in febres maraſmodes tranſeunt. Hæc præmonitus, colliquantium febrium iiſdẽ methodis curam ages: tum ad frigidam exhibendam, q̃primum properans: tum iis quæ refrigerẽt & humectent, nutriens. Mulſam uerò inimiciſſimam illis eſſe cenſebis.

Maraſmodes a colliquantibus febribus quõ differant.

Colliquãtium febrium curatio.

GALENI PERGAMENI DE MEDENDI METHODO. LIB. XI.

MODVM Igitur curandarum ephemerarum, in octauo huius operis cõmentario: cõtinentium, in nono: hecticarum deniq; in decimo, ſatis accuratè expoſuimus. Nunc verò, quẽadmodum quæ ex putreſcẽtibus hu-

moribus excitantur, methodo ſint ſanandæ, aggredi eſt animus. Duo autem ſunt ſcopi curationis in vniuerſum: affectus nempe ipſe: atq; ægrotantis temperies. Affectus quippe, ex iis quæ ſibi contraria ſint, adhibenda eſſe remedia indicat. Laborantis verò temperies, ſimul cum ipſo morbo, menſuram contrarietatis definit. Poteſt etiam ambiens nos aer (qui ex cœli ſtatu, anni tempore, ac regionis natura ſuas mutationes ſortitur) unam efficere indicationem: ac uel ægritudinis cauſis, uel ſanitatis, annumerari. Porrò auxilium, quo ad morbos tollendos utimur, prima & vltima dicitur ſanitatis cauſa: diuerſis tamen rationibus. Dicitur quippe vltima tempore: quandoquidem & natura, & ars, & fortuna, priores, ſecundũ tempus, eo ſanitatis exiſtunt cauſæ. Prima uerò eſt, quatenus id primò laborãtis corpus tangit, alteratq; eius affectum. Ars ſiquidẽ artifexq; & fortuna, non per ſe primùm, ſed per auxilia morbos profligant: materięq; interuentu operant: quemadmodum per ſeipſam natura. Quæ nimirum ex tum ſpiritus, tum ſolidarum particularum (quæ ex ſemine genitali oriuntur) tum carnoſarum ſubſtãtia, conſtat. Quarum trium ſubſtãtiarum ſingulę propriã pro natura ſua tum qualitatem, tum quantitatem habent. Ac qualitas quidem earum, ex cõgrua temperie humidi, ſicci, calidi, & frigidi efficitur. Quantitas verò ſolidarum partiũ, par ſemper manet: ſed iis qui adhuc inaugentur, numero duntaxat: qui verò abſoluti iam ſunt, etiam magnitudine. Carnoſæ uerò ſubſtãtiæ magnitudo uariatur, etiam ſi iam non augeatur animãs. Pari modo & ſubã ſpiritus * propemodum quolibet memento tum maior, tũ minor ↄſpicit. Ergo ad duos illos ſcopos prius traditos, etiam vnica uirt⁹ addetur, iuxta earum trium ſubſtãtiarum enumerationem: aut temperies per ſe diſtinguetur: quæ & ipſa rurſus bifariam ſcinditur: nempe & in originalem naturam, & in

Curationis ſcopi ſunt duo: affectus, & ægri temperies.

Affectus quid indicet.

Temperies qd indicet.

Aer unde ſuas mutatiões ſortiatur.

Auxilium cur prima & ultima ſanitatis cauſa dicatur.

Fortuna ꝑ auxilia morbos profligat.

Natura ex quibus conſtet.

Solidæ partes ex ſemine generantur.

Virtutem eſſe unum ex curationis ſcopis.

Temperies eſt duplex.

Indicatiões remediorum unde ſumantur.

acquiſititiam diſpoſitionem: ſic nimirum ut ex iſtis, & aliis quæ prius dicta ſunt, propria quædam cuiuſq; remediorum ſit indicatio. Ex ætate etiã, uitæ ſtudiis, conſuetudineq́;, remediorum indicationes ſumuntur. Proponatur igitur nobis intemperies quædam curãda. Ea utiq; per contrarium intemperiem ſanabitur. At quoniam vniuerſi febrium generis intemperies, eſt calor: vtiq; per frigiditatem curabitur. Quemadmodum autem ab affectu ad materias præſidio℞ peruenimus, eodem etiam modo à ſingulis reliquorum generũ primorum, ad eas eſt deſcendẽdum: veluti à uirtute, quæ morbo, ceu aduerſatrix opponitur, & cui omni ratione opitulari & ſubuenire eſt conſilium. Quare virtus quidem ipſa erit vnus ac primus ſcopus: alter aũt, atq; ſecundus, quod ab ea ſignificatur: nẽpe cuſtodia ipſius. Pari etiam ratione, morbus quidẽ dicitur eſſe primus ſcopus: ſecundus autem, ſublatio ipſius. At verò cuſtodia, ſimilium indicabit exhibitionem: ſublatio, contrariorum. Quoniam uerò virium ſubſtantia tum ex ſpiritu, tum ex carnoſa ſpecie, tũ ſolidis ipſis completur: ex iis quę ſimilia ſunt, moliri cuiq; ſuam cuſtodiã oportet. Spiritui, ex reſpiratione, tranſpiratione, & uapore qui ex ſanguine attollitur. Solidorum verò generi, ex ſolido nutrimento. Carnoſo generi, per eam naturã, quæ in medio humido℞ ac ſolido℞ corpo℞ eſt. Porrò cuiuſq; ho℞ modũ ex ꝯſeruãdæ ſubſtãtiæ mõ inuenies: qualitatẽ verò, ex ipſius tẽperie. Quũ aũt ho℞ cuiuſq; tẽperies, vel optima ſit, uel aliquatenus vitioſa: quæ qdẽ optima ẽ, ſemper ſeruari debebit. Quæ uerò oĩno vitio nõ caret, hæc in ſanis qdẽ, vel ſeruãda ẽ, vel alterãda: in ægris verò, ſeruãda. Quũ aũt diuerſitas nõ parua ſit, in partiũ aĩalis tẽperamento, propriã cuiq; menſurã, eo℞ quæ ipſi ſimilia ſint, oportet accõmodare. Nempe ei quæ terrea eſt magis, eo℞ quæ magis ſint terrea: & ei quæ humidior eſt, eo℞ quæ ſint humidio-

Intemperiẽ ꝑ contrariã aliã ſanãdam eſſe.

Cuſtodiã fieri per ſimilia.

Sublatio morbi fit per contraria.

Partium ſingulæ per quæ cuſtodiẽdæ ſint.

Tẽperies optima, ſemper ſeruanda.

Intemperies vitioſa qñ ſeruanda, & qñ ſit alteranda.

ra:ac ſic de cæteris cōſtitutionibus. Hinc verò iā materiæ particulares oēs in cibis, potiōe, aere, & oībus peragi ſolitis, inueniendæ ſunt. Quòd ſi mutuo inter ſe pugnēt aliquæ indicationes, ꝑpendenda * indicantiū ſcopoꝝ tū magnitudo, tū dignitas eſt, efficiēdumq́; id, qđ tū maiores, tū digniores ſcopi admonent. Quoꝝ dignitas quidē iudicāda eſt, vel vitæ, vel ſanitatis reſpectu. Magnitudo aūt eſt duplex: vel propriæ ſubſtātiæ ratione, vel declinationis à naturali habitu. His igiť ꝑmiſſis methodis, iā ī febriū genere exercitemur, qđ ex putredine naſciť. Ac primū ab illa febri exordiamur, quę ex putredine humoꝝ in maximis vaſis, vel ī oībus ſimul, cōputreſcentiū, oritur: quāq; neceſſum eſt ſynochon, hoc eſt ꝯtinentē, exiſtere. Fieri aūt neq̄t, vt talis febris ſaneť, niſi inhibita prius ipſa putredo ſit: quæ ſanè inhiberi, cauſa manente, nō poteſt. Quare ſubmouēda ipſius cauſa eſt, ſi mō putredo ipſa prior: mox poſt ipſam, febris ſanari debeat. Oſtenſum aūt eſt, illa tm̄ putreſcere corpora, quæ quū calida humidaq; natura ſint, neq; ꝑflata, neq; uentilata, in calido humidoq́; loco includūtur. Quòd ſi in motu ſint, ventilenturq́; ac ꝑflētur, poſſe ea nō putria, integraq́; ſeruari: potiſſimū quæcunq; corpora ſua ipſoꝝ natura regūtur: vt aīaliū, ſtirpiūq́;. Ea nāq; ab initio cōgenitos ſecū motus habēt, q̄bus ſuperflua excernāt. Nec minus ēt eſt demonſtratū, q̄ta ſit tum reſpirationis, tū pulſuū vtilitas, ad ꝑflatū, vētilationēq́; corporis, atq; eius natiuū calorē tuēdū. Itaq; ſi q̄d in eo manifeſtè putreſcere debeat, dictas trāſpiratiōes eſſe īpeditas oportet. Fieri aūt nō poteſt, ut illæ per totū ſiſtantur aīal, niſi vel finibus vaſoꝝ ſtipatis, vel tota cute. Porrò accidere in finibus vaſoꝝ ſtipatio poteſt, vel ex vehementi extrinſecꝰ refrigeratione: vel ex ſuccoꝝ, q extrorſum in ipſos ꝯferti ruerint, craſſitudine, multitudine, vel lentitia. Accidit hoc illis & ex iis exercitatiōibꝰ, quæ ī palæſtra, vel aliàs obeunť, & itinere la

Indicantiū ſcoporum dignitates eſſe expendendas.

Synochos feb. quæ dicatur.

Synochorum curatio.

Putreſcunt calida & humida, quæ in ſimili loco concluſa, perflari nō poſſunt.

Tranſpirationes vnde prohiberi contingat.

Stipatio in finibus vaſorum, vnde contingat.

borioſo:uel ambientis ſtatu, quũ ex rigore in æſtũ mutatus eſt ſubitò. Nonnullis uerò feruentes ex ira ſucci, ac foras ſimul impetu ruentes, effecerunt dictas ſtipationes. Quiſquis igitur propoſitam ſanaturus eſt febrem, hic ſimul cauſam eius oportet adimat: ſimul calorem qui in animali excitatus ab ea ē, refrigeret. Ac quemadmodum quidem ille refrigerãdus ſit, prius eſt dictum. Cauſam uerò adimi oportebit, propria cuiuſq; naturæ inuenta cõtrarietate. Vtiq; ſi ex frigida cauſa ſtipatum, denſumq; redditum corpus eſt, relaxato eo, omniq; ratione rarefacto. Sin ex obſtructione ita ē affectum, hac recluſa. Quod verò recludet, hic quoq; ad contrarietatis indicationem attentus inuenies. Vbi nanq; abũdantia humorum eſt, hos vacuabis. Vbi craſſi, glutinoſiq; ſunt, eos tenues & fluxiles reddes. Si plures cauſæ aliquando coibunt, omnibus per contraria occurres. In eiuſmodi aũt dictaꝝ cauſarum cõplexu, cœpiſſe à ſanguinis misſione conueniet: ac abundantia vacuata, tum ad extenuãdos humores venire. Ab hoc ad remittenda quæ ſunt conſtricta, & rarefaciẽda quæ ſunt denſata. Atq; hæc quidem à morbi affectu indicatiuè ſumenda ſunt. Quum autem ciborum atq; potionum, necnon ſpirituum decens quãtitas, qualitasq; virtutem ipſam cuſtodiant: ac modus quidem quantitatis ipſorum, à virtutis ſubſtantia inueniatur: qualitatis verò, à temperie: nimirum ęſtimari debebit, quemadmodum vires quæ corpus regunt, ſe habeant. Quæ quidẽ ſi ſint valentes, audacter vacuantibus præſidiis uteris. Sin infirmiores ſint redditæ, vacuantia remedia cautius adminiſtrabis. Sed & nutrimenti modus hinc tibi deſumendus eſt. Quippe quum vires legitimum robur ſuũ habent, & morbi ſummus vigor breui expectatur futurus, tenuisſimo cibo vti licet. Vbi uerò infirmiores fuerint, non licet ſine graui noxa. Sed adiicere ad nutrimenta tantum oportet, quantum eſt de robore vi-

Stipationis curatio.

Nutrimenti q̃titatem, a virtute qualitatē, a temperie ſumendam eſſe.

Tenuisſimo cibo quando ſit vtendum.

rium detractum. At nutrimenti qualitas, ex morbi affectu, unà cum ſolidorum corporum temperamento præſenti, ſumenda eſt. Tempus autem nutriēdi, quod quidem ad reliquas febres pertinet, quæ ex putredine oriūtur, in progreſſu ſermonis dicetur. Quæ uerò unicam tātùm à principio ad finem vſq; acceſſionem habent, ſynochiq́; dicuntur (de quibus impræſenti arum eſt ſermo) in iis tunc offerēdus eſt cibus, dum ægri melius ſe habent: eoq́; potiſſimum dici tempore, quo in ſanitate prius cibari erant ſueti. Eſt autem frigida quoque iis propinanda, quum ſucci & iam concoquuntur, & craſſitudo eorum eſt extenuata. Cæterùm iam operæpretium eſt explicare, quot ſint febrium, quas putredo accendit, in vniuerſum differentiæ. Dein, quænam ſit ipſius generis earum communis vtilium auxiliorum indicatio. Mox, quæ ſit ſingulatim cuiuſq; propria. Quod igitur ad differentias pertinet, prima ſanè ex eo eſt quòd cauſæ ipſius putredinis vel adſunt, vel non adſunt. Secunda ex eo ꝙ per totum animal, aut eius partem aliquam diffuſa putredo ſit. Tertia, quatenus cum phlegmone, aut citra hanc. Ergo ordiamur ab humorum putredine, quæ primum indicans in diuiſione fuit. Cuius quidem natura, ad curationem erit inuentionis principium. Porrò natura putredinis eſt mutatio totius putreſcentis corporis ad corruptelam, à calido externo. Non enim profectò à proprio calore corrumpitur quicq̄: immo prorſus cōtra, quicquid in rebus ſubſiſtit, id augetur, roboratur, ſanum eſt, ac viuit, dum proprio calore regitur, veluti nimirum ipſa animalium corpora, quādiu ſeruatur proprius eorum calor: in cordis quidem corpore, per reſpirationem: ī reliquis omnibus partibus, tum per communitatem quam habent cum corde: tum per aliam quandam reſpirationis ſpeciem, quæ per totam agitur cutē, & trāſpiratio, perſpiratio'ue dicitur. His verò læſis, vnà etiā

Nutrimēti qualitas ab affectu & tēperie eſt ſumenda.

Nutriendi tēpus quale ſit ſynochis aptū.

Frigida qn̄ ſit propināda iis qui laborāt ſynocho.

Putridarum febrium drīæ.

Putredo ē mutatio corporis ad corruptelā a calido externo facta.

Calor naturalis auget atq; conſeruat omnia, illisq; vitā largitur.

Calor naturalis qūo conſeruetur in corpore.

calor natiuus læditur. Alter verò quidam alienus, ac p̄ter naturam in corporibus excitatꝰ, primùm quidem ipſos ſuccos propter humiditatem putrefacit, corrumpitq́;. Spatio verò, tum adipem inuadit, tum etiam carnem.

Putredo quõ ſit ſananda.

Putredinem in corporibus ortam ſanabimus, id quod iam corruptum eſt, omni ratione vacuantes: qđ reliquum eſt, moderatis motibus, & refrigerante perſpiratu ad exactam ſymmetriã reducentes.

Putris humor quõ ſit vacuãdus.

Ac vacuationem quidem illius per vrinam, deiectiones, ſudores, vomitumq́; moliemur, ſi putridus humor, ad os ventriculi aliquando ſua ſponte impetum fatiat. Poſt hãc dimotiones mediocres, vnà cum ambientis bona temperie adhibebimus. Cauſam verò putredinis, ſi adhuc perſeueret in corpore, per contraria tollemus. Itaq; quoniam tranſpirationis prohibitio fuit occaſio putredinis, hanc ſubmouere oportet. Quia verò ea (queádmodum expoſuimus) à variis cauſis eſt orta, ipſarum ſingulis contraria medendi ratione occurremus. Sciẽdum tamen eſt, non eaſdẽ omnes partes vacuationes, medicamentá ue requirere: quum & temperamentis, & poſituris, & forma, & omni deniq; cõſtitutione, naturaq́;, inter ſe diſſideant.

Vacuantiũ medicaminũ maior pars febres ipſas adauget.

Quũ aũt maior pars medicamentoꝝ vacuantium, febrem ipſam adaugeant, vtpote facultate calida & ſicca: deligẽda medico ſunt, quæ citra calfactionẽ, ſiccationẽq; valentẽ, ipſas vacuationes moliãtur.

Vacuantia modice quæ ſint.

Cuiuſmodi ſunt cremor ptiſanæ, aqua mulſa, oxymeli, apomeli, & apii radix, ĩ aqua, quæ potui datur, incocta. Hæc aũt ipſa ventri ſunt quoq; idonea. Qui ſi nihil reddat, iniicienda per clyſterem mulſa cum oleo eſt.

Rarefaciẽdum nõ eẽ corpus, prius q̃ ſit vacuatum.

Sanè totum corpus, prius q̃ id vacuaris, rarefaciendũ non eſt. Vbi vacuatum ſit, vtiq; licebit id medicamento aliquo, cui calor tepidus inſit, rarefacias: cuiuſmodi eſt qđ ex chamæmelo conficitur.

Vinum aquoſum ꝓmouet omnes euacuationes.

Hoc tpe ſi vinũ quoq; aquoſum bibatur, id omnes vacuatiões promouerit. Idem faciat & temperatum dulcis

aquæ lauacrum. Cæterùm, vbi magnitudo febris obſtat, ſicuti in continentibus, nec vino eſt vtēdum, nec lauacro, nec iis, quæ habitū rarefaciant, vnctionibus. Iam verò id genus ardentisſimis febribus, potus frigidæ confert: niſi ſubſint putreſcentes humores, per aluū, vrinas, vel ſudores vacuandi. In vniuerſum autē, dum plura ſimul coeunt ſymptomata, id quod maximum omnium eſt, aggredi oportet: atq; ei vel ſoli, vel magis q̃ cæteris, ſubuenire. Porrò ad corrigendos putreſcentes humores, non tantū requirimus vires ipſi⁹ pulſus firmas: ſicuti nec eius facultatis quæ volūtariū motū largitur: ſed multo magis ipſius concoctricis. Ergo ſi & vires cunctæ valentes ſint, & ardentisſima febris, & concoctionis notæ planè euidentes, frigidā intrepidè propinabis. Quòd ſi etiam æger bona corporis habitudine ſit, tum ſtatus cœli calidus, ac ſicc⁹, etiā ſi in frigidam natationem hūc dimittas, haudquaq̃ lædetur. At ſi mediocris eſt febris, & vires non validæ, ſed cum notis concoctionis, iis qui ita ſe habent, balneum prodeſt, & vini potio: tum verò ex vnctionibus eæ quæ rarefaciunt: idq; multo magis, quum ambiēs eſt frigidus. Neq; enim aut frigidam in balneo lotionem, aut frigidam potionem ī eiuſmodi cœli ſtatu ferè expetunt, vtpote inſpiratiōib⁹ asſiduè refrigerati: quum ſi qñ in frigido ambiente vehementer vri ægrotū contingat, exigua ſalutis eius habenda ſpes eſt. Si uerò nec coctionis habeat ſigna, nec vires validas, ſeruari is planè nō poteſt. Quo minus aut idem lauandus in balneo eſt, aut medicamentis iis quæ rarefaciant, vngendus, aut vinū illi dandū, frigida'ue offerenda. In q̃ enim deſperata oīno eſt ſalus, īprudentis cōſilii fuerit apud vulgum infamare p̃ſidia, quę multis fuere ſaluti. Febris igitur, prout febris eſt, aqua frigida eſt ꝑpetuò remedium. Quòd verò ad alia pertinet, nō perpetuò. Veluti quum ex obſtructione glutinoſi & craſſi humo

Continenti febre detentis, nec balneo, nec uino, nec unctionibus rarefacientibus eſſe utendum.

Frigida qñ ſit ꝓpinanda intrepide febri ſynocho afflictis.

Frigida natatione qñ uti posſimus in cōtinētibus feb.

Vinum qñ exhiberi posſit ꝑ continentes febres.

Lætalia ſigna in ſynochis.

Infamanda ſalubria medicamenta nō eſſe ubi ſalus eſt deplorata.

Febris, vt febris, aqua frigida eſt ꝑpetuo remediū.

ris putredo naſcitur. Ponatur autem cum hoc, & redũdantiam in toto eſſe corpore: tum uirtutem non imbecillam. In eiuſmodi etenim complexionibus, quum multa præter naturam in corpore ſint, quædam eorũ præcedentes cauſæ erunt: veluti redundantia cum glutinoſis & craſſis humoribus.

Obſtructio quid.

Horum nãq; vitio obſtructio eſt orta: quæ morbus inſtrumentalis eſt, eorũ quæ obſtructa ſunt corporum. Hanc ſymptoma ſequutum eſt, ipſa tranſpirationis cohibitio: quam rurſus putredo humorum excepit, antecedens quædam ipſius febris cauſa.

Putredo eſt antecedẽs ipſius febris cauſa.

Ergo qui febrem curare vult, neceſſe eſt inhibeat putredinẽ. Ac ſic duæ indicationes ſe exhibent: altera à febri: altera à putredine. Atq; à febri rurſus duæ: ſcilicet ut portio febris, quę iam accenſa eſt, percuretur: quæ verò etiamnum gignitur, inhibeatur. Aliæ autem duæ rurſus à putredine erunt indicationes: vt & quod putredinis iam factum eſt, ſanes: & q̃d in generatione adhuc eſt, ſiſtas. Porrò quod in generatione eſt, id perſpiratio impedita facit. Ita ab hac rurſus aliæ duæ indicationes naſcentur: tum vt quod retentum eſt, vacuetur: tum quod retinendum eſt, prohibeatur. Prohibebitur ſanè, ſi obſtructioni medeamur. Cuius quoq; ipſius, quod iam occupauit, ſanandum eſt: per ea quæ obſtructa liberant, quod futurum eſt, propulſandum: per ea nimirum, quæ affluxum obſtruentium ſuccorum compeſcunt. Ergo quod vltimũ in ipſa methodo reſolutiua eſt inuentum, id primum omnium in curatione tibi eſt peragendum.

Obſtructa nõ eſſe aperiẽda, prius q̃ plenitudo uacuetur.

Obſtructionũ curatio.

Etenim ſi iis auxiliis, quæ obſtructiones eximant, vti, non uacuata prius abundantia, uelimus, non modò nihil proficiemus, ſed maiorem etiam reddemus affectum. At ſi vacuata prius multitudine ad curandam obſtructionem accedamus, medicamentis iis vtemur, quæ citra calorem obſtructiones expedire ſint apta. Vbi autem quæ obſtruunt deterſa, diſſectaq; ſunt, per aluum, vrinas, atq; ſudorem

atq; ſudorem, ea uacuare tentandũ, idq; medicamentis quoad licet, minimè calfacientibus. Hoc verò tpe, ẽt vires roborare, quo & putredinẽ ſuperẽt, & ſuccos concoquant, ſtudebimus. Quod aũt febris ipſius iam accenſum eſt, refrigerabimus. Itaq; in auxiliorum inueniendorũ ordine, vltima eſt quæ ab hac ſumitur indicatio, q̃uis alia ratione ſit prima: quum à febre videlicet cœperit inueniendorum præſidiorum methodus. Ac ſi nullum quidem interim vehemens ſymptoma incidat, prohibeatq; quominus auxilia ab initio morbi ad finem ita procedãt, celerrimè febris finietur. Sin tale quippiam inciderit, quod totam ad ſe curationem reuocet, producetur & curationis finis. Expendere autem oportet medicamentorum tum uſum, tum noxam. Quippe aqua mulſa, quatenus craſſos ſuccos extenuat, glutinoſos deterget, atq; excretionẽ promouet, optimum in iis ſynochis medicamen fuerit, quos habitus coarctatior, & putredo excitarunt. Quatenus verò calorẽ febris adauget, eſt noxia. Quare ſi hic immodicus ſit, parcendum mulſæ eſt: vtendũq; cremore ptiſanæ. Quòd ſi difficiles & cõtumaces iudicaueris eſſe obſtructiones, ẽt oxymelite. At hoc ipſum rurſus, ſi immodicè vtare, & inteſtina radit, & tusſim excitat, & neruoſa lædit. Perpetuò aũt dogma illud exiſtit verũ, contrariorũ contraria eſſe remedia. Qñquidẽ fieri non poteſt, vt eorũ quæ p̃ter naturam ſint, quicq̃ per aliam vllã remediorũ ſpeciem curetur. Non tñ ex vſu eſt ſemper oĩbus quæ p̃ter naturã ſint, mederi: ſed quum ſola per ſe ſubſiſtunt. Nã ſi cũ aliis vnã incidant, aliis ſæpe eſt ante illa medendũ: ſicuti in cauis vlceribus, vbi ea ſimul cũ phlegmone ſunt coniuncta. Siquidem verũ in his quoq; manet, q͛ per ea quæ carne implent, curantur. Cæterùm his vti non licet prius q̃ curaueris phlegmonem. Quæ itaq; præter naturam ſunt, omnia ab iis quæ ipſis ſunt contraria, curantur. Quum autẽ eo-

Mulſæ facultates.

Oxymelitos noxæ.

Contrariorum eſſe remedia contraria.

Rerum pręter naturam differentia duplex.

rum quæ præter naturam ſunt, duplex prima ſit differentia, aliis per ſe ſubſiſtētibus: vtputa affectibus: aliis in generatione ſuam eſſentiam habentibus, ac umbræ ritu affectus concomitantibus: nempe ſymptomatis: vtiq; ſanatio quidem, affectuum ſublatio eſt. Hanc verò ſymptomatum amotio ſequitur. Quare affectuum ipſorum, qui verè & primariò curantur, potisſimum dicuntur eſſe contraria remedia: ſymptomatum autē, ex accidenti. At verò contraria dicūtur, quæ ſub vno eodēq; genere, plurimum inter ſe disſident. Si aūt in illo genere qđ mediocrè eſt, hoc eſt medium inter duo extrema, intellexeris, infinitam quandam contrariarum rerum multitudinem, quæ maioris minorisq; ratione, inter ſe disſideant, ex eo inuenies. Non enim in corporum modò qualitate, verūetiam in quantitate, eiuſmodi contrarietatem inuenias. Quam vtiq; Ariſtoteles non cōtrarietatem, ſed oppoſitionem nominat. Verùm Hippocrati, omnia id genus contrariorum habent appellationem: ſicuti etiam Platoni, qui ex cōtrariis eſſe dicit generationes. Contemnere tamen nomina oportet: minimè autem ſcientiam rerum. Cuius nō ignarus Hippocrates ait, Medicina appoſitio eſt, & detractio: deficientium quidem appoſitio: redundātium autem detractio. Porrò deficiunt, redundantq; nōnulla quidem in quantitate: quædam autem in qualitate. In quantitate, quum ſanguis immodicè eſt auctus: aut rurſus minor redditus. In qualitate, quum vel calidus, vel frigid⁹, vel craſſus, vel tenuis, plus iuſto, minus ue, eſt effectus. Verùm ad medendi indicationes propoſiti nobis febrium generis reuertamur. Genera cauſarum quæ in nobis præter naturam oriuntur, ſunt multitudo, crasſitudo, & lētor humoris. Cauſa ſimul atq; ſymptoma eſt tranſpirabilis excrementi retentio. Simili mō cauſa pariter & affectus eſt ipſa putredo. Morb⁹ verò tū obſtructio, tū febris ipſa. Symptoma eſt, trāſpi-

Contraria quorum dicantur eſſe.

Cōtraria quę.

Oppoſitio q.

Medicina eſt appoſitio & detractio.

Cāuſ genera pter naturam.

rabilis excrementi retentio. Ergo indicabit præcedentium cauſarum quælibet proprium aliquid, poſcẽs nimirum ablationem ſui per oppoſita. Nempe multitudo ipſa, quæ ex eorum eſt numero, quæ ſunt ad aliquid, in prædicamento quantitatis, vacuationem. Lẽtitia verò & craſſitudo, quæ ſunt in qualitatis affectu, icisiõnem & abſterſionem. Obſtructio aũt, qui morbus inſtrumentalis eſt, recluſionem. At tranſpirabiliũ retentio, excretionẽ eorundẽ. Sicuti & humorum putredo, excretionẽ, refrigerationẽ, ventilationem, & cõcoctionẽ ſemiputridorum: quæ oĩa illi ex aduerſo reſpondent. Ipſius uerò febris, refrigeratio oppoſitio eſt. Sĩgulæ itaque res ſem per unã indicationem exhibẽt. Ac ſi pter naturã ipſum indicans ſit, ſemper indicabit cõtrariũ: ſicuti non contrariũ, ſed ſimile, ſi ſecundũ naturã ſe habeat. Igitur ſi vires eius qui ex putredine humorum febricitat, valẽtes ſint, mittendus ſtatim morbo incipiente eſt ſanguis: ſi cruditas vẽtris nõ adſit. Sin vires ĩfirmæ ſint, aut ætas dehortetur, incidenda vena nõ eſt. Eiuſmodi tñ febris in virtutẽ imbecillã non incidit. Quippe ſynochos bene habiti corporis, & calentis ætatis eſt propria. At ſi ĩ puerum incidat, qui quartũdecimũ annũ hactenus non attigerit, mitti illi ſanguis non debet: propterea qđ tãtillis, quũ pſertim calidi & humidi ſint, plurimum corporis ſubſtantiæ quotidie defluat, ac digeratur. Ita qđ ex incidenda vena moliendũ nobis fuerat, id ultro nobis ex curãdi corporis natura pſtatur. Qđ ſi corpus quartũdecimũ exceſſerit annum, æſtimandũ eſt, qualis eius natura ſit: num gracilis, & ſpiſſa, & dura, & copioſi ſanguinis, an contra. Atque ita in priori miſſionem ſanguinis adhibebis: in ſecũda, nequaq̃. Quin etiã modus vacuandi ſanguinis ex iiſdem ſumetur indicationibus. Si enim cui ſanguis mittitur, triginta annos ſit natus: ſed laxus, & mollis, & pinguis, & albus, & gracilibus venis: huic aut planẽ ſanguinem non mittes: aut parum

Cauſarum præcedentium febrem putridã, quid ſingulæ indicent.

Sãguis ĩñ principio ſtatĩ mittẽdus eſt, ſi putrida febre laborans ualidis uiribus ſit, nec cruditas ſubſit.

Synochos, non incidere in imbecillas uires.

Pueris ante quartũdecimũ annum cur nõ ſit ſanguis mittendus, uel ſi laborent ſynocho.

Pueris poſt quartũdecimũ annum qñ mittendus ſit ſanguis, & qñ minime.

detrahes. Et omnino quidem non mittes æſtiuo tempore, regione æſtuoſa, & cœli ſtatu calido & ſicco. Parum detrahes in reliquis tum anni temporibus, tum regione, tum cœli ſtatu. Iam verò, ſi neque obſtructio, nec putredo ſubeſſet, ſed ſola redundantia ſuccorum, protinus à miſſione ſanguinis, pro naturæ ſuę ratione homo ſe haberet. Verùm quoniã nec obſtructio, nec putredo per ſolam curari miſſionem ſanguinis poteſt, reponi ſanguinis aliquid ad ſpatium curationis debebit: quo minus ĩtempeſtiuè nutrire neceſſitate vlla cogamur. Quantum nãque ad huiuſmodi pertinet febrẽ, prorſus nutriendum non eſt. Siquidem oſtenſum prius eſt, ſolum virtutis reſpectum eſſe, qui nutrimento præbeat indicationem. At uero euacuationis ratione, nutrire oportet. Ita neceſſum eſt duorum alterum: aut febrem, ſi nutris, augere: aut vires, ſi non nutris, deiicere. Satius itaque fuerit, aliquid ſanguinis, quod propriũ partibus animalis nutrimentum ſit, relinquas: ac ipſe paucisſimas ſorbitiones, potionesq́; exhibere contentus ſis: quibus utique ceu medicamẽtis, potius quàm nutrimẽtis egemus. Porrò quum ars ipſa tota ſit magna, non leuisſima eius pars eſt, ſcientia ordinandi victus. Quæ vtique ex his maximè remediis conſtituitur, cibo, potione, perfuſione, cataplaſmatis, & clyſteribus. Cæterùm calfacere præcordia cataplaſmatis aut perfuſionibus, non eſt perpetuò tutum: ſed in iis tantùm ægris, quibus in toto corpore nullum errat ſuperfluũ. Cæteris omnibus extrema eſt pernicies. Nam ſiue redundantia vtrauis ſit, vel ad vaſa, vel iuxta vires: ſiue etiam in vna parte pluribus'ue vitioſa excrementa habeantur: omnia ad partem excalfactam trahuntur: inibiq́; ſæpe phlegmonas excitant. Quare in eiuſmodi morbis diuites potius q̃ pauperes perperam ſolent curari. Nempe, & quòd raro illis mittatur ſanguis, vel ſi maximè tali egeant auxilio: & quod medici, ut agere ali-

Synochã feb. tegrere tenuiſſimã uictus rationem.

Vires indicãt formam nutriendi.

Sanguis cur non ſit in ſynochis detrahendus immodice.

Victum inſtituens pars artis, ex quibus conſtet.

Præcordiorũ perfuſiões qñ ſint pniciosæ.

Diuites q̃ pauperes cur interdum ſoleãt deterius curari.

quid ſemper videantur, de pfundendis præcordiis maximè ſint ſoliciti. Itaq; accidit, vt illo ipſo tpe phlegmonæ incipiant diuitibus, quo iā pauperibus, morbus propemodum perductus ad finem eſt. Saluberrimum igitur eſt in febribus venam incidere, non ſynochis modò, verùm etiam aliis omnibus, quas putreſcēs humor concitat: vbi præſertim neq; ætas, nec vires prohibēt. Leuata enim quæ corpus noſtrum regit natura, exonerataq; eo quo veluti ſarcina premit, haud ægrè quod reliquum eſt vincet: concoquens quod cōcoqui eſt habile: & excernens qđ poteſt excerni. Porrò vbi humor ad locum affectum confluit, remittere repellereq; hunc expedit: nō ad ipſum trahere. At repellentia remedia, quæ certè aſtringendi vim obtinent, in principiis idonea ſunt duplici ratione. Et ꝙ robur affectis particulis inſerant (unde minus prōptè affluxum excrementoꝝ in ſe recipiunt) & ꝙ eorum quæ in iis iam recepta ſunt, tenuiſſimū extrorſum exprimant. Quòd ſi tum fluxio humoꝝ per ea remedia cōpeſcitur: tum denſitas quæ in affecta particula relicta eſt, craſſiora detinet: iam tempeſtiua relaxatio eſt, quo ea quæ retēta ſunt, vacues. Præcipuè aūt aſtringentibus eſt vtendū, ubi in iecur aut uētriculum, ſuperuacuum aliquid profluit: qñ & è primoribus admodum hæ partes ſunt: & ut mun⁹ ſuū obeant, vel in ipſis morbis, eſt neceſſariū: quū alimentum corpori uniuerſo conficiant. Quare ciboꝝ cōcoctio, ſiue ea in iecinore, ſiue in uentriculo ſit improſpera, febres intendit: ac ſucci vitio exacerbat. Quo magis in oī febri, ciboꝝ concoctionis proſpicere magnopere oportet. Atq; eius rei gratia, roboris q̊q; inſtrorum qbus perficit, non leuis habenda eſt cura. Si ergo vel minima ſit ſuſpitio iecur aut ventriculū laborare, abſynthiū protinus oleo incoquemus, ac eas particulas pfundemus. Quū aūt duplex in oī abſynthio facultas ſit, vtiq; in pōtico aſtringendi facultas nō parua

Sangnīnē mittere ī omnibus putridis febribus, qñ ſit ſaluberrimum.

Repellentia remedia eē idonea phlegmonis incipientibus.

Relaxantibus qñ ſit nobis vtendum.

Aſtringētibus qñ vtendum.

Cōcoctioni ciborum magnopere pſpiciendum eē in ſingulis febribus

Abſynthiū hepati opitulaꝛ.

Abſynthii duplex facultas.

eſt. In reliquis omnibus amara quidẽ qualitas eſt vehe mentisſima: aſtrictio verò, aut planè obſcura, aut prorſus nulla ſentitur. Proinde ponticũ ad iecinoris & ventris phlegmonas eligi p̃ſtat. Eſt aũt id tum folio, tũ flore lõgè q̃ cætera abſynthia minore. Odor quoq; huic nõ modò non inſuauis, verũetiam quid aromaticũ referens. Reliq̃s oĩbus planè eſt fœdus. Quare hæc fugere oportet: vti aũt ſemper pontico. Etiã reliquoꝝ medicamentoꝝ, in quibus miſta cũ amaritudine aſtringẽdi vis eſt, aliq̃d in oleũ coniicere, atq; ad eũdem modũ vti, licet. Amara ſiquidẽ qualitas præit, viãq; aſtringẽti facit. Ac ſi quidẽ intendere aſtrictionẽ ſtudes, oleum ipſum ẽt aſtringendi vim habeat: cuiuſmodi eſt, q͛d Hiſpanũ vocant, & quæcũq; cum oleæ frondibus p̃parãtur. Sin leuiore vti aſtrictione placet, aliud olei genus p̃parabis, p̃cipuè q͛d tenuiũ ſit partiũ: quod genus Sabinũ eſt. Optimum tñ vbi aſtringere vehementius expedit, eſt hiſtricũ oleũ. In penuria ꝟò abſynthii ĩter initia vel melinũ, vel maſtichinũ, vel lentiſcinũ ſatisfecerit. Quòd ſi exigua febris ſit, ẽt vnguentũ nardinũ: q͛d utiq; valentius iis oĩbus calfacit. Quare ſi alioꝝ copia nõ eſt, ĩualeſcẽte febre, roſaceũ illi admiſcebis. Sanè myrtini aſtrictio idonea nõ eſt: quũ craſſioꝝ ſit partiũ, q̃ ut altè deſcendere posſit. Ad eundem verò modũ & cataplaſma cõpoſitã vim obtineat, ex ea quæ tenuiũ ſit partiũ, ac relaxet: tũ ẽt, ex amara, aſtringenteq;. Superet aũt in iis, vbi ſcilicet tũ reprimere, tũ robur addere ſtudemus, q͛d aſtringat. Vbi tenuare ac digerere, amarũ. vbi euocare, quæ ex relaxantibus tenuiũ maximè ſint partiũ. Siquidem quæ craſſæ ſubſtãtiæ ſunt, ea pus mouentibus ſunt accõmoda. Cataplaſmate aũt q͛d ſequiſ fuimus nos fœliciter vſi, contra iecinoris phlegmonẽ. ℞. Olei in quo abſynthiũ decoctũ fuerit, & cydonioꝝ decocti, ſing. vnc. 2. myrobalanoꝝ & rad. ireos, ſing. drach. 2. Ceræ quod ſit ſatis. Fiat emplaſtrum puluc-

Abſynthiũ põticum eſſe eligendum ad iecoris & uẽtris phlegmonas.

Amara qualitas viã aſtringenti facit.

Olei ſpecies diuerſæ.

Myrtinũ oleũ eſſe crasſiorũ partium, q̃ ut alte deſcendere posſit.

Phlegmonis hepatis cõmodisſimum cataplaſma.

rizatorum, iuxta artis præcepta. Coquitur & in uino auſtero cydonium: ex ipſiusq; carne aliquid eiuſmodi cataplaſmatis inditur: vbi uidelicet & quod confluit copioſum eſt, & particula ipſa infirmior. Tunc ſiquidem aſtringentem vim inaugemus. At verò nec colo laborante, nec reliquorum inteſtinorum quouis, nec muſculis qui in præcordiis habentur, aut ipſo peritonæo, miſcenda aſtringentia ſunt. Sed nec quum veſica malè habet, vterus'ue: modò nihil vltra ad locum fluat, nec ſanguinis redundantia, nec excrementorum copia, in toto ſit corpore. Porrò renes & pectus in media prædictorum conditione conſiſtunt: quantum ſcilicet à ventriculi iecinorisq; ſolicitudine abſunt, tantum reliquis antecellentia. Siquidem in ventriculo iecinoreq; reſolui robur pernicioſiſſimum eſt: minimè in illis periculoſum. In his verò eſt quidem periculoſum, nō tamen perinde ac in illis: niſi pus educere ex pectore, aut pulmone, aliquando ſit opus. At in liene curādo, ſi vel æger ex iis ſit, qui atræ bilis excrementum naturaliter congerant: vel etiam eo tempore ſuccus is in eo redūdet, neceſſe eſt reliquis aſtringentia permiſceas: quo viſceris robur cuſtodias. Ita enim & excrementa ad ſe trahet: & quum corpus expurgarit, ipſe rurſus per vētriculum excernet. Sin atræ bilis ſit omnino excremētum nullum, aut prorſus aſtringendum nō eſt, aut parciſſimè. Adhæc, ſi in quauis phlegmone obſeſſa particula, calor tumorem ſuperet, agendum, vt ſenſim per ea quæ tepentem calorem obtinent, digeratur: qđ genus eſt tum lini ſemen: tū chamæmelum. Quibus adiici vel hordei, vel fabarum farina debet: quippe quorum neutrum ex calfacit. Sæpe verò & artomelite ad eiuſmodi phlegmonas utimur: cui aquæ aliqd admiſcemus. Ad lienem verò ēt aceti aliqñ aliquid. Si uerò laborātis phlegmone partis calor nō multum à natura receſſerit: tumor autem ipſe fuerit notabilis, digerere haud timidè ſine

Aſtringētibus in quarum partiū affectibus nō ſit vtendū.

Phlegmonas quarum calor tumorem ſuperat, quibus curare medicamentis debeamus.

Artomeli.

Phlegmonæ quarū tumor calorem ſuperat, qua ratione curādæ ſint.

aqua debebis: etiam fœnigræci aliquid ſupradictis immiſcens. Si veluti ſcirrhoſa duritie phlegmone ſit, pp humoris quem continet vel craſſitudinem, vel lentorē, tum aceti aliquid, tum amara medicamenta, ſimul immiſcenda curabis: potiſſimū in liene. Etenim viſcus hoc, propterea quod ab iecinore craſſum humorē trahit, eiuſmodi humoris occaſiōe plerūq; laborat. Quo magis cataplaſmata quæ ex oxymelite, & abſynthio, & cappari fiunt, illi ſunt idonea. Cæterum nec eorum qui ex putreſcente humore febricitant, quenq̄ ipſe lauabo: nec relaxantibus cataplaſmatis, prius q̄ ſupuacua purgarim, utar. His uacuatis, non ſolum audacter lauē, ſed etiam cataplaſmatis utar: in aliis quidem membris, iis quæ relaxent: in iecinore uerò ac uentriculo, additis etiam quæ aſtringāt mediocriter. Parcius autem ad pectus, q̄ ad ea, utendum aſtringentibus eſt. Qn̄ talia humores qui phlegmonem excitant, in pulmones & cor nonnunq̄ reprimunt. Ac cibis potius horum firmitudini eſt conſulendum. Neq; enim ſicuti in iecinore & uētriculo phlegmone laborātibus, ita hic tenuiſſimo victu eſt vtendum. Ac longè quidē magis in pulmonis phlegmone abſtinendū ab aſtringentibus eſt. Qn̄ in eo ipſis quoq; relaxantibus admiſcendum aliquid acrium quodāmodo, & euidenter calfacientium eſt. Quippe foras trahere, potius q̄ reprimere, ī eo debemus. Itaq; ēt cucurbitula, in iis qui ſic laborant, ſi prius ſint vacuati, applicabitur. Si uerò abundantia ſuccorum adſit, nō magis ex pulmone in pectus aliquid excrementi transferet, q̄ ex toto corpore attrahet in utrunq;. Eadem ratione, neq; in cerebri & eius membranarum phlegmonis, cucurbitulis in morbi initio vtemur: verū vbi nec influit adhuc quicq̄, & totum corpus prius ē vacuatū. At reprimētibus in his q̊q; inter initia vtendū. Sed quū per cranii oſſa mediā occupātia regionē, in altū deſcendere reprimētiū vim cupimus, eorum quæ præire, ac de

Acetū qn̄ miſcēdum phlegmonarum medicamentis.

Lieni affecto quæ medicamenta conueniant.

Putrida febre detentos, nec lauandos, nec relaxandos eſſe, anteq̄ corpus uacuatum fuerit.

Hepatis cataplaſmatis eſſe miſcēda aſtringentia.

Pectore affecto parcius miſcenda eſſe cataplaſmatis aſtringentia.

Pulmone inflāmato, abſtinendum ab aſtringentibus.

Pulmoni inflāmato, applicādā cucurbitulā eē, ſi prius fuerit corpus uacuatum.

Cerebri & mēbranarū eius inflammationibus, qn̄ cucurbitæ conueniant.

ducere ea poſſunt, aliq̃d reprimẽtibus admiſcebimus. Ea ſunt, quoꝝ ſubſtantia ex tenuibus partibus conſtat. Sane acetũ non mõ tenuiũ partium eſt, ſed ẽt non mediocrẽ reprimẽdi vim obtinet. Quo profectò rationabilius in principiis affectuũ ipſo vtimur, roſaceo admiſcentes. Procedente verò tp̃e, ẽt ſpondylii & ſerpilli, aliquid miſcent: quo ſcilicet tp̃e tranſire ad ea quæ cõcoquant, ac digerant, conuenit. Sanè ad eum modum & caſtoreo vtimur: quum tñ ipſo in aliis phlegmonis minimè vtamur, q̃uis ẽt in ſumma inclinatione conſiſtãt. Eſt nãq; calidius id, q̃ ut phlegmonis ſit idoneum. Soleo aũt ipſe ſingulaꝝ particulaꝝ meatꝰ, qui iis ad excrementoꝝ emisſionem ſunt deſtinati, fluxiles reddere. Inteſtino, ventriculo, meſenterio, & iecinoris concauis, inteſtinum rectũ. Renibus, ueſicæ, iecinoris gibbis, uenæ cauæ, arteriæ magnæ, & oĩbus quæ ĩ lumbis habentur, eum qui ueſicæ inſeruit. Pulmonibus & pectori, arteriam aſperã, atq; fauces. Cerebro & eius inuolucris, eum qui per palatũ & nares deſcendit. Paratͣ fluxibilitas iis quidẽ quæ per ſedẽ excerni debent, mulſa, & cibis iis qui uentrẽ liquãt, & pharmacis, quæ modicè proritare poſſunt. Ad uẽtriculũ uerò, iecur, & lienem, ſi q̃n phlegmone ſint uexata, nec mulſa ipſa ẽ vtilis: q̃m illico in bilem tranſit, ac uiſceꝝ phlegmonas auget. Excrementa aũt, ut cum urina excernantur, diureticis promouebis: queãdmodum quæ in pectore, & pulmone hærent, iis quæ tusſim excitant, euacuabis. Porrò balneũ in remisſione febris adminiſtratum, corpore iam mediocriter tranſpirante, nõ exiguũ cõmodum affert, oĩa ex eo tum fuliginoſa excrementa, tũ humida educens. Curãdum tñ eſt primò, ut citra horrorem adminiſtretur. Secundò, vt nullum primæ notæ uiſcus ſit imbecillum. Tertiò deniq;, ne multitudo crudi humoris in primis uenis contineatur. Horror ſiquidem & auget, & gignit febrem. Partes uerò ĩbecillæ,

Tenuia q̃n miſcenda ſint aſtringentibus.

Aceti facultas

Caſtoreum eſſe calidius, q̃ ut conueniat phlegmonis.

Partium ſingularum meatus eſſe reddẽdos fluxiles.

Fluxibilitas meatuum quibus medicamẽtis paretur.

Mulſa quibus non ſit conueniens.

Balneũ quãdo conducat.

Balneum q̃uo adminiſtrãdũ.

per balneũ liquatos humores multo facilius alliciunt: & q ſucci liquati ſint, & q uiæ dilatatæ. At crudoꝝ humoꝝ copia in totum corpus digeritur. Horum ſi nihil obſtet, ex balneis duo hæc ægro cõpendia accedent: et q redundantiæ humoꝝ vacuabitur aliquid, & q multum tranſpirabit caloris febrilis. At uerò quum particula, quã obſtructio, aut putredo, aut phlegmone obſedit, febris ipſius ueluti focus ſit, ſi ei pp calorem ſua ſponte trahenti, alia quæpiam occaſio extrinſecus, ex iis quæ poteſtate excalfaciant, acceſſerit, neceſſe eſt affectum intendi. Si quis aũt prius toto vacuato corpore, relaxantibus curet, vbi ſcilicet maxima febris non adeſt, vtiq; prodeſſe aliqñ poteſt. Quo tpe etiam lauare citra noxam licet. Cauendum tñ à frigido ſolio iis eſt: qñ & crudi & putreſcentes ſucci, minus apti ſic ad exhalandum redduntur. Itaq; in progreſſu morbi, ubi & abſumpta iam ſuperuacua ſunt, & tum cruda, tum putreſcentia concocta, & cataplaſmatis relaxantibus, & balneis ſine periculo utare. Porrò aptiſſimum in febribus quæ intermittunt & repetunt, tempus eſt, quũ exhalare febrilis calor iam cœperit. Statim ſiquidem corpus ad nutrimentum præparant: huius quoq; opportuno tpe ex duplici coniectato reſpectu: nẽpe ſummo præcedentis acceſſionis vigore, & futuræ principio. Ad hæc nanq; ſpectantes, operã dabimus, ut q̃ longiſſimè ab vtroq; nutriamus. Veꝝ ſi febris ipſa ſit cõtinens, conſtat eam breui finiendam. Si igitur ultra ſeptimum neutiq̃ progreſſura videtur, prorſus continẽdus à cibo æger eſt, ſi uirtutem non defuturam coniicimus. Sin ad nonum, aut undecimum, aut quartũdecimum uſq; progreſſura uideatur, aut etiam finienda ſeptimo, cæterùm æger vires infirmiores habere, q̃ ut in tantum tempus ſufficiat: neceſſum erit nutrire, ac deligere id, quod minus ſit noxium. Etenim vbi vel iecur, uel ventriculum phlegmone prehendit, perni-

Balnei uſus duplex.

Balneo aptiſſimũ tempus in febribus intermittentibus, quodnam ſit. Nutriendi tẽpus unde ſit cõiectandum.

Continente febre detentus, q̃diu abſq; cibo ſeruari debeat.

cioſiſſimum eſt ante acceſſionem cibare. Vbi hæc abeſt, quibus infirma eſt uirtus, utiliſſimum. Porrò ſummum vigorem febrilis acceſſionis expendes, an circa magnitudinem febrilis caloris ſit ſiccus, ſquallẽsq́; : an citra ſiccitatem vrens. Priorem nanq́; humectante victu quàmprimum madefacere oportet. In ſecundo, dum plurimum ſeſe calor remittat, manere. In principii verò acceſſionis more æſtimabis, an corporis extrema refrigeret, & magnam ſanguinis reuocatiõem ad interna corporis faciat: an omnino corpus non premat. Quippe ſecundum hoc, ceu facile manſuetum, contemnes. In priore diſtinguas oportet. Nam ſi abſq; viſceris phlegmone, aut ſuccorum redundãtia motus ad interiora in acceſſionibus pollet, nihil offendes paulo ante cibans. Sin vel phlegmone, vel redundãtia ſubſit, cauenda eſt ante acceſſionem cibatio, ceu res maximè noxia.

Phlegmone affligente ventriculũ, hepar‑ue, pernicioſiſſimum eſſe ante acceſſiõem cibare.

GALENI PERGAMENI DE METHODO MEDENDI. LIB. XII.

QVAE cum ſymptomatis conſiſtunt febres, non ſunt ad febrium genus vllũ, aut ſpecies, aut dr̃ia diſtincta. Porrò grauioꝝ ſymptomatũ, & quæ rarenter febrientibus incidunt, primæ dr̃iæ ſunt tres. Aut enĩ in læſiõe actionum cõſiſtunt: aut in retentoꝝ uacuatorũue ĩmodico exceſſu: aut in corpoꝝ ipſoꝝ affectu. Ex quibus duæ q̃dẽ dr̃iæ priores, ſi ꝯtriſtent, ad ſe totã curationẽ ꝯuertunt, affectũq; deſerere cogunt. Tertia verò, alterius quidem, quem curare oportet, affectus, eſt ſignũ: nullã

Symptomatũ grauiorũ tres differentiæ.

tū ſeorſum curationem exigit: vtpote cum affectu, vnde naſcitur, vnà ceſſans. Nullum autē ſymptoma, quà ſymptoma eſt, nec curationis rationē indicat, nec primū immutat: licet ex accidēti interdum id faciat: vbi ſcilicet cauſæ locum ſortitur. Porrò eo℞ omnium, vbi veluti cauſæ curationē immutāt, vnū caput eſt, ipſa læſio, ſiue virtutis ſit, ſiue diſpoſitionis. Lædunt aūt vires vigiliæ, dolor, atq; vacuatio imodica. Affectui uerò eadem, non vtiq; ſemper, cæte℞ magna ex parte, nocēt: ac potisſimum quū fuerint immodica. Qua de cauſa, qñq; cogimur prius ſubmouere ſymptoma, q̄ morbū, mutato videlicet inſtituto. Ergo ſi labant vires, non tū vehementer ſint reſolutæ, ſed adhuc reſiſtunt, ad ſymptoma tm̄ ſumus attenti, atq; id q̄primum tollere maturamus. Sin iam reſolutæ vehementer ſint vires, non modò ſymptoma ſedare, ſed illas etiam firmare contēdimus. Vbi verò virium roboris fiducia eſt, adeò nunq̄ contra ſymptoma pugnamus, ut (quod prorſus contrarium eſt) per ea nonnunq̄ præſidia, quæ dolorem afferunt, morbos ipſos curemus: veluti profectò dyſenteriæ ipſi mordentibus maximè medicamentis, tū potisſimum medemur, quum vtiq; eſt grauisſima. Eſt aūt duplex medicis contra dolorem inſtādi ratio. Altera, qua delitiis cubantium ſubſcribunt: altera, ex artis ratione. Quippe ſi licet ægrum doloribus obnitētem valentibus remediis vno die perſanari, qui tota curatiōe neglecta dolori tantùm intentus eſt, non ex artis ratione, ſed in gratiam ægrotantis id facit. At ſi ex dolore vires ſoluuntur, atq; ex eo impendet periculum, mitigari dolor, & roborari vires debebunt: quo & morbo reſiſtere, & curationis ſpatio ſufficere valeant. Eſto igitur, terminus in ægrotantibus, quem non tranſibit is, qui ex arte generoſè contra morbum pugnat, vt tutò medicetur. Ei verò qui dolorē mitigat, vt vires cuſtodiat. Porrò dolorē mitigant, quæ ex papaueris ſucco,

Symptomata ex ſe nec curationis rationem indicant, nec primū immutant.

Vires a q̄bus lædantur.

Symptomata ſubmouere, qñ neglecto morbo, cogamur.

Dyſenteriam grauisſimā curari maxime mordentibus medicamētis.

Doloris expugnandi ratio duplex.

Medendum tuto eſſe.

Vires eſſe ſeruandas.

vel alteri ſemine, vel radice mādragoræ, vel deniq; ſty race cōſtant. Cæterum ſi fas ſit, iis remediis quæ morbū ſanent, vtendo, qđ optamus efficere, cauendū ab id genus ſoporiferis medicamentis eſt. Sin verò ex vigiliis & uiribus reſoluēdis, æger ad mortis diſcrimē tendat, tū profectò ipſis tēpeſtiuè vtare: nō ignarus ſcilicet corporis habitū nōnihil ex eis lædendū: eligendā tñ potius læſionē ipſam, q̄ mortem. Hac nimirum perſuaſione ipſe quoq;, tametſi oīum maximè ab uſu grauiter ſopiētiū abhorrens (q͛ rebellē valentēq; in corpore frigiditatē relinquant) aliqñ tñ ea & colicis exhibeo: & iis qui vel oculorum, vel auriū, vel aliarum partium vehementiſsimo dolore cruciantur. Interim uerò, & quū æger ex tenui deſtillatione, vigiliis, & uehementi tuſſi uergetur, pauxillū eiuſmodi medicamenti offero: facilè noxā eius, ſi qs ſemel ſit vſus, ſpatio emendatū iri ratus. Oīa tñ id genus magis ſalubria ſunt, ſi poſt annū à cōpoſitione ſumantur: veluti qđ ad Philonē refertur. Quod ad dolores * ſtupefaciendo ſedādos, nullo minus eſt celebre. Id uerò ēt ſi duorum, triū'ue, aut quatuor annorum ſit, multo ſane fuerit p̄ſtantius: ſed neq; inutile tñ ſequentibus annis, ad decimū uſq;. Ergo ſicuti cauendus eſt, quoad fieri pōt, eiuſmodi medicamētorum vſus: ita ſi neceſsitas urgeat, nec admodū recentia ſunt offerēda: q͛ frigida quæ in his ſunt, p̄ualentes uires adhuc habeant: nec ita antiqua, vt ſpem noſtrā fruſtent: ſed tādiu dimittenda ſunt, quoad violētia refrigerātiū, ab eorum quę calfaciūt vi mitigetur. Et taliū quidē medicamentorum vſus, eorum qui aduerſus ſymptoma pugnāt, ē proprius: potiſsimū vbi ex frigida cauſa dolor eſt excitatus. Obſunt enim talia plurimū toti affectui, curatiōiq; cōtumacē eū reddunt. At ſanguinis miſsio, quæ ſcilicet vires nō deiicit, ſymptoma ſpectātis medici opus nō eſt, ſed eius q totū affectum adimere ſtudet. Ad eūdē modū & balneū, & purgatio, & fomēta calida, & vini potio. Quæ omnia,

Dolorem quæ mitigent.

Soporifera, ſi fieri poſsit, vitanda.

Soporiferis qñ utendum.

Stupefacientibus medicamētis Galenus vtebatur interdum in doloribus acerbiſsimis, & i teuuibus deſtillationibus.

Stupefaciētia medicamenta tutiora eſſe, ſi poſt annum a compoſitione ſumantur.

Philonium ſtupefaciens.

Stupefaciētia medicamenta, cur nec recentia nimis, nec vetera impenſe exhibenda ſint.

dum affectus ſanant, vnà cum ipſis, etiam dolores ſedāt. Eodem modo & nutrimentum exhibitum, vbi ſicco & ſquallente morbo os ventriculi afficitur, dum affectum ipſum ſanat, hominem prehendi ſyncope prohibet. Porrò qui ex copia crudoꝝ humorum, vnà cū oris ventriculi offenſione, febricitant, ii neq; miſſionē ſanguinis, neq; purgationem tolerant: quum tn̄ vacuationem deſyderent. Quare eis vacuatio per frictionem ſolam adminiſtratur. Ergo linteis mediocriter aſperis ſtatim in ipſis auſpiciis morbi fricandi ſunt, à cruribus ſupernè deorſum. Debet enim radi ab his cutis, quum ſimul & calfieri per eā, & digeri corpus poſtulet. Dein tota brachia, ſimili modo ab humeris ſupne deorſum. Vbi uerò artus omnes abundè calere iā videbuntur, & metus fuerit ne quis ex multitudine frictionis, contuſa iam carne, ſuperueniat laſſitudinis ſenſus, oleo relaxante vteris: quod genus eſt Sabinum. Ab aſtringente verò abſtinebis, cuiuſmodi Hiſpanum exiſtit. Hyems verò ſi fuerit, nihilo deterius ſit, ſi ad digerentium aliquod tranſieris, quale ſicyonium eſt, aut etiam chamæmelinum. Vbi igitur oleo membra ipſa abundè fricueris, oleum eſt detergendum, atq; ad ſpinam dorſi tranſeundum: quā totā pariter fricare, primū qdē ſicca frictione: poſt oleo, expedit. Ab hac rurſus ad crura te cōferes: & ab his ad brachia: denuoq́; dein ad ſpinā: ſic totū diem agens, ī domo & lucida, & tēperata. Sanè mulſa, in qua coctū hyſſopum fuerit, his eſt aptiſſima. Qua ſola primis trib⁹ dieb⁹ vtent. Ipſe verò eo tm̄ tpe dictā ītermittes frictionem, quo ſomnus hominē occupauerit. Ad quem ēt alliciendū, & frictio vberior facit. ¶ Cæteꝝ ſomnus vberior his minimè eſt ſalutaris: quū nec crudos ſuccos digeri ſinat: & uiſcera reddat grauiora. Sed ſi quis ali⁹ affectus eſt, q ſomnū & vigilias modicas poſtulet, hic profecto ī his eſt. Quippe ſomnus ꝯcoqt. Vigiliæ digerūt. Quoꝝ vtroq; eſt opus iis qui ex multi

Vacuatio per frictionem ſolam, quibus debeat adminiſtrari, & quo modo.

Oleū Sabinū.

Oleum hiſpanum.

Oleum ſicyonium.

Oleum chamęmelinum.

Frictio uberior allicit ſomnū.

Sōnus diuturnus, crudos ſuccos digeri prohibet, & viſcera reddit grauiora.

Somnus cōcoquit.

Vigiliæ digerunt.

tudine crudorũ ſuccorũ ęgrotãt. Ac ſi pulſus his paruus admodũ, infirmusq́; ſit, aut ẽt ſupra hæc vehementer inæqualis, extremum periculũ indicat: nec quicq̃, ꝑter iam dicta, moliendum eſt. Sin verò mediocriter ſit robuſtus, nihilq́; interciſus videatur, ſi ſua quidem ſpõte aluus cõmodè non deiiciat, ſoluenda eſt, mulſa iniecta. Quòd ſi maior iuſto ſuperfluorũ impetus ad aluum citetur, principio quidem percoquere mulſam amplius oportet. Ea nanq́; ſicut minus aluum ſubducit, ita magis nutrit. Poſt hæc, ſi ſuꝑuacua largius deſcendant, ne ſic qdem ſiſtenda: ſed exhibendus pro aqua mulſa ptiſanæ cremor eſt. Si verò fluere ꝑgant, alicæ ſorbitionẽ ægrum nutries. Si pulſus interim ad imbecillitatẽ, vel inæqualitatẽ, vel paruitatẽ mutent, panẽ ĩbutũ diluto vino porrigere ꝯuenit: vtiq; ſi nec vẽtricul⁹, nec iecur laboret phlegmone. Qñ ſi hac infeſtent, corpore crudis ſuccis referto, ſalus deplorata eſt, pulſib⁹ ſic ĩmutatis. Minimè aũt vtendum cataplaſmatis aut perfuſionibus eſt, prius q̃ ſuperuacua magna ex parte partim vacuata ſint, partim concocta. Interimq́; ſola mulſa, in qua coctum hyſſopum ſit, vſq; ad ſeptimum diem vtãtur. Siquidem longiſſimam ſic affecti cibi abſtinẽtiam ferunt: corpore ſcilicet ex crudis ipſis, quos continet, ſuccis concoquendis alto. Verùm ſi aluus ĩpenſè fluat, vel æger mulſam faſtidiat, ad ptiſanæ cremorem eſt trãſeundũ. Sin hunc quoq; auerſetur, alica ad eundẽ q̃ ptiſana modũ ei ꝑparabitur. Neq; enim eis qui ſic ſint affecti acetum incõmodũ eſt. Inimo ſicubi crudos affatim ſuccos eẽ aĩaduerteris, oxymeli aſſiduè pro mulſa dabis: ſi qdẽ æſtas ſit, & æger frigidę aſſuetus, frigidũ: ſin hyems aũt, oĩb⁹ calidũ. Maximè ꝟò pulſus paruus, tard⁹, & rar⁹, frigidos ſubeẽ ſuccos oñdit. Sanè ꝑpoſitis aduerſiſſima ſunt tũ balneũ, tũ aer ambiẽs: q̊ties vel nimiũ calid⁹ ẽ, vel frigidus. Itaq; ut lauandi hi nõ ſunt, ſic, & reclinãdi in domo ſunt: æſtate qdẽ, quæ frigeat:

Mulſæ exhibitio.

Cataplaſmatis utendum non eſſe prius quã ſuꝑuacua partim vacuatã ſint, partim cõcocta.

Inediam longiſſimã ferũt, quibus corpus crudis ſuccis redundat.

Oxymeli congruere illis qui crudis ſuccis redundant.

Frigidos ſubeſſe ſuccos quis pulſus indicet.

hyeme, quæ caleat. Læduntur nãq; nõ parũ ab vtroq;
exceſſu. Atq; hæc quidem agenda ſunt tibi, vbi à pri-
mo die curationẽ ſuſceperis. Si aũt ad eos quos iã ꝑmit

Syncopes à cruditate, curatio.

ſyncope accit⁹ fueris, ſi ea quæ retuli loca phlegmonẽ
vacent, panẽ exhibebis non multũ, eũq; ex vino aliq̊,
quod celerẽ in corpus digeſtionẽ adiuuet: ſtatĩq; ad fri
ctiones venies, quas vt diximus adminiſtrabis. Ac ſi q̃-
dem cœli ſtatus ſit vehementer calid⁹, cũ frigida vinũ
dabis: cũ calida aũt mediocriter, ſi temperatus. Quæ tñ
ſecundò & tertiò dabitur potio, oĩno calidam exhibẽ
dam curabis: ut quæ ſuccoꝝ crudorum concoctionem
adiuuet. At quibus ex flaua bili, quæ os ventriculi infe

Syncope laborantibus omnibus quale vinum ſit exhibendum.

ſtet, ſyncope incidit, iis frigida exhibẽda potio eſt. Vi-
num tñ quod & calidum natura ſit, & deductionem in
corpus promoueat, oĩbus quos ſyncope malè habet,
offerre conuenit. Conſtat aũt ex vinis ea deligenda eſ-
ſe, quæ & flauo colore ſint, & ſubſtantia tenui, & ætate
vetera. Talia nimiꝝ & boni odoris continuò fuerint.
Quinetiam ſi paululũ vbi miſta ſunt, guſtes, ſenties ca
lorem per totũ corpus trãſmitti. Cæteꝝ amara præ ue
tuſtate vina ne ſunto, præſertim quæ iis exhibebis, q-
bus ſtomachus flaua bile urgetur. Cõmodiſſima igitur
his vina ſunt, quæ quũ naturaliter ſint auſtera, ſenſilẽ
iam aſtringendi vim, ꝑꝑ uetuſtatẽ nõ amplius exhibẽt:
calorem tñ admodũ euidentem habent. Huius igiĩ ge-

Vinorum genera uaria.

neris vinoꝝ optima ſunt, Surrentinũ, Signinum, Sabi
nũ, Tiburtinũ, & Marſum: oĩa quidẽ Italica, aſtringẽ-
tiaq;. Quibus tñ ex crudis humoribus ſyncopes pericu
lũ imminet, ſanè Falernũ tanto iã memoratis ꝓſtat, q̃-
to tũ melioris eſt ſucci, tũ ẽt calidi⁹: vtpote quod & ve
locius illis digeretur per corpus: & crudis ſuccis conco
quendis auxilio erit. In ſumma verò, quibus ex abun-
dantia crudoꝝ humoꝝ ſyncope incidit, iis craſſa vina,
ceu noxia: aquoſa, ceu paꝝ efficacia, fugiẽda ſunt. Deli
gẽda aũt eoꝝ ſunt media, queq; flaua exiſtãt, & calida.

Neq; enim

Neq; enim inuenias ex albo vinorum genere calidum vllum: quando etiam auſtera, & mediocriter alba, quũ inueterauerit, quodammodo fuluiora reddunt. Quot quot autem in ipſis calidiſſima ſunt, omnia profectò ſunt flaua. Reliquorum vini generum, auſtera quę mediocriter alba, craſſaq́; ſunt, certè nullum ad digeſtionem in corpus eſt idoneum. Si tamen abundè inueterarint, nec aliorum copia ſit, vti illis licebit: quòd ſtomachum roborent. Cæterùm vina quæ calfaciunt immodicè, iis offerenda non ſunt, quibus caput eſt imbecillum, facileq; ab id genus vinis repletur. Porrò vina quæ odora, fuluaq́; ſunt, quantũ ex ipſorum eſt natura, omnia caput grauãt. Eoq; tum Falernum, tũ Tmolites, tum Leſbium, infirmo capiti noxia ſunt. At vina auſtera ventriculum roborant, caputq́; inter omnia vina minimè tentant: digeſtionē tamen in corpus non promouent: quo magis fugienda tibi in ſyncope præhenſis ſunt, non ſecus quàm aqua. In penuria verò vini quod accõmodum vtriq; ſyncope ſit, ei inquã quæ ex multitudine crudi ſucci oritur, & ei quæ ex bile incidit, coactus vti vino, vtêris aquoſis, magisq́; ſi antiqua fuerint. Talia nanq;, tametſi non valenter excalfaciant, facilè tamen deducuntur in corpus. Quo nomine vrinas præter cętera omnia promouent. A quibus ſecundum locum obtinent, quæcũq; fuluorũ maximè ſunt tenuia: quæ etiã ad ſyncopas præcipuè ſunt deligenda. Eſt autem ſyncope præceps virium lapſus. Quum autem eſſentia virium, quibus regitur corpus, tum in ſpiritu, tum in ſolidorum corporum temperamento conſiſtat, hæc nobis, & ubi integra ſunt, ſeruari: & vbi corrupta ſunt, ad itegrum reuocari omnino debent. At verò ſubſtantia ſpiritus, ipſaq́; ſolida corpora, ſic nobis ſunt cuſtodienda in morbis, vt tum qualitate, tum quantitate, quoad fieri licet, ſe naturaliter habeant. Curandum itaq; eſt, vt quæ ſubſtantiæ por-

Vinum album quod calidum ſit, reperiri nullum.

Vina impenſe calida, iis offerenda nõ eſſe, qbus caput eſt imbecillum.

Vina auſtera uentriculũ roborãt, caputq; minime tẽtãt: ſyncope tamē præhenſis non conferunt.

Syncope eſt præceps uiriũ lapſus.

Eſſentia uiriũ in quibus conſiſtat.

tio ab eis defluit, hanc per appoſitionem ſarciamus: quod in ipſis verò alteraſcit, in debitam temperiem per contrariam alterationem reſtituamus. Si igitur tū vacuatio, tum alteratio ſenſim, paulatimq́; fiat, etiam correctio vtriuſq; ſenſim adminiſtrabitur: quod munus ad artem ſanitatis tuendæ pertinet. Sin confertim & ſemel, ac magna aliquando vacuatio, vel etiam adiectio incidat, ſic ſanè & efficietur morbus, & medendi methodum ad eorum ſanationē deſyderabimus.

Spirit⁹ animalis a cerebro naſcitur.

Porrò animalis ſpiritus, à cerebro, veluti à fonte, naſcitur. Qui partim ex inſpirando, partim ex eo quod reticularis plexus ſuppeditat, irrigatur, aliturq́;.

Spiritus uitalis in corde & arteriis conſiſtit.

At vitalis ſpiritus cōtinetur in corde, & arteriis: nutriturq́; tum ex aere inſpirato, tum ex ſanguine halituoſo.

Spiritus naturalis ſi quis ſit in iecore continebitur.

Quòd ſi naturalis quoq; aliquis ſpiritus ſit, vtiq; continebitur is in iecinore & venis.

Lapſus uiriū quibus ſuccedere ſoleat.

Virium igitur lapſus, qui quidē ſolidorum corporum ſubſtantiæ reſolutæ ſuccedit, in longisſimis morbis ſubinde incidit: animante ex frequenti atrophia extenuato: præterea in colliquātibus febribus. Qui verò ex ſubſtātiæ temperie mutata prouenit, is, vel vbi immodicè ipſa fuerint calfacta, frigefacta, madefacta, vel exiccata, vel horum aliquib⁹ copulatis affecta, prouenit.

Spiritus a quibus alterari ſoleat.

At alteratio ſpiritus, tum ex vitioſis oritur ſuccis, tum ex ambientis aeris malitia: præterea venenatis facultatibus, aut animalium quæ virus eiectant, venenis.

Spiritum quæ corrumpant.

Ipſius verò eſſentiæ ſpirit⁹ corruptio (quæ tum ob animi affectus, cuiuſmodi ſunt timor ſubitus, vehemensq́;, nec non mœror, ira, curæ, atq; ſumma voluptas, tum ob ingentem dolorem: præterea ob plures motiones, vigiliasq́;, obq́; immodicam ipſius tenuitatem, & continentium eum vaſorum raritudinem, atq; adeò ante hæc omnia, ob reſpiratum prohibitum, & nutrimenti defectum incidit) diligentius corrigi poſtulat.

Animā per ſeipſam moueri in perturbationibus.

Sciendum autē eſt, in omnibus perturbationibus, ipſam p̄ ſe ipſam moueri ani-

niam: quæ nimirum in aliis actiuis functionibus mouet etiã & ipſa corpus. Ob idq; reſoluitur eius robur, utro ꝗ motuum ſuorum generum, ſi modũ excedãt. Ergo nec rarefaciendũ immodicè ægrotantis eſt corpus, ſi ſpiritum retineri in ipſo ſtudes: ſed nec quę in eo ſunt, per comeſta & bibita valẽter extenuãda. Eſt etiã ad virium robur tuendum, ciborum atq; potionũ habenda ratio, vt ſint tum quantitate modici, tum qualitate exquiſiti. Aer præterea quem inſpiramus, debet eſſe vt optimè temperatus, ſic ab omni corruptela & inquinamento alieniſſimus. Curandum ſimiliter eſt, ut ipſa corpora ſolida, in quibus vel maximè conſiſtere virium ſubſtantia videtur, ſint ſano temperamento. Quippe ad conſeruandum virtutis robur, & ſyncopalem acceſſionem prohibendam, ſingulare præſidium eſt temperamenti cuſtodia: ante omnia quidem, trium principiorum: mox verò reliquarum partium, quæcunq; in conſortium affectus principia ſecum ex facili trahunt. Cuiuſmodi eſt os ventriculi, quod propter exquiſitũ ſenſum, accerſit ſyncopas. At verò ſi humores crudi vires ſua copia premãt, ac propter multitudinem ſimul & craſſitudinẽ exiguos aĩalis meatus obſtruant, is affect⁹ multis noĩbus exitialis eſt, ac ſyncope opportunos reddit. Quippe ſucci crudi nutrire prius q̃ ſint ꝯcocti, nequeũt. Quòd ſi nec obſtruãt, nec onerẽt, ſyncopẽ ii certè non inferũt, ſed deliqa animi. Siquidẽ reſoluunt ægrotantes huiuſmodi, niſi frequentius nutriant. Sunt aũt nutriendi hi extenuãtibus, calfaciẽtibusq;: idq; nõ copioſè, nec ſemel. Medicamẽta ſimiliter ſint extenuãtia, calfaciẽtiaq;, ſed moderatè. His & aquoſum vinũ idoneũ ab initio eſt, niſi tñ vehementer febricitẽt. Etenim q laborant ex huiuſcemodi ſuccis, hos quotidie acceſſiones exercẽt, præcipueq; ad ueſperam, noctuq;. Qui verò ex tenuiſſimis ſuccis vrgentur ſyncope, diuerſa à iã dictis rõne curãdi ſunt. Illos nãq;

Virium robori cuſtodiendo quæ requirantur.

Syncopes ab ore uentriculi ortæ, curatio.

paulatim & aſſiduè vacuam⁹. At qui ſic ſe hñt, hos pau latĩ & aſſiduè nutriemus. Quòd ſi virib⁹ ĩbecillis, aliqđ his viſcus phlegmone obſeſſum ſit, eoꝝ ſalus eſt deplo rata. Quādo nec ipſos licet aſſiduè nutrire, ſed tātũ in remiſſionibus: & ſeruari non pñt, ſi non nutriant. Non ſolùm autem extenuatis ad eum modũ ſpiritu & ſanguine ſolent ſæpe viris reſolui, ſed etiam facultate expultrice per vniuerſam corporis molem immoderatius concitata: id quod accidere maximè ſolet, ob retentricis imbecillitatem. Ergo nutrire, quicquid horũ inciderit, eſt neceſſe, ſicuti etiam corporis ſumma denſare: non ſecus q̃ priorum rarefacere. Frigidum itaqꝫ iis aerem aſtringentemq́; cõparabimus. Vngendi præterea ſunt aſtrictoriis vnguentis. Tum cibi iis dandi, qui non admodum promptè diffluāt. Cuiuſmodi ſunt panis, ſorbitio ex alica, fructus auſteri, & qui non facilè corrumpantur, ouorum vitelli (quandoquidem album ægrè concoquitur) gallinaceorum, qui lacte alti ſint, teſticuli, ac deniqꝫ ſuillum cerebrum, diligenter aſſum, vel in albo iure legitimè elixum, porro & anetho iniectis. In ſumma, omni ratione agendum, vt & ſuccorum materiam craſſiorẽ reddas, & cutim denſes, & exhalationẽ inhibeas. Vinum verò ipſis aquoſum, neceſſarium inter initia eſt, ſumptũ poſt cibos. Quòd ſi ex ſententia nobis omnia reſponderint, etiam carnei iis aliquid nutrimenti poſt alia dabimus: potiſſimũ poſt quartum diem: ſuccis qui febrem excitauerunt, iam ad concoctionem venientibus. In omnibus autẽ eiuſmodi curationibus, ſi iam adſit ſyncope, omnis ſolicitudo medentis ad ſymptoma vertetur. Sin expectetur, vtriuſqꝫ curam habebit, & vt ſymptoma non incidat, & vt paulatim diſcutiatur morbus: quem celerius diſcuteremus, ſi nullus ſymptomatis ſubeſſet metus. Quippe qui multitudine crudi ſucci grauatur, hunc ſi modò iuſtam ſemel vacuationẽ ferre poſſet, nec me-

Vires reſolui etiã ob excretricẽ uim imodicè concitatã.

Vires imbecilliores redditæ ob excretricis motus immoderatos, quõ reficiendæ.

Albumẽ ouorũ ægre cõcoqui.

tus aliquis ſyncopes impenderet, ſemel, arbitror, vacuatum explicaremus à morbo. Eum verò, cuius ſpiritus & ſucci facilè exhalant, ſi ante accesſionem cibare non cogeremur, longiorem illi morbum certè non redderemus. Sunt & aliæ quinq; occaſiones q̃bus ſuccedunt ſyncopæ: nempe dolor vehemens, vigiliæ, immodica ventris inanitio, motus in delirãtibus, ac deniq; principiorum intemperantia, vel nuda, vel cum humorum affluxu. Si igitur cauſſam ipſam vnde excitatur dolor, adimere posſis, ita vtiq; contra ſymptoma non pugnaueris, ſed curaueris ægritudinem. At ſi qua occaſione prohibitus, affectui ſubmouendo intentum eſſe non licet, vehementiã mitigabis doloris. Dolent porrò tantùm particulæ ſenſibiles, idq; vel ob cõtinuitatis diuortium, vel ob aliquam alteratione͂, non ſenſim, ſed confertim & violenter factam. Quippe videntur corpora, non ſolùm quum in non naturale͂ habitum confertim aguntur, triſtem mutationem ſentire, ſed etiam in ipſo ad naturalem ſtatũ ſuum reditu, niſi is ſenſim fiat, torqueri. Ac ex alterantibus quidem dolore afficiunt, oĩa vehementer calfacientia, atq; refrigerantia. Ipſam autem ſolutionem continui, neceſſe eſt, vel ruptionem, vel contuſionem, vel eroſionem exiſtere. At ruptio ex diſtentione quadam, contuſio ex grauante aliquo, eroſio ex mordẽte prouenit qualitate. Ergo quum nihil extrinſecus ſit, quod vel diſtendat, vel grauet, vel erodat, ſed ex ſeipſo horũ aliquod corpus ſentiat, neminem latere poteſt, diſtentionem ab aliqua intrinſecus ſubſtantia, quæ multitudine ſua corpus ſe cõtinens diſtendat, aut immodica ſiccitate, prouenire: contuſionem, ex eo quòd aliquod corpus occurſarit extrĩſecus, quod vel durum, vel magnum, vel graue, vel ſimul ambo extitit: eroſionem verò, ex ſucco aliquo, cui mordens natura inſit. Qui quidem ſi ſit in tunicis inteſtinorum imbibitus, commodisſimè

Syncopæ quibus ſuccedat cauſis.

Doloris cauſæ.

Solutio continui quotuplex ſit.

Ruptio.

Contuſio.

Eroſio.

Diſtentio ſpontanea unde accidat.

Cõtuſionis cauſæ.

Eroſio unde fiat.

hiera picra expurgatur. Quòd ſi aliquam exulceratio-nem pepererit, nutriendus certè æger eſt calēte alica, ſed iniectis mali punici granis. Potus aūt illi offerendus eſt mali punici cremor. Porrò ſi ſanguinis abundantia ſit quod diſtēdit, protinus ſanguis mittēdus eſt, modò vires ægri non ſint infirmæ. Sed ſi is vel ſanguinis miſ-ſionem timeat, vel viribus ſit imbecillis, tū reuellēdus in diuerſum eſt ſanguis: tū per propinqua deriuandus. Quòd ſi his peractis dolor etiā perſtat, patet profectò in ægrotante particula impactum eſſe quod cōtriſtat. Patet verò non minus, & ꝙ curatio ipſa per digerētia medicamenta molienda ſit. Similiter etiā curantur do lores à flatulento ſpiritu orti: magis tamē ii extenuan tia remedia deſyderant. Si moles aliqua grauando, cō tundendo'ue dolorem excitet, moli ipſi eſt medendū. Sin mordens humor, aduerſisſima huic ſunt, quæ exte nuant, & calfaciunt. Poſtulat nāq; hui⁹ generis affectus vt ea quæ cōtriſtant vacuent, aut alterentur, aut me-dicamentis torporē inferentibus retūdantur. Ea quip-pe minus hos affectus lædunt, q̃ alios, qui à crasſis glu-tinoſisq; humoribus proficiſcuntur. Huiuſmodi tamē ſuccos, dolor vehemens non comitatur, niſi aliqs eis halituoſus ſpiritus copuletur: qui ex iis corporibus q-bus continetur, erūpere prorſus non poſſit. Nam ſic, grauisſimi ſolent excitari dolores. Etenim quum tuni cæ inteſtinorum ſint duplices, ſi in medio ipſarū ſpatio frigidus ac viſcidus humor collectus ſit, à calore liqua tus, in flatulētū mutatur ſpiritū: qui craſſus frigidusq; quum ſit, acerbisſimos dolores inducit. Ac ad tempus quidem, poſt bibitum medicamen ſtupefaciens, pror-ſus indolentes reddūtur ægri: cæterùm affectus iis va riis modis fit maior. Nam & inteſtinorum tunicæ me-dicamentorum frigiditate denſiores, minusq; flatui tranſmittendo habiles, redduntur: & humor ipſe tum craſſior, tum ad motum ineptior euadit. Quare id ge

Hiera picra ex purgat humores acres tunicis inteſtinorū imbibites.

Dyſenteriæ qualis uictus conueniat.

Diſtentionis a ſanguinis copia, curatio.

Reuulſionem eſſe in cōtrarium moliendam.

Deriuatio fit per ꝓpinqua.

Doloris a flatulēto ſpiritu orti, curatio.

Doloris a mordente humore orti, curatio.

Inteſtinorum tunicas eſſe duplices.

Stupefaciētia medicamenta. obtundūt quidem dolorem: affectum tamē maiorē reddūt

Dolores inteſtinorum a craſſis ſuccis producti, qua ſint ratione curādi

nus dolores omnes, per ea quæ incidant, & concoquant: præterea flatus diſcutiant, deſiccentq́; citra valentem calfactionem, curandi ſunt. A nullo autem in eiuſmodi ſuccis tam eſt metuendũ, quàm à calore qui & eos liquet, & in flatum vertat, ſed non valeat diſcutere. Porrò agreſtis quidam, allio comeſto, vinoq́; ad veſperam meraciori bibito, à dolore colico fuit liberatus: neq; id iniuria. Allium ſiquidem flatum diſcutit, ac minimè ſitim infert. Quam ob rem ipſe allium theriacem agreſtium appello: eſtq́; commodiſſimum iis omnibus, qui regionem frigidam incolunt. Quos igitur ex ſupra dicta cauſa vehemens inteſtinorum dolor citra febrem exercet, iis & alliũ eſſe licet, & theriacem bibere. At ſi cum febri vnà talis dolor aliquando incidat, principio quidem, ſi id ferunt, fomentum ſiccum ex milio adhibendum eſt. Si ab hoc non quieſcant, ſemẽ aliquod, quod flatum diſſipet, in oleo quod tenuium ſit partium, coquere, mox per linteũ, quo purum ſit, oleum colare, dein anſeris, aut gallinaceum ſeuum, nec ſalſum, nec admodum vetus, in ipſo oleo liquare, & per ſedẽ infundere, oportet. At ſi neq; ex hoc remittantur dolores, ſecundò rurſus iniiciendum eſt idem, adiecta etiamnum caſtorei & papaueris ſucci, vtriuſq; fabæ non amplius magnitudine. Olei verò hemina modus eſto. Excipitur & lanula ex hoc medicamento aliquid: quæ appenſa forti filo, quàm penitiſſimè in rectum inteſtinum inſeri debet: quo vtiq; & quum libet, id facilè recipiatur, & euidentem vtilitatẽ conferat. Similiter & oculorum, & aurium dolores, qui ab iiſdem cauſis in febri excitantur, ſedare conueniet fomẽto ex milio. Sed infundimus etiã aurib⁹ medicamentũ id quod ex caſtoreo & papaueris ſucco cõficitur, ſapa liquatũ. Quod ſanè auri inſtillatũ, oculorũ etiã, ac dentiũ dolores lenit. Iã verò, ſi cataplaſma imponi aliquando res ipſa ſuadeat, papauerum capitibus

Alliũ auxiliat dolori colico.

Alliũ flatus diſcutit.

Allium dicitur theriace ruſticorum.

Theriace quibus utilis

Colici doloris cui ſit iũcta febris, curatio.

Peſſari cõficiundi modus, ad leniendos dolores colicos.

Dolores oculorum, & auriũ qua ratione leniendi.

Auribus inſtillatum medicamen ex caſtoreo: ſucco papaueris, & ſapa cõſtãs, oculorum atq; dẽtium dolores lenit.

in aqua coctis, ac fœnigræci, vel hordei, vel lini ſeminis farina aquæ immiſſa, cataplaſma conficies. Porrò collyria ex opio confecta, vehemẽtisſimos oculorum dolores laxant: vtendumq́; his eſt, quum maxima neceſsitas vrget. Nam tametſi imbecilliores ex frigiditate in reliquam vitam ipſas reddant particulas, occurrunt tamen præſenti diſcrimini: ac poſtea frigiditatẽ ab opio relictam, licet nobis corrigere, tum oleis calidis, tum etiam collyriis. Nempe auribꝰ oleum id quod ſolum caſtoreum recipit, inſtillamus: oculis verò, ex cinnamomo collyrium. Qui à ſolo ſpiritu flatuoſo cruciantur, illico cucurbitula admota, tum à dolore liberi, tum omnino ſani redduntur: in quacunq; corporis parte dolor ſit excitatus. Quibꝰ verò non ſpiritus modò flatuoſus, ſed etiam humor quiſpiam, vnde is orit, uẽtris dolorẽ excitat, iis illico ad tempus dolor ſedat: reddit tñ vel in ſequenti nocte, vel poſtridie, vel etiã tertio die ſimilis dolor. Quare in his primùm doloris acceſsio eſt curanda: admota ſcilicet cucurbitula. Poſtea vacuandus humor, infuſo per ſedem aliquo medicamento calfaciente ſimul & attenuãte. Ego verò oleo quopiam tenuis ſubſtantiæ vti aſſueui, rutã in eo præcoquens. Quo iniecto, nonnulli ægri paulo poſt excernũt humorem vitreum: atq; ex hoc protinus ſimul & à dolore, & ab affectu liberantur. Si dolor ex tenui acriq́; excitetur humore, qui conuulſiones vehementes etiam inducere ſolet, ſi quidem in ventriculo talis humor conſiſtat, vomitu expellendus eſt, aqua tepida propinata: ſin autem in inteſtinis, iniicere per ſedem oportet aliquod medicamen, quod blandè eluere, detergereq́; eiuſmodi humorẽ posſit. Commodisſimus itaq; ad id fuerit cremor ptiſanæ. Cibi verò exhibendi his ſunt, qui & boni ſint ſucci, nec facilè corrũpantur. Qui ob ſiccitatem vehementem diſtenduntur, & diſcrutiãtur, ſi curari ii debeant, humectationem deſy

Dolori mitigãdo cataplaſma optimum.

Opiũ recipientia collyria, uehemẽtisſimos oculorũ dolores laxant: tametſi imbecilliores ex frigiditate ipſas relinquant particulas.

Cucurbitula admota, dolorem a flatu excitatũ ſoluit.

Rutaceũ oleũ auxiliari iis, quos dolor colicus a frigido ſucco ortus, diſcruciat.

Doloris a tenui humore excitati curatio.

derant. Cæterùm ſi affectus is, ſit febris occaſione contractus, percuratu eſt difficilis, vel potius curationem non recipit. Quippe conuulſiones quæ ex plenitudine neruoſarum partium, vel ex humore mordente, vel deniq; ex ingenti frigore oriunt, curari poſſunt. Quæ verò ex neruoſarum particularum ariditate proueniunt, nullus certè iis ad ſanitatem eſt locus.

Conuulſiones a plenitudine quidē ortæ, curari pñt: a neruoſarũ aũt partium ariditate, minime curationem admittunt.

GALENI PERGAMENI DE MEDENDI methodo. Lib. XIII.

IN HOC TERTIODECImo commentario acturi de tumoribus præter naturam, primo quidem tractemus de phlegmone, ꝙ hæc & frequentius incidat, & febres inferat, grauiſſimaq; īducat ſymptomata. Gignitur autem omnis phlegmone ob confluxum ſanguinis, copioſioris ſcilicet, quàm pars poſtulet: quo tumore obſeſſa particula, auctior, quàm pro naturali habitu, calidior, & rubicũdior, redditur: tenditurq; ac tangenti renititur, cum dolore ac pulſatione ſenſibili. De phlegmones tamen generatione, varii vario modo opinantur, licet ipſa curandi ratio omnibus cõmunis exiſtat: nempe vacuatio ſanguinis, in particula inflammata contenti. Cæterùm phlegmones quæ etiam num gignitur, eſt duplex curationis ſcopus. Quippe, quod ex ea generatum iam eſt, id profligare oportet, præſidio illius medicinæ partis, quæ morbos curat: quod verò ſupereſt generandum, inhibendũ eſt prorſus, beneficio alterius, quam præcautricem vocamus. Porrò ſanguis copioſior influit, alia quapiam, aliis'ue particulis aliquando eum mittẽtibus, ac ea quæ phleg

Phlegmones generatio.

Phlegmones generalis curatio.

mone laborare incipit, recipiente: aliquando particula quæ affligitur, ipſum ad ſe trahente. Sanè quæ mittunt partes, aliàs vt copia ſuperuacuum, vel qualitate moleſtum: alias vtroq; nomine ſuccum propellunt. Quæ attrahunt, ea morboſo calore trahunt. In doloribus, incipit quidem cauſa ab eo quod affligitur: ſed quicqd eſt phlegmones, id ſuperpoſitæ partes efficiũt. Atverò tumorum omnium, qui pręter naturam ſunt, varietas, ex eius quod influit, natura naſcit. Vbi enim flatulenta materia vberior accesſit, flatuoſi magis tumores fiunt. Phlegmone magis ſimiles, vbi ſanguis: ſicuti eryſipelati, vbi flaua bilis: & œdemati, vbi pituita. Similiter ſcirrhoſi, vbi vel craſſus, uel vehementer lentus humor parti fuerit infixus. Cæterùm craſſus humor quodammodo iam melancholicus eſt. Lentus autem, ex glutinoſis prouenit cibis. Vbi igitur particula aliqua, phlegmone vrgeri cœperit, videndum eſt, an propter calorem aliquem, qui in illa præter naturã ſit ortus, an propter dolorem vel ipſius, vel propinquæ alicuius partis, hanc ipſam cõtraxerit: quo ſcilicet adempta cauſa, phlegmone non amplius increſcat. Dein proximè expendendum eſt, nũquid vicina aliqua pars ſanguinem largius ad particulã phlegmone obſeſſam tranſmittat. Poſtea verò, num totum corpus plenitudine ſuccorum laboret. Siquidem ſuperuacanea, quæ expelluntur à valentioribus, ea ſemper in imbecilliores procumbunt. Vnde accidit, vt glanduloſa corpora, imbecillima omnium quũ ſint, facilè fluxiones ipſas recipiant, tumoribusq; præter naturam (quos bubones appellant) celerrimè corripiantur: quum aliàs, tum vel maximè, vbi propter magnam arteriam, aut venam, fuerit vlcus aliquod ortum. Quòd ſi ſcirrhoſior earum partium phlegmone aliquãdo fuerit, hæc & curationi renititur, & ſtruma vocatur. Ergo ſi vel totum corpus plethoricum ſit, vel prauo ſucco redun

Tumorũ præter naturã uarietas pro differentia fluentiũ humorum naſcitur.

Phlegmonem curaturo quæ ſint conſyderãda.

Superuacanea expelli ſemper a fortiorib^9 ad imbecilliores particulas.

Glandulæ cur ſint maxie obnoxiæ fluxionibus.

Struma quid.

Bubonis curatio.

det, difficilis bubonum curatio redditur. Sin ſanũ planè ſit, facilis. Quippe excalfacere & humectare modicè totum membrum, quo dolor mitigetur, oportet: lana quidem imbuta calente oleo, id circundantes: ipſi autem vlceri tetrapharmacum liquatum oleo roſaceo, calidum, aut etiam Macedonicum pharmacũ (quod ſolo thure tetrapharmaco præſtat) ex linicinio imponentes: atq; inſuper calidũ cataplaſma ex farina vel hordeacea, uel triticea, uel ambabus, aqua & pauxillo olei cõfuſis conſtans, extrinſecus applicãtes. Non ſecus verò, ipſi adeni, qui phlegmone vrgeri cœpit, prima quidẽ die imponi debet lana oleo calẽte madẽs, ſed citra ſalẽ. Cuius poſtea nõnihil indemus, ubi & tumor per totũ membrum remiſſus fuerit, & vlceris dolor ſedatus. At ſi uel plethoricũ corpus ſit, vel vitioſo ſucco redũdet, curatio per ea quæ ſic calent, fluxionẽ ad membrũ citat: cogimurq; aliàs ſanguinẽ mittere, idq; aut vena inciſa, aut membris iis, quę læſa nõ ſunt, ſcarificatis. Manu etenim laborante, ſcarificabis crura. Altero crure malè habente, reliquum. Has nanq; vacuationes indicat ipſa copia: ſicuti etiam ſuccorum vitium, redundantis ſucci purgationem. Sed quæ etiam Græcè dicuntur phymata, glandulis, ſicubi fluxio in eas procubuit, citra vlceris occaſionem accidunt. Vbi ergo diſtentæ vehemẽter glandulæ ſunt, aut alia quæuis particula, quam premit phlegmone, cogimur, toto corpore prius vacuato, ipſam ſcarificare. Sanè vacuamus totum corpus, etiam quum mediocritatem ſuccorum continet, ſi morbi magnitudo id ſuadeat. Siquidem dolor, & membri inflammati calor, etiam ſi purum ab excrementis ſit totum corpus, fluxionis cauſæ fiunt. Tunc tamen parcius vacuare expedit: idq; habita ratione ætatis, naturæ, anni temporis, regionis, ac deniq; conſuetudinis ipſius ægrotantis. At vbi iã phlegmones ipſius veluti feruor ſubſedit,

Manu laborãte ſcarificanda eſſe crura.

Crure altero affecto, reliquũ ſcarificandum eſſe.

Phymata.

Phlegmone affectas particulas qñ ſacrificare cogamur.

Vacuare qñ ſoleamus corpus etiã ſi mediocritatem ſuccorum contineat.

Fluxionis cauſæ ſunt dolor & membri calor.

Phlegmone qñ ſit digerenda.

mitigatoriis emplaſtris dimiſsis, ad ea quæ digerunt, paulatim eſt tranſeundum. Ac primum cum mitigatoriis ipſis paulum mellis miſcendum. Mox triticea farina in totum eſt auferenda, contentis hordeacea cum melle vberiore. Deinde ad aliquod eiuſmodi digerentium medicamentorum veniendum, quæ vel humida conſiſtentia ſint, vel cerati ſpecie. A duris autẽ eſt abſtinendum. Nam & phlegmonarum reliquias contrahunt, & rurſus phlegmonem in ægra particula excitant. Quòd ſi pus aliquod notabile in ſuppurante particula ſit contentum, non expedit incidere protinus, ſed digeſtionem moliri medicamentis ad id valentib⁹. Quum autem quod ex phlegmone ipſa relinquit, ſcirrhoſum effectum videtur, fidenter iam valentib⁹ medicamentis vtêris. Si quando ergo ægram partẽ medicamenti acrimonia irritatam videris, mitigabis eã interea fomento, quod per ſpongiam adminiſtrabis. Id autem aliquando ex aqua dulci eſto: aliquando etiã ſal habente, vbi ſcilicet ſcirrhoſiores ſunt phlegmonæ. Sin aliquando puris copia medicamenta ſuperet, nec ea videantur tibi totũ digerere poſſe, quod ſic abſceſſit ſecare, eo potisſimum loco oportet, quo eſt editisſimum: obſeruata interim effluxus indicatione. Quippe tenuisſimam illic etiam cutim inuenies. Poſt ſectionem verò, medicamentum aliquod, eorum quæ ſine morſu ſiccent, impone. Quòd ſi computruiſſe portio aliqua ſuppurantis partis videbitur, excidi eam eſt neceſſe. Sectio igitur qua vtemur in ſuppurante particula, myrti imitetur folium, ſitq́; planẽ non magna: quali nos ſemper contenti fuimus. Cæterùm quum in tali inciſione longitudo maior q̃ latitudo ſit, eſto in inguine longitudo per tranſuerſum ducta: non autẽ per rectitudinem membri. Quippe ita dum membrum inflectimus, naturaliter cutis ſibi applicatur. Poſt exciſam cutim, medicamento, quod mannam vocãt, affectam

Phlegmones curationi aduerſari dura medicamenta.

Phlegmonem ſuppurantẽ, nõ eſſe incidendã protinus, ſed digerendã medicamentis ad id ualentibus.

Abſceſſus qñ ſecandus ſit, & qua in parte.

Sectionis forma qualis eſſe debeat in ſuppurante particula.

Inguinis ſuppurati ſectionẽ ꝑ tranſuerſum eſſe ducendã.

partem implebimus. Eſt enim ea purgamentum thuris leui aſtrictione prædita. Quo nomine etiam thure ipſo ad nonnulla vtilior. Thus ſiquidem, puris tantùm mouendi facultatem obtinet; vtpote nullam aſtringẽdi vim habens. Magisq́; id facit, quod pinguius ex eo eſt, & magis albicans. Sicuti quod magis eſt flauum, potentius ſiccat. Mannæ verò, etiam corticis thuris paululum eſt admiſtum, vnde aſtrictoriam vim habet. Ipſe autem cortex thuris, tum aſtringit, tum ſiccat inſigniter. Itaq; eo ſolo vtimur ad ſanguinis perfuſiones. Quin etiam mitigare prius inciſam partẽ oportet: fomentis primùm: dein cataplaſmate: mox humectante aliquo medicamine, aut non ſiccante: ſingulis ſcilicet extrinſecus impoſitis. Nam in ipſo vlcere tum mannam, tum pus mouentia, dein quæ expurgãt, ſunt imponenda. Poſt quæ ſi cauitas etiamnum adſit, quæ impleant adhibenda ſunt. Sin minus, ea quæ cicatricẽ inducant: veluti quod ex cadmia conficitur. Vtendũ verò medicamentis id genus eſt, prius q̃ vlcus ad æqualitatem prorſus impletum fuerit: ne ipſa fortè cicatrix circũpoſita ſit cute eminentior. Porrò vbi æquabiliter inter ſe ſucci omnes ſunt aucti, plethora, ſiue plenitudo is affectus vocatur. Vbi verò vel flaua bile, vel nigra, vel pituita, vel ſeroſis humoribus refertum corpus iam fuerit, eum habitũ cacochymiam vocamus. Ergo plethora, tum ſanguinis miſſione curatur, tum balneo frequenti, tum exercitatione, tum frictione: præterea digerentibus medicamentis, atq; etiam inedia. At ſuccorum vitium, purgatione, quæ redundanti ſucco ſit accommodata, corrigitur. Cæterùm ſi iam æger febriciter, nec exercitatione vacuare licet exuperantiam, nec vnctione quæ calefaciat, ſed nec multa frictione, nec balneo: imò ſanguinis miſſione, vnà cum inedia, vel purgatione aliqua. At ſi nõ febricitat, omnibus iam dictis vtare, optimũ quodq; ad id quod

Mannã thuris buboni ſecto ĩ ſpergẽdã eſſe.

Thus puri mouendo idoneũ, nullã aſtringendi uim habet.

Thuris cortex aſtringit & ſiccat.

Inciſas partes eſſe aliquo fomento circa inciſionem leniẽdas.

Vlceris in parte ſecta reſiccã curatio.

Cicatricẽ inducentibus medicamentis utendum eſſe, prius q̃ totum ulcus prorſus impletum fuerit.

Plethora quid.

Cacochymia quid.

Plethoræ curatio.

Cacochymiæ correctio.

Crura phlegmone obſeſſa quomodo ſint curanda.

Phlegmōe ſupnarū partium quomodo ſit curanda.

Reuulſio debet fieri in contrarium earū partiū, quæ phlegmone urgētur.

Phlegmonis incipientibus, frigida & aſtringētia magis q̃ digerentia conueniunt.

Phlegmonę qñ ſint digerendę.

Phlegmones a pūctu morſuue animalis excitatæ curatio.

Virus a beſtia relictū, qua ratione uacuādū.

inſtat, deligens. Verùm cui crura laborant phlegmone, ambulatione vel curſu exercitandus non eſt: ſed nec ſtare iubēdus. Satius quippe eſt, vt ſedens fricetur plurimum: moxq́; manuum motu exerceatur. At ſi quæ ex ſupernis partibus vrgeri videatur phlegmone, huic motus ex inambulatione aut curſu eſt admodum ſalutaris. Similiter & frictio ea tunc potior eſt, quæ cruribus adhibetur, illis quæ in ſupernis partibus adminiſtrantur. Siquidem in omnibus talibus reuulſio debet fieri in contrarium. Neq; igitur quum vel circa ſedem, vel aliquam huic partem vicinam, initiū phlegmones incidit, aluum deiicies. Neq; quū in veſica, uel cole, vel renibus cępta eſt, pharmaca quæ vrinas prouocent, bibenda dabis. Nec ſi mulieri in vtero, vel pudendo inſedit, menſes huic prouocabis, ſed ad partes quæ maximè longinquæ ſint, ſemper reuulſionē molieris: æſtimata tum phlegmones magnitudine, tum corporis totius ſtatu. Nam ſi plurima ſuccorū abundantia ſit, nec exercitatione, nec balneo ſine periculo vtare. Sin exigua ſit, licet & per hæc vacues. Iam verò, ſi phlegmone oborta ſit ab affectu partis quam vexat, primò quidem affectus ille ſanandus eſt: mox quicquid ex phlegmone eſt genitum. Quæ ambo interim iiſdem præſidiis tolluntur. Cæterùm ad incipientes phlegmonas, frigidis aſtringentibusq́; magis vtendū eſt, quàm iis quæ digerunt: atq; etiamnum magis, vbi craſſum quod confluit non eſt. Sed ſi ſanguis in inflammata particula vehementer impactus fuerit, non eſt amplius vtendum repercutientibus: ſed tunc digerere eſt tempeſtiuum. Quòd ſi ex animalis pūctu, morſu'ue dolor īcidit, à quo exorta ſit phlegmone, duplex ſanandi doloris ratio eſt, vel virus ipſum vacuando, vel quod dolorem excitat, alterando. Ac vacuabis ſanè id, eorum medicaminum ope, quæ vehementer attrahunt. Alterabis iis quæ ſunt cōtraria. Vacuant itaq;

tum calfaciētia oīa, tū quæ ad ſe citra calfactionē alliciunt: vt cucurbitulæ, & cornua quædam. Sunt qui & ore ſuo virus extrahant. Huc pertinet & cauteriū, & medicamenta quæ cauteriis ſimiliter eſcharā efficiūt. Alterum auxiliorum genus eſt eorum, quæ qualitatē per contraria alterant. Variantur autē medicationes, pro laborantium particularum diuerſitate. Vna quippe īdicatio ex ſimilaribus ſumitur partibus. Altera ex inſtrumētariis. At ea quæ ex ſimilaribus ſumit, modū calfaciendi, refrigerādi, ſiccandi, & humectandi determinat. Quæ verò ex inſtrumētariis, tum locū ipſum, per quem vacuare oportet, tū vacuationis rōnem, tum verò in ſimilis ſpēi medicamentorū vſu ipſum pluris minorisq; modū. Porrò vacuationis indicatio in phlegmone, refrigerationis indicationē vincit: contra q̃ in eryſipelate. In hoc nāq; refrigerationis indicatio magis urget, q̃ vacuationis: etſi vbi refrigeratū eryſipelas eſt, ad ea quæ digerunt medicamenta conuertimur. At in phlegmone tantiſper refrigerandum eſt, quatenus & ad incrementum eius ſiſtendum, inhibendumq; eſt commodum. Quippe refrigeratio repercutit id quod affluit, & ex eo quod in laborante continetur particula, aliquid in proximas partes repellit. Simili modo & quæ modicè excalfaciunt, utraq; interdum rōne proſunt, q̄ & dolorem ſedent, & contenta in parte ægra digerant. Siquidem mitigando dolorem, augeri phlegmonas vetant: digerendo, quod earum iam conceptum eſt, ſanant. Si iecur inflammationem contrahere cœperit, ac totum corpus egeat inanitione, virtusq; valida ſit, atq; æger pubertatem attigerit (puer enim, quæ per diſſectam venam fit, vacuationem non feret) pariter tum reuellendus, tum educendus qui ad ipſum fluit ſanguis eſt, interna in dextro cubito inſecta vena: propterea quòd & è directo, & ampla via, cum vena quæ caua dicitur,

Medicationes uariari pro laborantiū particularum diuerſitate.

Eryſipelatis curatio.

Refrigerationis uſus ī phlegmone.

Calfacientia modice dolorē ſedāt, & contēta in parte inflammata digerunt.

Hepatis inflammati curatio.

Pueri ſectionē uenæ nō ferūt.

Sanguinem uacuari & reuelli ab hepate, ſecta interna dextri cubiti uena.

Vena interna non apparẽte, mediã, aut humeralem ſecã-dam eſſe.

ſocietatem habet. Hac non apparente, media ſecanda eſt. Quòd ſi nec illa ſe oſtenderit, reliqua & tertia incidenda venit. Ac modum quidem vacuationis, ex redundantiæ modo, ętate, natura, anni tempore, regione, conſuetudineq́; atq; ante hæc, ipſa laborãtis virtute, inuenies. Venæ autem ſecandæ electio à parte laborante indicatur. In vniuerſum autẽ, quàm longisſimè à tentata fluxione parte quod redundat reuellere, nequaquam ad eam trahere cõuenit. Hac ratione, nec ſi hepar, aut ventriculum, aut inteſtina phlegmone occupare iam cœperit, medicamine quod aluũ deiiciat, vti conueniet. Eandem cum his indicationẽ & vterus ſortitur, ſicuti cum vrinæ vaſis pudenda. At vomitu vti pudibundis laborantibus, in diuerſa reuellens auxilium eſt. Eadem ratione in omnibus quæ circa caput accidunt, alui ſubductio, in contrarium auertit. Si qua verò circa fauces, & palatum, aut linguam, aut deniq; in ore phlegmone laborare cœperint, in his omnibus cauenda ſunt, quæ pituitam per os euocant; Gręci apophlegmatiſmos appellant. Satius nãq; tunc fuerit deriuare ad nares: incidereq́; humeralẽ in manu venam: vel, ſi ea non cernitur, mediam. Vbi iecur, pectus, pulmo, aut cor ſic afficiũtur, internam. In angina primas in manibus: ſecundas eas quæ ſub lingua habentur. At iis quæ in occipite ſunt afflictis, etiam eam quæ in cubito eſt, nec non eam quæ habetur in fronte. Renibus verò, & veſica, & pudendo, & vtero ſic habentibus, eas quæ in cruribus ſunt ſitæ, ac potisſimum quæ ſunt circa poplitem. Sin minus, eas quæ ſunt iuxta malleolum. Ac perpetuò quidem in omnibus, eam quæ ẽ directo eſt. Vbi iecur phlegmone inuadit, quæ in dextra ſunt manu: vbi lienem, contra. Itaq; ſtatim prima vacuationis diuerſitas pro particularum diuerſitate variatur: conſtatq́; communem, q̃ ſit vacuandum, indicationem, non magis eſſe vtilitatis q̃ noxæ cauſam.

Reuulſionẽ eẽ moliendam q̃ lõgisſime a tẽtata fluxione particula.

Apophlegmatiſmos fugendos eẽ, ubi partes oris ſunt inflammatæ.

Phlegmone occupãte oris particulas, diuertẽdum ad nares eſſe: ſecandãq; humeralẽ ĩ manu uenam, aut mediam.

Venæ ſecandę ratio ĩ iecoris, pulmonis, pectoris, cordis, fauciũ, occipitis, renum, ueſicæ, pudendi, & uteri affectib[9]

Porrò

Porrò vbi pectus, aut ventriculus, aut partes circa collum caput´ue laborant phlegmone, etiam excogitatũ eſt artus vincire. Quippe ipſum quod infeſtatur phlegmone, haudquaquam vinciendum eſt. Sed ſi in manibus ſit phlegmone oborta, crura. Sin in cruribus, manus. Iam verò nec refrigerare inter initia, aut aſtringere, citra laborantis particulæ indicationem, vtilitatis magis quàm noxæ ſunt cauſæ. Nam particulis quidem quæ iuxta artus ſunt ſitæ, tutò miniſtrare poſſis frigidam aliquam fomentationem. Iecinori verò, ſi phlegmone infeſtari cœperit, non licet imponere actu frigidum, aut fomentum, aut cataplaſma. Rurſus aſtringẽs oleum, nec oculis, nec oris partibus admouebis, ſicubi hæc tentari phlegmone cœperint. Auri verò, etiam ſi acetum cum roſaceo infundas, nihil offendes. Victus etiam, pro partium ratione variatur. Quippe iis quib[us] glandulæ, aut aliquid circa artus tentatur phlegmone, tot & talia exhibenda ſunt, quot & qualia facillimè cõcoquentur. At ſi iecur ventriculus´ue infeſtetur phlegmone (quum munus eorum ſit toti animali commune) victu exquiſitisſimo eſt opus: qui videlicet meatus aperiat, detergeat´q; citra roſionẽ: ac breuiter omnis tenacitatis ſit expers: qualis vtiq; in cibis eſt ptiſana, & in pharmacis oxymeli, aqua diſtemperatũ. Cæterùm dulcibus omnibus tum iecur, tum lien intumeſcit. Iam verò aſtringẽtia omnia mala, iecinoris phlegmonis ſunt incõmoda, præſertim iis, quæ in cauo eius conſiſtunt. Similiter ea quæ mordẽt, phlegmonas quæ in cauo ſunt viſeris, q̃ quæ in gibbo conſiſtunt, magis irritant. Iis quippe quæ in gibbis ſunt, mutata iam veniunt quæ aſſumpta fuerunt: & q prius concocta ſint, & q ſanguini, qui in iecinore prius erat, admiſta. Cauo autem iecinoris, phlegmone obſeſſo, protinus etiã venas quæ in meſenterio ſunt, vnà phlegmone laborare eſt neceſſe: quũ ex vena portæ exoriantur: protinus´q;

Vincula nõ eſſe iniicienda inflammatæ particulæ: ſed illi quæ oppoſita eſt.

Iecinori, ſi phlegmone infeſtari cœperit, nihil actu frigidum eſſe applicandum.

Auri inflammatæ nihil nocebis, uel ſi acetum cum roſaceo infundas.

Victus ꝓ partium ratione uariatur.

Victus iecori uẽtriculoq; inflammato conueniens.

Dulcibus intumeſcit tũ iecur tum lien.

Cauo hepatis phlegmõe obſeſſo, uenas meſeraicas ſimiliter inflammari.

etiam, quæcunq; oſculis earum incidunt, vim ſuam oſtendere. Porrò vbi iecur phlegmone obſeſſum eſt, mediocriter aſtringi per cataplaſmata miſtæ materiæ debet, quod altricis facultatis principiũ animalibus ſit, & venoſum ab hoc exoriatur genus. Vt autem iecinoris cauum per aluum purgatur, ſic gibba eius, per ea quæ modicè vrinas mouent. Cuius generis apium exiſtit. Procedente autem tempore, vbi phlegmone iam concoquitur, etiam valentioribus vti licet: ut aſſaro, celtica nardo, phu, petroſelino, ſmyrno, & meo: ſicuti etiam per ventrem vacuare, ſi cauum afficitur, cnico cibis admiſto, & vrtica, & mercuriali, & epithymo, & filicula: omnibus præterea quæ modicè aluũ deiiciunt. Magisq; in remisſionibus, tum his ipſis audacius quàm ante vtendum: tum verò quæ iis ſunt valentiora, partim in ptiſana incoctis, partim tunſis, ac in mollisſimũ puluerem redactis. Exhibenda verò & hæc ſunt vel ex ptiſana, vel ex aqua. Ego nanq; etiam filiculæ aliquid in ptiſana aliquando incoxi, & nigriveratri corticem. Sed clyſtere etiam ipſos vacuare expediet: inter initia quidem, vel ſale, vel nitro, vel aphronitro cum mulſa diſtemperatis contentis: in remisſione verò, potisſimumq; ſi quid ſcirrhoſum relictum è phlegmone eſt, etiam valentiora medicamenta miſcentibus nobis. Quippe hyſſopum eo caſu aquæ incoquimus, & origanum, & colocynthida, & minus centaurium. Opportunisſima nanq; ad ſcirrhũ ſunt iecur, lienisq;, ſi quis, parum habita de his ratione, glutinoſis cibis vtatur. Etenim ſubſtantia lienis, tametſi rarior quàm iecinoris ſit (eſt enim illius ſubſtantia lutoſa) crebrius tamẽ ſcirrhoſis vitiis affligitur, propter nutrimenti, quo alitur, ſpeciem. Siquidem craſſo nutritur ſanguine, q veluti limus purioris eſt, facillimeq; nigra bilis efficitur. Renes etiam facilè ſcirrhis deprehẽdi, atq; iccirco nephritidas alias omnino ſolui non poſſe, alias ægrè ſolu

Iecur phlegmone obſeſſũ, cur mediocriter aſtringendũ ſit, per cataplaſma miſtæ materiæ.

Hepatis partes per quas uias, & quibus purgãdę remediis

Hepati phlegmone obſeſſo quales clyſmi conueniant.

Scirrho eẽ opportunisſimũ hepar lienẽq;.

Lienis ſubſtãtiã q hepatis, eſſe rariorem.

Lien craſſo nutritur ſanguĩe.

Renes facile ſcirrhum contrahunt.

biles eſſe, ratio docet: quum & craſſa ſubſtantia ſint, & non careant excrementorũ vitio. Quo fit, vt qui craſſi ſucci cibis veſcuntur, calculi vitio vexentur. Medicamina igitur horum affectuum, ea eſſe conſtat, quæ diſſecent, diſſoluant, & frangant. Quæ vtiq; ex eoҁ ſunt genere, quæ obſtructiones eruunt, atq; detergent: cæterùm viribus valentiora. Curationem aũt vnà coindicãt, virtus, natura, ætas, anni tempus, regio deniq;, cõſuetudoq́; Iecinore itaq; laborãte phlegmone, quę extrinſecus applicant, ea miſtæ eſſe facultatis debent: idq́; non in gñatione phlegmones mõ, ſed etiã quum nec affluit amplius quicq̃, nec repelli qđ in laborante particula continet, poteſt. Quo quidẽ tempore duplex nobis indicatio ſuggerit: altera quidẽ à phlegmone, ſui euaporationẽ poſcente, nimirũ digerentia: altera verò ab affecta parte, quæ per aſtringẽtia robur eius ſeruari iubet. Quare coeuntibus vnà cõtrariis indicationibus, compoſitũ quoq; eſſe medicamentum oportet: nẽpe aſtringens ſimul atq; relaxans. Verùm tuendi roboris indicatio, in iis tantùm partibus eſt cõis, quarum munus ex vſu eſt vniuerſo corpori. Igitur nec lienem tantũ relaxantibus curare oportet, quũ hic quoq; ex iecinore qcqd limoſum & melancholicũ eſt expurget, propterea ſcilicet, ꝙ ex eo humore nutritur. Iccirco quoties obſtructio aut phlegmone, ſed præcipuè ſcirrhoſa, in eũ incidit, tum ea quæ obſtructiones eximãt, tum quæ diſſecẽt, uehemẽtiora exigit. Nam quale medicamentũ iecinori abſynthiũ eſt, tale eſt lieni capparis cortex. Quale rurſus iecinori eſt eupatoriũ, tale ſcolopendrium lieni. Siquidẽ ſimilia genere medicamenta, quemadmodũ & nutrimenta, ambo viſcera poſtulant: cæterùm tanto valentiora & acriora, lien, quãto craſſiore vtitur alimento. Iamverò quum gibba iecinoris expurgari per renes oporteat, ſicuti caua per inferiorem ventrem: lieni ſanè per renes nulla admini-

Calculos q ſoleant gignere.
Calculis quæ medicamenta congruant.

Hepatis inflãmati curatio.

Lien nutrĩt ex melancholico ſanguine, quẽ expurgat ab hepate.
Liẽ obſtructũ, aut inflãmatũ, qualia medicamẽta poſtulet.
Lien heparq; ſimilia nutrimenta & medicamenta requirunt.
Lien craſſiori utitur alimẽto q; hepar.
Hepar per quã regionẽ uacuetur.

Lien per inteſtina uacuatur.

ſtrari poteſt vacuatio: ſed tantummodo per inteſtina. Proinde vbi phlegmone premitur, deiectoriis ipſum medicamentis tum detergemus, tum laceſsimus, quo demittat, deponatq; ſuperflua. Eſt autem duplex ratio eiuſmodi medicamentorum vſus. Nempe, vbi partes ſuperius ſitæ laborant, per ea quæ eduntur, bibũturq;. Quum inferiores, per id quod ſit per clyſterem infuſum. Quandoquidem quæ eduntur ac bibuntur, eorũ vis, antequam ad inferiores partes perueniat, reſoluitur. Quæ infuſa ſunt, ea omnino ad ieiunũ vſq; aſcendere nequeunt. Porrò gula (quæ ſtomachus propriè vocatur) affecta, cataplaſmata ſuper dorſi ſpinam imponimus; nõ autem in anteriori parte: quod facimus, vbi phlegmone os ventriculi vrgetur. Siquidem ſpinæ gula ſuperiacet, per collum & pectus deorſum vſq; ad ventriculum exporrecta. Iam quemadmodum lien & iecinoris caua, per inteſtina: gibba illius, & renes per vrinas purgantur: ſic pectus, vbi interna eius tentantur phlegmone, per ſuccingentem membranam, aliquid in medium ſui pulmonumq; ſpatium trãſmittit. Id autem expurgari per eandem qua pulmo viam debet. Propinanda igitur iis qui ſic affliguntur ſunt, quandiu quidem ipſa inualeſcit phlegmone, medicamenta quæ mediocriter vias aperiant, & craſſos humores diſſecent: vt ptiſana & mulſa: in exquiſita autem declinatione phlegmones, dum educi iam excrementa poſtulant, quæ id valentius moliantur: vt vrticæ ſemen, & mulſa, in quam fuit coniectum paululum acrium herbarum: quales ſunt origanum, hyſſopum, calaminthe, pulegium, & illyricæ ireos radix. Oxymeli etiã quod ex marrubio cõficitur, crasſiora pectoris pulmonisq; excrementa incidere poteſt. In vniuerſum autẽ quæ in alto corpore affliguntur phlegmone, eæ partes paulo acriora, q̃ pro phlegmones natura, medicamenta deſyderant. Reſoluuntur ſiquidem eorũ vires, dum

Clyſmos non poſſe uſq; ad ieiunum aſcẽdere.

Gula affecta, cataplaſma, eſſe applicãdum ſuper ſpinam dorſi.

Pectus per quã regionem purgetur.

Pectori phlegmone obſeſſo quæ medicamenta conueniant.

Inflammatiões altius ſitæ, cur paulo acriora medicamenta poſtulent, q̃ pro ipſarum ratione.

alte deſcendunt. Hac ratione & cucurbitula (ſtrenuũ planè auxilium) eſt inuenta, tum vt foras euocentur quæ ſunt in alto, tum vt eximantur & eruantur, quæ iam in ſcirrhum abeunt. Verùm vtendum cucurbita in ipſa parte quæ phlegmone vrgetur, inter initia non eſt, ſed poſtea q̃ vniuerſum corpus vacuaueris, * atq; ex vſu iam eſſe videatur, eorum quæ in inflãmata particula continentur, aliquid aut vacuare, aut verſus exteriora reuellere. Proinde vbi affectus * etiamnum in generatione conſiſtunt, minimè ipſis membris quæ laborare incipiunt, ſed iis quæ continua his ſunt, cucurbita imponi debebit, auellendi in cõtrarium cauſa. Sic nanq; ad mamillas cucurbitas imponimus, quum ſanguis ex vtero profluit, defixo maximè in ipſis communibus pectoris & vteri vaſis, eius ore. Sic ſi è naribus ſanguis profunditur, præcordiis maximas cucurbitas affigimus. Sic & omne aliud ſanguinis profluuium, ad contrarium per communes venas auertimus. Quemadmodum rurſum & ſanguinem (ſi ita eſt opus) attrahimus. Siquidem quum menſes euocare in animo eſt, pubi & inguini cucurbitam affigimus. Ad hæc, in occipite cucurbita defixa, efficax eſt remedium ad oculorum fluxiones. Vacuari tamen prius totũ corpus expedit. Nam ſi refertum ſanguine corpus ſit, in quæcunq; parte capitis cucurbitam defixeris, totum ipſum implebis. Aduerte autem, vbi dicimus aſtringere incipiẽtem phlegmonem eſſe opus, nõ quodlibet aſtringens in iis quæ deuoranda ſunt, exhibendum eſſe: ſed ea tantùm, quibus nulla corruptrix admiſta vis inſit. Nam chalcanthus inter præcipua aſtringit, ſicuti etiã miſy, & ſori, & chalcitis, & diphriges, & æs vſtum, & ſquamma eius, & flos. Verùm hæc medicamenta noxia deuorata ſunt. Quocirca ſtomaticis ea miſcere tutum non eſt. Defluit nanq; interdum ex his aliquid ad uentriculum. Sed nec aloen probè miſcueris iis medicamentis,

Cucurbitula quorſũ inuẽta.

Cucurbitula qñ utendum.

Cucurbitulæ quorſũ ad mãmas affigi ſoleant.

Cucurbitulas ſanguinem a parte reuellere atq; ad ipſam, ſi fuerit opus, attrahere.

Cucurbitula pubi affixa, menſes euocat: oculorũ aũt fluxiones reuellit occipiti admota.

Cucurbitula non eſſe utendum, prius q̃ uniuerſum corpus uacuetur.

Aloen miſcendam non eſſe medicamentis q̃ gratia phlegmones propĩnãtur: niſi aluũ uelimus deiicere.

quæ phlegmones alicuius cauſa, quæ intus conſtiterit, deuoranda ſunt. Quando huic quoq; purgādi uis quędam ineſt. Cæterùm vbi phlegmone prorſus inclinauerit, ſi quis paululum aloes admiſceat, deiiciendi vētris gratia, qui prorſus non deiecerit, nihil lædet. Quāquā ſatius fuerit mercuriali, aut vrtica, aut cnico, aluū ſic laborantium ſubducere. Admodū itaq; neceſſaria eſt indicatio quæ à particulis ſumitur. Quæ nec ipſa ſat eſt ad curandos morbos, niſi etiam methodos de medicamentis didiceris. Vt autem ad affectus capitis iam noſtra reuocet oratio, oxyrhodinū, quo caput phreniticorum ꝑfundimus, ſanè vniuerſos redarguit, quicūq; principem animæ partē in corde ſtatuunt. Siquidē per id genus affectus, nō capiti, ſed pectori præſidia admouenda eſſent. Atqui non in phrenitide modò, ſed in lethargo etiā (quod vitiū illi contrariū quodāmodo ſecundum ſpēm exiſtit) vniuerſi applicant ipſa remedia capiti, in quo ſcilicet princeps animi pars reſidet. Ergo quum humor qui in capite redundat frigidus eſt, inſenſibilitas īmobilitasq; hoīem opprimunt: quū uerò calidus eſt, perpetuus potius motus, vnà cum rōnis noxa. Accidit enim ſegnitia ex frigore: ex calore īmodicus motus: ex humoris verò vitio, dementia. Igiť in eiuſmodi affectibus, ſi virtus valida ſit, ac nihil aliud prohibeat, vt crudi humoris copia, vel ætas puerilis, uel anni tēpus, vel regio in qua ſit extrem⁹ calor, vel frigus, ſtatim ab initio vena tūdenda eſt. Atq; hoc quidē cōmune utriq; uitio, & ei quod cū ſopore, & ei quod cū uigiliis incidit. Cōmune prǽterea utriuſq; eſt, ut oxyrhodinū in principio admoueas. Nam repellēdus à capite humor eſt, quiſquis is fuerit. Quæ ſequunť, cōtraria ſunt. Nā quæ cum uigiliis coniuncta ſunt, ea lenire expedit: quę cū immobilitate, excitare. Iure ergo quū in ſummo incremēto ſunt, iis uitiis quæ ꝑuigilio & delirio infeſtāt, perfuſiones ex papaueris capitibus appli

Aluum tuto emollientia.

Lethargus eſt affectus cōtrarius phrenitidi

Animā rōnalē cōſiſtere in capite.

Pricipis animę facultatis ſymptomata ſingula unde proficiſcantur: & quatatione ſint cūranda.

Oxyrhodinū quibus conueniat affectib⁹.

Affectuum qui cum peruigilio & delirio infeſtant, curatio.

cabimus. Odorē quoq; naribus obiiciemus: ac narium alas intus, uel frontē ex ſimilibus medicamentis illinemus. Quippe ſopire, ac ſtupefacere principē facultatē oportet: cerebrū ſcilicet, quod ſupra modū īcaluit, refrigerando: in cōtrariis aūt uitiis excitare: ac noxii humoris, q citra putredinē, & citra febrim, altos ſopores īuehit, crasſitudinē īcidere, excalfacereq́;. Tales nimirū altos ſopores, Græci apoplexias, caros, & catochas appellāt. Quòd ſi qñ humor putreſcat, vtiq; cum febri incidunt ea genera: vocaturq́; morbus Græcè lethargus. Incoquentes igit in aceto thymū, & pulegium, & origanū, aliaq́; id genus, naribus ſic affectoꝝ admouebimus, quo uapor ſublatus ad cerebrū, humoris craſſitudinē diſſecet. Mox etiā palatum ualentibus & acribus medicamētis ungemus. Ab his uerò etiā ſternutamētis utemur: tū capiti ſimiles præſidiorū facultates imponemus, adaucta ſemꝑ eorum, etiā ad ipſum vſq; ſinapi, uehemētia, ſi uitiū diu ꝑſeueret. Quinetiā cucurbitis ad utrūq; uitium, ſi diutinū ſit, utemur: itemq́; caſtoreo: qppe quod ipſum probè cōcoquit, debitè administratū. Quoties aūt medicamenti alicuiꝰ vim exactè ad cerebrū deſcendere uoles, ad coronalē uocatam ſuturam (cuius plurima diuerſitas in hoībus eſt) id applicabis. Nā præter reliqua, tenuisſimum, & rarisſimū eo in loco eſt craniū. Cōmodius etiā fuerit, ſi & cū infrictione id facias, aut tōſis capillis, aut etiā planè abraſis. Quòd ſi humidū ſit quod applicandū eſt, ſi id ex alto effundas, ac ueluti fontis ritu illidas: qppe penitus intrò ab ictu magis impellit. Sicuti aūt hîc uehementior humoris caſus ꝓducit, ita ī oculis aduerſat. In capite nāq;, inſenſile os eſt quod ferit: in oculis mēbranoſa quædā & ībecilla, maximeq́; ſenſilia corpora. Et ī capite qdē, aliud eſt quod ictū excipit: aliud quod curatur: quodq́; ut ictum non ſentit, ita facultate, quæ ex incuſſu ad ipſum peruenit, fruitur. At in oculo, quod eſt curan-

Affectuum qui cum ſopore inuadūt, curatio.

Lethargus qd.

Coronali ſuturæ eſſe applicanda medicamenta, quorū uim exacte ad cerebrū deſcēdere uolumus.

Capiti inſtituta fomenta humida, eſſe illidēda ab alto.

dum, idem valenter feritur. Quare infundere huic ſenſim medicamenta, liquata humoribus mitisſimę facultatis, oportet, attollentes palpebram ſuperiorem blandisſimè. Meritò autem commendatur ad phlegmonē oculorū, ex oui humore, id quod tū glutinoſum eſt, tum minimè mordens. Cæterùm quæ terrea corpora oculariis medicamētis miſcenda ſunt, ea læuigari exactisſimè debent. Dolent porrò vehementer oculi, aut ex vehementi acris confluentis humoris morſu: aut ꝙ eorum tunicæ plenitudine diſtendātur: aut propter craſſorum humorum, flatuoſi'ue ſpiritus extenſionē. At morſum quidem, tum purgantibus medicamētis, deorſum nempe reuellendo, & vacuando, curare conuenit: tum ipſi particulæ oui humore infuſo, quo per eum acris fluxio ſine offenſa eluatur. Vbi autem concocta iam ipſa phlegmone fuerit, & ſimul corpus vacuatum, tum vtiq; lauationes in balneo his ſunt aptisſimæ. Nam & dolorem ſtatim ſedant, & fluxionē quæ ad oculos fertur, ſiſtunt, maxima quidem eius parte inter lauandum per totum corpus excreta: reliquo verò contemperato. At diſtentionem quæ ex repletione prouenit partis, misſione ſanguinis, & alui deiectione, & infernarum partium frictione, curare conueniet. Quòd ſi necesſitas aliquando vrgeat, etiā ligandis artubus: mox fomentis ex aqua dulci modicè calida, laboranti particulæ adhibitis. At humorum, vel flatuoſi ſpiritus extenſiones curabimus, vacuato prius in his quoq; toto corpore: ſed & humorum momento auerſo deorſum. Mox localibus remediis vtendum: nō tamen medicamentis iis quæ repercutiant, ac reprimāt, ſed potius iis quæ diſcutiant. Igitur fœnogræci decoctum iis infundendum eſt: quòd omnium maximè ſine offenſa digerat. Verùm tum reliquos morbos, tum phlegmonas, ſicubi curas, nullo euaporante auxilio prius fidenter vtêris, quàm totū corpus, aut pars quæ

Oculorū phlegmonas iuuat albumen oui.

Oculorū dolor unde exoriat.

Oculorū morſus curatio.

Oculorū inflāmationi quā, & cur balneū cōducat.

Oculorū diſtētionis a plenitudine curatio.

Oculorū a flatulenta ſubſtātia extenſorū curatio.

Fœnigræci decoctū oculorū tēſioni cōfert.

excrementum tranſmittit, vacuetur: aut contrariis qualitatibus alteretur, ſi aliquam intemperantiã ſortiatur, quæ ipſius fluxionis exiſtat cauſa. Sic enim diutinas oculorũ fluxiones curam⁹, oculis ipſis dimisſis, atq; ad capitis cuſtodiam conuerſi. Plurimum autẽ vel frigida intemperies caput vitiat, vel humida: nec dubium eſt, quin etiam ambæ congrediantur. Rariores ſunt, quæ propter calorem, acrem oculis fluxionẽ immittunt. In quibus oleo crudo & Hiſpano, & roſaceo, vti expedit: tũ frequenti ex aqua dulci in balneo lauatione. Quòd ſi arteriæ, venæ'ue quę iuxta oculos ſunt, imbecilliores ſint redditæ, adeò vt aliorum vaſorũ ſuperuacua recipiant, aliqua earum parte excisa, aut etiã totis abundè altè præciſis, dura cicatrice quod intereſt intercipiemus. Cæterùm in reconditis vaſis hoc fieri nequit: ac proinde eorum vitia ægrè curationem recipiunt. Vaſa verò conſpicua, vel abſq; chirurgia, licet corroborare: illitis medicamentis, quæ robur inſerãt. Eſt & quando calidus ſanguis, ac vaporum plenus, ad caput aſcendit, ac maximè in arteriis redũdat. Cui vitio ſaluberrimum eſt remedium, vt eæ incidantur arteriæ, quæ circa caput & calidiores apparent, & maiorem exhibẽt pulſum. Quæcũq; verò & paruæ, & prope cutem reſident, harum vel ſi partem aliquam excideris, veluti facere in varicibus crurũ ſolemus, aptius erit. Quòd ſi inter nudandũ appareat tibi vas magnũ, aut magnum exhibere pulſum, tutius fuerit vinculo id prius excipere: mox quòd in medio eſt, præcidere. Sunto autem eiuſmodi vincula ex materia aliqua minimè putreſcibili. Potisſimum ſi iis arteriæ ſint excipiendæ. Etenim quæ caro in abſciſsis vaſorũ partibus coaleſcit, ea pro operculo eſt, atq; ipſoꝵ oſcula cludit. Quod quidẽ vbi factum iam cernimus, decidere tunc tutò vincula pñt. Ac ſic etiam varices curamus quæ dilatatæ ſunt uenę, potisſimũ circa crura & teſticulos.

Digerentibus non eſſe utendum intrepide prius q̃ uniuerſo corpori, aut parti quæ excrementũ trãſmittit, conſultũ fuerit.

Oculis uaſa adiacentia pręcidenda tũc eſſe, dum imbecilliores reddita, aliorum uaſorum excremẽta recipiunt.

Vaſa cõſpicua poſſe abſque chirurgia corroborari, illitis medicamentis quæ robur inſerant.

Vaſa excidendi ratio.

Varices quã ratione curentur.

GALENI PERGAMENI DE MEDENDI methodo. LIB. XIIII.

HAVD LONGE' VERO' ABeſt à phlegmone alius morbus eryſipelas dictus: qui quidem ex ſucco bilioſo ortus, tumorē caloremq́; cum illa ſortitur communem. Diſſident inter ſe tamen affectus ii, primū maximeq́; colore. Quandoquidem ſi is ruber ſit, vitium vocatur phlegmone. Sin pallidus, flauus'ue, uel ex pallido, flauoq́; colore miſtus, eryſipelas. Præterea pulſatio eſt magnæ phlegmones proprium ſymptoma: qppe quæ copioſo ſanguine in aliquam particulam procumbente, orta, altè magis in corpus demittit: inibiq́; dolorem pulſatilem, cum tenſione & renixu excitat. Eryſipelas uerò in cute potius conſiſtit: ob tenuitatem ipſius pallidæ bilis. Ac corpore quidē pro naturæ modo ſe habēte, amarę bilis ſuccus exhalat inſenſibiliter. Vbi uerò is vel lōgè copioſior, vel craſſior, q̄ pro modo naturæ, redditus, vniuerſus ad cutim cōpulſus fuerit, eam tum perurit, tum in tumorem attollit, aliquid etiam ſubiectæ partis occupās. Hic itaq; affectus eryſipelas nuncupat. Qui quidē interdum cū exulceratione ſupremæ cuticulę accidit: vbi ſcilicet bilis ipſa craſſior ſimul atq; acrior exiſtit. Interdum aūt ſine hac incidit. Vbi verò nec planè bilioſa, nec ſanguīea fluxio eſt, ſed ex ambabus cōflata: vtiq; ab eo quod in miſcella exuperat, nomē tumori indatur: dicaturq́; de eo id quod præpollet. Sic ut uel phlegmonē eryſipelatoſam affectum ipſum vocemus, vel eryſipelas phlegmonoſum. Cæterùm vbi neutrū vincit, ibi vitiū phlegmones eryſipelatosq́; medium vocet. Ergo oībus qui ſic præter naturam conſiſtunt tumoribus, cōis indicatio vacua-

Eryſipelas unde gignatur.

Eryſipelas qūo a phlegmone differat.

Phlegmones gn̄atio & ſymptomata.

eryſipelatis generatio.

Eryſipelas qd.

Phlegmone eryſipelatoſa.

Eryſipelas phlegmonoſū.

Euacuatio in tumoribus prę ter naturã, duplex.

tio eſt: quæ nimirum adminiſtrat̃ duplex: vna repellentium ad alias partes: altera per halitum digerentium. At quoniam eryſipelas non quantitate modò affligit, ſed etiam ob vehementẽ inflammationẽ qualitate ipſa cruciat, requirit ampliorem refrigerationem q̃ phlegmone. Cauendũ tñ eſt interim, ne in princeps aliquod membrum ipſam bilem repellas. Ac proinde, quẽadmodũ in phlegmones curatione, poſt totius corporis vacuationem auxiliis repellentibus vtimur, ſic facies in eryſipelate: ſed pro ſanguinis miſſione, medicamẽto quod bilem trahat purgans: ipſam verò afflictã partem refrigerans. Cuius ſanè refrigerationis terminus eſto ipſa coloris mutatio. Etenim quod purũ eryſipelas eſt, ſtatim cũ hoc conqeſcit. Quod nõ purũ, ſed quodãmodo phlegmonodes, ſi pluſculũ refrigeres, liuidã cutim præfert: nigricatq́;, ſi magis. Quã ob rẽ ſatiꝰ fuerit, vbi laborãtis particulæ alteratũ colorem uideris, à refrigerãtibꝰ aſtringẽtibusq́; ad cõtraria trãſire: prius q̃ uel liuida, uel nigra prorſus fiat. Refrigerãt porrò ſolanum, ſemperuiuũ, portulaca, vmbilicꝰ veneris, pſyllium, altercũ, lactuca, intybũ, paluſtris lenticula, cerata ex aqua admodũ frigida, & alia id genus. Vbi verò inflãmatio ægrotãtis mẽbri iam deſiit, cataplaſma illi, prius q̃ liueat, ex hordei farina imponendũ. Quòd ſi liuor iã occuparit, id inciſa prius cute imponat̃: perfundendusq́; locus plurimùm quidẽ ex aqua calida. Sed & marina aqua, & muria cõducet interim. Quin etiã ipſi cataplaſmati eiuſmodi aqua, uel acetũ, vel oxalme miſceatur. Nullum aũt valenter calfacientiũ eſt medela eryſipelatis, prius q̃ id quod mutat̃, deſinat eſſe qđ antea fuerat, atq; alterum iam, illiq́; cõtrarium, euaſerit.

Eryſipelatis curatio.

Eryſipelatis refrigerandi terminus ſit ipſa coloris mutatio.

Eryſipelati refrigerando medicamenta idonea.

Interdum etiam eryſipelas miſcetur œdemati: diciturq́; eryſipelas œdematoſum: quẽadmodum ubi ex nimia refrigeratione durum ægreq́; ſolubile eſt redditum, eryſipelas ſcirrhoſum vocabitur. Quod igitur ad

Eryſipelas œdematoſumq̃ñ accidat.

Fricatio crurum in Tumore hidropis. qualis facienda

curationem pertinet, potiſſimum contra exuperans eſt pugnandum: non neglecta interim alterius indicatione. Sicuti autem ex bilioſa fluxione eryſipelas, ita ex pituita conſtat œdema, exiſtens laxus quidã tumor & indolens. Qui quidem in aquæ inter cutim diſpoſitionibus, nec non in phthoe, ſolet etiam pedes affligere. In illis tamen affectibus, quũ talis tumor ſymptoma ſit, nullam ſeorſum propriam curationem requirit. Nam ſatis erit tunc perfricare crura, aliàs oxyrhodino, aliàs oleo cum ſale, aut etiam oxyrhodino ſal habente. At ſi ex pituitoſo humore in particulã influente œdema conſtitit, abundè aliquando ſatisfacit ſpongia recens, potabili oxycrato madidata. Deligare verò ipſam debes, ab inferiore parte incipiens, ac ſupra deſinens. Si recentis copia non ſit, antiquam detergebis, expurgabisq́; nitro, aphronitro, & aqua lixina. Quod ſi ſic œdema non ſubſidat, vbi rurſus deligabis, puſillum aliquid aluminis coniicies, ac nouam ſpongiam admouebis: aut etiã elychnion molle, madensq́; ex poſca, quæ aluminis nonnihil receperit. Sit autem arctatio mediocris, veluti in oſſis fractura. Ac primæ quidẽ faſciæ iniectiones, quæ ſcilicet infernè incipiũt, magis arctandæ: quæ deinceps ſunt, ſenſim remittendæ. Idoneum etiam medicamentum ad hæc eſt glaucium ipſum, liquatum in poſca: noſtrũq́; medicamen, quod ex eo conficitur: quodq́; non œdemata modò, verùm multo etiam magis tum eryſipelata, tũ phlegmonas incipientes ſanat: ac potiſſimum calidas. Porrò ſcirrhoſis affectibus (qui à glutinoſis, aut craſſis, aut vtriuſq; rationis participibus humoribus trahunt ortum) nullum vehementer excalfaciens, ſiccans'ue medicamentum eſt aptum. Nam quæ eiuſmodi ſunt, digerunt quidem ſubtilia: quod verò reliquũ eſt, multo magis impingunt. Qua ratione etiã calculi gignunt in renibus: aſſo ſcilicet in his craſſo glutinoſoq́; ſucco.

Oedema eſt humor laxus & indolens, ortus a pituita.

Oedematum curatio.

Alumen œdemata diſcutit.

Glaucium & diaglauciũ, œdemata, eryſipelata, & phlegmonas ſanat.

Scirrhis non conueniunt medicamenta uehementer calfacientia & ſiccantia.

Calculi quoque nerentur. in renibus

Quare ea tantùm ſunt admouēda tumoribus induratis, quę molliēdo digerere pñt: cuiuſmodi ſunt, tū ceruina medulla, tum vitulina, tum ſeuū hircinum, taurinum, & leoninū. Ad hæc, Ammoniacū Thymiama, & bdellium vtrūq;, ſicuti etiam ſtyrax. Sed ex his, humētiora ſunt præferenda. His igitur attentus indicationibus, etiam complicatos affectus ſanare poteris. Cæterùm ſi tendones & ligamenta indurata fuerint, aliquid incidentium emollientibus admiſcere oportet: cuiuſmodi vel imprimis acetum eſt. Equidem pyriten lapidem, aut molarem, ſed candentem, in aceto quam acerrimo extinguere ſoleo: dein ſcirrhoſum ligamentum, vel tendonem exponere, vt calentem vaporem excipiat, in eoq́; dimoueatur. Poſtea verò medicamē quod emolliat impono: oleoq́; aliquo tenui, à principio curationis, particulam laborantē perfundo. Itaq; curatio quæ per acetum adminiſtratur, vtilis eſt uitio iam adulto: & quum præparata iam ſub mollientibus pars fuerit. Ad ligamenta autem & tendones, nec ſæpe, nec inter initia, nec longo tempore, medicamentis quæ ex aceto componuntur vtendum eſt. Quamuis in liene & carnoſis muſculi partibus tutus eius ſit vſus. Ac Ammoniacum quidem thymiama liquatum aceto, ad luti ſcilicet craſſitudinem, complures lieni imponunt: idq́; ſolum ei curando ſæpe fuit ſatis. Induratis etiam muſculis, vbi emolliti per alia medicamenta iam fuerint, Ammoniacum aceto liquatū maximum vſum præſtat. Sufficit autē eo vno altero'ue die uſos, rurſus ad emollientia reuerti. Ego verò medio tempore cataplaſmate ex althea ſum vſus. Cuius radix ſeuo anſerino, aut gallinaceo, aut ſuillo liquata, ſalutare ad emolliendos ſcirrhos medicamen exiſtit. Silueſtris quoq; maluæ, quæ paſſim naſcitur, folia, cum ſupradictorum aliquo tunſa proficient. Meliora tamē crudis ſunt, quę modicè ante ſunt cocta. Variatur itaq; cura-

Scirrhis ſunt admouenda, quæ molliēdo digerere poſſunt.

Induratos tendones qua ratione oporteat curare.

Aceti uſus q̃ induratis conferat.

Ammoniacum aceto liquatū lieni indurato conducit: nec aliter induratis muſculis.

Altheæ radix ſeuo anſerino, liquata, ſalutare ad emollien dos ſcirrhos medicamē exiſtit.

Molliendo ... digerendo ...

Flatuosæ inflationis curatio

Curationis modus uariatur, ꝑ differẽtiis particularum.

tionis modus pro differentiis particularum. Quippe laborantibus pręcordiis œdemate, nemo ex poſca frigidam applicuerit ſpongiam: nec abſynthium oleo incoquens, genu quiſq̃ perfudit. At iecinori ægrotanti & lieni, cum maxima vtilitate adhibetur. Vocatur igitur ſcirrhus impræſentiarum tumor durus & indolẽs, non tamen omnino abſq; ſenſu. Talis enim non eſt ſanabilis. Reliqui omnes, ſicuti ægrius ſenſilẽ ipſam partem affectam reddunt, ita omnino inſenſibilem non efficiunt: vtiq; ſi ſenſilis ſit natura. Ligamenta nanq; ſcimus inſenſilia eſſe. Sed iam ad inflationes nos cõuertamus: quæ quidem ex flatuoſo ſpiritu in aliqua cauitate collecto oriuntur. Differt autem inflatio ab œdemate, q̃ ille tumor ſit laxus & digitis cedens: vtpote à pituita exortus. Inflatio autem maximẽ renitatur tangenti, ſonitumq́; veluti tympanum reddat. Scopus autem omnium inflationum communis eſt, vt quod pręter naturam eſt, vacuetur, in quocũq; id contineatur. Proprius verò, vt tenuiſsimis & calidis poteſtate medicamentis. Atq; in ventriculo quidẽ, inflatisq́; viſceribus, oleum quod tenuium ſit partium, quodq́; rutã habeat incoctam, aut ſemẽ cumini, aut apii, aut petroſelini, id præſtabit. Aliquando verò & cucurbita magna bis ter'ue ſine inciſione medio ventri affixa. At in artubus & muſculis, qui ſub cute, aut etiam membranis quæ oſſa veſtiunt, ſunt, inflatione orta, ſi citra dolorem ſit, lixiuium noua ſpongia exceptũ, abundẽ fuerit. Sin dolor quoq; vrgeat, vngenda pars eſt oleo, q̃d relaxandi, remittendiq́; vim habeat. Muſculi verò ſimul & inflati & dolentes ob cõtuſionem, ſatius eſt, ut in principio ſapa cum vino & aceti pauxillo, mediocriq́; olei portione, oĩbus vnà modicẽ calfactis, atq; lana ſuccida exceptis, foueant. Quòd ſi ſuccidæ facultas non ſit, ipſius œſypus iniiciendus ſupradictæ miſcellæ eſt. Ceratũ etiam quod ex œſypo componit, ad idem

Scirrhus quid.

Ligamẽta eſſe inſenſilia.

Inflatio ab œdemate quõ differat.

Inflationũ ſcopi.

Inflationes uiſcerum quõ diſcutiantur.

Cucurbitula flatui diſcutiẽdo eſt idonea.

Lixiuium ex ſpongia applicitũ, extremarum partiũ flatus diſcutit.

Muſculorũ cõtuſioni quę cõferant.

Oeſypus.

non inidoneũ fuerit. Debent enim cõtuſi muſculi leni ri medicamento, cui miſta facultas ſit, quæ ſimul cõco quat, digerat, & modicè aſtringat. Quandoquidem ſi nihil aſtrictionis ſortiaẽ, auget aliqñ phlegmonas, præ cipuè in iis corporibus, quæ ſunt plethorica. Igiẽ ſi do lor vehemens vrgeat, mitigatiua magis medendi rõ ne vtêris. Sin uerò ille abſit, maiori vi cõtra inflationẽ inſtabis, per valentiora medicamẽta. Cuiuſmodi ſunt lixiuium, acetũ, & poſthęc, vinũ. Quoties ergo de mitigando nõ laboras, illorũ plus in miſturam coniicies. Rurſus ubi repellere ſtudes, vini nigri, auſteriq́;, plus q̃ ipſorũ, immittes. At ſi digerere malis, lixiuii plus ĩdes. Acetum uerò ſi his miſcebis, ad ambo erit vtile, propterea quòd miſtas habet facultates. Quòd ſi muſcul⁹ prorſus ſine dolore ſit, licet in lixiuii penuria, pro illo aphronitrũ ĩmittere, idq́; minimè lapidoſum, ſed ſpumoſum magis. Inflationes aũt inueteratas, primò quidem aliquo ex iis quæ ex lixiuio conſtant, fouebis. Secundò verò ſtrigmentis gymnaſiorum feruefactis, & mox colatis, pollinem calcis viuæ inſpergito, vſq; ad craſſitudinẽ luti: ac tandem cataplaſma id, affectæ ſedi admoueto. Salutare etiã his medicamen eſt, quod ex ſycomoro conficiẽ. Eſt & alius inflationis affectus, priapiſmus dictus: quo detentis, vel inuitis, pudendũ arrigitur. Etenim quũ neruus propriã colis ſubſtantiã con ſtituens, natura cauernoſus exiſtat, vbi halituoſo ſpiritu impleẽ, eiuſmodi affectũ excitat. At halituoſus ſpũs in animalis corpore gignitur ex ſuccis ſenſim excalfactis. Imprimis ergo ea vacuatione vniuerſum vacuandum eſt corpus, quę maximè videbiẽ ex vſu fore ægrotanti. Dein verò imponendum ipſi laboranti particulæ medicamentum eſt, ſi ea calidior ſit effecta, quod ad portionẽ caloris abundantis refrigeret. Sin aliter, inter initia quidem, omnino quod modicè refrigeret: poſtea verò, id neceſſum non eſt. Pari modo & quæ

Contuſis muſculis medicamenta qualia nã eſſe debeãt

Acetum miſtas facultates ſortitur.

Inflationes inueteratæ qua ratione curandæ ſint.

Priapiſmus qd

Halituoſus ſpiritus gignitur ex ſuccis ſenſim excalfactis.

Priapiſmi curatio.

circa lumbos ſunt particulæ omnes, eiuſdem faculta-
tis medicamento comprehendendæ ſunt. Etiam reli-
quus victus exhibēdus, qui & flatui aduerſetur, & ſic-
cet. Equidem quendam adoleſcentem ſic affectum cu-
raui, primùm quidem ſanguine miſſo: dein cerato, fa-
cto ex roſaceo ſimplici, imbutoq; aqua frigida, puden
do ac lumbis impoſito. Simili modo & alium, qui poſt
miſſum ſanguinem, humido medicamento, quod ex
chamæmelo conficitur, eſt vſus. Porrò iſtis etiā nym-
pheæ aliquid potandum exhibeo, ſaltem in principio.
Mox viticis ſemen; ac ſi traxerit adhuc vitium, rutæ
ſemen copioſè comedendum (Eſt enim illud cōmune
præceptum oīum fermè, quos vitioſus ſuccus creat,
morborum, quòd in fine calfacientibus & ſiccantibus
ſit vtendum. Quippe hæc quod reliquū humoris eſt,
prorſus abſumunt) At verò maximè tumefactam cu-
iuſdam linguam curauimus, catapotiis ex aloe, ſcam-
monia, & colocynthide, veſperi datis, illum purgātes;
lactucæ autem ſucco ipſam linguam colluentes. Quòd
autem in priapiſmo vomitoriis medicamentis potius
quàm ſubducentibus ſit vtendum: in linguæ vitio con
tra: id ex partiū ſitu indicari perſpicuum eſt. Nā auer-
ſionis in contrarium, non à ſubſtantia, ſed à curandi
membri poſitu, inuentio præſtatur. Porrò ex tumo-
ribus rubeus quidem, ſubeſſe humorem ſanguineum
indicat: ſicuti flauus & pallidus, perſimilem ipſis bilē.
Subalbidus verò & laxus pituitam. Sunt & alii tumo-
res fuſci, liuidi'ue, tactui admodum renitentes. Quòd
ſi membrum ſortiatur euidentiores venas, exaltatas
eas iuxta hoſce tumores à craſſo & nigriore quodam
modo ſanguine videre licet. Qui humor, vbi incalue-
rit impenſius, aut propter putredinē, aut febrē phleg-
monodem, nigram efficit bilem, quam ne mures qui-
dem ipſi guſtauerit. Terra quoq; ab ea raditur: ac par
tes quæ raduntur, omnes attolluntur in altum: voca-
turq;

Nymphea.

Viticis ſemen.
Rutæ ſemen.

Preceptum practicum

Linguam maxime tumefactam qua rōne curarit Galen⁹.

Auerſio eſt molienda in contrarium.

Color tumoris humorē a quo eſt ortus, declarat.

Atræ bilis generatio, & facultas.

turq́; is affectus tum feruor,tum fermentatio.Eſt nãq; is humor talis,quale eſſe acetum docuimus: ĩ vomitionibusq́; non raro percipitur acidus:vt amarus,qui pallida dicitur bilis.Quæ igitur verè dicitur atra bilis,acida certè eſt,atq; terram fermentans , omniq́; animanti iniocunda. Quæ uerò vt talis fiat eſt apta , ea dicitur melancholicus humor:vel nigra etiam bilis:ita tamen ut diſtinguatur ab altera quæ ex aſſatione oritur . De nominibus tamen anxia diſceptatione neglecta nonnulli præter naturã tumores,ex eiuſmodi naturæ ſucco proueniunt,cuiuſmodi eſt fæx in vino,& amurca, in oleo.Qui quidem ſpatio temporis putreſcente humore,proptera ꝙ ſit impactus in vaſis,exulcerantur.

Fermẽtatio q̃d.

Melãcholicus ſuccus.

Atq; huiuſmodi ſanè affectum communiter omnes cãcrum appellant.Quod vitium, perinde vt reliqua omnia,plurimam habet in maioris minoriſq́; ratione differentiam.Igitur communis cancri curatio , eſt melãcholici ſucci vacuatio.Mox prohibitio , ne de cætero talis humor colligat in venis:particulæq́; , ne amplius redundantem ſuccum recipiat,corroboratio . Soluemus autem melancholicum ſuccum,drachmis quaternis epithymi,ĩ ſero lactis,aut mulſa,exhibitis: aut propinato medicamine noſtro,quod ex duobus & triginta ſimplicibus conſtat . Poſt purgationem dictum iam de omnibus eiuſmodi affectibus eſt,ꝙ uel repellere humorem qui in membrũ procubuit oportet:vel ipſum digerere:præterea ꝙ in principio quidem,tam in ipſo purgationis tempore,q̃ ante id, repellere:vbi iam totum corpus exquiſitè purgaueris,digerere . Vbi tamẽ mediocris tantùm purgatio præceſſerit , miſtum eſſe quod applicabitur pharmacum,ex repellente digerenteq́; facultate conueniet.Cæterùm ad diſcutiendos cãcros , mediocrium virium medicamẽtis eſt opus:quæ nec propter imbecillitatem vincantur:nec propter effectus vehementiam,ipſum ſanguinem craſſent.Quia

Cancri generatio.

Cancri curatio

Melancholicũ ſuccum purgãtia.

uerò ipſius vitii malignitas, ab iis quæ mordent irritatur, & efferatur, ob id utiq; non modò mediocria uiribus, ſed etiam minimè qualitate mordentia, eiuſmodi affectibus ſunt idonea: materia quorum, ex vſtis, elotiſq; metallicis deſumetur. Quippe quæ medicamenta ex his componuntur, ad ſanandos incipientes cācros, magnam uim obtinent. Maiores verò ſat fuerit, ſi his prohibeantur augeri. Cæterùm ſi quando cancrum p chirurgiam curare audebis, cœpiſſe quidem ab euacuando per purgationem melācholico humore oportebit. Vbi verò quod vitiatum eſt, totum prorſus excideris, ſic vt nulla ſuperſit radix, ſines effluere ſanguinem: nec propere eum inhibebis: imò premendo potius quæ circum ſunt, venas, exprimes ex his craſſiorem ſanguinem: mox aliis vlceribus ſimiliter curabis.

Metallica medicamenta, ſanandis incipiētibus cancris idonea.

Cancri per chirurgiam curatio.

Eſt aliud vitium, carbunculus appellatus, quod ex humore craſſo, feruenteq; naſcitur. Incipit hoc plerūq; à puſtula: aliquando verò & ſine hac. Cæterùm inter initia, quibus hoc inſtat, ſcabūt omnino particulam. Mox oritur puſtula quædam, modò cineris colorem referens: modò etiam nigrior: qua rupta, vlcus cùm cruſta gignitur. Omnibus præterea his circumpoſita caro in ſummam peruenit inflammationem: colore, magis q̄ phlegmone, nigricans. Neceſſariò autem ſic affecti febricitant: quare ab inciſa vena incipienda curatio eſt, detrahendusq; ſanguis ad animi vſq; deliquiū: niſi aliud aliquid obſtet. Imponi verò ſibi ægra particula, quod ad humorum inflammationem ſpectat, refrigerantia deſyderat: pp craſſitudinem tñ humoris, atq; ēt malitiam, nec fluxionē auertere vnq̄ poteris: & ſi qñ id feceris, aliud quippiam, quod in alto ſit corpore, offendes. Atqui nec affluere is permittendus eſt. Quin potius inquirenda remedia ſunt, quæ cum modicè reprimendo, ēt digerere poſſint. Tale profectò eſt tum cataplaſma quod ex plantagine conficitur: tum

Carbunculi deſcriptio.

Carbunculum abſq; febre nō reperiri.

Carbunculi curatio.

Notandū.

Carbunculo cataplaſmata idonea.

quod ex cocta lente: ſcilicet miſcentibus nobis his teneram micam panis, & miſcellanei, & ī clibano cocti. Etenim panis omnino puri ſubſtantia in cutis meatibus hærere eſt apta. Furfuraceus autem, craſsiorum eſt partium. Super ipſum verò ulcus valēs aliquod imponendum eſt medicamen: cuiuſmodi eſt Andronis, Paſionis, vel Polyidæ. Liquariq́; id cum vino aliquo dulci ad ſordium craſsitudinem debet. Quæ autem pharmaca reliquis adhiberi vlceribus ſolent, nempe quæ concoquant & pus moueant, ea nunc adhibenda non ſunt: quando ita particulæ putredinem auxeris. Scarificare etiam eiuſcemodi tumores poſt ſanguinis miſsionem alienum non eſt. Sunto autem inciſiones altiores mediocribus, propter īfeſtantis humoris craſſitudinem. Inflammatione ceſſante, vlcus ad cicatricem ſimiliter reliquis, eſt perducendum. Atq; hactenus de carbunculis. Nunc verò de ſtrumis differam, quas chœradas Græci vocant: quæq́; fiunt, glandulis in ſcirrhoſum affectum mutatis. Eſt autem duplex ipſa glandularum natura. Quippe nonnullę earum in quorundam vaſorum medio, diductorum in varios ramos, adtuendum eorum robur, ſunt conſtitutæ: quarum haud magnus vſus animantibus eſt. Aliæ verò, ad excipiendam ſaliuam, vel lac, vel ſemen, vel aliquem humorem alium gignendum, ſunt fabrefactæ. Atq; harum ſanè maior eſt vſus, nec aliter ſanandæ ſunt, ſi contraxerint ſcirrhum, quàm cæteræ omnes corporis partes. At quæ medium vaſorum ſpatium implent, in iis alia curationis indicatio præſtatur: qua ſimul cum vitio etiam pars ipſa tollitur: idq́; dupliciter, vel exciſione, vel medicamento quod putrefaciat. Sed tempeſtiuum mihi iam eſt, vt nonnihil de abſceſſu etiam dicam: cuius duplex eſt genus. Vnum, quum phlegmone in pus verſa pus ipſum tanquàm in aliquo eſt ſinu collectum. Alterum, quum

Panis puri ſubſtantia in cutis meatibus hæret.

Carbunculos poſt ſanguinis miſsionē eſſe ſcarificandos.

Chœrades.

Strumarũ ort⁹.

Glandularum natura eſt duplex.

Abſceſſuũ duplex genus.

nulla præcedente phlegmone, humor aliquis acris, isq; aliàs ſpecie alius, ſtatim ab initio in aliqua parte colligitur, circumpoſita corpora excorians. Frequentisſima verò huius morbi ſunt tria genera: nempe Atheroma, Steatoma, & Meliceris: à ſimilitudine contentarum in tumoribus ſubſtantiarum, ſic appellata. Eſt enim aliud eorum veluti ſeuum, aliud veluti mel, aliud pulticulæ, quam atheram vocant, ſimile. Curationis ipſorum indicationes ſunt communes: nempe id quod continetur, vel digerere, vel totum putre reddere, vel excidere. Aliqui igitur eiuſmodi tumorũ triplicem curationis rationem admittunt: quotquot ſcilicet ex tenuiore humore conſtant: vt meliceris. Aliqui duplicem tantùm, veluti Atheroma: quippe quod tum excidere, tum putre facere licet. Steatoma verò, ſola manuum opera curatur: quum nec putrefieri poſſit, nec digeri. In iis porrò abſceſſibus, qui in alto corpore deliteſcunt, ac potisſimum in viſceribus, medicamenta quæ ex aromatis componuntur, maximè ſunt ex vſu: vtpote quorum vis collectum humorem tum in halitum reſoluat, tum digerat. Theriace etiam, Athanaſia, Ambroſia, medicamenq; noſtrum, ex Cretica calamintha confectum, vnicè commendantur. Quicunq; igitur ex tumoribus toto genere exiſtunt pter naturam, ii ſui ablationem indicãt: vt exempli gratia, myrmecia, acrochordon, calculus in veſica, hypochyma, & mola in vtero, hoc eſt, caro quædam in formis. Siquidem omnia eiuſmodi ſummouere in totum contendimus. Quorum verò etiam locus ipſe affectus vna quæpiam naturalium eſt partium, prima ĩdicatio eſt, ut affectus ſanetur. Secunda ab hac, ſi is inſanabilis ſit, ut unà cum vitio pars quoq; ipſa excidatur: ſicuti in cancro, & ulceribus omnibus, quæ curationem reſpuunt. Econtrario verò in ſuffuſione, quod hypochyma vocant, uicti in prima indicatione, ad alium eam

Atheroma. Steatoma. Meliceris.

Abſceſsibus q in viſceribus deliteſcunt, medicamẽta quæ ex aromatis cõponuntur maxime ſunt ex uſu.

Tumores omnes præter naturam, ſui ablationẽ indicãt.

Hypochymatis trãſpoſitio.

locum, qui minoris ſit momenti, transferimus. Non deſunt tamen, qui hanc quoq; euacuare conentur. Iā verò humor qui in hydrocelis viſitur, alienus à corporis ſubſtantia, tota natura eſt: ſicuti etiam quæ in aſcitis hydropibus continetur aqua. Quarum certè vacuationem vel medicamentis quæ digerāt, molimur, vel chirurgia: in hydrocele quidem, immiſſo ſiphone: in aſcite verò, punctione adhibita. Quemadmodum autem in iis quæ ante comprehēſa ſunt, cum affectu ipſo exciditur etiam affecta pars, ſic & in hernioſis aliquid peritonæi. Pari modo & columella aliquādo vnà cum vitio amputatur: itidemq́; in cruribus & in teſticulis vnà cum varicibus ipſæ venæ. Adhæc tunica in naſo cum polypo, & foratus dens cum foramine. Verùm ex his nullum eſt, quod ad naturalem habitum reduci poſſit. In columella verò id omnino eſt conādum: nec properandum ad eam excidendam: ſed quando ad lori videtur tenuitatem redacta, tunc auferenda eſt. Similiter & excreſcentias carnis reducere ad mediocritatem oportet. Danda autem ī hiſce ſemper opera eſt, ut tum breui tempore, tum citra dolorem, tum quàm tutiſſimè cures. Verùm vt tutò cures, tribus ſis intentus oportet. Vnum primumq́; eſt, vt omnino abſolutionem operis conſequaris. Alterum, vt ſicubi hanc non ꝯſequaris, ſaltem cubantem non lædas. Tertium, vt vitium non facilè reuertatur. Ex horum autem cōſyderatione facilè cognitu eſt, quādo ipſius chirurgiæ, & quando medicamentorum ope pugnandum ſit. At chirurgiæ quidem ſtudium, in iis præſertim quæ nunc ſunt propoſita, ad interemptionem eorum feſtinat. Quod verò ex medicamentis petitur, primū huc tendit, ut quod præter naturam eſt, tum uacuet, tum digerat: aut ſi per membri naturam, aut rebellionem vitii non licet, vt id tum in pus vertat, tum putrefaciat. Similem curationem deſyderant iis quæ comprehen-

Hydroceles curatio.
Aſcites curatio
Partes, q̄ una cū affectu amputentur.
Columella qn̄ ſit excidenda.
Medicis dādā operā eſſe vt cito citra dolorē, et q̄ tutiſſime curent.
Chirurgiæ ſtudium.

ſa ſunt, etiam ea quæ in numero & magnitudine conuenientem naturæ modum excedunt: quæq; in iis ambobus deficiunt. In quibus amputare quidem conueniet quod magnitudine redundat vel numero: reficere autem & fingere, quod deeſt: vbi videlicet fieri id licet. Quintum nanq; digitum non licet medico gignere, ſed unius naturæ opus ſunt omnia talia. Vt autem à prodigioſæ corpulentiæ curatione auſpicemur, ſi qs adeò obeſus exiſtat, vt nec incedere, nec reſpirare poſſit, ei calidior ſicciorq; temperies (quãdoquidem hæc corpus exile reddit) eſt procuranda: adhibitis nimirũ acutis exercitationibus, tenuãte victu, & id genus medicamentis, ac deniq; cogitationib⁹ animi. Porrò quæ ad articularia vitia medicamenta adhibentur, quæ ſcilicet valentem incidendi facultatem habẽt, iis tu q̊qꝫ, quum nimiam obeſitatem curabis, utitor. Sunt aũt talia, rutæ ſylueſtris ſemen, ariſtolochia rotunda, minus cẽtaurium, gentiana, & polium. Præterea ex vrinã ciẽtibus, ea quæ pollentes habẽt vires, vt petroſelinum. Sed & ſal quod ex combuſtis fit viperis, potenter etiã extenuat. Ego verò iuuenem quẽdam quadragenariũ, oppido q̃ obeſum percuraui, uſus tum antidoto, quæ aduerſus articularia vitia eſt compoſita: tũ ſale theriaco, ipſaq; theriace, ac reliquo extenuante victu, & pro exercitatione, curſu veloci. Præparaui tamen hominẽ ad curſum, perfricando primùm linteis aſperis, quoad cutis ruberet: dein ſtatim cũ oleo, quod in ſe digerens aliquod medicamẽtum habebat: qualia ſunt ſylueſtris cucurbitæ radix, althea, gentiana, ariſtolochia, panacis radix, polium, atqꝫ centarium. Per hyemem autem etiam à balneo reũxiſſe hominem iam dicto oleo profuerit. Verùm cibum exhibere nó ſtatim à balneo, ſed interpoſito ſomno, expediet. Quòd ſi velit rurſus etiã ante cibum lauari, permittes. Magis etiam ad rem pertinebit, ſi aquæ ipſi digerendi facultas, aut inſita, aut

Naturæ opera quæ.

Obeſitatis curatio.

Extenuandis corporibus, uitiisqꝫ articularibus commoda medicamẽta, quæ ſint.

Sal Theriacus extenuat corpora.

Obeſum iuuenẽ qua victus & medicinæ ratiõe extenuarit Galenus.

etiam adquiſititia inſit. Veriſimile autem eſt, aliquãdo ex multo ſimul obito motu febri hominem corripi: quæ tamen ad rem propoſitã neutiq̃ erit aliena: vtiq; ſi medicus rectè omnia peregerit. Sanè fugere in obeſis curandis conueniet vina quæ multum nutriunt: cuius generis craſſa ſunt: vti uerò, uel aquoſis, id eſt colore albis, & ſubſtantia tenuibus: vel quibus aqua marina ſit miſta. At ubi eos qui extenuati ſunt, reficere in animo eſt, iis vinum exhibebimus craſſum, cibum verò, qui ſuccum efficiat craſſum, exercitationes paucas, frictionem mediocrem, ac breuiter omnia iam cõprehenſis contraria moliemur. His verò etiam picari eſt commodum, * idq; tribus aut quatuor diebus. Hoc quippe ad carnis generationem optimum eſt præſidium, quum humectet & calfaciat, ſanguinis multitudine accita. Ergo nec aſſiduè picari corpus ægrotans oportet: nec quum oportet, ſæpe illinire: verùm ĩ hyeme bis: in æſtate ſemel id feciſſe eſt ſatis. Itaque quibuſcunque particulis bonam habitudinem reddere cupimus, has & fricare, & perfundere, & percutere, & picare oportebit, tantiſper dum intumeſcant. Hoc vbi factum eſt, protinus deſiſtere conuenit, prius quàm digeri cœperint. Etenim quæ calfaciunt omnia, ſicuti attrahere, ſic ſunt etiam digerere apta. Iam verò, quib[9] totum corpus eſt extenuatum, iis lauari quoq; poſt cibum eſt congruum: quanquàm timendum ſic eſt, ne iecur eis obſtruatur, potiſſimum propter ciborum ſpeciem: quum nimirũ aliter quoq; obſtruere ſoleãt, quæ ſuccum craſſum gignunt, ſi quis his liberalius vtatur. Incidit etiam ex tali victu diutius exhibito, calculi in renibus generatio. Quòd ſi is qui dicto mõ cibaĩ, grauitatis ſenſum in dextris præcordiis aut circa lũbos pcipiat, protinus cappari ex oxymelite ĩ principio cibationis, donec ꝯſtiterit grauitas, dabiĩ. Ad membra ṽò quæ ægrè reficiebãtur, ac pluſculũ iã refrigerata erãt,

Vina extenuãdo corpori accepta quæ ſint.

Extenuata corpora reficiendi ratio.

Picatio macilentis cõducit.

Frictionis terminus, dum reficere eſt animus, ſit tumor partis.

Cappari ex oxymelite cõfert obſtructioni iecinoris.

Thapſia ſanguinem attrahit ad partes q bus fuerit applicita.

Præputii reficiendi ratio:

vſus aliquando & thapſia ſum: aliàs ea ex melle membrum illinens: aliàs etiam ex cerato. Siquidem attrahit ea quoque partibus quibus ſuperpoſita fuerit, ſanguinis copiam. Quibus autem exiguum aliquid pudendi præputio de naturali deeſt quantitate, iis non rarò, ſola tenſione debitum modum reſtitui, membranulā mollem, firmamq́; * ex charta, cuti gummi illitæ extrinſecus circumuoluens. Ex interna tamen parte præputio ipſi rotundum aliquid ac mediocre aut ex plumbo, aut ex charta, veluti fulcrum, ſupponi prius oportebit: quod videlicet, poſtea q̃ agglutinata membranula fuerit, facilè eximas. Porrò imminutio præputii, duplici chirurgiæ rationi ſubiicitur: interim in ſuperna pudendi parte circulo inciſa cute: quo videlicet eius vnitate ſoluta, eatenus deorſum trahatur, quoad glandem cooperiat: interim verò ſcalpro ex interna parte, qua glandis initium eſt, excoriata, mox deorſum tracta: ac deinde molli vinculo deligata. Similiter quæ in labiis, aut narium alis, aut aure deficiũt (Græci colobomata vocant) curãtur: primùm quidem excoriata vtrinq; cute: dein adductis, ꝯiũctisq́; ĩter ſe cutiũ oris, atq; vtriuſq;, quod calloſum eſt, detracto: mox quæ reliqua ſunt, aſſutis, agglutinatisq́;. Eiuſdẽ generis ſunt, & quas in maiori oculi angulo rhædas Græci vocant: vtiq; vel impenſius minuto, vel prorſus perdito ipſo angulo. At prorſus quidem perdito eo, omnino inſanabile relinquitur vitium. Minuto uerò, iis quæ modicè aſtringunt curatur, ſi tamẽ totum corpus primum ante purgaueris: dein caput. Sunt mediocriter aſtringentia medicamenta, quæ ex glaucio componuntur, & croco, & quæ nardina vocantur: item imprimis & quæ ex vino ſunt confecta. In ſumma verò, quibus aliquid perit ſubſtantiæ, maximè quidem curandum eſt, ut ei q̃ſimillima ſubſtituatur. Si id fieri nequeat, ſaltem aliquid quod eundem præſtet vſum machinabimur:

Præputii inſtaurandi duplex ratio chirurgica.

Colobomata.

Angulorũ imminutiones in oculis q̃uo ſint curandæ.

ut, exempli gratia, producentes callum pro oſſe. Porrò venas ſenſibiles regeneratas aliquando vidimus: verùm has, non tam ſimiles iis quæ antea perierāt, q̃ eaſdem renaſci dixeris: veluti in cauis vlceribus carnem. Cicatrix uerò quæ ĩ hac, calli modo durata, gignitur, ea cuti quidem eſt q̃ſimillima: cutis tamen non eſt. Nunc autem ad alia tranſeamus morborum genera.

Venas ſenſibiles regeneratas vidit Galenus

Cicatrix adnata vlceri non eſt cutis.

Serpens vlcus, qui herpes dicitur, eiuſdem eſt generis cum exulcerato eryſipelate. Ramex verò (quam ſarcocelem vocant) cum ſcirrhis. Etenim herpetas bilioſus procreat ſuccus, ſub cute hærens. Quo fit, vt eatenus affectus is, eiuſdem ſit cum eryſipelate generis: atq; huius quoq; magis etiam cum eo quod exulceratum eſt. Differt autem ab eryſipelate, humoris tenuitate. Eſt enim admodum tenuis qui herpetē excitat. Ex eo autem q alter humor altero ſit tenuior, craſſior'ue, vlcerum differentiæ, quæ ex profunditate ſpectantur, proueniunt. Huius certè generis eſt, & quæ phagedæna Græcè dicitur, & exulcerati cancri. Quorum omniũ communis curatio eſt, ut inhibeatur primum humoris confluxus: poſt ſanetur vlcus. Propria verò cuiuſq; tum ex membri inuenitur natura: tũ ex humoris non ſolùm ſpecie, ſed etiam quantitate. At tenuiſſimus quidem in eiuſmodi humoribus eſt is, qui exulceratum herpetem excitat: craſſiſſimus, qui cancrum. Proximum ab his locum occupat, quod ad craſſitudinem attinet, qui phagædænas producit. Harum ſpecies quædam ſunt, quæ Chironia, & Telephia dicũtur. Si quis igitur, toto prius purgato corpore, mox quæ influentem humorem reprimant, regerantq;, medicamentis vtatur, iam curauerit herpetem. Sin neutrum horum fecerit, ſed tantùm ea quæ cicatricem inducunt, adhibuerit, vtiq; exulceratam cuticulam ſic ſanauerit: proximæ tamen illi, quo minus exulceretur, non conſuluerit. Poſtmodum verò, illa quoq; cicatrice incluſa,

Herpes eiuſdē eſt generis cũ exulcerato eryſipelate.

Ramex.

Herpes ab eryſipelate quõ differat.

Phagedæna.

Cancri exulcerati.

Chironia ulcera.

Telephia vlcera.

Herpetis curatio.

quæ ipſi continua eſt, exulceratur: idq́; longo ſpatio, ceu malo ipſo ſerpente, fit, donec humor, vnde oritur, ſit inanitus. Vacuandus itaq; eſt per eiuſmodi affectus ſemper is qui redundat humor: aliquando medicamẽto quod flauam purget bilem: ſæpe eo quod nigram: modò eo quod miſtæ ſit facultatis: quodq́; ſimul bilem & pituitam educat: veluti in miliari herpete: qui non protinus vlcus facit, quemadmodum alter: ſed admodum exiguas puſtulas, ad ſpeciem milii: quæ ipſa interpoſito ſpatio in vlcus etiã degenerãt. Adeò non abſq; ratione quibuſdam eſt viſum, in eiuſmodi vitio bili eſſe aliquid pituitæ cõmiſtum. Cæterùm ad generationẽ vlceris, in iis quæ extrinſecus admouentur, exuperare debebunt, quæ repellendi facultatem habent. Vbi verò non amplius confluit in ægrotãtem particulã vitioſus humor, quæ digerunt. Siquidem exiguum vitioſi humoris etiam ſi quis ad viſcera reprimat leue dãnũ cõmittet. At ſi eius quantitas ſit momẽtanea, in princeps aliquod membrum aliquando procumbit. Ac repellunt quidem, non ſolùm ea quæ aſtringunt, ſed etiã quæ ſine aſtrictione refrigerant: digerũt verò, quæ calfaciunt. Porrò flauæ quidem bilis vacuatio eſt facilis: pituitæ verò, & nigræ bilis, difficilior: quo magis purgantis medicamenti ope indigent. In herpete aũt, quoniam tenuis eſt humor qui ipſum creat, abundè eſt ẽt aluum ſoluiſſe: vel vrinas, per ea quæ id modicè efficiũt, citaſſe. Quod uerò ad acrochordonas & myrmecias curandas pertinet, non deeſt Romæ qui eas apprehenſas primoribus dentibus exterat. Sed & ſcalpro ad myrtacei folii ſpeciẽ formato, & ferramẽto qđ ſcolopomachærioñ dr̃, eas facilè quiſpiã excidere poſſit. Aequè verò & valente aliqua pinna circulo myrmeciæ ĩpoſita, ipſam educimus. Debet tñ pinnæ fiſtula eſſe myrmeciæ craſſitudini par, ut eam undiq; prorſus conſtringat. Quæ poſtea circũacta, ac ſimul deorſum ĩpulſa, celerrimè ita

Herpetis miliaris deſcriptio.

Vlceris eu[?]andi con[?]ilia: Repellẽtia. Digerẽtia.

Humores qui facilius & qui ægriꝰ vacuenẽ.

Acrochordões

Myrmeciæ.

Verrucarũ curatio.

myrmeciam totam etiam cum ipſa radice educet. Iã verò, ꝗ uehementer attrahentibus ſurſum myrmecia velletur, & putrefacientibus enecabitur, ratiõe ab aliquo inuentũ eſt. Quũ igitur interdum quædã partes deficiant, quæ adeſſe debuerant: quædã verò redũdent, quoꝗ non erat opus: adimere quidem quod ſuperuacaneum eſt, ſanè haud difficilè fuerit: aliud verò producere, quod ſimile ei ſit, quod deſit, id in quibuſdã quidem eſt facile: in quibuſdã difficile: in aliis planè fieri non poteſt. Si nanq; carnoſum ſit quod deeſt, haud magno negotio id reficias. Sin os ſit, ipſum quidẽ inſtaurare non licet: cæterùm aliud pro eo durum efficere. Diximus aũt uidiſſe nos venas alias ſenſibiliter generatas. At ſi digitus deſit, is reſtitui non poteſt. Cæterùm quæ in naſo, vel aure, vel labio ſunt curta, ea quidem vt refeciſſe non licet, ſic decorem aliquem his adiicere licet, ſi quis diuiſam vtrinq; cutim, mox in vnum conductam queat agglutinare. Porrò quemadmodum ĩ ſinuoſis vlceribus generatio carnis, ſic in capite & palpebris productio pilorum, opus naturæ exiſtit. Etenim ex ſuccis qui per cutim tranſpirant, quod limoſum eſt, id pilos tum à principio gignit, tum de cætero ueluti ſuccreſcendo auget. Hoc igitur, quoties vel prorſus periit, vel redditum eſt vitioſum, toties pilos corrumpi eſt neceſſe. Corrumpuntur nanq; & ſtirpes ipſæ duplici de cauſa: aliàs nutriente ſucco deſtitutæ: aliàs non idoneo vſæ. Ac prorſus quidem perdito eo qui pilos alat ſucco, caluities oritur. Eodem vitiato, ophiaſes & alopeciæ proueniunt. In quibus & inhibere quod influit, & abſumere, & digerere, quod iam occupauit languentem locum, conueniet. Ergo ceu in vlceribus illis purgationem nocentis ſucci primum adhibuiſti, eodem modo in pilis ipſis ab hac primũ exordienda curatio eſt: ſcilicet æſtimato prius cutis colore, cuius cernis corruptos pilos. Nam ſi is albidior

Carnoſa reſici facile.
Os inſtaurari non poteſt.
Naturæ opera quæ.
Pilorũ generatio vnde.
Pilorum corruptela unde accidat.
Stirpes duplici de cauſa corrumpi.
Caluities.
Ophiaſis.
Alopecia.
Pilorum vitiis quomodo ſuccurrendum.

q̄ pro naturæ habitu ſit, pituitoſi humoris purgationē molieris: ſin pallidior, eiuſmodi bilis purgationem: nō ſecus q̄ ſi nigrior conſpicitur, quæ nigram detrahunt bilem offeres. Quum autem iam planè purum ex purgatione corpus æſtimas, eum qui in cute continetur humorem digerentibus medicamentis diſcuties: ſic tamen vt in his caueas, ne adeò calida, acriaq́; admoueas, vt cutis exulceretur. Quinetiam eá quæ valenter ſiccant, cauere conueniet: ne videlicet cum vitiato humore, vtilem etiam abſumas. Ego verò iis medicamentis quæ alopeciā ſanarent, exiguum thāpſiæ admiſcui. Cæterùm vbi vel tumefactum pluſculum, vel excoriatum ex ipſius vſu, pericranium conſpexi, illo quidē die, à medicamento abſtinui: illeui autem particulam, vel galli, vel anſeris liquato ſeuo: deinde poſtero die, ſin nihil tale apparuerat, rurſus eodem medicamento ſum vſus. Iam eos quibus periere ciliorum pili, ſimilibus genere medicamentis ſanabis: neutiq̄ tamen committes, vt medicamentum intra oculorum tunicas cō fluat. Quare ſicca longè tutiora exiſtant. Porrò pterygium, tametſi à ſanitatis habitu ſit alienum, non tamē ſubſtantiæ ratione, quemadmodum atheroma & meliceris, à natura alienum exiſtit. Eius verò ſanatio, ſi q-dem paruum et molle ſit, per ea medicamenta quæ detergent, perficitur. Vbi magnum, durumq́; euaſit, chirurgiam poſtulat. Simili ratione & æquularū quæ magnæ ſunt, chirurgia curabis. Quæ paruæ exiſtunt, ſiccantibus medicamentis curantur. At chalazion, quum toto genere ſit à natura alienum, auferri poſtulat. Ad eundem modum & oculorum pus. Verùm id plerunq; medicamentis digerit. Hypochyma verò iā incipiens digeritur: vbi diu conſtitit, non poteſt. Iuſtus medicus ætate noſtra concusſione capitis multos hypopios ſanauit. Manſit enim horum pus deorſum, propter grauitatem ſubſtantiæ. Hypochyma autem leuius quum

Thapſia vtebatur Galenus ad alopeciam curandam.

Pterygii curatio.

Aquularum curatio.

Chalazij curatio.

Oculorū pus.

Hypopios ſanabat Iuſtus capitis cōcuſsione.

ſit, nebulæq; ſimilius q̃ pus, haud ita dehiſcere poteſt. Cæterùm quod ſeroſioris naturæ eſt, id punctione ad præſens diſcutitur: interpoſito tamen haud longo ſpatio, ceu vini fæx quædam defertur. At quãdo pus oculorum digerere eſt animus, collyriis quæ myrrham habent, maximè vtemur. Quæ verò vehementer ſiccãt, ad præſens certè valenter uacuãt, ſed quod reliquum eſt, ita cogunt, vt ægrè reſolui poſſit. Multum autem puris vacuabimus, diuiſa tunica ceratoide, paulo ſupra coronam. Sunt præterea ex genere eorum quæ tota ſubſtantia præter naturam dicuntur, & aſcarides, & elminthes: ſiue eæ rotundæ ſint, ſiue latæ. Quocirca expelli prorſus eas è corpore expedit. Expelles autẽ, ſi prius enecaueris. Enecabis amaris medicamentis. Ac teretes quidem abſynthium perimere poteſt. Latæ vehementiora medicamenta deſyderãt, ſicuti & quæ aſcaris Græce vocatur.

Hypechyma ſemel diſcuſſũ punctione, reuerti.

Oculorum pus colliria ex myrrha diſcutiunt.

Pus oculorum vacuari diuiſa tunica ceratoide paulo ſupra coronam.

Aſcarides.

Elminthes.

Vermes perimũtur ab amaris medicamẽtis.

Teretes.

GALENI PERGAMENI DE ARTE CVRATIVA AD GLAVCONEM. LIBER. I.

CAP. I.

NON Communem tantùm oĩum hominum naturam medicũ cognoſcere oportet, ſed etiam vniuſcuiuſq; propriam. Non tamen proprium ſingulorum naturam, æquè atq; cõmunem, poſſibile eſt ſcribere. Quum igitur ad rectè medendum plurimum conferre temporis occaſio, & quantitas auxiliorum, uideatur, hæc aũt propria in vnoquoq; ægro ſe contemplanda obiiciãt, nec quicq̃ proprium poſſit ſermone explicari: ob id ni

Naturã cuiuſq; propriã medicum agnoſcere oportet.

Tempus oc casio.

mirum quod commune eſt, ſcribere cogimur, q̃uis id ſit uſu ſecundum. Etenim, q̃tum quiſq; à naturali receſſit habitu, ad tãtam morbus magnitudinem peruenit. Diſtantiam verò receſſus, facilè deprehendet is, qui naturalem vniuſcuiuſq; ægri ſtatum exquiſitè cognorit. Quod quidem quum nobis non liceat, confugimus ad cões notiões: in quibus artifex plus aliquid, q̃ inertes, aſſequitur. Porrò qui omnia quæ ſecundũ naturam & præter naturam ſunt, diuiſione artificioſa complexus fuerit, atq; ab iis omnibus, quæ ſufficiẽter diuiſa erũt, indicationes ſumpſerit, ſolus is, q̃tum humanis permittitur uiribus, minimè errabit medendo. Atq; illos quidem quorum habebit notitiam, melius curabit, q̃ cæteros. Ignotos verò, proximè illis, quoad fieri poterit, ad ſanitatem perducet. Si quis enim primum diſtinxerit differentiam ætatum: poſtea eam quæ ſecundum tẽperaturas, potẽtias, colores, calores, habitudines, pulſuũ motus, aſſuetudines, induſtrias, animiq; mores habetur: atq; his quoq; adiunxerit maris fœminæq; diſcrimen, expenderitq; regionum, temporũ, atq; adeò ambientis aeris temperies, hic ad propriam laborãtis naturam agnoſcendam proximè accedet. Nunc verò de his ſolùm ægrotis dicere propoſuimus, quo℞ natura, ante q̃ morbum contraherent, nobis erat exquiſitè perſpecta. Cum quibus tamen & reliqui omnes intelligentur, qui nobis erant ignoti.

Errare inter medendũ, quis minime poſsit.

De febribus ephemeris. Cap. I I.

PRimò igitur de ephemeris febribus, vtpote ſimpliciſsimis diſſeramus: quæ nimi℞ ob laſſitudinẽ, ebrietatem, iram, excandeſcẽtiam, mœrorẽ, atq; alias vehementes animi ſolicitudines excitantur. Ex quarum genere ſunt, quæ ab inguinum inflammatiõibus trahunt ortũ, præter q̃ ſi abſq; vlcere fiant manifeſto. Tunc ſiquidem & ſuſpectæ ſunt, minimeq; mites apparent. Vigiliæ plerunq; induxerunt ſimplicem fe-

Ephremerarũ cauſæ.

Febres cum bubone, ſi abſq; vlcere oriãtur, ſunt ſuſpectæ.

Ephemerarum curatio.

Inedia triduana ex ephemeris reddit acriores febres.

brem:ſicuti frigefactio, & exuſtio quandoq; . Atq; hæ omnes febres ſoluuntur facillimè, in hunc modum. Oportet enim ipſos cōfeſtim ducere ad balnea:deinq̄; ad cōſuetam victus rationem. Nam qui tridnanum terminum abſq; cibo expectāt, ſæpius acriores febres efficiūt. Quum igitur ad ægrum accedes, primùm à maximis quæ circa ipſum ſunt, eſt conſyderatio inchoanda:deinde & ab aliis: adeò vt nec minimū quicq̄ omittas. Nam ut magis aut minus ei quæ fit ex maximis indicationi credamus, ex aliorum fit adiunctione. Maxima quidem in omnibus febrientibus ſigna in pulſibus atq; vrinis ꝯſiſtunt. His verò addere oportet, quæcūq; alia circa faciem ſcribit Hippocrates : accubitū quoq; & reſpirationem. Itē ea quæ ab ore excernuntur, atq; alui ſedimina: & ſi quid aliud accidere circa aliquā corporis partē, aut operatiōem videris. Quæ omnia cōia ſunt omnibus febribus. Poſtq̄ itaq; ex pulſib⁹ atq; vrinis febris naturam perceperis, quum pulſus nullū inflāmationis ſignū habuerit, neq; oīno inæqualitas in aliqua arteriæ cōpulſione ſe oſtenderit, aut ſi hoc adfuerit, omnino ſit imbecille: vrinæ autē, aut prorſus ſimiles iis quæ ſecundum naturā ſe habent, aut non multū à naturali ſtatu receſſerint:tunc ſanè & ad oīa illa, quæ nuper à nobis expoſita ſunt, accedere oportet: & quū ueluti chorus quidā oīa ꝯcinnè loquuntur, tunc certè fidere oportet, ac, ſi libeat, interrogare, nūquid aliqua manifeſta anteceſſerit cauſa . Siquid enim huiuſmodi æger fateatur, expectata prima febris ſolutiōe , ſtatim oportet lauare: quū tūc certior ſit tibi facta cognitio, ex ipſo ſolutionis modo . Nam arteriaꝝ motus in hoc in totū aſſimilaī ei, q in ſanis deprehendiī : quū ī nulla alia febre ad naturalē habitū reuertaī. Iā ꝟò plurimis ephemeraꝝ humidi qdā vapores, & qbuſdā ēt ſudores vtiles ꝯſpiciunī, acceſſione ceſſante. Quo tpe ēt vrinæ multo meliores, q̄ circa febris initia, videbūt: & ſi ca-

Signa maxima in omnibus febribus a pulſibus & urinis petuntur.

Ephemerarum ſigna.

Pulſus in nullius febris intermiſſione ad naturalem ſtatum reuerti p̄terquam in ephemeris.

pitis aut alteriꝰ partis dolor, ſimul īuaſerit, neq; hic amplius pſiſtet. Aegrotantis quoq;, in tolerãdo facilitas, magnũ & ipſa ſignum, febris ſuauitatẽ tibi indicabit. Et ſi dum lauantur, nec horror aliqs inſolitus moleſtauerit, nec alia triſtitia adfuerit, poſt balneumq; & deinceps benè ſe habere perſeueret, tunc ne verearis offerre cibum, & vinum: adhibito tamen pro tempore modo.

Diatiarũ ſolutioni quæ accidant.

Communiter autem omnibus detentis ephemera, urinæ rufæ excernũtur. Adiungitur verò his qui propter triſtitiam febricitant, acritudo potius q̃ abundantia caloris: quemadmodum è diuerſo iis, qui propter furorem. Sed & extenuatio corporis in iis quos triſtitia aut cura vexarunt, cõſpectior exiſtit: oculorum præterea cauitas, & quædam inconſueta decoloratio. Hæc quidem ſunt & iis qui quouis modo aliter cogitarunt, cõmunia. Maximè itaq; ex oculis diſtinguere oportet. Nam ex his etiam in ſanis animæ mores coniicere poſſumus. At eos qui diu vigilarunt, arguit quædam palloris forma, facieſq; ſubtumens, * necnon ipſe oculorum motꝰ, quo vix palpebras, humore quodam imbutas, attollere poſſunt. At qui triſtantur, aut cogitationibus detinentur, iis exiccantur palpebræ. Cauitas eſt commune accidens omnibus, mœrori, vigiliis, cogitationibus, non tamen furori. In hoc enim, nec oculorũ cauitas, nec manifeſtus pallor: & plus caloris atq; celerius ex imo prorumpit: nec pulſuum magnitudo deſtruitur, quemadmodum in vigiliis, triſtitia, & cogitationibus. Eorum etiam qui ex laſſitudine in febrem inciderunt, cutis eſt ſiccior, q̃ in aliqua alia ephemera.

Ephemeris ex triſtitia & ſolicitudine indicat extenuatio corporis.

Mores animæ ex oculis etiã in ſanis cognoſci.

Vigiliarium notæ.

Cauitas oculorũ qd indicet.

Quæ autem ex denſata cute accidunt febres (denſatur enim aut ex frigore, aut ex aliqua qualitate aſtringente) hæ quidẽ, ſolæ inter omnes febres, paſſio aſtricta exiſtunt: ac vel ſolo tactu noſcuntur: tum ob denſitatem cutis, tum ob differentiam caloris, qui mitis quidem in primo tactu ſentitur, acris autem, ſi pluſculum tendemus.

Ephemeras a denſata cute diſcernẽdi rõ.

tardem⁹. Non tamen & his vrinæ ſunt ruffæ: neq; mo les corporis concidit: neq; oculi redduntur aut caui, aut aridi: ſicuti nec pulſus minores, quemadmodū in mœrorib⁹, curis, vigiliis, aut exercitiis īmoderatis.

De febribus ex inflāmationibus inguinum. C. III.

Febres quæ ex inguinum inflammatione fiunt, pulſus habent maximos, veloces, atq; frequentes: plurimusq; illis calor ineſt: ac poſtq̄ febris conſtiterit, ſtatim ex profundo quædam emergit humiditas, calida quidem, ſed mitis. Atq; in totum facies rubicunda illis, & magis tumens, vrinæq; ſubalbidæ. Communis autem omnibus huiuſmodi febribus eſt pulſus æqualitas. Curare igitur omnes quidem oportet balneis. Cæterùm qui ex cutis denſitate, aut inguinis inflammatione febricitant, ſi in aere balnei īmorari iuſſeris, haudquaq̄ nocebis. Reliquos omnes q̄citisſimè oportet ab aere ſemouere. Si uerò diutius in aqua immorari voluerint, permittere. Oleo autē multo, & tepido, & manibus mollibus perfricare q̄plurimùm, ſed eos præſertim, qui ex labore febricitant. Secundo autem loco, q meatus habent aſtrictos: at tertiò, qui inguinū patiuntur inflammationem: quos nimirùm ſæpius lauare expedit. Cibum autem cōcoctu facilem aſſumere qui ex labore febricitant, poſſunt multoties: nō æquè tamē, qui ex denſitate cutis, aut inguinis inflāmatione laborant: quorum ēt vtriſq; tenuis victus eſt utilis. Sed & vinum potare quantum poſſunt conuincere, ſunt permittendi, quibus labor febris occaſio extitit. Menſuræ autem ratio, ex uiribus & ætate ſumitur ægrotantis: necnon ex naturali temperie, conſuetudine, anni tempore, & regione, aliisq; id genus. Qui verò ex inguinū inflammatione febricitant, arcendi ſunt à vini potu, donec inflammationes ſoluantur. At, qui cutis foramina habent aſtricta, aut refrigerati ſunt, ſi quidem non multum hoc affectu laborent, nec plenum corpus ha-

Ephemeris ex inflamatiōe inguinū, quæ accidant.

Ephemerarū curatio.

Ephemeris uictus ratio conueniens.

Menſuræ rō in exhibitione alimēti per ephemeras. febres, ex quibus ſumatur.

Vini potusqui bus cõueniat ephemeris.

beant, non ſunt à vini potu prohibendi. Qui autem ſupra modũ refrigerati ſunt, aut pleniore corpore, prohibere vtile eſt. Rurſus, qui ex vigiliis, aut aliquo animi affectu febriunt, poſtq̃ balneaueris, cibo humido ac boni ſucci reficere oportet: vinum verò omnibus iis qui vigiliam paſſi ſint, intrepidè offerre, niſi capitis dolore premantur, aut pulſum venarum in temporibus ſentiãt. Sed & iis qui ex ira aut mœrore aliquo, aut cogitatione febricitant, vinum eſt exhibendum: ſicuti et illis, qui furore perciti fuerunt, quándo omnino perturbatio fuerit refrigerata: nam prius ſanè vſus vini erit periculoſus. Tẽtare autem oportet ſemper adferre contrarium ei quod infeſtat: labori quidem, quietẽ: vigiliis ſomnum: iræ, furori, & triſtitiæ, ſermonibus, actionibus, ſpectaculis, enarrationibus, animi iucunditatem. Sic qui ex cogitatione laborat, omnino ratiocinationes omittat. Et qui ex inguinum inflammatione febricitat, eius curationi intendat: ac multo prius vlceris, vnde originem habuit. Atq; hactenus de ephemerarum indiciis, remediisq;. Reliquæ verò febres, nõnullæ ex inflammationibus: nonnullæ ex humoribus accenduntur. Et quæ ex inflãmationibus fiunt, ſunt veluti ſymptomata quædam partium inflammatarum.

Ephemerarum cauſis, contrarias eſſe admoliendas.

Ephemera cũ bubone infeſtans, ab ulcere originẽ duxit.

Febres ex inflammatione ſunt ſymptomata partium inflammatarũ.

De febribus putridis. Cap. IIII.

Febrium putridarũ differẽtiæ.

At quæ ex humorum putredine accenduntur febres, eæ & dicuntur putridæ, & ſunt non morborum ſymptomata, ſed ipſæ morbi. Ex his verò nonnullæ quidem abſq; accidentibus accidunt, & mitisſimæ ſunt: nonnullæ item, cum accidentibus urgent. Earum igitur, quæ accidentibus carent, paucæ q̃dem ad exactã ſui cognitionem, diẽ quartũ deſyderãt.

De ſignis febrium intermittentium. Cap. V.

Quæ igitur cum rigore inuadunt, non ab re ex earum eſſe numero iudicabis, quæ per circuitus infeſtãt. Tertianæ enim atq; quartanæ,

in totum cum rigore acceſſiones faciũt. Sed tertianæ quidem in primo inſultu cum nimio ſæpe rigore incipiunt: quartanam autem non vidimus cum vehementi rigore incipientem, ſed procedente tempore magnitudo ei ſupuenit, præter id, ꝙ nec ſtatim ab initio hæc febris vt plurimum ſolet inuadere, ſed aliis quæ anteceſſerint, ſubſequi. Quartana itaq; ſolet errabundis febribus ſupuenire. Quotidiana verò, rarò accidit abſq; læſione oris ventriculi. Rurſus quartana ex male affecto ſplene gignitur: vt tertiana ex affectu iecinoris. Quæ verò cum valido rigore incipit, magis febris tertiana, q̃ aliqua aliarum febrium fore ſperatur. Quòd ſi reliqua etiam ſigna atteſtentur, hanc dubio procul in prima ſtatim die tertianam eſſe cognoſces. Etenim calor multus & acris adeſſe debet: pulſus autem magni, calidi, vehementes, veloces, atq; frequentes, omnisq; inæqualitatis, præter quàm febrilis, expertes. Rigor porrò, veluti ſi à re aliqua acuta, plꝰ quàm frigida, corpus perpungeretur: quum ii qui quartanam aut quotidianam intermittentem patiuntur, potius frigidum rigorem percipiant. Tempus autem anni æſtiuum: ſicuti & locus, & præſens ſtatus calidus. Sit autem & ægrotantis natura calidior, & biliosior, & ætas adoleſcẽtis: & exercitationes potius quàm ocioſitas anteceſſerint: magisq; deuſtio, q̃ frigefactio, & parcitas cibi, potius quàm crapulæ. Vigiliæ quoq;, mœrores, atq; labores, & intenſæ cogitationes, ad eundem affectum perducunt. Quòd ſi multos alios eodem tempore laborãtes contigerit tertianis corripi febribus, hoc quoq; maximum aliquid, præter ea quæ nuper diximus, ſignum erit. Si igitur hæc omnia adfuerint indicia, aut ſaltem quæ maxima ſunt, & ſitis quoq; vehemens adiũgatur, vomitusq; bilis, aut ſudor, vel vtraq; ſuperuenerint, tunc nulla dubitatio relinquitur. Quòd ſi inter hæc à febri quieuerit homo, hac inquàm quæ ex ſuo motu

Quartana nõ ſolet ut plurimum ſtatim a principio iuadere, ſed aliis ſubſequi.

Intermittentiũ ſingulæ, quarũ partium comitentur læſiões.

Febrem tertianam q̃ arguãt.

Tertianæ rigor qualis

eſt omnibus nota, propria verò febrium inæqualitas, in arteriarum motu relinquatur, tunc firmiter poteris eſſe tertianam febrem oſtendere, ac ſi tertio iã die acceſsionem feciſſe vidiſſes.

De ſignis quartanæ. Cap. VI.

Quartanarum indicia.

DVm rigent qui quartana tenentur, pulſus habẽt ſatis tardos & raros. Quum autem conſiſtit febris, atq; etiam augetur, neceſſe quidem eſt, vt veloces fiant, atq; frequentes. Seruatur tamen & tunc propria ipſius tarditas, raritasq́;, ſi additam velocitatem atq; frequentiam in acceſsionibus mediteris. Iam quæ omnibus cõmnnis eſt febribus, in vno pulſu inæqualitatem, in hac manifeſtisſimè licet comprehendere. Multo nanq; velocius principium, finemq́; motus inuenies, q̃ medium. Præterea æſtum, & deuſtionem, & quendam veluti feruorem, qualis in tertianis videtur, in quartanis haudquaq̃ inuenies. Sed & ægrotãtis natura inſpiciunda eſt, an atra in ea bilis abundet: & tẽpus quoq; anni, an ſit autumnus: & præſens ſtatus, an inæqualis. Sic verò & loci natura, & morborum peruagantium vulgariter, & an lien intumuerit, febrisq́; anteceſſerit inordinata, & ætas ſenior q̃ cõſiſtentium: & an cum ſudore febres deſinant. In his verò bilis flauæ vomitus minimè expectãdus eſt: quemadmodum nec in quotidianis intermittentibus. Hoc etenim tertianarum eſt proprium ſignum. At quum febris ceſſauerit, ſi adhuc veſtigium febris remãſerit, pulſusq́; iis, qui ſecundum naturã, rariores atq; tardiores fuerint, quartana proculdubio erit huiuſcemodi febris.

De ſignis quotidianæ intermittentis. Ca. VII.

Quotidianarũ indicia.

QVotidianæ intermittentis calorem humidiorem cum quadam acrimonia eſſe oportet: non quum primum manus admouetur, occurrẽtem, ſed per moram. Nam quædam fumoſa caliditas cum multo vapore cõmiſta perſpirare videbitur. Sed

& his longè minores ſunt pulſus pulſibus quartanarū, q̄ iſtarum pulſus pulſibus tertianarum. Rurſus verò tā to rariores ſunt in quotidianis intermittentibus pulſus, his qui in tertianis, quanto illis pulſus quartanarū. At tarditas in vtriſq; eodem modo ſe habet. Minus verò ſiticuloſa hæc febris eſt: tantumq́; eā quartana excedit, quantum iſtam tertiana. Humidisſimum etiam totum corpus in his febribus eſt, & vomitus pituitoſi. Quæcunq; autem excernuntur per ventrem, frigidiora, humidiora, crudiora, et pituitoſiora exiſtunt. Et quidem ætatibus, naturis, anniq́; ſtatibus & temperaturis humidioribus hæ febres accidunt. Nam adoleſcentem bilioſa & ſicca temperatura, nunq̄ vidi quotidiana corripi febre. Pueri autem, præſertim minores natu, et ex adultis pituitoſi, & habitudinis craſſæ, atq; ocio plurimo dediti, necnon crapulis, ebrietatibus, balneis aſſiduis, poſt cibum præſertim, vtentes, facilè à quotidianis capiuntur. Loca etiam humidiora, atq; ex anni tēporibus hybernum, ex ſtatibusq́; humidiores, hanc p̄cipuè conciliant febrem. Quòd ſi populariter etiam graſſetur, hoc quoq; non parum ad eam dignoſcendā conducet. Non tamen harum febrium declinationes, quemadmodum tertianarum & quartanarum, ſudoribus terminantur. Quare neq; ad integram quietem, exceptis paucis, perueniunt. Quotidianarum vrinæ ſunt albæ, & tenues, vel craſſæ & turbulentæ, vel rubicūdæ. Tertianarum rufæ, vel ſubrufæ. Quartanarum variæ quidem, ſed crudæ omnes.

Quotidianæ quos præcipue ſoleāt corripere.

Quotidianarū declinationes non terminanū ſudoribus.

Vrina intermittentiū ſingulis propria.

De ſignis febrium continuarum. Cap. VIII.

Febres autem continuas hinc cognoſces, ꝙ nullum eis adeſt ſignum ex iis quæ adeſſe intermittentibus diximus: & ꝙ intra quatuor & viginti horas nō ceſſent. Si uerò inæquale incrementum habuerint, hoc quidem, præter alia ſigna, lōgius etiam tempus oſtendit: necnon ſi proprium febrium ſignum in pulſibus ma-

Febrium continuarū indicia.

nifeſtum adſit. Quòd ſi inordinatio etiam ac inæqualitas ipſis vel inconcinnitas inſit, & hoc etiam indicium ſimul magnitudinis atq; continuitatis. Si verò in hoc ſtatu permanentes, tertio die maiorem acceſsionem oſtenderint, aut excrementa & vrinæ omnino crudæ apparuerint, non poſſunt huiuſcemodi febres ante ſeptimum diem terminari. Ad hæc ſi quarta dies tertiæ diei ſimilis fuerit, & febris veluti deurens, nec facies, aut reliquum corpus collabitur quicq̃, huiuſcemodi febris ad longius extendi tempus conſueuit. Ac tales quidem ſunt differentiæ earum febrium, quæ accidentibus carent. Curatio autem cuiuſq; earum deinceps ſcribetur: primùm tamen intermittentium: dein continuarum. Ex intermittentibus igitur breuisſima mitisſimaq; eſt tertiana. Lõgisſima autem, &, quantum in ipſa eſt, haudquaquàm periculoſa, quartana. Quotidiana verò, & longa, & non ſine periculo. Porrò * vbi morbi exiſtunt acuti, celeriterq; ad ſtatum perueniunt, & ſi valde tenuem victum exhibeas, non multum lædes. Vbi verò ſunt diuturniores, niſi ab initio cibo vberiore reficias, hominem ſimul cum morbo perimes: aut intempeſtiuè victus modum commutabis. Neq; enim oportet ſtatu accedente offerre largiorem cibum quàm prius: ſed contrà, potius tenuisſimum victum, qui in toto morbo exhibeatur, in ſtatum reſeruare. Diſtinguendum autem eſt, num exquiſita, an minimè exquiſita ſit febris. Etenim exquiſita tertiana, ad maximum, ſeptem circuitibus iudicatur: eſtq; minimè periculoſa. Alteram verò non exquiſitam, quandoq; vidi, quum in autumno incepiſſet, in uere deſiiſſe. Quantum autem hæ natura inter ſe differunt, tantum rationabile eſt & rationem victus mutare. Ergo ſi quæ in principio ſermonis tertianarum febrium indicia ſcripſimus, omnia adfuerint, exquiſitã reddunt tertianam. Cuius acceſsionis tempus breue,

Tertiana eſt breuiſsima, mitiſsimaq;.

Quartana eſt longiſsima, minimeq; periculoſa.

Quotidiana eſt prolixa, neq; vacans periculo.

Acuti & velociſsimi morbi, tenuiſsimã victus rationẽ poſtulant: vberiore lõgiores.

Tertiana exquiſita ad maximum ſeptẽ circuitibus iudicatur.

quatuor, aut quinq; aut ſex: at lógiſsimum, vndecim aut duodecim horas complectitur. Atq; huiuſmodi febrium vrinæ, tertio die, aut ad ſummum quarto, coctionis ſignum oſtenduut. Quibus ſanè indiciis exquiſitam, à nõ exquiſita tertiana diſtingues. Eadem quoq; ratione exquiſitam quartanam & quotidianam. Cui enim omnia inſunt indicia, quæ in quartanis febribus antea deſcripſimus, hęc vera & exquiſita eſt quartana. Cui verò minimè, ſpuria & non exquiſita exiſtit. Quotidiana etiam cui omnia quæ diximus inſunt, exquiſita eſt: quæ autem eam naturam non habet, ſpuria. *. Non igitur quemadmodum exquiſitæ quotidianæ & quartanæ, ſic etiam non exquiſitæ, ſunt longæ. Nam quemadmodum exquiſita tertiana ē breuis, ſic & quotidiana & quartana diuturnæ. Cæterùm non licet nobis bene prænoſcere, niſi quantitatem morbi atq; virium accuratè expendamus. Etenim ſi vires adeò validæ fuerint, vt morbum vincere poſſint, neceſſe eſt ægrotum euadere. Sin verò contrà, omnino morietur.

Tertianæ exquiſitæ acceſsio, duodecim ad ſummũ horas complectitur. Exquiſitæ intermittentes, a non exquiſitis quomodo diſtinguantur.

Præcognoſcere illi non licet qui morbi & uiriũ magnitudinem non expenderit.

De cura exquiſitæ tertianæ. Cap. IX.

EXquiſitam ergo tertianam, vt quæ ex flaua bile commota inualeſcat, q̃maximè fieri poteſt, refrigerare, atq; humectare oportet. Nam contrariorum contraria remedia ſunt: quæ quidem quod ſuperfluum eſt, reprimant: quod verò deficit, ſuppleant. At flauæ bilis humor, omnium qui in corpore ſunt, aridiſſimus, calidisſimusq́; exiſtit. Hunc igitur, quum ad vẽtriculum repit, per vomitum educere oportet. Quum uerò vergit ad inferiora, eodem modo per aluum: id quod fieri ſolet ſponte, in exquiſitis tertianis. Per vrinam quoq; & ſudores oportet ipſum vacuare. Ac venter quidem, mollibus clyſteribus inaniendus eſt: urina verò, potionibus, in quibus apium, aut ãnetum maduerit, prouocanda. Quòd ſi tibi coctionis ſigna monſtrentur, iam cum fiducia aliquid abſynthii exhibebis:

Tertianæ exquiſitæ curatio. Contrariorum contraria remedia ſunt. Flaua bilis qualis ſit humor. Vrinæ quæ prouocent.

Abſinthiũ eſſe rem ediũ ſummum cõtra bilis moleſtias.

Balnea dulcia cur tertianę febri auxilient.

quod alioqui ſummum eſt remedium, vbi infeſtauerit bilis, ſi præſertim ex ipſius coma, quantum ſit ſatis, accipiens, mellicrato intinxeris. Balnea verò calida, ex aqua potabili proſunt: tum quia aliquid bilis educunt: tum quia ſua qualitate & humectant, & potentia refrigerant. At marinæ aquæ ſalſæ, nitroſæ, & ſulphureæ, plus quidem bilis educunt, ſed magis ſua qualitate nocent, quàm euacuationibus iuuent. Sẽper autem oportet contrarias qualitates, illis quæ inualuerint præter naturam, opponere: quũ hoc multo plus iuuet, quàm quomodolibet euacuare. Hic itaq; in balneis ſcopus ſit, vt corpus madeat, vtq; humectetur. Vbi igitur plurimum olei calidi infuderis, ad aquam perducere, ac madefacere oportet. Quòd ſi in ea natare voluerint, quantum id facere poſſunt, permittendum. At qui balneis admodum delectantur, ſi etiam bis in die lauari permiſeris, non aberrabis. Sed illud ſemper habeto in memoria, vt tempeſtiuè id faciant. Si verò etiam coctionis ſigna oſtendantur, ſi ſæpius laueris, nihil deliqueris. A vino autem, ante quàm morbus coquatur, prorſus eſt abſtinendum. Verùm vbi concoqui is cœperit, dandum eſt ab initio tenue, aquaticum, atq; paucum. Vbi verò iam prope eſt, ut morbus ſoluatur, amplius eſt offerendum. Cibi autem quicunq; humectãt, atq; refrigerant, omnes vtiles ſunt exquiſitis tertianis. Cæterùm quantitas in ipſis ſit tanta, vt bene concoqui poſſint. Ex oleribus quidem, atriplex, blitum, lappathum, malua, lactuca, & cucurbita. Ex aliis verò, ptiſanæ ſuccus, ſorbitio ex alica, ex piſcibusq; ſaxatiles. Ex uolatilibus deniq; ea, quæ mollibus cõſtant carnibus. Quæ autem talia non ſunt, eorum alæ: teſticuli quoq; gallorum, & ſuum pedes, & cerebra. Paruorũ uerò ſi etiam dederis carnes aſſas, nihil nocebis. Sed & oua ad ſorbendum ſunt offerenda: & præſertim vitelli eorum: nam hi facilius quàm pars alba coquuntur.

Alterare inualeſcentes qualitates febriles, quàm uacuare, magis conducit.

Vinũ correptis tertiana propinandum nõ eſſe anteq̃ appareant ſigna coctionis.

Tertianis exquiſitis quæ uictus ratio conueniat.

Suum pedes & cerebra cõferre tertianis nec non aſſas porcelli carnes.

Ex fructibus aũt illos tm̃ deguſtent, qui nõ ſunt oĩno difficiles coctu. Oportet abſtinere à melle, ſinapi, ſalitis, & acribus omnibus: ſicuti & à vinis ſatis vetuſtis & calidis.

Vitelli ouorũ facilius q̃ alba coquũtur.

De cura tertianæ nothæ. Cap. X.

IN iis verò quæ non adeò exquiſitæ ſunt, prouidendum eſt, ne morbus augeatur: né ue ægrotãtis vires corruant, quæ laborare longiori tempore debent. Quare operæpretium eſt ſcire, ad quantum magnitudinẽ morbus ipſe ſit peruẽturus: & q̃tæ ſint ipſius ægri vires: vt ad ea ĩſpiciẽs quæ mains auxiliũ poſtulant, inedia quidem, in valentioribus utaris viribus, & morbo cõcoctu difficili: largiori autem cibo, vbi vires ſunt infirmiores, nec morbus admodum ad concoctionem contumax. Iam verò in tertianis non exquiſitis, nec ſtatim circa initia balneare expedit: ſed quum primum coctionis ſigna apparuerint. Nec cibum quotidie offerre expedit, ſed alternis diebus. Quies verò, & calfactio circa præcordia iuuant, & ſorbitiones quæ concoquũtur facilè, & clyſteria non admodum mollia. Quòd ſi ſanguinem mittere oporteat, neq; hoc quoq; omittẽdum eſt. Sed ab initio ſtatim, tantum ſanguinis detrahendum eſt, quantum præſens ſtatus exigit. Sit autem totius victus ratio, non quæ humectet, atq; refrigeret vniuerſum corpus: ſed quæ aliquem modum etiam aſſumat, ad calfaciendum, incidendumq́;. Plurimum igitur eos iuuat ptiſanæ ſucc⁹ pipere adiecto. Adhæc hyſſopum, vel origanum, vel ſpicã nardi mulſa infundẽs, & decoquens, ad bibendum propina, & quæcunq; alia prouocantia vrinam, exceptis illis, quæ præter modũ calfaciunt, exiccantq́;. Maximè verò poſt diem ſeptimam danda eis iugiter eſt abſynthii coma. Et quidẽ oxymel potione plurimos iuuat: & aliquid ex iis quæ molliter ventrem ſubducunt. Vomitus ẽt poſt cibum, adeò his quibus hæc febris perdurauerit, vtilis eſt, vt multos ſciam ſolis vomitibus ſtatim fuiſſe curatos.

Tertianæ nothæ curatio.

Tertianis nothis uictus rõ conueniens.

Tertianis nothis cõfert plurimũ uomitus ꝓuocatus poſt cibum.

De cura quartanarum. Cap. XI.

Quartanas in principio eſſe tractandas leniter: nulláq; tũ moliendã eſſe fortem euacuatione.

QVartanas ab initio mediocriter, ac leniter tractare oportet, nullũ forte medicamen, aut euacuationem exhibentes: niſi forte ſanguis vehementer ſuperabundans appareat. Cæterùm ſi vena inciſa, is qui fluit, niger & craſſus videatur (qualis in iis præcipuè viſitur, qui liene laborant) audacius mittendus eſt. At ſi flauus, aut tenuis cernatur, ſubitò ſupprimendus. Venam verò ſecare oportet, vel interiorem, vel mediam, quæ eſt in ſiniſtro cubito. Victũ deinceps inſtituere ſine flatibus, ac optimum: ventremq́; emollire, iis quæ vſitata ſunt, expedit. Qđ ſi hæc nihil proficiant clyſteribus vtẽdum eſt, à principio quidem mollibus: poſtmodum verò acrioribus. Arcendi ſunt autẽ à ſuillis carnibus, ab oĩbusq́; eduliis, quæ tenacia ſunt, & tardum habent exitum, quæq; tum refrigerant, tũ ſiccant corpus. Vino verò vtendum eſt albo, tenui, & mediocriter calido, & volatilibus quæ boni ſunt ſucci, nec in paludibus degunt. Piſces ſunt adhibendi, qui facilè concoquantur, ac molles carnibus, nihilq́; tenax habentes. Vtendum eſt autem ſalſamentis, & ſinapi: ac certis diebus medicamen diatrion pepereon, vel dioſpoliticum eſt aſſumendum. Quòd ſi quotidie piper tãtùm cum aqua biberent, rectè etiam facerent. A' frictionibus autem, ambulatiõibus, atq; balneis, nõ ſunt penitus prohibẽdi. Quanq̃ ſi omnino poſſent à balneo abſtinere, ſolis contenti frictionibus, inde plurimum iuuarentur. Iam ſi quartana ipſa ſit breuis, nec admodum violenta, nihil nocuerit, ſi diebus interiectis ad cõſueta exercitia ſe transferant. Hæc igitur ab initio, & vſq; ad ſtatũ ſunt pagenda. In ſtatu aũt ſubtilior victus ratio adhibenda eſt, quàm ante, vel poſt. Statim verò æger continendus in quiete eſt: ac viſceribus prouidendum vnguentis & cataplaſmatis, quæ mollire & laxare poſſint. Deinde medicamentis vtendum, quæ

Sanguinis miſſio ĩ quartanis quatenus celebranda.

Quartanis victus ratio conueniens.

Diatrion pepereon quartanis vtile.

Piper cũ aqua ſingulis dieb⁹ bibitũ, ad quartanas facere.

Quartana detentis vngẽda eſſe viſcera vnguentis, cataplaſmatiſq; emollientibus.

ciendi vrinam vim habeant. Vbi verò coctionis ſigna apparuerint, tunc ſanè purgare oportet iis quæ humores atros inaniant, non ſemel tantùm, ſed ſæpius, ſi videatur neceſſe. Vtendum autem & vomitibus ſtatim à cibo: & ſi nihil prohibuerit, elleborum album eſt exhibendum: primò quidem, permiſtum radiculis: quòd ſi nihil profecerit, ipſum per ſe. Cæterùm qui nequeũt euomere, ii uehementius per inferiora purgentur: ac poſtmodum offeratur eis in potu, medicamen confectum ex viperis: necnon quod ſuccum cyrenaicum recipit. Quicunqꝫ verò ab initio aliquid ex hiſce medicamentis exhibuerunt, aut omnino ante ſtatum, quartanam quæ erat ſimplex, duplicem reddiderunt, aut omnino maiorem, atqꝫ difficiliorem: ex duplici autem triplicem, aut omnino ambas difficiliores.

Quartana detentos eſſe pluries purgãdos ſed apparentibus iam ſignis coctionis.

Quartanis prodeſſe vomitus.

Theriace in quartanæ principio exhibita quid moliatur.

De cura quotidianæ. Cap. XII.

QVotidianam autẽ quum volueris curare, oxymelite vtitor poſt primos dies: & illis quæ probè poſſunt vrinam ciere: vniuerſumq; totiꝰ victus caput ſit ad incidẽdum efficacius. Circa ſtatum verò, de ventriculo eſt habenda ſolicitudo, ac de ipſius ore præſertim. Deinceps iubendum eſt, ut poſt radiculas & cibos aſſumptos vomant. His etiam quæ pituitam ſubducunt, utendum.

Quotidianæ curatio.

Vomitus [illegible] provocandu[s]

De cura febrium continuarum, quæ carent accidentibus. Cap. XIII.

IN continuis autem febribus, quibus non vltra ſeptimum futurus ſtatus eſt, ſi vires validæ ſint, & ætas conſentiat, admodum exquiſitus & tenuis victus eſt inſtituendus. In quibus verò vel ſtatus totius morbi longius abeſt à ſeptimo, vel vires robuſtæ non fuerint, uberiori cibo ægri ſunt reficiendi: quemadmodum prope ſtatum tenuiori. Quum autem iam adeſt ſtatus, tenuiſſimum victum ſeruare oportet: deinde rurſus ſemper uberiorem. Sanguinem verò mittere

Febrium continuarum quæ ſolæ citra accidentia infeſtãt curatio.

oportet, & ob morbi magnitudinem. Quibus autem rubor multo intenſior, quàm pro naturæ ordine, & maior, quàm pro cõſuetudine, totius corporis moles, venæq; eminẽtes, extenſæq; fuerint, iis ẽt eſt auferendus, niſi vires, aut ætas, aut aliquid commemoratorũ, prohibuerit. Quod verò humidus victus in febribus acutis omnibus iuuat, rectè iam dictum eſt. Cremorẽ igitur ptiſanæ, iis quibus non aceſcit, exhibere oportet: & mellicratum quibus non bileſcit: & ſorbitiones ex alica: & panem ex aqua. Porrò in febribus præter modum calidis, vrentibusq;, quum primum coctionis ſigna apparuerint, tunc audacter aquam frigidam propinabis. Modus verò in quantitate ſeruetur, quemadmodum tempus anni, regio, ætas, natura, conſuetudoq; exigunt.

Victus humidus in febrib⁹ omnibus acutis conducit.

Aquam frigidam propinandam eſſe in ardentibus febribus, quum primum apparuerint ſigna coctionis.

De curatione febrium cum accidentibus.

Cap. XIIII.

QVæ febres cum accidentibus vrgent, nõ æquè ſimplicem exigunt curationem. Sed pro uirib⁹ metiendum eſt, quanta ſit ipſa febris, quantumq; ex accidẽtibus immineat periculum: atq; ad id quod vehementius fuerit, & difficilius, intendendum: non poſthabita omnino etiam alterius cura. Etenim vbi ſimul cum ipſa febre ſentitur circa os ventriculi anxietas, morſus, & imbecillitas, prius ſanè vacuandi humores non ſunt, quàm os ipſum ventris corroboretur, etiamſi cruditate aut cacochymia æger ipſe laboret. Sed nec ſi fuerit febris cum ventris profluuio, alia eſt opus euacuatione. Verùm hæc ſola ſufficit, quãuis non ſit pro ratione ipſius plenitudinis. Iam verò ſi quis ſimul & diſtentione neruorum laborauerit, & ſanguinis eguerit miſſione, neq; huic tantum ſemel mittere oportet, quantum exigit morbus: ſed aliquid etiam accidenti eſt linquendum, cuius cauſa ſæpe ſudores eueniunt, & vigiliæ moleſtant, & vires ægroti debilitant.

Febrium cũ accidentibus infeſtantium curatio.

Febribus quæ cum alui fluore infeſtant, nõ eſſe alia opus euacuatione.

Ita etiam ſi vehementes vigiliæ, aut dolor intenſus ægrotum cruciant, cauendæ ſunt ſubitæ euacuationes, ac multæ. Ipſa præterea ambientis aeris temperies, loco accidentis cuiuſdam habenda eſt, dum exquiſitè calida & ſicca fuerit: qualis eſt tempore medio inter canis & arcturi ortum. Si etiam valde frigida fuerit, tūc quoq; ſanguinem mittere formidandum. Ob hæc etiā neq; in locis admodū calidis, aut frigidis, ſanguinē mittere audemus. Quòd ſi regioni temporis ſtatus conſentiat, etiam omnino abſtinemus: ſi verò non cōſentiat, euacuamus quidem, ſed multo minus, q̄ ſi neutrū prohiberet. Tolerantia etiam ægri, ceu quoddā accidens, expendenda venit: nec ſecus ipſa temperatura. Nam quicunq; calidi & ſicci natura ſunt, hi omnes facilè ab integris euacuationibus offenduntur. Cōſuetudo quoq; non parui momenti eſt, quum ad omnia alia, tum præcipuè ad euacuationis indicationem. Quidā enim nūquàm prius fuere vacuati, & multis cibis ſunt uſi. Nōnulli contra, nec multis cibis ſunt vſi, & euacuatiōibus aſſueuerunt. Hos igitur intrepidè euacuare oportet, ſi reliqua etiam conſentiant: alios verò, ne ſi reliqua omnia id ſuaſerint. Eodem pariter modo & corporis habitus conſyderandus. Nam qui denſa & ſolida carne conſtant, non offenduntur facilè. Quare non oportet vereri ipſos vacuare ex toto, ſi quidem & alia id iubent. At qui mollem, & tenellam, & diffluentē carnē ſortiuntur, ii mirum in modum ſunt ad patiendum habiles. Quare vel ſi reliqua omnia ſanguinem eſſe mittendū ſuadeant, non tamen id facere audendum eſt, ſed vtendum aliis euacuationibus moderatè. Eodem modo & in iis qui ſupra modum craſſi aut macilenti ſunt, ab incidenda vena ſuperſedendum, cæteraſq; integras euacuationes vereri oportet. His èt & ætas annumeranda eſt, veluti quoddam ſymptoma, quod prohibendi integram uacuationē vim habet. Neq; enim pueri, neq; ſe

Euacuationes ſubitæ ac multæ, quando cauendæ ſint.

Sanguinis miſſionem prohibet aeris conſtitutio impēſe calida aut frigida.

Calidi & ſicci offendūtur ab immodicis uacuationibus.

Conſuetudinē plurimū poſſe ad uacuationis indicationem.

Habitudines corporum, quę nam facile miſſionem ſanguinis ferant, & q̄ difficulter.

Pueri,ſenesq́; integras uacua tiões nõ ferũt.

niores hanc ſine noxa tolerant. Hoſce igitur omnes, ſi diſpoſitiones hortentur, nõ ſemel nec ex toto, ſed paulatim oportet vacuare, inediis moderatis, frictionib⁹, clyſteribus mollibus, perfuſiõibus, atq; balneis. Quòd ſi duo ꝯtraria ſymptomata, aut morbi, coeant, aduerſus id quod magis urgeat inſtandum: nec interim alterum negligendum. Eas verò quæ habentur ex accidẽtibus & morbis indicationes, non ſimpliciter, ſed ſecũdum cauſam à qua ſingula fiunt, cõſyderare oportet: qualia ſunt defectus animi, & exolutio: quæ duo noĩa de vnica re dicuntur, cuius plures exiſtũt cauſæ. Siquidem nõ ſolùm per varios affectus corporis, ſed etiam in vehementiſſimis perturbationibus animi, nonnulli exoluti fuerunt: pręcipueq́; ſenes, & natura imbecilli. Etenim plures eorum triſtati, aut lętati, aut irati, aĩo defecerunt. Qui aũt magis robuſto ſunt corpore, ex ĩmodicis euacuationibus idem patiuntur. Iã verò ſi abſceſſus quiſpiã rũpatur, vires vehementer lædit, ac tũ præcipuè, quum materia ſimul tota ad uentriculũ, uel ipſius os, aut thoracem defluxerit. Quòd ſi qñ etiã nos abſceſſus ſecantes, totum ſimul emittere pus voluerimus, animi defectum ſubſequi eſt neceſſariũ. Nec verò laborãtibus aqua ĩter cutẽ, tota ſimul humiditas (q̃uis ea ꝑter naturam ſit) poteſt ſine noxa vacuari: ſed tunc quoq; neceſſum eſt, hominem deficere aĩo. Ex dolorũ etiam vehementia, ſimiliter diſſolutiones accidunt. Quin ẽt neruus percuſſus, & muſculi caput, & maligna in articulis vlcera, & ĩmoderata quædã frigiditas, aut caliditas, vitaliſq́; roboris exolutio, ꝑterea ĩſignis cruditas, obſtructioq́;, aut inflãmatio alicuius ꝓcipuæ partis, aut os vẽtriculi malè affectũ, aut improbæ euacuationes, aut deniq; alia multa, de qbus poſtea dicemus, inferre poſſunt defectum animi. Quarũ ſanè cauſarũ ſingulæ propriam curationẽ deſyderãt. Porrò eos qui ex choleris, & alui profluuio, & aliis tũ largè, tũ vno ĩpe-

Animi vehementiſsimi affectus, ſenes ꝓcipue atq; imbecillos exoluunt.

Pus perſectiones abſceſſuũ, ſi totum ſimul uacuetur, vires deiicit.

Hydropis aquam nõ poſſe totam ſimul vacuari abſq; deliquio animi.

Dolor vehemens vires exoluit.

tu factis euacuationibus diſſoluũtur, frigida ſpargere oportet, & nares cõprehẽdere, & os vẽtriculi pfricare, iubereq́; vt vomãt, ſtomachũ irritãdo digito vel pẽnæ ĩmiſſione, ac deniq; alligare pedes & manus. Oportet aũt nexus fieri, plures qdẽ, ac fortiores, circa man⁹, qñ p inferiorẽ partẽ fiũt euacuatiões. Nã ſi vacuatio p ſuperiora fiat, plures ac vehementiores ligaturæ crurib⁹ admoliẽdæ ſunt. Sitũ q̊q; aliquem parti fluxionẽ patiẽti expedit inuenire, in aduerſum tendentẽ, ſed moderatẽ. Nã ſi nimiũ tendat, atq; ex hoc fatiget, nihilo min⁹ irritat, q̃ ſi inclinaret ad eundẽ. In vniuerſum aũt, aut ad cõia mẽbris patientibus in aduerſum trahere oportet: aut ad ea in qbus eſt fluxiõis origo. Atq; ideo vehemẽtes euacuatiões quæ ex matricib⁹ fiũt, cucurbitulæ * iuxta mãmas appoſitæ, ſtatim ſedãt. Quæ vẽro ex naribus, hepati, ac ſpleni, ſcdm narem patientẽ. Qđ ſi ex ambabus naribus ſimul plurim⁹ ſanguis effluit, vtriq; uiſceri applicãdæ ſunt. Vinũ ẽt aqua frigida tẽperatũ, curat eas, quæ ex magnis fiunt euacuatiõibus, diſſolutiones: ac tũc pſertim, qñ humores fluunt ad ventriculũ. Cæterũ ſi aliqđ viſcus ſit inflãmatũ, aut caput doleat vehemẽtius, aut aliqua alienatio animi affuerit, aut febris ardens in morbo crudo: magna & penè inſanabilia ex potu vini, huiuſcemodi affectib⁹ nocumenta prouenniunt. Iã verò, q frigidũ potare non ſunt aſſueti, aut manifeſtè ex ipſo lædunt, q́q; natura ſunt frigidiores, & qui in extrema ſunt ſenectute, & loco degunt natura frigidiori, & tpe hyberno, cauere à potione frigida debent. At qui cõtrario mõ ſe habent, iis intrepidè illã offerre licet. Sit aũt vinũ, in fluxiõib⁹ quæ ad ventriculũ fiũt, calidũ ſimul & tenue, quale Leſbiũ. In ſanguinis verò fluxibus, craſſum, & nigrũ, & acerbũ. Ipſis aũt locis ĩponere oportet, veluti ventriculo, matrici, ſtomacho, & thoraci, quæ corroborandi vim habent. capiti aũt & fronti, pter hæc, illa ẽt quæ refrigerent. Et qbus

Deliquiũ animi q̃ inducãt.
Deliquij animi ab imodica vacuatione curatio.

Profluuia muliebria ſedant cucurbitulæ iuxta mammas appoſitæ.
Sanguinis fluxum e naribus cucurbitula p̃cordiis admota compeſcit.
Vinũ frigida temperatũ, vires exolutas ob immodicas euacuationes inſtaurat.
Vinum quibus non dandum.
Frigida potio quibus conueniat minime, & quibus ſit propinanda.
Partes p quas fit fluxus, corroborandas.
Caput eſſe refrigerãdũ, ubi ſanguis fluit per nares.

vel in ſupficie, vel in naribus, vena aliqua diſrupta eſt, medicamen aliquod, ex iis quæ ſanguinem ſupprimere poſſunt, eſt imponendum. Porrò balneæ in fluxionibus ad ventriculum quidem aptisſimæ ſunt: at ſanguinis fluxum acriter irritant. Et quicunq; ob ſudoris copiam animi defectum patiuntur, his etiam plurimum nocent: vt quas potius aſtringere oporteat, atq; refrigerare. His etiam vinum frigidum exhibēdum eſt: ac nihil omnino calidum. Sed nec etiam artus ipſorum ligare oportet, neq; cogere ad vomitum, neq; ullo modo mouere. At ventis refrigerātibus aditum pparare: aerem quoq; domus alterare frigida & acida qualitate, myrtorum frondibus, & vitium capreolis, ac roſis pauimentum conſternentes. Nihil verò hoꝝ confert, vbi fluxiones ad uentriculum fiunt. At qui exoluūtur ob plenitudinem, eorum artus q̄plurimum perfricare oportet, calfacere, ac deligare. A' vino verò & cibis ſunt abſtinendi, & à balneis, ſi febriant. Sufficit autem, ſi eis dederimus mellicrati potum, ī quo ebullierit thymus, vel origanum, vel pulegium, vel hyſſopus. Conuenit quoq; oxymel. Quæ ex matrice laborant, atq; exoluuntur, non aliter ſunt curandæ, excepto oxymelite. Fricare autē ac deligare magis earum crura oportet, quàm manus. At quibus vterus aut ſurſum, aut ad latus reuellit, inguinibus & coxis cucurbitulas applicamus: & naribus quidē, ea quæ fœtidisſimū hn̄t odorem: matricibus aūt odorata, & ea quæ laxare, calfacereq; pn̄t, medicamenta offeremus. Si verò ob imbecillitatē ventriculi, animi ſequaī deliquiū, ea quæ roborādi vim habēt oportet emplaſtra adhibere, quale eſt qđ fit ex palmulis, vino, farina hordei, croco, aloe, & maſtiche. Madefacere aūt iis quæ conſtant ex abſinthio, oleo melino, & maſtichino: necnon nardo, uino, & œnāthe. Quòd ſi exurātur, miſcere ex refrigerātibus aliquid conuenit, veluti cucurbitæ, lactucæ, portulacæ, ſolani,

Deliquii animi ob ſudores curatio.

Exoluti a plenitudine qūo ſint curandi.

Vteri ſuffocationis curatio.

Exolutiōis ob uentriculi imbecillitatem, curatio.

Ventriculum roborantia.

cæ,ſolani,intybi,atq; vuæ acerbæ ſuccũ. Aqua etiam frigida plerunq; iuuat malè affectos ſtomacho,ſi tempeſtiuè,hoc eſt in declinatione,exhibeaẗ. Alioqui plurimum obeſt. Atq; his qui os ventriculi imbecillum habent,vinum calidũ exhibere oportet, ſi nihil prohibeat. Plurimum verò iuuat eos qui ſic laborant,etiam frictio extremorum. Quòd ſi ex iis remediis nihil melius ſe habuerint,eos quidem qui adusti ſunt, quamprimum ad balneas ducere oportet. Qui verò aliquid frigoris ſentiunt,medicamẽ diatrion pepereon,ipſumq́; piper ſolum,atq; etiam abſynthiũ bibant. At qui exitioſis humoribus os ventriculi mordicãtibus exoluuntur,hos poſt aquæ calidæ,aut hydrolei potum, fac vomere. Vacuatis humoribus,partẽ læſam oportet modis omnibus roborare:partim iis quæ admouenẗ extrinſecus:partim abſynthii potione. Cęterùm ſi humores adhuc in ventre conſiſtant,minimè ſanè aſtringere,ſed tantùm concalfacere oportet. Vbi verò multa pituita in ore ventriculi aceruata fuerit, fouere quidẽ plurimum oleo,in quo ebullierit abſynthium: poſtea mellicratum exhibere,in quo hyſſopum,vel quid ſimile infuſum fuerit:item oxymeli, & piper, & diatrion pepereon,& dioſpoliticon medicamẽ. Victus ratio in ſumma,incidendi vim habeat. Quæ verò ex nimia frigiditate eueniunt exolutiones, eodem modo curãdæ ſunt,quo bulimi,oĩmodo calefacientibus. Vinum igitur eis exhibere oportet,calida temperatum:ac cibos qui calfaciendi naturam habeant:fricareq́; & calfacere ad ignem ſimul. Quæ ex calore nimio accidũt deliquia animi,iis quæ refrigerandi & roborandi vim habent,curanẗ.Statim igitur ipſos corroborabis,ſi aqua frigida ſparſeris,& flabellaueris, & os ventriculi perfricaueris,& agitaueris,vinoq́; & cibo refeceris. At q ob inflammationis magnitudinem,aut vehementis febris malignitatem,animi defectũ patiuntur,& in prin

Vinum calidũ propinandum imbecillo uentriculo.

Exoluti obpraуos ſuccos,uentris os infeſtantes,qũo ſint curandi.

Exolutiõis ob refrigerationẽ curatio.

Exolutionis a calore ortæ curatio.

Exolutiõis ob febr:s,autphlegmones magnitudinẽ, curatio.

cipiis acceſsionum refrigerantur, iis artus fricare fortiter, & calfacere, cruraq́; ac man⁹ alligare, & vigilias, cibiq́; & potus omnimodam abſtinentiam præcipere oportet. Optimum verò in his, quid futurum ſit, præcognoſcere. Eos etiam qui ex ſiccitate in principiis acceſsionum, defectum animi ſunt incurſuri, optimũ eſt præuidere. Nam ſi duabus aut tribus horis ante acceſſionem exhibito cibo, concoctu facili, manus ac pedes conſtringi iuſſeris, non interibunt. Quòd ſi magnũ imminere periculum ſuſpicatus fueris, vinum in alicam elixam infuſum, dare anticipabis: aut panem quoq; ex alica. At ſi mediocris expectatur defectus animi, parcendum eſt vino: ſed ſufficit tunc mala punica, aut pira, cibis ipſis miſcere. Iis qui præter expectationem in periculum inciderunt, vinum calidum, & panis eſt exhibendus: parumq́; aliquid cum eo alicæ calidæ. Qui ob præcipui membri obſtructionem linquuntur animo, iis oxymel dare oportet, atq; ex hyſſopo, origano, pulegio, & melle potum: ciboſq́; incidendi naturã habentes. Sed nec deterius fuerit artus perfricare, deligareq́;. Prodeſt etiam hiſce potibus vti, qui vrinam ciendi vim habent: veluti qui anethum, fœniculum, apium, petroſelinum, ammi, daucum, & ſpicam nardi recipiunt. Quæ vbi manifeſtè iuuerint, iam vino albo, & tenui, nec admodum antiquo, eſt vtendũ. Fiunt verò & in huiuſcemodi diſpoſitionibus, quum vehementes fuerint, pulſus inæquales, intercidenteſq́;. Qui ex abſceſſus diſruptione, aut ſectione exoluuntur, aut ex ſuperfluá aquæ inter cutim inanitione, ii quidẽ confeſtim optimis odoribus ſunt fouẽdi. Paulò autẽ poſt, ſorbitionibus concoctu facilibus, ſunt reficiendi. Si verò ob triſtitiã, aut gaudium, aut timorẽ, aut iram, aut terrorem exolui videant, odoribus, & narium apprehenſionibus reuocandi ſunt: cogendiq́; ad vomitum. Eodem pariter modo, qui ex vulneribus, aut purgatio-

Exolutiõis ob ſiccitatẽ futuræ, præcautio.

Exolutionis prçter expectationem obortç curatio.

Exolutiõis ob membri præcipui obſtructionem factæ, curatio.

Vrinã cientia.

Exolutiõis ex immodica puris, aut aquç inter cutem euacuatione, curatio.

Exolutiõis ob animi affectus ortæ, curatio.

nibus, aut doloribus qui in articulis, neruis, & muſculorum chordis eueniunt, exoluuntur, reuocãdi ſtatim ab eo affectu ſunt: poſtmodũ verò, cõueniens paſsioni cura afferenda. Defectus animi qui ex inteſtini laxioris doloribus, aut ilei, aut ſimilibus cruciatibus fiũt, ex patientium locorũ calefactione, frictioneq́; extremorum curantur. At, quæ ex propria imbecillitate uiriũ, quæ regunt corpus, eueniunt exolutiones, ex intẽperie videlicet ortæ, partium à quibus vires proficiſcuntur, contrariis intemperaturis curãdæ ſunt. Virtus ergo vitalis, quæ ex corde naſcitur, ex pulſuum imbecillitate cognoſcitur. At quę ex hepate oritur, & naturalis dicitur, ex ſanguineis egeſtionibus, ab initio aquoſis atq; tenuib⁹: poſtmodũ uerò craſsis, ad modũ fęcis. Quæ ex cerebro originẽ ducit, quã animalẽ appellant, ex motuũ voluntarioꝝ imbecillitate deprehenditur.

Exolutiõis ob dolores inteſtinorũ, curatio.

Exolutionis ortæ a uiriũ imbecillitate, curatio.

Facultas uitalis, naturalis, & animalis unde proficiſcantur, & ex qbus dignoſci earũ imbecillitas poſſit.

De cura capitis à variis occaſionib⁹ læſi. Cap. XV.

IGITVR ſymptomatum cauſæ, congruam curationem oſtendunt. Veluti ſi quis doleat caput, ſimulq́; faſtidiat cibos, ex fameq́; ſentiat mordicationem, iubendus eſt, vt euomat: nam vel bilem vomet, vel pituitam, vel vtrũq;. Porrò qui cum grauitate dolores capitis fiunt, multitudinem indicant. Qui autem cum mordicatione, vaporis humoris'ue acritudinem. Cum pulſu verò, inflammationem. At cum tenſione, ſi quidem ſine grauitate ac pulſu, ſpiritus flatulenti & crudi multitudinem. Si verò cum pulſu, inflammationem corporis mẽbranoſi. At ſi adſit grauitas, multitudo intra mẽbranas contenta ſignificatur. Quum igitur oĩa diſtinxeris, cauſam ex qua horũ ſingula fiunt, conſyderare oportebit. Veluti ſi multitudo vaporis atque humoris contineatur, aduertere oportet, nunquid ob magnitudinẽ febriũ humores diffuſi, acveluti efferueſcentes, ad caput aſcẽderint: aut propter ei⁹ partis ĩbecillitatẽ: aut ob totius corporis plenitudinẽ. Hãc enim

Capitis dolentis per conſenſum curatio.

Capitis doloris ſpecies uariæ.

totius corporis euacuationibus haud difficulter curabis. Eam verò quæ ex partis imbecillitate contingit, partim quidem in cõtrarium trahendo per totũ corpus: partim ipſi capiti remedia adhibendo. Atq; in contrarium quidem trahes, clyſteribus acribus, nexibus, frictionibus plurimis infernarum partium, & ſi expediat, ſanguinis aliquantula detractione. Partem autem ſanabis eo tempore quo ad vniuerſum corpus retrahis, iis vtens aſperginibus, quæ à capite vim repellendi habent: ac dein euacuantibus: poſtremò deniq; corroborantibus. Repellit autem oleum quod immaturum dicitur, ac tum oxyrhodinum, tum roſaceũ, & quæcunq; ex capitibus papaueris, & teneris oliuæ germinibus, & hederæ corymbis, menthaq́; viridi, & ſiſymbrio fiunt. Vtendum verò ipſis, in multitudine crudiori & frigidiori, tepidis: in calidiori autem & bilioſiori, frigidis. Euacuat etiam, diſſoluitq́; oleum calidum, ipſum per ſeſe: & magis ſi antiquũ fuerit, & ſicyoniũ, aut anethum feruefactum in ipſo fuerit. Quod ſi ſpondylion, vel ſerpillum, vel pulegii comam, vel calaminthę, vel menthę, vel ſiſymbrii, intus decoxeris, ita etiã craſſiores ſuccos vacuaueris. Hæc uerò ipſa, viriũ etiã aliquid membro imbecillo adiiciunt. Quòd ſi etiam ex vſu videatur, per nares atq; palatum expurgatio molienda eſt, ſternutamentumq́; excitandum. Si ad balneas hominem duxeris, ſiccis ſindonibus caput eſt perfricandum, ſalq́;, & nitrum, & ſynapi, ſine oleo imponendum. Hæc itaq; ſunt ex particulæ imbecillitate, doloris capitis medicinæ. At quando ex magnitudine febris accidit, & medicamenta adhibere conuenit, frigidæ qualitates ac vires, & quæ ex hydrelęo & oxyrhodino, & papaueris capitulis perfuſiones conſtant, expediunt. In dolore autem capitis, qui ſanguinis fluxum, aut vomitum decretorium ſignificat, remedia inueſtiganda non ſunt: quum nõ accidens, ſed talis dolor bo-

Capitis doloris ob imbecillitatem contracti, curatio.

Reuulſiõis modi diuerſi.

Repellere humores a capite, quæ cõmode poſſint.

Vacuare diſcutereq; capitis humores q̃ cõmode poſſint.

Capitis doloris ex magnitudine febris orti, curatio.

num exiſtat ſignum. Siquidem vbi natura excretionē aliquam, ac præcipuè vomitum, aut ſanguinis per nares fluxum molitur, horum inſeparabile indicium eſt capitis dolor. Conſyderandæ igitur ad cognoſcendam criſin, primùm quidem ſunt febrium ſpecies, an calidæ ſint, * atq; vrentes: nam hæ per excretiones iudicari cōſueuerunt: quēadmodum quæ molliores ſunt, ac veluti * fumigantes, diu durant, & ſæpius in abſceſſus contendunt. Secūdo loco, an morbus ſit ſalutaris. Nam quis obſecro bonam criſim in morbo pernicioſo expectauerit? Tertiò ad hæc totius morbi tempus conſyderandum. Nam ſi principii vel augmenti adſit ſignum, minimè autem ſtatus, nec concoctionis ſigna in vrinis, vel ſputis, vel alui excrementis cernantur, non eſt quòd bonam ſperes criſim. Porrò difficilis tolerantia antecedere omnem criſim ſolet. Quæ quidem ſi in die accidat, criſis ſequetur noctu. Si autem noctu, in die. Si igitur tale aliquid videas, cōſyderandum eſt, quotus ſit ægritudinis dies. Etenim ſeptimus dies, etiā ex paruo naturæ apparatu, ad criſim per excretionē mouetur. Sextus verò, magno apparatu indiget: & ſæpe neq; vlla in eo fit criſis, nec ſine periculo, nec fideliter accidit. Ergo ſi dolor capitis ſtatim ab initio nō inuaſit, ſicuti quoddam ipſius morbi ſymptoma, ſed *in ipſa ante criſim perturbatione: dein ſi collum etiā aliquid condoleſcat, & præcordia retracta ſint, aut repēte ſuperuenerit difficilis reſpiratio, pulſusq́; in tumorē ſubitò elati, non reciderint in paruitatem, neq; debiles fuerint, ſtatim criſis per ſanguinis fluxum è naribus, expectanda eſt. Si verò non modò non deciderit, ſed etiam in altum attollantur, & vehementiā aſſumpſerint, faciem iam ægrotantis inſpicere oportet. Nā ſi quod in ea membrum *palpitet, aut venæ quæ ſunt in temporibus pulſent, aut malum, vel naſus, vel oculus rubidior ſit factus, magis etiam talis criſis eſt expe-

Capitis dolor, quarū excretionum ſit ſignū inſeparabile.

Ardentes febres conſueuerunt iudicari ꝑ excretiones.

Criſis natu re quid cō ſiderandū.

Criſim omnē præcedit difficilis tolerātia.

Septimi diei natura.

Sexti diei natura. mala.

Sanguinis creticam excretionem per nares, quæ indicent.

ſtanda. Quòd ſi etiam inuiti illachryment, vel imaginentur ſe ſplendores cernere, ac nares ipſas ſcalpant, tunc non iam fluxurũ, ſed iam fluentẽ conſpicies ſanguinem. Nec verò ex his perterrearis, ſi hominẽ deſipientem, aut reſilientẽ videris. Nam & hæc humorum repentium ad partes ſupernas indicia ſunt. Præterea ſi ægrotus ſit adoleſcens, aut alioqui natura calidus, aut multo ſanguine abundans, magis adhuc de hoc ſperandum erit. Quòd ſi ſæpius etiã antea illi ſanguis è naribus fluere eſt viſus, hoc vel ſolũ ſufficit fluxus ſanguinis ſpem confirmare. Si verò & tempus anni æſtas ſit, vel calidus cœli ſtatus, & ſi plures eo tẽpore criſim ex ſanguinis fluxu habuerint, ægriq; corpus plenum extiterit, & conſuetæ excretiones retentæ, hæc inquã omnia ſpem vehementius augebunt. Has itaq; & alias excretiones omnes prænoſcere licet, ſi hæc duo tantùm explorauerimus, & vnde naturæ motus agatur, & in quam partem. Siquidem quæ deficiunt adiuuabimus, & quæ immoderatè feruntur, coercebimus, ſi iſta nouerimus. Veluti confeſtim ſanguinis fluxus ex ſplene magnæ cucurbitæ ſiniſtris præcordiis ſuperpoſitæ, facilè retrahunt. At qui ab hepate proficiſcitur, dextris. Qui ab aliis membris, eadem ratione.

Excretiones prænoſcet facile, qui unde naturæ motus agatur, & ĩ quã partem inueſtigarit.

Sanguinẽ fluentem ab hepate & ab ſplene, cucurbitulæ illis admotæ uiſceribus, retrahũt.

GALENI PERGAMENI, DE ARTE CVratiua ad Glauconem. Lib. II.

CAP. I.

DE IIS AVTEM QVAE in ſingulis corporis partibus fiũt paſſionibus, deinceps ſumus dicturi, ab inflãmatione auſpicati: quod ſæpius hęc accidat, plurimæq; ipſius ſint differẽtiæ, ex quarum ſingulis ſolẽt febres

oriri. Cõmunis igitur in omnibus eſt immoderata ca-
liditas, & veluti quædam efferueſcentia, vnde & phleg-
mónes nomen de ipſis efferre veteres conſueuerunt.
Propriam aũt quandam in ſingulis differentiam inue-
nies, ex qua eius ſpeciem agnoſces, & conuenientẽ aſ-
ſequeris medelam. Porrò prima inflammationis diffe
rentia eſt ſecundum quam, hanc quidem humidam, il-
lam verò eſſe ſiccam contingit. Humidam quidẽ, quæ
ex calida fluxione membrum occupante accidit. Sic-
cam verò, quando nullo humore influente, calor na-
turalis efferueſcit. Hæc autem, vſque ad aliquid quidẽ,
veluti febris eſt membri. Quum verò iam ad immo-
deratam caliditatem ac ſiccitatem peruenerit, corru-
ptio atque extinctio omnimoda fit. Rurſus illius diffe-
rentiæ quæ cum humorum affluxu accidit, multæ ſpe
cies exiſtunt. Nam fluente ſanguine, altera: flaua bi-
le, altera: ambobus ſimul, alia tertia. Et quidem in ea-
rum ſingulis, vel iam putruit id quod influxit: vel in
membro impactum putreſcit. Præterea vel craſſum
eſt, vel tenue, vel optimum, vel denique acre. Sangui-
ne igitur optimo ac mediocriter craſſo ad particulam
aliquam confluente, atque ob multitudinem concul-
cato, vehemens dolor arripit hominem, niſi hebe-
tis ſenſus ipſa fuerit particula: pulſusq; in profundo
permoleſtus ſentitur, tendiq; omnino & contundi
membrum apparet, cum vehementi incendio, reni-
tentia, & rubore. Quæ ſanè paſſio totius generis no-
men recipit, inflammatioq; vocatur, ex omni ferè
occaſione proueniens. Quippe vulneribus, diſten-
tionibus, diſruptionibus, contuſionibus, ſciſſioni-
bus, exercitiorum laboribus, exarticulationibus,
ac præterea fracturis, & ſpontaneis vlceribus ad-
uenit. Quin etiam, ſi quando immodicam plenitu-
dinem venæ ipſæ contrahant, tunc id quod ſuper-
fluum eſt, effundunt ad aliquam partem, quæcunque

Inflammationibus omnib⁹ eſt cõis caliditas.

Inflãmationis prima differentia.

Inflãmationis, quæ cum affluxu humorum infeſtat, multiplex differẽtia.

Inflãmationis ortæ a ſanguine indicia.

Inflãmationis cauſæ.

Recipientes ſuperuacua particulæ quales neceſſario eē debeant.

eo tempore fuerit aptior ad recipiēdum. Eadem nanq; erit reliquis omnibus imbecillior, vel rarior, vel ad motum procliuior, vel minus nobilis. Flaua verò bilis, quando propriam naturam ſeruans, vnà cum ſanguine per totū corpus defertur, morbum regiū producit.

Regii morbi productio.

Herpetis generatio.

Quum autem ſecernitur ſola, in aliquamq́; decumbit partem, herpetem gignit. Cæterùm ſi ſit conſiſtentia craſſa, totam exulcerat cutim, vſq; ad carnem ſubiectam: qui affectus herpes exedens vocatur.

Herpes exedēs unde accidat.

Si verò tenuior fuerit, id quod in ſuperficie eſt tantùm, veluti deurit: quæ ſpecies generis ſortitur appellationē, quum ſimpliciter herpes dicatur. Nam ex reliquis ſpeciebus duabus, * illa quidem cuius nuper mentionem fecimus, vocatur herpes exedens: altera verò, miliaris, ꝙ in ea puſtulæ paruæ ac multæ, per ſummam cutem, ſimiles milio, excitentur.

Herpes miliaris unde exoriatur.

Fit autem herpes huiuſmodi etiam ex bile quidem, ſed minus calida & acri, q̄ * illæ ſpecies priores. Quòd ſi ex ſanguine & flaua bile calidioribus quàm oporteat, miſta ipſa fluxio fuerit: aut ex ſanguine quidem, ſed feruido, & ſubſtantia tenuiſſimo: eryſipelas hic affectus vocatur, multo inflammatione calidior, magisq́; flauum colorem referens.

Eryſipelas unde gignatur.

Non dolet tamen affectus hic, quemadmodū inflammatio: nec vt aliqua inflammationis ſpecies pulſum, aut compreſſionem, aut ſimilem inuehit tenſionem. Cæterùm interdum miſcetur inflammatio cum eryſipelate. Si igitur in miſcella ipſa exuperēt propria eryſipelatis accidentia, affectus is eryſipelas inflammationis particeps nominatur.

Eryſipelas phlegmonodes quando accidat.

Si verò inflammationis accidentia præpolleant, dicitur inflammatio eryſipelatodes.

Phlegmone eryſipelatodes quando fiat.

At ſi accidentia vtriuſq; eſſe appareant ęqualia, tunc eryſipelas & inflammatio ex æquo miſceri dicuntur. Exquiſitum itaq; eryſipelas, cutis ſolius eſt paſſio.

Eryſipelas ſolius cutis eſt paſſio.

Non tamen ipſa inflammatio pertinet tantùm ad cuti ſubiectas partes: ſed ad has quidem præcipuè: nonnun

quam verò etiam ad cutim. At verò, ſi ſanguis influēs calidus ſufficienter fuerit & craſſus, quodcunq; membrum inuaſerit, hoc exurendo, vlcus cum cruſta excitat: quicquid autem circūiacet, in inflammationem attollit efferueſcentem, grauiterq; dolētem: qui affectus carbo appellatur. Similiter etiam, ſi ſanguis influēs niger extiterit, craſſusq; & fœculentus, & feruens: ſimul autem & ſaniem quandam tenuem admiſtam habuerit, puſtulas per ſummam cutis excitat, ſimiles iis quæ ex igne fiunt. Quibus diſruptis, cruſtoſum ſub ipſis vlcus inuenitur. Qui affectus etiam eſt carbo. Phlegmone itaq; in haſce ſpecies vniuerſales diſtinguit, ad quas nimirum referuntur aliæ omneis particulares. Etenim bubo, phyma, & phygethlon, glandularum affectiōes exiſtunt: bubo quidem, inflammatio: phyma, quod ſtatim augetur, atq; ad ſuppurationem feſtinat. Phygethlon autem eryſipelas particeps inflammationis, aut inflammatio eryſipelatis particeps nominatur. Sic etiā & ophthalmia, eius membranæ quæ corneæ inhæret, eſt inflammatio. Pleuritis verò, coſtas ſuccingentis mēbranæ. Quemadmodum & ſynanche gutturis, atq; peripneumonia, pulmonis. Eas igitur quæ in partibus apparentibus cōſpiciuntur inflammationes, promptum eſt quidē cognoſcere. Quæ verò in occultis, & febres omnino afferunt, non æquè diſcerni poſſunt.

Carbunculi generatio.

Bubo quid.

Phyma quid.

Phygethlon.

Ophthalmia quid.

Pleuritis quid.

Synanche.

Peripneumonia.

De cauſis inflammationum. Cap. II.

EST autem vna quædam apparentium inflāmationum cauſa, eaq; non vſq; adeò occulta, quæ fluxio appellatur: niſi quandoq; eis coniungatur, quæ aliqua alia ex cauſa euidente, factæ videtur. Quum enim nulla ex his præcedente, repente membrum inflāmationem patitur, ea quæ hunc affectum gignit cauſa, fluxio vocatur. Affectus autem ipſe, diſpoſitio rheumatica. In curatione cuius, duo magni committuntur errores, vbi ſtatim in ipſis auſpiciis, vel nulla de toto cor-

Inflāmationis cauſa una eſt fluxio.

Rheumatica diſpoſitio.

Inflãmationis curatio.

pore prouidentia habetur: vel ipſum calfit, atq; humectatur membrum. At qui rõnem ſimul & experientiã ſequuntur, ii totum imprimis corpus vacuare quibuſcũq; euacuationibus conſulunt: ipſam verò inflammatam partẽ, perfundere, ac ſuperlinire eis, quæ id quod influit repellendi vim habent: ac deniq; quod in membro patiente continetur, educere: vimq; ac robur adiungere iis quæ iam affectæ ſunt partibus. Verũm vt

Euacuaturo corpus q̃ ſint prius conſyderanda.

rectè quis vacuatione vtatur, ætatem, anni tempus, regionem, præſentem aeris ſtatum, robur eius qui afficitur, habitumq; & conſuetudinẽ, nec non ipſius morbi naturam oportet conſyderare. Ex his nãq;, quando vacuandũ ſit, aut minimè: & vnde, & quomodo, inuenitur.

Genu inflãmati curatio.

Si igitur ad genu fluxio feratur, atq; id plurimũ attollatur: præterea totum corpus ſanguine plenũ appareat, & valida laborantis vis, tempusq; anni ſit ver, & temperata regio: æger verò ſit adoleſcens, aut iuuenis: is ſanguinis euacuatione ex ſuperioribus partibus indiget: oporteto; eius incidere in cubito venam, aut ſcilicet interiorem, aut mediam: quũ ſemper fluxionis

Reuulſionẽ fluẽtium humorũ, eſſe in contrarium moliẽdã.

motum ad contrarium reuellere oporteat. Ipſi autem laboranti particulæ, ſi quidem non admodum doleat,

Genu inflãmato emplaſtrum commodum.

emplaſtrũ ex ſemperuiuo, & corticibus punicorũ malorum in vino decoctis, & rhu, & farina hordei conſtans, eſt admouẽdum. Hoc ſi quidem repellit quod influit, atq; id quod continetur exiccat, & circũiacentia

Genu inflãmati dolorem magnum leniẽtia, hyeme quidem calida: æſtate ſunt admouenda frigida.

membra corroborat. Cum magno autem dolore fluxu incidente, ſufficit vehemẽtiam doloris lenire, cum aliquo ex iis, quæ ex vino dulci, oleo roſaceo, & pauca cera, in vtroq; liquata, conſtant. Oportet aũt hæc lanis excipere pinguibus, quæ plurimũ habeant œſypi: & æſtate quidem, frigida: hyeme autem tepida apponere. Sic etiam cataplaſmata ex arnogloſſo, lente, pane, & roſaceo oleo adhibere: paulo verò ſupra patien

Repercutientia eſſe applicãda paulo ſupra patientes particulas.

tes particulas admouere ſpongiã vino auſtero intin-

ctam, aut aqua frigida, cui miſtum parum aceti fuerit. Quòd ſi ex hac medendi rõne magnus vſus ſentiatur, nec alicubi pus ſe oñdat, mollibus medicamẽtis ad fluxiones vtendũ. Optima verò ex his ſunt, quæ exiccandi & repellẽdi quod fluit, ſine dolore vim habent. Quẽadmodũ ea quæ vehementer contendunt, atq; iccirco dolorem afferunt, plus doloribus obſunt, q̃ exiccãdo proficiant. Tale igit ſit medicamen, quale eſt quod ex chalcitide conſtat, remiſſum oleo roſaceo. Si verò lanam mundã vino acerbo humectaueris, appoſueris q́; plus iuueris. Quòd ſi pus ſe in particula oſtẽderit, cataplaſma offerre oportet ſemel aut bis. Plus verò ad pũs iuuat farina hordeacea. Adiungendum tñ aliquid vel aceti, vel vini. At poſtq̃ ſecueris, & pus euacuaueris, cauendum eſt deinceps, ne oleum, aut aquam imponas. Quòd ſi qñ vulnus abluere oporteat, mellicrato, vel oxycrato, & vino, & mulſo eſt vtendũ. Superponendum verò, ſi adhuc inflammet, ex lente cataplaſma. Si verò abſq; inflãmatione fuerit, aliqđ ex iis medicamẽtis, quæ emplaſtica nominant: & præcipuè qđ ex chalcitide conſtat. Imponenda aũt ſuper hæc extrinſecus, ſpõgia, aut lana vino acerbo infuſa: ad quæ quidẽ opportunũ eſt, quod aquã marinam recipit. Vulneri aũt, nullũ ex pinguibus medicamẽtis eſt admouendũ: qñquidem exquiſitè exiccare expedit. Ac ſic ſanè ſanare oportet inflammationes ex fluxione ortas. Quæ verò alia de cauſa fiũt, humectare, calfacereq́; nihil prohibet. Quas quidẽ ſi perducere ad ſuppurationem volueris, cataplaſma ex farina triticea, quæ in oleo, & aqua ebullierit, eſt apponendũ. Quòd ſi qñ ſcarificare oporteat, ne hoc quidẽ verendũ eſt. Si verò eas quæ ex fluxionibus fiunt inflãmationes ſcarificaueris, magnum adferes malum: ac per initia præſertim. Quæcunq; autem ex ipſis, iam inueteratæ exiſtentes, poſt totius corporis euacuationem, quaſdam durities atque ni-

Fluxioni diſcutiendæ quę medicamenta cõueniant.

Vlcus, eiecto pure, quib' ſit abluendum.

Suppurãdæ inflãmationi congruere cataplaſma ex farina triticea quę in oleo & aqua ebullierit.

Inflãmationes qñ ſcarificãdę.

grities retinent, ab his per ſcarificationem ſanguinem auferre nil prohibet: & emplaſtrum ex farina hordeacea, & ceratum, & aliud aliquod medicamen ex diſcutientibus admouere. Non tamē ex vena in talibus ſanguis neceſſariò mittendus eſt: ſed ventrem tantummodo expurgare ſufficit, medicamine quod bilē flauam educat: vel ſolo clyſteri acri, ſi affectus ipſe ſit paruus. Quæ verò ex vlceribus fiunt eryſipelata, & quæcunq; adeò manifeſtas cauſas ſortiūtur, ſi ſtatim volueris cataplaſma apponere ex farina hordeacea, & præſertim ſi ante ſcarificaueris, nihil nocebis. At inflammationibus quæ cum erypelate ſunt coniunctæ, & eryſipelatis cum inflammatione, adhibenda miſta curatio eſt: ſemperq; illi, quod magis præpollet, reſiſtendum. Herpetes autem, quantum ad totius corporis euacuationem attinet, vt eryſipelata curare oportet: quantum verò ad * eam quæ patienti debetur particulæ, non oībus ſimilis cura adhibetur. Nam qui exedentes ſunt, refrigerari quidem deſyderant, quemadmodum alii herpetes, & eryſipelata: non tamen ea ferunt medicamēta, quæ præter id quod refrigerant, humectare etiā ſunt apta: ſed ſola admittūt refrigerātia, quæ maximè exiccare poſſunt. Quare ſupimponere ipſis oportet, ab initio quidem ex vite capreolos, & folia rubi, & rubi canini, & plantaginis. Poſt hæc verò & lentem adiungere oportet, & aliquādo mel, & hordeaceam farinam, quodq; antea ſcripſimus ad inflāmationes quæ ex fluxione eueniunt cataplaſma, dempto ab eo ſemperuiuo. Ipſas verò partes exulceratas inunge medicamentis, quæ ad herpetas in pharmaceuticis libris deſcripta ſunt: quæ quidem, vbi vti volueris, ex vino dulci, aut tenui, & albo, & ſubauſtero, minimè tñ acri, liquefacere oportet. Quòd ſi poſca aquoſa vice horum aliquando vſus fueris, nihil deterius feceris. At in longū tempus protractis vlceribus, ad id vina ſufficienter auſtera

Herpetis curatio.

conueniunt:præcipuè verò nigra. Quo tempore ipſis etiam medicamenta cõgruunt, quæ ad Polyidam, Paſionem, Muſam, & Andronem relata extant. Herpetas verò qui ſumma tantummodo exulcerant, niſi diu perdurauerint, nullo horum inungere oportet (adurunt enim fortiter, & vehementer exiccant) verùm iſtis ſufficiunt, quæcunq; vim glaucii habent medicamenta. Quæ quidem aqua diluenda ſunt: vel aceto, ſi nil ex aqua profecerint. Quòd ſi etiã ſolani ſucco intinxeris, vel arnaglosſi, plus etiã conferes. In ſumma verò, omne vlcus exiccari poſcit, idq́; medicamẽto neutiquàm irritãte, niſi vbi malignum, putrilaginoſumq́; ipſum vlcus fuerit. Talia ſiquidẽ, acriora medicamina poſtulant, & quæ igneas vireis posſideant: quale eſt miſy, chalcitis, arſenicum, calx, atq; ſandaracha. Sæpe verò vbi iſta ceſſerint, admouemus ignem. Eadem ratione uocatis carbonibus, ſuper ipſam cruſtam, huiuſcemodi medicamentorum eſt natura conueniens. Non tamen loca circũiacentia tangere expedit: alioqui diſſolues ea, exulcerans quæ minimè expedit. Sed Andronis trochiſcis potius vtendum eſt. Si quando verò inualuerit rubor, plurimaq́; inflammatio, medicamentum ipſum dulci diluendum eſt, vel ſucco plantaginis: quemadmodum ſi magnus tumor ſimul infeſtet, vino quidem acerbo in principio: poſtmodum verò & aceto. Cataplaſma etiã ex orobi farina & oxymelite confectum eſt apponendum: atq; ante hæc omnia, ſtatim ab initio tantum ſanguinis auferendum, quantum ſit ſatis, niſi quid aliud prohibuerit. Hæc itaq; ſunt pasſionum per genera curationes, quæ pro naturæ inſtrumẽtorum patientium varietate mutantur. Quatuor autẽ ab his indicationes ſumuntur: ab eorum nempe temperie, à formatione, à ſitu, ac deniq; à facultate. Oporteto; in curationibus intentionem habere ad membri naturam. Hęc enim, quouſq; infrigidandum, aut exic-

Vlcus omne exiccari poſtulat.

Vlcera maligna qualia medicamenta poſtulent.

Carbonib⁹ qualia medicamẽta conueniant.

Andronis trochiſci.

Indicationes, quatuor ſumi ab affectis partibus.

Natura partis affectæ qd indicet.

candum ſit, docet. Nam ſi carnoſæ partes inflãmationem patiantur, paulũ ſunt exiccandæ. Venoſæ quoq;, quãuis ſint carnoſis longè ſicciores, nõ tamen & ipſæ multum exiccari deſyderant. Sed quæcũq; natura arterioſæ ſunt, magis venoſis ſunt exiccãdæ: atq; his amplius neruoſæ: & multo magis chartilaginoſæ, oſſeæq;. Etenim prius q̃ ad propriam naturã particula redeat, nõdum curationi eſt impoſitus finis. ¶ Porrò ſicciorem temperaturam inducunt, quæ ſiccisſima ſunt: & frigidiorem quæ frigidisſima: & ſecundum alias qualitates eodem modo. Ad mediocrem verò habitum referũt, quæ ſunt in vnaquaq; mediocria. Ac ſic ſanè partium temperaturæ curationes affectuũ variant. ¶ At formationes hoc modo. Nam quædam intra ſeſe habent cauitates: quædam extrinſecus: quædam vtrobiq;: quædam neutra in parte. ¶ Quæ igitur neutra ex parte cauitates posſident, in quas fluxio recipi posſit, eas partes fortiter exiccare oportet, vel ſi nõ fuerint natura ſicciores: vt neruos, & præcipuè qui in artubus ſunt. ¶ At quæ intus & extra relaxare aliquid poſſunt inflammationis, non multum huiuſcemodi fortiter exiccantibus egent: ſi præſertim laxam carnẽ habuerint, quẽadmodum pulmo. ¶ Indicatio autẽ ex poſitu, loca per quæ ſit vacuandum, & quo pacto, demonſtrat. Fluentium ergo humorũ, reuulſio medela eſt: deriuatio autem, eorum quæ iam obſederunt membrum. ¶ Vtrũq; autem euacuationis genus per communes venas moliendum eſt. Siquidem à matrice reuelles, ſi eam quæ in cubito eſt, venam ſecueris: aut * iuxta mamillas cucurbitas admoueris: vel manus concalfeceris, fricueris, deligaueris. ¶ Deriuabis autem, ſi eas quæ in poplitibus ſunt, aut in talis, venas diuiſeris: & * fœminibus cucurbitas admoueris, & crura calfeceris, perfricaueris, atq; vinculo exceperis. ¶ Et ſi quidẽ in parte dextra matricis ipſe affectus conſiſtat, à dextra manu, vel cru

Partiũ inflãmatarum quęnam magis, & quæ min⁹ ſint exiccandæ.

Temperaturæ partiũ curationes affectuũ uariant.

Formationes particularum quomodo curationes uarient.

Situs partis affectæ quã indicationem exhibeat.

Reuulſio ẽ fluentiũ humorũ medela: ut deriuatio, eorũ qui iam obſederũt partem.

Reuulſio & deriuatio a matrice quibus fiat modis.

re ſanguis eſt detrahendus. Sin verò in ſiniſtra, à membris quæ illi è directo ſunt. Cæterùm interiores venas tunc incidere oportet: quòd viciniores, magiſq; è directo ſint patientibus membris. Similiter ſi liene inflãmato ſanguinẽ vis detrahere, interiores in manu ſiniſtra venas ſecato: vt ſi hepate, eadem ratione in dextra. Si quid verò ex ſuperioribus inflammationem patiatur, veluti in ophthalmia, & angina, in cæteriſq; infeſtantibus caput, eas quæ extrinſecus ſunt, atq; è directo, pertundito. Si verò artus patiantur, à * coniugatis mẽbris ſanguis detrahendus eſt, ſiue reuellere, ſiue deriuare ſit animus: præter quàm vbi paſſio fuerit ĩueterata. Tunc quippe à membro ipſo patiente detrahimus. Sic ergo in angina eas quæ ſub lingua ſunt venas incidimus, vbi totum corpus vacuum quum ſit, * producitur ipſe affectus. Sic hepati, ſpleniq; cucurbitulas applicamus. Sic aliud quodcunq; membrum affectum ſcarificamus, ſi non amplius humores influant (tunc enim magis irritaueris, ipſumq; duplicaueris malum) verùm vbi vniuerſum corpus iam expurgatũ fuerit, nec quicq̃ præterea influit, ſed quod prius influxerat, iã hæret in mẽbro impactum. Et quidem laborantibus conuexis hepatis partibus, quod per vrinam trahere oporteat: concauis autem, per ſubductionem alui, ſitus ipſius viſceris indicat. Atq; etiã thoracem, pulmonẽq;, per tuſſes expurgari debere: ventriculum & ſtomachum, per vomitum: inteſtina per deiectiones: quemadmodum per vrinas & ſplenem, & renes: matricem autem, per mẽſtrua: cerebrum atq; eius membranas, per palatum, gargareonem, nares, & aures. Sed & q̃ his quæ in ſuperficie ſunt partibus, talia medicamenta apponere opporteat, qualibus eget paſſio: iis autem quæ in profundo ſunt ſitæ, & quas per multa interpoſita debent eorum virtutes attingere, non qualia nũc ſint, ſed qualia futura ſint, ex ſitu membrorum agno-

Liene inflãmato interiores in ſiniſtra manu uenas ſecãdas eſſe: ut in dextra, ſi hepar affectum fuerit.

Supernis partibus inflãmatis, externas uenas directas illis ſecandas eſſe.

Artubus inflãmatis, a coniugatis eſſe mittendum ſanguinem: niſi paſſio fuerit inueterata.

Angina prottahẽte, uenas ſub lingua ſecãdas eſſe.

Scarificatione qñ utendum.

Vacuari in quẽmodum ſingulę partes debeant.

Altius reconditi affectus ualentiora medicamenta poſtulant, q̃ ſi in ſuperficie conſiſterent.

ſcimus. Tantum quippe aduentitii roboris adiun- gere oportet medicamentis, quantum in tranſitu exoluitur: vt quod relinquitur, æquale remaneat ei, quod tactu iuuat. Ob id igitur in thoracis inflammationibus, quæ in ſuperficie conſiſtunt, ea quæ ſolùm laxare poſſunt, ſufficiunt: intrinſecus autem, ſicuti in coſtas cingente membrana, requiruntur acriora. In vniuerſis autem viſceribus eadem habenda eſt ratio. Sæpius enim ex medicamentis impoſitis vlceratur cutis, quãuis durior, minusq́; ad patiẽdum habilis ſit, quàm viſcera. Quòd ſi ipſis viſceribus medicamenta applicare poſſemus, quibus frequenter indigent, tanto molliora oporteret eſſe, quanto ipſorum natura, vt afficiatur, eſt promptior. Quia verò hoc neutiquã nobis datur, ob id nimirum, quæ eduntur ac bibuntur medicamenta, conferentia affectibus viſcerũ, ea multo acriora & potentiora eſſe conuenit iis, quibus indigent ipſæ partes affectæ: exceptis tamẽ illis, quæ ventriculo, ſtomacho q́; auxiliantur. Hæc ſiquidem ſola talia exhibẽtur, qualia à paſſionibus exiguntur. Reliqua verò omnia, acriora & fortiora ſunt, & præſertim quæ vel renum, vel pulmonis occaſione ſumuntur. Sed indicatio quæ à facultate ſumitur, etiam curationem immutat. Nam ex partibus corporis nonnullæ ab influentibus virtutibus gubernantur; quædam verò à propriis atq; natiuis. Atq; ex iis ipſis, quædã ſibi ipſis dũtaxat: quædam etiam aliis fons & origo ſunt facultatum. Et aliæ quidem opus peculiare habẽt: aliæ autem commune. Permutare itaq; opus eſt curationis formam, pro ratione harum omnium differẽtiarum. Nam pleraq; ex remediis dictis, morbum quidem finiunt, ſed natiuas membrorum facultates offendunt: quæ quidem offenſio ad totum pueniet corpus: idq́; ratione duplici: vel quia membrũ eſt alicuius virtutis origo omnibus partibus cõmunicatæ: vel quia ipſius opus vniuerſo corpori

Cutis durities viscerum mollities.

Ventriculo ſtomachoq; affectis, ſolis talia exhibent, qualia ab affectibus exigunt.

Partium differentiæ.

pori eſt utile. Etenim hepar, cor, cerebrũ, atq; teſtes, communiter vniuerſo corpori principia ſunt facultatum. At ventriculo, matriciq́; , propriæ facultates inſunt, nulli alteri parti communes. Opus tamẽ ventris quidem, toti corpori confert: matricis autem nequaquam. Quæ igitur immodicè laxant, exoluunt robur, quare & facultatem particulæ. Quæ autem ſupra modum refrigerant, natiuũ calorem extingunt, qui fortasſis ſubſtantia facultatum exiſtit: aut certè primũ & maximè neceſſarium inſtrumentũ ipſarum. Nonnullæ etiam aliæ qualitates * immoderatæ, facultates exoluere poſſunt. Ad hanc autem indicationem quiſpiam referre poſſet & facilem & difficilem ſenſum. Etenim quæ facilè ſentiunt partes, acria medicamenta non tolerant, ſicuti neq; acres humores. Ob idq́; os ventriculi, atq; eo magis oculus, infeſtatur ab erodentibus medicamentis. At quæ ſenſum obtuſum habent, cataplaſmata grauia ſuſtinent, atq; medicamenta mordacia.

Pricipia facultatum uniuerſo corpori ſunt hepar, cor, cerebrum, atq; teſtes.

Laxantia imodice, exoluunt robur, atq; facultatem particulæ.

Calor natiuus quid.

Senſu acutisſimo prædita, acria medicamẽta non tolerãt, ut ea qbus ſenſus obtuſus ineſt.

Qui igitur ſecundum ſolam, nudamq́; intemperiem abſq; humorum affluxu fiunt morbi, per contrarias qualitates curantur. Vt exempli gratia, calida intemperies, per refrigerantia, ſiue primò, ſiue ex accidenti refrigerent. Perfuſio ſiquidem frigidæ, calfacit ex accidenti, vbi caloris reuocationem fecerit: calidũq́; refrigerat, vbi calorem naturalẽ diſcuſſerit. At quæ ob materiæ influxum laborant, ſi quidẽ fuerint optimè temperata, ſolam euacuationem deſyderant: ſi verò diſtemperata ſint, vnà cum euacuatione, per contrarias qualitates alterationem poſtulant. Sed iam dicamus de œdemate.

Intẽperies ſimplices per contrarias qualitates curantur.

Frigidæ perfuſio calfacit ex accidenti.

Calidum ex accidenti refrigerat.

De œdemate. Cap. III.

OEDEMA eſt mollis quidam tumor, atq; doloris expers, ex pituitoſa ſubſtantia, vel ſpiritu vaporoſo ortus: qualis in cadaueribus, & pedibus hydropicorum & tabidorũ plerũq; cernitur. In hiſce tamen

Oedema quid.

Oedema in quibus ſymptoma exiſtat.

morbis œdema ſymptoma eſt propria curatione nõ indigens. Sola quippe frictio ex oxyrhodino, aut ex ſale & oleo, compeſcit ipſum. Quum verò propter influxum pituitæ in aliquam partẽ gignitur is affectus, ſpongia recenti, imbuta oxycrato (quod poſſit bibi) eum ſedat. Quòd ſi ex his non diſcutiatur œdema, aluminis parum eſt adiiciendum. Si verò in aliquo artuum tale fuerit œdema, inchoanda ligatura eſt ab imis partib⁹: finienda verò in altioribus: uniuerſam iniectionem & compreſſionem facientibus nobis, veluti in fracturis. Quòd ſi morbus dictis remediis non cedat, aliquid fortiorum medicaminum adiicere oportet, cui diſcutiendi ſimul & conſtringendi facultas inſit.

Oedematis ex influxu orti, curatio.

De ſcirrho. Cap. IIII.

Scirrhus quid.

EXquiſitus ſcirrhus eſt tumor præter naturam, inſenſatus, durusq́;. Non exquiſitus verò, non omnino inſenſibilis eſt: difficulter tamen omnino ſentit. Porrò inſenſibilis ſcirrhus minimè curationem recipit. Qui verò cum difficultate ſentit, nec ĩcurabilis eſt, nec facilem curationem admittit. Fit autem ex humore viſcido & craſſo * tenaciſſimè partib⁹ induratis infixo. Scirrhus itaq; interdum ab initio concreſcit, atq; augetur paulatim. Crebrius verò inſcitia medicorum paratur, vbi vehementer eryſipelata & inflammationes aſtringunt, refrigerantq́;. Quòd ſi quis fortiter diſcutientia induratis medicamẽta adhibeat, digeret quidem tenuiora: quod verò reliquum eſt, compactum, lapidis inſtar, relinquet. Non igitur curandæ ſunt induratæ particulæ medicamento ſiccante immodicè, ſed emollienti, quodq́; calorem poſſideat tepidum, humiditatẽ verò, nec multam, nec omnino minimã. Siquidem quod ſuperfluum humorem habet, nihil omnino diſſoluit: quòd verò minimum, plus q̃ oportet exiccat. Ergo medicamenta idonea ſcirrhis ſunt omnes medullæ atq; adipes. Ex medullis primas partes obtinet cer-

Scirrhus inſenſilis, minime curationem recipit.

Scirrhus unde contrahatur.

Scirrhus quõ ob ineptam curationẽ gignat.

Induratis qualia medicamenta conueniant.

Medulla ceruina.

pina: dein vitulina. Ex adipibus, anſerinus, leoninusq́;. At verò qui ex gallina ſumitur, anſerinum: qui ex pardo, leoninum ſequitur: poſtea verò vrſinum, atq; taurinum. Cæterùm qui ex capris accipitur, & craſsior, & ſiccior prædictis eſt: idq́; magis, ſi ab hirco capiatur. Porrò tendonibus induratis oportet vnà cum præſidiis iis quæ ſimul & emolliunt, & digerũt. (Cuiuſmodi ſunt, bdellium, ammoniacum thymiama, ſolutum in q̃acerrimo aceto, opopanax, chalbanumq́;) etiam pyritem lapidem candentẽ, aut (ſi eius copia non ſit) molarem, acerrimo aceto aſpergere: ac dein ſuper ipſum dimouere partem affectã, vt à vapore ſurſum elato, ſcirrhus diſſolui posſit.

Medulla uitulina.

Adipis differẽtię.

Induratorũ tẽdonũ curatio.

De ſplene iecoreq́; induratis. Cap. V.

INDVRATVM ſplenem, non tantũ foris, fortibus medicamẽtis curare conuenit: ſed intus etiã potionibus vehementisſimis: nam eas ſine moleſtia tolerat. Inter quæ ſanè primas ſibi vendicant partes, cortices radicum capparis, & ſcolopẽdrii, & myricæ tum radix, tum germina, omnia videlicet hæc in aceto & oxymelite cocta. At ſæpenumero ſplen, quum tangit̃, reniti videtur, non ob ſcirrhum, ſed ob flatulentũ tumorem. Tunc igitur vbi ipſum abſynthii decocto foueris, aliquod cataplaſma miſtis facultatibus præditũ, ſuperipones: quale eſt, quod ex ſulfure & alumine conſtat. Verùm vbi lien in ſcirrhum obduruit, præpollere vim digerentem oportet: parum autem eius quod aſtringendi posſidet facultatem, eſt admiſcẽdum. Meritò igitur ſalis flos induratos ſplenes ſanat, ſi extrinſecus ipſis in veſica apponatur. Porrò hepatis ſcirrhum, initio quidem ſanauimus: inueteratũ autem, neq; ipſe potui ſanare, neq; alium vidi qui poſſet. Quippe omnibus ita affectis omnino aqua inter cutem ſubſequitur. Nec verò perfert hoc viſcus fortia medicamenta, vt ſplen. Quare ſi ſit induratum, augere oportet ea quæ

Lien uehementisſimas potiones tolerat.

Lieni indurato congruentia remedia.

Lienis ob flatum diſtenti curatio.

Salis flos i ueſica appoſit⁹, induratos lienes ſanat.

Hepatis ſcirrhus inueteratus eſt inſanabilis: quum eũ ſubſequat̃ neceſſario hydrops.

ratione inflammationis illius apponuntur, in miſtura emollientium: adhibita etiam congruente victus ratione, vnà cum potionibus & diſſipantibus, & abſtergentibus eum, qui in viſcere continetur, humorem. Admiſcere autem oportet, & ex iis quæ ciere poſſunt vrinam, aliquid. Iam verò in omni flatulento tumore, aſtrictum corpus eſt relaxandum: extenuandus autem ipſe craſſus ſpiritus. Si igitur ſubtiliori aliquo medicamine anodynoq́; , vbi dolor adſit, calfeceris, id quidem quod denſatum eſt, rarefacies: extenuabis verò, quod craſſius eſt redditum. At patientium particularum natura, coindicabit conuenientem auxiliorum materiam: in ipſaq́; , maioris minorisq́; rationem. Ac ſecundum differentiam earundem, materia etiam curationis variatur, intenditurq́; atq; remittitur. Si igitur à craſſo ſpiritu oboriatur dolor in ventre inferiore, ſubtile oleum per ima, vnà cum medicamentis quæ in ipſo ebullierint, per clyſterem iniiciens, ſtatim dolorem ſedabis. Quæ verò debent bullire in oleo medicamenta, cum partium tenuitate calfacientia, ſunt cyminum, apii, petroſelini, marathri, ſynonis, aneſi, libyſtici, ſeſeleos, dauci, atque ſpondylii ſemen. Quòd ſi coniectura comprehenderis frigidam eſſe dolentium partium diſpoſitionem, rutam & marathrum, & grana lauri intus decoques: miſcebiſq́; aſphaltum, ipſumq́; oleum laurinum, & ſi quæ ſimiliter calfaciunt. At ſi inflammationem dolori adiunctam putaueris, auferes ea quæ admodum acria ſunt, quæq́; calfaciunt impenſius: ad relaxantia verò, quæ vires illas mediocres poſſident, tranſibis. In oleo itaq; anethum coques, miſcebiſq́; adipem anſerinum, vel gallinaceum. At verò mediocres dolores extrinſeca tantùm calfactione iuuantur: ea præcipuè quæ ex miliis fit, vel ex ſale calfacto, vel ex lini ſemine crudo. Cucurbita etiam magna cum multa

Hepatis indurati curatio.

Flatulenti tumoris curatio.

Natura patientium particularum, auxiliorũ materias indicat.

Doloris a craſſo ſpiritu in uẽtre oborti, curatio.

Colicj doloris curatio.

Flatus diſcutiẽtia medicamẽta.

Dolores uẽtris mediocres uel extrinſeca tantum calfactiõe ſedantur.

Cucurbitula umbilico admota uẽtris dolores ſedat.

flamma abſq; cutis ſcarificatione, ſæpius ſtatim dolorem amouit, vmbilico admota. Quòd ſi etiam tum dolores permanſerint, vti medicamentis ex opio ne dubites, quale eſt quod ad Philonē refertur. Sic enim hominem liberaueris à cruciatu, & ſequentibus diebus noxam ex opio contractam, corriges. Auferunt enim id genus medicamenta dolorem, non tamē diſpoſitiones ſanant, ſed vim ſentiendi quodammodo ſtupefaciunt. Vti autem oportet Philonis medicamento, omnibusq; ex opio confectis, non ſtatim, ſed poſt tempus compoſitionis annuū, aut omnino ſemeſtre. Non modica verò fit virtutis diſtributio, & ex ebibitis ad inferiores inteſtinorum partes, dum afficiūtur: & ex iis quæ iniiciuntur per ſedem, ad ſuperiores, vbi dolore crucianturi. Porrò diſcutiendo flatui in partibus carnoſis collecto (qui & nonnunq̄ vacat dolore, & longiori tēpore durat) ea medicamenta congruūt, quæ inſigniter ſubtili conſtant ſubſtātia: cū quibus miſceri debent, quæ molliendi facultatem ſortiuntur.

Opiū recipientia medicamēta dolorem tollunt, ipſam tū̄ diſpoſitionem relinquunt.

Opio conſtantibus eſſe utendum poſt tempus cōpoſitionis ad min[9] ſemeſtre.

Inteſtinorū dolores ubicunq; ſint, iuuari a bibitis, & per ſedē iniectis medicamentis.

De abſceſſibus. Cap. VI.

DISPOSITIONES in quibus à ſe inuicē diſtant, quæ prius ſe contingebant corpora, communiter abſceſſus vocantur. Spatium igitur vacuum in medio fieri oportet, quod aliquam ſubſtantiam ſpirituoſam, aut humidam, aut miſtam ex vtriſq; cōprehendat. Quæ ſubſtantiæ vbi diutius hærent, varias alterationes ſuſcipiunt. Nam & lapidibus, & arenis, & teſtis, & lignis, & carbonibus, & limo, & amurcæ, & permultis aliis id genus ſimilia in abſceſſibus corpora ſæpe contineri inueniuntur. Tranſeunt verò in abſceſſum inflāmationes quędam, atq; eryſipelatoſæ phlegmones, ſicuti & eryſipelata phlegmonoſa non pauca: nimirum ab vno loco humoribus translatis in alterum. Quæ igitur per ſumma, ſub cute conſiſtunt, facilè dignoſci poſſunt, neq; eſt ſanatio ipſorum difficilis:

Abſceſſus qd.

Abſceſſibus qualia ſoleant ineſſe corpora

quum ſolis medicamentis quæ extrinſecus applicanť, curentur: nec medicamentis intro aſſumptis indigeāt, veluti quæ in viſceribus accidunt. Curatio igiť earum quæ in ſupficie cutis abſcedunt inflāmationū, fit, incipiente quidem iam abſceſſu, per ea quæ dolorem ſedant, relaxantq́; procedēte verò tempore, ad ea quæ concoquendi, ſuppurandiq́; vim habere dicūtur, trāſferri oportet. Statim igitur aqua abundanti in qua fuerint decoctæ altheæ radices, perfundere, atq; oleo calido partem inflammatam conſpergere, nec non ex farina triticea, quæ in aqua & oleo moderatè ebullierit, cataplaſma imponere oportet. Si autem ſuppurationē prohibere ſit animus, panem in oleo & aqua plurimū ebullire permittito: poſtea verò ſubigens admoueto. Sit tamen aquæ ad oleum proportio multiplex. Plus autem quàm hoc ſuppurationem prohibet hordeacea farina, ſimiliter præparata. Si verò per ſumma cutis in parte inflammata tenſio valida fuerit, multis ac mediocribus ſcarificationibus in ſuperficie incidere oportet: ac poſtmodum ex farina hordeacea (vt diximus) elixata, cataplaſma apponere. Cæterùm in quibus difficulter ad ſuppurationem peruenit, nec facilè diſcuti tumor poteſt, ſed ſuſpitio eſt humores craſſiores & tenaciores ibi impactos exiſtere, in iis tantùm diſpoſitionibus conuenit ea quæ fit per profundiores ſcarificationes curatio. Conuenit etiam id quod ex caricis pinguibus, dulcibusq́; & decoctis, conficitur cataplaſma. Quarum ſanè decocto, aliquando hordeaceam farinā adiicimus: aliquādo panem ſyncomiſtum, hoc eſt miſcellaneum: ſed qui ex generoſo confectus ſit tritico. Porrò farina triticea maximè ad ſuppurationem promouet. Hordeacea verò, reſoluit plurimum. Si igitur reſoluatur tumor, minus tamē q̃ optes, cū caricis hyſſopum & origanum ſimul coquere oportet. Quòd ſi vehementius exiccare tumorē volueris, ſal decoctioni

Abſceſſuū cutatio.

Scarificatiōes profundiores qñ conueniāt.

Emplaſtrū ex caricis.

Farina triticea quidem, maximè ad ſuppurationes promouet: hordeacea vero diſcutit.

adiicias: dein farinam hordeaceam, detracto prius fur fure, inſperge: & poſtq̃ plurimũ ebullierit, appone cata plaſma. Si verearis ne tumoris reliquię in ſcirrhum du reſcant (quod contingit, vbi quis fortiter exiccantibus vtitur) radicem agreſtis cucumeris, aut bryoniæ, aut aſari, in aqua decoque: ſæpius quidem per ſe ſolas: nonnunquam caricas pingues adiiciens. Deinde aquæ farinam admiſce, iniiciens aliquid adipis anſerini, vel gallinacei, vel etiam ſuilli. Eædem quoq; radices, atq; etiam quæ producit altheam, ſi poſt moderatam decoctionem cum pane & adipe contundantur, huiuſmodi diſcutiunt tumores. Fortior autem hiſce omnibus eſt dracontii radix. Verùm fortiter reſoluentibus medicamentis ſemper ſunt miſcenda emollientia, ne tumores ipſi in pertinaces ſcirrhos degenerent.

Tumoris ĩ ſcirrhum abeuntis curatio.

Diſcutiẽtibus fortiter, cur ſẽper ſint miſcẽda emolliẽtia.

De tumore ſuppurato. Cap. VII.

PORRO' vbi ſuppurandi tumorem amiſſa ſpes eſt, ex farina triticea vtere cataplaſmatibus. Dein verò poſtq̃ ſuppurata ſecueris, ſi videris ea quæ circa ſectionem ſunt, omnino ab inflammatione libera, emplaſticis medicamentis vtitor, ſed quibus exiccandi, reſoluendiq́; citra morſum facultas inſit. Equidem ſæpius in huiuſmodi vſus ſum medicamẽto ex fermento & oſtreis combuſtis cõfecto. Si verò pars aliqua circa ſectionem inflammata videatur, quod ex chalcitide conſtat, liquabis oleo: atq; vbi ſenſim refrigeratũ fuerit, infundẽs vinum, in mortario emollies & ſubiges: ac deniq; vſui accommodabis. Vbi verò cutis per ſuppurationes plus q̃ par ſit, colliquata & veluti lacerata fuerit, non facilè ſubiectis corporibus agglutinatur: quare neceſſum eſt, vt per linicinia latiora vulnus ipſum curetur.

Tumoris ſuppurati curatio.

De ſinu. Cap. VIII.

SIN autem amplius agglutinandi cutim ſubiectis partibus creuerit difficultas (qui ſanè affectus vo

Sinus quid.

catur ſinus) ſatius eſt fiſtulam directè perforatam, uel ex ære, vel ex cornu factam, habere in promptu: aut etiam aliquod ex iis inſtrumentis, quibus pus extrahi conſueuit, quod foramẽ latisſimum habeat: ac per id, exiguum medicamenti noſtri, quod ex charta combuſta conſtat, liquatum oleo roſaceo in ipſum ſinum infundere: ac deniq; linamento concerpto, ipſius os claudere. Cæterùm quæ ſic liquantur medicamenta, oportet vt ſint acriora, quàm quæ linamentis excepta illinuntur: qualia nimirum ſunt quæ omnibus ſunt in uſu, colore viridi. Nam quum hæc ipſa oleo roſaceo non pauco ſoluere expediat, vt iniici posſint in ſinum, neceſſariò certè ipſorum virtus exoluitur. *Quæcunq; igitur medicamenta exquiſitè emplaſtica, quale eſt Machærionis, Epigoni, & quod Iſis cognominatur, ubi ad emmotorum vſum perducuntur, cerati indigent admiſtione, eadem etiam ad curandos ſinus ſunt commoda. Siquidem qua ratione ipſis ceratum miſcetur (nempe quòd vires mordaces haberent, ſi per ſe ſola liqueſcerent) eadem ſunt ad ſinus vtilia. Vbi verò ſinus mediocriter fuerit oppletus carne, tunc agglutinantia medicamenta apponere oportet: veluti ſi recenti, & ſanguinolento vulneri medicareris. Sciendum autem eſt interim, omnia metallica medicamenta, ſubtiliorum partium exiſtere: ſortiriq; maiorem vim exiccandi, vbi pluſculum ebullierint. Quanto verò ſubtiliora medicamenta fuerint, habuerintq; maiorem vim exiccandi, tanto plus in ſinum operabuntur. Porrò quum ad ſuperiorem locum ipſe ſinus extenditur, facilè per os humor vitiatus elabitur. Si verò ad ima declinet, quũ retineatur intus, partem aliquam continuam erodit. Quare in huiuſcemodi ſinibus, niſi prius ad effluxum ſectionem feceris, nihil proficies: nec quum carnem gignere, nec quum agglutinare volueris. In aliis ve-

Sinus curatio.

Medicamẽ ex charta combuſta.

Sinui curando utilia medicamenta q̃ ſint.

Metallica oĩa ſortiri maiorẽ uim exiccandi, ubi pluſculum ebullierint.

Effluxui puris eſſe faciẽdam ſectionẽ aptã.

ro non eſt opus ſectione, ſi modò conuenientem figuram in patiente parte ſeruaueris. Ex qua figura potes aliquando ſinum ad partem ſuperiorem vergentem, facere vt deorſum inclinet: ſicuti & vergentem ad ima, conuertere ad ſuperiora. Aduerte autē mellicratum eſſe aptum ad conglutinandas penitiores ipſius ſinus particulas. Poſt cuius vſum, prius quàm aliud glutinans medicamen adhibeam, aliquando vino ſolo, aliquando vino mulſo, ipſum ſoleo ſinū abluere. Etenim ad abſtergendam, expurgandamq; adhærentem ſaniem, mellicratum eſt præſtantius: ad conglutinandum verò, vinum eſt melius, & efficacius: præcipuè quod in medio dulcis & auſteri conſiſtit. Et quidem poſt medicamenti agglutinantis appoſitionem, ſpongia recens ex mulſo, aut vino, circūiiciatur, quàm mollisſimè fieri posſit. Atque alligatio quidem incipiat à fundo ſinus: deſinat autem ad os. Linteorum verò circumductiones, conſtringātur quidem in fundo ſinus, ſed non ita vt dolorem inferant: paulatim autem laxentur, vſq; ad os ſinus: quod quidem habeat laxam alligationem, emplaſtrumq;, quod ei extrinſecus admouetur, adeò diſciſſum forficibus, vt ex ore ipſo, humores vitiati, ſi qui excernuntur à ſinu, facilè effluere posſint: paruo aliquo alio ipſi impoſito emplaſtro, vſque ad ſolutionem: quam tertia quaq; die faciens, auferes hoc ipſum, quod veluti operculum hæret: id quod per totum ſinum circumiectum eſt medicamentum relinquens. Iam verò, ex quantitate, & qualitate emanantis humoris, præterea ex dolore, vel indolentia, tumore, vel depresſione partis affectæ, cognoſces nū pars ipſius ſinus profunda ſit probè cōglutinata. Siquidem ſi neq; in ipſo ſinu dolor ſentiat, neq; tumor appareat, ſed totus loc⁹ depreſſus, ſiccus, atq; expers doloris exiſtat, uiderisq; ad oſculum pus exactè concoctū, nec non quātitate pau

Mellicratū eſſe aptum ſinui conglutinādo.

Sinus q̄n abluendus ex uino.

Vinum ſinus glutinat.

Sinus q̄uo deligandus.

Sinum glutinatum iri ex quibus ſignis colligi posſit.

cum, bene ſperandum eſt, de ſinus glutinatione. Si aũt contraria ſe oſtendant, nondum ſinus conglutinatur. Sit verò medicamentum quod circũlinitur ſinui, vehementer ſiccans, citra tamẽ mordacitatem: quale vtiq; noſtrum exiſtit, ſine cera confectum ex metallicis medicamentis elixatis, & oleo cicino, & aceto. Quod nimirum vulnera cruenta conglutinat, ſinusq́; ſine moleſtia ſiccat, ſi lixiuio prius ſordes ablutæ fuerint. Porrò vbi qui abſceſſerunt tumores tardè ſecti fuerint, cutis ipſa admodum extenuatur, redditurq́; laceræ veſti perſimilis. Quo tempore vtendum medicamentis eſt, ſubſtantia quidem humidis: potentia autem ſiccis: quale eſt quod cõſtat ex lithargyro, & ſuillo adipe antiquo, & chalcitide, quibus additum ſit vetuſtiſsimum oleum. Confert etiam in lacera cute non minus mel, ſi vſq; ad conſiſtentiam emplaſtri elixetur. Satius tamen fuerit ei myrrhã ſubtiliter tritam, aut aloẽ, aut thus, aut aliquod ex his, vel omnia ſimul aſpergere: tũ præcipuè, quum linteo inunctum humidius apparet. Vſus etiam ſum aliquando & tenui centauro, quod mirum eſt ad eiuſmodi medicamen. Poſt ipſum verò & ſymphytum vtile eſt: deinde ireos illyricæ radix. Poſtea farina ex orobis: omnia hęc & per cribrũ ſubtile tranſmiſſa, & inſperſa melli, dum ab igne amouetur.

Medicamenta ſinui circũlinẽda, eſſe debẽt uehemẽter ſiccantia.

Cutis laceræ in abſceſsib⁹ medicatio.

De gangræna. Cap. IX.

NVNC verò opportunum videtur de gangrænis aliquid dicere. Sic enim vocant mortificationes eas, quæ ex magnitudine inflammationum fiunt, nondum tamen abſolutè ſunt factæ. Etenim quum ita membrum effectum eſt mortuum, vt nec punctionẽ, nec ſectionem, nec etiam vſtionem ſentiat, ſtatim ipſum recidere oportet, qua vicinam ſanam partem attingit. Cęterùm quod ſic affectũ eſt, denigratur. Quod verò in medio conſiſtit, vt ad mortem proficiſcatur,

Gangræna q̃d

Membrũ mortificatum, quatenus ſit abſcindendum.

appellatur gangræna. Curatur autem, euacuantibus quidem nobis plurimũ ſanguinis, qui in patiente mem bro compingitur (cuius cauſa mortificationes fiunt) reliquo autem, exhibentibus tranſpirationem. Igitur aut cutem vniuerſam multis ſectionibus profundis ſcare oportet, vnà cum ſubiecta ſubſtantia: aut plurimis ſcarificationib⁹ profundis incidere. Vbi verò ſanguinem effluere permiſeris, imponendũ aliquod medicamen eſt, ex iis quæ ad putreſcentia conducunt: cuiuſmodi eſt ex oxymelite farina orobi, lolii'ue. Si verò talia non adſint, fabarum farinam adhibe, atq; ipſum oxymel ſolum. Quòd ſi fortius medicamen apponere vis, adiice ſal, aut ex trochiſcis aliquem exquiſitisſimè tritum, qualis Andronis, & Polyidæ, & Paſionis, & Muſæ exiſtit. Verùm qui duras natura carnes ſortiuntur, ii fortisſima medicamenta deſyderant: mollia verò, qui teneras. Ad maiorem autem ſecuritatem, quando abſcindis aut circũcidis id quod iam putruit, ſatius eſt ipſius mali radicem, parti ſanę coniunctã, adurere, vti ſæpius conſueuimus in pudendis facere: nonnunq̃ ipſis affectis partibus admouentes cauteria: nonnunq̃ linamentum interponentes. Facta verò aduſtione ſolemus vti ſucco porri, aut, ſi is nõ adſit, recitatis trochiſcis. Ad detrahendam autem cruſtã, medicamento dicto Cephalico, ex melle vtere: aut pane ex hydrelæo decocto. Iuuat etiam hordeacea farina ſimiliter præparata, aut cum ipſa triticea miſta, illitaq́; Præterea, tetrapharmacum, & Macedonicum nominatum, ſunt cruſtarum ſuppurationibus, atq; earũ excidentiis accommodatisſima: & quæcunq; vim habent perducendi ad ſuppurationem. Panis etiam cum apio, vel ocymo tuſus, optimè cruſtas diſrumpit, & à ſanis partibus eximit. Ex ſimplicibus autem medicamentis, iris, vel radix panacis, vel ariſtolochiæ, vel acori ex melle. In mollibus verò corporibus ſat eſt farina orobi, cum

Gangrænæ curatio.

Putreſcẽtibus apta medicamenta quæ.

Adurendã eſſe radicem putreſcentis particulæ.

Eſcharam quæ detrahant.

Carne m... ... tondi.

melle, vel thure. Aufert etiam cruſtas Machærionis medicamentum. Quum verò exciderint cruſtæ, atq; huiuſmodi vlcera idoneis medicamentis carne repleta fuerint, debet induci cicatrix.

De cancris. Cap. X.

Cancri vbi & ex quo humore gignantur.

CARCINOSI tumores in omnibus conſueuerunt fieri corporis partibus, ſed præcipuè in mamillis mulierũ, * quæcũq; naturali ſua purgatione priuantur. * Nam quãdiu hæc, vt oportet, adfuerit, tandiu mulier integra ſanitate fruetur. Hi verò tumores omnes ex atræ bilis recremento gignuntur. Qui humor fęci vinariæ ſimilis, dum ſanguis in hepate fit, à ſplene expurgatur, cui eſt nimirum nutriendo. Quum igitur naturalis temperatura hunc humorem paucum genuerit, optimaq; victus ratio præceſſerit, & ex ipſo qui generatur, ſplen abundè ſatis attraxerit, nulla huiuſmodi ſuperfluitas coaceruatur in venis. Si verò contraria accidant, tunc ſuccus is melancholicus multiplicatur in venis, à quibus nõnunquam, facultate expellendi extranea præditis, per hæmorrhoidas excernitur. Sæpius autem & ad varices decumbit. Quandoq; ad cutim vniuerſam expellitur, vbi gignit elephantiaſim. Eſt quum ad alias corporis partes, quæ cæteris ĩbecilliores ſunt, humor iſte decũbit. Quo tẽpore euidenter apparẽt quæ in loco affecto ſunt venę, craſſo & nigro ſanguine ĩbutæ. Qui quidẽ quãto craſsior fuerit & nigrior, tãto deterior eſt paſsio. In mamillis autem ſæpe vidimus tumorem figura animali cancro perſimilem. Hunc igitur morbum per ſui initia ſæpe ſanauimus, medicamentis quæ atrã bilem educerent. Vbi verò in molem inſignem attollitur, curari ſine chirurgia non poteſt. At ſcopus in huiuſmodi curatione eſt, totum qui circũſtat tumorem præter naturã, qua partibus ſanis adhæret, abſcindere, ob vaſorũ tamen magnitudinem, prę ſertim ſi fuerint arteriæ, profluuii ſan

Atra bilis expurgatur a liene, quem alit.

Atra bilis quos morbos excitet.

Cancri duplex curatio.

Cancri medicatio periculoſa.

guinis ſtatim periculum imminet. Quòd ſi laqueis ipſa excipias, *per conſenſum afficientur continuæ particulæ. Si verò radices morbi exurere animus ſit, neque huic rei maximum periculũ deeſt, *ſi prope loca principalia inſignis aduſtio fiat. Porrò in Alexandria, plurimi, ob craſſam victus rationem, atq; regionis feruorẽ, elephantiaſi corripiuntur. At in Germania & Myſia, rariſsima hæc paſsio videtur: & apud Scythas lactis potatores, nunquã ferè apparuit. Huic igitur morbo melancholici ſucci conferunt purgationes. Quòd ſi ætas atq; virtus pmiſerint, ſanguis prius mittendus eſt. Sed neq; in cãcris inutile eſt, vbi nihil prohibet, primò ſanguinem mittere, ac dein purgare: euocareq́; mẽſtrua, ſi ſint mulieres, nec attigerint quinquageſimũ annum. Ipſi aũt patienti particulæ, ſuccus ſolani imponat, vel medicamen ex põpholyge conſtans, quo vtor ad cancros exulceratos: vel etiam quod ex chalcitide fit, ſi copia illius non detur. Quod pertinet ad victus rõnẽ, ſuccus ptiſanæ abundanter eſt exhibendus, & ſerũ lactis: at ex oleribus, malua, attriplex, atq; bletum. Cucurbitis etiam, ſi occaſio ferat, vtendum, & piſcibus ſaxatilibus, auibusq́; omnibus, exceptis paluſtribus.

Elephantiaſis in Alexandria inualeſcit plurimum.

Elephantiaſim ĩ Germania reperiri rariſsime, falſo Galenus affirmat.

Cancri exulcerati remedia.

Cancris uictus ratio cõueniẽs

De elephantiaſi. Cap. XI.

AT IIS qui elephantiaſim patiuntur, mirabile auxilium eſt viperarum eſus. Quas quidem, vbi caput, caudamq́;, vſq; ad digitos quatuor abſcideris, excoriaueriſq́;, ac deniq; interanea exemeris, in olla, prius ablutas coques, donec exquiſitè molles reddant. Adiicere tñ debes aquæ, in qua illæ elixantur, porrũ, anethumq́;, & olei nõnihil. Ipſum etiã medicamẽtũ confectum ex viperis, confert in potu exhibitum, iis qui huiuſmodi morbo laborãt: vel cuti etiam illitũ. Porrò ad ſanandas ſtrumas, optima ſunt quæ aſtringere, & exiccare, & pus etiam facere pñt. Ad meliceridas autẽ, quæ ipſas diſſoluendi vim habent, & quæ pus di-

Elephanticis conducit uiperarum eſus.

Viperæ cõcinnatio.

Theriace elephanticis confert, comeſta, illitaq;.

Hydropis curationis ſcopi ties.

ſcutiunt medicamenta. At verò curatio hydropum, ad has tres reducitur intentiones: vt ſanemus durum tumorem, quo viſcus affligitur; & apponamus ea quæ humiditatem diſſoluant: & propinemus medicamenta quæ moueant vrinas.

FINIS.

ILLVSTRISSIMO ET SAPIENTISSI=mo Viro, D. D. Ioanni Furtado à Mendoz=za, apud Venetos Oratori Cæſareo lon=gè Digniſsimo, Andreas Lacuna, Secobienſis, Doct. Med. Miles Sancti Petri. S. P. D.

VIX MAXIMAM IN=gratitudinis notam, aut decli=nare, aut eluere, ſemel inuſtam, poſſem, Vir Illuſtriſs. ſi ex lu=cubratiunculis meis, ſub umbra Amplitudinis Tuæ ad abſolutio nem perductis, portionem ali=quam tibi non impertirer. Nam quum ex mercimo=niis ſingulis, quæcũq; inter ſubditos Cæſaris in hac Ve netorum Vrbe ſplendidiſsima contrahuntur, ad egre=gium & Conſularem Virum Thomam Sornozzam, uel Cæſareo decreto, nõnihil frugis pertineat, q; per=petuò illis patrocinetur, eorumq́; uniuerſas lites com ponat: multo magis, mea quidem ſententia, rationi conſentaneum uidetur, ut optima quæq; ingenia, qui=bus contigit huc ſuos labores aduehere, ex meditatio=nibus ſuis aliquod Dignationi tuæ literarium etiã tri=butum pendant, à qua nimirum fouentur, aluntur, lo cupletantur: cuiusq́; in ſtudioſos omnes patrocinium atq; benignitatẽ ſum ipſe omnium maximè expertus. Conſilium impræſentiarum eſt præterire ſilentio im=

mortales iſtas uirtutes tuas, prudentiã, temperantiam, continentiam, conſtantiam, animi magnitudinẽ, multiplicemq́; doctrinã, quibus totus ſplendes: ne aut earum ſublimitatem claudicante oratione non aſſequar: aut reluctari uidear ſingulari modeſtiæ tuæ, quæ ut popularem ſemper auram contẽpſit, ſic nihil magis exoſum habet, quàm huiuſcemodi encomia. Ampliſsimum quippe integritatis tuæ, uel me tacente, argumentum eſt, ꝙ Carolus. V. Imperator, te præter expectatiõnem uocauerit, ut in hac tam auguſtà Rep. uices ſuas gereres, grauiſsimaq́; adminiſtrares negotia. Quum igitur minimè contemnenda artis Medicæ pars, in uacuatione redundantium conſiſtat: ac uacuatio quidem ipſa, partim per uenæ ſectionem: partim per purgantis pharmaci exhibitionem: partim per hirudines, cucurbitulas, atq́; ſcarificationem ſoleat adminiſtrari: haud ab re me facturum exiſtimaui, ſi Galeni tres cõmentarios de phlebotomia, quorum primo titulus eſt de uenæ ſectione aduerſus Eraſiſtratum: ſecundo, de ſectione uenæ aduerſus Eraſiſtratæos Romæ degentes: tertio, de curandi ratione per uenæ ſectionem: ac præterea alios tres, unum de hirudinibus, cucurbitulis, & ſcarificatione: ſecundum, de purgantium medicamẽtorum facultatibus: tertium deniq́;, in quo docetur, quos nam purgare, & quando, qualibusq́; medicamentis oporteat, offerrem Amplitudini Tuæ: hiſq́; etiam ueluti auctarium quoddam adiungerem libellum de ptiſana, conſiliumq́; à Galeno conſcriptum puero cuidam epilepſia laboranti. Nihil ergo iam ſupereſſe

uidetur,

uidetur, niſi ut ipſe, Pater Obſeruandiſs. hoſce octo commentariolos, puſillos quidem, ſi chartularũ tantùm ratio habeatur, ſed mortalium uitæ admodum ſalutares, pignora quædam officij erga te mei, quàm benigniſsimè excipias, munerisq; tenuitatem non aſperneris, memor eos qui thure carerent, fuiſſe olim Diis mola ſalſa litare ſolitos. Vale, Muſarum hoſpitium Ampliſsimum. Venetijs: ex ædibus tuis, tertio Idus Aprilis. M. D. XLVIII.

GALENI PERGAMENI, DE VENAE SEctione aduerſus Eraſiſtratum. Liber vnus.

MIHI QVIDEM illud inquiſitione q̃ diligẽtisſima dignũ eſſe videt̃, cur nã Eraſiſtratus, quum cætera quæ ad artem ſpectant oĩa, etiam minima quæq;, ſatis ſuperſtitioſè tractarit, deuenę tñ ſectione, pñtaneo illo vnicoq́; remedio, & qđ apud ueteres fuit maximi põderis, nę minimũ quidẽ, niſi obiter & p̱ tranſennam, ſermonẽ fecerit. Nam dum ait inflãmationes, exempli gr̃a, quæ vulneribus ſuperueniũt, vacuatione quæ per inediam fit, eſſe curandas, miror ſanè, ꝙ auxilio expeditisſimo omiſſo, ad tardisſimũ, minimeq́; tutum confugiat. Ego verò, quãdoquidem

Eraſiſtratus ne minimum quidem ſermonẽ fecit de ſanguinis detractiõe.

per inflãmationes neceſſaria vacuatio eſt (vel Eraſiſtrati teſtimonio) eam oĩum facillimam, prõtisſimamq́; venæ ſectione pfici arbitror: vtpote p quam ipſas etiã phlegmonas ſolas, celerrimè curare posſimus: quum è diuerſo inediæ, præter q̃ quod longũ tempus reqrant, æqualiter etiã vniuerſum corpus euacuant: id qđ certè nõ eſt expediens: vt interim alia reticeã incõmoda, quæ inedias * lõgas neceſſariò ſequunt: cuiuſmodi ſunt virtus defatigata, ſucci bilioſiores atq; amarulentiores effecti, morſus cordis frequentes, inquietudines, deiectiones ſuppreſſæ, ac breuiter, omnia recrementa * mordaciora & acriora reddita. Quorum Eraſiſtratus nihil animaduertens, cœcorum more, qui amplam, compendioſamq́; & planam viam in propinquo habentes, ſæpenumero anguſtã, prolixam, aſperamq́; errabundi ineunt, & ipſe propinquam admodum, ſatisq́; expeditam & amœnam ſemitam aſpernatus, ad impeditam illã, ſalebroſam, & longam ſe contulit. Quippe qui hoc tantùm conſyderauerit, num quò ipſe contendit, via eò vergat: non autem an compendioſè, & ſine periculo ducat. Nam quòd vel inedia ad plenitudinis vacuationem conferat, ego non eo inficias: verùm longo tempore, magnoq́; cum nocumento, eam efficere id profiteor. Iam verò, quum Eraſiſtratus perpetuò admiretur naturam, ceu artificioſam, prouidamq́; animalium gubernatricem, nuſquam tamen eam imitatur. Aut cur illã plurimis morbis ſanguinis euacuatione medentem cernens, ne in vno quidem, ipſe tali præſidio vtitur? Itaq; mihi aut modis omnibus demens, aut in naturæ operibus quàminimè verſatus eſſe videtur. At omnium bonorum, quæ ad medicam artem ſpectant, nobis author Hippocrates, nos monet accuratisſimè (id quod etiam Eraſiſtratus nos monere debuiſſet) vt quãdiu natura fortis atq; vegeta exiſtens, ſeſe ad criſim accingit, nõ per-

Phlegmonas uacuari facillime promptisſimeq; p ſanguinis detractionem.

Inediæ ut euacuẽt phlegmonem, longũ tẽpus deſyderãt, ex æquoq; uniuerſum corpus inaniunt.

Inediis longis quæ incõmoda ſoleant ſup̃uenire.

Inediam uacuare, ſed lõgo tẽpore, & cũ periculo.

Natura plurimos morbos ſoluit p excretionem ſanguinis.

Naturam non eſſe impediendam, ſed iuuandã, monet Hippocrates.

turbemus qdē motũ ipſius, perficiamus aũt ea, quæ ſuperata morboſarum cauſarũ vehementia, non põt ad integritatem perducere. Quæ iudicantur, & iudicata ſunt (inqt) integrè, nec mouere, nec nouare, ſed ſinere. Iſtud quidē habes proprium naturæ integrè mouētis præceptũ. Quod verò huic ſuccedit, naturæ & ipſum, verùm diminutè ad criſim mouenti cõgruit: eãq; ob rē ut illi ſimus auxilio iubens, ait. Quæ ducere oportet, hęc quò maximè natura vergit, per loca conferentia, ducenda ſunt. Natura ſiquidē tumtemporis expellere aduerſariũ conatur: quum autē, præ imbecillitate imponere operi finē non poſſit, auxiliũ noſtrum implorat. Propterea etiã laborantes dolore lateris, iugulum affligente, aut regionē quæ ſupra præcordia eſt, ſecta interna cubiti vena dicit eſſe vacuandos. Vbi verò dolor ſub ſepto trãſuerſo fuerit, vt ſubducat aluus vel nigro ueratro, uel peplio, cõſulit. Similiter in quopiã renum affectu, uenam quæ in poplite eſt, incidendã cenſet. Idem etiã, Margei famulam, cui ob contortũ ad vertebras coxarum os uteri, purgatio ſuppreſſa erat poſt partũ, atq; inde grauis dolor ſequut⁹, reſtituit, venam prope malleolũ ſecans: q̃uis tremores totũ corpus iam occupaſſent. Sed neq; ex iis qui rõnalē, empiricamq; ſectã amplexi ſunt, quiſq̃ à venæ ſectione abſtinuit. Vt aũt naturæ opera producamus, an nõ ipſa cũctas mulieres ſingulis menſibus, q̄ ob ignauiã & otiũ, multitudinem humorũ coaceruent, ſuperfluo ſanguine euacuat? An non etiã idem poſt partũ molitur, quãuis fœtura ipſa quædã ſpēs vacuationis exiſtat? Ad hęc uerò, poſtq̃ fœtus æditus eſt in lucē, lactis gñatio in mamillis nõ pua & ipſa euacuatio plenitudini exiſtit. Vna ſiqdē & lactis & mēſtruorũ ſubſtantia eſt: amborumq; (vt quiſpiã dixerit) riuorum fontes cões, ſunt uenæ. Quam ob rem, quibuſcunq; per ætatem menſes fluere ceſſarunt, iis neq; in mamillis lac amplius gignitur.

Pleuritici quomodo ſint uacuandi ex doctrina Hippocratis.

Menſtrua cur mulierib⁹ profluant ſingulis menſibus.

Lactis & menſtruorũ una ſubſtantia eſt.

Lac iis nõ gignitur, quibus menſes ceſſarunt.

Lactantes non purgantur.

Quæcūq; etiam purgandi tempora adhuc habēt, atq; interea lactant, eæ non purgantur. Præterea quū lactanti mulieri ſanguis per locos erūpit, illico huic lac euaneſcit. Inſuper quæ animalia non gerunt vtero, iis neq; lac vnquam adeſt: rurſus quibus id ſuppetit, illa etiam ad concipiendum idonea ſunt. Porrò ſi mulier per excretionem illam menſtruam probè expurgetur, nec podagris, nec articulorū doloribus, nec pleuritide, nec peripneumonia, nec aliis deniq; ex plenitudine affectibus infeſtabitur. At menſtruis retentis, eam cuilibet malo implicari facile eſt: huicq; rurſum euacuationes medentur. Ex hominibus etiam, quibuſcūq; pro conſuetudine ſuperflua per hęmorrhoides uacuantur, ii omnes vitam morbis minimè impeditā agunt: quibus item ſupprimuntur inanitiones, hi in pernicioſiſſima quæq; labuntur. Ac proinde, quum vel in tremorem, vel in hydropem, vel in alium affectum frigidum, mas quidem ob hæmorrhoidū, mulier verò ob menſium retentionem, inciderit, Hippocrates commendat meritò euacuationem ſanguinis, per conuenientia loca: quum nimirum contrariorum contraria remedia exiſtant. Natura quippe (quam ille Vir imitatur) inediam adiectione, repletiones euacuationibus, frigus calfactionibus, caloresq; refrigerationibus curat. Nam (vt alia multa ſubticeam naturæ miracula) frequenter conſpexi canem ſeſe prouocantem ad vomitum. Vidi & auem Aegyptiam, quæ clyſmum imitabatur. Grues etiam, aquilasq;, prælongo vſq; ad vltimos terrarnm fines volatu, partim frigus, partim æſtum vitantes, quo contraria cōtrariis propulſent, videre licet. Sectio itaq; venæ (vt eò vnde digreſſa eſt, noſtra reuocetur oratio) ob cauſas dictas perperam ab Eraſiſtrato omittitur. Quòd autem menſura in venæ ſectione multo facilius deprehēdatur, quàm in cæteris quibuſuis auxiliis, hinc declaratur. Nam & colo-

Lac iis nō adeſt quæ nō gerunt utero.

Menſes cui ꝓbe fluunt mulier, q̄bus morbis non infeſtetur.

Hęmorrhoides fluētes ſuppreſſæq;, quorū bonorū, atq; malorum exiſtant cauſæ.

Contrariorum eē cōtraria remedia.

Bruta ſibiipſis natura duce, medentur.

Sanguinis detrahendi menſuram q̄ aliorū auxiliorū, multo facilius deprehendi.

Sanguinis detrahendi quantitas unde deprehendi poſsit.

ris mutationem, nunc quidem in ipſo fluente ſanguine, nunc verò in ægrotantis corpore, diſpicere licet. Animi quoque defectio in plurimis affectibus vacuationis terminum obtinet: quemadmodũ ſanguinis fluentis vigor lãgueſcens, & pulſus mutati. Adde quòd & medicus huius ſolius euacuationis liberam habet facultatem ſiſtendę, quandocũque illi placuerit: aliarum autem nullius. Nam vbi propinandũ ſit aliquod medicamen, prima exhibitio in tua poteſtate ſita eſt: cætera verò, fortuna adminiſtratrice obtingunt. Ingens præterea in propinationibus pharmacorum periculũ eſt, quum vel non commouetur purgatio, vel quod in aluũ attractum eſt, nõ facilè excernitur, vel cum dolore, torminibus, refrigeratione, pulſuum euaneſcẽtia, ac defectu animi exprimitur: vel quum corpus vehemẽter perturbatur, interimq́; paulum admodũ euacuatur, aut euacuatio modũ excedit: id quod ſæpius, ceu extremum malum, contingit. Neque enim vt venæ inciſæ fluxum mox digito ſuperpoſito ſiſtes, ſic ſiſtere alui profluuium poteris. Cibi etiam cuiuſque in menſura erratum grauiſſima incommoda inducit: vt in hominibus extenuatis & imbecillibus conſtat. In quibus ſi q̃d minus, quàm par ſit, nutriat, virtutem tabidam reddet. Si verò modum exuperet, naturæ potius oneri, q̃ nutrimẽto, fuerit, illamq́; penitus & extinguet, & ſuffocabit. Vt autem funditus Eraſiſtrati opinionẽ euertam, ſolam inſtituẽtis inediam, ad euacuandas omnes inflammationes, nemo ignorat, mea quidẽ ſententia, inediam ipſam priuationem quandã exiſtere, ac proinde nec nutrire, nec euacuare poſſe: quum inter inanitionem & vacuationem ſit media. Nec verò exiſtimandum eſt, aliquem vnquam periiſſe ob inopiam ciborum: alioqui animantia deliteſcentia in latebris ſine ciborum copia, perdurare nequaquam poſſent, quemadmodum certè perdurant: quia nutrimento non in-

Sanguinis euacuationis ſiſtẽdę, medicus habet liberã poteſtatẽ aliarum autem nequaquam.

Purgationi ſuperueniẽtia diſcrimina.

Cibi in menſura erratum, grauiſſima incommoda, inducit.

Inedia, priuatio quum ſit, nec nutrire, nec inanire poteſt.

Latẽtia abſque cibo durare.

digent: quandoquidem ob deſidiam atq; torporem, in quo verſantur, necnon ob aſtrictam cutem, nihil ab eorum corpore exhalat, quod cibo iſtaurari poſtu let. Itaq; non inedia, ſed raritas cutis euacuat: quam ſi frigore & quiete denſaueris, quid commodi fuerit ex fame expectãdum? Cæterùm dum Eraſiſtratus cuiq; inſtituere inediam contendit, videtur mihi ipſemet affectuum qui inedia opus habeant, author & promotor exiſtere.

Interiiſſe ob ciborũ inopiam, neminẽ abſq; ea raritas cutis euacuat.

GALENI PERGAMENI DE VENAE SEctione aduerſus Eraſiſtratæos Romæ degentes. Liber vnus.

QVVM ROMAM INITIO veniſſem, incidi in medicos quoſdã, qui à venæ ſectione tãtopere abhorrebant, vt quum aliquando æger quſpiam propter plenitudinẽ iam præfocaretur, ne tum quidem hoc auxilio vti vellent: idq; ſecuti Eraſiſtratum, qui nuſquã venæ ſectionem probans, omneis inflãmationes ſola inedia euacuandas eſſe cenſebat. Qua in re quantoperè vir ille hallucinatus fuerit, quis non cernat? Etenim ſi ob id inedias probamus, quòd vacuatis per eas venis, affectum minui contingat, multo hercle commodius fuerit, vt ſemel adhibita euacuatione, potisſimũ quæ per ſectam venam adminiſtratur, ab inediis abſtineamus: vt quæ & ægrotos ingenti moleſtia ſoleat afficere, & vigilias, & inquietudines, afflictionemq; oris ventriculi, tum corruptionẽ ſuccorum, necnõ alui, atq; interdum vrinæ ſuppresſionem inferant. Quamobrẽ nonnulli in Romana vrbe medici, præcipuè qui medebant mulieribus, quũ exploraſſent infelicẽ cuiuſdam puellæ

Inflãmationes omnes ſola inedia euacuandas eſſe cenſebat Eraſiſtrat⁹.

Inediæ, quæ inducere ſoleant ſymptomata.

ob non ſectam venã, ſucceſſum, in quibus ſanguis ferebatur ad ſuperiora, tempore quo eruptio menſtruorũ expectabatur, venæ ſectionẽ iam vſurpabant. Nec verò quietem, nec inediam eis iniungebant: ſed melicratum propinabant: victuq́; humectante, ac lauacris affatim vti eis permittebãt. Ab his enim, ſi vel mediocri quantitate ſanguis fuerit detractus, purgationes exoriri confeſtim ſolent: præſertim ſi infra poplitẽ, aut iuxta talum uenæ ſectio fiat. Sin autẽ quis vena ſecta iniunxerit ipſi mulieri inediam, menſes prius fluentes cohibebit, inculpabilesq́; reprimet purgationes. Sanguis nanq́; ciborum inopia areſcit, ac denſior ſeipſo redditur: eamq́; ob rem, ad fluxum ineptus euadit. Quæ igitur tum lotæ fuerint, melicratumq́; & cibos idoneos ſumpſerint, ac vinum neq; auſterum, neq; craſſum biberint, his purgationes proculdubio contingent: ob idq́; ego inedias poſt venæ ſectionẽ non fruſtra tantũ, verùm etiam adhiberi cum magno damno profiteor. Iam verò quum noſtra hac tempeſtate mulieres quædam Romanę frigidisſimam ex niue potarẽt, ob idq́; aut nullo pacto purgarentur, aut diminutè: eas tamen medici ſectione venæ adeò incolumes ſeruauerunt, vt nec ſanguinem ſpuerent, nec pleuritide, peripneumonia, aut angina vnquã corriperentur. Porrò in auſpiciis inflammationum, omnis ſorbitionum, ciborumq́; adiectio ſubtrahẽda eſt: utendum verò venæ ſectione. Siquidem inflammationes quæ febres faciunt, vt plurimum, ex plenitudine fiunt. Quam ob rem ſi vaſa nutrimento impleantur, maiores ac vehementiores ipſæ inflammationes reddentur. Cæterùm ſi adoleſcentes qui neq; de ſanguis detrahẽdi mẽſura, nec de venarũ ſecandarum ratione quicquã audiuerint, ad pręſidium hoc ſeſe accingant, ægros in exitiũ perducent. Plures nanq́; ob perperã ſectã venã perierunt, q̃ quibus adhibitũ id auxiliũ nõ fuerat. Quippe ſeniores medici tum

Menſes euocãt uenæ ſectæ infra poplitẽ, iuxtaq; talum.

Inedias poſt uenæ ſectionẽ cũ magno damno adhiberi.

Menſtrua quibus ſuppreſſa ob niuis potionem fuerãt, uenæ ſectiõe ſuccurſum fuiſſe.

Inflammationum curatio.

Venæ ſectione perperam adminiſtrata periſſe plures, q̃ quibus adhibitum id auxiliũ non fuerat.

temporis uenas ſecantes, vtebantur aliis euacuatoriis auxiliis, quæ idem quod & venæ ſectio, verùm longiore tempore efficere poterant: niſi q quandoq; ob principem partem affectam, aut ob plenitudinis exuperantiam, æger morte præoccupabat. Verùm qui febres cũctas in principio venæ ſectione indigere autumãt, non mediocri etiam noxa ægrotos afficiunt. Itaq; minus aberrare eos conſentaneum eſt (vt Plato ait) qui non aggrediuntur illa quæ ignorant, quàm qui ea tractant, quæ didicerunt nunquam. Porrò q uas aliquod ruptum poſſit abſq; inflammatione coaleſcere, dummodo nos cætera ritè adminiſtrauerimus, ſanguiniſq; quantum nobis viſum fuerit, in tempore euacuauerimus, liquidò conſtat. Frequenter ſiquidem vidimus, quum quibuſdam pugnantibus ſingulari certamine, * totum crus brachium'ue diſſectum eſſet, coaluiſſe tamen vulnus, antea quàm inflãmatio oriretur: quod quidem multo magis cõtinget, ſi (vt Hippocrates ait) illico ſanguis copioſus fluxerit. Sæpius etiã vulnus in cauas thoracis partes illatum, triduo conglutinatum vidimus. Quod autem Eraſiſtratus nuſquã fuerit vſus venæ ſectione, hinc perdiſcere licet, quòd in plenitudine omni ſemper inediam iniungat: id quod neutiq̃ facturus eſſet, ſi eam ſanguinis detractione vacuaret: quum minimè conſentaneum rationi ſit, vt quis circa vnum eundemq; ægrum, vtraq; auxilia, nempe inediam, & venæ ſectionem, vſurpet. Nec verò exiſtimandum eſt, plethoricos omnes ſanguinis eſſe detractione vacuandos. Prius ſiquidem diſtinguenda natura plenitudinis eſt: habitudoq; & ætas ægri expendenda: tempus item, regio, & aeris conſtitutio conſyderanda: nec non quæcũq; anteceſſerunt, quæq; ipſum ægrum etiamnum infeſtant ſymptomata. E conuerſo alios pleroſq; tibi ob oculos ponam, qui abſq; repletione quũ ſint, nihilominus venæ ſectione opus hñt.

Febres cunctæ in prĩcipio nõ egent uenę ſectione.

Peccare qui plus dicantur.

Platonis ſententia.

nota.

Inediam & uenæ ſectionẽ ſimul circa unũ eundẽq; ægrũ, minime eẽ uſurpandam.

Plethorici oẽs non egent uenæ ſectione.

Venæ ſectione pleriq; idigẽt, qui tamen extra plenitudinem ſunt.

Conſideratio [illegible] in plenitudine.

GALENI PERGAMENI DE CVRANDI RAtione per miſsionem ſanguinis. Liber vnus.

QVI DE SANGVINIS MISſione ſpeculantur, primò quidẽ inueſtigare debent, quæ nam corporis affectiones euacuatione indigeãt. Secundò, quæ illa, quę per ſanguinis fit detractionem. Tertiò, qui innoxiẽ hanc ferre poſſint euacuationem. Quartò, quo nam potiſsimum tempore ipſa molienda ſit. Quintò, quam ex venis ſecare oporteat: quum nimirum haud parum interſit, hanc'ne, an illam incidas. Porrò hac quoq; cõtemplatione abſoluta, ſuccedit de ſcopis oratio. Quibus mentem adhibens quis, vacuationis modum facilẽ per coniecturam inuenerit: nec non in quibus ſemel auferre præſtet: & in quibus repetitam ablationẽ moliri: tum in quibus nam inanire vſq; ad animi expediat deliquium: & in quibus id, ceu ſummum malum, vitare. Quum autem per omnẽ vitam, omnia quæ in quęſtionem veniunt, duo inuentionis organa obtineant, nempe rationẽ & experientiam: neceſſe eſſe arbitror, & nunc quoq; me, aut ratione ſola, aut ſola experientia, aut iunctis ambabus, quæ propoſita ſunt, ſcrutari. Si quis ergo affectiones quæ vacuatione indigent, velit experientia collectas exponere, ſola opus eſt ad explicationẽ memoria. At ſi via rationali id efficere inſtituat, neceſſe eſt, vt prius commune ac generale inueniat, ex illiusq; deinde in ſpecies differẽtiasq; ſectione vſq; ad ſpecies vltimas, affectuum numerum, vacuationem deſyderantiũ, inueniat. Etenim ratio ipſa, hæc quidem, ex communibus tantùm progrediẽns notio-

Sanguinẽ detracturo cõſyderanda.

Inuentionis organa duo, ratio atq; experientia.

Ratio duplex.

nibus, inuenit & demonſtrat: hæc autem, etiam quæ ex iſtis inuenta ſunt, ad demonſtrationem adhibet. Ac priori ſanè ratione, omnes artes, omneſq; homines uti aſſolent. Secunda verò, non omnes homines: nam propriè ad artifices pertinet. Eam igitur nos impræſentiarum ſequuti, vtemur multis, quæ in aliis commentariis ſunt demonſtrata. Nempe complures

Facultates animal diſpenſantes ſunt plures.

eſſe facultates quæ animalia gubernant: quarum alias naturales, alias animales vocari. Generationis autem

Elementa quatuor, ſubiici prĩcipiis gñationis eaq; totaꝑ tota miſceri.

principiis pro materia, quatuor elementa ſubiici: eaq; tota per ſeſe mutuò miſceri; eſſeq; inuicem in ſe agere nata, idq; per qualitates ſuas effectrices, caliditatem, frigiditatem, humiditatem, & ſiccitatem: ex quibus vtiq; omnium temperamenta conflantur. Præterea dari duplicem plenitudinem, nempe ſecundum vaſa, & ſecundum vires, primariasq; actiones, à

Plenitudo eſt duplex: nempe iuxta uires, & iuxta uaſa: quarũ utraq; eget euacuatione.

ſimilaribꝰ corporibus perfici: vt ſecundarias ab inſtrumentariis. Quum igitur plenitudo bifariam & fiat, & dicatur, vno quidem ſignificato, vt ad vireis: alterò iuxta laxitatem continentium vaſorũ. vtriq; ſanè opus eſt vacuatione: ſiue ea in homine valetudinario, ſiue etiam in valente contigerit. Voco enim plenitudinem

Plenitudo iuxta uaſa quid ſit.

Plenitudo iuxta uires quid

iuxta vaſa, magnam humoꝝ colluuiem, ipſa vaſa tendentium: iuxta vires autẽ, eam quæ vel ſi minimè vaſa diſtendat, vires tamen grauat, & premit, hominéq; reddit ad motiones pigrum, & tardum. Quòd ſi ſimul adſit vlceroſus etiã aliquis ſenſus, ac potiſſimum dum mouemur, ſignum eſt affectum ipſum vitioſi ſucci eſſe ſobolem. Quandoq; aũt, & in partibus quibuſdã corporis, nõ in tota mole, plenitudines adſunt ſimiles iis, quæ vniuerſum corpus ſolẽt opprimere. In omnibus igitur id genus affectibus, maximè ex vſu ſunt vacuationes humorum, aut vaporum, aut ſpirituũ peccantium: minimè tamẽ ſemper ſectio venæ deſyderatur: ſed ſufficit interdum purgatio, frictio, balneum, inun-

ctioq́; ex aliquo digerente medicamento. Quæ autem affectiones venæ ſectione indigeãt, deinceps dicemus. Non ſolùm nutrimentum animantis partibus præſtat ſanguis, ſed calorem etiam naturalem cõſeruat. Itaq; ipſius cordis calor interdum quidem, ſeipſo minor efficitur, aut propter ſanguinis copiam, à qua nimirum extinguitur, aut propter ingentem inopiam, aut propter frigidam qualitatẽ: interim verò maior, aut propter calidam ſanguinis qualitatem: aut propter exiguã inopiam. Quicquid autem cor in caliditate frigiditateq́; perpetitur, eius quoq; & aliæ corporis partes protinus participes fiunt. At, quæ membratim accidunt caliditates, aut frigiditates, eas quæ parti quidẽ affectæ vicinæ ſunt, vnà alterant: in totum tamen extendi corpus, prius quàm cor immutent, non poſſunt. Cæterùm quandoquidem omnia ſimul calida & humida * citisſimè computreſcunt, ſanè ſi quod nutrimentum ſuggeritur à ventriculo ad hepar, à natura non ſuperetur, inq́; probum ſanguinem non conuertatur, aliàs aliam perpetietur putredinem. Quum autem quæ ex materia putreſcunt calida, quàm antea calidiora reddantur, calidior profectò erit ipſe ſanguis putreſcens: ac proinde etiam particula, in qua ei putrefieri contigerit. Quia verò ab inſigniter calidis, ſimul quæ vicina ſunt incaleſcunt, vtiq; calor ille acris & mordax (qualis à putredine oritur) illis quæ vlterius ſunt, communicabitur. Ergo ſi pars quæ hoc pacto incaluit, inſignis ſit, aut calorem ſuum in cor extendere valeat, vnà & ipſum accendet, vt quod natura calidisſimum ſit. Quòd ſi ſemel illud accenſum fuerit, facilè totum ipſius iam corpus ſimul excalfiet: qui affectus vocatur febris. Nonnunquam verò, prius quàm computreſcat ſanguis, ingens ipſius vis, decũbit in partem ailquam: quam aut extinguit omnino, ita vt actio ipſius pereat: aut illi certè noxam non con-

Sanguis nõ ſolũ alit animal, ſed calorẽ eius naturalem conſeruat.

Cordis calor unde mior atque maior redditur.

Cordis intemperies ꝓtinus cæteris partibus cõicantur.

Putreſcunt citisſime calida & humida.

Putreſcẽtiá reddi calidiora ꝗ antea.

Cor natura calidissima

Febris quid.

Apoplexiæ fiunt multo ſanguine incũbente in animãtis principium.
Phlegmones generatio.

temnendam infligit. Hoc ſiquidem pacto apoplexiæ proueniunt, multo nimirum ſanguine incũbente confertim in animantis principium. Quòd ſi in aliam particulam ruat, tumorem inibi præter naturam excitat. Cui⁹ generis phlegmone exiſtit. Verùm ſi craſsior ſit, atræ bilisq́; magis naturam referat is qui decubuit ſanguis, ſcirrhoſior tumor efficitur: ſicuti ſi pituitoſior ſit fluxio, laxus: & ſi bilioſus, tumor eryſipelas dictus.

Scirrhus.
Oedema.
Eryſipelas.
Plenitudo iuxta uires facile in putredinẽ abit.

Quum itaq; plenitudo (queadmodum expoſuimus) ſit duplex, & ex ipſis ea quidẽ quæ ad vires refertur, facilè in putredinẽ abeat, interdumq́; in partes quaſdam ingruẽs, inibi tumores præter naturam excitet: altera autem, quæ iuxta vaſa dicitur, ſæpe etiã in partes quaſdam decumbat, tumoresq́; & apoplexias, venarumq́; ruptiones moliatur: vtrãq; celeriter euacuare tentandum, prius quàm aliquam perniciem concilient.

Sanguinem detracturo q̃ ſint prius expẽdenda.

Si igitur qui plenitudine grauatur, aut tenditur, nec puer ſit, nec ſenex, an illi venam ſecare oporteat, expendes, præ oculis habẽs hoſce principales ſcopos: plenitudinis nempe tum quantitatem, tum qualitatẽ: virium robur, atq; earũdem infirmitatem: naturalem totius corporis habitum, tempus, regionem, anteactã vitam: tum an cibi potusq́; copia, & præcipuè affatim nutrientium, qui ſic affectus eſt, fuerit vſus: ad hæc cõſuetudinem, & res præter conſuetudinem actas: quouſq; mot⁹ exercuerit, quas excretiones habuerit, aut præter ſolitum compeſcuerit. Præter omnia aũt hæc, num gracilior, aut craſsior euaſerit.

Plenitudinis utriuſq; quantitas, qualitasq; qbus ſignis ſit definienda.

Porrò vtriuſq; plenitudinis quantitas, ex propriorum ſignorum magnitudine definietur. Quanto enim grauior ſibi homo videbitur, tantũ & plenitudinem quo ad vires creuiſſe conſtat. Ad eundem modum, quantum auctus fuerit tenſionis ſenſus, tãtum & auctam alteram plenitudinem, quæ ſecundum vaſa vocatur. At vtriuſq; plenitudinis qualitatem, partim ex coloribus iudicabis, memor co

lorem humorum eſſe. Si quidem ab externo calore uel frigore totum corpus haud immodicè affectum fuerit: partim ex iis, quæ humorũ naturæ coniuncta ſunt. Etenim calidiores, calidior totius corporis ſenſus ſequitur: vt frigidiores frigidior: tum eos qui in venis quidem aceruantur humores, vaſorum tumor atque diſtenſio: qui verò in carne, ſenſus in ea vel grauitatis, vel tenſionis, vel etiam caliditatis. Porrò diſpenſantiũ nos facultatũ infirmitas atq; robur, propriis indicãtur functionibus: voluntariis quidem, illius quæ in neruis cerebroq́; conſiſtit: pulſificis autem, eius quæ in corde ac per arterias mouetur. Nam ſecundum bonam nutritionem aut abolitam, & colorem probum, aut prauum, tertia facultas, quæ nutrix eſt, & à iecore proficiſcitur, cognoſcenda venit. Vbi ergo extantibus plenitudinis ſignis, valentes facultates extiterint, incides venam: videlicet, ſi tenſiua quidem ſit ipſa affectio, nihil diſtinguens: magisq́; etiam in phlegmonode: ſin uerò degrauans ſit plenitudo quæ infeſtat, haud ſemper ſanguinis molienda detractio eſt. Nam fieri poteſt, vt crudus p corpus collectus ſit humor, à quo talis affectio gignatur. Quem ſuccum ſanguinis miſſione vacuare nõ expedit, ſed frictionibus, vnctionibusq́; mediocriter excalfacientibus: nec non potionibus cibisq́;, & humoris craſſitudinem incidentibus, & calfacientibus modicè. Siquidẽ quævalenter excalfaciunt, nimis ſubitò vires deiiciunt: ſæpe etiã vires adaugent. At verò, qui ſanguine reiecto ex pectore, in præſens quidem curati, cæterùm eam ſortiti ſunt thoracis pulmonisq́; ſtructuram, vt uel pauculo plus collecto ſanguine, protinus aut vaſis alicuius oſculũ reſeretur, aut ipſum rumpatur, iis, vel ſi nullum in corpore etiãdum adfuerit ſymptoma, ineunte tamen verè ſanguinem mittere oportet. Similiter in iis qui promptè morbũ comitialem, aut apoplexiam, aut peripneumoniã, aut

Color humores indicat.

Facultatũ nos diſpenſantium robur imbecillitasq́;, ex propriis indicantur functionibus.

Sanguinis detractione quando ſit plenitudo uacuanda.

Crudus humor qua ratione uacuandus.

Sanguĩs detractione qbus ſit proſpiciẽdum ineunte uere.

pleuritidem, aut anginam ĩcurrunt, eiuſmodi affectus anteuertẽdi ſunt ſanguinis detractione. Eodem modo quibus hæmorrhoides retentæ ſunt, potiſsimum ſi natura ſint atrabilaria, quiq́; quotannis æſtate plethoricis morbis corripi aſſolent, & hos quoq; veris initio vacuare expedit: nec ſecus eos, qui ipſo etiam vere illiuſmodi malis vexantur. Cæterùm intemperantes & vinolẽtos, ventriq́; & gulæ deditos, nec purgatione, nec miſsione ſanguinis magnopere iuueris: nam per vitæ intemperantiam rurſus crudorum humorum copiam quàm ocyſsimè colligunt. Quare iis ne manum quidem admoueas. Eis verò qui præceptis ſalutaribus obſequẽtur, ſummopere profueris, ſi principio veris primum quidem euacuaueris: dein aũt ad exercitia, ſalubremq́; victus rationem perduxeris. Sed nec tantùm ubi adeſt plenitudo, ſiue ea ſecundum vires ſit, ſiue ſecũdum vaſa, mirificè prodeſt venæ ſectio: verùm etiam citra plenitudinẽ initio phlegmones, quæ aut propter ictũ, aut propter dolorem, aut partium debilitatem prouenit: quippe dolor ſanguinem ad ſe trahit, & ſæpe partium debilitas phlegmonem, abſq; corporis plenitudine, contrahit: quum videlicet partes fortiores, per venas, ceu per canales quoſdam, propria excrementa ſemper ad imbecilliores expellant: donec tandem ad partem imbecillimã omnium, defluxerint, & quæ ex ſe amplius propellere quod in ipſa redundat, nequeat: id quod accidit illis partibus, quę vim excretricem viciniis omnibus imbecilliorem poſſident. Quamobrem omnium primæ infirmiores partes corripiuntur excrementitiis morbis: quemadmodum glandulæ, quæ ſunt fluxionibus excipiendis idoneæ, tum ob ſubſtantiæ laxitatẽ, tum quia inter omnes partes minimè robuſtas naturales facultates (excepta alteratrice) ſortiuntur, ſicuti & pinguitudo. Poſt glandulas ſequitſ pulmo, fluxioni recipiendæ promptiſsimus. Nam & hic.

Intemperantibus cur medendum non ſit.

Phlegmone incipiente, etiam ſi plenitudo nõ adſit, expedit ſanguinis miſſio.

Dolor ſanguinem trahit.

Imbecilliores particulę a fortioribus humores recipiunt.

Imbecilliores partes cur omniũ primæ corripiantſ excrementitiis morbis.

Glandulæ cur prompte excipiãt fluxiones.

Pulmo.

tres facultates infirmas poſſidet, corpusq; laxum. Deinde eſt lien. At cerebrũ, aut perinde vt illi, aut etiam plus excipiendo fluxui eſt habile: conſtructionẽ tamen habet eiiciendis iis quæ recepit, appoſitiſſimã. Quibus ergo carnoſo genere Pulmo, Lien, ac Cerebrum, natura ſunt robuſtiora, in iis ad glandulas carnesq; perueniunt fluxiones, vbi totus nimirum habitus infirmus fuerit: veluti in rheumaticis affectibus accidit. Meritò igitur in his curandis ſcopus eſt, non euacuatio, ſed totius corporis roboratio: quamuis tamen curationis initium illis oriatur à miſſo ſanguine, & ſi excrementa prauam qualitatem habuerint, vnà etiam adhibeatur purgatio. Rectè autem admonemur, iu libro de Victus ratione in acutis morbis, vt ſi magnus ſit ipſe morbus, & æger floreat ætate, adſitq; robur, ſanguinem detrahamus. Cæterùm principes ſcopi mittendi ſanguinis, ſunt duo. nempe magnitudo morbi præſentis, imminentiſue, & cum ea uirium robur: quibus ſi adiicias etiam florentem ætatem, nihil ſermoni defuerit: modò ſub ætate florente, præcedens ſequensq; illam intelligantur, excipianturq; diſtinctione, tantùm ſenilis atq; puerorum ætas. Quanuis ætas ſenilis in virium verbo comprehendi poteſt, quum eorum nulli adſit robur. Si itaq; magnum fore morbum timemus, aut iam præſens eſt, aut incipit, venam ſecabimus, virium habita rõne, tantumq; ex oratione exemptis pueris. Nec verò vbi tanta humorum crudorum copia accumulata eſt, vt ſecandam venam * prohibeat, ſermo hic redarguitur: quum ipſis uiriũ robur non adſit. Eſtq; hoc indicium eos haud poſſe ſanguinis miſſionem perferre, * q̃ præter colorem totius corporis, degenerantem in ipſis ab eo, qui ſolet ſanguinis copiam oſtẽdere, etiam ipſorũ pulſus inæqualis in vehemẽtia & magnitudine exiſtit: præpollẽtibus ſecundum ipſam inæqualitatẽ, ĩbecillis ſimul & paruis.

Lien.

Cerebrum.

Sanguinis mittendi pr̃icipes ſcopi qui ſint.

Senes oẽs carere robore.

Pueris ſecandã non eſſe uenã.

Crudis ſuccis refertos nõ admittere uenæ ſectionẽ, quia carent robore.

Vacuationis q̃titas ex q̃bus metienda ſit.

Sanguis q̃bus ſit detrahẽdus.

Itaq; ex morbo, ætate & viribus minuendus eſſe ſanguis cognoſcitur. At vacuationis quantitas, quum ex iſtis, tum etiam ex plethorica vocata ſyndrome, aeris nos ambientis temperie (quæ in tempus & regionem diuiditur) anteacta victus ratione, excretionibusq́; factis, aut impeditis, commodè deprehẽditur. Igitur ad hæc omnia reſpiciens, tum podagricis, tum arthreticis, tum morbo comitiali obnoxiis: præterea melancholicis, quiq́; ſanguinem antea expuerunt, aut thoracis ſtructuram ſortiti ſunt ad id malum idoneam: vertiginoſis etiam, quiq́; aſſiduè corripi ſolẽt angina, peripneumonia, pleuritide, hepatitide, ophthalmia vehementi, ac breuiter, morbo aliquo inſigni, ſanguinem detrahere conſueui. Porrò in redundantia melancholici humoris, ſanguinẽ mittere oportet: aut certè medicamento vti expurgante atram bilem. At vbi crudi ſucci exuperant, anteq̃ morbus inuaſerit, cautè euacuabis: vbi verò iam corripuerit febris, nequaquam. Iudicium autem crudorum humorum eſt color plumbeus, aut albus palleſcens, omniaq́; potius q̃ rubeus: tum inæqualis pulſus. Verùm ſi ob hæmorrhoides ſuppreſſas cumulatus alicui ſit ſanguis in corpore, audacter venam incides, etiã ſi antea expertus grauẽ morbum non fuerit. Sed nec euacuatio iis prorogãda eſt, quibus reſtitit menſtrua purgatio. Non tamen neceſſe eſt, illis ſemper ſecare venam: quum malleolorum ſcarificationes quandoq; ſuperfluitati vacuandæ ſint ſatis. Plenitudines tamẽ à ſuppreſſis menſibus ortas, omnino per crura euacuabis, ſiue venã ſecare oporteat, ſiue etiã ſcarificare. Sectæ quippe in cubito venæ, muliebrem purgationẽ reuellunt. Iam verò, quæ ex mulieribus albidiores ſunt, aceruare tenuem ſanguinem ſolent: quocirca ſcarificationibus malleolorum adhibitis, maximè ſolent iuuari. At quæ nigriores ſunt, eas vena ſecta curabis: quum tales craſſiorẽ ſanguinem,

Crudos ſuccos q̃n uacuare oporteat, & q̃n minime.

Crudorum humorũ indicia.

Hæmorrhoidibus, aut menſtruis ſuppreſſis, ſanguinem detrahendum eſſe.

Menſtrua eſſe euocanda per crura: reuellanda per uenam ĩ cubito ſectã.

Scarificatio q̃bus ſit adhibẽda mulieribus: & quibus ſectio uenæ.

ac magis

ac magis melancholicum gignant: præcipuè verò, ſi magnas habere venas appareant: id quod accidit illis, quæ graciliores ſimul atq; nigriores fuerint. Etenim carnoſis & candidis paruæ inſunt venæ, ac proinde ipſis malleolos ſcarificare, q̃ ſecare venam, præſtiterit. Porrò validam ſanguinis eruptionem, venæ ſectio ſolet ſæpe compeſcere, tanq̃ reuulſorium auxilium. Secare autem in cubito venam, ſi ex dextra nare prorũpat ſanguis, in brachio dextro expedit: ſin ex altera, in ſiniſtro: minimè tamen vſq; ad lapſum virium detrahendus eſt ſanguis. Simul autem, quum agis, artubus vincula iniicito, aut ex lana, aut ex canabe: hypochondrioq; directè ſuppoſito, cucurbitulã admoueto: quandoquidem his remediis ſemper erumpentem è narib⁹ ſanguinem compeſcuimus: quum antea quæ inſerunt in nares, atq; fronti illinuntur, infirma omnia comperiremus. Nihil autem ęquè artem medicam in agendo coniecturalem efficit, vt cuiuſq; remedii quantitas. Si quidem interdum exploratum habemus quid nam ægro, quale, & quando ſit exhibendum: at quantũ exhibere oporteat, non nouimus. Hoc tamen ſummũ bonum in ſanguinis miſſione habetur, quod potes ſiſtere euacuationem, dum opportunum videtur: ac rurſus ſi quando animus ſit, ſinere vt fluat: quouſq; videbitur tibi rectè ſe habere negocium: id quod nõ licet in purgantis pharmaci exhibitione. Nam quod ſemel in ventrem deuoratum eſt medicamen, quo minus omne ſit deuoratum, fieri non poteſt: neq; poſſibile eſt, vbi plus q̃ conueniat, purgetur homo, partem oblati auferre. At verò, dum alicui ſanguinem mittimus, niſi quid vrgeat, præſtat priori miſſiõe minus detrahere, iterũq; illam repetere: immo, ſi lubet, tertiò. Vbi igitur multa euacuatiõe eſt opus, ſed vires ſunt imbecillæ, in iis euacuationem partiri expedit, vti & me feciſſe vidiſti, in iis quibus crudorum inerat humorum copia. Nam de-

Venæ quibus latę, & quibus exiguæ inſint mulieribus.

Sanguinis eruptionem uenæ ſectio cõpeſcit

Sanguinis eruptio per nares qua ratiõe curanda.

Quantitas remediorum pręcipue reddit artem medicã coniecturalem.

Sanguinis detractioni quæ commoditas inſit.

Purgãtia pharmaca, vbi deuorata ſemel ĩ ventrẽ ſunt, reuocari nõ poſſe.

Euacuationem qñ partiri expediat.

Sanguinis miſſio, in quibus adeſt crudorũ humorũ copia, quõ celebrãda.

tracto pauculo ſanguine, protinus exhibeo melicratum, probe coctum, cum incidentium medicaminum quopiam: veluti hyſſopo, origano, nepita, pulegio: aut certe cũ melicrato oxymeli, aut oxyglycy: ac ſic rurſum ſanguinem minuo, vel ipſo eodem nonnunq̃ die: interdum die poſtero: in quo rurſum exhibito propoſitorum medicaminum quopiam, aliquid de ſanguine aufero: ac rurſum tertio die ſimiliter bis. Cæterũ vbi

Sanguis quando mittendus ad animi vſq; deliquium.

feruefcentis ineſt ſanguinis plenitudo, acutiſſimam febrem accendens, ſubito ac ſimul vacuare expedit, eamq́; prius q̃ in principem aliquam partem ingruat, inanire tentandum; uel ad animi vſq; deliquium: viriũ tamen inſpecto robore. Quare nec per noctem ſanguinem detrahere verearis.

Sanguis dum fluit, pulſus eſſe explorãdos.

Vtile autem fuerit, fluente etiamnum ſanguine, expẽdere pulſuum diminutiões: ne videlicet, nobis nõ aduertẽtibus, pro animi deliq̃o mors hominem occupet. Quin etiam & reuulſionem,

Reuulſio per ſectam venã, quæ nam ſit efficacior.

non leue & ipſam auxilium, quodq́; ſæpe ſecta adhibetur vena, quanto maiorem in numerum particulares auxeris detractiones, tanto efficaciorem effeceris. Ergo ſi magnitudo morbi, miſſionem ſanguinis poſtulet adſitq́; virium robur, nulla poteſt eſſe tanta crudorũ

Sanguinis detrahẽdi ſcopi. Vacuandi qui ſint liberalius & parcius.

humorum copia, quæ inhibere id auxilium poſſit. Cæterũm quibus amplæ ſunt venæ, quiq́; modice graciles ſunt, nec candidi, nec tenera carne præditi, eos copioſius vacuabis: contrarios autem parcius: quum exiguum habeant ſanguinis, carnemq́; facile tranſpirabilem. Qua ratione nec pueris pertundes venam, ante

Pueris ante quartũdecimũ annũ ſanguinẽ non eſſe mittendum.

quartumdecimum annum: poſt quem, ſi multus cõgeſtus ſanguis appareat, tempusq́; anni ſit uernum, & regio temperata, puerq́; natura ſanguinea, aut alicuius acuti morbi diſcrimẽ impendeat, ſanguinem minues,

Vires robuſtas quis pulſus indicet.

in primis quidem ad cotylã vſq;: quod ſi poſtea vires validæ permanere videantur, dimidium eius adiicies iterata miſſione. At uehemens, æqualis, & magnus pul

ſus, incorruptum virium robuſtarum eſt ſignum. Quare ſi in ſeptuagenariis is adſit, affectusq́; iubeat, etiam ſecabis venam. Proinde non tantùm annorum numero, ſed corporis etiam habitui animus intẽdendus eſt.

Septuagenariis q̃n mittẽdus ſint ſanguis.

Adhæc, vbi inciſa vena effluit ſanguis, mutationem eius, & maximẽ quũ adeſt phlegmone, labaſcensq́; fluxionis robur, expẽdere oportet: ſed potiſsimũ alterationẽ pulſuum: quibus quidẽ alteraſcẽtibus, aut in magnitudine, aut in quauis inæquabilitate, continuò quieſcendum eſt. In quibus aũt iuxta ſectam venam phlegmone eſt ingens, optimum eſt ſanguinis & in colore, & in conſiſtentia expectare permutationem. Id quod ſentiens Hippocrates in curatione pleuritidis ait, Secãda verò in cubito vena interna. Nec verearis multum detrahere, donec rubrior, flauior'ue multo effluat: aut pro puro ac rubro liuidus. Vtrunq; enim accidit. etc. Eius ſi quidem trãſumptionis, qua nõnihil ſanguinis à parte phlegmone obſeſſa rapitur ĩ vulneratã venam, conſtituit ſignum, ipſius ſanguinis mutationem. Quæ tamen non omni ex parte expectanda eſt: quũ aliquando, prius q̃ ipſæ ſanguis mutetur, ceſſandum ſit: nimirum duplici nomine: vel ob vires infirmas, vel ob malignitatem phlegmones, à qua interdum nihil emittitur, ſed inibi fortiter impactus eſt ſanguis. At ſi ex vacuatione vires minimẽ reſolui videantur (id quod ex pulſu cognoſces) æger autem ſit ætate florenti, expectanda mutatio ſanguinis eſt, potiſsimum ſi ambiẽs ſit temperatus. Minus autem detrahimus, q̃ plenitudo commonet, ſecundum ætates quidem, in pueris: ſecũdum corporũ habitus, in candidis, & carne mollibus, cuiuſmodi Galli exiſtunt: ſecũdum tempora verò, ſub cane: ac ſimiliter ſecundum regiones, cõſtitutionesq́;, in iis quæ calidiores iuxta & ſicciores exiſtunt: quum nimirum hæc omnia, q̃maximẽ ad reſolutionem ſint apta. Alia autem ratione in contrariis, hoc eſt tempo-

Sanguinẽ fluẽtẽ p̃ ſectã uenã ſup primẽdũ eſſe, quũ alterantur pulſus.

Sãguinẽ detrahẽdũ p̃ inflammationes eſſe, donec rubrior, flauior ue, aut ſi uid' cõſpiciat.

Sanguinis mutatio poſt ſectã uenã, q̃n expectanda non ſit.

Gallis parum ſanguinis detrahendũ eſſe.

Sanguinem eſſe parcius detrahẽdũ ſub cane, & in regiõibus calidis ſimul & ſiccis vt in frigidis etiã conſtitutiõib⁹.
Sanguinis ſex libras tuto detractu[illegible] fuiſſe Galenus meminit.

Saluatella vulgo appellata, ſi diſſecet, creditur curare lienem.
Sanguinis eruptiones e directo factæ, ſunt vtiles alioqui non iuuant.
Sãguinis flux⁹ per nares, quõ ſupprimendi.

Lienem afflictum iuuari ſecta vena in ſiniſtra manu iuxta annularem digitum.
Vacuatio quã ſit in duos dies partienda.
Pleuriticis eſſe ſecandã uenã incubito partis affectæ.

ribus & regionibus frigidis, largam fugimus vacuatiõnem, propter inſequentem refrigerationem. Quare vnum vacuationis modum in dictorum ſingulis definire non licet. Memini enim quibuſdam ad ſex vſq; libras ſanguinem fuiſſe detractum, ita vt febris protinus extingueretur, citra vllam virium iacturam: quibuſdam verò ſeſquilibram tantum, nec id abſq; inſigni damno. Porrò ex venis quę ad magnos oculorum angulos cõſpiciuntur, aut ſub lingua, quod certè mentione ſit dignum, effluere non ſolet: ſicuti nec ſi quis ſumma in manu, aut pede venam ſecet: quemadmodum putant ii, qui lienem curari aiunt, à ſectione venæ ſitæ iuxta ſecundum ex digitis paruis. Quod verò ad differentiam venarum pertinet, quibuſcunq; κατ' ἴξιν, hoc eſt è directo eruptio ſanguinis accidit, ſummum id commodum laborantibus adfert. Quibus autem contra euenit, nihil iuuat: aut etiam interdum nocet: q̃ vires ſcilicet, citra morbi leuamen, deiiciat. Vt ſi liene turgente, dextra nare ſanguis efflueret: aut hepate, ex ſiniſtra. Dextra igitur nare ſanguis erumpẽs, ad dextrum hypochondrium fixa cucurbitula, clarè, celeriterq; ſiſtitur: ſicuti ad ſiniſtrum, ſi ex ſiniſtra profluat. Similiter ſi venam reuulſionis ſtudio ſeces, ſecũdum rectitudinem quidem ſecta, oppoſitis ſanguinis eruptionibus citiſſimè cõſpicuam vtilitatem adferet. At ſi contra ſeces, nihil ſanè profuerit. Quare liene affecto, perinde adiuuerit vena ſecta in ſiniſtra manu, * iuxta annularẽ digitum, ac ſi internã cubiti venam ſeceris. Plurimum nãq; iuuat afflictum lienem, ſanguinis ex ſiniſtra manu interdum vſq; ad libram vnam, detractio. Præſtat autem non ſemel quantum conueniat, detrahere: ſed in duos dies ipſam euacuationem partiri. Pleuriticis etiam, quæ è directo laborantis lateris adhibita fuit ſanguinis miſſio, clariſſimam ſæpe vtilitatẽ attulit. Quæ verò ex brachio oppoſito, aut om-

// Ipsius Theodorici interpretis Textus: aliter se habet in Linnis oratione [illegible] sangis missionem.

nino obſcuram, aut certè poſt temporis interuallum. Adhæc, oculorum p̃ſæpe dolores grauiſſimos è directo venæ humeralis ſectio, aut medianæ, quæ ab ea deriuata eſt, intra horæ vnius ſpatium compeſcuit. Conari autem in oĩbus affectibus p̃ſtat, poſt modicã miſſionẽ ſanguinis, iterato mittere: interim eo die: interim poſtridie: niſi quando ad animi vſq; deliquiũ, vacuationem ducere oporteat. At dolente latere, aut pulmone, aut ſepto tranſuerſo, aut liene, aut iecore, aut ventriculo, ſecta vena, quæ per axillas ad cubiti iũcturam pertingit, aut etiam quæ illi & humerali ẽ communis, luculentam utilitatem adfert. Sunt etenim eæ tres venæ, ex quibus in cubito mittitur ſanguis, interior, exterior, & media. Inter quas ſanè interior vtilis eſt, in iis quibus inferiores collo partes patiuntur. Exterior verò, in iis, quibus, quæ his ſuperiores ſunt, ut facies, aut caput. At media, medio genere ambigit: quum inter vtranq;, verſus anteriorem manum, ſuos ramos producat. Quare ſi vena quæ parti affectę propria eſt, aliquando fuerit obſcurior, cogarisq; ob id aliquã mediarum incidere, conare vt quæ à propria diducitur, eam potius pertundas. Interdum etiam, eas quæ inferiores flexura cubiti ſunt, nempe quæ in vlna ↄſiſtũt, nihil prohibet venas ſecare. ſed tamen recto tramite particulis affectis correſpondẽtes. idq; vbi venæ quæ in cubito ſunt, non appareant. Equidem diuitis cuiuſdam œconomum, oculorum maxima inflammatione, atq; fluxione afflictum, quàm ocyſſime in priſtinã ſanitatem reſtitui, detractis primum ex humerali vena, libris ſanguinis ternis: ac dein, modico interpoſito tempore, alia. Qua ratione, ſoluta phlegmone, poſtea in palpebris relictam aſperitatem abſterſi, aliquo ex medicamentis mordacibus, quod neutiq̃ æger ferre potuiſſet, niſi fuiſſet prius * euacuatus. Si quidem acria omnia medicamenta parti cuiuis admota, niſi vacuũ

Oculorũ dolores cõpeſci ſecta humerali, aut media.

Iterandã eſſe ſanguinis detractionem.

Venarũ cubiti quæ in quibus affectibus ſint ſecandæ.

Venæ in cubito conſpiciunt tres, interior, exterior (quæ humeralis eſt) & media.

Venis cubiti obſcuris, poſſe nos in ulna ab eis diductas ſecare.

Oculorũ maximã inflãmationẽ qua rõne curarit Galenus.

Acria oĩa parti cuiuis admota, fluxionem augent, niſi purum corpus reperint.

excrementis vniuerſum corpus repererint, fluxionē attrahunt, phlegmonemq́; producunt. Quemadmodum igitur ſupremæ omnes iam dictæ partes, ſecta in cubito vena iuuantur, ſic iis inferiores, inciſis quæ per poplites & malleolos decurrunt. Sunt autem inferiores dictis, coxendix, uterus, veſica. At renes, quarum collegio aſcribi debeant, ambigūt. Quare miſſo ex cubito ſanguini, interdum auſcultant: ſi videlicet & recens ipſa phlegmone ſit, & copia ſanguinis adſit. Vbi verò propria nephritis infeſtat, eā quæ in poplite eſt, ſecare ꝯuenit uenam: aut certè, quæ in malleolis ſunt. Sed vteri inflammationes, magis etiam quàm renum, à venis ī crure ſectis iuuantur. Nam quæ ex cubito fiūt euacuationes, purgationes menſtruas reprimunt, ſanguinemq́; retrahunt ad ſupernas corporis partes. At quæ fiunt ex cruribus, tantum abeſt vt retrahant, vt etiam menſes promoueant: ſi tribus quatuor'ue diebus, ante tempus conſueti mulieri circuitus, adminiſtrentur: idq́; aut vena inciſa, aut ſcarificatis vnius cruris talis, atq; inde exiguo ſanguinis euacuato: quod ſanè poſtero die in altero crure ſimiliter etiam faciendū eſt: ſic tamen vt in ipſis diebus in quibus vacuas, atq; in aliis ante eos quatuor aut quinq;, mulieri extenuātem victum inſtituas. Sed mulieribus abundè menſes prouocant nepita, pulegiumq́;, ſi redacta in pollinem, coctaq́; in melicrato, propinentur. Conuenientisſimū autem potui tempus eſt à balneo, adhuc inuolutis linteo. Valentiora medicamenta ſunt Sauina, & dictamnum: quorum vſus eſt ante dictis ſimilis. Datur autē hoc tempore & hiera picra, * illa ſcilicet in cuius cōpoſitiōe centum aloes drachmis, cuiuſq; aliorum medicaminum ſenæ tantùm miſcentur. Quod ſanè medicamentum optimum eſt, vbi cinamomum receperit. Porrò iſchiadas ſiue coxendices, vbi nō à frigore, ſed impletis ſanguine, quæ in coxa ſunt venis, proueniūt,

Malleolorū poplitumq; venę diſſectę quarū partiū affectibus auxilient.

Renibus male affectis, quę uenæ ſecādę ſint.

Vteri inflāmationes a venis in crure ſectis iuuantur.

Menſtrua ſupprimūtur ſecta in cubito uena

Menſes promouentur ſectis in cruribus venis trib⁹ quatuor'ue diebus ante tp̄s conſueti circuitus.

Menſes prouocant nepita, pulegium, ſauina, dictānūq;.

Hiera picra menſes promouet.

Iſchias a ſanguine orta, ſecta in poplite vena curatur.

* Hiera pic. e compoſitio ... pro... mo...

ſecta in poplite vena curabis. Scarificatio autem nihil perſpicuè eis prodeſt. Igitur, vt ſummatim dicam, incipientes phlegmonas reuulſu euacuare oportet: quæ verò iueteratæ iam ſunt, ex ipſis, ſi fieri poteſt, affectis particulis: aut, ſi id fieri nequeat, ſaltem ex vicinis. Etenim in incipientibus, auertere quod influit, expedit: in inueteratis autem, ipſum tantùm, quod affectæ parti ĩfixum eſt, euacuare. Atqui euacuabitur optimè per uenas diductas ab iis, quæ in partibus ipſis ſunt ſitæ. Quocirca, quæ in gutture & aſpera arteria, graui torquentur inflãmatione, iis, in principio quidem, aperta in cubito vena: poſt principium autem, in ipſa lingua, magnificè prodeſt: ĩciſis videlicet venis, quæ ſub ea ſunt, ambabus. Sic induratæ phlegmonarum in oculis reliquiæ, inciſa quæ ad magnum decurrit angulum vena, exoluuntur: ſicuti capitis grauitates, & inueteratos in eo dolores ex plenitudine, leuare manifeſtè ſolet ſecta in fronte vena. At incipientes, aut etiam vigentes, per cucurbitam in ceruice procurata retractio, ĩterim quidem ſolam: interim cum ſcarificatione. Cæterùm præuacuatum eſſe corpus vniuerſum oportet. Eadem ratione incipientes in occipitio dolores, aut etiam vigentes, inciſa frontis vena ſolatur. Quippe reuulſiões unà cum euacuatione adhiberi magis debent, in fluxionibus incipientibus: eas verò, quæ fiunt ex ipſis affectis partibus, aut illis vicinis, ĩ phlegmonis; quæ veluti ſcirrhi naturam referũt. In quibus autem corporibus nulla dum particula affecta eſt, cæterùm vacuatione Vere ineunte, ãteuertimus: in iis, ſi quidem talis ſit homo, vt quotannis æſtiuo tempore corripiatur morbis febrilibus, atq; in eo exundantia euacuare ſtudemus, æquè pars quæuis, vt ex ea detrahatur ſanguis, eſt cõmoda: quemadmodum etiam, ſi arthreticus omnibus articulis affligatur. Quibus autem eximiè pars quæpiam, ubi prius euacuati non fuerint, ĩfeſtatur, haud pin

Phlegmonas incipientes, reuulſu: inueteratas ex ipſis affectis partibus uacuare oportet.

Venas ſub lingua ſecandas eſſe in gutture & aſpera arteria inflãmatis, poſt apertam in cubito venã.

Vena iuxta magnum oculi angulũ, & quæ in frõte eſt, ſecta, quibus auxilientur affectibus.

Cucurbitula ceruici admota, capitis ſedat dolores.

Reuulſiones una cum euacuationibus incipiẽtibus fluere humoribus adhibẽdę ſunt.

Sãguini detrahendo quãuis partẽ eẽ ęque appoſitã ĩ iis q ſolius præcautiõis gratia vacuationẽ deſyderant: vt in illis qui ex ęquo omnibus articulis affligunt.

Podagricos eẽ vacuandos ex cubito.

Epilepſiæ ob noxios eſſe va cuãdos ex cruribus.

Hæmorrhoides ſupprimũtur ſectis cubiti venis: prouocantur autẽ, iis quæ ĩ cruri b⁹ ſunt ptuſis.

Sanguinẽ detracturo, dierũ aut horarũ numerus non eſt conſyderandus.

Sanguinẽ mitti debere febres quidẽ, in ipſarum declinatione: per inflammationes autẽ abſq; febre ortas, dum magis vrgent ſymptomata.

Sanguinẽ mitti debere, vbi nihil aliud vrget, aut prohibet, mane haud protinus ex ſomno excitis.

Sanguinis iterata vacuatio quando faciẽda ſit.

de licet ex quauis parte euacuationem moliri: verùm ſicuti in iis, q̃ pati iã occipiũt. Quãobrẽ podagricos euacuabis ex cubito: comitialibus uerò morbis, vertiginibusq; obnoxios, poti⁹ ex crurib⁹. At ſi retẽtæ hæmorrhoides mittẽdi ſanguinis occaſionẽ pſtiterint, ſi quidẽ cohibere eas voles, quæ ĩ brachio ſunt, ſin prouocare, quæ in cruribus conſiſtunt venas, ſecare conuenit. In iis verò quibus repreſſi ſunt menſes, ſemper in cruribus. Iam verò ad ſanguinis detractionem, dierũ numerus conſyderandus non eſt. Siquidem quocunque die mittendi ſanguinis ſcopus in laborante inueneris (nempe morbum ingentem, & virium robur, excepta ætate puerili, & ambiente admodum calido) auxilium illud non prætermittes, vel ſi is vigeſimus à principio extiterit. Nam exoluitur in pleriſq; morbis, temporis tractu, virtus, ac proinde mittendi ſanguinis occaſio, numero dierum deperditur. Poterit etiam quis ſanguinem mittere, vel quacũq; die noctisq; hora, ſcopum ſibi proponens, in febrientibus quidem, particularium (quæ expectanda eſt) circuituum declinationẽ: in quibus autem aut ob oculorum lippitudinem, aut aliud ſimile citra febrem, hoc eſt opus auxilio, magnitudinem, aut doloris, aut phlegmones, aut totius affectus, ĩ quo ſecta vena deſyderatur. Vbi verò nihil eiuſmodi aut vrget, aut prohibet, præſtat mane venam incidere, haud protin⁹ ex ſomno excitis: ſed circiter horam vnam iam antea vigilantibus. Atq; iteratæ vacuationis tempus, in quibus ſimpliciter quidem vacuare conamur, eodem die eſto: in quibus autem reuellere, ſi vel poſt duos deinceps dies fiat, melius fuerit. Interim tamen animus ſit circa laborantis vires intentus: manu iugiter arteriis illius admota. Conſueuerunt ẽt medici interdum ſecare arterias, quæ in temporibus, & quæ ſecus aures conſiſtunt, illas quidem, infeſtantibus oculos fluxionibus tum calidis, tũ ſpirituoſis: has

vero, quæ ſecundum aures, in vertiginoſis maximè, & iis qui calidis & diuturnis, ſpirituoſiſq; capitis doloribus infeſtantur. Etenim ubi calidus, ſpirituoſusq; ſanguis in arteriis coaceruatus infeſtat, illic communibus parti affectæ ſectis arteriis eſt opus. Verũ quia vulneratę arterię ægrè ſupprimi poſſunt, ob id ipſas medici incidere metuunt: quum ſi quis dum venã ſecat arteriã conuulnerarit, difficillimè cõpeſcere eruptionem ſanguinis poſſit: aut ſi res optimè cedat, ad cicatricem ꝑducta diuiſione, tamen aneurisſima contingat. Quanq̃ poſſumus ſanè arteriam vel magnã, abſq; aneuriſmate ad cicatricem perducere, totam tranſuerſim ſecantes. Ego verò aliquando monitus per quædam inſomnia, ſecui dextræ manus arteriam, ĩter indicem & pollicem ſitam: permiſiq; vt inde flueret ſanguis, donec ſiſteretur ſponte: ſubitoq; diuturnus mihi extinctus eſt dolor, qui in illa maximè parte erat fixus, qua iecur ſepto tranſuerſo committitur. Miniſter etiam Dei Pergami, à diutino cruciatu lateris, ſimiliter liberatus eſt, arteria in ſumma manu inciſa: idq; monitu inſomnii.

Arteriæ in quibus ſecetur affectibus.

Arteriæ vulneratæ ægre ſupprimi poſſunt.

Aneuriſma qñ accidat.

Arteriã inter indicem pollicemq; quum ſecuiſſet Galenus ab inſomnio monitus, liberatus eſt diuturno precordiorũ dolore.

Porrò alteri, cui ex vulnere in malleolo inflicto, diſſecta fuerat arteria, ſanguinis quidem curſus haud quieuit, donec ipſe diſſecui totã: ac medicamento ex aloe, manna, ouorum albumine, & leporis pilis impoſito vſus, abſq; aneuriſmate vlcus ipſum curaui. Vir autem ille prorſus ſanus relict⁹ eſt à coxæ dolore, quo iam diu fuerat exiguis temporum interuallis vexatus.

Arteria in malleolo diſſecta, diuturnũ coxę dolorẽ ſoluit.

GALENI PERGAMENI DE HIRVDINIBVS, reuulſione, cucurbitula, & ſcarificatione, libellus.

DE HIRVDINIBVS.

> Hirudines aſſeruandi, alēdi, & applicandi ratio.

QVAE hirudines ſunt recens captæ, eas diem unum aſſeruare oportet, pauculo ſanguine in paſtum exhibito. Sic enim prorſus earum venenum exprimit. Pars autem cui iam admoueri debent, nitro prius perfricetur, aut vnguibus ſcalpatur: nam ſic promptius eam apprehendent. Iniiciendæ autem ſunt in aquæ tepidæ vas purum, latiq́; oris: deinde ſpongia eas comprehendentes, viſcoſitatemq́; ab eis detergentes, tandem manu applicabimus. Vbi aũt adhæſerint, infundendum particulæ oleum tepidum eſt, ne ſcilicet refrigeretur. At ſi manibus aut pedibus admouendæ ſint, ipſam partem, aquæ cui inſunt ſanguiſugæ, immergere oportet. Quòd ſi parum depaſcantur, forfice caudam præcidito, ſecundum rectitudinem filamentorũ. Nam effluente ſemper ſanguine trahere nō deſiſtent, donec ſalem, aut cinerem, ipſarum ori inſperſerimus. Vbi verò deciderint, cucurbita uenenum eſt auellendum, aut pars fouenda ex ſpongia. Quòd ſi particula emorſa lachrymet, cuminum, aut farinam iſpergito: ſuperq́; lana madidata oleo pauxillo, ĩuoluito. Sin ſanguis erumpat, lintea ex aceto iniicito, aut gallam uſtã, aut ſpongiam liquida pice madentem, poſteaq́; uſtam imponito. Sciendum autem eſt, hirudines haud eum q in profundo eſt, ſanguinem, ſed tantùm, quo caro eſt

> Hirudines vt depaſcantur, in explebiliter præcidēdas in cauda eſſe.
>
> Hirudines auelli, ſale aut cinere ipſarum ori reſperſo.
>
> Hirudine iam delapſa, cucurbitulã eſſe pti admouendam.

imbuta, exugere. Vtimur eis pro cucurbitulis: detrahimusq́; ipſas, vbi dimidiam ſanguinis partem iam extractam coniicimus: prohibemus autem, & nō permittimus effluere, quouſq; quod ſatis eſt, euacuetur: quandoquidem particula tum à ſanguiſugis ipſis natura frigidis, tum ab aere nos ambiente refrigeratur.

Hirudines ſanguinē tantum carnis exuger. Hirudines natura eſſe frigidas.

De reuulſione.

VEhementisſimos humorum influxus remediis reuulſoriis prohibemus. Qualia ſunt, incumbente in pectus aut in ventrem humore, ad manus retractio. Vomitus, vbi deorſum decumbit. Sicuti in vomitu, p acriores clyſmos reuulſio. Duo verò hæc momenta, quæ ad ſuperiorem inquam vētrem, & inferiorem vergunt, ad vrinam, ſudoresq́; reuelles. Quin & vrina, ad ſudores, & deiectionem trahitur. Reuulſoriū quoq; auxiliū eſt, * iuxta mammas cucurbitula admota. Cæterùm hypochondriis affixa, ſanguinis ad nares impetum reuocat: ſicuti & immodicum ex vtero effluxum. Porrò vergentes ad caput, aut viſcera humores, retrahunt acria in ſinus impoſita medicamina. In ſumma, reuulſio molienda eſt, humoribus ſurſum fluentibus, deorſum: deorſum verò, in contrarium. Rurſus, ītrò vergentibus, foras: ſicuti ſi foras ruant, ad interiora. Similiter ſi ad dextram inclinent, ad ſiniſtram: ad ſiniſtram verò abeuntibus, in partē aduerſam. Sic quæ retrò ꝓcedunt, ante: quæ verò ante, retrò reuocabis.

Reuellendi modi diuerſi.

Cucurbitula hypochōdriisq́ affixa, ſanguinis ad nares īpetū reuocat, immodiūq; ex vtero effluxū.

Reuulſionem eſſe ſemper in contrariū moliendam.

De cucurbitula.

CVcurbitulæ iis qui ante euacuti ſunt, cōueniunt. Nam in plethoricis, minimè ſanè ipſis vtimur. Eadem ratione neque in cerebri aut meningum phlegmonis incipientibus vtimur cucurbitulis: ſicuti nec alia in parte vlla phlegmone obſeſſa. Verùm vbi nihil præterea etiā influat, fueritq́; totum corpus antea vacuatum, atq; op⁹ nobis iam ſit, aut mouere, aut amoliri, quod in phlegmone obſeſſa particula infixū

Cucurbitulis vtendum eſſe vbi corpus eſt abunde vacuatum.

Cucurbitulis vtimur dū euellere eſt anim⁹ quod in partes

phlegmõe ob ſeſſa eſt impactum.

eſt: aut deniq; foras extrahere. Porrò dũ affectus etiãnum fiunt, haud in ipſis iã laborare occipientibus partibus, ſed in eis quæ illis continuæ ſunt, reuulſionis cã eſt cucurbita imponenda: in principio autẽ, vtendum repellentibus eſt. Cucurbitula poteſt euacuare materiam, dolorem ſoluere, minuere phlegmonem, inflationem diſcutere, reuocare appetentiam, ventriculo infirmo robur recuperare, animi liberare deliquio, ab alto fluxiones transferre, reſiccareq;, ſanguinis eruptionis cohibere, facultates menſium corruptrices extrahere, ac deniq; menſes ipſos leuare.

Inflãmatione incipiente, repellẽtibus eſt vtendum.

Cucurbitæ facultas.

De ſcarificatione.

Scarificare quas & in quẽ uſum ptes ſoleamus.

SCarificamus partes corporis aut phlegmone ſcirrho'ue tẽtatas, aut tenſas, aut dolore vexatas, aut fluxione affectas, ſed quæ iam reſtitit: aut acri imbutas materia, aut vbi extrinſecus aliqua virulenta facultas in corpus incidit, aut vbi materiam ex alia parte in aliam traducere eſt animus. Veluti crura ſcarificamus affecto capite: aut materiam in corpore exundantem minuere ſtatuentes: potisſimum vbi exundãtia prouenerit à ſuppreſſa materia, quæ ſolenniter euacuari conſueuerat. Sic ſuppresſis hæmorrhoidibus ſcarificamus crura: prius ea per ſpongiam fouentes calida. Nam ſæpius venam incidere in anno, haud expedire arbitror, quum vnà cum ſanguine vitalis exhauriatur ſpiritus. Prodeſt autem ſcarificatio & oculis diutina fluxione afflictis: tũ capitis affectibus: quique pectori atq; dorſo eueniũt: adhæc anginæ: atq; impactis humoribus.

Scarificanda crura, prius eſſe fouenda per ſpongiã calente aqua.

Venam ſępius in anno incidere, cur non expedit.

Scarificatio q bus morbis cõueniat.

GALENI PERGAMENI DE PVRGANTIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS. LIBELLVS.

ADEM De cauſa medici vetuſtisſimi prauas opiniões reliquiſſe irreprehenſas vidẽtur, qua grauisſima etiã delicta antiquisſimi legum latores impunita ſiuerunt. Quum enim eo tẽpore minor eſſet malitia hominum, vt qui nec maxima crimina perpetrare aggrediebãtur, nec manifeſtisſimis impudenter cõtradicere, quomodo aliquis punitionem iis quæ nõdum admiſſa erant, præſcriberet, vel redargueret ea quæ nemo prorſus dixiſſet? At quia temporis ſpatio eo creuit hominum prauitas, vt nihil nõ aut facere, aut dicere auſi ſint, legum quidem latores multas punitionum rationes nouas adinueniunt, quibus facinoroſos plectant: veritatis autem ſtudioſi, varias contra ſophiſtas reprehenſionum ſpecies excogitant, quibus ipſos coerceant: id quod nos impræſentiarum quodammodo facere cogimur, improbaturi eos, qui medicamentis purgantibus, vim attractricem humorum quos euacuant, ineſſe negant: mutatricem verò quandam omnium ex æquo illorum, quæ ipſis appropinquant, eis tribuunt. Qua nimirum facultate aiunt, medicamentum quod flauam efficit bilem, quemcunq; humorem contigerit, hunc in propriam ſui ſpeciem mutare: vocariq; medicamẽ id cholagogum, quod bilem flauam & efficiat, & moueat: aliiſq; ſimiliter,

Delicta grauiſſima cur antiquiſsimi legũ latores impunita reliquerint.

Prauitatẽ ĩdies creuiſſe.

medicamentis ſua eſſe indita nomina, non quidem ab humoribus quos naturaliter vacuant, ſed ab iis, quos ſuo contactu efficiunt. Ex cuius ſanè opinionis abſurditate ſequitur, ſiue bilem ducēs, ſiue pituitam, ſiue atrā bilem, ſiue ſeroſam humiditatem, aliquis medicamentum aſſumpſerit, vniuerſos ex venis humores vacuari. Neq; alia ratione purgatio ab huiuſmodi medicamento petita, differet à ſanguinis euacuatione per uenæ ſectionem, q̄ q́ in hac quidē, ille qualis prius erat, excernitur: in purgationibus autem, inalteratur, non colore tantùm, ſed etiam conſiſtentia: id quod maximè ridiculum eſt. Siquidem per detractionem ſanguinis ęqualiter omnes, qui in venis ſunt, humores vacuātur. Per purgationem verò (quæ ſcilicet ſanguinem ipſum purificat) non æquè omnes: ſed vnus aliquis, p̄cipueq́; is, ad quem naturaliter educendū medicamen ipſum eſt aptum. Atq; hæc ſanè exiſtit optima Aſclepiadarum ſententia: cui etiam ratio ſimul & experientia patrocinantur. Nam ſi ex tribus abſq; febri laborātibus morbo arquato, vni quidem ſanguinem detrahas: alteri autem medicamen quod atram educit bilē exhibeas: tertio deniq; propines pharmacum eliciens diffuſam illam bilem per corp⁹, certè duo illi priores, longè deterius habebunt: tertius autem, cui exhibitū medicamen fuerit familiaris ſucci attractiuum, natiuū colorē recuperabit. Atqui iuxta illoꝝ inſaniam, perinde erit ſiue miſſione ſanguinis, ſiue medicamēto quod bilem ducat, arquato morbo laborantem inanias. Idē etiam & in reliquis morbis eſt incūdum iudicium. Igitur opinionibus ipſorum valere iuſſis, ſingula medicamenta purgantia, initio familiarē humorem trahunt: poſtea verò illum qui vt ſequatur, habilior atq; aptior fuerit. Exempli gratia, medicamen quod flaua bili ducendæ eſt, primò quidē illam expurgat: dein aquoſam humiditatem: pituitam tertiò mox atram bilem:

Sanguinis detractione vniuerſi humores qui ſunt in venis, ex æquo vacuantur.

Purgatio purificat ſanguinē.

Regīi morbi curatio.

Purgantia medicamēta principio quidē, familiarē humorem trahunt: poſtea vero illum, qui vt ſequatur eſt prōprior.

vltimò deniq; ſanguinem: quod ſit is naturæ familiariſſimus. Reperiuntur tamen aliqua medicamina, quæ ſtatim ab initio ſanguinem ducāt: cæterùm iis nemo vtetur: quandoquidem hoc iugulare eſſet hominem: non purgare. Siquidem purgantia, hoc nomine talia dicuntur, quod repurgent ſanguinem ab illis recrementis iam dictis. Quare inter deleteria, id genus omnia medicamenta annumerant, quæ ſanguinis euacuationem, per venas ventris, & inteſtinorum, moliuntur.

Medicamenta nonnulla ſtatim ab initio ſanguinem ducere.

GALENI PERGAMENI QVOS PVRGARE, qualibus medicamentis, & quando oporteat. Liber vnus.

aphor 36 et 37 secundae partis

QVI Sano ſunt corpore, purgationes grauiter ferunt. Nam quum purgans medicamentum familiarem ſibi humorem attrahere deſyderet, ſanè dum eo deſtituitur, ſanguinem & carnes eliquat, conſumitq;, ut quod illis proprium eſt, trahat. Porrò qui ſani quidem ſunt, verùm ægrotaturi, niſi fuerint vacuati, inaniri uere ineunte debent: idq; vel ſanguinis detractione, ſi plethoricis corripiantur morbis: aut purgatione, ſi factis ex corruptione affligantur. At melancholia, cancer, elephantiaſis, cæteriq; id genus affectus, qui ab humore atro proficiſcuntur, atræ bilis purgatione indigent: quam non vere tantùm, ſed autumno etiam ipſe moliri conſueui. Iam comitiales morbi, apoplectici, ſuſpirioſiq;, vacuationem pituitæ poſtulant. Articulares affectus, qui quidem vnà cum inſigni caliditate affligunt, bilioſorum: qui autem cum tumoribus frigidis,

Sani cur purgationes grauiter ferant.

idem ait sup aphor supra citatum.

Vacuandi qui ſint vere ineunte, & quomō.

Atræ bilis purgatione qui affect. indigeāt.

Vacuationē pituitæ, qui morbi poſtulent.

pituitoſorum vacuatione iuuantur. Quidam æſtiuo tẽpore tertianis febribus ſemper corripi ſolitus, iã multis annis non febricitauit, quòd bilis flauæ purgatione ad finem veris à nobis adminiſtrata, illi proſpectum ſit. Sic enim ſatius eſt tales vacuare: quemadmodum comitiales, articularios, melancholicos, quiq; ob humores craſſos ægrotant, ineunte verè melius vacuantur. Cæterùm humores craſſos & viſcidos prius attenuare & incidere oportet: meatusq́; per quos tranſumuntur, atq; trahuntur ii, aperire, ante medicamenta purgantia, ſi purgatio modis omnibus optima ſit futura: præſertim in iis qui veratrum aſſumunt. At verò q ægrè per ſuperiora purgantur, ii, niſi prius reddantur habiles, præparenturq́; ad vomitũ, minimè aſſumant veratrum. Præparabuntur autem medicamẽtis uomitoriis mediocribus: necnon cibo vberiori, & quiete. Eteni nos radiculas ex oxymelite propinauimus, quas arundine perforatas, ac ramulis veratri albi trãſfixas, per totum diem atq; noctem reliquimus. Atq; eiuſmodi ex elleboro facta purgatio erit imbecilla. Verùm q anguſtum habent pectus, eoq́; etiam compreſſum, ineptiſſimi ad purgationes exiſtunt, quæ per vomitoria medicamenta fiũt: ac potiſſimum per album veratrũ. Siquidem thoracis aliquod vas, ipſis rumpitur. At bilis ſupra, pituita per inferna vacuari debet. Eſt quando contrario modo accidat: ſi quidem in ventriculo pituitoſus: bilioſus autem in inteſtinis humor reſideat. Melancholicum verò ſemper per inferiora vacuare oportet. Sic æſtate quidem ſuperiores ventres: hyeme verò inferiores mouere conuenit: vt author eſt nobis Hippocrates. Sed regionis etiam, anni temporis, ætatis, cõſuetudinisq́;, non exigua ratio eſt habenda. Siquidem qui, gratia exempli, uomere ſoliti ſunt, facilius purgationes ferunt p ſuperiora: qui non aſſueuerunt, haud citra periculum: magisq́; ex veratro. Morbi etiam ſpecies examinanda

Craſſos ſuccos prius tenuandos eſſe q̃ euacuentur.

Vomitui qualiter præparari ęgri debeãt.

Vomitus præparatio.

Vomendo inepti qui ſint.

Flaua bilis, per ſuperiora: pituita per inferiora maiori ex parte vacuari debet: vt atra bilis ſemper per inferiora.

aphor. 4. ... ſectionis. 4. aliis. ...

cies examinanda eſt. Nam in hydrope, leucophlegmatia, medicamento quod pituitam ducat, egemus: prius ſanè per inferiorem ventrem: dein per vomitum: tertio per apophlegmatiſmos. Vbi enim id quod redundat, per vniuerſum corpus diſperſum eſt, omnes vacuationes ſumemus. Porrò in aſcite, medicamentum aliquod, aquæ ciendæ idoneum, exhibebimus: ſicut et in arcuatis, quod bilem eliciat. Nam & in his etiam bilem multifariam ſupra & infra, per vrinas, palatum, & nares, purgare conuenit. Morbi itaque diſpoſitio & vacuandum humorem indicat, & locum per quem debet vacuari. Verbi gratia, iis qui in iecore habent inflãmationem, vbi tumor concoctus fuerit, eius expurgationem molimur: per inferiorem ſanè ventrem, vbi cauas ipſius partes affectus occupat: per vrinas autem, quum gibbas. Accedit his omnibus tempus & occaſio. Per initia nanque ſeroſos tenuesque humores vacuabis: in craſſis autem & uiſcidis, & expectabis coctionem.

Hydropices euacuandi rõ.

Ictericos purgandi ratio.

Hepatis partes affectæ, qua ſint regione vacuandæ.

Tenues humores ſtatim eſſe vacuandos: craſſorũ & viſcidorum eſſe expectandam coctionem.

Adhæc, in acceſſionibus quidem, per ſuperiora vacuabis: in remiſſionibus autem, per inferiora. Atque hæc ſanè, ſi ſponte accidant, iuuant: in acceſſionibus quidẽ, dum multi & vomunt, & per nares ſanguinẽ fundunt: in remiſſionibus autem, dum vrinæ deiectionesque excernuntur. At tempus dierum acceſſoriorum & decretoriorum, quum infra copioſè purgare aggrederis, cauere oportet. Vbi enim humorũ impetus ſurſum vergit, medicamenti purgantis facultas impedietur. Porrò in morbis diuturnis, ſemper eorum maturatio expectanda eſt: in acutis aũt, quum turgent, ac pruriunt, vel per initia vti medicamẽtis licet. Verum quum omnia purgantia medicamenta facultate calida exiſtant: febris autem ſui ratione humectantia & refrigerantia poſtulet: certè non ipſius caloris gratia, purgatio à nobis adminiſtratur, ſed humorum cauſa, qui nimirum illum accendunt. Igitur vt ii euacuentur, primùm ſa-

Vacuãdum in acceſſionibus quidem, per ſuperiora, in remiſſiõibus aũt p inferiora.

Dierum acceſſoriorum, decretoriorumque tẽpus cauendũ eſſe, dũ p inferna purgamus.

Maturatio morbi ad purgationem quãdo ſit expectãda: & quã minime.

Purgantia oĩa facultate eſſe calida.
Purgationibus inepti qui ſint.
Humores eſſe tenues redden dos ad purgationem
Acuti morbi raro per initia indigēt purgatione.

nē diſpiciendum venit, num æger ſit ad eiuſmodi purgationem idoneus.¶Nam qui ex cruditatibus multis, aut viſcoſis craſsiſ́ue cibis laborant, item quibus præcordia intenta ſunt, inflataq́; , aut ſupra modum calida & ignea, aut aliqua inflammatione laborēt, omnes hi ad purgationes inepti ſunt¶ Proinde hæc abeſſe, & humores q̄maximè licet fluidos facere oportet : hoc ē tenues, & nullius lētoris participes: meatusq́; ꝑ quos purgatio futura eſt, adapertos¶ In acutis autē morbis rarò per initia purgantibus medicamentis egebimus: eo ꝙ nec frequenter noxii humores ꝑ initia turgeāt, pruriant́ue: nec, ſi hoc detur , æger ſit ad purgatiōem idoneus: ac ne tempus quidem nobis præbeat ꝓparādi idoneum¶At humores prurire, ſeu turgere dñr, quum motu vehementiori agitati, & à particulis in particulas transfluentes, ꝑ morbi initia moleſtant hominē dolore afficientes, irritantes, & quieſcere non permittentes¶Tales igitur euacuare conuenit¶ Particulæ autem alicui infixos, nec alio quodam præſidio mouere oportet, nec medicamentis ſolicitare , prius q̄ fuerint concocti¶Tunc ſiquidem & naturam vacuationi opitulantem habebimus: quippe quæ poſt coctiones & diſcernere humores, & ſuperfluum deponere apparet : quo tempore etiam criſes accidūt¶Quòd ſi natura ipſa abſolutè moueatur, nihil tunc eſt opus medicamentis.

Turgere qñ humores dicant.
Humores qñ vacuandi.

¶Vbi verò imbecillius actionem obit, id qđ deeſt, oportet nos per medicamenta adiicere¶Sciendum autē eſt, transfluxiones humorum ab vna in alteram partē rarò accidere¶ſed maiori ex parte ipſos ĩ vnico loco hærere, inibiq́; per totum morbi tempus ad ſolutionem vſq; cōcoqui¶Si non acutus modò ſit ipſe affectus¶ſed etiā cū febre vehementisſima accidat , medicamē purgans exhibendum non eſt: præſertim ſi quis nō habuerit naturam ægri exploratam¶At ſi febris vehemens non fuerit, noriſq; ægrotātis naturam minimè abhor

Criſes quando accidant.
Naturam adiuuandā eſſe medicamentis.
Cathartica medicamenta.

rere à catharticis, elleboro nigro vteris, aut hiera dia colocynthidos, quę elleborum recipit, abſq; ſcammo nio. Aſſumpto pharmaco, conducit mox ſuper ſorbere cremorem ptiſanę: ut qui id quod in tranſitu affixũ applicitumq́; eſt, abſtergere, & deorſum trahere: qualitatem verò medicamenti, particulis inſidentem, cõtemperare, & in alterare poſsit. At vbi purgatio fieri incipit, ptiſanam amplius non dabimus: ne actio medicamenti exoluatur. Porrò aluus nonnunq̃ medicamẽto purganti non cedit: vel ob ægri naturæ proprietatem, vel ob medicamenti exhibiti paucitatem, vel ob ſtercus durum, atq; in aliquo ĩteſtinorum impactum, quod clyſtere euacuari potuiſſet, ante pharmaci exhibitionem. Fieri etiam poteſt, vt natura impetum ad vrinas faciente, pharmacum nihil proficiat. Ex ipſis autem catharticis quæ ſua actione fruſtrantur, hæc quidem interdum non modò nihil offendunt corpus, ſed alimẽtum illi etiam fiunt: hæc verò in corruptelã atq; exitium vertuntur. Quum autem omnia purgãtia medicamenta ventriculum vitient, præcipueq́; os ipſius, q maximè ſit neruoſum & ſenſile, odoratorum miſtura commodè excogitata eſt: ne videlicet ſola, ac ſyncera ipſorum facultas, os ventriculi attingat. Conuenit itaq; ea quæ miſcentur ſemina, eiuſmodi eſſe, quæ & malignitatem poſsint obtundere, & actionem ipſorum non impedire, extenuatoria & incidenti facultate prædita: qua craſſos humores diſſecent, & vias ipſorum aperiant. At purgantia quæ miſcentur, ſibi inuicem congenera eſſe, & nulla ex parte disſidere oportet. Disſident autem, non quum aliud bilem, aliud pituitam euacuat (ambo enim eodẽ modo vacuari poſſunt) verùm vbi hoc ſtatim: illud multo poſtq̃ aſſumptum eſt, purgatiõem mouere ſolet. Ita enim inæqualis ſit euacuatio ex illis ſimul aſſumptis. Dico inæqualem, quum vna ceſſante, altera vacuatio incipit.

Pharmaco aſſumpto eſſe ptiſanæ cremorẽ ſorbendum.

Pharmaco aluus cur interdũ non cedat.

Clyſteris uſu ante pharm ... condu... rus.

Purgantib ... ad ventricul ... Os ventricul ...

Odorata commode imiſceri pharmacis.

Purgantia quæ mutuo miſcentur, congenera eſſe oportet.

Diſsidere pha rmaca. qd. Purgatio in ... qualis.

GALENI PERGAMENI CONSILIVM PVERO COMITIALI MORBO LABORANTI.

TAMETSI Nec filium tuum viderim, nec ab initio quæ fuerit eius natura ante morbum cognouerim, nec etiamnum, vt in ipſo morbo ſe habeat, mihi compertũ ſit, Ceciliane chariſsime, ſed id tantùm ex te intelligam, comitialibus eum acceſsionibus infeſtari: vt tamen obſecũdem tuis votis, curabo quàm dilucidè fieri poterit, eam tibi victus rationem præſcribere, qua ſi (vt par eſt) vtatur puer, tum non parum iuuabitur: tum ab eis etiam quæ ſibi inopinatè accidunt, minus lædetur. Etenim nonnunq̃ neceſſe eſt homines in frigus atq; æſtum incidere: adhæc inualidiores ventos, vitioſa balnea, alimenta ſtupefacientia, reuolutiones vertiginoſas, corruſcationes, tonitrua, vigilias, cruditates, triſtitiam, iram, laſſitudinem, atq; id genus alia, quæ vehementer commouent atque perturbant corpus: & morbi tum memoriam innouant, tum eius acceſsionem accerſunt. Quare omnia id genus multo ante ſunt præcauenda. Quòd ſi quãdo, vbi illa præceſſerint, ſubſequatur dein morbi acceſsio, tum temporis puer penitus ab omni ſe motu abſtineat: domiq; ſeſe contineat, ac victu valde tenui vtatur: quouſq; corpus exacerbationis moleſtia prorſus deſtituatur. Igitur inter veris initia (tunc enim prope cõtingit eos morbos moueri, qui per in-

Morbi q̃ p̃ interualla redeũt Vere pręcipue mouentur.

terualla redeunt) pueꝝ purgandũ cenſeo, idq́; purga tione mediocri. Poſt purgationem aũt, hac victus ra tione uteř. Mane quidẽ, vbi è lecto ſurrexerit, priusq̃ ad præceptores accedat, modicè inambulet, non admodum tamen citato greſſu. Dein verò vſq; ad palæ ſtræ tempus, diſciplinis ex eius more ĩcumbat. Quum primùm autẽ illinc diſceſſerit, vbi rurſus inambulaue rit modicum, ſic ad prudentem pædotribam cõmeet. Quippe totius curationis ſumma in hiſce duobus eſt ſi ta: nempe vſu medicamenti olim tibi à me dati, & ido neis exercitationibus. Reliqua verò, tanquàm præparationes quædam ad iſta exiſtunt. Cæterùm exercitationum ſcopi, quoad earum modum ſunt hi: nempe vt prius quàm fatigetur puer, quieſcat: vtq́; corpus illius calfiat, necnon moderatè euacuetur. Quòd ſi vltra hos terminos producatur exercitatio, nõnihil iam attingit ſolida corpora, atq; habitudinem ipſam colliquat: in articulis autem potisſimum, atq; in muſculis, colliquationes congregat. Vnde virium infirmitas ſequitur: deinde vlceroſus ſenſus, quando æger conatur aliquam mouere particulam. Atque hoc eſt, quod lasſitudo appellatur. Scopi autẽ exercitiorum, quo ad qualitatem, in eo præcipuè conſiſtunt, vt inde omnes corporis partes, & caput præſertim, & ventriculus, roborẽtur: potisſimumq́; illæ partes, quæ ad os ipſius ꝑtinent. Quum igitur vehementes exercitationes caput repleant, ab his illum abſtinere præcipio. Quibus ſi quando ſit opus, erecto capite conſtitutus partes inferiores commoueat, & potisſimum crura. Verùm à paruis tardisq́; motibus pædotriba orſus, ad vehementiores & celeriores ipſum puerum conducat. Sed & fructio exercitatio quædam exiſtit, imbecillioribus præſertim corporibus. Immo nonnunquàm ſi ſola ea decenter fuerit adminiſtrata, nullis aliis præterea motibus indigent. Proinde primùm linteis corpus rube-

Epilepticos eſſe inter veris initia purgando

Epileptico puero uict⁹ ratio conueniens.

Exercitatio excedẽs modum colliquat corpora.

Lasſitudo, qd.

Exercitatiões vehemẽtes, caput replent.

Frictio eſt exercitatio, imbecillioribus prę ſertim corporibus.

Fricandi epileplicos ratio.

facere oportet, à ſupernis ad inferiora ſenſim, manus detrahentes: à brachiis manibusq́; ſumpto initio: ita deinde ad pectus & ventrem eſt procedendum. Poſtea verò & crura exactius fricanda ſunt, vt aliquid huc à ſuperioribus defluat. Vltimò denique ipſum caput eſt perfricandum, ſi abſq; aliqua pinguitudine adminiſtretur frictio. Nam ad ipſum ſtatim accedere, admodum periculoſum exiſtit. Si verò oleum in frictiõe admoueris, nihil prohibet caput ſimul cum aliis membris fricari: ita vt hic quidem caput fricet: alii verò duo, pectus & ventrem: duo item alii crura: atq; eodem pariter modo poſt exercitationes: immo & tunc magis ſimul membra omnia fricare conueniet. Nanq; citius hoc pacto conquieſcit corpus, & minus refrigeratur: cuius eſt non leuis habenda cura. A' lauacris autem vt plurimum abſtinere conuenit: nec palæſtrã confeſtim puer ab exercitatione egrediatur: ſed vbi ſpiritus exactè conquieuerit, & quæ exercitationem ſequitur perturbatio prorſus ſedata fuerit. Tũc verò caput linteo diutius eſt confricandum: ſæpiusq́; pectine vtendum. His ſic peractis, ad prandium debet accedere, in quo aliquid olerum ventrem mollientium, aut ſalſamentorum, aut ptiſanæ, aut oliuarum, vnà cum tertia panis parte ipſi offeratur: in cœnam tertias duas partes reliquas cum valentioribus opſoniis reponentibus nobis. Ex oleribus itaq; nec lactuca, nec malua, nec atriplici, nec blito, vt prorſus abſtineat, iubeo. Verùm non ſemper idem, ſed modò hoc, modò illud, moderatè ſumendum eſt: nec diutius eorum vſui aſſueſcendum. Huius autem generis eſt & beta, & braſſica. Nam & hæc modicè deguſtare opus erit: pariter & porrum, & apium, & ſmyrnium aliquando conducet attingere. Ita ex autumnalibus etiam fructibus, quicunq; nõ omnino crudi, & natura coctu difficiles ſunt. Igitur mora, & quæ præcocia appellantur, & ficus,

Epilepticos eſſe abſtinendos a lauacris.

Fructus epilepticis dandi.

&ſi qua alia id genus ſunt, citra moleſtiam deſcendunt: adhæc & ſatiua cucurbita, nulli mollisſimorum olerum eſt inferior: pari modo & ſyciopepones. Præterea & vuis maturis, & malis, & piris, & palmulis poteſt veſci nonnunquàm puer: parcè tamen, & rarò. Quos fructus & in arbore, & domi maturuiſſe prius quàm edantur, oportet. Pituitoſa autem cibaria ſummopere illi vitanda ſunt. À fungis etiam vt omnino abſtineat, conſulo: quemadmodum & à rapis, & à reliquis aliis, quorum radix eſt eſculenta. Sunt enim hæc ex iis quæ craſſos humores gignunt, & perquàm difficulter intra corpus elaborantur: exceptis quibuſdam, quæ nonnihil acris & calidi in ſe ipſis continent: quemadmodum paſtinacæ & raphani. Verùm raphanos ex aliquo dierum interuallo deguſtare non prohibeo: hortor tamen, vt pro viribus à paſtinaca abſtineat: & magis etiam à rapis. At eorum cibariorum copioſus vſus, ſalubris erit, quæcunq; acris quippiam atque incidentis obtinent, citra inſignem praui ſucci notam, aut odorem aliquem, capiti adferre noxam valente. Sunt autem & in hoc genere, quæcunque ob caliditatem caput replent, ſicuti vinum, ſinapi, petroſelinum, paſtinaca, cæpa, & ſmyrnium. Hæc ſiquidem plus quàm par eſt, excalfaciunt, vitioſosq; ſuccos producunt. At oxymelite audacter vtendum eſt: ex quo etiam capparis poteſt ſumi: pauxillo olei ĩſtillato. Quòd ſi acetum ipſum ſcilliticum fuerit, oxymeli longè magis iuuabit. Cæterùm ſi oxymel bibere puer uelit, temperetur copioſiori aqua: & hyeme quidem, calidum: æſtate autem, frigidum offeratur. Sic ſiquidem præter cætera, maximè ſitim ſedat. Permittere autem ei palàm & in tẽpore conuenit, quæcunq; non inſigni noxa ipſum posſint afficere: ne clam atque intempeſtiuè eis potitus, multo magis lædatur. Quippe voracius & largius implẽtur iis quæ deſyde-

Cibaria epilepticis apta qualia eſſe debeāt.

Oxymeli epilepticis dãdũ.

Capparis epilepticis congruit.

Acetum ſcilliticum.

Pueris cur permittendum ſit veſci illis quæ non inſigniter lædunt.

rarunt, qui palàm eis vti prohibentur. Porrò à prandio, vbi modicum quid interquieuerit, priuſquàm ad ſtudia literarum accedat, nonnihil ipſum lentè in ambulare præcipio. A' quibus vbi redierit, rurſum ante cœnam deambulet modicè: ac deinceps panis offerantur portiones reliquæ: aliorum verò unumquodque.

Epileptici quibus neſci carnibus debeāt.

Verùm carnes omnium ferè volatilium conuenient, exceptis iis quæ in ſtagnis degunt. A' quadrupedum autem omnium carnibus abſtinere debet. Quòd ſi & quandoq; his opus ſit vti, ſuis quidem domeſtici extremis, atq; ventre veſcatur. Sed ſylueſtris etiam ſuis carnib⁹ vti poterit. Hœdos etiam guſtare licebit, atq; nonnunquàm lepores, probè tamen conditos, aut citra nidorem aſſatos.

Suis extremas partes cōferre epilepticis.

Simplex condimentum fit ex aqua, quæ anethum, porrum, oleum, atq; ſalem receperit. Quantum verò ad marina pertinet, omnia teſtis intecta ſunt pernicioſa. Ex piſcibus autem, ſaxatiles cæteris omnibus præſtant. Torpedo autem ſola ferè ex chartilagineorum genere illi conueniens eſt.

Condimentum ſimplex ex quibus conſtet.

Inter legumina, ptiſana quidem primum locum obtinet: deinceps lentes, alica, & piſa conueniunt. Reliqua noxia exiſtunt. In vniuerſum autem, quæcunq; glutinoſa ſunt, & craſſi ſucci, quæq; inflant, & excrementa gignunt, necnon quæ ægrè coquūtur, ea prorſus vitare debet.

Legumina cōgruentia epilepticis quæ.

At verò medicamento confecto ex ſcilla, poſt purgationem, quæ aduentante vere molienda eſt, vtetur ſingulis diebus, prius quàm palæſtram accedat. Et ſanè, niſi valde rebellis ſit morbus, ſpero quadraginta dierum ſpatio, ipſum, ſola eius medicamenti ope, prorſus ſolutum iri. Poſt purgationem tamen, ante quàm eo medicamento vtatur, abſynthium & ſemel, & bis in potu accipere conuenit.

Medicamē ex ſcilla confectū conferre epilepticis.

Cæterùm oxymel, quod acidiſſimum quidem eſt, quartam ad mel aceti portionem habet: quod verò dulciſſimū, octauam recipit. At craſſis & glutinoſis exiſtentibus

Oxymelitos differentiæ.

ſuccis, acidiori atq; meraciori eſt utendum. Sin autem minus ſint tales, dilutiori, atq; dulciori. Quo pacto autem ipſe ſcillæ ſuccum excipiam, iam adiiciam. Primùm vaſe melitero præparato, in ipſum ſcillam fruſtatim manibus comminutam iniicio: deinceps anguſto operculo cooperiēs, & extrinſecus corium vniuerſo corpori vaſis circunducens, & diligenter ligans, in locum omnino ad meridiem conuerſum repono: ita tamen ab aquiloniis flatibus communitum, vt nulla tenus ab ipſis perfletur. Id autem eo anni tempore efficio, in quo exoritur canicula: nempe ante illius quidē ortum, viginti diebus: poſtq; ipſum etiam, totidem. Tunc igitur per aliquot dies paulatim ſitum uaſis permuto, vt æquè quacunque ſui parte incaleſcat. Quo tempore exacto, diſſoluens vas, in eo ſcillæ corpus, perinde ac decoctum, īuenio, atq; adhuc ex ea humorem quendam effluere, quem excipiens optimo melle condio. Et huius quotidie plenum cochleare vnum, infantibus quidem paruum: adultis verò magnum exhibeo. Quin etiam quod totius ſcillæ corpulentum ſupereſt, exquiſitè contundens, & cum melle leuigans, eius quoq; cochleare vnum, vt prædictum eſt, porrigo: iſtud tamen viribus eſt longè inferius. Qui verò ſcillam in aqua coquentes ſubigunt, planè illius vires diſſoluūt. Quemadmodum quicunque ex aceto eam decoquunt, calidum quidē medicamentum abundè efficiūt: at neruis ſanè non innoxium.

Scillæ ſuccum excipiendi rō

Scilliticum medicamen optimum epilepticis.

Scillā aceto incoctā eſſe non innoxiam neruis.

GALENI PERGAMENI DE PTISANA LIBER VNVS.

QVANDOQVIDEM compoſita quædam res eſt tum ptiſana, tum eius cremor (ex hordeo enim probè decorticato, & aqua, & certa quadam coctione conficitur) prius de illius partibus ſummatim aliquid dicere eſt animus, quàm de eius compoſitione atque vſu diſſeram. In primis igitur ad conficiendam ptiſanam, aquam optimam deligere oportet: quæ nimirum nec olfactu, nec guſtu, vllam extraneam qualitatem referat. Præterea ſit pellucida & pura, operæprecium eſt: minimeq́; limoſa, ſed veluti exactè colata. Porrò huiuſcemodi aqua, quoad vſum quidem, ſatis erit accommoda: natura autem ipſa, neque hoc acto prorſus ſyncera fuerit, ſicuti nec vllum aliud ſenſibilium elementorum. Erit tamen tenuium partium, atque ad concoctionem, diſtributionemq́; prompta: nec tantùm à naturali calore alterabitur facilè, verumetiam igni externo admota, protinus calefiet: quod etiam teſtatur Hippocrates, aquam quæ calfit cito, & cito refrigeratur, leuiſſimam eſſe exiſtimans: idq́; non æſtimatam pendere, ſed ꝙ partium tenuitate præpolleat, facileq́; contrarias qualitates recipiat. Itaq; huiuſcemodi aqua, frigida & humida, proprieq́; omnino aqua cenſenda eſt. Hordeum autē ipſum, refrigerat exiccatq́;. Habet tamen nonnihil detergentis & flatuoſi. Quòd ſi inſpiciatur particula-

Ptiſana ex quibus conſtet.

Aqua optima qualis nam eſſe debeat.

Elementū nullum eſſe prorſus ſyncerum.

Aqua quæ ſit leuiſſima.

Aphor. 6 ſectionis 5.

Hordeū refrigerat, exiccatq́;.

tim, illius extremus cortex, furfuraceus, & ſiccior exiſtit, & magis detergendo accommodus. Quod uerò intus, ceu carnis vicem gerens, atque nutriendo idoneum habetur, deterget quidem & id, ſed furfure longè minus: & pariter quippiam flatuoſi in ſe continet. Quamobrem furfure quidem abſtergit minus: valentius autem hordeo. At verò, quod hordeũ ad ptiſanam conficiendam eligimus, eſſe plenum oportet, nec admodum recens, neq; antiquum valde, & quod omnis aſcititiæ qualitatis ſit expers: in tumoremq́;, dum coquitur, attollatur ingentem. Vbi aquã & hordeum delegeris, ipſum hordeum crudũ in aqua præmacerato: deinde ita manibus verſato, quouſq; deglubatur tenuis membrana. Poſtea rurſus valentius etiam manibus eouſq; confricato, vt quicquid paleaceum ineſt, decidat: niſi quis fortè velit eam magis detergentem efficere. Tunc ſiquidem ſatius fuerit ipſum vnà cum membrana decoquere. Ipſius autem decoctio ſit talis, vt primùm quidem ebulliat plurimum: poſterius autem lento igne, quouſque abundè in ſuccum vertatur. Hac enim ratione percocta ptiſana, quicquid inerat flatuoſi, deponit, reſtinguit ſitim, deterget, abluit, facilè coquitur atq; abſq; aſtrictione aliqua humectat. Iam verò quum cætera viſcida quo ad guſtũ nullã ſanè ſuauitatem obtineant, ptiſana guſtui neſcio quid ſuauis & blandi affert: & præſertim ægrotis. Facilè etiam in thoracis partes deſcendit: eſtq; ad deiectionem, atq; diſtributionem, accommodata. His de cauſis maximè ex vſu eſt ardentibus febribus: quòd nimirum eis quacunq; ex parte obſiſtat, refrigerans & humectans, necnon putridos humores detergens, & corpori non exiguum nutrimentum ſuppeditans; eos verò humores qui ex dimidio putruerunt concoquens, atque in optimum ſuccum permu

Hordeũ conficiendæ ptiſanæ aptũ, quale nã eſſe debeat.

Hordeũ decorticandi ratio.

Hordeũ haud quaq; decorticatum, ptiſanã magis abſtergentem efficit.

Ptiſanæ facultas.

Ptiſana maximè ex vſu eſt ardentibus febribus.

tans. Præter has itaq; vires omnes, nullam habet aut aſtrictionem, aut ſtomachi ſubuerſionem ptiſana. Nā aſtrictio quantum ad ventriculum roborandum idonea eſt, tantum ad incraſſandos humores prompta: at ea humiditas quæ quod craſſeſcat non habet, facilè ſubuerſionem molitur. Ptiſanæ ſic confectæ, læues, æquales, atq; ex æquo omnes partes continuæ, & vnitæ exiſtunt. Cæterùm nec eam iis qui in diſcrimine ſunt, porrigere conuenit: nec iis qui venæ ſectione, aut purgatione, aut clyſtere, aut fomento indigent: nec eis qui excrementa plurima in regione ventriculi congeſſerunt: aut ingenti dolore vexantur. Sed neque in ſiccisſimis etiam morbis eam dare conueniet: quòd ſcilicet valentioribus egeant potionibus, quàm ſit ptiſana, vt humectentur vberius. Tempus ſorbitioni opportunum tunc fuerit, quando æqualiter diſpoſitum corpus redditum eſt: id quod tantum morbo inclinante accidit. Porrò morbi ſicci ſunt, lateris pulmonisq; inflammationes, atque adeò quicunq; morbi in thorace fiunt, ſi nihil per excreatum excernant. At morbi qui circa iecur, & ventriculum, & inteſtina accidunt, tunc ſanè ſicci dicuntur, quum nihil excernunt, aut dura, & non vt neceſſe eſt, neq; effatu digna. Siccitates verò quæ in venis & arteriis conſiſtunt, ex lingua & exteriori cute noſcuntur. pariter & affectus qui in capite ſunt, ſi nihil per palatum excernatur, aut nares. Eadem etiam ratione, & inflammationes & ulcera eſſe contingit ſicca, ex quibus nihil per ſaniem excernitur. Igitur in huiuſcemodi morbis ptiſanam minimè propinare conueniet: q̄ ſatis eos humectare non valeat. At uerò, quando corpus humidius extiterit, aut ex pulmone aliquid excreatur, tunc eis ſemper ſorbitionem augere, atque adiicere oportet. Verùm neq; ipſam ſtatim ptiſanam

Ptiſana quib' exhibenda nō ſit.

Ptisana quando propinanda

Morbi ſicci q̄ dicantur.

Siccitates particulares quibus notis deprehendantur.

Ptiſana cur in ſiccis morbis non danda.

offerre expedit: ſed prius ſanè eius cremorem ſolum: aut cremoris quidem plus, ptiſanæ autem parum: mox vtriuſque æqualiter: deinceps & ſolam ptiſanam idq; non ignorantes, ad corporis robur & nutritionem, maximè conducere ptiſanam ad facilem verò coctionem, atq; in corpus diſtributionem, cremorem ipſius.

Ptiſanæ cremor.

FINIS.

SERIES CHARTARVM.

Aaa, Bbb, Ccc, Ddd, Eee, Fff, Ggg, Hhh, Iii, Kkk, Lll, Mmm, Nnn, Ooo, Ppp, Qqq, Rrr, Sſſ, Ttt, Vuu, Xxx, Yyy, Zzz, AAa, BBb, CCc, DDd, EEe, FFf, GGg, HHh, IIi, KKk, LLl, MMm, NNn, OOo, PPp.

Omnes quaterniones.

VENETIIS.
Apud Hieronymum Scotum.
1548.

FAMAM EXTENDERE FACTIS, EST VIRTVTIS OPVS.
O.S.
M.

COUNTWAY LIBRARY OF MEDICINE
R
126
G29 L2
v.3
RARE BOOKS DEPARTMENT